BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
166
F
5
NAPOLI

Digitized by Google

XIII. N. 2

Digitized by Google

112
C
1

Digitized by Google

DE

ANTIQUA ECCLESIAE DISCIPLINA DISSERTATIONES HISTORICAE,

Excerptæ ex Conciliis OEcumenicis & Sanctorum Patrum, ac Auctorum Eccleſiaſticorum Scriptis.

AUCTORE

LUDOVICO ELLIES DU PIN,

Sacræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis Doctore

Acceſſerunt in hac prima Itala Editione Animadverſiones quædam, quibus nonnullæ Auctoris ſententiæ partim explicantur, partim etiam confutantur.

NEAPOLI MDCCLXIX.

EXPENSIS GREGORII P. & MICHAELIS F. STASI

Ex Typographia Raymundiana

PUBLICA AUCTORITATE, ET PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

EXCELLENTISSIMO . MARCHIONI

BERNARDO . TANVCIO

FERDINANDI . IIII. PII . FELICIS . AVGVSTI

A . SANCTIORIBVS . CONSILIIS . ET . SECRETIS

VIRO . AD . PVBLICAM . FELICITATEM . NATO

IN . EXPEDIVNDIS . REGNI . VTRIVSQVE . NEGOTIIS

SOLLERTISSIMO

VERAE . VIRTVTIS . VERAEQVE . SAPIENTIAE

CVSTODI . INTEGERRIMO . VINDICI . ACERRIMO

IVRIS . QVA . PRIVATI . QVA . PVBLICI

LONGE . PERITISSIMO

SCIENTIARVM . PAENE . OMNIVM

RESTITVTORI . AC . PATRONO

QVI . LICET . NEGOTIORVM . HINC . ATQVE . HINC

CIRCVMLATRANTIVM

TVRBA . DISTENTVS

MVSIS . PRIMAEVVM . DECOREM

ADSERERE . FELICITER . CVRAVIT

ELIAE . DV PINII . DISSERTATIONES

VETVSTAM . ECCLESIAE . DISCIPLINAM . EXPONENTES

NEAPOLI . NVNC . PRIMVM . EDITAS

GREGORIVS P. . ET . MICHAEL F. . STASI

IN . OBSEQVENTIS . ANIMI . QVALECVNQVE . TESTIMONIVM

NVNCVPANT.

Digitized by Google

Digitized by Google

MONITUM TYPOGRAPHI.

Quæ a nobis fuerit adbibita diligentia, ut prima hæc non Neapolitana modo, verum & Itala Du Pinii editio omnibus numeris abſoluta prodiret, non eſt, cur multis explicemus; quum ſatis, & ſuper unicuique illam cum Gallicanis editionibus conferenti manifeſtum eſſe poſſit. Et ſane præterquam quod eam innumeris, quibus Gallicanæ ſcatent editiones, erratis depurgavimus, novum inſuper in ea ordinem inſtituere non abs re putavimus. Scilicet in Gallicanis editionibus Diſſertationes nonniſi in Capita diſpeſcuntur, interdum ita in longum protracta, ut faſtidium cuilibet cierent; nos contra & Capita in Paragraphos, & Paragraphos in numeros diſtribuimus, quo Auctoris loca, vel indicare, vel indicata invenire facili negotio quiſque poſſit. Tantummodo Animadverſionum Auctor quum gravibus diſtentus curis editioni invigilare minime potuiſſet, conqueſtus eſt aliquot errata, licet levioris momenti, in ipſis Animadverſionibus excidiſſe, quæ propterea majoris intelligentiæ cauſſa hic adponi juſſit. Ac primo Animadverſio pag. 25. *transferenda eſt ad* (*) paginæ 26. *& e contrario* Animadverſio *adpoſita* paginæ 26. *adponenda eſt* (*) paginæ 25. *Tum* Nota pag. 99. *expungenda eſt a verſ.* 32. *& adponenda* v. 21. col. 2. *Quæ superſunt errata pleraque ex eo exciderunt, quod auctor in conſcribendis animadverſionibus loca Du Pinii indicaverit juxta editionem Colonienſem, quam huic Neapolitanæ in paginarum conſequentia reſponſuram credebat. Qua de re*

	ERRATA	CORRIGE
Pag. 65. col. 1. v. 17.	num. 19.	pag. 93.
col. 2. v. 4.	num. 26.	pag. 69.
125. col. 2. v. 2.	pag. 154. & 158.	pag. 93. & 96.
189. col. 1. v. 4. & 6.	pag. 112. & pag. 235.	pag. 191. & pag. 205.
209. col. 2. v. 1.	pag. 336.	pag. 205.
106. ver. ult.	cur	cui
174. col. 2. v. 1.	quam	qua
206. v. 1.	Et facto	ex facto.

Poſtremo illud hic monitum Lectorem volo: ſcilicet Notas adpoſitas paginis 113. 119. 159. *&* 161. *non eſſe aliena manu adjectas, ſed eſſe ipſiuſmet Dupinii, & exſtare in Editione Colonienſi an.* 1691.

Diſſertatio I. De forma & diſtributione Eccleſiarum, præſertim quarto Eccleſiæ ſæculo, ubi de Patriarchis, Metropolitis, illorumque jure & prærogativis agitur. *pag.* 1

Diſſertatio II. De forma judiciorum Eccleſiaſticorum, ubi de appellationibus adverſus nuperam Chriſtiani Lupi de illis lucubrationem. 57

Diſſertatio III. De antiqua infligendæ excommunicationis ratione. 148

Diſſertatio IV. De Primatu Romani Pontificis. 185

Diſſertatio V. In qua probatur judicium Romani Pontificis non eſſe irreformabile. 207

Diſſertatio VI. De Concilii generalis ſupra Romanum Pontificem auctoritate. 231

Diſſertatio VII. In qua probatur Pontificem aut Eccleſiam nullam habere in Reges eorumque bona auctoritatem directam vel indirectam, nec poſſe Reges ab ipſis ullatenus deponi, aut eorum ſubditos a fide & obedientia eximi. 265

MO:

Digitized by Google

MONITUM
AD LECTOREM.

Quanquam ſequentes Diſſertationes non eo conſilio fuerint compoſitæ, ut in unum volumen coirent, nec neceſſario videantur inter ſe connexæ; nihilominus tamen omnes tantam ſibi mutuo lucem afferunt, ut conveniens viſum fuerit, eas ſimul in lucem emitti. Dicturis quippe de Eccleſiaſtica πολιτείᾳ, primum fuit inquirendum quænam olim foret Eccleſiarum forma, a quibus, & quomodo regerentur, quod prima Diſſertatione præſtitum eſt. Quoniam vero adminiſtratio alicujus ſocietatis in judiciis præcipue conſiſtit, ideo ſecunda Diſſertatione de forma judiciorum fuſe tractamus. Hanc ſequitur tertia de antiqua excommunicatione, quæ pœna eſt a Judicibus Eccleſiaſticis infligenda. His præmiſſis Diſſertationibus, in quibus antiquæ Diſciplinæ Eccleſiaſticæ fundamenta exponuntur, Pontificis Romani Primatus Diſſertatione quarta ſtabilitur & explicatur; & in ſequentibus quædam prærogativæ ipſi falſo tributæ excutiuntur. Diſſertatione quinta ejus judicium irreformabile non eſſe demonſtratur. Sexta ipſum Concilii generalis judicio ſubeſſe oſtenditur, nec poſſe leges a Conciliis latas infringere. In ſeptima denique graviſſimis argumentis oſtenditur, nec Romanos Pontifices, nec Eccleſiam habere ullam ſive directam, ſive indirectam in temporalia auctoritatem, nec poſſe Reges Eccleſiaſtica auctoritate de throno dejici, aut illorum ſubditos a fide, & obedientia eximi. Hæc ſunt generatim argumenta ſequentium octo Diſſertationum, in quibus præter ea, quæ titulus ipſe indicat, multa alia ſtudioſe pertractata reperies, quæ tibi paragraphorum index exhibebit. Plura nunc in omnes Diſſertationes præfari nihil opus eſt, cum ſingulis ferme ſint affixa præloquia, quibus uniuſcujuſque Diſſertationis utilitas, & propoſitum breviter exponuntur.

Ne quis vero ſuſpicetur, me aliquo in Eccleſiam Romanam odio impulſum Diſſertationes iſtas in lucem emittere, conſilii mei ratio reddenda mihi eſt. Imprimis vero proteſtor, me Sedem Apoſtolicam, &, qui in ea ſedet, Innocentium XI. Pontificem venerari; Eccleſiam Romanam ut cæterarum omnium caput, vero & ſincero honore proſequi; ejus communionem, quam ſtudioſiſſime poſſum, fovere & amplecti; nec unquam me vel latum unguem a debita ipſi obedientia receſſurum. Verum tantum abeſt, ut putem Diſſertationes meas quidquam ejus auctoritati officere, ut e contra exiſtimem, eas hoc præſertim tempore ad adjungendos ei multorum animos utiles valde ac neceſſarias fore. Nam quo pacto innumeri pene extorres, qui Dei Optimi Maximi beneficio, ſecundis Regis Chriſtianiſſimi curis, in Gallia ad Eccleſiam acceſſerunt, Romani Pontificis Primatum & auctoritatem agnoſcent, niſi hujus poteſtas intra juſtos limites cohibeatur? quomodo ipſi debitam præſtabunt obedientiam & reverentiam, ſi odioſa & gravis Regibus, & populis oſtentetur.

Peſ-

Peſſime ergo illi de Sede Apoſtolica merentur, qui auctoritatem ejus nimium extollunt, & indebita Romano Pontifici privilegia quoquo tandem pacto tribuere non verentur; optime vero hi, qui divinum Romani Pontificis Primatum, & ſupremam ejus in Eccleſia auctoritatem ſolidis rationibus aſtruentes, quæ vel nullo nixa ſunt fundamento, vel Eccleſiarum libertati, & ſacræ Regum auctoritati adverſantur, tanquam odioſa & oneroſa Pontificibus rejiciunt. Hoc conſilio Cleri Gallicani anno 1682. congregati Patres, non tam ad libertates ſuas propugnandas, quam ad vindicandam Eccleſiæ Romanæ dignitatem, quid de Romani Pontificis poteſtate ſentiendum eſſet, ſolemni Decreto ſanxerunt.

Quod cum ita ſit, nemo reprehendere nos debet ob emiſſas hoc tempore in lucem lucubrationes, in quibus aſſerto Romani Pontificis Primatu, & legitima ejus poteſtate defenſa, falſa & adulterina, quæ ipſi ab aliquibus immerito tribuuntur, privilegia rejiciuntur & refelluntur. Cum præſertim quotidie in lucem emittantur aliorum Diſſertationes, in quibus ſub obtentu defendendæ auctoritatis Pontificiæ, Eccleſiarum libertates proculcantur, jura Regnorum attentantur, Conciliorum ſanctiones ludibrio habentur, ſacra Epiſcoporum auctoritas contemnitur, & ſolida πολιτείας Eccleſiaſticæ fundamenta convelluntur. Talis eſt, ut de Chriſtiani Lupi de appellationibus opere nihil dicam, talis eſt, inquam, imprimis tractatus ſine auctoris nomine nuper editus, qui falſo titulum præfert, *de Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ:* quo quidem in opere non modo Eccleſiarum noſtrarum libertates riſu & ſannis excipiuntur; ſed & Cleri Gallicani Antiſtitibus non uno modo illuditur. Talis etiam Scheleſtrati Diſſertatio de Concilio Conſtantienſi, quam ſequitur nuperrima ejuſdem confirmatio. Quid ergo licebit hujuſmodi hominibus Romani Pontificis auctoritatem invidioſam reddere, & nobis non licebit eam ab hujuſmodi opprobrio vindicare? Ex his abunde, ni fallor, intelligitur, quo animo Diſſertationes iſtas in lucem emiſerimus, & quanta ſit earum hoc præſertim tempore utilitas. Huc accedit injuncta cunctis, qui Theologorum albo accenſentur, propoſitionum Cleri Gallicani anno 1682. congregati defendendarum neceſſitas, ad quas, ut par eſt, tuendas, Diſſertationes iſtas haud omnino inutiles fore agnoſcent illi, qui eas attente perlegerint.

Cæterum illas ego Diſſertationes de Diſciplina Eccleſiaſtica hiſtoricas inſcripſi, tum ne quempiam titulus iſto arrogantior offenderet, tum etiam quia in his Hiſtoricum potius egi, quam diſputatorem. Hæc ſunt, de quibus monitum te volui, Lector erudite, utque ad meas Diſſertationes animo præjudicatis opinionibus libero accedas, etiam atque etiam te rogo. Vale.

IN.

Digitized by Google

INDEX
DISSERTATIONUM,
PARAGRAPHORUM,
ET CAPITUM,

In hoc de Antiqua Eccleſiæ Diſciplina opere contentorum.

DISSERTATIO PRIMA.

De forma, & diſtributione Eccleſiarum IV. præſertim Eccleſiæ ſæculo, ubi de Patriarchis, & Metropolitanis, illorumque jure, ac prærogativis agitur. pag. 1
Præloquium. ibid.
Paragraphus I., *de nomine Metropoleos, & Metropolitani.* 2.
§. II. *De nomine Primatis.* 3.
§. III. *De nomine Archiepiſcopi.* ibid.
§. IV. *De nomine Exarchi.* 5.
§. V. *De nomine Patriarchæ.* 6.
§. VI. *An Metropolitica, aut Patriarchica dignitas fuerit a Chriſto, vel Apoſtolis inſtituta.* 9.
§. VII. *Quando, cur, & quomodo inſtituta fuerit Metropolitica dignitas.* 11.
§. VIII. *Provinciarum, & Diœceſeon Eccleſiaſticarum diſtributio ad formam politici regiminis ſummatim deſcribitur, & præcipuæ in ea mutationes annotantur.* 13.
§. IX. *Diviſio tum Eccleſiaſtica, tum civilis Africæ deſcribitur.* 15.
§. X. *De Provinciarum Galliæ diſtributione, & præcipuis in ea Primatibus.* 17.
§. XI. *De inſtitutione, & limitibus Patriarchatuum.* 22.
§. XII. *De jure, & privilegiis Metropolitanorum.* 38.
§. XIII. *De privilegiis Exarchorum, ſeu Patriarcharum.* 44.
§. ULTIMUS. *In quo Concilii Nicæni ſextus Canon exponitur, & Provinciarum ſuburbicariarum limites inquiruntur.* 49.

DISSERTATIO II.

De forma judiciorum Eccleſiaſticorum; ubi de appellationibus adverſus nuperam Chriſtiani Lupi de illis lucubrationem. 57.
Præloquium. 57.
CAPUT PRIMUM. *In quo examinatur quæſtio juris.* 58.
§. I. *De Canone Concilii Nicæni.* ibid.
§. II. *Noſtra Canonis Nicæni expoſitio confirmatur ex ſequentibus Synodorum Decretis.* 60.
§. III. *Quid a Concilio Sardicenſi circa judiciorum Eccleſiaſticorum formam ſit novi ſtatutum, ubi de Canonum ejus ſenſu, & auctoritate.* 63.
§. IV. *Quænam diſciplina poſt Sardicenſem Synodum ſancita fuerit.* 71.
CAP. II. *In quo ex factis colligitur, quæ fuerit forma judiciorum Eccleſiaſticorum.* 87.
§. I. *Referuntur, & examinantur judicia, quæ Synodum Nicænam præceſſerunt.* ibid.
Primum exemplum, de Marcione. ibid.
De cauſa Aſianorum circa diem Paſchæ. 88.
De Fortunato, & Feliciſſimo. ibid.
De Marciano Arelatenſi. 89.
De Baſilide, & Martiali. 92.
De Dionyſio Alexandrino. 93.
De Paulo Samoſateno. 94.
De cauſa Cæciliani. 95.
§. II. *In quo referuntur, & examinantur* cau-

cauſa IV. Eccleſiæ ſæculo judicatæ. 96.
De cauſis Meletii, & Arii. ibid.
De cauſa Athanaſii, Marcelli, Euſtathii Antiocheni, Pauli, Lucii, & aliorum. ibid.
De Euphrata, Saturnini, & aliorum in Occidente depoſitione. 99.
De Euſtathii Sebaſteni ad Liberium confugio. 10.
De cauſa Maximi, Nectarii, & Gregorii Nazianzeni; itemque de Meletii, Paulini, ac Cyrilli cauſis. ibid.
De cauſa Bonoſi. 101.
De Cauſa Joannis Chryſoſtomi. 102.
§. III. Referuntur, & examinantur exempla appellationum, quæ vulgo proferuntur in judiciis quinto, & ſexto ſæculo latis. 105.
De cauſa Cæleſtii. ibid.
De cauſa Apiarii, & diſſentione Epiſcoporum Africanorum cum Zozimo, Bonifacio, & Cæleſtino, circa Epiſcoporum appellationes ad Romanam Sedem. 106.
De cauſis Gallicanorum Epiſcoporum a Zozimi Pontificatu uſque ad Leonis, & Hilarii Arelatenſis contentionem. 123.
De cauſa Celidonii, & Hilarii Arelatenſis. 125.
De nonnullis cauſis Illyrici. 129.
De cauſa Eutychis. 131.
De cauſa Flaviani. 134.
De cauſa Theodoreti. 136.
De Eutherii Thyanenſis, & Helladii Tarſenſis Epiſtola ad Xiſtum, necnon de Eutychianæ appellationis libello ad Leonem, quæ monumenta Lupo obſtetricante prodeunt in lucem. 138.
De cauſa Joannis Talaiæ; necnon de exemplis judiciorum Eccleſiaſticorum apud Græcos, uſque ad diviſionem Orientalis Eccleſiæ. 140.
§. Ultimus. Nonnulla judiciorum Eccleſiaſticorum in Occidente exempla curſim perſtringuntur. 143.
Epilogus. 145.

DISSERTATIO III.

De antiqua infligendæ excommunicationis ratione. 148.
Præloquium. ibid.
Cap. I. A quibus, & quomodo inferretur excommunicatio. 150.
Cap. II. In quos, & propter quid ferri poſſet excommunicatio. 158.
Cap. III. De effectibus excommunicationis. 179.

DISSERTATIO IV.

De Primatu Romani Pontificis. 185.
Præloquium. ibid.
Cap. I. De Primatu beati Petri inter Apoſtolos. 186.
§. I. Utrum, & quomodo Primatus ſancti Petri poſſit ex ſcripturis demonſtrari. ibid.
§. II. Petri Primatus ex veterum teſtimoniis aſſeritur. 192.
§. III. Oſtenditur nihil obſtare Petri Primatui Apoſtolorum inter ſe æqualitatem, ubi recentior de Petri, & Pauli individuo Primatu ſententia refellitur. 194.
Cap. II. De Romanæ Eccleſiæ primatu. 196.
§. I. Demonſtratur Primatus Eccleſiæ Romanæ ſupra ceteras orbis Eccleſias. ibid.
§. II. De Primatu, quem ambiit Conſtantinopolitana Eccleſia; necnon de Græcorum recentiorum ea de re ſententia. 200.
§. III. Sententia Wicleſiſtarum, Lutheranorum, & Calvinianorum de Eccleſiæ Romanæ Primatu refertur: huic ſubjicitur oppoſita Curialium Theologorum opinio; ac demum refertur, ac probatur aliorum Theologorum, & præſertim Gallorum doctrina inter utramque media. 202.

DISSERTATIO V.

In qua probatur Romani Pontificis judicium non eſſe irreformabile. 207.
Præloquium. ibid.
Cap. I. In quo oſtenditur Romanos Pontifices non eſſe in judicando infallibiles. 209.
§. I. Docetur id ex ſcripturis. ibid.
§. II. Idem probatur ex veteris Eccleſiæ diſciplina. 210.
§. III. Idem probatur exemplis Romanorum Pontificum, qui de facto a veritate deviarunt. 211.
§. IV. Ex recentiorum Pontificum pugnantibus

tibus inter ſe definitionibus rejicitur infallibilitas. 216.
§. V. Ex Romanorum Pontificum confeſſione probatur, eos non habere indeficientis judicii privilegium. 219.
§. VI. Rejicitur infallibilitas Pontificis ex Decretis Conciliorum. 220.
§. VII. Adducuntur Academiarum, ac præſertim Pariſienſis adverſus infallibilitatem Pontificiam Decreta. 221.
§. Ultimus. Ex Theologis idem docetur. 222.
Cap. II. In quo reſpondetur argumentis, quibus adverſarii Romani Pontificis infallibilitatem ſuadere conantur. 223.

DISSERTATIO VI.

De Concilii generalis ſupra Romanum Pontificem auctoritate. 231.
Præloquium. ibid.
§. I. Poteſtatis Eccleſiaſticæ immediatum ſubjectum eſſe univerſalem Eccleſiam. 232.
§. II. Majorem eſſe Concilii generalis, quam Romani Pontificis auctoritatem. 236.
§. III. Pontificem Romanum Concilii legibus teneri, nec poſſe illas pro libito irritare, immutare, quamvis poſſit ab iis ſapienter diſpenſare in eo caſu, quo Concilium diſpenſaret. 240.
§. IV. In quo probatur, Pontificem Romanum a Concilio judicari, & deponi poſſe. 243.
§. V. In quo Conciliorum Piſani, Conſtantienſis, & Baſileenſis circa propoſitam quæſtionem definitiones referuntur, & ab adverſariorum objectionibus vindicantur. 247.
§. VI. Reſpondetur iis, quæ a nupero quodam Scriptore ad elevanda, & eludenda Concilii Conſtantienſis Decreta objecta ſunt, ſimulque Patres Conſtantienſis Concilii, necnon Baſileenſis, & Cleri Gallicani nuperrime congregati ab hujus calumniis vindicantur. 249.
§. VII. Academiarum, & Theologorum affertur auctoritas. 257.
§. Ultimus. Reſpondetur adverſariorum objectionibus. 258.

DISSERTATIO VII.

In qua probatur, Pontificem, aut Eccleſiam nullam habere in Reges, eorumque bona auctoritatem directam, vel indirectam, nec poſſe Reges ab ipſis ullatenus deponi, aut eorum ſubditos a fide, & obedientia eximi. 265.
Præloquium. ibid.
Cap. I. In quo demonſtratur, poteſtatem Eccleſiæ totam eſſe ſpiritualem, & in temporalia nullatenus extendi. 266.
§. I. In quo exponitur prima ratio, Chriſtum ſcilicet, ut Eccleſia Caput nullam habuiſſe, aut exercuiſſe in temporalia poteſtatem. ibid.
§. II. Continens rationem ſecundam propoſitionis, poteſtatem ſcilicet a Chriſto Eccleſiæ collatam totam eſſe ſpiritualem. 269.
§. III. In quo tertia ratio exponitur, Chriſtum nempe, & Apoſtolos omnem poteſtatem, & juriſdictionem temporalem ab Eccleſia amandare. 270.
§. IV. Seu quartum argumentum petitum ex teſtimoniis Romanorum Epiſcoporum, ſanctorumque Patrum, quibus efficitur Eccleſiam in ſpiritualia tantum habere poteſtatem, non ſecus ac Reges in ſola temporalia; ita ut neutra poteſtas a ſe invicem dependeat. 272.
§. V. In quo quinto argumento evincitur, Eccleſiam in temporalia nullam habere auctoritatem, eo quod per vim, gladiumque materialem homines cogere minime poſſit. 274.
Cap. II. In quo demonſtratur, civilem poteſtatem de ſe, & ex natura ſua independentem eſſe a ſpirituali. 279.
§. I. In quo probatur, poteſtatem regiam immediate eſſe a Deo, & ab illius poteſtate pendere. ibid.
§. II. Reges peccantes a nemine, præterquam a Deo temporali pœna plecti poſſe. 283.
§. III. In quo oſtenditur, Eccleſiam non poſſe vi & armis reſiſtere Regibus poteſtate ſua abutentibus, ſed teneri eos patienter ferre. 285.
§. IV. Principibus in rebus civilibus, & temporalibus omnes eſſe ſubjectos. 289.
§. Ultimus. In quo refellitur adverſariorum

Digitized by Google

rum opinio ex novitate. 291.
Cap. III. *In quo reſpondetur objectionibus.* 293.
§. I. *Reſpondetur auctoritatibus, & exemplis, quæ ex ſacris litteris deſumuntur.* ibid.
§. II. *In quo refutantur rationes, & inductiones Bellarmini.* 297.
§. III. *Reſpondetur rationibus ab exemplis ſive a factis ad jus concludentibus.* 304.
De excommunicatione Theodoſii. 305.
De privilegio Sammedardenſi, aliiſque ſimilibus. 307.
De depoſitione Vambæ Regis Hiſpaniarum. 309.
De Gregorii II. encommunicatione adverſus Leonem Iſaurum. 311.
De depoſitione Childerici Galliarum Regis. 314.
De translatione Imperii a Græcis ad Gallos. 318.
De Ludovici Pii, & Lotharii exauctorationibus. 320.
De ſeptem Electorum inſtitutione. 323.
De tentata a Gregorio VII. Henrici IV. depoſitione. 327.
De Othonis IV. depoſitione. 332.
De Friderici II. depoſitione. 333.
De Ludovici Imperatoris exauctoratione. 337.
De tentatis in Reges Francorum depoſitionibus. 340.
De geſtis Pontificum adverſus Anglorum Reges. 346.
§. IV. *De Concilii Lateranenſis IV. Canone 4.* 349.
§. V. *De Concilii Conſtantienſis in præſenti negotio ſententiis.* 352.
§. VI. *Reſpondetur auctoritatibus Theologorum, & Canoniſtarum recentium.* 354.
§. VII. *De Decreto ſacræ Facultatis Pariſienſis adverſus Henricum III.* ibid.
§. VIII. *De cenſura in libros libertatum Gallicanæ Eccleſiæ.* 355.
§. Ultimus. *De immunitate Clericorum.* 356.
Epilogus. 362.

Finis Tabulæ Titulorum, Diſſertationum, Paragraphorum, & Capitum.

D E

ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA

DISSERTATIONES HISTORICÆ

DISSERTATIO PRIMA.

De forma & diſtributione Eccleſiarum, præſertim quarto Eccleſiæ ſæculo, ubi de Patriarchis & Metropolitis, illorumque jure ac prærogativis agitur.

PRÆLOQUIUM.

OMNIS hominum ſocietas, ut ſit firma & ſtabilis, debet aliqua regiminis ſorma temperari; nam ſi ſine ullis legibus homines inter ſe coïrent, ſi nulla certa ratione regerentur, ſi cuilibet, prout lubitum eſt, ſuis motibus vivere liceret, neceſſe foret ſocietatem primum innumeris turbis belliſque confundi, ac deinde penitus diſſolvi. Cum ergo Eccleſia ſit ſocietas hominum fidem Chriſti profitentium, neceſſe fuit aliquam formam regiminis in ea conſtitui, quæ licet pro varia temporum ratione non parum immutata fuerit, ſuas ſemper leges habuit, quæ primam per conſuetudinem inolitæ, dein communi conſenſu receptæ, ac demum Synodorum decretis confirmatæ ſunt. Iſtud porro præſertim quarto Eccleſiæ ſæculo factum eſt. Nam Eccleſiæ Naſcentis

initio,

initio, in illud tantum incumbebant Apoſtoli, ut fidem Chriſti per totum orbem ſpargerent, eamque docuiſſe, & ſingulis Eccleſiis Epiſcopos, qui eas regerent, præfeciſſe, contenti, nondum de exteriori Eccleſiæ πολιτείας ſolliciti erant. At poſt diſſeminatam per totum orbem Chriſti fidem, de Eccleſiarum inter ſe invicem communione ac ſocietate, necnon de exteriori regiminis forma cogitari cœptum. Sic Joannes jam ſenior aliquam Eccleſiarum Aſiæ formam videtur conſtituiſſe. Hujus exemplum ſecuti Apoſtolici viri hanc ſpartam mirum in modum exornarunt: res deinde in conſuetudinem abiit, quæ pro lege tum erat: ac demum cum Religio Chriſtiana ſub Conſtantino externum ſplendorem accepit, tum veteres conſuetudines Synodorum Decretis confirmatæ, tum etiam nonnullæ novæ leges ſancitæ ſunt. Sed iis deinceps pro varia temporum ratione additum, vel detractum eſt, donec longa ſæculorum ſucceſſione ita immutatæ ſunt, ut vix agnoſci queant. Verum illud pro certo habendum, optimam ac convenientiſſimam fuiſſe diſciplinam quæ quarto Eccleſiæ ſæculo ſancita eſt, ac ſemper Eccleſiæ mentem fuiſſe, ut illa, quantum fieri poſſet, obſervaretur.

II. Immerito itaque nonnulli arbitrantur deſipere eos qui veterem illam diſciplinam ſtudioſe inquirunt, quaſi nihil ad nos pertineat, qui aliis moribus vivimus: namque licet antiqua illa diſciplina penitus reſtitui non poſſit, conandum tamen eſt ad eam, quantum permittunt mores hodierni, quam proxime accedere: deinde etiamſi nullus nunc eſſet ejus uſus, ejus tamen cognitio non omnino foret inutilis, tum quia ſine ea perfecta veteris Hiſtoriæ notitia nequit haberi; tum quia noſtra plurimum intereſt noſſe quam bene res noſtras olim geſſerimus; tum denique quia vetus illa diſciplina fundamentum eſt libertatis Eccleſiarum, cum ex ea perſpicere cuncti poſſint, quæ fuerint Romani Pontificis, quæ Patriarchæ, quæ Metropolitani, quæ Epiſcopi jura & Privilegia. Itaque in hac prima Diſſertatione veterem Eccleſiarum formam ac diſtributionem inveſtigamus, ut hoc veluti fundamento poſito, quæ deinceps de forma judiciorum, & Pontificis Romani poteſtate dicturi ſumus, ex iſta Diſſertatione lucem maximam accipiant.

III. In hac porro primum de nominibus Metropolitani, Archiepiſcopi, Primatis, Exarchi, & Patriarchæ, & de varia illarum vocum acceptione diſſeremus. Deinde de inſtitutione Metropolitanorum tractabimus. 3. Diſtributionem antiquam Eccleſiarum exponemus. 4. Patriarcharum inſtitutionem, numerum, & limites Diœceſeos illorum inquiremus. 5. Jura Metropolitanorum, & Patriarcharum, ſeu Exarchorum & Primatuum percurremus. Denique ſextum Canonem Nicænum eruditorum concertationibus celebrem explicabimus, & Eccleſiarum ſuburbicariarum limites figemus.

§. I.

De nomine Metropoleos & Metropolitani.

VOcabulum hoc μητρόπολις a quibuſdam derivatur ἀπὸ τῆς μήτρας καὶ πόλεως, hoc eſt a *vulva & urbe*, quaſi illa ſit, *urbs matrix*, ex qua coloniæ deductæ ſunt; atque hoc ſenſu uſurpatur a Thucydide *lib. 3. hiſt.* Iſidorus & Gratianus Metropolim dictam eſſe putant a menſura, quod omni veriſimilitudine caret. Ceteris igitur melius μητρόπολις eſt quaſi μήτηρ πόλις, *urbs mater*, prima & præcipua reliquarum veluti mater. Hoc ſenſu Athanaſius *in Ep. ad ſolit.* urbem Romam totius Romaniæ, hoc eſt imperii metropolim vocat, μητρόπολις ἡ ῥώμη τῆς ῥωμανίας, id eſt urbs prima ac præcipua totius imperii caput; ita etiam Euſebius *lib. 4. hiſt. cap.* 1. Lugdunum & Viennam urbes Galliæ metropoles appellat, id eſt urbes, ut ipſe ait, præſtantes & præ ceteris inſignes. Quoniam vero in unaquaque Provincia urbs eſt aliqua, quæ inter ceteras eminet, hæc dicta eſt Metropolis τῆς ἐπαρχίας, ſeu ſimpliciter Metropolis.

II. Hinc μητροπολίτης ſeu Metropolitanus proprie is eſt, qui μητροπόλεως civis eſt. Uſus tamen obtinuit, ut Metropolites tantum is dicatur, qui primariæ urbi præeſt; & idcirco totius Provinciæ curam aliquam gerit. Epiſcopus ergo Metropolitanus is dicitur, qui primæ urbi alicujus Provinciæ præ-

præpoſitus eſt, ac propterea quibuſdam præ ceteris & in ceteras privilegiis ac juribus fruitur. Hac voce iſto ſenſu uſa eſt Synodus Nicæna *can.* 4. Poſt eam vero eodem ſenſu frequentiſſime occurrit, tum in Synodorum Decretis, tum in Scriptorum Eccleſiaſticorum operibus; at ante Concilium Nicænum nullibi, ut puto, hoc ſenſu reperitur.

III. Præterea animadverſione dignum eſt, quaſdam fuiſſe Metropoles nomine tantum, quæ nullum jus Metropoliticum habebant, ſed ſolum honorem: ſic Nicænus Epiſcopus act. 13. Conc. Chalcedonenſis tom. 4. Conc. col. 716. nomen Metropolitani obtinet, & præponitur ceteris Epiſcopis Provinciæ honore ſolummodo, ita ut ſubjaceat ſicut & ceteri Antiſtiti Nicomedienſi: ita etiam Chalcedonenſis, & Berytenſis Epiſcopi honorem tantum nomenque Metropolicum obtinebant.

§. II.

De nomine Primatis.

PRimas is dicitur, qui primum ac præcipuum locum alicubi obtinet, ſicque cum in Republica, tum in variis hominum collegiis fuere quidam olim Primates; ita etiam Synodi Chriſtianorum ſuos habuere *προεστῶτας*, id eſt Præſidentes ac Primates: verum Primates perpetui iidem olim fuerunt ac Metropolitani.

II. Sic Canone Apoſtolico 34. ſancitur, ut Epiſcopi uniuſcujuſque gentis agnoſcant eum, qui *in eis primus eſt, & exiſtiment ut caput*. Hunc Canonem de Metropolitanis intellexit Antiochena Synodus.

III. In Concilio Carth.2. Can.12. *Placuit omnibus, ut inconſulto Primate cujuslibet Provinciæ tam facile nemo præſumat, licet cum multis Epiſcopis in quocumque loco ſine ejus, ut dictum eſt, præcepto Epiſcopum ordinare*. Hic abſque dubio qui Metropolitanus eſt, Primas appellatur, non ſecus ac Canone 7. & 10. Concilii Chartag. 5. Eadem vox ſæpius eadem ſignificatione occurrit in Cod. Can. Eccleſiæ Africanæ Can. 17. 28. 86. 100. 120. 121. 125. & 127. Item in Concilio Taurinenſi Canone 2. Metropolitica dignitas Primatus appellatur. *Illud deinde inter Epiſcopos urbium Arelatenſis & Viennenſis, qui de Primatus apud nos honore certabant, a ſancta Synodo definitum eſt, ut qui ex eis approbaverit civitatem ſuam eſſe Metropolim, is totius Provinciæ primatum obtineat*. Ita etiam S. Leo Ep. 53. quæ in edit. Quenellii eſt 80. *non convellantur*, inquit, *Provincialium jura Primatuum*, id eſt Metropolitanorum; ſtatim enim ſubdit, *nec privilegiis antiquitus inſtitutis Metropolitani fraudentur Antiſtites*. Hæc autem profert eo quod Anatolius in locis Patriarchatui ſuo ſubditis Metropolitanos Epiſcopos proprio jure ſpoliaſſet. Idem Ep. 91. Theodorum reprehendit quod cum Metropolitano ſuo primitus de quæſtione ſibi propoſita non contuliſſet, *quia*, inquit, *in cauſſis quæ ad generalem obſervantiam pertinent, nihil ſine Primatibus oportet inquiri*.

IV. Concil. Tolet. ann. 610. tom. 5. Concil. col. 1624. Toletanum Metropolitanum Primatem appellat. Denique Nicolaus I. in appendice Ep. Epiſt. 5. t. 8. Conc. col. 419. Metropolitanum appellat Primatem Provinciæ.

V. Hæc eſt vocis illius antiqua ſignificatio, quæ poſtea mutata eſt, ſæculis namque poſterioribus Primas a Metropolitano diſtingui cœpit, huncque titulum arrogarunt ſibi præcipuarum quarumdam ſedium Epiſcopi, quo ſenſu vox iſta ſæpius legitur in Pſeudo-epiſtolis priorum Pontificum, & in genuinis poſteriorum. Atque hunc titulum habuerunt plures in Occidente magnarum urbium Epiſcopi, quibus quædam ſupra ceteras Eccleſias prærogativæ ſunt attributæ. Sic apud nos Lugdunenſis Galliæ Primas dicitur, & hoc honore nunc fruitur.

§. III.

De nomine Archiepiſcopi.

VOx græca Ἀρχιεπίσκοπος aliquem inter Epiſcopos primarium ſonat, quemadmodum Archidiaconus primum ſignificat Diaconorum, & Archimandrita primum Monachorum: quapropter vocabulum iſtud

 olim

olim non paſſim, ut nunc fieri ſolet, uſurpabatur, ſed eximiis tantum ac primis Epiſcopis, & quidem rariſſime tribuebatur. Nullibi ante quartum ſæculum legitur; occurrit ſemel apud Athanaſium in catalogo, quem Meletius Alexandro Epiſcopo dedit, in quo ſic habetur: *Joannes juſſus ab Imperatore, ut una eſſet cum Archiepiſcopo*, μετὰ τῶ Ἀρχιεπισκόπου.

II. Denique Epiph. hæreſi 68. quæ eſt Meletianorum, Archiepiſcopi nomen ſæpins Alexandro Alexandrino tribuit. *Meletius quidam*, inquit, *in carcere detentus erat . . . . . . Petro Alexandrino Archiepiſcopo . . . . . . videbatur autem & Meletius præminere inter Epiſcopos Ægypti, ut qui ſecundum locum habeat in Archiepiſcopatu poſt Petrum*. Et infra, *quando enim videret Petrus Archiepiſcopus*. Et poſt alia, *pauci ad Petrum diverterunt Archiepiſcopum*. Et hæreſi 69. *quotquot enim in Eccleſia Alexandrina Catholicæ Eccleſiæ ſunt, ſub uno Archiepiſcopo ſunt*. Et infra, *Meletius etiam Archiepiſcopus ex Thebaïde*; Item, *Archiepiſcopus Meletius in Ægypto, verum ſubditus Alexandro*. Porro licet in rebus Meletii enarrandis graviter hic aberret Epiphanius, ex iis tamen colligere eſt vocem Archiepiſcopi hoc tempore in uſu fuiſſe, eoque ſignificari inſignem quemdam inter alios; Epiſconum, qui ceteris quodammodo præeſſet. Denique eodem ſæculo Marcellinus & Fauſtinus Presbyteri in libello precum ad Imperatores, Damaſum vocant Archiepiſcopum, *Eodem*, inquiunt, *tempore gravis adverſus nos inhorruerat perſecutio, incitante Damaſo egregio Archiepiſcopo*.

III. Verum uſitatior poſtea fuit quinto ſæculo, vox iſta, & paullo latius extendi cœpit, ſic Act. 1. 2. & 6. Concilii Epheſini non ſemel *Archiepiſcopus* appellatur *Cœleſtinus* Romanus Epiſcopus, & ſæpiſſime Cyrillus Alexandrinus, qui hunc titulum fere ſemper Epiſtolis ſuis præfigit. Eumdem quoque Joanni Antiocheno tribuunt Orientales in Pſeudo-Synodo Epheſina. Et Soz. lib. 2. Cap. 7. Simeonem Cteſiphontis & Seleuciæ nobiliſſimarum Perſidis Urbium Antiſtitem Archiepiſcopi nomine inſignit.

IV. Idem titulus Leoni ſæpius tribuitur in inſcriptionibus Epiſtolarum, quæ Concilii Chalcedonenſis actis præmittuntur. Sed ibi videtur additus, cum ipſe Leo nomen tantum Epiſcopi in poſterioribus Epiſtolarum inſcriptionibus aſſumat. In Concilio Conſtantinopolitano adverſus Eutychem ſæpiſſime Flavianus Archiepiſcopus appellatur. In Chalcedonenſi idem titulus tribuitur Leoni, Anatolio, Dioſcoro, Cyrillo, Maximo Antiocheno, Juvenali Hieroſ., Proclo, & præter hos Thalaſſio Cæſareenſi in Ep. Imperatoris ad Dioſcor. col. 110. tom. 4. Conc. *Anaſtaſio Theſſalonicenſi*. Act. 3. Conc. denique Act. 10. col. 677. Maximus Paſchaſinum & Lucentium Leonis legatos Archiepiſcopos vocat. *Sicut*, inquit, *viſum eſt ſanctiſſimis Archiepiſcopis qui locum ſanctiſſimi Archiepiſcopi Leonis retinent*.

V. Apud Evagrium & in Novellis ſæpius Archiepiſcopi nomen occurrit: ſed vix aliis tribuitur quam Romano, Antiocheno, Alexandrino, Conſtantinopolitano, atque etiam interdum Hieroſolymitano, Epheſino, & Theſſalonicenſi.

VI. In Concilio Conſtantinopolitano, ann. 536. non modo hoc nomine Leo & Mennas inſigniuntur, ſed & Act. 5. Epiphanius Tyri, & Iſaacus Apameæ eodem epitheto non raro decorantur.

VII. Liberatus in Breviario Cap. 5. Capreolum Carthaginienſem, Joannem Antiochenum, Rufum Theſſalonicenſem, Juvenalem Hieroſolymorum, & Flavianum Philippi Archiepiſcopos appellat; quin etiam Cap. 17. generatim, ait Petrum Moggum ea conditione in ſede permanſiſſe, *ut ſuſciperet Henoticum principis, & litteras mitteret Acacio, & Simplicio Romano, & ceteris Archiepiſcopis*.

VIII. Item in Conc. 5. œcum. Archiepiſcopi nomen Epiſcopis Romano, Conſtantinopolitano, Antiocheno, Hieroſolymitano, & collat. 2. tom. 5. Conc. col. 431. & ſequentibus, Benenato Juſtinianeæ Epiſcopo tribuitur.

IX. Gregorius Magnus Archiepiſcopi titulo inſignit Anaſtaſium Corinthi lib. 1. Ep. 26. Januarium Calaritanum lib. 1. Ep. 62. & 81. & lib. 2. Ep. 34. Marinianum Ravennenſem lib. 7. initio, & Ep. 50. Indict.

dict. 2. Euſebium Theſſalon. lib. 1. Indict. 2. Ep. *6.*

X. In ſequentibus Conciliis uſque ad ſæculum octavum iiſdem & aliis tantum inſignibus Metropolitis tribuitur, ut Tyrio Nicopolitano, Corinthio, Ravennenſi, Salonitano, Aquileienſi, Carthaginienſi, &c.

XI. At poſt hæc tempora promiſcue uſurpari cœpit de omnibus Metropolitis, atque etiam aliquando datus eſt nonnullis Epiſcopis, qui Metropolitico jure minime fruebantur. Unde factum eſt, ut apud Græcos recentiores longe plures eſſent Archiepiſcopi quam Metropolitani: quia ſcilicet ſimplicibus Epiſcopis ſpecioſum Archiepiſcopi nomen ſibi vindicare haud difficile fuit: at ſubjectas aliis Eccleſias ſibi ſubdere non ita facile. Hac de cauſa occurrunt etiam in Italia nonnulli Archiepiſcopi, ut in tractu Neapolitano, Roſſanenſis, Lancianenſis, & Nazarenus, itemque in Sardinia Arborenſis, quibus nulli ſubſunt Epiſcopi.

§. IV.

De nomine Exarchi.

Ἔξαρχος a Græcis dicitur Inceptor, Dux, & Princeps alicujus rei, hinc apud Homerum, & alios prophanos Præcentor dicitur ἔξαρχος, & Philo eum qui inter Therapeutas præcinebat ἡγέμονα καὶ ἔξαρχον vocat circa finem lib. de vita contemplativa pag. 902. Sic Exodi 15. v. 2. ubi habetur in vulgata, *præcinebat autem Maria.* 70. habent ἐξῆρχε δὲ αὐτῶν Μαρία, quæ propterea dicitur a Philone in vita Moyſis mulierum ἐξάρχειν: in eundem ſenſum recidit quod is, qui chorum ducit, dicitur ἔξαρχος, verum hæc acceptio omnino aliena eſt a propoſito.

II. Propius ad illud accedit quod Plutarchus in Numa ſummum Pontificem ἔξαρχον ἱερέων appellat. Ab hoc ſenſu non multum abludit vulgata vocis hujus acceptio, ſecundum quam Exarchus dicitur is qui Diœceſi, hoc eſt pluribus Provinciis præeſt. Hoc ſenſu Ibas Edeſſenus in Concilio Berytenſi, cujus acta referuntur act. 10. Conc. Chalcedonenſis, ait ſe cum Cyrillum anathematizavit, ſecutum eſſe Exarchum ſuum Joannem Antiochenum, τῷ ἐξάρχῳ μου ἐξηκολούθησα, & poſtea, *ego cum meo Exarcho & orientali Concilio abnegabam.* Item in Concilio Antiocheno, cujus acta referuntur ibidem act. 14. col. 745. dicit Stephanus Epiphaniæ, Athanaſium Epiſcopum Perrhæ vocatum ab ἐξάρχῳ orientalis Diœceſis non veniſſe.

III. In Canonibus Concilii Chalcedonenſis aperte ἔξαρχος diſtinguitur a Metropolitano, & ille præeſſe dicitur Diœceſi Can. *9. Si quis Epiſcopus vel Clericus controverſiam habeat Diœceſis Exarchum adeat,* & Can. 17. *Si quis injuria afficiatur a proprio Metropolitano, apud Exarchum Diœceſis, vel Conſtantinopolitanam ſedem litiget.*

IV. Poſthac eodem plane ſenſu occurrit in Concilio *6.* œcum. tom *6.* Concil. col. 1029. ubi Philaltethes Cæſareæ, & Theodorus Epheſi Exarchi nomen aſſumunt, hic Aſianæ, ille Ponticæ Diœceſeos.

V. Itaque ἔξαρχος proprie is eſt, qui Diœceſi, hoc eſt pluribus provinciis præeſt. Aliquando tamen nomen illud ſimplicibus Metropolitanis tributum legitur, ſic pro Metropolitano ſumitur in Græco Canone *6.* Conc. Sardicenſis, & Evagrius lib. 4. c. 11. ἐξάρχους vocat Metropolitanos, quos a Patriarchis Diœceſeos, hoc eſt veri nominis Exarchis diſtinguit, *uniuſcujuſque*, inquit, *Diœceſeos Patriarchæ inter ſe conſenſerunt, & ſingularum urbium Epiſcopi Exarchos ſuos ſecuti ſunt.* At apud Græcos recentiores titulus Exarchi pluribus Metropolitanis tribuitur, ut Ancyrano, Ciziceno, Sardenſi, Nicæno, Nicomedienſi, Chalcedonenſi, Lariſſeno, & ſimilibus, ut videre eſt in notitia Andronici; quin etiam in Concilio Conſtantinopolitano ſub Menna, Dalmatius Abbatum Primicerius Exarchus dicitur Monachorum urbis regiæ, quem titulum adhuc retinet is, cui cura Monachorum eſt commiſſa, a Patriarcha Conſtantinopolitano demandatur. Eumdem titulum ſibi vindicavit Thomas Epiſcopus in Conc. Conſtantin. adverſus Photium anno *869.* Mitto quod Conciliorum Præſides ἔξαρχοι dicebantur, ut videre eſt in Conc. Epheſino act. *6.* relat. ad Imperatorem tom. *3.* Conc. col. *766.*

766. Theodorit. lib. 2. cap. 22. Evagr. lib. 1. cap. 10.

§. V.

De nomine Patriarchæ.

PAtriarchæ vox quoque Græca eſt, quæ primum Patrum denotat, ſeu aliquem inter Patres inſignem : reperitur apud Tobiam, c. 6. v.20. *Secunda nocte in copulatione ſanctorum Patriarcharum admitteris :* nihil tamen ſimile legitur in Græco. Exſtat eadem vox Paralip. 8. v. 28. *hi Patriarchæ & cognationum principes*, apud Septuaginta ἄτοι πατριῶν ἀρχόντες, id eſt *prima ac præcipua familiarum capita*. Eodem ſenſu reperitur apud 70. Numer. cap. 8. v. 2. cap. 31. v. 16. & cap. 32. v. 28. nec non 36. v. 1. 1. Paralip. cap. 7. v. 40. &c. 9. v. 9. Eſdræ 3. v. 12. ubi ſic deſcribuntur ἄρχοντες τ͂ πατριῶν οἱ πρεσβύτεροι οἳ εἴδοσαν τ͂ οἶκον τ͂ πρότερον θεμελιῶσαι αὐτῷ. In novo Teſtamento eadem voce Judæorum Primores denotantur. Sic Act. 2. v. 29. David Patriarcha dicitur, & cap. 7. v. 10. de filiis Jacob idem dicitur. Heb. 7. v. 4. de Abraham. Eodem denique ſenſu vox iſta ſæpiſſime apud SS. Patres & Eccleſiaſticos Scriptores occurrit.

II. At Patriarchæ nomen prout dignitatem aliquam ſignificat, primum in uſu fuit apud Judæos, qui poſt everſam Hieroſolymam aliquos habuere Principes, quos Patriarchas appellare ſolebant. Nominat quemdam ejuſmodi Patriarcham Hellelum nomine Origenes, teſte Hier. in lib. 1. adverſus Ruffinum c. 3. tom. 2. De his ſic loquitur Epiphan. hæreſi 30. *ſunt autem hi poſt Patriarcham Apoſtoli appellati*, & infra, *Patriarcha autem illo tempore Hellel erat*. Et mox, *ex genere vero Gamaliel erat, qui apud ipſos* (Judæos) *Patriarcha fuit*. In Codice Theodoſ. lib. 16. tit. 8. non raro fit mentio Patriarcharum illorum, qui primum inter Judæos locum obtinuerunt.

III. Ejuſmodi Patriarchas poſtea ſublatos innuere videtur Theodoritus in Dialogo 1. *Judæorum*, inquit, *Patriarchæ, qui ex Herode alienigena derivantur, ipſi quoque omnino interierunt, & tempus præteriit, in quo eorum principatus finem cepit*. Quanquam hic fortaſſe per Patriarchas intelligit Archelaum, Philippum, Agrippam, & alios qui Herodi ſucceſſerant ante urbis Hieroſolymitanæ excidium.

IV. Ab iiſdem Judæis hoc nomen mutuati ſunt Montaniſtæ, ſi fides habeatur Hier. Ep. 54. ad Marcellam, *apud nos* (Catholicos) *Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent, apud eos* (Montaniſtas) *Epiſcopus eſt tertius, habent enim primos de Pepuza Phrygiæ Patriarchas, ſecundos quos appellant Cenones, atque ita in tertium ac pene ultimum locum Epiſcopi devolvuntur, quaſi exinde ambitioſior Religio fiat, ſi quod, apud nos primum eſt, apud illos noviſſimum ſit*. Inde non modo colligere licet, fuiſſe quoſdam Patriarchas inter Montani diſcipulos, ſed etiam nondum per id temporis Patriarchas in Eccleſia ab Epiſcopis fuiſſe diſtinctos, nullumque hujus nominis inter Chriſtianos Antiſtitem extitiſſe: nihilominus tamen ante hæc tempora Patriarchæ vox, in Eccleſia cœpit uſurpari, ſed primum omnibus paſſim Epiſcopis accommodata eſt; deinde vero Exarchorum fuit propria, ac poſtremo ſolis tribus aut quinque primarum orbis Romani urbium Epiſcopis reſervata fuit, quod in ſequentibus demonſtraturi ſumus.

V. S. Gregorius Nazianzenus bis Patrem ſuum Nazianzi modicæ urbis Epiſcopum, Patriarcham vocat, orat. 20. & 41. itemque in orat. 72. ad Patres 150. Concil. Conſt. *an non*, inquit, *publicas Presbyterorum, Epiſcoporum, aut ut aptiore verbo utar*, πατριαρχῶν *cædes*. Epiſcoporum & Patriarcharum nomen hic ſynonymum eſt, nullus enim ex iis qui poſtea dicti ſunt Patriarchæ, occiſus fuerat in perſecutione Conſtantii, de qua loquitur hoc in loco Nazianzenus.

VI. Gregorius Nyſſenus orat. de magno Epiſcopo tom. 3. pag. 589. Epiſcopos alloquens, *Videte*, inquit, *iſtos Patriarchas, omnes iſti filii noſtri Jacobi ſunt*. Ceterum hic tantum videtur nomen Patriarchæ, Jacobi filiis proprium, Epiſcopis per comparationem accommodare. Eodem quoque modo Nazianz. in fine carminis de Epiſco-

ſcopis ad diviſionem terræ ſanctæ alludere videtur, cum ait Epiſcopis: *Inſolentes eſtote, Patriarchias inter vos diſtribuite, magnus hic mundus vobis cedat*. Fortaſſe etiam alludit ad diviſionem Diœceſeon a Concilio Conſtantinopolitano primo, cujus hic Epiſcopos ſugillat, ſancitam, quamvis Concilium Patriarchatus voce non ſit uſum.

VII. Diverſo prorſus modo nomen Patriarchæ uſurpat Baſilius, reprehendit enim Ep. 412. & ſequentibus quemdam Glycerium Diaconum, *quod is neglecto Diaconatus officio virginibus ad ſe adductis Patriarchæ habitum & nomen aſſumſiſſet, non ex aliqua ſucceſſione aut pietatis ſtudio ad id inductus, ſed hanc vitæ rationem victus gratia ut alii aliam artem amplectens*. Enimvero Patriarchica illa dignitas, quam ambiebat iſte Diaconus, nihil aliud erat quam quoddam imperium in iſtas mulieres, quas ſibi ille ſociabat, cum Monaſticæ vitæ inſtituto conjunctum. Hinc idem Baſil. Ep. 414. *eumdem Glycerium reprehendit quod Monachorum cœtum infamia & dedecore afficeret*, minaturque ſe illum de gradu Diaconi dejecturum, *una cum choreis & ſtola quibus Juvenculas ducebat, non ad Deum, ſed ad perniciem*. Itaque Patriarchæ ejuſmodi erant aliqui Monaſticam vitam profitentes, qui mulieres quaſdam ſibi devinciebant, variaque illis ad vitam ſpiritualem præcepta tradebant, ut & nunc quoque facere ſolent non pauci Monachi, quos non inepte Patriarchas dixeris. Sic etiam Palladius in vit. Chryſoſt. Theophilum per deriſum Patriarcham appellat.

VIII. Primus igitur Patriarcharum nomine Exarchos videtur intellexiſſe Socrates *lib.* 5. *cap.* 8. ubi explicans Concilii Conſtantinopolitani 1. de diviſione Diœceſeon Canonem 2. hæc ait: *Patriarchas conſtituerunt Provinciarum diviſione facta*: & infra, *Ac Nectarius quidem urbem regiam & Thraciæ Provincias ſortitus eſt. Helladius vero qui Cæſareæ Cappadociæ poſt Baſilium erat Epiſcopus, Ponticæ Diœceſis Patriarchatum obtinuit, & una cum illo Baſilii frater Gregorius Epiſcopus Nyſſæ, quæ ipſa urbs eſt Cappadociæ, & Otreïus Epiſcopus Melitinæ in Armenia. Aſianæ autem Patriarchatum ſortitur Amphilochius Iconii, & Antiochus Antiochiæ Piſidiæ Epiſcopus. Ægypti Eccleſiarum adminiſtratio Timotheo Alexandrino Epiſcopo attributa eſt. Orientis autem regimen Epiſcopis illius regionis commiſerunt, Pelagio ſcilicet Laodiceæ & Diodoro Tarſi Epiſcopo, ſervata tamen prærogativa* (ſive privilegiis τὰ πρεσβεῖα) *Antiochenſi Eccleſiæ, quam quidem prærogativam Meletio præſenti tradiderunt: porro decreverunt ut ſi neceſſitas poſceret, Provinciæ cujuſque negotia Provincialis Synodus dijudicaret, quæ quidem Imperator conſenſu ſuo comprobavit*. Hanc poſtea Canonis 2. Conſtantinopolitani expoſitionem a Socrate traditam vindicabimus; interim advertiſſe ſufficiat eum nomine Patriarchæ & Patriarchatus non intelligere tantum tres præcipuas Romani Imperii ſedes, aut illarum Epiſcopos, ſed illos omnes qui Diœceſeon curam habebant. Idem lib. 7. cap. 31. ait: *Antonium quemdam Epiſcopum Germæ, in Macedonianos ſæviiſſe, mandatum Patriarchæ Neſtorii defenſionis loco prætexentem*. Verum non ſolus Socrates Patriarchæ nomen pro Diœceſeos Præſide uſurpavit, ſed eodem ſenſu in Conc. Chalcedonenſi legitur; at tom. 4. Con. col. 337. Glorioſiſſimi Judices & ampliſſimus Senatus dixerunt: *Si placet veſtræ reverentiæ ſanctiſſimi Patriarchæ ſingularum Provinciarum eligentes ſingulos, aut binos ſuæ quiſque Provinciæ in medium tranſeuntes & communiter de fide tractantes*. Nemo autem *neſcit fuiſſe in Orientali Imperio quinque Diœceſes quarum præcipui Epiſcopi Patriarchæ hic appellantur*. Quapropter actione 5. col. 560. nomine Imperatoris præcipitur, ut ex ſingulis quibuſque Diœceſibus Orientali, Aſiana, Pontica & Thracenſi (omittitur Ægyptiaca, quia illius Patriarcha fuerat depoſitus) necnon ex Illyrico Epiſcopi conveniant, & de fide cum Anatolio Legatiſque Romanis tractent. Unde ſequitur, Patriarchas illos, quos in unum primo convenire juſſerant Judices illarum Diœceſeon, Exarchos fuiſſe.

IX. At non orientalibus modo Patriarchæ nomen tributum hoc in Concilio legitur, verum etiam Leoni Romano Pontifici, tum ab Imperatore in Epiſtolis ad Valentinianum, & Placidiam col. 58. tum ab Epi-

Epiſcopis act. 1. ejuſdem Concilii; quod refertur quoque ab Evagrio lib. 2. c. 18. Item act. 3. col. 405. & 412. ab Ischyrione, Athanaſio, & Sophronio, idem beatus Leo vocatur Archiepiſcopus & Patriarcha Oecumenicus. Denique Martianus in Epiſtola poſt Concilium part. 3. col. 861. Leonem appellat *Patriarcham ſedis Apoſtolicæ maximæ Romæ*. Ita primum a Græcis Patriarcha dictus eſt Romanus Pontifex; nam inter Latinos nullum invenio, qui circa illud tempus Romanum Pontificem Patriarcham dixerit, nec ullum Antiſtitem Romanum, qui hunc ſibi titulum arrogarit.

X. Evagrius lib. 3. cap. 6. ait a Timotheo reſtitutum fuiſſe *Epheſinæ Eccleſiæ jus Patriarchicum, quod illi ademtum fuerat a Chalcedonenſi Synodo*, & lib. 4. cap. 4. ait, Juſtinum Imperatorem litteras miſiſſe de Severo ad ſingulos Patriarchas. Ex quibus conſtat Evagrii tempore Patriarcharum nomen illorum omnium fuiſſe commune qui Diœceſibus præerant: quod etiam clarius fiet ex lib. 4. cap. 7. ubi ait, *uniuſcujuſque Diœceſeos Patriarchæ inter ſe conſenſerunt, & ſingularum urbium Epiſcopi Exarchos ſuos ſecuti ſunt*, id eſt Metropolitanos, ut obſervavimus antea, & cap. 7. lib. 6. ait, omnes, qui *ubique ſunt, Patriarchas, partim per ſe, partim per Legatos adfuiſſe quæſtioni* de abſolutione Gregorii Antiocheni.

XI. In Africa primus Wandalorum Epiſcopus Patriarchæ nomen aſſumſit, quæ vox a Catholicis Epiſcopis in collatione Carthaginienſi cum riſu excepta fuit, ut teſtis eſt Victor de perſecutione Wandalica lib. 2.

XII. In Codice, & Novellis Juſtiniani ſæpius nomen Patriarchæ tribuitur Romano, Conſtantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hieroſolymitano, aliquando tamen generalius de Diœceſeon Exarchis intelligitur, ut Novell. 3. c. 2. Cod. lib. 1. tit. 3. cap. 47. tit. 46. c. 34. Novella 6. c. 3. Epilog. Novell. 7. & Epilogo Novellæ 123. c. 22. 23.

XIII. Athalaricus Ep. ad Joannem 2. apud Caſſiodorum lib. 9. Epiſt. Ep. 15. vetat, ne pro ordinatione Pontificis Romani, pluſquam tria millia ſolidorum exigantur. *Alios vero Patriarchas .... intra duo millia ſolidorum jubet expendere, in civitatibus autem ſuis tenuiſſimæ plebi non amplius quam quingentos ſolidos ſe diſtributuros eſſe cognoſcant .... vos autem*, inquit, *qui Patriarcharum honore reliquis præſidetis &c. quapropter ſi quis Apoſtolicæ Præſulem Eccleſiæ vel Patriarcharum Epiſcopum &c.* Athalaricum per Patriarchæ vocem univerſos Epiſcopos intelligere luce clarius eſt, horum autem Epiſcopum dicit Romanum Pontificem, quia ceteris Italiæ Epiſcopis præerat; atque hinc in fine Epiſtolæ, hæc ait: *vos quoque hoc univerſis, quos Deo propitio regitis, Epiſcopis intimate*.

XIV. In Concilio Conſtantinopolitano anni 536. tribuitur Patriarchæ nomen Epiſcopis Romano, Conſtantinopolitano, Antiocheno, & Hieroſolymitano, nec non Epiphanio Tyri Epiſcopo actione quinta.

XV. In Concilio 5. œcumenico tribuitur Romano, Conſtantinopolitano, Antiocheno, Alexandrino in 1. & 2. collatione: nam hic in ceteris vulgo Archiepiſcopi nomine inſignitur. Item actione 8. Hieroſolymitano idem titulus tribuitur.

XVI. Poſt hæc in oriente vix nomen Patriarchæ aliis, quam quinque tributum leges. Romano nempe, Conſtantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hieroſolymitano.

XVII. At in Galliis nomen Patriarchæ præcipuis Metropolitanis alias Primatibus aliquando conceſſum legitur. Gregorius Turonenſis lib. 3. hiſt. cap. 20. Nicetium Lugdunenſem Patriarcham vocat. Itemque Concilium Matiſconenſe anni 585. Priſcum ejuſdem ſedis Epiſcopum t. 5. Concil. col. 980. *cum omnibus conſacerdotibus eorum, Priſcus Epiſcopus Patriarcha dixit*. Item Deſiderius Cadurcenſis Sulpitium Bituricenſem, & Paullus Diaconus Calliſtum Aquileienſem Patriarchas nominant. Hincmarus Rhemenſis in lib. Capit. 55. cap. 17. Patriarchas & Primates non diſtinguit.

XVIII. Notandum inſuper, apud varias gentes illum Epiſcopum dictum eſſe Patriarcham, qui primum inter hujus gentis Epiſcopos locum obtinet, quapropter Nicolaus in reſponſis ad conſulta Bulgarorum

reſp.

reſp. 72. de ordinatione Patriarchæ Bulgari hæc ait : *requiſiſtis*, inquit , *ſi liceat in vobis Patriarcham ordinari . . . cum incremento divinæ gratiæ fuerit ibi Chriſtianitas dilatata*, & *Epiſcopi per ſingulas Eccleſias ordinati*, *tunc eligendus eſt inter eos unus*, *qui ſi non Patriarcha* , *certe Archiepiſcopus appellandus ſit*. Et reſponſ. 73. a quo *ſit Patriarcha ordinandus quæritis* &c. *vos tamen ſive Patriarcham* , *ſive Archiepiſcopum* , *ſive Epiſcopum vobis ordinari poſtuletis* &c.

XIX. Ejuſmodi Patriarchas habent qui ſunt in oriente Chriſtiani , in quo præter eos qui proprie dicuntur Græci , qui quatuor Patriarchas Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, Antiochenum, & Hieroſolymitanum retinuerunt, ſingulæ hæreſes ſuos numerant Patriarchas.

XX. Suum habent Jacobitæ ; ſuum Maronitæ; uterque Antiocheni nomen aſſumit. Cophtorum Patriarcha Alexandrinus dicitur, & Alexandriæ ſedet; Abyſſini Patriarcham habent , qui toti Æthiopiæ præeſt , licet Cophtenſi Patriarchæ ſit quodammodo ſubjectus . Præter hos Georgii Archiepiſcopum habent ἀυτοκέφαλον & nulli ſubjectum . Armenii duos habent œcumenicos Patriarchas. Prioris ſedes eſt Arard urbs Armeniæ : alterius Cis urbs Caramaniæ: ſed de his plura dicendi non eſt locus.

§. VI.

An Metropolitica, aut Patriarchica dignitas fuerit a Chriſto, vel Apoſtolis inſtituta.

PRæmiſſis iis, quæ ad elucidationem vocum neceſſaria erant, ſine quibus obſcura fuiſſet tota noſtra diſputatio ; ad eas quæſtiones veniendum eſt, in quibus de rebus ipſis controvertitur. Inter eas illa primum tenet locum , quæ de origine & inſtitutione Metropolitanorum , & Patriarcharum moveri ſolet. Sunt enim nonnulli qui Metropoliticam, & Patriarchicam dignitatem velint a Chriſto inſtitutam fuiſſe; alii ab Apoſtolis id factum eſſe ſuſpicantur ; quam ſententiam tuetur Petrus de Marca , utramque nos opinionem parum veriſimilem eſſe cenſemus.

II. Et primum Metropoliticam aut Patriarchicam dignitatem a Chriſto inſtitutam fuiſſe merum commentum eſt , quod ne veriſimilitudinis quidem umbram habet . Chriſtus enim non extra Judæam prædicavit, nec ullas gentilium urbes, quamdiu vixit, vel per ſe, vel per ſuos ad fidem convertit : dici ergo non poteſt, eum de facto Metropoles, & Patriarchias inſtituiſſe. Dici quidem poſſet, eum Apoſtolis præcepiſſe, ut poſt converſionem gentium Metropolitanos, & Patriarchas inſtituerent, ſed hoc gratis fingitur, nec exſtat ullum ejuſmodi præceptum, ſive in ſacris Litteris , ſive in antiquorum Patrum monumentis . Et ſane, ut a prima Eccleſiæ inſtitutione exordiar, Apoſtoli præcipuas orbis partes peragrarunt , nulli aut urbi aut loco addicti . Apoſtolis plures acceſſere comites, ejuſdem laboris ac miniſterii participes , quales Paullus , Barnabas, Creſcens, Timotheus: illi innumeras pœne Eccleſias fundarunt , & ut inquit Clemens Romanus in Epiſtola ad Corinthios , tam eorum qui crediderunt, quam qui credituri erant , *Epiſcopos & Diaconos conſtituerunt*. Ubi vero illi e vivis exceſſere, qui, ab ipſis Apoſtolis conſtituti erant , in defunctorum locum *ab aliis celebribus viris cum conſenſu totius Eccleſiæ* , novi tum Epiſcopi, tum miniſtri conſtituti ſunt .

III. Fatendum eſt quidem, Apoſtolos in aliquibus locis diutius eſſe demoratos , vel quia ita poſcebat Eccleſiarum illarum, in quibus degebant, ſtatus; vel quia ſenio confecti multas Eccleſias jam fundarunt . Sic Joannes extremo ſuæ vitæ tempore Epheſi ſubſtitit , unde Eccleſias Aſiæ regebat, ceteris Epiſcopis Apoſtolica dignitate ſuperior; vel denique quia Eccleſias quaſdam præ ceteris elegerant , in quibus mori voluerunt , ut Petrus , & Paullus Romanam . Negari quoque non poteſt, quin Apoſtoli ceteris, quos conſtituerant, Epiſcopis quodammodo ſuperiores fuerint , ut de Paullo videre eſt, qui Corinthios tanta auctoritate reprehendit ; ſed de his non eſt quæſtio: hoc unum controvertitur, utrum Apoſtoli aliquibus Eccleſiis a ſe fundatis, illarumque Epiſcopis peculiaria quædam jura aut privilegia præ ceteris , & in ceteras conceſ-

ſerint, illamque Patriarchatuum, Exarchatuum, & Provinciarum diviſionem inſtituerint, quæ poſtea in uſu fuit, vel aliam certe ſimilem: ut autem conſtet, num illud aliqua ratione probari queat, examinanda ſunt argumenta, quibus id adſtruit Petrus de Marca; cum enim nihil ille prætererierit eorum, quæ in hujus ſententiæ gratiam dici poſſunt, ſi omnia ejus argumenta parum firma eſſe oſtenderimus, nemini dubium erit, quin gratis omnino id dicatur.

IV. Duo dicit Pariſienſis ille Præſul c. 1. lib. 6. de concordia; unum eſt, *Apoſtolos orbem Eccleſiaſticum in provincias diſtribuiſſe ad exemplum diſpoſitionis civilis:* alterum vero, *Apoſtolos cum Eccleſias diſtribuerent in provincias, in animo habuiſſe, ut in iis corpus Epiſcoporum ſtatueretur ſub præſidentia Epiſcopi Metropoleos.*

V. Propoſitionem probat auctoritate Sanctorum Petri, & Paulli, quorum primus ſcribens ad novos Chriſtianos Ep. 1. cap. 1. compellat eos per Provincias Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Bithyniæ, & Aſiæ: alter vero diſtinguit Eccleſias Macedoniæ, & Aſiæ. Verum hæc ratio non probat Eccleſiarum in Provincias diſtributionem ab Apoſtolis inſtitutam fuiſſe, ſed tantum diſtinctas fuiſſe Eccleſias, propter diſtinctionem urbium, & provinciarum. Eccleſiæ quippe nihil aliud ſunt, quam fideles (*): cum ergo fideles in variis provinciis degerent, non poterat melius deſignare Petrus illos, ad quos ſcribebat, quam provinciarum iſtarum nominibus. Alteram propoſitionem probat Marca ex illo Paulli Ep. ad Tit. c. 1. *reliqui te Cretæ, ut conſtituas Presbyteros. Ecce*, inquit Marca, *Metropolitani inſtitutionem*: hæc eſt præcipua hujus ſcriptoris ratio, quæ tamen admodum levis. Si quid enim valeret, probaret, Apoſtolos Metropolitanos fuiſſe illarum omnium provinciarum, in quibus Epiſcopos ordinabant. Deinde libenter agnoſco, Titum toti Inſulæ præfuiſſe; ſed inde inferri nequit, Metropoliticam dignitatem ab Apoſtolis inſtitutam fuiſſe; hoc enim privilegium erat Tito peculiare, nec ulli ſedi aut urbi alligatum. Denique Presbyteros illos a Tito inſtitutos Epiſcopos fuiſſe non omnino certum eſt: forte unus erat in Creta Titus Epiſcopus, ceteri omnes Presbyteri tantum. Nec refert, quod ſtatim Presbyteros illos Epiſcopos dicat Paullus: nomen enim Epiſcopi tam poteſt convenire Presbytero curam animarum habenti, quam nomen Presbyteri Epiſcopo. Secundo idem oſtendere conatur Marca ex eo, quod in Aſia quoddam fuerit corpus Epiſcoporum in modum Provinciæ, ut colligitur ex Apocalypſeos c. 1. ubi litteræ ſcriptæ ſunt ſeptem Angelis, ſeu ſeptem Epiſcopis Aſiæ, quorum unus erat Epheſinus. At quid illud ad propoſitum faciat vix perſpicio. Inter omnes Epiſcopos Aſiæ ſeptem compellat Joannes in Apocalypſi, ergo inſtituta tum erat Metropolitica dignitas. Quomodo unum ex altero ſequatur ego prorſus ignoro. Ejuſdem generis eſt ſequens argumentum. Paullus inſtruens Aſianos *ſcripſit ad Epheſinæ urbis incolas, quæ Aſiæ Metropolis eſt: Apoſtolum Epheſi commoratum eſſe per triennium in Actis legimus:* ergo inſtituta eſt ab ipſo Metropolitica dignitas Eccleſiæ Epheſinæ. Hæc ego conſectaria, tarditatem meam fateor, intelligere minime poſſum. Nec plus eſt roboris in quarto argumento: *urbs*, inquit, *Corinthiorum Metropolis erat Achaïæ, ut Florus annotavit: ideo igitur Paullus Epiſtolam ſuam ad Corinthios ſcribit, non ſolum pro illis, ſed etiam pro fratribus, qui erant in Achaia: Ergo nobile argumentum Metropolitici juris a Paullo obſervati colligitur ex ejus Epiſtola ad Corinthios*. Concedamus Marcæ, Paullum Epiſtolam ad Corinthios ſcripſiſſe, tum Corinthiis, tum Achaïæ fratribus, quia Corinthus erat urbs Metropolis Achaiæ; at quo pacto inde conficiet, propoſitum fuiſſe Paullo, ut Corinthi Epiſcopus Metropolitica jura in omnem Achaïam obtineret? Quippe Epiſtolam, quam univerſis Achaïæ civibus ſcribebat, inſcripſit ad Corinthios, quia urbs illa notior erat, & facile poterat Corinthiorum opera ad Achæorum omnium notitiam pervenire. Idem eſto

(*) *Intellige nomine fidelium non ſolum populum, ſed cum eo Epiſcopum, & Clerum; Eccleſia enim, ut inquit egregie Cyprianus, eſt* plebs Sacerdoti adunata.

eſto reſponſum ad ſimile exemplum ex Epiſtola ad Theſſalonicenſes petitum, in qua Paullus ſimul ad omnes Macedoniæ fratres ſcribit. Hæc etenim, & alia ejuſmodi probant tantum illas urbes, in quibus erant ſitæ Eccleſiæ, Metropoles fuiſſe, necnon primas ac maximas totius Provinciæ, at Eccleſias ipſas Metropoliticas fuiſſe minime demonſtrant. Ex dictis intelligere eſt, quam leves ſint eæ rationes, quibus impulſus Marca, Metropoliticam dignitatem ab Apoſtolis inſtitutam eſſe, ſeu potius ex illis fluxiſſe opinatus eſt.

VI. Nec magis probabilem Patriarchatuum inſtitutionem aſſerunt ii, qui volunt eas ſedes eſſe Patriarchicas, quas Petrus fundarat, atque hac de cauſſa Romanæ, Antiochenæ, & Alexandrinæ Eccleſiis jura Patriarchica conceſſa eſſe volunt. Nam ſi inde repetenda eſſet Patriarchatuum dignitas, innumeræ forent Patriarchales ſedes, quia innumeras Petrus fundavit & rexit Eccleſias; latum ergo diſcrimen eſt inter Apoſtolicam ſedem, & Patriarchalem: multæ etenim Eccleſiæ, quas Apoſtoli inſtituerunt & rexerunt, dici poſſunt, & olim dictæ ſunt Apoſtolicæ, Patriarchicæ non item. Sic Tertullianus in lib. de Præſcriptionibus: *percurre*, inquit, *Eccleſias Apoſtolicas, apud quas ipſæ adhuc Cathedræ Apoſtolorum ſuis locis præſidentur*; atque inter eas nominat Corinthum, Philippos, Theſſalonicam, Epheſum, quæ ſedes Patriarchales nec ſunt, nec unquam fuerunt. Quin etiam Hieroſolymitana, in qua Chriſtus tamdiu habitavit, in qua non modo Petrus, ſed & ceteri Apoſtoli primis Eccleſiæ ſæculis ſederunt, Patriarchalis non fuit. Hanc tamen Aug. cont. litt. Pet. lib. 2. c. 5. Apoſtolicam facere, & cum Romana comparare non veretur (*). Alexandrina vero, quam Marcus Petri diſcipulus, non ipſe Petrus fundavit, & rexit, ſecundum habuit inter Patriarchales ſedes locum, quem deinceps Conſtantinopolitana obtinuit: ergo Patriarchalis dignitas non repetitur a dignitate eorum, qui Eccleſiam fundaverunt, & primi rexerunt.

§. VII.

Quando, cur, & quomodo inſtituta fuerit Metropolitica dignitas.

NUllam inter Eccleſias & Epiſcopos prælationem, nullam Patriarchicam aut Metropoliticam dignitatem ab Apoſtolis proprie inſtitutam fuiſſe jam demonſtravimus. Inquirendum igitur eſt, unde orta fuerit; eam enim antiquiſſimam eſſe nemo diffiteri poteſt. Res primum videtur ardua: ſed ei, qui paullo attentius antiquam Eccleſiarum diſtributionem conſideraverit, nihil jam ſupererit difficultatis.

II. Nemo non novit Imperium Romanum in regiones & provincias diſtributum fuiſſe, & regionum ac provinciarum quaſdam urbes Primarias fuiſſe, ſeu Metropoles, unde ceteræ totæ pendebant. Itaque cum ad eas ob civilia negotia provinciarum incolæ convenirent, & inde tum judicia, tum etiam merces, & cetera, ut fieri ſolet, petere ſolerent: ſimile aliquid in rebus Eccleſiaſticis Chriſtiani fecere, & ſive cum ordinandus, aut deponendus erat Epiſcopus, ſive cum aliqua diviſio erat in Eccleſia, ſive cum in commune de rebus Eccleſiæ deliberandum erat, cum jam non amplius ſupereſſent Apoſtoli, per quos hæc antea componebantur, urbis Metropoleos Epiſcopum adire par fuit, idque paullatim per conſuetudinem invaluit, ac tota Eccleſiarum diſtributio ad formam Imperii facta eſt, urbeſque Metropoles, Metropoles quoque fuerunt Eccleſiæ; & illarum Epiſcopus ſuper univerſam provinciam poteſtatem habuit, tum ad ordinandos aut deponendos reliquos Epiſcopos, tum ad componenda Eccleſiarum diſſidia, tum ad convocandas Synodos &c. ita tamen, ut ſine comprovincialium Epiſcoporum conſilio nihil faceret. Hæc conſuetudo Canonibus deinde confirmata eſt, totaque Eccleſia ad formam politici regiminis diſpoſita, & diſtributa eſt.

III. Eadem ratione urbes illæ, quæ Diœ-

(*) *Non quod Eccleſia Hieroſolymitana cum Romana coæquetur in Primatu & prærogativis, ſed quod in antiquitate & tradita diſciplina obſervantia comparari cum Romana quodammodo poſſit.*

ceſeos ſeu regionis alicujus, pluriumque provinciarum erant capita, ſucceſſu temporis quædam in ceteras jura obtinuere. Demum in tribus præcipuis totius orbis Romani civitatibus, Roma in occidente (*), Antiochia in oriente, & Alexandria ad meridiem, tres præcipuæ fuerunt Eccleſiæ, quæ primum inter alias honorem obtinuere, ſucceſſuque temporis quædam in illas jura, vel ſibi vindicarunt, vel a Synodis conceſſa receperunt. His acceſſit poſtea Conſtantinopolis, quæ ſecunda mundi urbs evaſit, & Hieroſolyma quæ hunc honorem non propter magnitudinem civitatis obtinuit, ſed propter venerationem illius urbis, in qua primum a Chriſto inſtituta fuerat Eccleſia, & ex qua Evangelium ad ceteras orbis partes perlatum fuerat. Non alio pacto conſtitutas eſſe Metropoles pluribus argumentis demonſtrari poſſet, nonnulla tantum hic proferemus brevitati conſulentes.

IV. Concilii Nicæni Canone 6. ſtatuitur ut in prærogativa & privilegiis Eccleſiarum *τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω*, hoc eſt ut *antiqua conſuetudo obtineat*; noverant igitur hujus Synodi Patres, hæc Eccleſiarum jura & privilegia non eſſe inſtitutionis Apoſtolorum, ſed ex conſuetudine ortum habuiſſe. Ejuſdem Concilii Canone 7. ſancitum eſt, ut Æliæ Epiſcopo honoris prærogativa concedatur, *Metropoli* (Cæſareæ) *propria dignitate ſervata*. Quæ autem alia ratio Nicænos Patres potuit impellere, ut Cæſareæ Metropoliticum jus potius, quam Æliæ conferrent; niſi quod illa erat Provinciæ Metropolis, hæc non item.

V. In concilio Taurinenſi ſtatutum eſt, illi totius Provinciæ *primatum deberi*, *qui ſuam civitatem demonſtraſſet eſſe Metropolim*: quia ſcilicet non aliunde Metropolitanæ Eccleſiæ dignitas repetitur, quam ex ipſius urbis dignitate.

VI. Unde factum eſt, ut Epiſcopi Metropolitica jura ambientes Imperatores adirent, a quibus obtenta Metropoleos in urbis ſuæ gratiam dignitate, Eccleſiaſtica etiam Metropoleon jura, & Provinciæ ordinationes invadebant.

VII. Sic Valens in odium Baſilii Cappadociam in duas partes diſtraxit, unde ſecuta eſt Provinciarum quoque Eccleſiaſticarum diviſio, ut teſtis Naz. orat. 20.

VIII. In Concilio Chalcedonenſi act.4. Photius Tyri, & Euſtathius Beryti inter ſe litigant de jure Metropolitico. Hic enim ab Imperatore Theodoſio reſcriptum per ſubreptionem obtinuerat, ut Berytus fieret Metropolis: quo impetrato Provinciarum Eccleſiaſticarum diviſionem in quadam Synodo Conſtantinopolitana fieri curaverat, & ordinationes multarum Eccleſiarum, quæ prius Tyrio ſubjectæ erant, invaſerat; Photio Epiſcopo Tyri excommunicationis & depoſitionis metu ad illam diviſionem approbandam adacto. Rogat ergo Marcianum Photius, ut hæc in irritum mittantur, ſuaque Tyrio Epiſcopo jura reſtituantur. Judicibus, & Concilio viſum eſt, negotium illud non ſecundum leges aut pragmaticas, ſed ſecundum Canones examinare. Lecto igitur Concilii Nicæni Canone, quo ſtatui videtur, ut unus ſit in una Provincia Metropolitanus, in gratiam Tyri Epiſcopi judicium fertur. Unde conſtat, Provincias Eccleſiaſticas ad formam civilium fuiſſe olim diſpoſitas, quandoquidem unus Metropolitanus unicuique Provinciæ præfectus fuerat.

IX. Act. 13. in cauſſa ſimili Nicomedienſis & Nicæni Epiſcopi, Nicomedienſi jus Metropoliticum vindicatur, eo quod Nicomedia fuiſſet olim urbs Metropolis, & ab eo excidit Nicænus, quod in ſacra Valentiniani & Valentis qua Nicænæ civitati tribuerant Metropoliticum jus, proprie præciperent ab aliis civitatibus nullum jus auferri. Quapropter honorem tantum Metropolitæ illi concedunt, non autem ejus jura & privilegia. Quod quidem generatim ſancitur c. 12. de omnibus iis urbibus, quæ in poſterum Metropolis nomine honoratæ fuerint ab Imperatoribus. Atque ideo id factum eſt, ne Epiſcoporum ambitio turbas

(*) *Ibi de Romanæ Sedis Patriarchatu agitur, non autem de ejus Primatu, quem habet a Chriſto, non ex ſolius urbis amplitudine. Idem obſervandum ad finem §. 7. ejuſdem Diſſertationis.*

bus paſſim in Eccleſiis excitaret, & formam Eccleſiæ jam ſtabilitam funditus everteret. Nihilominus tamen cum non modo urbs aliqua Metropolitica dignitate honorabatur, ſed & Provinciæ dividebantur, non raro Eccleſiarum quoque ſtatus mutari ſolebat; idque decerni videtur Canone 17. ejuſdem Concilii his verbis: *ſin autem etiam aliqua civitas ab Imperatoria auctoritate innovata fuerit, civiles, & publicas formas Eccleſiaſticarum quoque Parochiarum ordo conſequatur*. Hinc multas videre eſt in Provinciis, & Metropolibus Eccleſiaſticis mutationes, quas referre longum foret. Unum hoc addam, in Concilio Toletano anni 610. ſub Bonifacio IV. Metropoliticam dignitatem Toletanæ Eccleſiæ aſſertam fuiſſe ob ipſius urbis dignitatem. *Sed hæc*, inquit Gundemarus in Synodo tom. 5. Conc. col. 1624. *ipſa ſedes* (Toletana), *ſicut prædictum eſt, antiqua nominis ſui ac noſtri cultu Imperii, ita & totius Provinciæ polleat Eccleſiæ dignitate, & præcellat poteſtate*. Deinde vero decernit eam eſſe non modo Carpetaniæ, ut quidam dicebant, ſed totius etiam Carthaginienſis Provinciæ Metropolim, quia ſciebat *procul dubio, Carpetaniæ regionem non eſſe Provinciam, ſed partem Carthaginienſis Provinciæ . . . . & ob hoc, quia una eſt eademque Provincia, ſtatuit, ut ſicut Bœtica, Luſitania, vel Tarraconenſis Provincia, vel reliquæ ad regni regimina pertinentes, ſecundum antiqua Patrum decreta ſingulos noſcuntur habere Metropolitanos, ita & Carthaginienſis Provincia unum eumdemque*. Itaque in Hiſpania ad formam civilis regiminis diſpoſitam Eccleſiam fuiſſe certiſſimum eſt. Ut autem cetera mittam, hoc generatim dico, in omnibus orbis partibus, excepta Africa, de qua poſtea dicemus, Eccleſias ſemper eodem fere modo diſtributas fuiſſe, quo & Imperii Provincias; Metropoles Eccleſiaſticas annexas ſemper aut fere ſemper civilibus; cum mutatæ ſunt civiles Metropoles, mutatas eſſe ut plurimum Eccleſiaſticas. Ecquis igitur dubium eſſe poſſit, quin iſtius tum diſtributionis Eccleſiarum, tum dignitatis Metropoliticæ origo ex ſola Imperii diſtributione, & urbium ipſarum dignitate repetenda ſit?

§. VIII.

Provinciarum, & Diœceſeon Eccleſiaſticarum diſtributio ad formam politici regiminis ſummatim deſcribitur, & præcipuæ in illa mutationes adnotantur.

IMperium Romanum a temporibus Auguſti in varias Provincias diſtributum fuiſſe nemo neſcit; diſtributio hæc ab Hadriano, & poſtea a Conſtantino paullulum mutata atque accurata ab illo Imperii facta diviſio eſt, univerſuſque orbis Romanus quatuor Præfectis Prætorio ab eo commiſſus fuit; cum antea duo tantum totius Imperii Præfecti forent, ut teſtis eſt Zoſimus lib. 2.

II. Primus Orientem, ſecundus Illyricum, tertius Italiam, quartus Gallias ſortitus eſt. Sub iſtis Præfectis varias regiones Vicarii, & in nonnullis locis Proconſules regebant, & iterum ſub iſtis Præſides, aut Correctores Provincias adminiſtrabant.

Sub Orientis Præfecto erant Diœceſes quinque.

Prima eſt Diœceſis orientis, cujus caput erat Antiochia.

III. In illa decem numerabantur Provinciæ, Palæſtina, Syria, Phœnice, Arabia, Cilicia, Iſauria, Meſopotamia, Oſroëna, Euphratenſis, & Cypria. Sed hic numerus poſtea crevit, nam Palæſtina in tres diviſa eſt, quarum Metropoles erant Cæſarea, Scythopolis, & Jeruſalem; Syria in duas, quarum Metropoles erant Apamea, & Antiochia; Cilicia itidem in duas, quarum Metropoles, Tarſus, & Anazarbus. Demum Phœnicia quoque in duas, quarum Metropoles fuere Tyrus, & Damaſcus. Præter has Metropoles dignitatem in eadem Provincia occupare conatus eſt Berytenſis Epiſcopus, ſed ejus conatus ab Imperatore Martiano, & Epiſcopis in Concilio Chalcedonenſi act. 4. repreſſus eſt.

IV. Secunda Diœceſis, quæ Præfecto orientis parebat, eſt Diœceſis Ægypti, cujus caput Alexandria: in ea tres primum fuere Provinciæ, Ægyptus ſtricte, Pentapolis, & Libya, quibus addit Ath. in apol. 2. Thebaſ-

baidem, & Amm. lib. 22. Auguſtamnicam. His adjecta deinde eſt Arcadia. Epiphanius hæreſ. 68. ſeptem Ægypti Provincias enumerat, Ægyptum, Thebaidem, Mareotidem, Ammoniacam, Mareotidem, & Pentapolim; bis Mareotæ nomen in textum Epiphanii irrepſit, & in alterutro legendum potius videtur Marmaridis. Deinde vero advertendum eſt, Epiphanium hic non enumerare Provincias Metropoli ſubjectas, ſed tantum regiones; nam Mareote, ut teſtis eſt Athanaſius, Epiſcopo & Chorepiſcopo carebat, & regebatur tantum à Presbyteris. Verum tandem tota Ægypti Diœceſis in decem Provincias, totidemque Metropoles urbes diſtributa erat, ut conſtat ex Epiſt. Imp. ad Dioſcorum act. 1. Conc. Chalcedonenſis relata Col. 99. in qua jubet Dioſcorum Epheſum *venire cum decem reverendiſſimis Metropolitis Epiſcopis ejus Diœceſeos*.

V. Tertia eſt Diœceſis Ponti, cujus Metropolis eſt Cæſarea Cappadociæ, in ſex primum diviſa Provincias, Cappadociam, Galatiam, Armeniam, Pontum, Paphlagoniam, & Bithyniam. Quæ omnes, excepta Bithynia, in duas poſtea diviſæ ſunt. Præterea fuit in eadem Diœceſi Metropolis & civilis & Eccleſiaſtica Nicæa, ſed nomine tantum & honore, ut a nobis obſervatum eſt antea.

VI. Quarta Diœceſis eſt Aſiana, in qua una erat Provincia proconſularis Aſia, cujus Metropolis totiuſque Aſianæ Diœceſeos caput eſt Epheſus. Ceteræ octo Vicario Aſiæ parebant, Helleſpontus ſcilicet, Pamphylia, Lydia, Piſidia, Lycaonia, Lycia, Caria, & Phrygia: quæ deinde in Salutarem, & Pacatianam, itemque Pamphylia in duas diviſæ ſunt. Præterea unus erat in Rhodo, alter in Lesbo Inſulis Metropolitanus.

VII. Quinta Diœceſis eſt Thraciæ, cujus olim caput erat Heraclea: deinde vero Conſtantinopolis: quinque in ea fuêre Provinciæ, Thracia, Rhodope, Hæminontus, Mœſia & Scythia.

VIII. Illyrici Præfecto duæ ſubjectæ erant Diœceſes. Diœceſis Macedoniæ, in qua octo numerantur Provinciæ, Proconſularis, Achaïa, Macedonia, Theſſalia, Epirus vetus, & nova, Creta & Prævalitana Provincia, quæ poſtea Daciæ juncta eſt. Totius regionis caput erat Theſſalonica.

IX. Item Diœceſis Daciæ, in qua quatuor tantum occurrunt Provinciæ, Dacia Ripenſis, & Mediterranea, Dardania, & Mœſia prima.

X. Italiæ Præfecto parebant duo Vicariatus Romæ & Italiæ, & præter hos occidentalis Africa, quibus poſt mortem Conſtantis Illyricum occidentale adjectum, prius enim Illyrici Præfecto parebat.

XI. In Vicariatu Romæ decem erant Provinciæ, 1. Campania, 2. Hetruria & Umbria, 3. Picenum ſuburbicarium, 4. Sicilia. 5. Apulia & Calabria, 6. Lucania & Brutia, 7. Samnium, 8. Sardinia, 9. Corſica, 10. Valeria.

XII. In Vicariatu Italiæ, cujus caput Mediolanum, Provinciæ, ſeptem 1. Liguria, 2. Æmilia, 3. Flaminia ſeu Picenum Annonarium. 4. Venetia, cui juncta poſtea Iſtria, 5. Alpes Cottiæ, 6. & 7. & utraque Rhetia.

XIII. In Illyrico occidentali, cujus præcipua urbs Sirmium, Provinciæ erant Pannoniæ duæ, Noricum utrumque, Mediterraneum & Ripenſe, Dalmatia & Savia, quibus addita eſt Valeria. De Africâ ſeorſim dicemus,

XIV. Præfecto Galliarum parebant Galliæ, de quarum diviſionibus agemus poſtea.

XV. Item Hiſpaniæ tunc temporis inquinque Provincias diſtributæ, quæ a Vicario regebantur, poſt Proconſulatum a Gratiano ſublatum: eæ ſunt Bœtica, Luſitania, Gallecia, Tarraconenſis, & Carthaginenſis.

XVI. Eidem Præfecto parebant Britanniæ tres, quæ poſtea in quinque regiones diſtributæ ſunt, additis Flaviâ, & Valentiâ, ſed hæc diſtributio poſt occupatam a Saxonibus Britanniam penitus commutata eſt.

XVII. Hæc eſt ſummaria Imperii Romani delineatio, ad cujus formam Eccleſia conſtituta eſt, ſunt tamen nonnullæ in quibus forma Eccleſiaſtica a civili non parum differt.

XVIII. Et primum quidem obſervandum eſt longe exactius in oriente, & Illyrico, Eccleſiam imperio reſpondiſſe quam in occidente: illîc enim vix ulla occurrit alicujus

jus momenti diverſitas, hic vero non una; nam in Africa Metropoles Eccleſiaſticæ non reſpondebant civilibus, in Italiâ vero quatuor tantum erant Metropolitani, Romanus, cujus Provincia latiſſime patebat, Mediolanenſis, Ravennenſis, & Aquilejenſis, ac præter hos in Inſulis adjacentibus, Siciliâ ſcilicet, & Sardiniâ, Syracuſanus, & Calaritanus, poſterioribus vero ſæculis exorta eſt in Italiâ magna Metropolitanorum turba.

§. IX.

Diviſio tum Eccleſiaſtica, tum civilis Africæ.

Africa jam a Cypriani temporibus diviſa erat in tres aut quatuor partes, Africam propriam, Numidiam, & Mauritanias, Cæſareenſem nempe, & Sitifenſem, ut colligere licet ex hujus Epiſtolis 45. & 71. itemque ex actis Concilii Carthaginenſis ſub ipſo habiti. His Provinciis adjunctæ poſtea fuerunt Tingitana, Bibacena, & Tripolitana.

II. Africa Provincia erat Proconſularis, cujus urbs Metropolis erat Carthago totius Africæ occidentalis caput. In cæteris Africæ Provinciis Metropolis Eccleſiaſtica erat ſedes ſenioris Epiſcopi. Hæc propoſitio multis momentis demonſtrari poteſt.

III. 1. Quia certum eſt Metropolitanos Provinciarum non ſemper ejuſdem fuiſſe ſedis Epiſcopos; ſic Numidiæ Metropolitanus erat Cypriani tempore Novatus Thamugadenſis, deinde tempore Cæciliani Secundus Tigiſitanus, poſtea Megalius Calamenſis, & alii. Item Byzacenæ Mauritaniæque Sitifenſis, & Cæſareenſis variarum ſedium Epiſcopos diverſis temporibus habuère Metropolitanos, ut conſtat ex ſubſcriptionibus Africanorum Conciliorum.

IV. 2. Idipſum non obſcure teſtatur Auguſtinus, cum quærit a Profuturo Epiſtol. 149. nunc 38. quis Megalii Calamenſis in Primatu ſucceſſor ſit. *Succeſſorem Primatui ejus noſſe volumus*, & Ep. 261. nunc 209. (ſi tamen ejus eſt hæc Epiſtola quam multi eruditi in dubium revocant) ſcribit Cæleſtino Priſco Provinciæ Cæſareenſis Epiſcopo Epiſcopatum eſſe relictum, eâ tamen conditione, ut ipſi non pateret aditus ad Primatum ſicut cæteris: *Clamet*, inquit, *Priſcus Provinciæ Cæſareenſis Epiſcopus, aut ad Primatum locus ſicut cæteris & mihi patere debuit, aut Epiſcopatus mihi remanere non debuit*. Unde luce clarius infertur Primatum omnibus Africanis Epiſcopis patuiſſe, nec Metropoli civili annexum fuiſſe, quandoquidem Cæſareenſis Antiſtes, qui Metropoleos civilis Epiſcopus erat, non privatur jure Metropolitico Eccleſiaſtico, ſed aditus ei ad jus Metropoliticum intercluditur.

V. Epiſtola 217. quæ nunc eſt 59. excuſat ſe Auguſtinus, quod ad Concilium Numidiæ vocatus a Victorino non venerit, eo quod ſenex Xantippus Tagoſenſis, rectius Tagorenſis, Primatum ſibi vindicaret, proinde & jus convocandi Concilii. Quod ſi Metropolitica jura urbi fuiſſent annexa, de Primatu nulla potuiſſet inter eos eſſe difficultas, cum manifeſtum foret, quæ urbs eſſet Numidiæ Metropolis. Ut autem liquido conſtet contentionem tantum fuiſſe de antiquitate Epiſcopi, non autem de urbis dignitate, conſulenda eſt Concilii Milevitani anni 402. definitio, cui ipſe Xantippus aderat Primatûs Numidiæ jure fruens, ut videre eſt Can. 53. Concilii vulgo Africani: hæc autem definitio ejuſmodi eſt c. 56. *Placuit, ut quicumque deinceps ab Epiſcopis ordinantur per provincias Africanas, litteras accipiant ab ordinatoribus ſuis manu eorum conſcriptas, continentes Conſulem & diem, ut nulla altercatio de poſterioribus vel anterioribus oriatur*. Ex his intelligere eſt totam inter Epiſcopos Africanos dignitatem ab antiquitate Epiſcopatus fuiſſe repetitam; nullatenus autem ab urbis magnitudine, aut dignitate. Speciatim vero de Numidiâ idem conſtat ex Canone 53. in quo ſtatutum eſt, *ut matricula, & Archibus Numidiæ apud primam Sedem ſit, & in Metropoli id eſt Conſtantinâ*. Ecce apertam diſtinctionem Metropoleos Civilis, & Eccleſiaſticæ. Præterea auctor vitæ S. Fulgentii c. 19. teſtis eſt, Fulgentium in Concilio Vincenſi, Quodvultdeo in contentione de primatu Prælatum, jus ſuum illi poſtea ceſſiſſe, quo relato ſubdit Auctor iſte: *Ubi ſunt nunc illi*

illi, quibus eminendi ſuper ceteros dominentur affectus, qui ſe etiam ſuis prioribus anteponunt, indebita ſibi privilegia vindicantes? Ecce Beatus Fulgentius nec Primatum, quem meruit, denſendere voluit: Primatus ergo apud Africanos Epiſcopos ipſius Fulgentii tempore prioribus debebatur, nec ulli Sedi annexus erat. Hic mos in Africâ permanſit uſque ad tempora Gregorii magni; nam is lib. 1. Ep. 75. ad Epiſcopos Numidiæ ſtatuit: *ut illorum conſuetudo de Primatibus conſtituendis, cæteriſque capitulis immota maneat, exceptis his, qui ex Donatiſtis ad Epiſcopatum perveniunt, quos provehi ad Primatus dignitatem, etiam cum ordo Clericorum eos ad locum eumdem deferat, modis omnibus prohibet.* Itaque tempore Gregorii inter Africanos Primatus non erat ſedibus annexus, ſed eo antiquiores omnes Epiſcopi indiſcriminatim fruebantur, exceptis iis qui fuerant hæretici, quos ab hoc jure excidere vult Gregorius: quemadmodum olim Auguſtino teſte ab eo exciderat Priſcus.

VI. Quinetiam in Provinciâ proconſulari ſummus honos habebatur antiquiori Epiſcopo, licet enim præcederet Carthaginenſis Epiſcopus, totius Africæ Primas. Sic in Concilio Carthag. 2. Victor Abderitanus, & in tertio ejuſdem nominis Epiſcopus Pupianenſis cæteris, excepto Charthaginenſi, præferuntur: & de hoc Victore hæc ait Epigonius c. 54. cod. Can. Eccl. Africanæ, *ætate pater & ipsâ promotione antiquiſſimus, vir laudabilis frater & collega noſter Victor, vult hanc petitionem generalem omnibus effici.*

VI. Uno verbo in Africâ tum honor, tum dignitas, tum etiam jura & privilegia Epiſcoporum tribuebantur antiquitati Epiſcopatus, non autem Eccleſiæ cui præerant dignitati. Id conſtat ex dictis, præcipue vero ex Epiſtolâ Auguſtini 207. in qua queritur, ſe tertium nominatum, qui haud ita pridem Epiſcopus erat, cæteriſque, qui antiquiores erant, præpoſitum, idque luculenter confirmatur ex can. 56. Concilii Africani ſupra relato.

VIII. Cæterum ab hac lege ſemper excipiendus Carthaginenſis Antiſtes, qui univerſæ Africæ Primas erat & Exarchus, ſeu, ut ita loquar, Patriarcha. Diu ante ipſummet Cyprianum Agrippinus hoc jure fruebatur. Is enim a Cypriano reliquorum Epiſcoporum Præſes fuiſſe inſinuatur, *quod quidem*, inquit, *& Agrippinus bonæ memoriæ vir cum cæteris Coepiſcopis, qui illo tempore in Provinciâ Africâ, & Numidiâ Eccleſiam Dei gubernabant ſtatuit.*

IX. Maxima quoque hujus ſedis privilegia & jura in Epiſtolis Cypriani elucent: ſic Ep. 45. totam Africam Provinciam ſuam vocat: *quoniam*, inquit, *latius fuſa eſt noſtra Provincia, habet Numidiam, & duas Mauritanias ſibi cohærentes.* Hinc ex univerſis Africæ Provinciis conſulitur, & reſpondet veluti magnam auctoritatem habens; ut videre eſt Ep. 59. 61. 70. 71. 73. & præſertim 65.

X. Poſt hæc tempora illa Carthaginenſis Epiſcopi dignitas non eſt imminuta, ut videre eſt in omnibus Conciliis Africanis, in quibus Carthaginenſis Antiſtes ceteris licet junior præfertur & præſidet: hinc forte Aurelius Epiſcopus c. 55. codicis. Afric. ait, ſe *multarum Eccleſiarum, & ordinandorum curam ſuſtinere . . . & poſtea cunctarum ſe Eccleſiarum, dignatione Dei ſollicitudinem ſuſtinere*, quapropter conceditur ei ibidem, *ut unde vellet, & de cujus nomine fuiſſet conventus, pro deſiderio cujuſque Eccleſiæ ordinaret Epiſcopum.* Hinc etiam illius erat Paſchæ diem cæteris Epiſcopis nuntiare, ut conſtat ex Canone 51. ejuſdem collectionis.

XI. Hic fortaſſe alicui veniet in mentem hæc quæſtio, utrum melius & convenientius Metropolitica dignitas antiquitati, quam urbi fuerit affixa, de qua quid ſentiam hic mihi videtur aperiendum. Cenſeo ergo, ſalvo aliorum judicio, longe ſatius, eſſe, ut Metropolitica dignitas urbi annexa ſit, quam antiquitati ſacerdotii, cum enim alicui ſedi affixa eſt, is ad eam eligitur, qui huic dignitati ſuſtinendæ par eſſe poſſit. At ubi ad omnes paſſim antiquitatis jure defertur, tunc ad minus idoneos pervenire poteſt. Præterquam quod ſenectus minus apta eſt ferendis laboribus, & illo caret animi ac corporis vigore qui in Metropolitano maxime deſideratur. Itaque prudenter omnino Gregorius lib. 1. Epiſt.

Ep.

Digitized by Google

Ep. 72. ſcribit ad Gennadium Patricium, & Patriarcham Africæ, ut *concilium Catholicorum* admoneat, *ut Primatem non ex ordine loci poſtpoſitis vitæ meritis faciat. Quoniam apud Deum non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur: ipſe vero Primas non paſſim, ſicut moris eſt per villas, ſed in unâ juxta eorum electionem civitate reſideat*. Idem tamen Africanis Ep. 75. *conſuetudinem, quæ nihil contra fidem Catholicam uſurpare dignoſcitur, immotam permanere concedit, ſive de Primatibus conſtituendis*, &c.

§. X.

De Provinciarum Galliæ diſtributione, & præcipuis in eâ Primatibus.

NUlla eſt regio, quæ tam varias ſortita fuerit diviſiones, ac Gallia. Nota eſt omnibus antiqua illa Galliæ diviſio in Comatam, & Bracatam; quam excepit altera in Belgicam, Celticam, & Aquitanicam. Hæc eleganter a Cæſare exponitur in Commentariorum præloquio. Nec prætermittenda eſt, licet minus celebris, Galliæ tum temporis diviſio in ſexaginta civitates ſeu populos, & 400. aut circiter Pagos, quam ex Strabone lib. 4. Tacit. lib. 3. Annalium, Vopiſco, Ptolemæo, Cæſare, Joſepho, & Appiano colligere licet, ut ſagaciter animadvertit eruditus Geographus Nicolaus Sanſon in notis ad tabellam antiquæ Galliæ. Auguſtus vero Galliam in quatuor partes diſtinxit, Belgicam, Celticam, Aquitanicam, & Narbonenſem.

II. Verum omnium diviſionum Galliæ exactiſſima, & celeberrima eſt in quatuordecim provincias: hanc tradit Rufus in Breviario, quod Valenti dicavit circa annum 365. Hæ Provinciæ ſunt in Narbonenſi, Narbonenſis, Viennenſis, Alpes maritimæ, & Alpes Graiæ: In Aquitania, Aquitanicæ duæ, & Novempopulania: In Celtica, Lugdunenſes duæ, & Maxima Sequanorum: Demum in Belgica, duæ ejuſdem nominis, & duæ Germaniæ, una ſuperior, altera inferior dicta. Ammianus eaſdem Provincias enumerat lib. 15. prætermiſſis duabus, Alpibus nempe maritimis, & Aquitaniâ 2. Paulo poſt Narbonenſis altera a Viennenſi avulſa eſt, & Lugdunenſes ſingulæ in duas diviſæ ſunt, ac univerſæ Galliæ Provinciæ ſeptemdecim numero fuerunt. Hoc ordine,

	quarum Metropoles
Belgica prima.	Auguſta Trevirorum.
Belgica ſecunda.	Rhemi.
Germania prima.	Moguntiacum.
Germania ſecunda.	Colonia Agrippina.
Lugdunenſis prima.	Lugdunum.
Lugdunenſis ſecunda.	Rhotomagus.
Lugdunenſis tertia.	Turones.
Lugdunenſis quarta.	Senones.
Lugdunenſis quinta, quæ & maxima Sequanorum.	Veſontio.
Alpes Graiæ, & Penninæ.	Tarentaſia.
Viennenſis prima.	Vienna aut Arelatum.
Viennenſis tertia.	Aquæſextiæ.
Alpes maritimæ.	Ebredunum.
Narbonenſis, quæ & Viennenſis ſecunda.	Narbo.
Aquitania prima.	Bituricæ.
Aquitania ſecunda.	Burdigala.
Novempopulania.	Auſci.

III. Hæc eſt Galliæ diviſio, ad cujus formam olim Eccleſia Gallicana conſtituta fuit, ita ut ſingularum Provinciarum Metropoles civiles, eſſent etiam Eccleſiaſticæ

Metropoles. At in Narbonenſi magna fuit & diuturna de jure Primatus contentio inter Viennenſem, & Arelatenſem Antiſtites. Hìc etenim Metropoliticum jus in Viennenſem, & Narbonenſem Provincias, itemque in utraſque Alpes Graias ac Maritimas ſibi aſſeruit, quâ in re aliquandn faventes habuit Romanos Pontifices, aliquando adverſos.

IV. Primum de iſta contentione judicium a Synodo Taurinenſi latum eſt. Can. 2. his verbis: *illud deinde inter Epiſcopos urbium Arelatenſis, & Viennenſis, qui de Primatus apud nos honore certabant, a ſancta Synodo definitum eſt, ut qui ex eis approbaverit ſuam civitatem eſſe Metropolim, is totius Provinciæ honorem Primatus obtineat, & ipſe juxta Canonum præceptum ordinationum habeat poteſtatem. Certe ad pacis vinculum conſervandum hoc conſilio utiliore decretum eſt, ut ſi placet, memoratarum urbium Epiſcopi unuſquiſque de his viciniores ſibi intra Provinciam vindicet civitates, atque eas Eccleſias viſitet, quas oppidis ſuis magis vicinas eſſe conſtiterit: ita ut memores unanimitatis atque concordiæ non alter alterum longius ſibi uſurpando, quod eſt alii propius, inquietet.*

V. Hæc Concilii ſententia duo continet; alterum ſummi juris, ut Primatum is obtineat, qui probaverit civitatem ſuam eſſe Metropolim: alterum ἐκνομίας, ut Provinciam inter ſe partiantur, & unuſquiſque illorum vicinas ſibi ſubjiciat Eccleſias, quod ab Epiſcopis factum eſt, ut hac viâ facilius utrumque ad concordiam revocarent. Intelligebant enim demonſtrationem Metropolitici juris haud ita facile fieri poſſe. Vienna quippe jus illud Metropoliticum olim obtinuerat, ut ex Euſebio colligere eſt, qui urbem iſtam, & Lugdunum Galliæ Metropoles vocat. Sed ſucceſſu temporis eamdem dignitatem Arelatenſis civitas ambiebat a Conſtantino multis aucta privilegiis. Cum igitur de jure urbis Metropolitico contentionem non mediocrem fore cernerent, prudenter omnino conſuluerunt, ut unuſquiſque Eccleſiarum ſibi viciniorum curam gereret.

VI. Verum hanc ſopiendæ controverſiæ viam non admiſêre illarum Eccleſiarum Epiſcopi, præſertim vero Arelatenſis Eccleſia, quæ Primatum totins Narbonenſis tractus, & ſeptem, quæ in eâ erant, Provinciarum ambire non deſtitit. Extat apud Sirmondum in notis ad Sidoninm pag. 147. edictum Honorii ad Petronium anno 418. latum, in quo Arelatenſis civitas ſeptem Provinciarum Galliæ Metropolis eſſe dicitur. Idem Arelatenſi Epiſcopo privilegium tribuerat Zozimus Epiſt. 5. ad univerſos Epiſcopos per Gallias & ſeptem Provincias. At Bonifacins in Ep. 3. ad Hilarium Narbonenſem queritur in Eccleſiâ Lutevenſi, quæ ſita eſt in primâ Narbonenſi Provinciâ, conſtitutum eſſe Epiſcopum a Patroclo Arelatenſi inconſulto Metropolitano. Quâ quidem ſententiâ reſcidit Zozimi Decretum. Huc alludit Leo Ep. 89. cum dicit, *privilegium illud, quod a ſede Apoſtolicâ Patroclo videbatur eſſe conceſſum, poſtea meliore ſententiâ ſublatum eſſe.*

VII. Poſt Patroclum hæc contentio ſub Hilario Arelatenſi recruduit, qui Projectum, & Celidonium Epiſopos Narbonenſis, ut probabilius eſt, regionis, Epiſcopatu ſpoliavit, & in hujus locum alium ordinavit Epiſcopum, *ordinationes omnium per Gallias*, id eſt per ſeptem Narbonenſis regionis Provincias, *Eccleſiarum ſibi vindicans*, ut inquit S. Leo Ep. 89. ad quem hæc cauſa delata eſt. Is Hilario infenſus hæc ejus acta reprehendit, & acrem in ipſum Epiſtolam ad Viennenſes ſcripſit, impetravitque a Valentiniano Imperatore conſtitutionem ad Ætium Magiſtrum militiæ in Galliis, quâ jubet, ut Leonis Papæ in Hilarium lata ſententia executioni mandetur.

VIII. Hilario mortuo Ravennius in ejus locum ordinatus eſt: ad hunc primum litteras congratulatorias, & benevolentiæ plenas miſit S. Leo. Verum paulo poſt cum Vaſenſis in Provinciâ Viennenſi Epiſcopus e vivis exceſſiſſet, in ejus locum Ravennius alium ordinare tentavit Antiſtitem: hanc ordinationem ægre tulit Viennenſis Epiſcopus, & litteris ad Leonem miſſis de injuriâ ſibi factâ conqueſtus eſt. Epiſcopi vero diverſæ partis ad Leonem pro Arelatenſis Eccleſiæ dignitate libellum miſerunt. Tum S. Leo judicium ſibi ab utrâque parte delatum ultro ſuſce-

ſce-

Digitized by Google

ſcepit, litemque diremit, relictis Viennenſi Epiſcopo *quatuor oppidis Valentiâ, Tarentaſiâ, Genevâ, & Gratianopoli, ut cum eis ipſa Vienna ſit conjuncta . . . . reliquas vero civitates ejuſdem Provinciæ ſub Arelatenſis Antiſtitis auctoritate, & ordinatione conſiſtere jubet*. Hoc Beati Leonis Decretum, quod extat in ejus Ep. ad Comprovinciales Epiſcopos Metropolis Arelatenſis, confirmavit Symmachus Ep. 9. ad Galliæ Epiſcopos.

IX. Hiſce tamen Decretis nondum omnis altercatio ſublata videtur, nam in Concilio Francofordienſi cap. 8. idem Decretum renovatum eſt his verbis: *de altercatione Urſionis Viennenſis Epiſcopi, & Eliſanti Arelatenſis lectæ ſunt Epiſtolæ B. Gregorii, Zozimi, Leonis, & Symmachi, quæ definierunt, quod Viennenſis Eccleſia quatuor Suffraganeas habere ſedes deberet, quibus illa quinta præmineret. De Tarentaſiâ vero, & Ebreduno ſive Aquis-ſextiis legatio facta eſt ad Sedem Apoſtolicam, & quidquid per Pontificem Romanæ Eccleſiæ definitum fuerit, hoc teneatur*. Ambiebant ſcilicet illarum Sedium Epiſcopi Metropoliticam dignitatem; licet enim Provinciarum eſſent capita, Tarentaſia quidem Alpium Graiarum, Ebredunum Maritimarum, & Aquæſextiæ Viennenſis tertiæ: nondum tamen ad Metropoliticam dignitatem evectæ fuerant, ſed Tarentaſia Viennenſi, & ceteræ Arelatenſi Metropolibus ſubjectæ erant. Idem quibuſdam videtur eſſe ſentiendum de Veſontione, & de Senonum ac Turonenſium urbibus in Galliâ Lugdunenſi, itemque Moguntiaco, & Coloniâ in Belgicâ, quas nonniſi progreſſu temporis Metropoles Eccleſiaſticas factas eſſe arbitrantur: ſed de his plura dicendi non eſt locus.

X. Ad illas Eccleſias venio, quæ primatum inter ceteras ambierunt, & a Pontificibus Romanis illum ſibi concedi poſtularunt. Ante omnia vero advertendum mihi videtur, primis Eccleſiæ ſæculis vix ulla Primatus inter Metropoles Gallicanas extare veſtigia, nec ullam præ ceteris eminentem ſedem deprehendi, ſeu, quod idem eſt, nullum fuiſſe olim in Galliis Exarchum, & Patriarcham, ſed ſingulos Epiſcopos cum Metropolitanis ſuis Eccleſiam in commune rexiſſe, quod ideo factum eſſe arbitror, quod nulla eſſet urbs in Galliis a quâ ceteræ omnes penderent, ut in aliis orbis partibus. Nonnullæ tamen Eccleſiæ privilegia quædam a Romanis Pontificibus obtinuerunt, quales Primatus, & Vicariatus dignitas.

XI. Primus omnium Arelatenſis Epiſcopus in Gallia Sedis Apoſtolicæ Vicarius a Zoſimo conſtitutus eſſe legitur. Ep. 5. hujus Pontificis ad Galliæ Epiſcopos, in qua tria concedit Arelatenſi ſedi. 1. ut qui Romam e Galliâ veniunt, litteras accipiant ab Epiſcopo Arelatenſi Patroclo 2. ut per Viennenſem, & Narbonenſem utramque ordinationes perficiat. 3. ut eas Parochias retineat, quas antiquitus habuit, etiam extra territoria ſua. Ex iis privilegiis poſteriora duo a Pontificis Vicariatu minime repetuntur, ſed a dignitate Sedis Arelatenſis; primum vero, quod *contemplatione meritorum* Patroclo conceditur, nullam illi tribuit in Gallias juriſdictionem, ſed iis legem ſatis incommodam imponit, qui Romanum Pontificem adire vellent, quam quidem locum non habuiſſe veriſimillimum eſt.

XII. Vicariatus hujus jura videtur latius extendere Symmachus Ep. 10. ad Cæſarium Arelat. t. Conc. 4. col. 1310. in quâ manentibus ſingularum Eccleſiarum privilegiis, decernit, *ut circa ea, quæ tam in Galliæ, quam in Hiſpaniæ Provinciis de causâ religionis emerſerint, ſolertia fraternitatis ejus invigilet: & ſi ratio popoſcerit præſentiam ſacerdotum, ſervatâ conſuetudine, unuſquiſque ejus auctoritate admonitus conveniat, &c.* Eumdem Vicariatum in Galliis confirmat Auxanio Vigilius Ep. 8. t. 5. Conc. col. 321. & Pelagius Epiſt. 12. Sabaudo ſimul Vicariatum in Galliis, & Pallium tribuit. Gregorius item magnus vices ſuas in regno Childeberti, uſumque Pallii Vigilio Arelatenſi concedit lib. 4. Ep. 40. ac demum Joannes VIII. ſuas in Galliâ vices Roſtagno Epiſcopo Arelatenſi committit. Poſt Arelatenſem idem titulus a Zacharia Bonifacio Moguntino Epiſcopo delatus eſt. Epiſt. 5. tom. Conc. 6. p. 1504. id contigit circa annum Chriſti 750.

XIII. Rhemenſi Metropolitæ Primatum ſuæ Diœceſeos conceſſit Hadrianus primus Epiſt. 15. ad Tilpinum Rhemenſem Archiepiſco-

Digitized by Google

piſcopum tom. 6. Conc. col. 1789. anno Chriſti 772. Hadriani Decretum confirmarunt Benedictus III. Ep. 1. t. 8. col. 232. anno 855. & Nicolaus I. anno 863. ut videre eſt in Ep. 5. append. t. 8. Conc. col. 489.

XIV. Anno 844. Sergius Drogoni Metenſium Epiſcopo ſuum Vicariatum tribuit, tum quia avunculus erat Imperatoris, & Regum, tum etiam quia doctrinâ & ſanctitate conſpicuus habebatur. Hujus Pontificis Epiſtola extat t. 7. Conc. col. 1799. At Epiſcopi Gallicani hanc in eo dignitatem agnoſcere noluerunt, ejuſque privilegiis minime fruitus eſt, ut teſtis eſt Hincmarus cap. 30. adverſus Anſegiſum Senonenſem.

XV. Anſegiſus porro iſte Senonenſium Epiſcopus a Carolo Calvo Legatus ad Joannem miſſus, Legatione ſuâ defunctus a Joanne VIII. anno Chriſti 876. Vicariatum in Galliæ, & Germaniæ Provincias obtinuit per litteras Joannis ad Epiſcopos Galliæ, quæ extant Concil. tom. 9. p. 221. inter Joannis Epiſtolas numero 313. At Epiſcopi Gallicani in Concilio Pontigonenſi primatum Senonenſi Epiſcopo conceſſum abſolute admittere noluerunt, ſed tantum *ſervato ſingulis Metropolitanis jure privilegii ſecundum ſacros Canones, & juxta Decreta Sedis Romanæ Pontificum, ex iiſdem ſacris Canonibus promulgata*. Hæc habentur in actis Concilii ex Aimoino t. 9. Conc. col. 281. quapropter ſequentibus ſæculis nihil aliud juris in Gallias, aut Germanias habuere Senonenſes Antiſtites præter honoris nomen. Ceterum ipſe Joannes videtur illud qualecumque fuerit privilegii Anſegiſi perſonæ tribuiſſe, non ſedi Senonenſi, cum in reſcripto ſcribat, id ſe illi conceſſiſſe ob devotionem, & fidem erga Sedem Apoſtolicam.

XVI. Denique Gregorius VII. anno 1079. in Gebuini Lugdunenſis gratiam primatum Eccleſiæ Lugdunenſi conceſſit ſuper quatuor Provincias, Lugdunenſem, Rhotomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem; id ex ejus Epiſtolis diſcimus, quarum una eſt ad ipſum Gebuinum, altera ad Rhotomangenſem, Turonenſem, & Senonenſem Antiſtites. Extant t. 10. Conc. col. 220. & 221. in poſteriori Epiſtolâ diſtinctionem Diœceſeon, Provinciarum, Primatuum, Metropolitanorum, & Epiſcoporum ab Apoſtolis factam eſſe ex Pſeudo-Clementis Epiſtolâ ſuadet, jubetque ſupra memoratis Archiepiſcopis, ut Lugdunenſi Metropolitæ pareant. In primâ vero Epiſtolâ ſupponit Gregorius dignitatem primatus ab anteceſſoribus ſuis Lugdunenſi Eccleſiæ conceſſam fuiſſe, quod tamen probari minime poterat. Nullum quippe extat antiquius iſto in gratiam Lugdunenſis Antiſtitis Romanorum Pontificum Decretum, & ſi quod extitiſſet, haud dubie illius expreſſe mentionem feciſſent Gebuinus, & Gregorius. Itaque hæc hujus conſtitutio duobus fundamentis nititur, quorum utrumque parum habet firmitatis ac roboris. Quidquid ſit, illa varie a Gallis excepta eſt. Rodulphus Turonenſis Archiepiſcopus eam amplexus eſt: Richerius vero Senonenſis injuriam iſtam ferre minime potuit, Rothomagenſis item Decreto Pontificis parere noluit, quâ de causâ Urbanus II. Concilio Claromontano anni 1095. Richerio Senonenſi, Concilio adeſſe, & Lugdunenſi Epiſcopo parere *renuenti Pallii uſum, & ſuffraganeorum obedientiam interdixit:* eademque in Rhotomangenſem ſententiam tulit, niſi intra tres menſes ſubjectionem polliceretur. Id Decretum extat tom. Conc. 10. col. 517. & 518. a Marcâ primum editum, Richerius nihilominus a propoſito deterreri minime potuit, ſed ejus ſucceſſor Daimbertus Lugdunenſi Epiſcopo obedientiam pollicitus eſt, ut narrat Urbanus ep. ad Hugonem, edita a Petro de Marcâ in diſſertatione ad Conc. Claromont. & inſerta tomis Conciliorum, vid. t. 10. col. 565. Poſtea tamen Senonenſis Antiſtes Lugdunenſi parere reſpuit, ut colligere eſt ex Epiſtolâ Humberti Lugdunenſis, quam eodem in loco citat Petrus de Marcâ.

XVII. Porro ſi quæ fuerint Vicariis aut Primatibus conceſſa a Romanis Pontificibus jura noſſe velis, præſto ſunt ipſæ Pontificum litteræ, quæ id te nullo negotio docebunt. Illud autem advertas velim, hæc ſemper tempore creviſſe. Primum enim Zo-

Zozimus Arelatenſi Epiſcopo nihil aliud juris pro Vicariatu contulit, niſi ut omnes Clerici Romam aut ad alias regiones non irent ſine formatis ejus litteris. Quod quidem privilegium ei conceditur, ut aliquod documentum formatarum extet, quo confutari poſſent ii, qui Eccleſiaſticum gradum falſo ſimularent. Utrum autem æquum fuerit Zozimo legem illam Gallis imponere, quæ in ceteris regionibus non erat in uſu, & utrum poſtea locum habuerit, hic inquirere nolo. At Symmachus tribuit ei poteſtatem Concilii ex Galliæ, & Hiſpaniæ Epiſcopis, ſi cauſa religionis emerſerit, congregandi. Pallii honorem addidit Vigilius Epiſt. 6. & Epiſt. 7. Ubi vero jus congregandi Concilii confirmat, de Galliis tantum loquitur, non de Hiſpania, & ea lege illud concedit, ut ſi qua ſit gravior cauſa, quæ terminari minime poſſit a Concilio, ad Sedem ejus Apoſtolicam relatio fiat.

XVIII. Pelagius autem generalius Arelatenſi Epiſcopo concedit, ut ad inſtar in *Galliarum partibus primi Sacerdotis locum obtineat, & quidquid ad gubernationem vel diſpenſationem Eccleſiaſtici ſtatus gerendum eſt, ſervatis Patrum Regulis, & Sedis Apoſtolicæ conſtitutis faciat*. Præterea Pallium illi concedit, & renovat Zozimi de formatis Decretum. Denique Gregorius omiſsâ formatarum dandarum poteſtate Virgilio Arelatenſi Vicariatus in Regno Childeberti, jura ad tria revocat. 1. Ut fidem, Canoneſque ſervari in eo procuret. 2. Ut Synodum, ſi ſit opus, convocet. 3. Ut de controverſiis fidei, & rebus majoribus ad Sedem Apoſtolicam referat.

XIX. Moguntino Archiepiſcopo nihil aliud juris concedit Zacharias, quam ut ſuâ vice *prædicationem per univerſas Gallias* accipiat, ut ſi *repererit aliquem contra religionem Chriſtianam ſentire vel Canonum inſtituta, ſpiritaliter ad normam ſtudeat rectitudinis reformari*.

XX. Rhemenſi Primati jus ordinationum in totâ Diœceſi concedunt Hadrianus, Benedictus, & Nicolaus, ac præterea ut nulli ſit ſubditus, præterquam Sedi Apoſtolicæ.

XXI. Sergius Drogoni concedit, ut vice ſua ubique ceterorum Epiſcoporum neceſſitatibus miniſter exiſtat, eique in congregandis generalibus Conciliis ſuam commodat auctoritatem: præterea jubet, ut ad eum Synodorum Provincialium Decreta referantur, & appellationes ad Sedem Apoſtolicam primum audiat, & ut in Abbatum, & Epiſcoporum vitam inquirat.

XXII. Joannes VIII. Anſegiſo vices ſuas tribuit in convocandâ Synodo, & aliis negotiis exercendis per Gallias, & Germanias, utque Decreta Apoſtolica per eum in ceterorum notitiam veniant, ipſeque de majoribus negotiis ad eum referat.

XXIII. Demum Gregorius VII. Gebuino Primatum concedens jura Primatuum ſic deſcribit: eos dicit Metropolitanos eſſe ſuperiores, & ad eos *poſt Sedem Apoſtolicam negotia præcipua convenire, ut ibidem quibus neceſſe eſt clementer, & juſte reſtituantur, & ut hi, qui injuſte opprimuntur, juſte reformentur, atque fulciantur: Epiſcoporumque cauſæ, & ſummorum negotiorum judicia, ſalvâ Apoſtolicæ Sedis auctoritate, juſtiſſime terminentur*.

XXIV. Itaque tota Primatus aut Vicariatus poteſtas a Romanis Pontificibus Epiſcopis Gallicanis conceſſa ad quatuor aut quinque capita revocatur. 1. Eſt Formatarum tribuendarum. 2. Convocandi Concilii Diœceſani. 3. Referendi ad Pontificem de majoribus cauſis. 4. Cavendi, ut Canones obſervarentur, fideſque illibata maneret. Quibus 5. additum eſt poſterioribus ſæculis jus appellationum a Metropolitanorum judiciis; quod ſolum obtinere videtur Lugdunenſis Antiſtes. At jus ordinationum Metropolitanorum Primatibus aut Vicariis numquam in Gallia conceſſum eſt, ſicut Theſſalonicenſi Vicario; quia Romanis Pontificibus non erat in votis eam Patriarchatui ſuo addere, ſed tantum in illam Primatui ſuo debitam auctoritatem exercere.

XXV. Præter hos Galliæ Primatus nonnullis in variis Diœceſibus Epiſcopi Primatum ambierunt; ſic Bituricenſis Primatum in Aquitaniam obtinebat, ut diſcimus ex Nicolao primo Epiſt. 19. ad Rodulphum Bituricenſem tom. 8. Conc. col. 504. Hanc ei dignitatem conſervare ſtuduit anno 1211. Philippus Auguſtus Epiſt. ad Innocen-

Digitized by Google

nocentium III. in quâ rogat eum, ut Bituricenſi Eccleſiæ jus Primatus conſervet: *cum ſola*, inquit, *Bituricenſis Eccleſia in toto regno noſtro Primatiæ obtineat dignitatem.*

XXVI. Multa etiamnum dicenda ſupereſſent, ſed hæc dicta ſufficiant, ut iſtarum rerum rudibus generalis antiquæ Galliæ notitia proponatur, cujus ope cetera peritis in memoriam revocari poſſint.

§. XI.

De inſtitutione, & limitibus Patriarchatuum.

PAtriarchæ, ut jam obſervavimus, iidem olim fuerunt, ac Exarchi, ſeu Primates Provinciarum, atque hoc ſenſu antiquiſſima eſt illorum inſtitutio. De his loquitur Concilium Nicænum cap. 6. ut fuſius oſtendemus poſtea, cum ſtatuit, ut Alexandrinus Præſul *habeat Ægypti, Libyæ, & Pentapoleos poteſtatem: quia & urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt, ſimiliter autem & apud Antiochiam, ceteraſque Provincias privilegia ſerventur Eccleſiis.* Ubi tres præcipuos orbis Patriarchas nominat Concilium, ceteris vero non nominatis ſua privilegia confirmat.

II. At Concilium Conſtantinopolitanum II. ſingulas orientis Diœceſes ſive Patriarchas diſtinguit Can. 2. *Qui ſunt ſuper Diœceſim Epiſcopi nequaquam ad Eccleſias, quæ ſunt extra præfixos ſibi terminos accedant, nec eas hac præſumptione confundant; ſed juxta Canones Alexandrinus Antiſtes, quæ ſunt in Ægypto, regat ſolummodo, & orientis Epiſcopi orientem tantum gubernent, ſervatis privilegiis, quæ Nicænis Canonibus Eccleſiæ Antiochenæ tributa ſunt. Aſianæ quoque Diœceſeos Epiſcopi ea ſolum, quæ ſunt in Aſianâ Diœceſi, diſpenſent, necnon & Ponti Epiſcopi ea tantum, quæ ſunt in Ponto, & Thraciarum, quæ in Thraciis gubernent: non vocati autem Epiſcopi ultra ſuam Diœceſim non accedant propter ordinationes faciendas, vel propter alias diſpenſationes Eccleſiaſticas . . . . Eccleſias autem in Barbaricis Gentibus conſtitutas gubernari convenit juxta conſuetudinem, quæ eſt a Patribus obſervata.*

III. In primâ Canonis hujus parte quinque diſtinguuntur orientis Diœceſes, & unaquæque Epiſcoporum ſuorum regimini committitur, ne ſcilicet alicujus Diœceſeos Patriarcha, aut alii Epiſcopi, in alterius Diœceſim quidquam juris ſibi vindicarent. Itaque licet clare & aperte non dicat, ſingulos in iſtis Diœceſibus Exarchos ſeu Patriarchas Diœceſi præfuturos, id tamen ſatis innuit. Nec multum a Canonis ſenſu aberravit Socrates, cum ait ſingulas Diœceſes ſuis Patriarchis eſſe commiſſas, Thraciam Nectario, Helladio Ponticam Diœceſim, &c. Nonnullos equidem nominat, quos non modo Patriarchas, ſed ne Metropolitanos quidem fuiſſe conſtat, quibus tamen Patriarchatum conceſſum eſſe ſcribit, quia adminiſtrationis hujus Diœceſeos participes erant. Quod vero dicit Socrates, inſtitutas eſſe ab hujus Concilii Patribus Patriarchias, exacte verum non eſt; hæ etenim Diœceſes diſtinctæ erant antea, & per conſuetudinem quædam jura ac privilegia Diœceſeon Exarchis erant attributa, ſed nondum ullo Canone tam exacta Diœceſeon diſtributio ſancita erat. Atque hoc ſenſu dici poſſunt ab hoc Concilio conſtituti Patriarchæ. Ex eo ſane Canone conſtat, nullum jus fuiſſe Epiſcopo Alexandriæ, aut Antiochiæ in alias Diœceſes, Aſianam ſcilicet, Ponticam, & Thracicam. Ac proinde tum Alexandrinum, tum Antiochenum Patriarchatum Diœceſeon Ægypti, & orientis limites non exceſſiſſe. Sua equidem ſervat Antiochenæ Eccleſiæ privilegia, ſed in orientis tantummodo Diœceſi, prout ab Aſianâ, Ponticâ, Ægyptiâ, & Thracicâ diſtincta eſt. Illud tamen animadverſione dignum, quod in Canone ſoli nominentur Antiochenus, & Alexandrinus Præſules, quibus aliqua ſpecialia privilegia reſervantur, cum ceterarum Diœceſeon adminiſtratio generatim omnibus Epiſcopis tribuatur, quod duplici, ni fallor, de cauſâ factum eſt. 1. Quia hi ſolum duo in Concilio Nicæno nominati fuerant præter Romanum, de quo non agit Concilium Conſtantinopolitanum. 2. Quia hi Patriarchæ ceteris eminebant, & longe majora jura ac privilegia obtinebant.

IV. Certum tamen eſt, Epheſinum, & Cæ-

Cæſareenſem Epiſcopos aliquid præ ceteris Metropolitis habuiſſe privilegii, & Diœceſeon ſuarum Exarchos ac Patriarchas fuiſſe. Et primum quidem Epheſinus Epiſcopus in Concilio Epheſino Aſianorum omnium caput habitus eſt. Act. 5. Concilii tom. 3. Concil. p. 666. Alexandrini, & Epheſini Epiſcoporum *Sedes vocantur majores Throni*, *in quos nihil juris habebant Orientales*, & col. 655. Cyrillus, & Memnon appellantur caput Concilii, & Orientales in Ep. ad Imper. per Palladium miſſa col. 707. queruntur quinquaginta eſſe Ægyptios, & quadraginta Aſianos ſub Memnone *tyrannidis duce*, *& duodecim ex Pamphylia hæreticos*, *Meſſalianitarum nomine appellatos*, *præter alios eidem Metropoli adhærentes*. Deinde ordinatio Epheſini Epiſcopi pertinebat ad omnes Aſianæ Diœceſeos Epiſcopos, quod majoris ſedis argumentum eſt: narrat enim Palladius, Chryſoſtomum, ut Heraclidem in locum Antonini Epheſinæ præficeret Eccleſiæ 70. Epiſcopos ex Lydiâ, Aſiâ, & Cariâ convocaſſe. Idem etiam conſtare poteſt ex act. 11. Chalcedon. Concilii, in quâ Stephanus ait, ſe a 40. Epiſcopis ordinatum, ibidem Epheſus dicitur maxima, & illuſtris Metropolis. Hinc intelligere eſt, Epheſinum Epiſcopum univerſæ Diœceſeos Aſianæ curam habuiſſe, cum ad eum ordinandum ex omnibus Provinciis ejus Diœceſeos Epiſcopi convenirent: quapropter hi in fine ejuſdem actionis ſupplicant, ut Epiſcopus Epheſinus ordinetur in Provinciâ, ſecundum Canones. Aliter autem viſum eſt Concilii Patribus, qui hoc privilegium Conſtantinopolitano Epiſcopo vindicaverunt. Demum Evagrius lib. 3. cap. 6. teſtis eſt, reſtitutam fuiſſe Epheſinæ ſedi a Timotheo Æluro Patriarchicam dignitatem, a qua in Chalcedonenſi Concilio exciderat.

V. Ut id intelligatur, adverte, jus ordinandi Metropolitanos omnes fuiſſe primum Exarchi Provinciæ, pariterque jus ordinandi Exarchi fuiſſe omnium Epiſcoporum Diœceſeos. At Concilium Chalcedonenſe utrumque jus Exarchis Aſiæ, & Ponti abſtulit, hoc quidem act. 11. in qua miſere deprecantibus Epiſcopis Aſianis, ut Epheſinus Epiſcopus in Provinciâ ordinaretur, jus illud primum a Chryſoſtomo contra Canones, ſpeciatim vero contra Concilii Conſtantinopolitani definitionem Conſtantinopolitano vindicavit Epiſcopo. Illud vero jus ordinandorum, tum in Aſiâ, tum in Ponto Metropolitanorum, quod Exarchi, Epiſcoporumque Diœceſeos proprium erat act. 15. c. 28. Conſtantinopolitano Epiſcopo attribuit, ſicque Epiſcopum Epheſinum omni jure Patriarchico ſpoliavit; verum hoc illi poſtea reſtituiſſe dicitur Timotheus Ælurus Paulo Epiſcopo Epheſino *in Archiepiſcopali ſede collocato*, *qui jam prius ab Epiſcopis Provinciæ juxta antiquiorem conſuetudinem ordinatus fuerat*, relictaque illi ordinandorum poteſtate.

VI. Cæſarea Cappadociæ eodem jure Exarchatus ſeu Patriarchatus in Diœceſi Ponti fruebatur. Hujus urbis Eccleſiam vocat Gregor. Naziānz. orat. 20. & Ep. 33. ceterarum matrem. Ipſe Baſilius hujus ſuæ in univerſam Ponti Diœceſim poteſtatis multa dedit indicia. Satalis in Armenia ad preces Satalanorum ordinavit Epiſcopum, ut videre eſt Ep. 183. & 187. idem Epiſcopum quemdam Frontonem Nicopolitanis contra jus ordinatum Epiſcopum, ut videre eſt Epiſt. 10. ſententiâ ſuâ Epiſcopatu dejiciendum eſſe pronuntiat, jubetque Nicopolitanis Presbyteris, ſi quam ſecum partem habere velint, ut idem ſentiant; quibus verbis indicat Baſilius, ſe in Nicopolitanos habuiſſe poteſtatem. Idem Baſilius totius Diœceſeos Ponti Concilia indixit, quod eſt Primatis ſeu Exarchi, ut videre eſt Epiſt. 291. Sozemenus lib. 6. cap. 12. narrat Concilium Ponticæ Diœceſeos Tyanis celebratum tempore Valentiniani ſub Euſebio Cæſareæ Epiſcopo. Demum ut cetera mittam, Cæſareenſis Antiſtes in Conciliis cæteris Metropolitanus prælatus eſt, ex quo ſatis colligitur eum Exarchi dignitate fuiſſe inſignitum.

VII. Ceterum, ut ad Canonem Conſtantinopolitanum redeamus, conſtat ipſum diſerte vetare, ne aut Alexandrinus, aut Antiochenus, aut ullus alius quidquam juris in Diœceſibus Ponti, Orientis, & Thraciæ ſibi vindicet: ſed ut illæ a Provinciarum ſuarum Epiſcopis regantur. Hanc, ut obſervavimus, ſanctionem peſſumdedit Concilium

cilium Chalcedonenſe, cum Conſtantinopolitano Epiſcopo Exarchorum, tum etiam Metropolitanorum omnium ordinandorum jus detulit, quod jam in plutibus locis invaſerat.

VIII. Hæc de primis Patriarchis, qui iidem erant ac Exarchi, nunc de iis, quibus poſtea Patriarchæ nomen reſervatum eſt, pauca dicemus. Porro ſi Patriarchæ nomine illos Epiſcopos intelligas, qui honore ceteros anteibant, haud dubium eſt, quin antiquitus tres fuerint ii Patriarchæ, qui tribus præcipuis orbis Romani civitatibus præerant, Romæ, Alexandriæ, & Antiochiæ: cum enim iſtæ urbes omnium primæ forent, non mirum eſt, ſi illorum Epiſcopi primum honorem, & locum occuparenr. Eumdem poſtea honorem Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ detulit Conſtantinopolitana Synodus, cum Conſtantinopolis ſecunda Imperii urbs effecta eſt. Similem forte honorem Æliæ ſeu Hieruſalem conceſſerat Nicæna Synodus. Verum ſi Patriarchalem ita dignitatem ſpectes, nulla adjuncta habet præterquam honoris & præeminentiæ jura aut privilegia: inde tamen occaſionem arripuère iſtæ ſedes peculiaria ſibi in cæteras jura vindicandi, ceteroſque tum Metropolitanos, tum etiam Exarchos ſubijciendi.

IX. Primum inter Patriarchas locum ſemper obtinuit Romanus Pontifex, qui præter Primatum, quo præ cæteris omnibus eminet, primum Provinciarum omnium, quæ Vicario Romæ parebant, poteſtatem habuit, ut infra demonſtrabimus. Deinde vero in ceteras quoque Eccleſias, poteſtatem eamdem habere tentavit; atque hac de cau â Vicarios variis in locis inſtituit, atque inter alios Theſſalonicenſem Vicarium conſtituit, ut videre eſt in Epiſt. Innocent. I. ad Ruſum Theſſalonicenſem, Bonifacii primi. item Cœleſtini primi ad eumdem, Xiſti ad Anaſtaſium, & Leonis ad eumdem.

X. Hoc enim valde obſervandum eſt, poteſtatem illam, quam committunt Theſſalonicenſi Epiſcopo, non eſſe aliam, quam Patriarchicam ſeu Exarchicam in Illyricum poteſtatem.

XI. Verum in nullas allias Eccleſias, præterquam in Vicariatus Eccleſias ordinario jute Romanum Pontificem olim habuiſſe poteſtatem vere Patriarchicam, ex eo demonſtratur, quod in nullas alias Provincias, ordinario jure per ſe Patriarchicis juribus uſus eſt. Inter illa quippe jura præcipua eſt Metropolitanorum ordinatio, at Pontificem Romanum alibi quam in Vicariatu Romæ Metropolitanos aut Epiſcopos non ordinaſſe demonſtrabimus. Quod vel ex eo ſolo patet, quod Vicarios in Galliis inſtituens, de ordinandis illarum Provinciarum Matropolitanis ne verbum quidem facit.

XII. Itaque Patriarchatus Romani limites non videntur exceſſiſſe Provincias eas, quæ Vicario urbis parebant, dicunturque a Ruſſino ſuburbicariæ. Nam extra iſtas Provincias etiam in Italia Metropolitani Epiſcopos omnes ordinabant, & ipſi ab Epiſcopis Provinciæ ordinabantur. At in Sicilia, & Sardiniâ, & Provinciis ſuburbicariis non modo Metropolitanorum, ſed & omnium Epiſcoporum ordinationes a Romano Pontifice fiebant, & nihil in iis Provinciis alicujus momenti ſine ejus auctoritate regebatur. Hoc autem non ſolum in Provinciis ſuburbicariis Italiæ, ubi nullus erat Metropolitanus, ſed & in Siciliâ ipſâ locum habuiſſe colligimus ex B. Leonis Epiſtola olim 4. nunc 16. ad Epiſcopos Siciliæ, ubi eos alloquitur his verbis: *quam culpam nullomodo potuiſſetis incidere, ſi unde conſecrationem honoris accipitis, inde legem totius obſervantiæ ſumeretis*. Idemque confirmatur ex Gregorio primo lib. 5. Ep. 13. ad Rectorem Siciliæ de Lilybætano Clero petente licentiam a Romano Pontifice, ut ſibi Epiſcopum eligeret. Itaque illarum Provinciarum non modo Patriarcha fuit ſummus Pontifex, ſed & Patriarchicam auctoritatem peculiari quadam ratione exercuit. Nam Patriarchæ ceteri ſolos ordinabant Metropolitanos, ceteros vero Epiſcopos a Metropolitanis, ſaltem ex ſuo conſenſu ordinati ſinebant. At vero Romanus Pontifex in Provinciis ſuburbicariis omnium Epiſcoporum ordinationes ſibi vindicabat, & nullas in iis partes Metropolitanis relinquebat. Sed cum uniuſcujuſque civitatis Clerus, & populus aliquem elegerant, re-

fe-

ferebatur ad Romanum Pontificem, qui vel ordinandum Romam accerſebat, ut a ſe ordinaretur, vel aliquem ad ejus ordinationem delegabat. At in aliis Provinciis minime ſuburbicariis jus ordinationum Pontificem Romanum habuiſſe probari non poteſt. Imo conſtat non tantum Epiſcopos omnes a Metropolitanis, ſed & Metropolitanos ipſos ab Epiſcopis cujuſque Provinciæ fuiſſe ordinatos: ergo extra controverſiam eſſe debet, Romanum Pontificem in ſolis Provinciis ſuburbicariis primum ac præcipuum Patriarcharum jus habuiſſe. Quod vero ſpectat ad alterum jus Patriarcharum, convocandi ſcilicet Concilii Diœceſani, non reperietur Romanum Pontificem jure Patriarchatus ex toto occidente Synodum convocaſſe. Et ſiquando numeroſas Synodos, imo & generales convocavit, fecit id non Patriarchatus, ſed primatus jure & auctoritate, & ideo non poteſt dici Patriarchatum in totum occidentem habuiſſe. Nihilominus tamen ſucceſſu temporis Romanus Pontifex Patriarchatus ſui limites, quantum potuit, extendit: ac primo Illyricum ditioni ſuæ per Vicarios adjicere conatus eſt: deinde vero non modo totam Italiam, ſed & Gallias, atque Hiſpaniam Patriarchatus ſui limitibus comprehendi voluit.

XIII. Hic autem valde miror nonnullos eſſe, qui licet fateantur Romanum Pontificem non habuiſſe jus Metropolitanorum in toto occidente ordinandorum, contendant tamen eum fuiſſe totius occidentis Patriarcham. Cum enim Patriarchæ auctoritas, & Jurisdictio in eo præcipue jureconſiſtat, ſtatim atque illud Pontifici Romano in totum Occidentem non competiiſſe fatentur, neceſſe eſt ut agnoſcant, eum non fuiſſe proprie totius Occidentis Patriarcham. Quod ſi nihil aliud volunt, quam Romanum Pontificem fuiſſe inter Occidentis Epiſcopos primum ac præcipuum, atque hac de cauſa certam quamdam in totum Occidentem ſuperinſpectionem habuiſſe, non video cur iſtud juris intra Occidentem coercere velint, quod & in ipſum Orientem habebat. Nam vi Primatus ſui Romanus Pontifex non ſolam Occidentalium, ſed & Orientalium Eccleſiarum certam quandam curam habere debet, atque invigilare, ut ubique Canones obſerventur, fideſque illibata cuſtodiatur: quod jus ſi Patriarchicum dixeris, neceſſe eſt ut dicas Romanum Pontificem non Occidentis modo, ſed & totius orbis Patriarcham fuiſſe.

XIV. At quoniam adverſarii nonnulla proferunt teſtimonia, quibus ſuadere contendunt Diœceſim Romani Pontificis fuiſſe totum Occidentem, breviter ea nobis percurrenda ſunt, & quam parum roboris habeant oſtendendum.

XV. Primum argumentum petunt ex Epiſtola Synodica Concilii Arelatenſis primi ad Sylveſtrum, in qua Synodi Patres dicunt ipſum *majores tenere Diœceſes*, ergo, inquiunt, Occidentis Diœceſes tenebat, non autem unam tantum, ut nos arbitramur, Diœceſim Romæ cæteris omnibus minorem.

XVI. Verum nemo non deprehendit quam parum recte procedat argumentum, quis enim ferret iſtud ratiocinium: Pontifex Romanus majores Occidentis Diœceſes tenet, ergo omnes tenet? Deinde vero Diœceſeos nomen hic ſtricte non ſumitur pro Imperii Diœceſibus, ſed potius pro ſingulis iis Provinciis, quas Romanus Pontifex regebat, ut ſenſus ſit: tu, qui majoribus præes Occidentis Eccleſiis, ceteris Patche diem per litteras ſignificabis.

XVII. *Secundo*, iidem adducunt, *Sancti Baſilii teſtimonium ex Epiſtola* 10. *in qua Romanum Epiſcopum vocat*, *Occidentalium Coryphæum*, id eſt Occidentalis Eccleſiæ Principem. Sed nihilo magis iſte locus ad propoſitum pertinet: nam ſi per vocem illam Occidentalis Eccleſiæ Principem intelligant eum, qui inter Occidentales primus eſt, & honore ceteros antecellit, (*) quod proprie per nomen κορυφαῖος deſignatur,

D

(*) *Non adeo acri ſtylo in Romanum Pontificem uſus eſt Baſilius, ut ipſum, nonniſi in vituperium,* Occidentalium Coryphæum *adpellaſſe dicendus ſit. Huc faciunt, quæ in Baſilii epiſtolam commentatur Clariſs. Fleuri* Hiſt. Eccleſ. XVII. 31. *ſcilicet*. Ce que S. Baſile dit ici, que les Occidentaux affermiſſent l' here-

tur, hoc ſenſu Romanum Pontificem, tunc Occidentalis Eccleſiæ Principem fuiſſe quis dubitet? Verum ſi per Principem Occidentis eum intelligant, qui totum Occidentem regit Exarchatus, ſeu quod idem olim fuit, Patriarchatus jure, Romanum Pontificem hoc ſenſu Principem fuiſſe inficior, idque Baſilium exiſtimaſſe nego. κορυφαῖον enim appellat hoc in loco Romanum Epiſcopum non in laudem, ſed potius in vituperium, (*) Occidentalium faſtum incuſans: *Sin autem*, inquit, *ira Dei permanſerit, quale nobis auxilium ab Occidentalium ſuperbia, & faſtu aderit? qui veritatem neque norunt, neque dicere ſuſtinent, verum falſis opinionibus præpediti illa nunc faciunt, quæ in Marcello patrarunt. Nempe cum iis, qui veritatem ipſis annuntiant contendentes, hæreſim autem per ſeipſos ſtabilientes. Ego ſane volebam ad eorum anteſignanum κορυφαῖον ſcribere.* De Patriarchia & Juriſdictione Romani Pontificis ne quidem cogitat Baſilius. Sed eum vocat κορυφαῖον ceterorum, quia inter ceteros ejuſdem ſententiæ eminebat, quod recte reddidit interpres per vocem Anteſignanum.

XVIII. Tertio proferunt Auguſtinum, qui lib. 1. contr. Jul. c. 4. vocat Innocentium Eccleſiæ Occidentalis Præſidentem. Sed nihil inde aliud concludi poteſt, quam Pontificem Romanum inter Occidentis Epiſcopos primum eſſe: nam Africani nullam Juriſdictionem Patriarchicam Pontificis Romani in Provinciam ſuam agnoſcebant, ut colligere eſt ex geſtis in cauſſa Apiarii, de quibus alibi.

XIX. Demum objiciunt Hieronymum, qui in lib. adverſus Vigilantium, ſcribit *quid facient Orientis Eccleſiæ, quid Ægypti, & Sedis Apoſtolicæ? his*, inquiunt, *verbis trium Patriarchatuum diſtinctos limites habemus. Orientis Eccleſiæ Antiocheni Patriarchæ ſacræ ditioni ſubditæ ſunt, vel potius tota ſunt illius ditio. Si tamen tres Diœceſes Aſianam, Ponticam, & Thracicam exceperis. Ægypti finitimæque Eccleſiæ parent Alexandrino Patriarchæ. Quæcumque ſuperſunt Eccleſiæ id eſt Occidentales, ſunt Sedis Apoſtolicæ, Romanumque Epiſcopum ut Patriarcham agnoſcunt, & venerantur.*

XX. Reſpondeo Hieronymum diſtinctos Patriarchatuum limites hoc loco minime tradidiſſe, nec quidquam hic ſcripſiſſe, unde poſſint colligi. Tres præcipuas orbis Diœceſes nominat, ut illarum auctoritate impugnatam a Vigilantio diſciplinam defendat. At quam late pateant illæ, nullatenus dicit. Adverſarii vero illarum limites ita aſſignant, ut omnem argumenti ſui vim infringant, nam ſi Eccleſiarum Orientis nomine una tantum intelligitur Diœceſis, exceptis aliis tribus, cur non pariter *Sedis Apoſtolicæ* nomine intelligatur ſola Diœceſis Sedi Apoſtolicæ peculiaris ſeu Vicariatus Romæ?

XXI. Denique Sirmondus Patriarchatum Romani Pontificis per totum Occidentem porrigi probat Græcorum recentiorum teſtimonio & confeſſione, qui ad Canonem ſextum Nicænum ultro agnoſcunt totum Occidentem ad Patriarchatum Romani Pontificis pertinere, ut Zonaras qui ad hunc Canonem hæc habet: *Alexandrinum*, igitur, *Epiſcopum iis, qui in Ægypto, Lybia, Pentapoli ſunt, præſidere jubet, Antiochenum, ſubjectis ſibi Provinciis nimirum Cœleſyriæ, Ciliciæ utrique, Meſopotamiæ; at alios Epiſcopos ſuis quemque regionibus præeſſe; quemadmodum & Eccleſiæ Romanæ Antiſtes ut Occidentales Provincias regeret, mos obtinuit.* Adjungit huic Balſamonem & alios

l'hereſie, ne peut marquer aucun ſoupçon de leur doctrine: il a ſouvent rendu temoignage a la purité de leur foi: il veut dire ſeulement, que leurs preventions contre les defenſeurs de la Foi catholique, comme S. Melece, &c. S. Euſebe, donnoient un grand avantage aux heretiques; e l'ignorance, dont il les accuſe, n'eſt que l'ignorance des faits; & de ce que ſe paſſoit en Orient. Çe qu'il dit de dur contre le pape, ne reguarde que la perſonne de S. Damaſe, qu'il ne connoiſſoit que de loin: pour l'autorité du S Siege, &c. *la neceſſite d'y avoir recours*, il la marque aſſez dans ſes lettres a S. Athanaſe. & aux Occidentaux.

(*) *Non honore duntaxat, verum & auctoritate ceteros antecellit Romanus Pontifex; ſi minus jure Patriarchico, ſaltem jure Primatus, quod & Auctor agnoſcit, ut infra videbimus. Id hoc loco pro reliquis monitum velim.*

& alios Græcos recentiores qui fatentur Patriarchatum Romanum extendi per totum Occidentem. Unde Theſſalonicenſem, Corinthium, Nicopolitanum, Athenienſem, Patrenſem Metropolitanos a Diœceſi Romani Pontificis avulſos, & ſedi Conſtantinopolitanæ ſubjectos eſſe conſtat, tum ex notitia Græcorum, tum ex Romanorum Pontificum Epiſtolis, Hadriani ſcilicet, & Nicolai, qui Provincias iſtas tanquam ſuas repetunt. Confirmat iſtud Sirmondus ex veteri Hieronymi dicto, qui in Epiſtola ad Marcum, hæc ait, *Hæreticum me cum Occidente, hæreticum me cum Ægypto, hoc eſt cum Damaſo, Petroque condemnent*. Supponens tam Occidentem Damaſi Diœceſim fuiſſe, quam Egyptum Petri.

XXII. Verum hæc omnino levia ſunt; nam primo Græcorum illorum recentiorum auctoritatem majoris non facio, imo minoris, quam ipſius Sirmondi teſtimonium: illi enim de rebus iſtis loquuntur ex præjudicatis opinionibus, veterumque diſciplinam ex eâ, quæ ſuâ ætate vigebat, metiri ſolent. Cumque eo tempore, quo hæc ſcribebant, Romani Pontificis Diœceſis ad multas Occidentis Provincias eſſet progreſſa, non examinarunt, utrum Synodi Nicænæ tempore eoſdem habuiſſet limites. Imo totum illi Occidentem ultro conceſſerunt, ut facilius illum ab Oriente arcerent: ſuum tantummodo curantes & de alieno nihil ſolliciti. Ad ejuſdem ævi diſciplinam pertinet, quod Pontifices Romani Macedoniam, & Græciam ſibi avulſas queruntur, quia ſcilicet, ut obſervavimus, aliquam in hæc loca auctoritatem ſibi vindicarunt Pontifices, & Diœceſim ſuam iſtuc extendere conati erant Theſſalonicenſi Epiſcopo vices ſuas committentes.

XXIII. Quod ſpectat ad Hieronymi locum, nihil prorſus ad rem pertinet: nec enim ibi agit de Diœceſibus, ſed de fide Ægypti, & Occidentis. Quippe cum Hieronymus in Syria degens a nonnullis accuſaretur, ut fidem ſuam in tuto collocet, cum in Oriente de Religione diſſenſiones forent; Occidentis autem & Ægypti Epiſcopi unum ſentirent, viſum eſt illi fidem ſuam utriuſque teſtimonio rectam oſtendere. Nominat autem Petrum Alexandrinum & Damaſum, quoniam cum illo totus Occidens, cum illo Ægypti Diœceſis integra fide, ac communione jungebantur, non quod iſte Occidentis totius, ille Ægypti Patriarcha foret. Eadem de cauſa Theodoſius Eccleſias tradi juſſit iis, qui cum Damaſo, Petro, & aliis, quos in lege ſua nominat, communicarent, quia ſcilicet cum illi fidem Nicænam aperte profiterentur, neceſſe erat eos, qui cum illis communicabant & ſentiebant, eamdem fidem profiteri, cum ergo omnes Occidentales cum Damaſo communicarent, atque, ut inquit Optatus, *commercio formatarum, in una communionis* ſocietate concordarent, non ſecus ac Ægypti Eccleſiæ cum Petro Alexandrino, merito Hieronymus ad Occidentis, & Ægypti fidem cognoſcendam Petri, ac Damaſi fidem in medium producit. Atque hæc de Patriarchatus Romani limitibus, nunc de aliis agendum eſt.

XXIV. Secundus inter Patriarchas locus olim Alexandrino Epiſcopo conceſſus eſt. Cur autem Antiochenum præceſſerit, haud facile eſt dicere: hic valde deſudant, qui Patriarchicam dignitatem a Petri fundatione repetunt, nam Alexandrinam Eccleſiam a Petro fundatam non fuiſſe certum eſt. Rectius illi meo quidem judicio loquuntur, qui ſecundum locum Alexandrino Præſuli conceſſum eſſe ſcribunt, eo quod Alexandria foret ſecunda orbis civitas, quanquam id non ita liquido demonſtrari poteſt.

XXV. Huic Patriarchæ Concilii Nicæni Canone 6. jus in Libyam, Ægyptum, & Pentapolim ex antiqua conſuetudine vindicatur. Harum Provinciarum nomine comprehenduntur eæ omnes Provinciæ, quas in Diœceſi Ægypti ſuperius enumeravimus, quæ Præfecto Auguſtali parebat.

XXVI. Latius hunc poſtea Patriarchatus ſui limites extendiſſe nullibi legimus, immo conſtat eum nihil quidquam in Africam Occidentalem juris habuiſſe, nec eorum quæ in ea gerebantur, fuiſſe participem. Somniant igitur illi, qui totam Africam, prout tertia orbis pars eſt, Patriarchatui Alexandrino attribuunt.

XXVII. Tertium Patriarchatus honorem ſortitus eſt Antiochenus Epiſcopus, cujus Patriarchia Orientis Diœceſi finitur, nec enim unquam, ut fingunt nonnulli, vel in

univerſam Aſiam, vel in ceteras Imperii Diœceſes, Aſianam ſcilicet, Ponticam, & Thracicam jus Patriarchicum obtinuit. Id quippe expreſſe vetatur in Concilio Conſtantinopolitano & Diœceſeon Aſiæ, Ponti, & Thraciæ cura illarum Epiſcopis committitur. Nec unquam leges, Antiochenum Epiſcopum jus Patriarchicum in eas Diœceſes uſurpaſſe, aut cum Conſtantinopolitano Epiſcopo illas invadente tanquam pro ſuis dimicaſſe. De ceteris autem Aſiæ magnæ partibus haud difficile eſt demonſtrare Antiochenum Epiſcopum nullum ſibi jus in illas vindicaſſe. Nam verbi gratia, Frumentius licet Tyrius Indorum, quos ad fidem converterat, Epiſcopus, non ab Antiocheno, ſed ab Athanaſio Alexandrino ordinatus eſt, ut teſtis eſt Ruff. lib. 10. c. 9.

XXVIII. Idem Ruffinus lib. 11. c. 6. narrat Moyſem Saracenorum Epiſcopum ordinatum fuiſſe ab Epiſcopis orthodoxis Ægypti, quoniam deductus Alexandriam paſſus non erat ſe a Lucio Ariano Epiſcopo Alexandriæ ordinari. Qui mos Aſiaticorum perſeveravit ad Juſtiniani tempora: ſub eo etenim Indi Epiſcopum ab Alexandrino Præſule petiere, ut refert Elmacin. hiſt. Sarac. lib. 1. c. 12.

XXIX. His tribus Patriarchis duo poſtea juncti fuere, Conſtantinopolitanus ſcilicet & Hieroſolymitanus, de quorum inſtitutione, & juriſdictione paulo latius diſſerendum eſt.

XXX. Bizantinus Epiſcopus Heracleenſi primum Epiſcopo ſuffragabatur, ut ait Gelaſ. Epiſt. 2. At poſtquam illa urbs a Conſtantino ſecunda orbis urbs facta eſt, ejuſque nomine donata, altius ſe extollere cœpit ejus Antiſtes, ac propriæ Metropoleos jugum excutere, in tantum, ut in Concilio Conſtantinopolitano primus ei honoris poſt Romanum locus concederetur c. 3. *Conſtantinopolitanus habeat priores honoris partes* πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, *poſt Romanum Epiſcopum, eo quod ſit nova Roma*. Sed circa Canonem iſtum multa queri ſolent, quæ nobis currentibus moram faciunt. Primo hujus *γνησιότης* revocatur in dubium a Baronio & aliis, qui Canonem hunc commentitium & ſuppoſitum eſſe arbitrantur his rationibus moti. 1. Quod Anatolius a Leone per Epiſtolam 56. exagitatus, nequaquam ſe auctoritate alicujus Canonis a Conſtantinopolitano Concilio conſtituti, defenderit. 2. Quod Epiſcopi Concilii Conſtantinopolitani II. ſeu potius III. in Epiſtola ſua ad Damaſum definitionis hujus non meminerunt. 3. Quod Timotheum Alexandrinum, in cujus præjudicium Decretum illud latum fuerat, id tuliſſe non ſit probabile. 4. Quod ſuperiori Canoni, in quo Diœceſes diſtinguuntur, contrarius eſſe videatur.

XXXI. Verum hæ rationes leviſſimæ ſunt, nec quemquam movere debent, cum aliunde canonis hujus *γνησιότης* graviſſimis teſtimoniis fulciatur. Primo enim Canonem hunc a Concilio iſto editum teſtes ſunt Socrates, & Sozomenus, ille lib. 5. c. 8. hic lib. 7. c. 9. Deinde in Concilio Chalcedonenſi, tum Can. 28. tum ſeſſ. 16. col. 812. hic Canon adducitur. Atque ipſe Lucentius Sedis Apoſtolicæ legatus agnoſcit hunc Canonem centum quinquaginta Patrum eſſe, queritur enim col. 809. *quod 318. Conſtitutionibus poſtpoſitis*, 150. *qui in Synodicis Canonibus non habentur mentionem tantum feciſſe noſcuntur*. Non negat hanc fuiſſe Patrum 150. definitionem, ſed illius Concilii ſanctiones in ſuo codice minime reperiri teſtatur. Similiter S. Leo Ep. 55. ad Anatolium, & Ep. 53. ad Pulcheriam queritur Concilii Nicæni ſanctionibus alias ante 60. aut. 70. annos a quibuſdam Epiſcopis editas præferri. Quod de alio quam de Concilii Conſtantinopolitani Canone 3. intelligi non poteſt. Præterea licet propter hunc, ceteros ejuſdem Concilii Canones minime receperit Eccleſia Romana, ut conſtat ex jam citatis locis; itemque ex Greg. lib. 6. Ep. 31. & Nicolao I. Gelaſ. Ep. 4. eos tamen ſuppoſitos eſſe numquam dixit, ſed a 150. Patribus conditos agnovit, ut conſtare poteſt ex locis modo citatis. Demum in collectione Dionyſii Exigui, ceteriſque omnibus Canonum collectionibus reperiuntur. Ad rationes allatas reſpondere facillimum eſt.

XXXII. Ad primam ex ipſomet S. Leone Anatolium Concilii Conſtantinopolitani Canone honorem ſuum defendiſſe conſtat, ut jam a nobis animadverſum eſt.

XXXIII. Ad ſecundam reſpondeo ſecundi

Digitized by Google

di ſeu potius tertii Conſtantinopolitani Concilii Epiſcopos Canones a ſe conditos non enumerare :. ſed rationem reddere Pontifici, tum ſuæ fidei, tum etiam adminiſtrationis Eccleſiarum, ordinationis ſcilicet Nectarii, & Flaviani: unde ne verbum quidem dicunt de Maximi Cynici, eorumque, qui ab ipſo ordinati fuerant, depoſitione, de qua tamen unus editus erat Canon.

XXXIV. Ad tertiam reſpondeo forte Alexandrinum interceſſiſſe, & interceſſionis ejus nullam eſſe memoriam, forſan etiam non interceſſiſſe, vel quia ita æquum eſſe judicabat, vel quia obſtitit Imperator, vel quia non magnum ſibi præjudicium hoc Canone fieri exiſtimavit. Unde nec in Concilio Chalcedonenſi ipſum, aut Antiochenum Præſulem interceſſiſſe legimus. Forſan etiam hic Canon ante adventum Ægyptiorum editus eſt in primo Concilio Conſtantinopolitano, cujus Præſes erat Meletius.

XXXV. Ad ultimam reſpondeo hunc Canonem priori non eſſe contrarium, quia ſecundum tantum honoris locum Conſtantinopolitano tribuit Epiſcopo, ſervatis ſingularum Diœceſeon privilegiis, quæ nullatenus lædit hic Canon. Nec enim Epiſcopo Conſtantinopolitano jus tribuit in Aſianam aut Ponticam Diœceſim, quod nobis deinceps probandum eſt.

XXXVI. Concilii Conſtantinopolitani Canone meram tantum honoris prærogativam Conſtantinopolitano Epiſcopo conceſſam eſſe, non autem, ut quidam arbitrantur, in Thracicam, Ponticam, & Aſianam Diœceſes auctoritatem, verba ipſa Canonis aperte demonſtrant: ita enim ſe habet. *Conſtantinopolitanus Epiſcopus habeat πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, hoc eſt privilegia honoris poſt Romanum*. Quis autem non videat hæc verba nihil aliud ſonare, quam meram honoris prærogativam, quemadmodum & in Nicæno Concilio ἀκολουθία τῆς τιμῆς, quæ Hieroſolymitano tribuitur Epiſcopo, nihil aliud eſt, quam honoris privilegium; quis, inquam, ſomniet hujuſmodi verbis Conſtantinopolitano Antiſtiti tribui Juriſdictionem in tres Diœceſes, de quibus nulla ibi fit mentio? Nonne hoc eſt affingere Concilio ſententiam, quæ ex ejus verbis exſculpi minime poteſt? Quid quod Concilium diſerte ſignificat ſe noluiſſe quidquam Conſtantinopolitano Epiſcopo concedere in Diœceſes Aſianam & Ponticam. Nam Canone præcedenti, in quo limites iſtarum Diœceſeon aſſignantur, nulla conceditur in eas poteſtas ulli externo Epiſcopo, imo tota illarum adminiſtratio Epiſcopis ſuis tribuitur, & diſerte vetatur, ne non *vocati Epiſcopi ad alienas Diœceſes accedant* ordinationis, vel alicujus Eccleſiaſticæ adminiſtrationis gratia, quæ prohibitio generalis eſt, & æque Conſtantinopolitanum Epiſcopum Thraciciæ Diœceſeos Exarchum complectitur, ac Epheſinum Aſianæ, aut Cæſareenſem Ponticæ. Confirmat iſtud lex Theodoſii ſtatim poſt Concilium lata, qua jubet Imperator Eccleſias Ponti, & Aſiæ tradi, non iis, qui Nectario, ſed qui nonnullis harum Provinciarum Epiſcopis communicarent.

XXXVII. Ceterum etiamſi Conſtantinopolitano Epiſcopo nulla omnino juriſdictio Patriarchica tribuatur Canone Concilii Conſtantinopolitani in Diœceſes Aſianam, & Ponticam, imo nec ulla ibi mentio fiat ejus in Thraciam Juriſdictionis: veriſimile tamen eſt eum tum hujus poſtremæ Diœceſeos Patriarcham fuiſſe, idque juris a Conſtantini temporibus obtinuiſſe. Notum certe eſt quanta tum temporis fuerit Conſtantinopolitani Epiſcopi dignitas, ad quem Alexander Alexandrinus litteras de Ario ſcripſit, cujus communionem ipſe Arius adeo expetiit, cujus ſedem Euſebius, & Eudoxius tam avide arripuere, hic relicta Antiochia Patriarchali ſede, ille vero Nicomedienſi, quæ Metropolitica eſt; cujus denique tanta fuit tunc temporis dignitas & auctoritas. Itaque veriſimile omnino videtur Conſtantinopolim a Conſtantini temporibus ſicut erat totius civilis, etiam Eccleſiaſticæ Diœceſeos in Thracia caput fuiſſe. Confirmant id quæcumque a Concilii Nicæni temporibus, in variis Conciliis geſta ſunt, in quibus videmus Epiſcopi Conſtantinopolitani ſemper primas fuiſſe partes: confirmat etiam ſubſequens Epiſcoporum Conſtantinopolitanorum in Thraciam poteſtas, quam nullo repugnante habuerunt, & de qua cum nemine contenderunt. Itaque

vix

vix dubito, quin Bizantinus Epiſcopus a temporibus Conſtantini Diœceſeos Thracicæ fuerit Exarchus.

XXXVIII. Poſtquam vero hanc dignitatem adeptus eſt, eximium inter reliquos honorem ambiit, quem ſibi Canone tertio Concilii Conſtantinopolitani deferri curavit, nec his contentus, occaſione honoris ſibi conceſſi in vicinas Aſiæ, & Ponti Diœceſes aliquid juris ſibi arrogare cœpit, eaſque demum Imperatorum auctoritate fretus penitus invaſit, ſuoque Patriarchatui adjecit: ſed quibus id gradibus fecerit, exponendum eſt.

XXXIX. Primum igitur haud ita multo poſt Concilium Conſtantinopolitanum, Conſtantinopolitani Epiſcopi variarum ſe Diœceſeon ordinationibus immiſcuerunt, idque nonnumquam ultro concedentibus Metropolitis, nonnunquam etiam invitis.

XL. Primum Patriarchicæ in alias Diœceſes Juriſdictionis exemplum adduci poteſt judicium Nectarii in cauſſa Bagadii & Agapii Boſtrenſis Epiſcopi: ſed illud exemplum nullatenus eſt ad propoſitum: nam controverſiæ iſtius judicium non tulit Nectarius Patriarchico jure, ſed in Concilio Conſtantinopolitano ſententiam dixit, cui aderant Theophilus Alexandrinus, Flavius Antiochenus, Palladius Cæſareæ, & alii Epiſcopi omnium Diœceſeon, a quibus illa confirmata eſt: ceteris equidem Epiſcopis præfuit Nectarius, quia primum inter eos honoris locum Concilii Conſtantinopolitani Canone obtinuerat: ſed inde concludi non poteſt aliquid eum juris in orientalem Diœceſim habuiſſe. Concilii iſtius Conſtantinopolitani acta extant tom. 2. Conc. col. 1152. Secundum exemplum repetitur ex facto Nectarii, qui Gerontium olim Ambroſii Diaconum ab Helladio Cæſareenſi Nicomediæ Epiſcopum ordinatum deponere licet fruſtra tentavit, ut narrat Soz. lib. 8. c. *6*. Verum hæc ipſa narratio aperte demonſtrat Metropolitanos Diœceſeos Ponti ab Epiſcopo Cæſareenſi non a Conſtantinopolitano ordinatos fuiſſe: quandoquidem hic Gerontius ab Helladio fuerat ordinatus. Nec eſt, quod dicant contra Canones ordinationem hanc ab eo factam fuiſſe, nec enim id ei objecit Sozomenus. Nectarius autem Gerontio Sacerdotium adimere conatus eſt ad preces Ambroſii, cujus Diaconus fuerat Gerontius. At Patriarchica in eum dignitate non eſt uſus, alioquin in ejus locum alium ordinaſſet Epiſcopum, cumque de Epiſcopatu, invitis etiam Nicomedienſibus, deturbaſſet, ut poſtea a Chryſoſtomo factum eſt.

XLI. Hic enim Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudioſiſſimus cum audiſſet *Aſiæ, finitimarumque Provinciarum Eccleſias ab indignis ſacerdotibus gubernari, & alios quidem donis, alios gratia corruptos ſacerdotia vendere, Epheſum perrexit. Ac tredecim Epiſcopis depoſitis, partim in Lycia, partim in Phrygia, partim in ipſa Aſia, alios in eorum locum ſubſtituit. Epheſinæ autem Eccleſiæ, cujus Epiſcopus tunc forte mortem obierat, Heraclidem præfecit, virum origine Cyprium . . . . ſed & Gerontium Nicomedienſi Eccleſia expulit*. Hæc refert Soz. loco ſupra citato lib. 8. hiſt. c. *6*.

XLII. Rem diligentius narrat Palladius in Dialogo de vita Chryſoſtomi, ſcribit enim Antoninum ab Euſebio Valentinopolitano accuſatum fuiſſe in Concilio, libellumque criminum ab eo prolatum, cui præfixum erat Chryſoſtomi, qui Concilio aderat, nomen. Inter alia objiciebat ei, *quod pro lege ac decreto haberet ordinationes Epiſcoporum vendere pro modo redituum*. Conatus eſt primum Chryſoſtomus utrumque conciliare. At cum Euſebius nollet ab accuſatione deſiſtere, obteſtareturque Joannem, ut de hac cauſa judicium ferret; facinus negante Antonino, judicium perfici non potuit: miſſi tamen in Aſiam Epiſcopi, ut de crimine Antonini fieret inquiſitio, ſed ante illorum adventum teſtes auro corrupti. Paulo poſt Antonino mortuo *continuo ex Aſia partim a Clero civitatis Epheſinæ, partim ab Epiſcopis Decretum ad Joannem venit. Omnibus pavendo cum juramento orantibus, ut periclitanti Eccleſiæ opem ferret . . . Oramus*, inquiebant, *venerationem tuam, ut deſcendas, & formam aliquam Epheſinæ imponas Eccleſiæ diutiſſime afflictæ hinc Arianis inſtantibus, inde noſtris cupiditatis avaritiæque ſtudentibus. Permulti enim inſidiantur ut lupi graves Sacerdotalem ſedem pecuniis rapere feſti-*

nan-

nantes. Ad horum itaque Epiſcoporum preces in Aſiam venit Joannes, & congregatis Lydiæ, Aſiæ, & Cariæ Epiſcopis 70. Heraclidem ordinavit, & ſex Epiſcopos ſimoniæ reos Epiſcopatu dejecit, alioſque in illorum locum inſtituit.

XLIII. Porro hæc narratio confirmat Conſtantinopolitano Epiſcopo nullam fuiſſe Juriſdictionem in Aſianam & Ponticam Diœceſes.

XLIV. Primo enim Chryſoſtomus hujus cauſæ judicium non ſuſcepit ex officio & quaſi Patriarcha, ſed quia ultro ad ejus Concilium ambæ partes cauſſam detulerant.

XLV. 2. Non miſit in Aſiam Epiſcopos Chryſoſtomus alio fine, quam ut de rei crimine inquirerent, quod cuivis arbitrio licitum erat.

XLVI. 3. Poſt mortem Antonini non ultro ad ordinationem Epheſini Epiſcopi faciendam acceſſit Chryſoſtomus, ſed eam Diœceſeos Epiſcopis prout moris erat reliquit. Ubi vero tum ab iis, tum ab Epheſino populo vocatus eſt, ut formam aliquam Eccleſiæ Epheſinæ conſtitueret, non ſolus Heraclidem ordinavit, ſed ſimul cum Concilio Diœceſeos, cujus judicio convicti Epiſcopi depoſiti ſunt. Nihil eſt in toto iſto negotio, quod Patriarchicam Conſtantinopolitani Epiſcopi in Aſiam poteſtatem fuiſſe demonſtret. Immo multa occurrunt, quæ contrarium plane ſuadeant.

XLVII. 4. Licet nihil non ſecundum ordinem fuiſſet hac in re a Joanne geſtum, propterea tamen apud omnes male audiit, & ſuperbiæ fuit accuſatus. Aſiani quidem ſtatim poſt ejus mortem eodem Palladio teſte ordinatos ab eo Epiſcopos ejecerunt, & ab eo dejectos reſtituere. Quod equidem immerito factum eſſe agnoſco, quia Concilium Diœceſeos iſtis ordinationibus conſenſerat, verumtamen Aſiani id nunquam facere fuiſſent auſi, niſi cauſati eſſent eos a Conſtantinopolitano Epiſcopo conſtitutos, cui nihil erat in Provinciam ſuam juris. Advertit etiam Sozom. *quod tum ii qui depoſiti erant tum illorum neceſſarii, Joannem accuſare cœperunt, quod rerum novarum in Eccleſiis auctor fuiſſet; & contra morem inſtitutumque majorum ordinationum jura immutaſſet.* Hoc autem dicere non potuiſſent illi, niſi primus ſibi Epheſini Epiſcopi ordinationem arrogaſſet.

XLVIII. Demum in Synodo ad Quercum tom. 2. Conc. col. 1328. Chryſoſtomus inde ſumpta occaſione accuſatur, *quod aliorum invadat Provincias, ordinetque ibidem Epiſcopos*. Quæ quidem licet ab ejus inimicis malevolo animo dicta ſint, aperte tamen demonſtrant nullum Canonibus fuiſſe datum jus ordinationum Epiſcopo Conſtantinopolitano in Aſiam & Pontum. Nam ſi ita ſe res habuiſſet, ridicula fuiſſet omnino illorum accuſatio.

XLIX. Poſt Chryſoſtomum vero nulli aut ſane pauci Epheſini Epiſcopi a Conſtantinopolitano ordinati ſunt. Dicunt enim Aſiani Conc. Chalcedon. act. 11. col. 700. a Timotheo ad hunc uſque Epiſcopum viginti ſeptem Epheſi ordinatos eſſe Epiſcopos: excipiunt ii, qui Conſtantinopolitani Epiſcopi partes tuentur, Caſirium, Memnonem, & Heraclidem, de ceteris id verum eſſe agnoſcunt, ſed eo confugiunt, ut dicant ordinatos illos fuiſſe cum conſenſu urbis ſuæ Archiepiſcopi, quod ab iis dicitur quidem, ſed minime probatur.

L. Haud tamen diffiteor, quin Chryſoſtomus ceteris Conſtantinopolitanis Epiſcopis occupandarum Ponti & Aſiæ ordinationum viam aperuerit. Nam Atticus, qui Joanni ſucceſſit, Epiſcopum Nicææ in Pontica Diœceſi ordinavit: Refert enim Socrates lib. 7. c. 25. eum ordinandi Epiſcopi cauſa Nicæam veniſſe.

LI. Idem Philippopoli in Thracia & Troade Epiſcopum Sylvanum præfecit, ut teſtis eſt idem ibid. cap. 37. idemque Agapeto Synnadorum Epiſcopo, qui Theodoſium Epiſcopum ejuſdem urbis expulerat, ſcribit, ut Epiſcopatum retineret, huicque perſuadet, ut repulſam hanc patienter ferret, lege Socr. lib. 7. c. 3. Siſinnius Attici ſucceſſor *mortuo Cyzicenorum Epiſcopo Proclum urbis illius Antiſtitem ordinavit. Sed dum ille eo profectionem pararet, prævertentes eum Cyziceni Dalmatium quemdam Monaſticæ profeſſionis virum Epiſcopum ſibi conſtituerunt*. His verbis id factum narrat Socrates lib. 9. c. 28. addens præterea *id ab illis factum contempta lege,*

qua

qua ſancitum eſt, ne præter ſententiam Epiſcopi Conſtantinopolitani, ulla fiat Sacerdotis ordinatio. Porro legem iſtam ideo neglexerunt, quod ſolius Attici perſonæ hæc prærogativa conceſſa videretur. Hic videre eſt non modo Conſtantinopolitanos Epiſcopos jus ordinandorum Metropolitanorum in Aſia & Ponto ſibi vindicaſſe, ſed & legem obtinuiſſe ab Imperatore, ne quis ordinaretur Epiſcopus præter illorum ſententiam, qua lege freti ſimplices Epiſcopos etiam ordinare conati ſunt: ſed non paucos nacti ſunt adverſarios. A Proclo Conſtantinopolitano Thalaſſium Cæſareenſem Epiſcopum ordinatum eſſe, refert Socrates lib. 7. c. 48. cum Cæſareenſes, mortuo Firmo, Conſtantinopolim veniſſent Epiſcopum poſtulantes. Idem Proclus Ancyranum Epiſcopum ordinavit, ut habetur in Conc. Chalcedon. act. 16. col. 817. Ita paulatim Conſtatinopolitanus Antiſtes Patriarchalia in Aſiam & Pontum jura invaſit, quæ Concilio Chalcedonenſi Imperatoriiſque edictis ſibi confirmari curavit. Mirum etenim eſt quantum ei detulerint Chalcedonenſes Patres, forte ut Imperatoris voluntati morem gererent, ejuſque urbem inſignibus quibuſdam privilegiis ornarent.

LII. Act. 1. col. 115. cum recitatus fuiſſet ordo Epiſcoporum Epheſini Latrocinii, & quintus poneretur Flavianus Conſtantinopolitanus poſt Dioſcorum Alexandriæ, Julianum Romani Epiſcopi legatum, Juvenalem Hieroſolymorum & Domnum Antiochiæ *Orientales, & qui cum ipſis erant Reverendiſſimi Epiſcopi clamaverunt . . . Flavianus quare in proprio loco non ſedit, Conſtantinopolitanum Epiſcopum quare quintum poſuerunt. Paſchaſinus Reverendiſſimus Epiſcopus dixit. Ecce nos Deo volente Dominum Anatolium primum habemus, hi quintum poſuerunt Beatum Flavianum.* Hinc videre eſt ipſos etiam Pontificis Romani legatos conceſſum a Concilio Conſtantinopolitano Epiſcopo Primatus honorem agnoviſſe.

LIII. Act. 13. Concilii col. 712. Nicomedienſis & Nicænus Epiſcopi de jure Metropolitico certantes, utrimque litteras Chryſoſtomi & Procli allegant, quibus probatur eos aliquid ſibi juris in Bithyniam arrogaſſe. Hoc autem peculiari obſervatione dignum eſt, quod cum Nicomedienſis & Nicænus de ordinatione Epiſcopi in Provincia ſua decertarent, præſertim de ordinatione Epiſcopi Baſilinopoleos, metuens Ætius Archidiaconus, ne propterea præjudicium inferretur Conſtantinopolitanæ Sedi, quæ ſibi licet immerito ordinationem Epiſcoporum aliis Metropolibus ſubjectorum vindicabat, hæc poſt agitatam inter illos controverſiam dixit. *Suggerimus veſtræ magnificentiæ rogantes, ut nullum præjudicium Conſtantinopolitanæ ſanctiſſimæ Sedi fiat, ex his quæ nunc interlocuti ſunt ſanctiſſimi Epiſcopi, Eunomius quidem Nicomediæ, & ſanctiſſimus Anaſtaſius Nicææ, quæque de illis conſtituta ſunt, ſanctiſſima enim Conſtantinopolitana Sedes aut ordinationem facit Baſilinopoli cum reliquis, aut eam permittit fieri, ſicut litteris, quæ veniunt aut venerunt, oſtendere poſſumus: & petimus ut illæ proponantur.* Circa hanc Ætii interlocutionem nihil definit Concilium, ſed tantum exclamant Patres, ut Canones teneant, Canonibus ſatisfiat: judices autem ſententiæ ſuæ hæc addunt, *quæcumque autem Conſtantinopolitanæ ſanctiſſimæ Eccleſiæ, de ordinationibus Provinciarum competunt, hæc ſuo ordine coram ſancto Concilio examinabuntur.* Nicomedienſis vero gratias agit juſtitiæ judicii, & diligere ſe profitetur Conſtantinopolitanum Epiſcopum, ſed *obtinentibus Canonibus* κρατέντων τῶν κανόνων.

LIV. Act. 11. col. 700. ut jam ſæpius obſervavimus, miſere deprecantur Aſiani, ut ordinatio Epheſini in Provincia ſua fiat: iis ſe opponunt Conſtantinopolitani: Concilium vero nihil aliud definit, quam ut Canones obtineant. At Clerici Conſtantinopolitani proclamant *ea, quæ ſunt ſanctorum Patrum* 150. *teneant, privilegia Conſtantinopolis ne depereant, ordinatio ſecundum morem ab Archiepiſcopo noſtro fiat.* Res a judicibus in ſequentem actionem differtur. At in ea nihil circa jura Conſtantinopolitani Epiſcopi in ordinatione Epheſini pronuntiatur. Sed tantum uterque Epiſcopus Epheſinus Epiſcopatu ſpoliatur. Huc uſque in Concilio Chalcedonenſi Conſtantino-

Digitized by Google

tinopolitani Epiſcopi in Aſiam & Pontum Jnriſdictio, multos nacta fuerat adverſarios, nec ullum erat in ejus gratiam Synodi judicium.

LV. At ubi Concilii finis adfuit, curavit Anatolius, ut jura ſua in Aſiam & Pontum Canone Synodi ſancirentur. Res ita geſta eſt. Cum actione 15. propoſitum fuiſſet, ut ageretur de Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ juriſdictione, Legati Pontificis Romani diſceſſere, cauſati ſe talia non habere mandata. Nihilominus tamen judices juſſerunt, ut Concilium hæc ſuſpiceret. Tum Epiſcopi in gratiam Conſtantinopolitanæ Sedis Canonem 28. condiderunt, cujus hæc ſunt verba: *Sanctorum Patrum Decreta ubique ſequentes*, & *Canonem*, *qui nuper lectus eſt*, *centum*, & *quinquaginta Dei amantiſſimorum Epiſcoporum cognoſcentes*, *eadem quoque* & *nos decernimus*, *ac ſtatuimus de Privilegiis ſanctiſſimæ Eccleſiæ Conſtantinopoleos novæ Romæ*. *Etenim antiquæ Romæ Throno*, *quod urbs illa imperaret*, *patres haud immerito privilegia tribuerunt*, & *eadem conſideratione moti* 150. *Dei amantiſſimi Epiſcopi*, *ſanctiſſimo novæ Romæ Throno æqualia privilegia tribuerunt*, *recte judicantes*, *urbem*, *quæ* & *Imperio* & *Senatu honorata ſit*, & *æqualibus cum antiquiſſima Regina Roma privilegiis fruatur*, *etiam in rebus Eccleſiaſticis non ſecus ac illam extolli* & *magni fieri*, *ſecundam poſt illam exiſtentem*: *ut* & *Ponticæ*, & *Aſianæ*, & *Thracicæ Diœceſeos Metropolitani ſoli*: *præterea Epiſcopi prædictarum Diœceſeon*, *quæ ſunt inter Barbaros*, *a prædicto Throno ſanctiſſimæ Conſtantinopolitanæ ordinentur*; *unoquoque ſcilicet prædictarum Diœceſeon cum Provinciæ Epiſcopis Epiſcopos ordinante*: *quemadmodum divinis Canonibus eſt traditum*. *Ordinari autem ſicut dictum eſt prædictarum Diœceſeon Metropolitanos a Conſtantinopolitano Archiepiſcopo convenientibus de more factis electionibus*, & *ad ipſum relatis*. Ex dictis colligere eſt alterum tantum e duobus privilegiis, quæ Conſtantinopolitanus Epiſcopus ſibi in Diœceſibus Aſiæ & Ponti vindicabat, ei a Synodo conceſſum. Non enim modo ordinationes Metropolitanorum expetebat, ſed & præterea nullos Epiſcopos ſine conſenſu ac ſententia ſua ordinari volebat. Prius ipſi conceditur a Concilio, poſterius non item, imo Metropolitanis aperte confirmatur, exceptis Epiſcopis Barbararum Eccleſiarum, quos a Conſtantinopolitano ordinari jubet. Demum ita Epiſcopo Conſtantinopolitano Metropolitanorum ordinationem concedit, ut merum ipſi honorem concedere videatur. Prohibet enim ne id ab ipſo fiat, niſi præceſſerit ſecundum morem conſentiens electio, quæ ipſi referatur. Qua ratione compeſcit illorum Patriarcharum ſuperbiam, qui inconſultis plebibus, aut Provinciæ Epiſcopis motu proprio vellent Epiſcopos ordinare.

LVI. De hac Concilii definitione actione ſeqnenti conqueſti ſunt Legati Pontificis: expoſtulant aliqua Decreta poſt judicium, ſuumque diſceſſum ſancita eſſe præter Canones & Eccleſiaſticas regulas. Reſpondet Ætius rogatos eſſe legatos ut adeſſent, iis autem recuſantibus accepiſſe ſe mandatum a judicibus, ut id Concilium inſpiceret. Jubent Judices hæc geſta relegi; Canon iiſdem verbis refertur cum ſubſcriptionibus Epiſcoporum.

LVII. Recitato Canone Lucentius primum quærit utrum omnes ultro ſubſcripſerint, & an aliquis coactus fuerit? Clamantibus omnibus neminem eſſe coactum, queruntur quod neglectis Concilii Nicæni Canonibus, 150. Patrum regulas ſecuti fuerint: poſtulante autem Ætio ut mandatum Sedis Apoſtolicæ proferrent, ex chartula illud recitant. Jubent Judices Canones ab utraque parte proponi. Paſchaſinus Canonem Nicœnum 6. ex Codice ſuo refert, Secretarius Concilii ex Codice ab Ætio ſibi tradito recitat eumdem Canonem ſine additione: *iſta Eccleſia Romana ſemper habuit Primatum*. Cui ſubjicit Canonem 3. & 4. Concilii Conſtantinopolitani. Iis recitatis Judices inquiſiverunt, num Epiſcopi ultro ſubſcripſiſſent; id cum plerique profeſſi eſſent, Euſebius Ancyræ paululum interlocutus eſt. Is præfatus ſibi nullum eſſe ordinandi deſiderium, cum Gangris Epiſcopum licet ad Gangrenſium preces ordinare noluerit, addit, *rogare ſe*, *ut civitates pro ordinationibus non ſolvant*. Reſpondet Philippus Presbyter Conſtantinopolitanus, *ex*

regula id ſublatum eſſe legibus & regulis hæc vetita, altaria eſſe munda. Euſebius autem regerit opinionem Anatolii apertam eſſe, ſed nullum eſſe immortalem, quaſi diceret, dum vos ordinationes Diœceſeon Conſtantinopolitano Epiſcopo vindicatis latiſſimam panditis viam ad ordinationes venales efficiendas. Licet enim Anatolius optimus Antiſtes ab illa avaritia ſit alieniſſimus: erunt tamen poſt illum nonnulli, qui maximum inde vectigal auferent. Hic ab Euſebio quæſivit Anatolius, a quo fuit ordinatus: reſpondet *ſe malo ſuo hic repertum a Proclo ordinatum eſſe*. Thalaſſius ad hæc ait, quin pergimus ad Dominum Anatolium, & ordinamus illum. His ita in utramque partem dictis Judices ita pronuntiarunt.

LVIII. *Ex his, quæ geſta ſunt & ab unoquoque depoſita, perpendimus ante omnia Primatum, & honorem præcipuum ſecundum Canones antiquæ Romæ ſanctiſſimo Archiepiſcopo ſervari debere. Oportet autem & ſanctiſſimum Archiepiſcopum urbis regiæ Conſtantinopolis novæ Romæ iiſdem honoris privilegiis frui, & ipſum habere poteſtatem ordinandi Metropolitas in Aſiana, Pontica, & Thracica Diœceſibus, ſecundum hunc modum, ut electione facta a Clericis uniuſcujuſque Metropolis, & poſſeſſoribus atque clariſſimis viris ſuper hac, & a Reverendiſſimis Epiſcopis Provinciæ, omnibus, aut pluribus eligatur is, quem præfati dignum judicaverint. Referatur autem ab omnibus eligentibus ſanctiſſimo Archiepiſcopo regiæ Conſtantinopolis, ut penes eum ſit, ſi velit, hunc qui electus eſt, advenire, & hic ordinari, aut ſecundum ejus permiſſionem in Provincia Epiſcopatum ex Decreto ſortiri. Uniuſcujuſque tamen ſanctiſſimæ civitatis Epiſcopos, ordinari ab omnibus, aut pluribus Provinciæ Reverendiſſimis Epiſcopis poteſtatem habente Metropolitano ſecundum Patrum Canonem definitum, etiam nihil comunicante illorum ordinationibus ſanctiſſimo Archiepiſcopo Regiæ Conſtantinopolis: hæc nobis placent. Quæ autem videantur ſibi ſanctum & univerſale Concilium docere dignetur*. Hoc Decreto Judices Canonem Chalcedonenſem confirmant, ſed illum explicant, & arctiores poteſtatis Conſtantinopolitani Epiſcopi limites aſſignant. Primo enim diſerte vetant, ne alius ordinetur, quam is qui a Clero, populo, & Epiſcopis univerſæ Provinciæ electus fuerit, nec relinquunt liberam alterius eligendi poteſtatem 2. Expreſſe definiunt ordinationem Epiſcoporum eſſe debere Metropolitanorum & Epiſcoporum Provinciæ, nec participem ejus eſſe oportere Epiſcopum Conſtantinopoleos. 3. De Barbarorum Eccleſiis nihil definiunt. Huic Decreto omnes Epiſcopi acclamatione conſenſerunt, ſolus interceſſit Lucentius Romani Pontificis Legatus, & contradictionem geſtis inhærere petiit, attamen Judices hanc interceſſionem parvi pendentes Synodum his verbis concluſerunt: *quod interlocuti ſumus, tota Synodus approbavit*.

LIX. De Canone ipſo hoc advertendum ſupereſt in eo Concilii Conſtantinopolitani Canonem adduci non ad probandam Epiſcopi hujus urbis in Aſianam & Ponticam Diœceſim juriſdictionem, ſed tantum ad aſſerendum honoris primatum. Hoc enim unum probare poterat. Quare poſt hæc verba, *ſecundam poſt illem exiſtentem*, ſenſus perfectus eſſe debet, & punctum ibi poni, ut ſequentia contineant tantum definitionem Concilii Chalcedonenſis, non Conſtantinopolitani. Fatendum tamen eſt, utramque de induſtria non ſatis diſtinctam, ut viderentur Conſtantinopolitani Patres etiam juriſdictionem in Aſiam, & Pontum Epiſcopo Conſtantinopolitano conceſſiſſe.

LX. Verum in Epiſtola ad Leonem, qua petunt, ut Decretum hoc ſuum non ægre ferat, jus ordinandorum Metropolitanorum ex conſuetudine tantum repetunt: *eam*, inquiunt col. 837. *conſuetudinem, quæ ex longo jam tempore permanſit, quam habuit Conſtantinopolitanorum Dei Eccleſia ad ordinandum Metropolitanos Provinciarum Aſiæ, Ponticæ, & Thracicæ, & nunc Synodali Decreto confirmavimus*. Primatum vero honoris ex Conſtantinopolitani Concilii Decreto confirmant. Unde profecto liquet illis fuiſſe perſuaſum Concilii Conſtantinopolitani Canone primatum quidem probari, juriſdictionem autem in Pontum & Aſiam, non item, alioquin eo pariter ad utrumque probandum uſi forent.

LXI. Ubi

LXI. Ubi Concilii Chalcedonenſis Decretum accepit Leo, non parum commotus eſt, acriorefque ſcripſit ad Anatolium, Martianum, & Pulcheriam litteras 53. 54. & 55. in quibus Concilii Chalcedonenſis ſanctionem incuſat veluti Nicæni Concilii regulis contrariam, non modo in eo, quod ſpectabat jus Conſtantinopolitani Epiſcopi in Pontum, & Aſiam, verum etiam & circa primatum honoris, quem immerito Conſtantinopolitano Epiſcopo conceſſum eſſe queritur. Eamdem ſedis hujus prærogativam impugnant Romani Pontifices Leonis ſucceſſores, præſertim vero Gelaſ. Ep. 4. & Ep. 13. ad Epiſcopos Dardaniæ. Illis tamen repugnantibus & invitis Conſtantinopolitani Epiſcopi, tum primatum honoris, tum etiam Patriarchicam in Pontum, Aſiam, & Thraciam retinuere poteſtatem, *licet enim ſedes Apoſtolica contradiceret*, ut inquit Liberatus in Breviario c. 13. *id quod Synodo firmatum fuerat, Imperatoris permanſit quodammodo*.

LXII. Nam & Baſiliſcus in edicto apud Evagr. lib. 3. c. 7. jubet, ut Provinciæ, *quarum ordinationem ſedes hujus regiæ & glorioſæ Urbis*, (Conſtantinopoleos) *habuerat, reverendiſſimo ac ſanctiſſimo Patriarchæ & Archiepiſcopo Acacio reſtituatur, manentibus ſcilicet in ſuis ſedibus his, qui nunc ſunt, Dei amantiſſimis Epiſcopis, ita ut poſt illorum obitum, nullum ex ea re præjudicium fiat juri ordinationis, quod competit ſedi regiæ hujus atque inclytæ civitatis*.

LXIII. Zeno Baſiliſci acta reſcindens leg. decernimus 16. C. *de ſacroſancta Eccleſia: privilegia*, inquit, *& honores omnes ſuper Epiſcoporum creationibus & jure ante alios reſidendi, & cætera omnia, quæ ante noſtrum Imperium, vel nobis imperantibus habuiſſe dignoſcitur, habere in perpetuum firmiter regiæ Urbis intuitu judicamus, & ſancimus*.

LXIV. Denique Juſtinianus Novella 131. c. 2. *Sancimus*, inquit, *ſecundum Eccleſiaſticorum Canonum definitiones, ſanctiſſimum ſenioris Romæ Papam primum eſſe omnium Sacerdotum; beatiſſimum autem Archiepiſcopum Conſtantinopoleos novæ Romæ ſecundum habere locum poſt ſanctum Apoſtolicum ſenioris Romæ; aliis autem omnibus ſedibus præponatur*.

LXV. Nec ſolum Imperatorum auctoritate ſtetit Conſtantinopolitanæ ſedis dignitas & juriſdictio, verum etiam Eccleſiæ univerſæ conſenſu. Nam Canones Synodi Conſtantinopolitanæ & Chalcedonenſis codicibus Canonum Eccleſiarum inſerti ſunt, & ſequentibus ſæculis, tum ſecundum honoris gradum, tum etiam juriſdictionem in Pontum, Aſiam, & Thraciam, nemine fere refragante, retinuit Conſtantinopolitanus Antiſtes.

LXVI. Deinde vero nondum hiſce limitibus contenta hujus ambitio, Patriarchatus ſui limites ulterius extendere voluit, adeo nullum neque finem, neque modum habere poteſt inſana dominandi libido! Itaque tempore Leonis Iſauri, hic Imperator Gregorio II. infenſus, ſimul cum patrimoniis Eccleſiæ Romanæ quidquid inter Siciliam & Thraciam terrarum eſt, id eſt Illyricum, Epirum, Achaiam, & Macedoniam Diœceſi Conſtantinopolitanæ addixit. Quas quidem Provincias fruſtra repetiit Hadrianus primus in Synodo Nicæna, quam ſeptimam Œcumenicam vocant, ut queritur ille in libello Apologet. ad Carol. Magnum tom. 7. Conc. col. 962. Huic nova ſucceſſit de Bulgaria concertatio; Bulgari enim primum circa annum 845. Evangelii lumen Græcorum opera acceperant, eorumque Rex nomine Bogaris ab Epiſcopo baptizatus Michaelis nomen acceperat: hic poſtea circa annum 867. vel a Græcis alienatus, vel alia de cauſa Nicolaum I. Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum adiit, ut ab eo de religione edoceretur. Ab iſto miſſi ſunt Epiſcopi duo Itali, Formoſus, & Paulus, qui non multo poſt, ſed defuncto Nicolao rediere, & ejus ſucceſſori Hadriano II. nuntiarunt, Bulgaros Chriſtianam fidem & Romanæ Eccleſiæ jugum amplexos eſſe, miſſo inſuper Legato, qui Marinum peterent Archiepiſcopum ſibi dari. Verum cum moras necteret Hadrianus, Rex Bulgariæ illas ægerrime ferens ad Imperatorem Conſtantinopolim Legatos miſit, quæſituros cui potiſſimum parere deberet Bulgariæ tractus, an Conſtantinopolitano, an Romano. Res in Concilio Conſtantinopolitano 4. vel ſaltem poſt

Concilium agitata eſt . Ignatius ſui juris Bulgariam eſſe contendit, ejuſdemque ſententiæ fuerunt trium ſedium Patriarchalium Vicarii , repugnantibus licet Romani Pontificis Legatis. Inde Bulgari Latinos Sacerdotes expellunt, & Græcos recipiunt . Poſt hæc Joannes VIII. (*) multis epiſtolis, & duabus legationibus nihil non movet, ut Bulgaros ſibi ſubjiciat : adeoque id ambiebat , ut Ep. 199. ad Baſilium Imperatorem ſcripſerit, ſe Photium excommunicatum pro conſacerdote & comminiſtro habiturum, ſi modo Bulgariam ſuo juri vindicare nullomodo præſumpſerit . Baſilius ad quem hæc quæſtio a Concilio Conſtantinopoli tum temporis habito remiſſa fuerat, in gratiam Joannis definire viſus eſt . Verumtamen nihil propterea lucratus eſt Romanus Antiſtes , nec enim revocati ſunt Epiſcopi Græci; & Bulgaria , & Michael ipſe Bulgarorum Rex Joanni parere noluit, atque inde factum eſt , ut Joannes ob denegatam ſibi Bulgariæ Diœceſim furens (**) Photium anathemate damnarit, & Eccleſiæ utriuſque pacem abripuerit . Ecce quibus gradibus Conſtantinopolitana ſedes ad tantum dignitatis faſtigium pervenerit , quæ nunc a Barbaris oppreſſa ſub ſæviſſimi tyranni jugo vix quidquam priſtini decoris obtinet . Sed de his alias ; nunc pauca de Hieroſolymitana Eccleſia , quæ quinta Patriarchalis ſedes appellatur.

LXVII. Eccleſia Hieroſolymitana apud Chriſtianos maximo ſemper in honore fuit. Ejus adminiſtrationem ceteri Apoſtoli ante diſperſionem Jacobo fratri Domini commiſere, de primatu nihil contendentes, inquit Euſeb. lib. 2. c. 1. quaſi magnum aliquid tum temporis fuiſſet Eccleſiæ Hieroſolymitanæ præſidere. Jacobo multi ſucceſſere , quorum catalogum texit Euſebius , quod argumento eſt eos præ ceteris inſignes fuiſſe. Firmilianus in Epiſtola ad Cyprianum apud hunc 75. Eccleſiæ Hieroſolymitanæ ritus adducit, ut oſtendat ea omnia , quæ Romæ obſervantur , non eſſe ab Apoſtolis tradita , *quod*, inquit , *circa celebrandos dies Paſchæ & circa multa alia divinæ rei ſacramenta, videat eſſe apud illos aliquas diverſitates, nec obſervari illic omnia æqualiter, quæ Hieroſolymis obſervantur*. Unde conſtat magni nominis & auctoritatis fuiſſe tunc Eccleſiam Hieroſolymitanam . Inter patres Concilii contra Paulum Samoſatenum celebrati, primus nominatur ab Euſebio lib. 7. c. 30. Helenus Darſi, & ſecundus Hymenæus Hieroſolymorum, cui poſtponitur Theotecnus Cæſareenſis . In Concilio Cæſareenſi ſimul cum Theophilo Cæſareenſi Synodo præeſt Narciſſus Hieroſolymitanus.

LXVIII. In Concilio Nicæno c. 7. ſtatutum eſt , *ut quoniam obtinuit antiqua conſuetudo & traditio, ut Æliæ Epiſcopus honoretur , habeat honoris conſequentiam* ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, *Metropoli propria dignitate ſervata* . Conceditur hoc Canone honoris tantum primatus Hieroſolymorum Epiſcopo, ſed nulla ei propterea juriſdictio tri-

(*) *Joannes VIII. Photium anathemate liberatum ſuæ ſedi reſtituit de conſenſu ceterorum Patriarcharum , & Epiſcoporum Orientalium ; ea tamen adjecta conditione , ſcilicet ut coram Synodo cogenda miſericordiam peteret . En verba Joannis VIII. in Epiſt. germana ad Baſilium , Conſtantinum &c.* Nunc itaque aliis Patriarchis , Alexandrino videlicet , & Antiocheno , & Hieroſolymitano , atque omnibus Archiepiſcopis Metropolitanis , Epiſcopis , & Sacerdotibus, cunctoque clero Conſtantinopolitanæ Sedis ..... una voluntate , parique voto conſentientibus , eundem Photium ſatisfaciendo , miſericordiam coram Synodo ſecundum conſuetudinem poſtulantem in vera dilectione fratrem in pontificali officio comminiſtrum , atque coram Synodo miſericordiam quærendo in paſtorali magiſterio conſacerdotem pro Eccleſiæ Dei pace , & utilitate amodo Chriſto favente recipimus , & habemus . *Non negamus ibidem illam quoque addi conditionem ſcilicet , ne nullam dein in Bulgaria ſibi poteſtatem vindicet Photius ; quam tamen ea ratione R. Sedi adſerit Joannes VIII. nemirum , quod Bulgariam* piæ memoriæ Nicolaus prædeceſſor noſter , Michaele ipſorum rege petente Apoſtolicis doctrinis docuit , & per Venerabiles Epiſcopos ſuos ſacri lavit unda baptiſmatis , omnique Eccleſiaſtica regula , & diſciplina inſtruxit. *Videſis Petrum de Marca* Conc. Sac. & Imp. Lib. III. cap 14. *ubi Joannem VIII. in hoc capite omni prorſus culpa immunem demonſtrat : nec ſubinde ſchiſma a Romana Sede , ſed a Conſtantinopolitana ortum habuit* .

(**) Id eſt , excandeſcens , ſubiratus ; hoc enim ſignificat vox Latina furens : quod idcirco monui , ne quis eam in malam partem vocet . Vide de quæſtione iſta illuſtriſſimum Marcam , initio operis de Concordia .

tribuitur, imo tota Metropoli ejus Cæſareæ conſervatur. Hac forte de cauſa Macarius in Concilii Nicæni ſubſcriptionibus Euſebio Cæſareenſi præponitur. Verum occaſione honoris ſibi conceſſi nonnulla etiam ſibi privilegia vindicavit Antiſtes Hieroſolymitanus. Narrat enim Sozomenus lib. 2. c. 20. a Maximo hujus Urbis Epiſcopo conſtitutum & ordinatum eſſe Macarium Dioſpoleos Epiſcopum, quæ Urbs eſt Cæſareenſi Metropoli ſubjecta. Idem Maximus Synodum coëgit ex Syria & Palæſtina, in qua Athanaſium in communionem recepit, ut teſtis eſt ipſe Ath. Apol. 2. & Socr. lib. 2. c. 24.

LXIX. Cyrillus vero de primatu cum Acacio aperte certavit, ut teſtis eſt Theodoret. lib. 2. c. 26. quapropter ab illo levi de cauſa depoſitus eſt. Ab iſtius judicio ad majus judicium provocavit Cyrillus, & in Concilio Seleuciæ habito inter Epiſcopos conſedit, ut videre eſt apud Theodoret. ſupra & Socr. lib. 2. c. 40 Iterum tamen in Concilio Acacianorum Conſtantinopolitano depoſitus eſt, ut refert Soz. lib. 4. c. 25. qui recte advertit cauſam inimicitiarum inter Acacium, & Cyrillum hanc fuiſſe, quod *poſt ſuſceptum Hieroſolymorum Epiſcopatum de jure Metropolitano adverſus Acacium Epiſcopum Cæſareæ controverſiam moverat tamquam Apoſtolicam ſedem obtinens*.

LXX. Hæc in Cyrillum judicia in irritum miſit Concilium Conſtantinopolitanum, in quo Cyrillus pro Epiſcopo habitus eſt, ut teſtes ſunt Epiſcopi Coſtantinopolitani Concilii 3. in Ep. ad Occidentales apud Theodoretum lib. 5. c. 9. ubi Eccleſiam Hieroſolymitanam omnium Eccleſiarum matrem vocant. Hyroſolymitani Epiſcopi uſurpationem graviter reprehendit Hier. in Apol. ad Pammachium contra errores Joannis Hieroſolymitani c. 15. *Tu*, inquit, *qui regulas quæris Eccleſiaſticas: & Nicæni Concilii Canonibus uteris..... reſponde mihi ad Alexandrinum Epiſcopum Palæſtina quid pertinet? ni fallor hoc ibi decernitur, ut Palæſtinæ Metropolis Cæſarea ſit, & totius Orientis Antiochia: aut igitur ad Cæſareenſem Epiſcopum referre debueras, cui ſpreta communione tua communicare nos noveras, aut, ſi procul expetendum erat judicium, Antiochiam potius litteræ dirigendæ. Sed novi cur Cæſaream, cur Antiochiam nolueris mittere, ſciebas quid fugeres, quid vitares; maluiſti occupatis auribus moleſtiam facere, quam debitum Metropolitano tuo honorem reddere*.

LXXI. In Concilio Epheſino Juvenalis inter primos ſedit, & ipſi Orientales agnoſcunt eum jus ordinationis in aliquibus Provinciis habuiſſe, aiunt enim in petitione ad Imperat. tom. 3. Conc. col. 728. quoſdam e ſuis ab ipſo olim ordinatos, nec propterea ipſum incuſant, ſed illius præſtigias & ſtudia per Phœnicem ſecundam, & Arabiam reprehendunt.

LXXII. Attamen ſanctus Leo Ep. 62. c. 4. ad Maximum Juvenalem incuſat, quod Paleſtinæ principatum occupare conatus fuerit: *ſicut etiam*, inquit, *in Synodo Epheſina, quæ impium Neſtorium cum dogmate ſuo perculit, Juvenalis Epiſcopus ad obtinendum Palæſtinæ Provinciæ principatum, credidit ſe poſſe ſufficere & inſolentes auſus per commentitia ſcripta firmare, quod ſanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus merito perhorreſcens, ſcriptis ſuis mihi quid prædicta cupiditas auſa ſit, indicavit, & ſolicita prece multum popoſcit, ut nulla illicitis conatibus præberetur aſſenſio*. Neſcio unde habuerit ſanctus Leo Juvenalem de Paleſtinæ principatu in Concilio Epheſino egiſſe; nihil enim in actis hujus Concilii de hac quæſtione reperitur.

LXXIII. Ut ut ſit, in eodem Concilio Act. 4. col. 642. Juvenalis ipſe ſic ſuam commendat ſedem: *oportebat quidem*, Joannem Reverendiſſimum Antiochiæ Epiſcopum, *hac ſancta & magna & œcumenica Synodo conſiderata confeſtim, ut de iis, quæ ſibi objiciuntur ſe purgaret, accurrere, reveritus etiam Apoſtolicam Sedem magnæ Romæ nobiſcum conſidentem, ac obedire, & honorem deferre Apoſtolicæ Eccleſiæ Dei Hieroſolymorum, per quam maxime conſuetudo eſt & Apoſtolica traditio, Thronum Antiochenæ Eccleſia dirigi & apud ipſam judicari*. Juvenalis in Antiochenum Epiſcopum ſententiam ferens, arrepta occaſione Hieroſolymitanæ Eccleſiæ poteſtatem commendat. Sed nullum occurrit exemplum, quo

pro-

probari queat Antiochenam Sedem ab Hieroſolymitana fuiſſe directam, niſi forte præ oculis habuerit Apoſtolica tempora, cum in Eccleſia Hieroſolymitana occaſione Antiocheni diſſidii habitum eſt primum Concilium, unde Epiſtola ad fratres in Syria conſiſtentes miſſa eſt.

LXXIV. Demum in Concilio Chalcedonenſi act. 7. tom. 4. Conc. col. 613. & ſequentibus, omnes Concilii Patres atque inter alios Romanæ ſedis Legati conſentiunt, ut Epiſcopus Hieroſolymitanus tres habeat Palæſtinas, relictis Antiocheno Phæniciis duabus & Arabia. Eaque Patrum ſententia judicum decreto confirmatur. Exinde quinque Sedes Patriarchales numerari cœperunt hoc ordine, Romana, Conſtantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, & Hieroſolymitana.

LXXV. Ceterum ſi quis omnes orbis Eccleſias quinque Patriarchis ſubiectas fuiſſe arbitraretur, is non levi errore implicaretur. Erant etenim in variis locis Epiſcopi αὐτοκέφαλοι, id eſt nulli ſubditi. Talis erat, ut jam diximus, Charthaginenſis Primas; talis etiam fuit in oriente Conſtantienſis Epiſcopus, Cypri Metropolitanus. Cum enim Antiochenus Patriarcha per vim tentaſſet ſubjicere Provinciam Cypri, & ordinandi jus ad ſe rapere præter Canones & conſuetudinem, quæ jam olim invaluerat: Epiſcopi Cyprii Concilium Epheſinum adiere, & coram eo de Antiocheni Epiſcopi illicita uſurpatione conqueſti, Synodi Decreto & Conſtantienſis Epiſcopi ordinatio, & liberrima Provinciæ adminiſtratio Epiſcopis Cypri commiſſa eſt: addito ut idem in aliis Diœceſibus, & in omnibus Provinciis ſervetur, ut nullus piiſſimorum Epiſcoporum aliam Provinciam occupet. Hæc legere eſt act. 7. hujus Concilii tom. 3. Conc. col. 787. & ſequentibus. Nec ſolum jus iſtud habuit Epiſcopus iſte, quamdiu in Inſula Cypri demoratus eſt, ſed etiam cum poſt iſtud tempus in Helleſpontum cum populo commigraſſet ob incurſiones Barbarorum, eumdem honorem idemque privilegium conſervavit ei Trullana Synodus c. 39. tom. 6. Conc. col. 1166. quo ſtatuitur, ut *illi jura a Patribus Epheſinis conceſſa ſerventur, præſitque omnibus Epiſcopis Helleſponti, & a ſuis Epiſcopis ordinetur, plenaque fruantur* αὐτοκεφαλίᾳ.

LXXVI. Haud diſſimili ratione in Occidente, Gallia nulli certo Patriarchæ parebat, ſed ab Epiſcopis & Metropolitanis regebatur. Pari regimine adminiſtrabantur, Hiſpania, Germania, & ceteræ nationes iis remotiores. Barbarorum certe Eccleſias nulli illorum Patriarcharum ſubjectas fuiſſe haud dubium eſt. Has ſecundum *eam, quæ a Patribus obtinuit, conſuetudinem gubernari*, jubet Concilium Conſtantinopolitanum Canone 2. id eſt ab iis Epiſcopis pendere & regi, quibus id mos & conſuetudo conceſſit. Sic Æthiopicæ Eccleſiæ, Perſicæ, Indicæ, & aliæ extra Romanum Imperium a ſuis regebantur Sacerdotibus, & nullius e quinque modo memoratis Patriarchis poteſtati ſubdebantur.

§. XII.

De Juribus, & Privilegiis Metropolitanorum.

PRimatis ſeu Metropolitani Jura, & Privilegia duplicis ſunt generis; alia ſunt honoris, alia poteſtatis, atque juriſdictionis, ut ex dictis facile colligi poteſt. Quod ſpectat ad honoris Primatum ſeu πρωτοκαθεδρίαν, res clarior eſt, quam ut ulla explicatione indigeat. De poteſtate ac juriſdictione magis laborandum eſt. Hæc autem in tribus præcipue conſiſtit. I. in jure ordinationis Epiſcoporum Provinciæ. 2. In facultate convocandi Concilii Provinciæ. 3. In ſuperinſpectione ſuper univerſam Provinciam, ut fides & diſciplina in ea ſervetur.

II. Primum Metropolitani jus idque antiquiſſimum, eſt ordinandi Epiſcopos Provinciæ. Hoc autem ſic fieri ſolebat. Clerus & populus urbis, cujus Epiſcopus modo defunctus erat, Epiſcopum eligebant, ut innumeris teſtimoniis probari poſſet, quia vero fieri non poterat, ut in eligendo non parum errarent, hominemque Sacerdotio indignum, ad tantam dignitatem promoverent: electiones ab Epiſcopis ordinatoribus examinandæ & diſcutiendæ erant. Quoniam vero magna fuiſſet orta turba, ſi cuivis

vis paſſim Epiſcopo licuiſſet Epiſcopum ordinare, ſtatutum eſt, ut Epiſcopi electio confirmaretur ab Epiſcopis Provinciæ, præſertim vero a Metropolitano.

III. Ubi autem ille electionem ſecundum Canones factam, dignumque Sacerdotio electum eſſe intellexerat, ſimul cum Epiſcopis Provinciæ illum ordinabat. Ceterum circa iſtud Metropolitani jus maxime advertendum eſt, illud ipſi cum ceteris Epiſcopis fuiſſe quodammodo commune; nec enim illius erat ſolius aut electionem Epiſcoporum examinare, aut ipſos poſtea ordinare, ſed omnium Provinciæ Epiſcoporum. Verum quia omnes ſimul adeſſe & convenire haud ita facile erat, alicui ipſorum major danda fuit auctoritas, cujus præſentia foret ad ordinationem neceſſaria, ſine quo nemo poſſet Epiſcopum ordinare, cuique firmitas eorum quæ gererentur maxime tribueretur, hanc fuiſſe Metropolitani in ordinationibus auctoritatem conſtat ex innumeris pene Canonibus, & teſtimoniis.

IV. Concilium Nicænum Canone 4. *Epiſcopum convenit maxime quidem ab omnibus, qui ſunt in Provincia Epiſcopis ordinari, ſi autem hoc ſit difficile, aut propter urgentem neceſſitatem, aut propter itineris longitudinem tribus omnino eumdem in locum convenientibus & abſentibus quoque ſuffragium ferentibus ſcriptiſque conſentientibus tunc electionem fieri. Eorum autem quæ fiunt in unaquaque Provincia, firmitas* τῷ χώρας *Metropolitano tribuatur Epiſcopo:* & Canone 6. *Illud autem generaliter clarum eſt, quod ſi quis præter Metropolitani ſententiam fuerit ordinatus Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit Epiſcopum eſſe non oportere. Sin autem communi cunctorum decreto rationabili & ſecundum Eccleſiaſticam regulam comprobato, duo aut tres propter contentiones proprias contradicant, obtineat ſententia plurimorum.*

V. Poſt illud Concilium idem ferme in Synodo Arelatenſi 2. hi duo Canones confirmati ſunt Canone 50. *Epiſcopum ſine Metropolitano, vel epiſtola Metropolitani, vel tribus Comprovincialibus Epiſcopis non liceat ordinare; ita ut alii Comprovinciales epiſtolis admoneantur, ut ſe ſuo reſponſo conſenſiſſe ſignificent; quod ſi inter partes aliqua nata fuerit dubitatio, majori numero Metropolitanus in electione conſentiat:* & Canone 6. *Illud autem ante omnia clareat, eum, qui ſine conſcientia Metropolitani conſtitutus fuerit Epiſcopus juxta magnam Synodum Epiſcopum eſſe non debere.*

VI. Concilium Laodicenum Canone 12. *ſtatuit, ut Epiſcopi judicio Metropolitanorum, & eorum Epiſcoporum, qui circum circa ſunt, provehantur ad Eccleſiaſticam poteſtatem.* Antiochenum Canone 19. *Epiſcopus præter Synodum, & præſentiam Metropolitani nullatenus ordinetur.* Conſtantinopolitanum 2. in epiſtola ad Occidentales apud Theodorit. lib. 5. c. 9. *De adminiſtratione autem particulari ſingularum Eccleſiarum, antiqua, ut probe noſtis, obtinuit ſanctio, & ſanctorum Patrum, qui Nicææ congregati ſunt, regulæ, ut in ſingulis Provinciis Epiſcopi illius Provinciæ, & ſi illis placuerit una cum ipſis finitimi, prout utile judicaverint, ordinationes faciant.* Hanc additionem ut vicini advocentur, deſumpſiſſe videntur illi ex Synodo Sardicenſi, Canone 6. ſecundum Græcam editionem.

VII. Concilium Carthag. 2. c. 12. *Placet omnibus, ut inconſulto Primate cujuslibet Provinciæ tam facile nemo præſumat, licet cum multis Epiſcopis in quocumque loco ſine ejus, ut dictum eſt, præcepto Epiſcopum ordinare; ſi autem neceſſitas fuerit, tres Epiſcopi, in quocumque loco ſint, cum Primatis præcepto Epiſcopum ordinent:* & Concil. Carth. 4. cap. 1. *Cum in his omnibus examinatus inventus fuerit plene inſtructus, tunc cum conſenſu Clericorum & Laicorum, & conventu totius Provinciæ Epiſcoporum, maximeque in Metropolitani præſentia vel auctoritate ordinetur Epiſcopus.*

VIII. Concilium Taurinenſe primum c. 1. jubet, *ut is, qui approbaverit ſuam civitatem eſſe Metropolim juxta præceptum Canonum ordinationum habeat poteſtatem,* Concilium Epheſinum act. 4. refert & confirmat Canonem 4. Concilii Nicæni.

IX. Chalcedonenſe Concilium Canone 25. & ſeſſ. ult. in Decreto judicum Metropolitani in ordinationibus Epiſcoporum jura

jura intacta ſervat, adverſus Conſtantinopolitanum Antiſtitem, decernitque Epiſcopum ſimplicem ordinari ſine conſenſu Patriarchæ, nec non Canone 25. jubet, ut intra tres menſes a Metropolitanis ordinationes fiant.

X. Eadem de Metropolitani jure ſanciunt Concil. Regienſe c. 1. Arauſ. 1. c. 21. Tarraconenſ. cap. 5. in quo ſpeciatim decernitur, ut ſi non ſit in Metropolitana civitate ordinatus, ſed per Metropolitani litteras, duobus poſt ordinationem menſibus Metropolitanum adeat. Epaonenſe Conc. c. 1. Aurelianenſe 4. c. 5. & quintum Can. 10. Turonicum 2. Canon. 9. Pariſienſe 3. Can. 8. Tolet. 4. c. 18. & alia quamplurima. His addam aliquot ſummorum Pontificum teſtimonia.

XI. Innocentius primus in Epiſt. ad Victricium c. 1. jubet, *ut nullus citra conſcientiam Metropolitani ordinare audeat Epiſcopum*.

XII. Bonifacius primus Epiſt. ad Hilarium Patroclum, *reprehendit, quod neſcio quem in aliena Provincia ordinaret, prætermiſſo Metropolitano contra regulas Patrum*. Refert poſtea Concilii Nicæni Canonem.

XIII. Leo Magnus Epiſt. 84. c. 5. decernit, ut ſi *in electione Epiſcopi partium inter ſe vota diviſerint, is alteri Metropolitani judicio præferatur, qui majoribus & ſtudiis juvatur, & meritis*. Et Ep. 89. reprehendit Hilarium, *quod ordinationes ſibi omnium per Gallias Eccleſiarum vindicaret, & debitam Metropolitanis Sacerdotibus in ſuum jus transferret dignitatem:* & cap. 6. *ordinationem ſibi, ut jam diximus, ſinguli Metropolitani ſuarum Provinciarum cum his, quæ ceteros antiquitate Sacerdotii præveniunt, reſtituto ſibi per nos jure defendant*.

XIV. Et Ep. 53. queritur *violari ab Anatolio Provincialium jura Primatuum*, eo quod Epiſcoporum ordinationes ſibi arrogaret Ep. 93. *id ſtatuentes*, inquit, *ut ſi quis fratrum in quacumque Provincia deceſſerit, is ſibi ordinationem vindicet ſacerdotis, quem illius Provinciæ Metropolitanum eſſe conſtiterit*. Idem videre eſt Ep. 95. Hilarius Papa ad Aſcanium & Epiſcopos Tarraconenſis Provinciæ jubet, *ut nullus præter notitiam Metropolitani Aſcanii conſecretur Antiſtes*.

XV. Idem ſanciunt Gelaſ. I. in Ep. ad Natalem. Gregorius lib. 1. Ep. 14. ad Conſtantium Mediolanenſem: lib. 7. indict. 2. Ep. 8. ad Innocentium & alios Sardiniæ Epiſcopos: lib. 12. Ep. 35. ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum, & alii.

XVI. Sed etiamſi Epiſcoporum ordinatio ordinario jure pertineret ad Metropolitanum, nihilominus tamen ſi Epiſcopos ordinare negligeret, is a ceteris Epiſcopis ad id faciendum cogebatur, ut ſancitum eſt Canone Concilii Chalcedonenſis 25. *quoniam quidam Metropolitanorum, quantum comperimus, negligunt commiſſos ſibi greges, & ordinationes Epiſcoporum facere differunt, placuit ſanctæ Synodo intra tres menſes ordinationes Epiſcoporum celebrari; niſi forte neceſſitas inexcuſabilis præparet tempus dilationis extendi, quod ſi hoc minime fecerit, Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſubjaceat*. Idem ex Canone Concilii Sardicenſis 5. ſecundum Latinam editionem colligi poteſt. In Concilio Aurelianenſi 3. anni 538. c. 1. anno integro jubetur is Metropolitanus a Miſſis celebrandis abſtinere, qui per biennium vacantem Eccleſiam reliquerit.

XVII. Ex dictis demonſtratum eſt ordinationem Epiſcoporum ordinario jure Metropolitanorum eſſe, non Patriarcharum. Hi tamen jam olim eam invadere conati ſunt: ſic Alexandrinus Præſul poſt annum 400. ordinabat Epiſcopos, non modo per Ægyptum, ſed etiam per Lybiam & Pentapolim, ut ex Syneſio, Iſidoro, & Moſco conſtat. In ceteris Patriarchatibus expetierunt primo Patriarchæ, ut ordinatio Epiſcoporum a Metropolitanis non fieret ſine illorum conſenſu, ſcientia & conſilio. Iſtud conſilii dat Romanus Patriarcha Innocentius I. Antiocheno Patriarchæ Ep. 18. ad Alex. his verbis: *itaque arbitrantur, Frater chariſſime, ut ſicut Metropolitanos, auctoritate ordinas ſingulari, ſic & ceteros Epiſcopos, non ſine permiſſu conſcientiaque tua, ſinas Epiſcopos procreari*. Hanc vindicabat in Provincias ſibi ſubditas auctoritatem Innocentius, eamdemque ab

Antio-

Digitized by Google

Antiocheno uſurpari arbitratur, & ex ſe de aliis judicat.

XVIII. Ceterum Epiſcopis Romanis ita perſuaſum erat neminem Patriarchatus ſui ordinari debere citra conſenſum ſuum, ut expreſſe mandent Theſſalonicenſi Epiſcopo, quem Vicarium ſuum in Illyrico occidentali conſtituebant, ne his in locis ullam ordinationem *inſcio ſe*, *vel invito*, fieri patiatur. Lege Epiſt. Siric. ad Anyſium, & Sixti 3. ad Epiſcopos Theſſalonicæ congregandos.

XIX. Idem jus arrogavit ſibi Conſtantinopolitanus Antiſtes in Diœceſibus ſibi ſubjectis, & ad illud confirmandum Imperatoriam legem obtinuit, ut ex Socrate obſervavimus. Sed poſtea repulſam tulit in Concilio Chalcedonenſi, ſtatutumque, ut Metropolitani etiam ſine ejus conſenſu Epiſcopos ordinarent; & merito quidem: jus enim illud eſt Metropolitanorum proprium, nec Patriarchis competit, niſi cum aliqua neceſſitas urget, vel cum Metropolitanus ipſe vacuas relinquit Eccleſias, quo tempore Patriarcharum eſt laborantibus Diœceſeos ſibi ſubjectæ Eccleſiis ſubvenire, & ne quid ipſæ detrimenti patiantur providere.

XX. Succedente vero tempore Pontifices Romani ordinandorum per univerſum Occidentem Epiſcoporum poteſtatem non ſine multa contradictione ſibi vindicavere, & omnium Metropolitanorum jura paulatim peſſumdederunt.

XXI. Primum quidem Metropolitica ordinationum jura ad ſe trahere conati ſunt per conceſſionem Pallii, eo enim dabatur a Pontificibus, ut poſſent plena auctoritate ſuæ Provinciæ Epiſcopos ordinare: unde ſequebatur hanc poteſtatem a Pontifice Metropolitanis ſimul cum Pallio concedi. Hinc poſtea novo jure Metropolitanis interdictum eſt univerſis functionibus Epiſcopalibus, donec Pallium recepiſſent, juramentumque fidei introductum eſt.

XXII. Secundo, ad Pontificem Romanum devolutæ ſunt appellationes judiciorum: quæ a Metropolitanis lata erant circa controverſias, quæ in electionibus occurrebant.

XXIII. Tertio, ſi electores eſſent negligentes, aut ſi hominem minime idoneum elegiſſent, devolvebatur electio ad Pontificem Romanum.

XXIV. Quarto, Romano Epiſcopo reſervatum eſt jus admittendi ceſſiones Epiſcopatuum, decernendique tranſlationes, & coadjutorias cum futura ſucceſſione.

XXV. Demum, confirmatio electionum omnium Epiſcoporum ipſi conceſſa; quod jus concordatis confirmatum eſt.

XXVI. Verumtamen ad duodecimum uſque ſæculum & amplius, ſarta tectaque jura ſua conſervarunt in Gallia Metropolitani.

XXVII. Alcuinus, ſeu quiſquis alius Auctor libri de divinis Officiis c. 36. ſic eligendi Epiſcopi formam deſcribit: *cum Epiſcopus civitatis fuerit defunctus, eligitur alius a Clero ſeu populo, fitque decretum ab aliis: & veniunt ad Apoſtolicum*, id eſt Metropolitanum, *cum ſuo electo deferentes ſecum ſuggeſtionem, hoc eſt rogatorias litteras, ut eis conſecret Epiſcopum.*

XXVIII. In Capitulis Regum noſtrorum inſertus eſt Canon 12. Concilii Laodiceni, in quo ordinandi Epiſcopi jus Metropolitano & Comprovincialibus reſervatur. Hunc morem tunc in Gallia viguiſſe conſtat ex formulis, quæ cum operibus Hincmari editæ ſunt tom. 2. Conc. Galliæ & tom. 8. Conc. General. pag. 180. & ſequentibus.

XXIX. Concilium ad Saponarias in Ep. ad Epiſc. Brit. tom. 8. Concil. col. 695. *ſtatuit, neminem præter præſentiam aut conſenſum* Archiepiſcopi Turonum Herardi, *ordinari poſſe* apud Britones Epiſcopum.

XXX. Yvo Carnotenſis Epiſt. 61. ſic pro jure ordinationis cum Hugone decertat: *verum*, inquit, *de eo quod conſecrationem Nivernenſis Epiſcopi Auguſtoduni facere diſpoſuiſtis, ſimpliciter dico Paternitati veſtræ, quia nec diſpoſitionem veſtram reprehendimus, quoniam reverentiæ veſtræ deferimus, nec tamen approbamus, quia nec ex auctoritate, nec ex conſuetudine ordinem hunc conſecrationis habemus, neque in conſuetudinem ducere multa conſideratione audemus; timentes rei fieri ſponſionis, quam Metropolitanæ ſedi fecimus...... cum ergo Metropolitana ſedes ad præſens ab hoc officio ſuſpenſa ſit, poſſemus nos pro ſede Metropolitana confratribus noſtris ſecundum conſuetudines noſtras, intra Diœceſim hoc Sacramen-*

tum conſecrationis implere. *Confirmata per miniſterium veſtræ legationis prætaxatæ perſonæ electione . . . quod ſi aliquando contigit penuria Catholicorum Epiſcoporum, vel aliqua alia neceſſitate cogente, aliquem Epiſcopum a Comprovincialibus non fuiſſe conſecratum, non debent hæc exempla præjudicium facere legi communi, vel generali conſuetudini*. *Attendat ergo diſcretio veſtra, utrum hoc fieri liceat, & ſi liceat, utrum fieri expediat*. Idem Epiſt. 138. *Electionis*, inquit, *Fulconis vel alterius aſſenſum non dabimus, niſi quem aut Cleri plebiſque conſenſus elegerit, aut Metropolitani judicium cum conniventia Suffraganeorum habita legitima diſcuſſione probaverit*. Idem confirmatur ex Romanis Pontificibus, qui ordinandorum Epiſcoporum jus Metropolitanis conſervant: Stephanus VI. ut ſcribit Frodoardus lib. 4. Remenſis Hiſt. noluit populo, & Clero Lingonenſi conſentire, ut Epiſcopum Theutboldum ordinaret, etiamſi jam electum, quia alium propria auctoritate Lugdunenſis Metropolitanus eis ordinarat Epiſcopum; ſed ſcripſit ad Lugdunenſem, inconcuſſum cujuſque *Eccleſiæ privilegium* ſervare, volens ut Theutboldo manus imponeret. Promiſit ille; ſed promiſſis non ſtetit: Clerus vero, & populus ſuum electum Romam miſerunt obnixe ſibi illum conſecrari petentes. Sed nec tunc Stephanus id agere acquievit, *volens, ut Lugdunenſi Eccleſiæ conceſſum privilegium immutilatum conſiſteret*. Ideoque Epiſcopo Lugdunenſi iterato reſcribens mandavit, ut quia concordi voto Clerus, & populus Theutboldum elegerat, aut ipſum conſecraret, aut quid in eo reprehenſibile judicaret, reſcriberet; & cum neutrum Lugdunenſis Antiſtes præſtitiſſet, Theutboldum *lamentabilibus Lingonenſium precibus inclinatus Lingonenſis Eccleſiæ Epiſcopum conſecravit*. Prudenter omnino & moderate ſe geſſit hic Pontifex, nec enim Eccleſiæ Lingonenſi periclitanti defuit, nec Metropolitani jura violavit. Nam in ejuſmodi caſu, cum Metropolitanus contra Canones, & ſine plebis ac Cleri electione Epiſcopum ordinat, Patriarchæ potiſſimum eſt Eccleſiæ afflictæ ſubvenire, & ipſam ab iniquo Metropolitani dominio vindicare, cum præſertim admonitus in eadem contumacia perſeverat.

XXXI. Gregorius VII. ad Moguntinum Metropolitanum ſcribit lib. 3. Ep. 2. ut in locum Herimanni Bambergenſis ſimoniæ convicti, & idcirco in Synodo depoſiti, alium Paſtorem Eccleſiæ Bambergenſi præficiat.

XXXII. Ante hos Nicolaus primus in ſimili cauſa idem judicium tulerat. In Ep. ad Hildninum 65. cum enim iſte Cameracenſem Eccleſiam invaſiſſet; ad eum ſcribit, ipſum non poſſe Epiſcopum conſecrari, cum Metropolitano Rhemorum Provinciæ, cui Cameracenſis Eccleſia ſubjecta erat, nullum debeat præjudicium irrogari: jubet ergo eum quantocius abſcedere, ut poſſit Epiſcopus a plebe eligi, & ab Archiepiſcopo Rhemorum conſecrari.

XXXIII. Joannes VIII. Ep. 243. Hieronymum Lauſanenſem pro Epiſcopo incunctanter agnoſcit, eo quod ab Epiſcopis conſecratus fuerit proprio Archiepiſcopo cauſa infirmitatis præbente conſenſum. Epiſt. 314. Hincmarum hortatur, ut Laudunenſi Eccleſiæ idoneum præficiat Epiſcopum.

XXXIV. Idem cum Eccleſia Genevenſis eſſet Paſtore orbata, & Oteramus Viennenſis Epiſcopus nollet Optandum electum ordinare, ipſum ordinavit, *ſalvo deinceps ejuſdem loci privilegio antiquæ propria Metropolis*. Hæc habentur in Epiſtola Joannis 281. hunc Optandum Oteramus non modo non recepit, ſed & in carcerem conjici curavit; quapropter incuſatur, & citatur ad Synodum a Joanne Ep. 292. addito mandato, ut Optandum emitteret e carcere, ni id faceret excommunicationem interminatus. His non motus Oteramus alium Epiſcopum Genevenſi Eccleſiæ præficit, qua de cauſa graviter incuſatur ab eodem Ep. 295.

XXXV. Urbanus II. in Ep. ad Richerium Senonenſem Archiepiſcopum Yvonem ſe conſecraſſe ſcribit Epiſcopum Carnotenſem, eo quod ille ad quem ſcribit, electo a *Carnotenſibus Antiſtiti*, *cum ab eo conſecrationis gratiam petiviſſent, manum imponere recuſaſſet*. Pontifices illi inviti & neceſſitate cogente ordinationes Epiſcoporum facere ſe proteſtabantur, nec audebant illud jus ſibi ſine aliqua peculiari cauſa vindicare.

Digitized by Google

re. Innumera alia referri poſſent exempla; ſed hæc abunde demonſtant primam ac præcipuam Metropolitanorum poteſtatem in ordinatione Epiſcoporum Provinciæ conſiſtere.

XXXVI. Alterum ipſorum jus in facultate convocandi Concilii Provinciæ ſitum eſt. Cum enim Eccleſiaſticæ Provinciæ negotia in commune tractarentur, ita tamen, ut ſine Epiſcopo Metropolitano nihil fieri poſſet: illius fuit locum & tempus Synodi indicere, & ad eam Epiſcopos Provinciæ convocare, quod minus recte ab alio fieri potuiſſet. Hoc ergo jus etiam ante Concilium Nicænum Metropolitanum ex conſuetudine habuiſſe veriſimillimum eſt.

XXXVII. At poſt Concilium Nicænum Antiochena Synodus c. 20. id aperte Metropolitano jus detulit. *Perficiatur*, inquit Synodus, *Metropolitano Provinciales Epiſcopos admonente ſecundam Synodum Idibus Octobris futuram ..... nec ullis liceat Synodos per ſe facere ſine iis, quibus creditæ ſunt Metropoles*. Tunc ex eodem Concilio c. 16. *perfecta dicitur ea Synodus, cui una quoque adeſt Metropolitanus*.

XXXVIII. Quin etiam Canonibus ſancitum eſt, ne Epiſcopi a Metropolitano vocati venire recuſent; & pœnæ in contumaces latæ Can. Laod. 40. *Quod non oporteat Epiſcopos ad Synodum vocatos contemnere; ſed protinus ire, & docere, vel diſcere ea, quæ ad correctionem Eccleſiæ & ceterarum pertinent rerum: ſeipſum vero, qui contempſerit, accuſavit; niſi forte per agritudinem ire non poſſit*. Idem ſtatuitur Canone 76. Codicis Eccleſiæ Africanæ, & Canone 19. Concilii Chalcedonenſis, in quo Metropolitani judicio relinquitur, ut Synodi locum eligat. Eamdem diſciplinam Gallicani Epiſcopi in Conciliis ſuis ſanxerunt. Arelatenſi 2. c. 18. & 19. in quo præterea cavetur, *ut is qui infirmitatis cauſa adeſſe non potuerit, perſonam vice ſua ad Synodum dirigat*. Ac inſuper excommunicatione plectitur is, qui adeſſe neglexerit. Item c. 29. Conc. 1. Arauſ. Agathenſis Can. 35. Aurel. 5. c. 18. 1. Turonenſis 2. c. 1. anni 567. & Meldenſis anni 845. c. 2. &c.

XXXIX. Tertium Metropolitanorum jus conſiſtit in quadam inſpectione ſuper totam Provinciam, ſeu generali cura, ut omnia ſecundum Canones, rectumque ordinem fiant, atque Provinciæ Epiſcopi officio ſuo fungantur. Qua de cauſa vetitum eſt Epiſcopis aliquid majoris momenti ſine Metropolitanorum auctoritate & conſilio gerere, canone Apoſtolorum 34. & Antiocheni Concilii 9. Hæc autem inſpectio ad varia extenditur.

XL. Primo: Metropolitanus judex eſt Epiſcoporum ſuæ Provinciæ, & diſſidiorum Eccleſiaſticorum, quæ ſunt adverſus ipſum Epiſcopum, non quidem ſolus, ſed ſimul cum Synodo Provinciæ: id habes ex Conc. Chalcedonenſis c. 9. & 17. item ex Conc. Carth. 3. Can. 6. & 7. Tolet. 3. cap. 20. Aurel. 5. cap. 17. Matiſconenſis 2. c. 2. Innumera certe ſunt exempla Epiſcoporum a Metropolitanis ſuis in Synodis Provincialibus ob varia delicta depoſitorum, quæ referre neceſſe non eſt.

XLI. Secundo: Metropolitanus pariter cum Synodo Judex eſt appellationum, quæ fiunt a ſententia Epiſcoporum. Hanc Synodo Provinciæ, Metropolitanoque poteſtatem tribuit Concilium Nicænum c. 5. Antiochenum Canone 12. & 20. Sardicenſe Can. 17. Carthag. 2. Can. 8. quod etiam in jure novo ſervatum eſt.

XLII. Tertio: Si propter negligentiam, aut malitiam Epiſcopi ſui Eccleſia aliqua detrimentum patiatur, Metropolitani eſt, vel Epiſcopum ad officium compellere, vel laboranti Eccleſiæ ſuccurrere. Hinc Hilarus Papa Ep. 3. ad Aſcanium Metropolitanum ſcribit: *tuæ ſollicitudinis eſt, frater chariſſime, omnia debita tibi auctoritate tueri, & illicitis non modo non præbere aſſenſum, ſed etiam cuncta, quæ contra regulam facta repeteris, coërcere*. Atque hæc Metropolitani cura ad bona etiam temporalia extenditur, ut intelligere eſt ex Can. 11. ſeptima Synodi, quo ſtatuitur, *ut ſi Epiſcopi nolint in Eccleſiis ſuis œconomos conſtituere, ii conſtituantur a Metropolitano*, & in Concil. Tol. 3. c. 20. *Officium, & poteſtatem eſſe*, aiunt, *Metropolitani*, *ſicut & exactiones indebitas ſuorum ſuffraganeorum compeſcere & moderari: ita & Epiſcopum fraudatorem bonorum ſuæ Eccleſiæ corrigere*.

XLIII. Quarto: ſine Metropolitani ſententia & approbatione non licet Epiſcopo ab Eccleſia ſua diſcedere: hoc ſancitum eſt in Antiocheno Concilio Can. 11. & 13. & Sardicenſi c. 7. & 96. idque monet Gregorius lib. 7. Indict. 2. Ep. 8. & 61.

XLIV. Quinto: Metropolitani eſt docere Provinciam, & ſi quis erraverit, eum erroris admonere, de hoc ejus officio lege S. Leonem Epiſt. 50., & 88. Hilarum Epiſt. 3. item Conciliorum Tolet. 11. c. 2. Arelat. 4. c. 3.

XLV. Uno verbo, ut cetera Metropolitanorum munia prætermittam, tenetur in Provincia quantum poteſt boni procurare, & totis viribus quidquid in ea ſit mali impedire, ſervatis tamen regulis, ſervato ordine, & intacta Epiſcopi cujuſvis in ſuam Eccleſiam poteſtate, cui ſecundum Canones ejus adminiſtratio ita concredita eſt, ut nihil in eam directe poſſit Metropolitanus, ſive in iis, quæ pertinent ad ordinationes Presbyterorum & diaconorum, ſive in iis, quæ ſpeciale Eccleſiæ regimen ſpectant.

XLVI. Præterea nihil fere poteſt Metropolitanus ſine conſenſu & conſilio Comprovincialium Epiſcoporum, niſi forte in iis, quæ admonitionis tantum ſunt, aut exhortationis, vel certe in iis, quæ moram nullam patiuntur, quo in caſu debet Metropolitanus prudenter, & ſecundum Eccleſiaſticas regulas id præſtare, quod differri non poteſt; ita tamen, ut fiduciario tantum decreto hæc ſtatuat; quod non aliter ratum ſit, quam ſi Epiſcoporum totius Provinciæ conſenſus acceſſerit.

§. XIII.

De Privilegiis Exarchorum ſeu Patriarcharum.

PAtriarchæ non ſecus ac Metropolitani jura, & privilegia duplicis ſunt generis, honoris ſcilicet, & poteſtatis. De honoris primatu nihil dicemus: ex dictis enim conſtat Patriarchas & Exarchos ceteros Epiſcopos honoris prærogativa plerumque præceſſiſſe, ſi Hieroſolymitanum, & Conſtantinopolitanum Epiſcopos excipias, quibus ante acceptam Patriarchicam Juriſdictionem conceſſum eſt, ut nonnullos Patriarchas honore ſuperarent.

II. Poteſtas & Juriſdictio ad ordinationes Metropolitanorum extenditur, Synodi Diœceſeon convocandæ facultatem, & aliquam ſuper Diœceſim univerſam inſpectionem.

III. Quod ſpectat ad primum Patriarcharum jus, nec antiquiſſimum illud eſt, nec ubique obſervatum. Olim enim Metropolitani ab Epiſcopis Comprovincialibus ordinabantur; ſed quia poſt mortem Metropolitani inter Epiſcopos Comprovinciales nullus occurrebat majoris auctoritatis, a quo poſſent diſſidia, quæ inter Epiſcopos Provinciæ naſci poterant, componi, procedente tempore conſuetudo hæc invaluit, ut poſt electionem Metropolitani a Clero, & populo, itemque confirmationem ejus ab Epiſcopis Comprovincialibus, Patriarcha totius Diœceſeos adiretur, ut is Metropolitanum conſecraret; & id juris ex conſuetudine habuerunt in ſingulis ſuis Diœceſibus Patriarchæ. Et quidem in Concilio Chalcedonenſi, quod Patriarcharum privilegia exacte noverat, Epiſcopo Conſtantinopolitano ſimul cum Patriarchatu iſtud juris conceſſum eſt. Idem de Antiocheno affirmat Innocentius Papa Epiſt. 18. ad Alexandrum Antiochenum: *ſicut Metropolitanos auctoritate*, inquit, *ordinas ſingulari*. De Alexandrino, & Romano res eſt extra dubium; advertimus enim antea illos non modo Metropolitanos, ſed & univerſos Patriachatus ſui Epiſcopos ordinaſſe. Certum quoque eſt jus ordinandi Metropolitanos intra Palæſtinas Hieroſolymitano Præſuli delatum eſſe Act. 7. Concilii Chalcedonenſis, quibus evidenter oſtenditur procedente tempore Patriarchas jus habuiſſe ordinandorum per univerſam Diœceſim Metropolitanorum.

IV. Ipſi autem Patriarchæ ordinari ſolebant ab Epiſcopis ex Diœceſi univerſa, præcipue vero ex ea Provincia, cujus Metropolis erat Patriarchalis ſedes.

V. Romanum Epiſcopum ab Oſtienſi Epiſcopo vicino, non ab aliquo Metropolitano olim ordinari conſueviſſe teſtis eſt S. Au-

Auguſtinus in Breviculo collat. 3. c. 5. Ad ejus tamen ordinationem plurimos Italiæ Epiſcopos conveniſſe, patet ex ordinatione Cornelii, quem Cyprianus Epiſt. 57. Epiſcopum dicit eſſe factum *a plurimis Collegis*. E contra vero ordinatio Novatiani traducitur, eo quod a tribus tantum Epiſcopis Italiæ ordinatus foret. Eum vero morem Romani Epiſcopi ordinaudi diu viguiſſe docet nos libellus Cleri Romani, oblatus Honorio Imperatori anno 418. de Bonifacii electione, in quo hæc habentur: *poſt abſceſſum S. Zozimi Papæ Eccleſiæ Catholicæ urbis Romæ, ut fieri mos volebat, atque ipſa Religionis diſciplina, plures in unum convenimus Sacerdotes* . . . . *venerabilem virum Bonifacium invitum acclamationibus totius populi ac conſenſu meliorum aſſeruimus divinæ inſtitutionis ordine conſecratum. Nam ſubſcribentibus plus minus ſeptuaginta Presbyteris aſtantibus, novem diverſarum Provinciarum Epiſcopis, benedictionem competenti tempore conſtat fuiſſe celebratam*. Ex parte vero Eulalii, qui tum Romanum ambiebat Epiſcopatum, aderant etiam nonnulli Epiſcopi, ut conſtat ex Commonitorio Honorii ad Synodum, quæ ob controverſiam iſtam congregata fuerat, quo in Commonitorio jubet, ut hi Epiſcopi, quos utriuſque ordinationibus interfuiſſe conſtabat, judices minime ſederent: ſed maxime gloriabatur Eulalius Oſtienſis Epiſcopi patrocinio, qui licet ſenex, æger ac prope moriens, fuerat accitus, ut Eulalium ordinaret. Ex his, & aliis ſimilibus exemplis conſtat olim mortuo Romano Pontifice quamplures Epiſcopos ex Vicariatu Romæ, ac præcipue vicinos in urbem veniſſe, ut electum a Clero populoque Romano Antiſtitem ordinarent, manum ordinario imponente Epiſcopo Oſtienſi.

VI. Alexandrinus quoque Patriarcha ab Epiſcopis Diœceſeon ordinatus legitur, ſic Athanaſium a ſe ſecundum vota Cleri & populi ordinatum eſſe Alexandriæ Epiſcopum, teſtes ſunt centum Patres ex Ægypto univerſa, Alexandriæ congregati in Epiſtola ſua apud Athanaſium Apol. 2. pag. 565. editionis Commelianæ, & Arianos qui ejus ordinationem clanculum a ſex aut ſeptem Epiſcopis factam eſſe criminabantur, mendacii arguunt. Julius item in Epiſtola ſua queritur, in locum Athanaſii Gregorium eſſe contra Canones conſtitutum Epiſcopum Alexandriæ, nec a plebe poſtulatum, nec ab Epiſcopis Ægypti ordinatum, ſed illuc miſſum ab extraneis Epiſcopis triginta manſionibus ab urbe Alexandria diſſitis. Mortuo Athanaſio ſucceſſit Petrus, in cujus ordinatione, teſte Theodorito lib. 4. cap. 26. vicini Epiſcopi Alexandriam confluxerunt. Poſt multos annos Proterium præſentibus Epiſcopis Ægyptiis Epiſcopum eſſe ordinatum teſtatur Liberatus in Breviario cap. 15. Similiter Joannes Talaia ordinatus dicitur ab Epiſcopis, Clericis, & Monachis Ægypti. Idem ſcriptor mentionem faciens ordinationis Theodoſii, qui Timotheo Alexandrino ſucceſſit, ſic deſcribit modum inthronizandi Archiepiſcopi Alexandrini c. 20. *Conſuetudo*, inquit, *eſt Alexandriæ illum, qui defuncto ſuccedit, excubias ſuper defuncti corpus agere, manumque dexteram ejus capiti imponere, ut videatur manibus ſuis accipere collo ſuo B. Marci Pallium, & ſic legitime ſedere*. Quæ ſequuntur ordinationes Epiſcoporum Alexandrinorum, Pauli ſcilicet, Zoili, & Apollinarii, extra ordinem factæ ſunt, ac proinde non poſſunt in exemplum trahi.

VII. Antiochenæ Eccleſiæ Præſul ordinari ſolebat ab Epiſcopis orientis: ſic Domnus ab univerſa Synodo Epiſcoporum orientis Antiochiæ congregata, ſublato Paulo Samoſateno, Epiſcopus eſt ordinatus, ut teſtes ſunt ipſi hujus Synodi Patres in Ep. ſua Encyclica apud Euſeb. lib. 7. c. 37. Euſtathius ad eamdem ſedem evectus fuerat communi Epiſcoporum omnium ſuffragio, teſte Theodorito lib. 1. c. 7. Euſtathio dejecto ſuffragia Epiſcoporum in Euſebium inclinabant, ſed Imperator ad ejus preces id vetuit, juſſitque Epiſcopis, ut alium ordinarent, quod & fecerunt. Ad ordinandum Meletium Epiſcopos ex diverſis Provinciis vota ſua contuliſſe teſtis eſt Theodoritus lib. 2. c. 31. Nullibi vero diſertius deſcribitur, quo pacto fieri conſueviſſet ordinatio Epiſcopi Antiocheni, quam in Epiſtola Concilii Conſtantinopolitani apud Theodoritum lib. 5. c. 9. *antiquiſſima vero veraque Apoſtolica Antiochenſium in Syria*

ria Eccleſiæ, in qua venerandum Chriſtianorum nomen primum innotuit, reverendiſſimum & religioſiſſimum Flavianum, tum illius Provinciæ, tum Orientalis Diœceſis Epiſcopi in unum congregati communi ſuffragio Epiſcopum ordinarunt, univerſa Eccleſia communi conſenſu, & quaſi uno ore eum honorante.

VIII. Ubi vides Antiochenum Præſulem non ſolum ab Epiſcopis Provinciæ, ſed & ab aliis Epiſcopis, aliarum intra illius Diœceſim Provinciarum fuiſſe ordinatum, qua in re elucet Patriarchalis ſedis dignitas. Nam Hieroſolymorum Epiſcopum, qui nondum erat Patriarcha, non a Diœceſeos, ſed tantum a Provinciæ Epiſcopis ordinatum fuiſſe ſtatim dicunt. *Hieroſolymitanæ autem*, inquiunt, *Eccleſiæ, quæ mater eſt omnium Eccleſiarum reverendiſſimum ac religioſiſſimum Cyrillum Epiſcopum eſſe judicamus, qui canonice ab Epiſcopis Provinciæ olim fuit ordinatus*. Porro laudatam a Synodo ordinandi Patriarchæ Antiocheni formam approbat Simplicius Pontifex Romanus Ep. 14. ad Zenonem, in qua laudat Imperatorem, quod ſcripſiſſet, *ut deinceps ſecundum ordinationem Patrum Orientali Synodo creatio Antiocheni Pontificis reſervetur.* Et poſtea commendat ejus ea de re ſponſionem, quod poſthac in Antiochena *urbe, veteri reſervata more a Comprovincialibus ſuis Epiſcopus ordinetur*.

IX. Bizantinæ Eccleſiæ Sacerdotem quamdiu Heracleenſi Metropolitæ ſubjectus fuit, ab eo & ab Epiſcopis ordinatum fuiſſe dubium nullum eſſe poteſt. Ubi vero Patriarchalem honorem iſta ſedes ambire cœpit, hujus Epiſcopus non ſolum a Provinciæ, ſed & a Diœceſeos Epiſcopis eſt conſtitutus: ita Nectarius a Synodo Conſtantinopolitana ordinatus, & ante eum Gregorius Nazianzenus a Meletio totaque Synodo fuerat in Throno collocatus. Mortuo Nectario quamplures Epiſcopi ad ordinationem Joannis Chryſoſtomi Conſtantinopolim venerunt, a quibus ille eſt ordinatus invito Theophilo, qui cum primum ordinationi ejus obſtitiſſet, tandem ei conſenſit. Vide Sozomenum lib. 8. c. 2. Ceteros autem deinceps Epiſcopos Conſtantinopolitanos ab Epiſcopis Provinciæ ac Diœceſeos ordinatos eſſe, vix ullum poteſt eſſe dubium. Hæc enim erat generalis regula, quam Concilii Conſtantinopolitani tertii Patres veluti communem & ubique in oriente obſervatam tradunt, ut ex *ſingulis Provinciis Epiſcopi illius Provinciæ, & ſi illis placeret una cum ipſis finitimi, prout utile judicarent, ordinationes faciant.* Hæc autem clauſula *una cum eis finitimi*, locum ſemper habuit in magnis illis ſedibus, quæ non ſolum Provinciæ, ſed etiam Diœceſeos erant capita. Conveniens etenim erat, ut quoniam in univerſam Diœceſim aliquam habebant auctoritatem, ab univerſis ejus Epiſcopis, aut ſaltem ex eorum conſenſu ordinarentur. Hac de cauſa Epiſcopi Epheſini ab Aſianis omnibus ordinabantur, ut jam obſervavimus, ubi de actione ſeptima Chalcedonenſis mentionem fecimus, in qua tantopere laborarunt Aſiani, ut jus illud ſibi conſervaretur, quia ſcilicet hoc ſublato Epheſinus Epiſcopus amittebat Patriarchatum ſuum, ac tum ipſe, tum ceteri Aſiani ſubjiciebantur Conſtantinopolitano Patriarchæ.

X. In ceteris vero totius orbis Provinciis, ubi nulli erant Patriarchæ, Metropolitani vulgo ordinabantur ab Epiſcopis Provinciæ, raro adjunctis finitimis. Inde in Concilio Epheſino Epiſcopi Cyprii obtinuere, ut ſecundum antiquum morem illorum Metropolitanus *αὐτοκέφαλος* ab Inſulæ Epiſcopis inconſulto Antiocheno ordinaretur.

XI. In Italia Mediolanenſis Antiſtes totius Vicariatus Italiæ Exarchus a Synodo Epiſcoporum Italiæ ordinabatur, ut conſtat ex ordinatione Ambroſii apud Theodorit. hiſt. lib. 4. c. 7. at temporis progreſſu Romani Pontifices ad Epiſcopi Mediolanenſis ordinationem conſenſum ſuum requiri voluerunt, ut conſtat. ex Greg. lib. 2. Ep. 31.

XII. In Africa vero Carthaginenſis Epiſcopus totius Diœceſeos Primas ordinabatur ab Epiſcopis vicinis, ut conſtat ex Auguſtino in Breviculo collationis diei tertiæ c. 5. ubi objicientibus Donatiſtis, quod non fuiſſet princeps a principe, hoc eſt Primas Provinciæ Carthaginenſis a Primate Numidiæ ordinatus, reſpondet Eccleſiaſticam conſuetudinem eſſe, *ut non*

Nu-

Numidiæ, ſed propinquiores Epiſcopi Eccleſiæ Carthaginenſis Epiſcopum ordinent.

XIII. In Hiſpania, Gallia, ceteriſque Provinciis nulli proprie dicti Patriarchæ erant, atque idcirco in iis ordinationes Metropolitanorum fiebant ab Epiſcopis Provinciæ. De Hiſpania conſtat ex Concili 4. Toletani Canone 10. & Tarraconenſis Can. 5. prioris hoc eſt decretum: *Epiſcopus Comprovincialis ordinandus eſt, ubi Metropolitanus elegerit: Metropolitanus autem nonniſi in civitate Metropoli, Comprovincialibus ibidem convenientibus.*

XIV. De Gallia idem demonſtratur ex Concilio Arelatenſi primo Can. 20. in quo generatim ſtatuitur, ut quilibet Epiſcopus a ſeptem Epiſcopis ordinetur. In Synodo Aurelianenſi ſecunda Can. 7. *antiqua hæc renovatur formula inſtitutionis, quam per incuriam videbant amiſſam*, verba ſunt Synodi, *ut ſcilicet Metropolitanus ordinetur a Comprovincialibus in unum congregatis.* At ſequens Concilium ibidem anno 538. convocatum Can. 3. novam conſuetudinem renovavit, *ut Metropolitani a Metropolitanis, omnibus, ſi fieri poteſt, Comprovincialibus præſentibus ordinentur.*

XV. Poſthæc tempora Yvo cum Lugdunenſi Præſule Pontificis ordinationes ſibi vindicante pro Comprovincialium jure fortiter decertavit: cum enim ille exigeret, ut Senonenſis Epiſcopus electus profeſſionem canonicam ſibi faceret, obſtitit hic, idque Canonibus contrarium eſſe aſſeruit. *Cum ergo*, inquit Ep. 60. *tam iſta, quam alia generalia inſtituta tam abſolute conſecrationem Metropolitanorum contineant, miramur, cur privatis legibus & novis traditionibus veteres traditiones & conſuetudines removeri contenditis, præcipiendo ut Senonenſis electus ante conſecrationem ſuam vobis præſentetur.* Uno verbo, hæc fuit vetus Eccleſiæ forma teſte Gelaſio Papa Ep. ad Natalem, *ut obeuntes Epiſcopos, in eadem regione Metropolitanus ſuus debeat ordinare, eumdemque ipſum Metropolitanum, ſi humana morte tranſierit, Comprovinciales Epiſcopi ſtudeant ordinare.* Quod etiam novo jure non omnino ſublatum videtur, ut conſtat ex reſponſo Lucii III. de tempore ord. *ſi Archiepiſcopus*, inquit, *fuerit ordinandus, omnes Epiſcopi ejuſdem Provinciæ ad ſedem Metropolitanam conveniant, ut ab omnibus ordinetur: reliqui vero Comprovinciales Epiſcopi, ſi neceſſe fuerit, ceteris conſentientibus, a tribus juſſu Archiepiſcopi poterunt ordinari.*

XVI. Ex dictis abunde, ut puto, demonſtratum eſt Romanum Pontificem, nec Epiſcopos, nec Metropolitanos extra Vicariatus Romæ limites inſtituiſſe; tantum abeſt, ut ejus juris fuerit omnes orbis Patriarchas, & cunctos Occidentis Metropolitanos ordinare. Hoc vero cum diffiteri non poſſint, qui putant divinum Romani Pontificis privilegium eſſe ubique Epiſcopos, aut ſaltem Metropolitanos ordinare, eo recurrunt, ut dicant eum orientis Patriarchas, & occidentis Epiſcopos non ordinaſſe defectu voluntatis, non autem defectu poteſtatis: quia ſcilicet uti nolebat jure, quod ſibi competebat. Quaſi vero Romani Pontifices ita dignitatis ſuæ fuiſſent immemores, ut eximium jus ſuum ab Epiſcopis per multa ſæcula invadi, & diſertis decretis impugnari paſſi forent. Deinde unde cognoſci poſſunt Romani Pontificis jura, niſi ex Canonibus, aut ex uſu & conſuetudine? ſed ex neutro capite jus ordinationum in toto Occidente Pontifici Romano delatum eſt: ergo ſine fundamento aſſeritur illud olim ipſi competiiſſe.

XVII. Nihil habent adverſarii, quod opponant, præter nonnulla Pontificum Romanorum dicta, quæ perperam illuc trahunt. Sic verbi gratia jus illud Pontificem Romanum in Illyrico habuiſſe probant ex Epiſtolis Pontificum, in quibus Vicariatum ſuum conferunt Theſſalonicenſi Epiſcopo, ad quem idcirco pertinere ſcribunt Metropolitanorum omnium hujus tractus ordinationem. Huic objectioni, quæ ſit adhibenda reſponſio, patet ex dictis. Obſervavimus enim Romanos Pontifices conatos eſſe Illyricum Patriarchatui ſuo addere & Vicario ſuo eodem fere modo hanc regionem ſubjicere, quo ſibi ſubjectæ erant Provinciæ ſuburbicariæ. Quare non mirum ſi Metropolitanos ibi non ſine auctoritate ſua ordinari voluerint, cum Illyricum occidentale poſt mortem Conſtantii ad Diœceſim ſuam pertinere exiſtimarent, illudque ſit Patriarchæ pri-

privilegium.

XVIII. In Gallia idem jus Romano Epiſcopo competiiſſe probare conantur ex Epiſtola 66. Cypriani de Marciano, in qua ſcribit ad Stephanum, *ut dirigat litteras ad plebem Arelate conſiſtentem, quibus abſtento Marciano, alius in locum ejus ſubſtituatur.*

XIX. Verum ex ea contrarium plane evincitur: ſic enim ſe res habet. Marcianus Arelatenſis Epiſcopus Novatiano ſe conjunxerat, & a Catholicæ Eccleſiæ unitate ac pace diſceſſerat. Fauſtinus Lugdunenſis ea de re certiores fecerat Cyprianum, & Stephanum, datis ad utrumque litteris. Cyprianus Stephanum forte dubium litteris ſuis hortatur, ut dentur ab ipſo litteræ ad Epiſcopos in Gallia conſtitutos, & ad plebem Arelate conſiſtentem, quibus abſtento Marciano alius in ejus locum ſubſtituatur Epiſcopus electus ſcilicet a plebe Arelatenſi & conſecratus ab Epiſcopis Galliæ: has autem litteras ab ipſo in Gallias mitti exoptat, non quod ille jus in eas Patriarchicum obtineret, *ſed quia idcirco copioſum*, inquit, *corpus eſt ſacerdotum concordiæ mutuæ glutino atque unitatis vinculo copulatum, ut ſi quis ex eorum collegio hæreſim facere, & gregem Chriſti lacerare & vaſtare tentaverit, ſubveniant ceteri, & quaſi Paſtores utiles & miſericordes, oves Dominicas in gregem colligant .... quia etſi Paſtores multi ſint, unum tamen gregem paſcunt, & oves univerſas, quas Chriſtus ſanguine ſuo & paſſione quæſivit, fovere debent.*

XX. Annon aperte ſignificat his verbis Cyprianus, ſe Stephanum ad id hortari, quod quilibet alius Epiſcopus præſtare potuiſſet? Hujus rei inſigne nobis exemplum ſuppeditat ſequens ejus Epiſtola ad Hiſpanos ſcripta de Baſilide, & Martiale, in qua id erga Hiſpaniam facit, quod Stephanum erga Gallias præſtare fuerat hortatus: Baſilidem, quippe & Martialem, libellorum idolatriæ reos expelli jubet, Sabinumque in Baſilidis locum legitime ordinatum remanere: quamvis ille Romam pergens Stephanum fefelliſſet, *ut exambiret reponi ſe in Epiſcopatum, de quo fuerat depoſitus.*

XXI. Itaque Cyprianus non modo nullam agnoſcit in Romano Pontifice ordinandorum Epiſcoporum in Hiſpania poteſtatem, verum etiam ejus judicium de reſtitutione alicujus Epiſcopi jam ordinati improbat, & Hiſpanos litteris ſuis hortatur, ut ei minime pareant.

XXII. Alio deinde teſtimonio conantur oſtendere ordinatos fuiſſe a Pontifice Romano in Gallia Metropolitanos, quod non minus leve eſt: Zozimus, inquiunt, dedit Arelatenſi Epiſcopo jus ordinandi Epiſcopos in Galliis; verum Zozimus non tribuit hanc Arelatenſi Epiſcopo poteſtatem: ſed quia ipſum Viennenſis, & Narbonenſis Provinciæ Metropolitanum eſſe putabat, ſtatuit, ut in ordinandis Epiſcopis teneat auctoritatem. Perabſurdum autem eſt inde inferre jus ordinandorum Metropolitanorum in Gallia ad Pontificem Romanum pertinere.

XXIII. Ceterum tantum abeſt, ut Romanus Pontifex ordinationes Epiſcoporum, aut Metropolitanorum in Gallia ſui juris eſſe exiſtimarit, ut S. Leo Epiſt. 89. ad Epiſcopos Viennenſes Hilarium reprehendat, quod non modo ordinationes Eccleſiarum Galliæ ſibi vindicaret, ſed etiam mentiretur id juris Romano Pontifici competere. *Non enim*, inquit, *nobis ordinationes Provinciarum veſtrarum defendimus, quod poteſt forſan Hilarius pro ſuo more mentiri: ſed vobis per veſtram ſollicitudinem vindicamus.* Quid clarius aut apertius deſiderari poteſt? Pontifex Romanus diſerte pronuntiat ſe ſibi ordinationes Eccleſiarum in Galliis minime vindicare: annon perfrictæ frontis eos eſſe oportet, qui invitis & reclamantibus Pontificibus, iſtud juris ipſos tunc temporis obtinuiſſe confidenter affirmant? Non me latet Quenellium per ordinationes Eccleſiarum hic non intelligere ordinationes Epiſcoporum, ſed Eccleſiarum adminiſtrationem, & ſollicitudinem, quæ Metropolitano aut Primati competit. Verum etiamſi hæc expoſitio vera foret (quæ tamen parum veriſimilis videtur,) ſubſiſteret tamen argumenti noſtri vis; nam ſi Romanus Epiſcopus non habet ſollicitudinem Eccleſiarum Galliæ, multo minus habebit ordinationem Epiſcoporum & Metropolitanorum, in quo præcipua adminiſtratio ſeu ſollicitudo & ordinatio Eccleſiarum ſita eſt.

XXIV.

XXIV. De Hiſpania perſpicuum eſſe volunt jus ordinationum in Diœceſi Hiſpanienſi Epiſcopum Romanum habuiſſe ex inſtitutione Primatuum, ut conſtat ex Epiſt. 1. Simplicii. 26. Hormiſdæ, & ex Concil. Tol. 12. anni 681. c. 6. Verum ex iſtis potius perſpicuum eſt, Epiſcopum Romanum jus iſtud in Hiſpania non habuiſſe. Simplicius, & Hormiſdas Vicarios ſuos faciunt duos Epiſcopos Hiſpaniæ, hic Silvanum, ille Zenonem; ſed ne verbum quidem habent de ordinatione Metropolitanorum. Concilium vero Toletanum canone 6. concedit Toletano Pontifici hoc privilegium, *ut electos a Rege Epiſcopos probet, & omnibus Eccleſiis præficiat, ea tamen lege, ut is infra trium menſium ſpatium Metropolitani præſentiam viſurus accedat*. Hoc autem quid faciat ad jus Romani Pontificis aſſerendum aſſequi ego prorſus nequeo.

XXV. Demum de Africa Epiſcopum Carthaginenſem totius Africæ Primatem ab Epiſcopo Romano conſtitutum eſſe ex omni retro memoria confidenter aſſerunt. Unde concludunt, eum Metropolitanos ordinaſſe auctoritate ſibi a Romano Pontifice commiſſa. Verum qui ita ratiocinantur, morem Africanæ Eccleſiæ ignorant. Nam Epiſcopus Carthaginenſis non a Romano Pontifice, ſed a vicinis ordinabatur Epiſcopis, idque ex omni retro memoria. Metropolitani vero Eccleſiaſtici ad illum gradum perveniebant ex ſola antiquitate. Metropoleon vero civilium Epiſcopi nullo præ ceteris jure fruebantur.

XXVI. Itaque cum tam leves aſſerantur rationes ad oſtendendum Romanum Pontificem jus ordinandi Metropolitanos in toto Occidente habuiſſe, firmum manere debet & inconcuſſum, Metropolitanorum ordinandorum in Africa, Gallia, Hiſpania, ceteriſque occidentis Provinciis extra Patriarchatus Romani limites a nobis aſſignatos ſitis, poteſtatem, penes Comprovinciales Epiſcopos, non penes Romanum Pontificem fuiſſe; qui jure iſto antiquitus fruebatur tantum in Provinciis ſuburbicariis, ubi omnes Epiſcopos ordinabat, & in Illyrico, ubi Metropolitanos a ſuo Vicario Theſſalonicenſi Epiſcopo ambiebat ordinari.

XXVII. Eodem, ut obſervavimus, jure fruebantur Patriarchæ orientis, Alexandrinus, Antiochenus, Conſtantinopolitanus, Hieroſolymitanus, ſed in ſuis tantum Diœceſibus, non extra Patriarchatus ſui limites, ubi Metropolitæ juxta antiquiſſimam formam ab Epiſcopis Provinciæ, adjunctis ſi placuiſſet finitimis, conſtituebantur. Atque hæc de primo Patriarcharum jure, quod ad ordinationes ſpectat.

XXVIII. De poſterioribus, Concilii ſcilicet convocandi poteſtate, & ſuper totam Diœceſim inſpectione, vix ulla poteſt eſſe difficultas. Nam ſtatim atque recurſus datus eſt a Synodo Provinciæ ad Synodum Diœceſeos, ut in Concilio Chalcedonenſi Canone 9. ſancitum eſt, haud dubium quin Patriarchæ jus habuerint Epiſcopos ad Concilium invitandi. Cetera vero jura inſpectionis eadem ſunt, proportione ſervata Patriarchæ ſuper Diœceſim, ac Metropolitani ſuper Provinciam.

XXIX. Nullus autem Patriarcha majorem habuit in ſua Diœceſi poteſtatem, quam Alexandrinus. Nam præter omnium Epiſcoporum ordinationes adeo ab ipſo pendebant ceteri Epiſcopi, ut nihil ſine ipſo majoris momenti facere auderent. Hinc in Concilio Chalcedonenſi act. 4. Ægypti Epiſcopi adeo enixe obteſtantur Patres Concilii, ne ad ſubſcriptionem fidei ſine Archiepiſcopo adigantur, quia extra ſententiam, & juſſum ejus nihil ejuſmodi facere poterant.

§. Ultimus.

Sextus Canon Concilii Nicæni exponitur, & Provinciarum ſuburbicariarum limites inquiruntur.

QUoniam ad præſens inſtitutum imprimis ſpectat ſextus Canon Concilii Nicæni, quo quarumdam Eccleſiarum ſupra ceteras jura, & privilegia firmantur: ideo nos antequam huic diſſertationi finem imponamus, genuinum ejus ſenſum, qui multis diſputationibus involutus eſt, inveſtigabimus. Ac primum exſcripturi ſumus Canonem ex verſione Dionyſii Exigui, quæ omnium videtur optima. *Antiqua conſuetudo ſervetur per Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, ut Alexandrinus Epiſcopus horum*

 omnium

omnium habeat poteſtatem ; quia & urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt. Similiter autem & apud Antiochiam ceteraſque Provincias, ſuis privilegia ſerventur Eccleſiis. Illud autem generaliter clarum eſt, quod ſi quis præter Metropolitani ſententiam fuerit factus Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit Epiſcopum eſſe non oportere.

II. Prima circa hujus Canonis ſenſum quæſtio eſt, utrum jura illa ſeu privilegia Romanæ, Alexandrinæ, & ceterarum Eccleſiarum, de quibus loquitur Concilium, Patriarchalia ſint, an Metropolitica. Poſterius iſtud in diſſertatione ea de re confecta probare ſtuduit Launoïus Pariſienſis Theologus. Sed hanc diſſertationem refutare conatus eſt Valeſius, in alia diſſertatione, quam ad calcem Socratis, & Sozomeni inſeruit, contendens de jure Patriarchico hic agi. Nos utriuſque opinionis fundamenta referemus, prætermiſſis illis, quæ ad quæſtionem iſtam ſolvendam non pertinent; quid in utraque opinione vitii videatur, docebimus; ac demum noſtram expoſitionem apertam, ut puto, ac planam ſubjiciemus.

III. Launoïus cenſet hunc Canonem editum eſſe occaſione ſchiſmatis Meletii, quod ille per ſingulas Provincias Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos conſtituere auſus fuerit: cum antea conſuetudo eſſet, ut ab Epiſcopo Alexandrino ordinarentur. Vult igitur hoc Canone antiquum illud ordinationis per totam Ægyptum, Libyam, & Pentapolim jus Alexandrino Epiſcopo vindicari. Ita ut ille Canon ſit veluti exceptio quarti, in quo ſtatuitur, *ut confirmatio eorum, quæ in Provincia geruntur, Metropolitano tribuatur Epiſcopo.*

IV. Itaque Canonis hujus ex Launoïo hic ſenſus eſt, etiamſi in pleriſque Eccleſiis ordinatio Epiſcoporum cenſeatur eſſe legitima, cum a tribus Epiſcopis Provinciæ, conſentientibus ceteris ejuſdem Provinciæ, & confirmante Metropolitano facta eſt: attamen omnes, & ſingulæ ordinationes in Ægypto, Libya, & Pentapoli, pertinebant ad Alexandrinum Metropolitanum; ſicut ordinationes Provinciarum ſuburbicariarum ad Romanum; quia antiquus mos ita obtinuit: ſimiliter apud Antiochiam, ceteraſque Provincias, is Metropolitanus, qui conſuevit antiquitus Epiſcopos in Eccleſiis ordinare, ſuo jure fruetur.

V. Hæc expoſitio duobus nititur fundamentis.

VI. Primum eſt, Alexandrinum Præſulem jus ordinationis Epiſcoporum, & Presbyterorum, & Miniſtrorum per Ægyptum, & Pentapolim habuiſſe.

VII. Alterum eſt, illam, quæ inſtituitur inter Romanum, & Alexandrinum Præſulem, comparationem, in iis, quæ ad ordinationem Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum pertinent, inſtitui. Hæc duo probare conatur Launoïus, primum cap. 2. alterum cap. 4. diſſertationis ſuæ.

VIII. Illud igitur probat ex Athanaſio, qui ait in Opuſculo de ſententia Dionyſii Alexandrini, ad curam ejus ſuperioris Libyæ Eccleſias pertinuiſſe; & Sozomeno, qui dicit Meletium ordinationes ad Alexandrinum pertinentes ſibi uſurpaſſe, cui jungit Epiphanium, qui ait, ipſum Eleuteropoli, Baſæ ſeu potius Gaſæ, & Æliæ Epiſcopos conſtituiſſe.

IX. Deinde ex eodem lib. 8. cap. 19. cum refert Nilammonem Peluſii ordinatum eſſe Epiſcopum a Theophilo; Socrates quoque Hermopoleos Epiſcopum Dioſcorum, ab eodem ordinatum eſſe ſcribit lib. 6. c. 7. Præterea Syneſius teſtis eſt Epiſt. 67. & 105. Epiſcopum Alexandrinum Palæbiſcæ, Olbiaris, & Cyrenæ Pentapoleos urbibus Epiſcopos ordinaſſe, colligiturque ex Iſidoro Peluſiota lib. 2. Epiſt. 128. Cyrillum Alexandrinum Peluſii Epiſcopum ordinaſſe. Denique Moſchus ait, Papam Alexandrinum Heliopolim, Leontopolim, & Babylonem Epiſcopos miſiſſe.

X. Alterum vero expoſitionis ſuæ fundamentum, nempe comparationem inter Alexandrinum, Romanumque Patriarcham quoad jus ordinationis inſtitui probat tantum Launoïus ex hypotheſi, quam antehac fecerat, Meletium huic Canoni occaſioni fuiſſe ob ordinatos in Libya, Ægypto, & Pentapoli Epiſcopos. Verum id gratis omnino ſupponitur, nec ullo argumento aut probatum eſt a Launoïo, aut probari poteſt.

Digitized by Google

poteſt. Quod autem primo loco aſſerit Alexandrinum Præſulem jus ordinationis Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum per omnes Eccleſias Ægypti, Libyæ, & Pentapoleos habuiſſe, & quidem refragante Metropolitano, necnon proprio Epiſcopo, de Presbyteris, & Diaconis falſum omnino videtur; de Epiſcopis vero, qui ſunt extra ejus Provinciam ante annum 400. nullo argumento demonſtrari poteſt. Nam jura illa Dionyſii Alexandrini ad ordinationes, juſque Metropoliticum minime pertinebant: ſed tantum ad quamdam, ut ita loquar, ſuperinſpectionem, & ſuperintendentiam ſeu majorem auctoritatem, qua pollebat Alexandrinus Antiſtes ſuper Epiſcopos Libyæ, & Pentapoleos, ad quos propterea legatos miſit, ut eos ab errore Sabellii revocaret.

XI. Verum eſt quidem Meletium Epiſcopos, & Presbyteros non modo in iſtis Provinciis ordinaſſe, ſed etiam in aliis; nam Eleuteropolis, Gaza, & Ælia in Palæſtina ſunt, non in Ægypto, Libya, aut Pentapoli; ſed ex hujus facto concludi non poteſt, Alexandrinum jus ordinationis in his Provinciis habuiſſe, nec ullus id unquam dixit. Hinc videre eſt Meletium ſibi vindicaſſe non ſolum ordinationes ad Alexandrinum Præſulem pertinentes: ſed pro more eorum, qui novarum ſunt ſectarum auctores, ubique factionis ſuæ Epiſcopos ordinare tentaſſe. Denique quod Socrates ait ordinatum eſſe Epiſcopum Hermopoleos, id nihil facit ad propoſitum, cum Hermopolis ſit Ægypti urbs, cujus Præſul Alexandrinus Metropolitanus erat.

XII. Verumtamen negari non poteſt, quin poſt annum 400. nonnullos in Pentapoli Epiſcopos ordinarit Alexandrinus Præſul, ut conſtat ex relatis a Launoio Syneſii, Iſidori, & Moſchi teſtimoniis. Sed iſtud jus tempore Nicæni Concilii Alexandrino Epiſcopo competiiſſe non probatur, nec ex Concilii Canonibus colligi poteſt. Deinde etiamſi jus iſtud tunc temporis Epiſcopus Alexandrinus habuiſſet, inde concludi non poteſt de illo tantum hic Concilium loqui, non autem de jure Patriarchico.

XIII. Præterea quidvis tandem moliatur Launoius, dicere minime poteſt de jure Metropolitico hic tantum agi. Licet enim jus ordinandi Epiſcopos in ſua Provincia ſit Metropoliticum, jus tamen ordinandi Epiſcopos in aliena Provincia pluſquam Metropoliticum eſt, imo pluſquam Patriarchicum. Quare cum ultro fateatur Launoius hic agi de iſto jure, fateri quoque debet, Canonem non de ſimplici jure Metropolitico intelligendum eſſe: ut enim verbo dicam, Metropolitanus is dicitur, qui uni Provinciæ præeſt, Patriarcha vero, qui toti Diœceſi: ſed qui in tota Diœceſi Epiſcopos ordinat, non modo Provinciæ, ſed toti Diœceſi præeſt: ergo Patriarcha merito dicitur. Itaque multum vereor, ne hæc tam acris diſceptatio mera ſit λογομαχία. Patriarchæ nomen tunc in uſu non fuiſſe fatentur omnes. Metropolitani nomen pro primo unius tantum Provinciæ Epiſcopo, qui ejus curam gerit, acceptum tunc temporis certo certius eſt. Dum ergo Concilium Nicænum, quibuſdam Metropolibus in alias Metropoles, & Provincias jura concedit, jura iſta proprie non ſunt Metropolitica: ſi tamen aliquis ea Metropolitica appellare pertinaciter velit, non multum repugnabo, modo fateatur, hæc eadem dici etiam poſſe Patriarchica, quamvis nomen Patriarchæ nondum eſſet in uſu.

XIV. Alterum opinionis Launoii caput eſt, comparationem inter Eccleſiam Alexandrinam, & Romanam quoad jus ordinationis inſtitui. Hanc ex ipſomet Launoio refellimus: nam ſi Romanus Epiſcopus, ut ipſe contendit, ordinabat tantum Epiſcopos in Provinciis Metropoli ſuæ ſubjectis, non autem in Provinciis, quæ aliis Metropolitanis ſubjiciebantur, quid hoc, quæſo, ad Alexandrini Præſulis in Libyam, & Pentapolim jura confirmanda faciebat? Nulla quippe difficultas erat, quin ordinatio Epiſcoporum Ægypti ad ipſum pertineret, vel ſi qua erat, hæc Canone 4. jam ſublata fuerat, quo Metropolitanorum in ordinationibus jus confirmabatur. Sed quæſtionem hanc fuiſſe vult Launoius, num in Pentapoli, & Libya, id eſt aliis Provinciis ordinationis jus haberet Alexandrinus: hoc autem Romani Pontificis exemplo non confirmatur, ſed potius infirmatur. Nam ſi Epiſcopus Romanus non alibi ordinat,

quam in Provinciis ſuburbicariis, quarum ille ſolus Metropolitanus eſt, cur Alexandrinus ordinabit in aliis Provinciis, quarum Metropolitanus non eſt? Quod autem hic aſſerit Lannoius, Romanum Epiſcopum Presbyteros ex ſua Provincia inconſultis Epiſcopis ordinaſſe, id mihi & falſum videtur, & omnibus Eccleſiaſticis regulis contrarium: ſed hoc nihil ad quæſtionem noſtram facit, quare nunc ad Valeſii expoſitionem accedimus.

XV. Valeſius duo præcipue ait hoc in Canone notanda eſſe; primum, hic agi de Patriarchis: alterum, non de ſola ordinatione, ſed de omni jure Patriarchico agi.

XVI. Poſterius illud jam probavimus, & poſtea exponemus. Alterum ipſe probat ex Athanaſio, Innocentio, & Hieronymo. Athanaſio quidem, cum ait ad curam Dionyſii Libyam pertinuiſſe. Innocentio, cum ſcribit ad Alexandrum Antiochenum, eum Concilii Nicæni Canonibus, *non ſuper unam Provinciam, ſed ſuper Diœceſim eſſe conſtitutum, ut Metropolitanos auctoritate ordinet ſingulari, & ceteros non ſine permiſſu, & conſcientia ſua ſinat Epiſcopos procreari*. Denique Hieronymus ait in Epiſt. ad Pammachium a Concilio Nicæno ſtatutum fuiſſe, *ut totius Orientis Metropolis eſſet Antiochia*.

XVII. Poſteriorem vero hujus Canonis partem: *illud autem omnino manifeſtum eſt, ut ſi quis præter Metropolitani ſententiam fuerit factus Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit Epiſcopum eſſe non oportere*, de omnibus Epiſcopis intelligendam non eſſe putat Valeſius, ſed tantum de Metropolitanis, quorum ordinatio irrita decernitur, niſi ſit a Metropolitano Metropolitanorum, hoc eſt a Patriarcha confirmata.

XVIII. Ego autem in duobus a Valeſio diſſentio, quorum alterum eſt poſteriorem hujus Canonis partem de ſimplicibus Metropolitis intelligendam eſſe, ut ſit veluti exceptio præcedentis, qua Canon 4. confirmatur, & ſenſus ſit, propter privilegia quibuſdam ſedibus conceſſa non minui Metropolitanorum jura.

XIX. Alterum eſt, priorem Canonis partem de jure quidem, qui Metropolitano ſuperior ſit, intelligendam, ſeu de jure Exarchatus Alexandriæ, & Antiochiæ, quod olim Patriarchicum dicebatur: non autem de jure Patriarchico, prout nunc accipitur. Statim enim addit Concilium: *ſimiliter & in Antiochia, & in aliis Provinciis ſua privilegia, ac ſuæ dignitates ſerventur Eccleſiis*. Porro ſi de hoc poſteriori jure ageretur, nullæ aliæ commemorarentur Eccleſiæ, præter Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam, cum nullæ aliæ tum temporis fuerint, quibus id juris competeret. Quare ſenſus Canonis hic mihi videtur.

XX. Antiqua conſuetudo obſervetur, ut Alexandrinus Epiſcopus in Eccleſias, quæ ſunt in Ægypto, Libya, & Pentapoli, poteſtatem habeat, & curam illarum gerat, procuretque, ut cuncta in illis ſecundum Eccleſiæ leges fiant; quemadmodum Epiſcopus Romanus facit in Provinciis ſuburbicariis. Similiter & in Antiochia, & in aliis Eccleſiis, quæ ſimilia privilegia habent, iis illa ſerventur. Sed quamvis hæc privilegia quibuſdam ſedibus reſerventur, non propterea tamen Metropolitani Epiſcopi jus auferri debet, ſed Epiſcoporum ordinationes ipſius ſemper erunt, nec Patriarchæ reſervabuntur. Inſtituitur vero inter Alexandrinum, & Romanum Epiſcopum comparatio, non prout uterque Epiſcopus, aut Metropolitanus, aut prout hic Epiſcoporum primus, ſed prout ille caput eſt Diœceſeos Ægypti, Libyæ, & Pentapoleos, hic vero Provinciarum ſuburbicariarum.

XXI. Hæc ratio Ruffinum impulit, ut earum mentionem faceret in ſua tranſlatione, quæ ſic ſe habet: *& ut apud Alexandriam, & in urbe Roma vetuſta conſuetudo ſervetur, ut vel ille Ægypti, vel hic ſuburbicariarum Eccleſiarum ſollicitudinem gerat*. Antiquiſſimus Juſtelli Codex Canonem hunc eodem ferme modo exhibet. Titulus eſt *de Primatu Eccleſiæ Romanæ, & aliarum civitatum Epiſcopis*. Dein ſequitur Canon, his verbis conceptus: *antiqui moris eſt, ut urbis Romæ Epiſcopus habeat principatum, ut ſuburbicaria loca, & omnem Provinciam ſua ſollicitudine gubernet, &c.* In eumdem ſenſum recidit Canon Arabicus 8. *Conſtitutum eſt, ut Epi-*

Epiſcopus Ægypti, id eſt Patriarcha Alexandrinus, præſideat, & habeat poteſtatem totius Ægypti, & omnium locorum, civitatum, & oppidorum, quæ ſunt circum eam; quia ſic convenit, & quia ſimiliter Epiſcopus Romæ, id eſt ſucceſſor Petri Apoſtoli poteſtatem habes omnium civitatum ac locorum, quæ ſunt circum eam: ac ſimiliter Epiſcopus Antiochiæ, id eſt, Patriarcha poteſtatem habeat Provinciæ illius totius, & in aliis item locis ſervari debet, quod in præterito conſtitutum eſt.

XXII. Hæ Canonis hujus paraphraſes minime malæ mihi videntur. Nam licet iſtæ omnes interpretationes accuratæ non ſint, nec ad litteram verba Canonis reddant, ejus tamen ſenſum optime exponunt, ut ex dictis conſtat.

XXIII. Oſtendimus enim in Nicæno Canone 6. comparationem inſtitui Alexandrini Epiſcopi cum Romano quoad jus Exarchicum, ſeu ut olim loquebantur, Patriarchicum, aliunde vero demonſtravimus jus iſtud Romani Pontificis extra Provincias Vicario urbis Romæ ſubditas, quas ſuburbicarias dicit Ruffinus, non extendi. Ex quibus inferri neceſſario debet illos ſcopum attigiſſe, qui Canonem Nicænum exponentes jus Alexandrini Epiſcopi in Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, cum Romani Pontificis in Provincias ſuburbicarias jure compararunt. Præterquam quod Ruffini auctoritas non levis debet eſſe ponderis, quippe qui eodem, quo Nicænum Concilium celebratum eſt ſæculo, vixerit, & ſcripſerit, quo tempore ex Eccleſiarum regimine colligi poterat, qua ratione a Nicænis Patribus illud diſpoſitum foret.

XXIV. Reſtat nunc inquirendum, quæ fuerint Provinciæ, & Eccleſiæ ſuburbicariæ, & quinam illarum limites. Hoc autem imprimis circa iſtam quæſtionem ſtatuendum videtur, & pro certo ſupponendum, Eccleſias ſuburbicarias Provinciis reſpondere ſuburbicariis. Quemadmodum enim Eccleſiæ Ægyptiæ, Aſianæ, Illyricianæ, Orientales, eæ ſunt Eccleſiæ, quæ in iſtis Dioeceſibus erant ſitæ: ita etiam Eccleſiæ ſuburbicariæ aliæ eſſe non poſſunt ab iis, quæ Provinciis ſuburbicariis continebantur. Tota ergo quæſtio de Eccleſiarum ſuburbicariarum limitibus ex Provinciarum ſuburbicariarum limitibus pendet. Provinciæ autem ſuburbicariæ aliæ dici non poſſunt, quam illæ, quæ circa Romam adjacebant: quæ Urbs dicitur ἀντονομαστικῶς. Docet id vel ipſum nomen, quod regiones ab urbe non longe poſitas ſignificat, tum etiam Imperatoriarum legum auctoritas, in quibus Provinciæ ſuburbicariæ appellantur eæ, quæ circa Romam adjacebant. Et procul diſtitis ab urbe regionibus, ut Africæ, Galliæ, & Hiſpaniæ opponuntur, ut modo demonſtraturi ſumus, patetque vel ex una lege Codicis Theodoſiani lib. 8. tit. 5. l. 34. ubi ſtatuitur, ut Decretum in gratiam Africæ Proconſularis latum, locum etiam habeat in Provinciis ſuburbicariis. Ferri igitur minime poteſt illorum opinio, qui Provinciarum ſuburbicariarum nomine, vel univerſum Imperium, vel ſaltem Occidentem univerſum deſignari volunt.

XXV. Verum quamvis controverſum eſſe non debeat, quin Provinciæ ſuburbicariæ haud procul ab urbe fuerint poſitæ, non mediocris tamen eſt difficultas in eorum aſſignandis exacte limitibus, variantque hic peritiſſimorum in iſtis rebus virorum ſententiæ. Sunt enim nonnulli, qui Provincias omnes ſuburbicarias intra centeſimum ab urbe milliare poſitas fuiſſe contendunt, qua in opinione fuerunt hoc ſæculo viri duo eruditione præſtantes, Gothofredus, & Salmaſius. Ille in diſſertationibus anonymis de Provinciis ſuburbicariis quatuor tantum Provincias ſeu regiones, ſi tamen ita dici poſſunt, ſuburbicarias dictas fuiſſe autumat Tuſciam ſuburbicariam, Picenum ſuburbicarium, Latium vetus, & Latium novum. Alter vero Latium non dividit in duas regiones, ſed quartam Provinciam addit Valeriam. Alii vero Provincias ſubarbicarias tam arctis limitibus haud concludunt: ſed eas omnes Provincias eſſe volunt, quæ Vicario urbis parebant; hac in opinione verſatur doctiſſimus Sirmondus, cujus ſententiam plerique eruditi ſecuti ſunt.

XXVI. Probatur autem illa ex variis legibus, in quibus regionum ſuburbicariarum, ſeu urbicariarum nomine illæ omnes deſignantur, quæ Vicario urbis parebant. Sic in

in Codice Theodoſiano lib. 11. tit. 16. c. 9. his verbis deſignantur: *non enim per Italiam tantum, ſed etiam per urbicarias regiones, & Siciliam, patrimonialium & emphyteuticorum fundorum vires ſervandas eſſe perſpeximus*. Ubi urbicariæ regiones ſumuntur pro illa Italiæ parte, quæ Vicariatu Italiæ non comprehenditur. Nam Italiæ nomine hic non intelligitur univerſa Italia, ſed Vicariatus Italiæ, prout diſtinguitur a Vicariatu Urbis Romæ. In eodem Codice lib. 9. tit. 30. c. 3. Valentinianus ait, a ſe vetitum fuiſſe, ne apud urbicarias regiones equis uti liceret. Lex autem, qua id vetitum fuerat, extat. c. 1. ejuſdem tituli, in eaque nominantur Picenum, Flaminia, necnon etiam Apulia, Calabria, Brutii, & Lucania, atque Samnium. Eæ igitur ſunt, quæ in poſteriori lege urbicariæ dicuntur, ſi Flaminiam excipias, quæ Italica erat. Ejuſdem Codicis lib. 11. tit. 10. Gratianus ad Probum Præfectum ſcribit, ut legem de privilegiis per obreptionem impetratis confirmet, *per omnem Italiam, tum etiam per urbicarias, Africanaſque regiones, ac per omne Illyricum*. Ecce quatuor Diœceſes, quæ Præfecto Prætorii Italiæ tum temporis parebant, Vicariatus Italiæ, Vicariatus Romæ, Africa Occidentalis, & Illyricum: ex iis autem quatuor, Vicariatus Romæ integer Provinciarum ſuburbicariarum nomine comprehenditur. Singillatim vero Vicariatus hujus Provinciæ enumerantur in eodem Codice lib. 11. tit. 28. c. 7. *Campaniæ, Tuſciæ, Piceno, Samnio, Apuliæ, Calabriæ, Brutiis, & Lucaniæ .... in omni præſtationis modo, quem antiqua ſolemnitas detinebat, quatuor partes jubemus auferri*. Hæ autem omnes Provinciæ hic enumeratæ urbicariæ diſerte dicuntur ejuſdem tituli cap. 14. ubi de lege iſta hæc habentur: *quod de annonariis functionibus per urbicarias Regiones Clementia noſtra conceſſit*. Prætermittuntur autem in ſuperiori enumeratione quatuor Vicariatus Romæ Provinciæ: Valeria ſcilicet, quia cum Samnio confunditur, & tres inſulæ, quia ſuos habebant peculiares magiſtratus, per quos vectigalia exigebantur.

XXVII. Denique regiones ſuburbicarias nec univerſo Imperio Romano, aut ſaltem Occidenti reſpondere, nec intra centeſimum ab urbe milliare coërceri, ſed Vicariatus Romæ Provincias eſſe evidentiſſime demonſtratur ex alio Valentiniani, Valentis, & Gratiani reſcripto ad Ampetium, quo concedunt Urſicino, qui prius in Gallias fuerat relegatus, abſcedendi copiam, ea tamen lege, *ne ad urbem Romam, vel certe ſuburbicarias regiones pedem inferat*. Idque ſe facere dicunt in ejus gratiam *naturæ ſuæ manſuetudine levigatos*. Porro ſi regiones ſuburbicariæ, vel univerſo Imperio Romano, vel ſaltem Occidenti reſponderent, quid eſſet ineptius, quam homini cuidam velut inſignem gratiam concedere, ut Gallia excedat, ea tamen lege, ne pedem in univerſum Imperium Romanum, aut ſaltem in Occidentem inferat. Ejuſmodi profecto gratia ſummi ſupplicii loco habenda eſſet. Oſtendendum jam ſupereſt Provincias illas, a quibus excluditur Urſicinus, eas eſſe, quæ Vicario urbis Romæ parebant. Hoc autem idem Imperator non obſcure indicat, cum ad Maximinum urbis Vicarium ſcribit, ut ſingularum, quibus præerat urbium civibus notum faciat, ne Urſicinum ejuſque ſocios per vetitas regiones iter facere patiantur. Itaque Provinciæ illæ ſuburbicariæ, ad quas accedere Urſicino permiſſum non erat, erant illæ omnes, quibus urbis Romæ Vicarius præerat. Hæ ſunt autem, ut ex notitia Imperii conſtat, Campania, Tuſcia, Umbria, Picenum ſuburbicarium, Sicilia, Apulia, Calabria, Brutii, Lucania, Samnium, Corſica, Valeria, quæ aliquando cum Samnio confunditur. Hæ ſunt rationes, ſeu conjecturæ, quibus probatur, Provincias ſuburbicarias eas ſolum eſſe, quæ Vicario urbis Romæ ſubjectæ erant.

XXVIII. Nunc ad eos me converto, qui Eccleſias ſuburbicarias nimis anguſtis limitibus concludunt, aſſerentes illas eo tractu contineri, qui Præfecto urbis parebat, & ultra centeſimum ab urbe milliare non protendebatur. Fundamentum hujus opinionis eſt, quod in Codice Theodoſiano lib. 12. tit. 6. l. 1. *de calcis coctoribus*, Conſtantinus Imperator jubeat ex quatuor regionibus, trecentos boves ad vehendam calcem

calcem ſubminiſtrari . Lex iſta inſcripta eſt Præfecto urbis , unde concludunt illam proprie accipiendam de iis regionibus, quæ ipſius ditioni ſubjectæ erant . Illa autem ultra centeſimum ab urbe milliare non extendebatur , ut conſtat ex Ulpiano *lib.* 1. §. 4. *de officiis Præfecti urbis*, & apud Auct. collat. leg. Moſ. *tit.* 1. *ff. de plagiariis:* lib. 2. Cod. Theodoſ. *de integri reſtitutione* , & l. 62. de hæreticis ; necnon ex Caſſiodoro, & Mœcenate apud Dionem lib. 52. Unde concludunt Provincias, quæ ab ejus nomine *urbicariæ*, vel *ſuburbicariæ* dicebantur , eo quod ipſi ſubjectæ eſſent, intra centeſimum ab urbe milliare concluſas fuiſſe . Hinc volunt eas non ſolum ab Africa, & Illyrico, & a Sicilia, & regionibus , quas vocant *annonarias* , diſtinctas fuiſſe , idque probare conantur ex multis legibus , ut ex lege Cod. Theodoſ. *Si per obreptionem* , quæ ſic habet : *igitur ſinceritas tua per omnem Italiam , tum per urbicarias, Africanaſque regiones, ac per omne Illyricum prælata hujus oraculi auctoritate firmabit*. Siciliam item ab urbicariis regionibus ſejungi putant lege 9. *de Extraordinariis muneribus :* ubi hæc habentur : *non enim per Italiam tantum ; ſed etiam per urbicarias regiones, & Siciliam , patrimonialium, & emphyteuticorum fundorum vires ſervandas eſſe cognovimus* . Porro hic Italiæ nomine putant deſignari omnem Italiæ tractum ultra centeſimum ab urbe lapidem , idque probare contendunt ex his verbis legis 2. Cod. Theodoſ. *De integri reſtitutione* . *Placuit poſt completum vigeſimum quintum annum ad interpretandam conteſtationem in urbe Roma ; uſque ad anni trigeſimi extremum diem ſpatia prorogari intra centeſimum urbis Romæ milliarium ; per omnem vero Italiam uſque ad anni vigeſimi noni finem* . Denique , inquiunt , diſtinguuntur ſuburbicariæ regiones ab annonariis , cum Picenum aliud ſit ſuburbicarium , aliud annonarium ; & ita Tuſcia alia ſuburbicaria , alia annonaria ; ergo quæ annonariæ erant Provinciæ , ſuburbicariæ non erant . Huc omnia ferme revocantur Salmaſii , & Gothofredi argumenta .

XXIX. Verum iſtorum opinio parum veriſimilis mihi videtur : primum enim ille tractus , qui præfecti urbis ditioni ſubjectus erat , Diœceſis minime dici poteſt , nec in eo plures Provinciæ integræ continentur , ſed tantum Provinciarum partes . Falſum enim eſt, regiones aſſignatas omnes, & intra, & extra centeſimum ab urbe lapidem contineri , ſicut e contra decem annonarias omnes extra centeſimum fuiſſe haud verum eſt . Nam ex Notitia Imperii , & ex Itinerario Antonini Picenum ſuburbicarium extra centeſimum ab urbe lapidem fuiſſe conſtat , & Umbriæ, quæ annonaria dicitur , partem maximam intra centeſimum lapidem contineri . Adde quod Latium novum inter Provincias nunquam habitum eſt , Valeria vero nonniſi ultimis temporibus , ut patet ex Notitia Italiæ, & Pauli Diaconi hiſtoria Longobardorum lib. 2. Ex his abunde diruitur, quod nobis ultimo loco objicitur , ſuburbicarias Provincias ab annonariis diſtingui. Et certe iſtas præſtationibus annonariis ſubjectas fuiſſe teſtatur lex 14. Codicis Theodoſiani *de indulgentiis debitorum* , lib. 9. tit. 28. qua Honorius Imperator , annonariarum functionum reliqua ſuburbicariis regionibus indulſit . Itaque primo falſum eſt, quod adverſarii ſumunt, regiones ſuburbicarias ab annonariis diſtinctas fuiſſe . At cur , inquiunt, in Notitia Imperii , Piceno tantum, & Tuſciæ ſuburbicariarum Provinciarum nomen imponitur , & quidem ut diſtinguantur a Piceno ,& Tuſcia annonariis ? Reſpondeo hæc nomina illis eſſe impoſita , ut a ſe invicem diſtinguerentur; at inde colligi nequit, nullam e Provinciis annonariis fuiſſe ſuburbicariam . Nam cum tractum Lutetiæ vicinum Franciam appello, non propterea nego alias Provincias Galliæ ad Franciam pertinere . Et certe coguntur ipſi adverſarii huic argumento reſpondere : Nam Latina regio , & Valeria, quas ſuburbicarias dicunt, in Notitia Imperii non appellantur ſuburbicariæ ; cur ergo cum ſint quatuor hujuſmodi, duabus tantum id nomen imponitur ? Porro non id idcirco dico, quaſi credam omnes regiones annonarias fuiſſe etiam ſuburbicarias: ſed quia ex ſuburbicariis quædam erant annonariæ, & ex annonariis quædam ſuburbicariæ ,

quæ-

quædam vero non; ſic Picenum annonarium, ſeu Flaminia non erat ſuburbicaria, & idcirco ab alio Piceno hoc nomine diſtinguitur.

XXX. Ex lege *de calcis coctoribus* nihil omnino colligere poſſunt, nec enim habet illa lex, quæ ſint iſtæ quatuor Provinciæ, quas vecturarios equos ſubminiſtrare oportebat, nec has tantum ſuburbicarias fuiſſe dicit. Et ſane Terracinenſes, qui in Campania ſunt l. 3. tit. eodem inter eos numerantur, qui calcem præſtabant. Ex eo vero quod lex iſta ad Præfectum urbis dirigatur, minime ſequitur, has quatuor Provincias ejus ditioni ſubjectas fuiſſe, ſed ad ſummum eum curaviſſe, ut calx Romam deferretur. Quod vero ajunt, ſuburbicarias regiones ab Italia, & Africa diſtingui, verum eſſe fatemur, ſi Italiæ nomen ſtricte ſumas, ut in Notitia Imperii pro Provinciis Italiæ Vicario ſubjectis. At eas a Sicilia diſtingui negamus; nam illa Vicario urbis Romæ parebat, ac proinde uti diximus inter ſuburbicarias erat. Cur ergo, inquies, in lege *de extraordinariis muneribus*, illa ſeorſim a ſuburbicariis enumeratur? Reſpondet Sirmondus id propterea factum, quod illa ſuum haberet rationalem privatum, cum ceteræ ſuburbicariæ haberent rationalem Romæ, ut conſtat ex Notitia Imperii ſect. 43. Et ſane ut argumentatur idem Sirmondus adverſus Salmaſium: *ſi Siciliam a ſuburbicariis lex illa penitus excludit: de lege altera, quæ unica eſt in Codice Theodoſiano*, ſi per obreptionem, *quid cenſes? Quæro enim cum Præfecto Italiæ & Illyrici præcipit Imperator*, ut per omnem Italiam, tum etiam per urbicarias Africanaſque regiones, ac per omne Illyricum (*hoc eſt per omnes Præfecturæ illius Diœceſis*) *legem promulget, Siciliam ecquo putas harum partium capite contineri? Excluſam enim, opinor, non dices cum Italiæ Præfecto paruiſſe Siciliam non dubites. Qua igitur in parte comprehenſam putas? Illyricone, an Africa, ridiculum ſit ſuſpicari: nam Italiæ Inſulam fuiſſe Siciliam quis neſcit? ſed cum Italiæ duæ fuerint Diœceſes, quæ in hac lege diſtinguuntur, Italia & urbicaria, ad Italiæ Diœceſim pertinuiſſe Siciliam, cum Italiæ Vicario non ſubeſſet, abſurdum eſt affirmare. Reſtat ergo, ut urbicariarum numero comprehendatur*. Hæc Sirmondus, quem conſulat, is qui plura volet de ſuburbicariis, & cum eo Salmaſii, Gothofredi, Aleandri, aliorumque lucubrationes, qui quæſtionem hanc ex profeſſo magna animorum concertatione tractarunt. Nos autem ea, quæ veriſimiliora nobis viſa ſunt, ſine ullo partium ſtudio defendimus, ac tria, ni fallor, oſtendimus. Primum eſt regiones, & Eccleſias ſuburbicarias eas minime dici poſſe, quæ longe ab urbe ſemotæ erant, nihilque abſurdius fingi quam hoc nomine omnes Imperii vel Occidentis Provincias, & Eccleſias appellari. Secundum, Provincias & Eccleſias ſuburbicarias, ultra centeſimum ab urbe milliare protendi. Tertium, veriſimillimum eſſe, eas omnes regiones, quæ Vicario urbis parebant ipſamque Siciliam, Provincias fuiſſe ſuburbicarias, & Eccleſias ſuburbicarias eas, quæ in iſtis regionibus poſitæ erant, quarum Exarchus erat, ſeu Patriarcha Romanus Epiſcopus. Hactenus de forma, & diſtributione Eccleſiarum a nobis dictum eſt, nunc de forma judiciorum Eccleſiaſticorum agendum eſt.

Digitized by Google

D E
ANTIQUA ECCLESIÆ
D I S C I P L I N A
DISSERTATIONES HISTORICÆ

DISSERTATIO SECUNDA.

De forma judiciorum Eccleſiaſticorum, ubi de appellationibus adverſus nuperam Chriſtiani Lupi de illis lucubrationem.

P R Æ L O Q U I U M.

IN omni ſocietate neceſſe eſt aliquos eſſe controverſiarum judices, necnon aliquam judicandi formam reperiri circa res illas, quæ finem, & ſalutem ſocietatis reſpiciunt. Cum ergo finis ſocietatis fidelium ſit vita æterna per fidem, & bonos mores adipiſcenda, bonumque illius commune ſit conſervatio fidei, & integritatis morum in ſingulis Eccleſiæ membris, haud dubium, quin Eccleſia ſuos habere debeat judices, qui de his ſtatuant; necnon legitimam, ac certam de his judicandi formam. Illud porro inter omnes conſtat eos eſſe in Eccleſia controverſiarum judices, qui Chriſtianos in fide, & moribus inſtituunt, quales fuerunt Apoſtoli, & poſt Apoſtolos, Epiſcopi, & Paſtores, qui ſinguli in Eccleſiis, quibus præſunt, judices dici poſſunt. Si vero aliqua gravior quæſtio ſit exorta, tunc in unum convenire debent, ut mutuo deliberent, & finem controverſiæ ſimul imponant. Sic Apoſtoli in unum convenienter cum Senioribus Hieroſolymis quæſtionem de legalibus finierunt. Poſt iſtos eadem conſuetudo manſit, & certa quædam judicandi forma ſtatuta eſt. Cum enim Epiſcopi in ſingulis Eccleſiis eſſent conſtituti, qui ſupra Presbyteros eminebant, his perſonarum, quæ in illorum Eccleſiis degerent, & controverſiarum illic ortarum judicium attributum eſt: ſed ita, ut ſimul cum Clero, hoc eſt cum aliis Presbyteris judicarint. Ab iſtorum judicio provocatio conceſſa ad Metropolitanum Epiſcopum, cum quo judicabānt ceteri Epiſcopi Provinciæ. Hæc videntur eſſe extra omnem controverſiam. At illud inter multos controvertitur, utrum a Metropolitani, & Synodi Provinciæ judi-

Digitized by Google

cio ex veteri Eccleſiæ diſciplina provocatio concederetur.

II. Duplex autem diſtingui ſolet cauſarum genus, quarum aliæ majores dicuntur, aliæ minores. Majores ſunt eæ, quæ vel ad Epiſcopos, vel etiam ad diſciplinam aliquam graviorem ſpectant: minores vero dicuntur eæ, in quibus agitur de Presbyterorum, & Clericorum judicio, vel de aliquo leviori diſciplinæ capite, quod Eccleſiam aliquam privatam attingat. De his omnibus quæritur, utrum provocatio detur ad Romanum Pontificem? alii in omnibus, alii vero in majoribus tantum provocationem locum habere contendunt. Ceteri negant antiquitus a judiciis quibuslibet Synodorum ad Romanum Pontificem eſſe provocatum,

III. Scripſere porro de illa quæſtione complures magni nominis viri. Nam ut Baronium, & Bellarminum mittam, quæſtio iſta noviſſime inter noſtros acriter agitata eſt, poſt editionem libri de Concordia, auctore Petro de Marca Archiepiſco Tololano ad Pariſienſis Eccleſiæ adminiſtrationem deſignato. In eo quippe negat ille appellationes ad Romanum Pontificem olim, & ex veteri jure in uſu fuiſſe. Ejuſdem ſententiæ eſt Launoïus Pariſienſis Theologus eruditione inſignis. Iſtos aggreſſus eſt Davidius auctor libri Gallice editi, *de judiciis Epiſcoporum Canonicis*. Hunc confutavit Anonymus non ignobilis in libro *de antiquis, & majoribus Epiſcoporum cauſis* typis mandato Leodii. In eamdem arenam deſcendit eruditus Leonis operum editor Paſchaſius Quenellius in diſſertationibus ad Leonem, quæ tom. 2. reperiuntur. Acceſſit his opus Gerbaſii Doctoris Pariſienſis, qui Davidium aggreditur, licet a ſententia Petri de Marca circa præſentis temporis diſciplinam diſſentiat. Iſtorum libri, ut fieri ſolet, a Romanis damnati a noſtris Epiſcopis propugnati ſunt. Pro Romanis reſpondendi provinciam ſibi ſumpſit Chriſtianus Lupus, qui opere iſto vixdum abſoluto e vivis exceſſit: vir certe bonus, ut fertur, & meliori cauſa dignus. In ejus tamen opere animi æquitatem, & modeſtiam requiro. Nam ſi quæſtionem iſtam ſine felle, & amice tractaſſet, quis eum reprehenderet? quis incuſaret? At tantis probris viros inſignes, & Catholicos afficit, tot in eos maledicta congerit, ut dignum mihi videatur opus ejus in perpetuum abſcondi, quod ſucco loliginis ubique imbutum eſt. Inſcribit illud, *adverſus prophanas vocum novitates, adverſus quoſdam temporum novatores*. Petrum de Marca Archiepiſcópum, Quenellium Oratorii Presbyterum, Gerbaſium Doctorem Sorbonicum, & Gamerium Jeſuitam Novatorum nomine deſignans, & eos indignis modis ubique proſcindens, ac hæreticis ſemper adjungens. Parcent, ut non dubito, viri illi piiſſimi, & charitatis amantiſſimi Patris Lupi manibus, & hanc illi offenſam, prout Chriſtianos decet, condonabunt, quam utinam & illi Deus omnino condonet. Nos certe eamdem tractaturi materiam, licet non poſſimus non eum, ſicubi, quid paulo gravius dicat, refellere, ne verbo quidem memoriam illius lædemus: ſed ubi ſe dederit occaſio, rationes ejus, ac reſponſa ſolummodo excutiemus. Ceterum duæ Diſſertationis hujus partes erunt, ſeu capita: in primo quæſtionem juris examinabimus, & Canones antiquos circa Epiſcoporum judicia exponemus: in ſecundo, facta, quæ ad appellationes ad Romanum Pontificem probandas adducuntur, examinabimus.

CAPUT PRIMUM.

In quo examinatur quæſtio juris.

§. I.

De Canone Concilii Nicæni.

NUllos habemus Canones authenticos Nicænis antiquiores. Ex his Canon quintus eſt de judiciorum forma, ab hoc exponendo ordiemur. Sic autem ſe habet: *de his, qui communione privantur, ſeu ex Clero, ſeu ex Laïco ordine ab Epiſcopis per unamquamque Provinciam, ſententia regularis obtineat, ut hi, qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem*

tem ne puſillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet Epiſcopi vitio videatur a congregatione ſecluſus. Ut hoc ergo decentius inquiratur, placuit per unamquamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari, ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis congregatis Provinciæ, diſcutiantur hujuſmodi quæſtiones, & ſic qui ſuo peccaverunt evidenter Epiſcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur. Uſquequo vel in communi, vel Epiſcopo placeat humaniorem pro talibus ferre ſententiam. Concilia vero celebrentur, unum quidem ante quadrageſimam Paſchæ, ut omni diſſenſione ſublata munus offeratur Deo puriſſimum, ſecundum vero circa tempus Autumni. Hoc in Canone judicium omne definitivum Epiſcopis Provinciæ committitur ſine ullo recurſu aut provocatione.

II. Reſpondent vulgo, hic agi de minorum Clericorum in cauſis criminalibus judicio, non de Epiſcoporum damnationibus. Idque poſt alios affirmat Chriſtianus Lupus cap. 12.

III. At reſponſio iſta nullo negotio diſjicitur. Primo enim etiamſi daretur, hic tantum nominatim mentionem fieri de judiciis Presbyterorum, & Diaconorum, quis non ex his intelligat eumdem circa Epiſcoporum judicia morem fuiſſe: nam ſi quæ illorum fuiſſet prærogativa, ſi quæ peculiaris ad eos judicandos forma in uſu fuiſſet, nonne Concilium Nicænum caſum hunc in ſuo Canone excipere debuiſſet? Deinde Canon non modo latus eſt de judicio unius Epiſcopi in Clericum, aut Laïcum, ſed etiam generatim de judicio plurium Epiſcoporum in quemlibet: *de his, qui communione privantur ab Epiſcopis per unamquamque Provinciam*, non dicit ab Epiſcopo per unamquamque Parœciam, ſeu, ut nunc loquuntur, Diœceſim. Additur, *ut qui abjiciuntur ab aliis, non recipiantur*, non autem *ut qui abjiciuntur ab uno Epiſcopo, ab aliis non recipiantur;* ac proinde loquitur Concilium de omni excommunicationis genere, ſive ab uno Epiſcopo, ſive a pluribus lata fuerit; tum adverſus Clericos, tum adverſus Laïcos. Epiſcopus autem ex Clero eſt, & excommunicari poteſt a Synodo Provinciæ. Et certe nemo dubitare poteſt, quin Concilium hoc Canone judicium Epiſcoporum, non ſecus ac ceterorum Clericorum judicio Synodi Provincialis permittat. Primo enim Concilio Provinciali judicium tribuit, & examen excommunicationum ab Epiſcopis latarum in Clericos, quod fieri non poteſt, quin de Epiſcopo judicium feratur. Secundo, ſi Provinciæ Synodo non committeretur hoc Canone judicium Epiſcoporum, eſſet Epiſcopus exlex, & a nullo judicari poſſet. Denique certum eſt ex uſu, & diſciplina hujus temporis, Epiſcoporum cauſas in Synodis Provinciæ tractatas, & judicatas fuiſſe. Itaque Canon intelligendus tam de Epiſcopis, quam de ceteris Clericis.

IV. Porro judicium Synodi Provinciæ, cujus in eo fit mentio, ultimum eſt, nec ab eo datur ulla provocatio. Jubentur enim a Synodo excommunicati tamdiu extra communionem manere, donec eiſdem Epiſcopis viſum fuerit humaniorem ferre ſententiam. Jam vero ſi poſt illorum judicium aliqua fuiſſet conceſſa provocatio, non hoc dixiſſet Concilium, ſed dummodo ſuperior, ad quem provocatio facta fuerit, judicium confirmet. Uno verbo, ſupponit Concilii Nicæni definitio judicium Epiſcoporum Provinciæ a nullo alio judice infirmari poſſe, quam ab ipſis Epiſcopis Provinciæ, qui illud tulerant. Adverſus hæc objicit Chriſtianus Lupus, adeo verum eſſe hic mentionem fieri tantum Presbyterorum, & Diaconorum, ut Concilium id manifeſte deſignet his verbis: *qui ſuo peccaverunt Epiſcopo*, vel ut habet Herveti verſio: *ſi quos Epiſcopum offendiſſe conſtiterit*. Ex quibus patet mentionem hic eſſe Clericorum Epiſcopo ſubjectorum.

V. Reſpondeo, Concilium quidem ſpecialiter loqui de Clericis Epiſcopo ſubjectis, quia illæ cauſæ frequentiores erant; ſed præterea ex illorum verbis colligi eamdem fuiſſe diſciplinam ſervatam in judiciis Epiſcoporum, & intentionem eorum fuiſſe, ut eadem ſervaretur.

§. II.

Noſtra Canonis Nicæni expoſitio confirmatur ex ſequentium Synodorum Decretis.

EX ſequentium Synodorum Decretis eluceſcet, & abunde confirmabitur noſtra Canonis Nicæni expoſitio.

II. Secunda Generalis Synodus omnem adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum Synodo Provinciæ Concilii Nicæni Decreto commiſſam eſſe affirmat Canone 2. tom. 2. Conc. col. 954. *ſervata, quæ præſcripta eſt de gubernationibus regula, manifeſtum, quod illa, quæ ſunt per unamquamque Provinciam, ipſius Synodus Provinciæ adminiſtret, ſicut Nicæno conſtat decretum eſſe Concilio.* At inter ea, quæ per unamquamque Provinciam occurrunt, maximi momenti eſt Epiſcoporum delinquentium correctio, & depoſitio. Ergo ex ſententia Nicæni Concilii, & Conſtantinopolitani ad Synodum Provinciæ tota pertinet.

III. Reſpondet Chriſtianus Lupus hoc Canone Concilii Conſtantinopolitani non explicari quintum, ſed ſextum Nicænum. Verum ſive quintus, ſive ſextus explicetur, noſtra quid intereſt? modo hoc habeamus Conſtantinopolitanæ Synodi Patres exiſtimaſſe omnem adminiſtrationem, ac proinde judicia Epiſcoporum pertinere ad Synodum Provinciæ ſecundum regulam, & mentem Nicænorum Patrum. Verumtamen Lupus hac in re fallitur; nam licet prima Canonis hujus Conſtantinopolitani pars, ſextum Nicænum reſpiciat, ſecunda tamen reſpicit quintum: nam in ſexto nulla Synodi fit mentio, nec ei tribuitur adminiſtratio Provinciæ, ſed Epiſcoporum Alexandrini, & Antiocheni jura ſervantur. Cum igitur in hac ſecunda parte Canonis ſecundi Conſtantinopolitani fiat mentio Synodi Provinciæ, reſpicitur ad quintum Canonem, ubi de Synodi Provinciæ judiciis agitur, non ad ſextum, ubi de illis ne verbum quidem. Unde Lupus ſeipſum veluti retractans cogitur addere pag. 111. *Quintum ſi tangat, tangit admodum modice.* Nullam tamen aliam reſponſionem adhibet.

IV. Canonem quintum Nicænum eodem modo intellexerunt Africani in Concilii Ep. ad Cæleſt. ubi ſic eum alloquuntur: *præfato debitæ ſalutationis officio impendio deprecamur, ut deinceps ad veſtras aures hinc venientes non facilius admittatis, nec a nobis excommunicatos in communionem velitis admittere, quia hoc etiam in Nicæno Concilio definitum facile advertit venerabilitas tua: nam etſi de inferioribus Clericis, vel Laicis videtur ibi præcaveri, quanto magis hoc de Epiſcopis voluit obſervari, ne in ſua Provincia a communione ſuſpenſi a tua ſanctitate, vel feſtinato, vel præpropere, vel indebite videantur communioni reſtitui, quia & nulla Patrum definitione hoc Eccleſiæ derogatum eſt Africanæ, & Decreta Nicæna, ſive inferioris gradus Clericos, ſive ipſos Epiſcopos ſuis Metropolitanis apertiſſime commiſerunt. Prudentiſſime enim, juſtiſſimeque providerunt, quæcumque negotia in ſuis locis, ubi orta ſunt, finienda, nec unicuique Provinciæ gratiam ſancti Spiritus defuturam, qua æquitas a Chriſti Sacerdotibus, & prudenter videatur, & conſtantiſſime teneatur.* Ubi apertiſſime affirmant illi, Epiſcoporum, non ſecus ac Clericorum judicia in Synodo Provinciæ juxta Nicænæ Synodi regulam terminari debere. Sed quia hos controverſiæ noſtræ judices admittere recuſat Chriſtianus Lupus, audiat Innocentium primum in Epiſt. ad Victricium Rhotomagenſem Epiſcopum cap. 3. *Si quæ cauſa*, inquit, *vel contentiones inter Clericos tam ſuperioris ordinis, quam inferioris ſint exortæ, ut ſecundum Synodum Nicænam congregatis ejuſdem Provinciæ Epiſcopis jurgium terminetur.* Addit equidem, *ſine præjudicio Romanæ Eccleſiæ.* Sed id de ſuo, & mihi ſatis eſt, quod agnoſcat Canonem quintum Concilii Nicæni intelligendum eſſe de majoribus Epiſcoporum cauſis. Sic quoque Chryſoſtomus Epiſt. ad Innocent. probat non potuiſſe ſe a tranſmarinis Epiſcopis judicari, quia ſecundum leges Patrum oportet in quibuſcumque Provinciis ſua negotia tractari.

V. Ante hos eadem docuit Cyprianus Epiſt. 54. *Nam*, inquit, *cum ſtatutum ſit omnibus nobis, & æquum ſit pariter* ac

ac juſtum, *ut uniuſcujuſque cauſa illic audiatur*, *ubi eſt crimen admiſſum*, *&* *ſingulis paſtoribus portio gregis ſit aſcripta*, *quam regat unuſquiſque*, *&* *gubernet*, *rationem ſui actus Domino redditurus : oportet utique eos, quibus præſumus non circumcurſare*, *nec Epiſcoporum concordiam cohærentem ſua ſubdola*, *&* *ſallaci temeritate collidere*, *ſed agere illic cauſam ſuam*, *ubi* *&* *accuſatores habere*, *&* *teſtes ſui criminis poſſint*. Videtur hic Cyprianus deſignare Canonem illum vetuſtum Apoſtolicum, quo cavetur, *ne ab aliquibus ejecti ad alios accedant*. Quæ quidem regulæ generales ſunt, & omnes omnino Clericos, ac proinde Epiſcopos complectuntur. Adde, quod ratio, propter quam vetantur externa judicia, nempe quia ibi debet fieri judicium, *ubi crimen admiſſum eſt*, *ubi teſtes*, *&* *accuſatores ſunt*, Epiſcopos æque, ac ceteros Clericos attingit.

VI. Idem luculenter confirmatur ex Concilio Antiocheno, in quo diſerte de Epiſcoporum judiciis fit mentio. Hujus Canones, ut alias diximus, in Concilio Chalcedonenſi, & deinceps in Eccleſia univerſa ſunt in auctoritatem admiſſi. Inter hos Canon 15. ex interpretatione Dionyſii ſic habet : *ſi quis Epiſcopus de certis criminibus accuſatus condemnetur ab omnibus Epiſcopis ejuſdem Provinciæ*, *cunctique conſonantes eamdem contra eum formam decreti protulerint*, *hunc apud alios minime judicari*, *ſed firmam concordantium Epiſcoporum Provinciæ manere auctoritatem*. Ita ſi convenirent Epiſcopi, illorum ſententia rata erat; nec a quoquam poterat diſſolvi. Si vero non convenirent, ut nonnunquam fieri ſolet, ſtatuit eadem Synodus Can. 4. *ut* (*tunc*) *Metropolitanus Epiſcopus a vicina Provincia judices alios convocet*, *qui controverſiam tollant*, *ut per eos ſimul*, *&* *Comprovinciales Epiſcopos*, *quod juſtum fuerit*, *approbetur*.

VII. Itaque omnis cauſa Epiſcoporum juxta Antiochenos Canones, vel Epiſcoporum Synodi Provinciæ judicio, ſi conveniant, vel ſi variet illorum ſententia, finitimorum, & Comprovincialium arbitrio plane terminatur, nullo poſt hæc relicto loco appellationis ad ſuperius aliquod Eccleſiaſticum tribunal.

VIII. Nihilominus tamen in eadem Synodo videtur aliquid innovatum circa Eccleſiaſtica judicia in gratiam Reſcriptorum Imperatoris, idque Canone 12. qui ſic ſe habet: *ſi quis a proprio Epiſcopo Presbyter*, *aut Diaconus*, *aut a Synodo fuerit Epiſcopus forte damnatus*, *&* *Imperatoris auribus moleſtus extiterit*, *oporteat ad majus Epiſcoporum converti Concilium*, *&* *quæ putaverint habere juſta plurimis Epiſcopis ſuggerant*, *&* *eorum diſcuſſiones ac judicia præſtolentur*. Qui quidem Canon cum illis, quos modo protulimus, pugnare videtur: nam in illis ſuprema conſtituuntur Synodi Provinciæ ſaltem finitimis adjectis judicia; at in iſto datur recurſus ad majorem Synodum: ſed ſi res accurate ſpectetur, facile ſecum invicem conciliabuntur hi Canones. Tunc enim tantum datur recurſus ad majorem Synodum, quando quidem reſcripta obtinuit ab Imperatore, quibus cauſa ejus retractari jubebatur. Quippe mos erat Imperatorum concedere reſcripta ad Reviſionem cauſarum a ſupremis etiam judicibus, ut a Præfectis Prætorio latarum conſtat ex l. 16. c. de ſenct. Præfecti Prætorio. *Litigantibus in ampliſſimo Præfecturæ Prætorianæ judicio non provocandi*, *ſed ſupplicandi licentiam concedimus*. Hoc remedium in Cod. *de appellationibus lege ult.* vocatur *retractatio*. Varia hujus rei in rebus Eccleſiaſticis exempla ſubminiſtrat Petrus de Marca hujus obſervationis auctor: ſic Athanaſii cauſam in Synodo Sardicenſi juſſu Imperatorum retractatam eſſe probat ex iſtis verbis Epiſt. Synodicæ ad Julium : *nam*, inquiunt in illa Epiſcopi. *religioſiſſimi Imperatores permiſerunt*, *ut de integro univerſa diſcuſſa tractarentur*. Quaſi ſine illorum permiſſu iſtud non licuerit. Sic Photinus jam damnatus ab Imperatore, impetravit, ut iterum ejus cauſa in Sirmienſi Conventu ageretur. Sic etiam Chryſoſtomus, teſte Palladio, judicatus a Synodo ad quercum petiit ab Arcadio, ut aliud Concilium celebraretur, in quo cauſa iſta tractaretur. Itaque Synodus Antiochena non ordinarie concedit provocationem ad majorem Synodum, ſed tantum permittit Imperatoribus, ut ſi cauſam alicujus Clerici vel Epiſcopi haud bene judicatam eſſe cenſeant, majorem Sy-

Digitized by Google

Synodum indicere poſſint, ubi iterum retractetur. Quod mirum eſſe non debet, cum omnes paulo majores Synodi ab Imperatoribus tunc convocarentur. At in caſibus ordinariis, ubi non intercedit Imperatoris auctoritas, nullam provocationem, aut reviſionem cuiquam concedunt; ſed volunt judicium finiri a Provinciæ Epiſcopis, ſi conveniant, adjunctis vicinioribus, ſi inter Epiſcopos Provinciæ ſit diſſenſio. Porro licet iſta expoſitio Petri de Marca ſit ingenioſe omnino excogitata, vereor tamen, ut non ſit ſatis ſolida. Mallem igitur Canonem hunc ita exponere, ut major quidem Synodus celebrari debeat, non ad petitionem, aut provocationem damnati, ſed ad eorum, qui ipſum damnaverunt, petitionem, ut ſcilicet ille, qui damnatus novas res molitur, & judicio in ſe lato ſtare non vult, compeſci poſſit. Ita ut ſenſus ſit Canonis: ſi quis damnatus ab Epiſcopis Provinciæ pervicax ſit, & Imperatorem ſollicitet, ut reſtituatur, oportet, ut ii, a quibus damnatus eſt, Synodi majoris auctoritatem adhibeant, ut ejus cauſa ibi cognita nullam excuſationem afferre poſſit. Id certe ſtatuunt Concilii Conſtantinopolitani Patres Canone 6. *Quod ſi evenerit*, inquiunt, *ut Provinciales Epiſcopi crimina, quæ Epiſcopo intentata ſunt, corrigere non poſſint, tunc ipſos ad majorem Synodum Diœceſis illius Epiſcoporum pro hac cauſa convocatorum accedere. Si quis autem his, quæ, ut prius declaratum eſt, decreta fuerant, contemptis, auſus fuerit vel Imperatoris aures moleſtia afficere, vel ſæcularium Principum judicia, vel univerſalem Synodum perturbare, neglectis Diœceſis Epiſcopis, eum nullo modo eſſe ad accuſationem admittendum*. Itaque Canonibus Antiocheno, & Conſtantinopolitano non datur facultas damnato ad majorem Synodum provocandi, ſed tantum conceditur Epiſcopis judicibus majoris Synodi auctoritate uti, ut damnatum, ſi pervicax ſit, & ſe per Imperatorem reſtitui conetur, compeſcant. Uno verbo nunquam ſinunt, ut a judiciis Provinciæ, aut Diœceſeos Epiſcoporum ad Romanum Pontificem, aut ad Occidentales provocetur.

VIII. Hanc porro diſciplinam mordicus retinuerunt Orientales, & Occidentalibus ſuccenſuerunt, quod vellent judicia in Oriente finita refricare. Id primum conteſtati ſunt in Ep. ad Julium ſcripta, ac deinde in Concilio Philippopolitano queruntur, Athanaſium receptum eſſe in communionem ab Occidentalibus, poſtquam damnatus fuerat in Oriente; & affirmant ſe ideo noluiſſe communicare Occidentalibus in Synodo Sardicenſi, quod Epiſcopos a ſe damnatos non projeciſſent, nec dignum honorem tribuerent Orientis Concilio; demum factum Occidentalium ſic incuſant: *hanc novitatem*, inquiunt, *moliebantur inducere, quam horret vetus conſuetudo, ut in Concilio Orientales Epiſcopi quod forte ſtatuiſſent, ab Occidentalibus refricaretur, ſimiliter quidquid Occidentalium partium Epiſcopi ab Orientalibus ſolveretur. Verum omnium Conciliorum juſte, legitimeque actorum decreta firmanda majorum noſtrorum geſta conſignant. Nam in Urbe Roma ſub Novato, & Sabellio, & Valentino hæreticis factum Concilium ab Orientalibus confirmatum eſt, & iterum in Oriente ſub Paulo Samoſateno, quod ſtatutum eſt, ab omnibus eſt ſignatum*. Hinc Imperator Conſtantius in Ep. ad Ariminenſem Synodum ſic Occidentales alloquitur: *non enim*, inquit, *de Orientalibus Epiſcopis in Concilio veſtro patitur ratio aliquid definiri, proinde ſuper his tantum, quæ ad vos pertinere cognoſcit gravitas veſtra, tractare debebitis*. Et poſt alia. *Quæ cum ita ſint, adverſus Orientales nihil ſtatuere vos oportet, aut ſi aliquid volueritis contra eoſdem prædictis abſentibus definire, id quod fuerit uſurpatum, irrito evaneſcet effectu*. Scio equidem Lupum, & alios hic nos acerbe carpere, quod Schiſmaticorum, & Hæreticorum, ut aiunt, teſtimonia laudemus. Verum non eo conſilio id facimus, ut illorum cauſam probemus, ſed tantum, ut oſtendamus, quæ fuerit Orientalium diſciplina, quæ non ſolum ex iſtis monumentis eluceſcit, ſed etiam ex iis quorum auctoritas eſt extra omnem controverſiam, ut jam demonſtravimus, & ſequenti paragrapho de ſæculis poſterioribus demonſtraturi ſumus.

IX. Verum ut illi tandem aliquando deſinant nos eo nomine criminari, audiant Ambroſium cum Euſebianis ſentientem res Orientis in Orientali Concilio, & Occiden-

tis

Digitized by Google

tis in Occidentali terminari oportere. Is igitur Palladio Presbytero Ariano petenti, ut Orientales Epiſcopi ad Synodum Aquilejenſem venirent, ut de ſe judicium ferrent, nolens Occidentalium judicio ſeſe committere, ſic reſpondet: *interim quia in ſuperioribus temporibus Concilium ſic factum eſt, ut Orientales in Orientis partibus conſtituti haberent Concilium, Occidentales in Occidente nos in Occidentis partibus conſtituti convenimus Aquilejenſem Civitatem, juxta Imperatorum præceptum. Denique etiamſi Præfectus Italiæ litteras dedit, ut, ſi vellent Orientales convenire, in poteſtate id haberent; ſed quia ſciebant conſuetudinem hujuſmodi eſſe, ut in Oriente Orientalium eſſet Concilium, intra Occidentem Occidentalium, ideo putaverunt non eſſe veniendum.* Quæ quidem Ambroſii ſententia ſupponit, res Orientalium ab Orientalibus, & Occidentalium ab Occidantalibus adminiſtrari debere; ita ut nihil ad Orientis Epiſcopos pertineat rerum perſonalium, quæ ſunt in Occidente judicium, ſicut viciſſim ad Occidentales non pertinet in Orientales judicium: quod Conſtantius ait in Epiſt. ad Synodum Ariminenſem, necnon Euſebiani in Philippopolitano Concilio.

§. III.

Quid a Concilio Sardicenſi circa judiciorum Eccleſiaſticorum formam ſit novi ſtatutum, ubi de Canonum illius Concilii ſenſu, & auctoritate.

Tanta eſt hominum inconſtantia, tanta levitas, ut ne leges quidem ipſæ a mutatione immunes eſſe poſſint: idipſum uſu venit in Canonibus a nobis allatis, quos nonnulli primum in Occidente, deinde in Oriente paululum commutaverunt, & in Occidente quidem hujuſmodi occaſione. Cum Occidentales viderent ab Orientalibus judicia quædam injuſte in Epiſcopos orthodoxos, verbi gratia, in Athanaſium lata, de imminuenda Synodorum Provincialium auctoritate in Synodo Sardicenſi cogitaverunt. Et idcirco non quidem jus appellationum, ſed aliam prærogativam Pontifici Romano detulerunt. Sed quoniam Canonum Sardicenſium editiones duæ ſunt hic a ſe invicem diſcrepantes, has e regione exhibebimus.

Editio Græca Canonum Sard. ex verſione Gentiani.	Editio Dionyſii Exigui, a qua multum differt Iſidori Mercatoris editio.
Canon tertius.	Canon tertius.
Oſius Epiſcopus dixit: Hoc quoque neceſſario adjiciendum, ut nullus Epiſcoporum ex ſua Provincia in aliam Provinciam, in qua ſunt Epiſcopi, tranſeat, niſi utique a ſuis fratribus vocetur, ne videamur dilectionis fores claudere: hoc autem etiam ſimiliter providendum eſt, ut ſi in aliqua Provincia Epiſcoporum quiſpiam adverſus fratrem, & Coepiſcopum ſuum negotium habeat, neuter eorum ex alia Provincia cognitores evocet.	*Oſius Epiſcopus dixit: Illud quoque neceſſario adjiciendum eſt, ut Epiſcopi de ſua Provincia ad aliam Provinciam, in qua ſunt Epiſcopi, non tranſeant, niſi forte a fratribus ſuis invitati, ne videamur januam claudere charitatis. Quod ſi in aliqua Provincia aliquis Epiſcopus contra fratrem ſuum Epiſcopum litem habuerit, ne unus e duobus ex alia Provincia advocet Epiſcopum cognitorem.*
Si quis autem Epiſcoporum in aliquo negotio condemnandus, (ſeu potius condemnatus) videatur, & putet non malam, ſed bonam cauſam habere, ut etiam rurſus judicium renovetur, ſi veſtræ dilectioni videtur, Petri Apoſtoli memoriam honoremus, ut ab iis, qui judicaverunt, ſcri-	*Quod ſi aliquis Epiſcoporum judicatus fuerit in aliqua cauſa, & putat ſe cauſam bonam habere, ut iterum Concilium renovetur, ſi vobis placet, S. Petri Apoſtoli memoriam honoremus, ut ſcribatur ab his, qui cauſam examinarunt, Julio Romano Epiſcopo, &, ſi judicaverit renovandum*

batur

batur Julio Epiſcopo urbis Romæ, & per propinquos Provinciæ Epiſcopos, ſi opus ſit, judicium renovetur, & cognitores ipſe præbeat. Si autem probare non poteſt cauſam ejus eſſe talem, ut eam rurſus judicari opus ſit, quæ ſemel ſunt judicata, non infirmentur. Sed rata ſit lata ſententia.

eſſe judicium, renovetur, & det Judices; ſi autem probaverit talem cauſam eſſe, ut non refricentur ea, quæ acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt, ſi hoc omnibus placet. Reſpondit Synodus, placet.

Canones Sard. Græci.

Canon quartus.

Gaudentius Epiſcopus dixit: ſi videtur, neceſſe eſſe adjici huic ſententiæ, quam ſincera dilectione plenam protuliſti, ut ſi quis Epiſcopus fuerit depoſitus judicio Epiſcoporum, qui ſunt in vicinia, & dicat rurſus ſibi defenſionis negotium competere; non prius in cathedram alius ſubſtituatur, quam Romanus Epiſcopus cauſa cognita ſententiam tulerit.

Can. Sard. ex edit. Dionyſii.

Canon quartus.

Gaudentius Epiſcopus dixit: addendum, ſi placet, huic ſententiæ, quam plenam ſanctitate protuliſti, ut cum aliquis Epiſcopus depoſitus fuerit eorum Epiſcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum ſibi negotium in urbe Roma, alter Epiſcopus in ejus cathedra poſt appellationem ejus, qui videtur depoſitus eſſe, omnino non ordinetur, niſi cauſa fuerit in judicio Epiſcopi Romani determinata.

Canon quintus.

Oſius Epiſcopus dixit: placuit, ut ſi quis Epiſcopus delatus fuerit, & congregati ejuſdem regionis Epiſcopi eum gradu moverint, ac veluti appellans confugerit ad beatiſſimum Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum, & velit ipſum audire, & juſtum eſſe exiſtimaverit ejus rei examinationem renovari: Coëpiſcopis ſcribere dignetur, qui ſunt propinqui Provinciæ, ut ipſi diligenter & accurate ſingula perſcrutentur, & ex veritatis fide de re ſententiam ferant. Si quis autem poſtulet ſuum negotium rurſus audiri, & ad ejus ſupplicationem Romanum Epiſcopum movere viſum fuerit, ut e proprio latere Presbyteros mittat, ſit in poteſtate ipſius id, quod illi placuerit, & ſi decreverit Romanus Epiſcopus aliquos oportere mitti, qui cum Epiſcopis ſint judicaturi, habentes auctoritatem ejus, a quo miſſi ſunt, & hoc ponendum eſt; ſi autem ſufficere crediderit ad rei cognitionem Epiſcopi (lege *Epiſcoporum*) ſententiam, faciet quod prudentiſſimo ejus conſilio recte habere videbitur. Reſponderunt Epiſcopi, quæ dicta ſunt, placuerunt.

Canon quintus.

Oſius Epiſcopus dixit: placuit autem, ut ſi Epiſcopus accuſatus fuerit, & judicaverint congregati Epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum dejecerint, ſi appellaverit, qui dejectus, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri, ſi juſtum putaverit, ut renovetur judicium, vel diſcuſſionis examen, ſcribere his Epiſcopis dignetur, qui in finitima, & propinqua Provincia ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod ſi is, qui rogat ſuam cauſam iterum audiri, deprecatione ſua moverit Epiſcopum Romanum, ut de latere ſuo Presbyterum mittat, erit in poteſtate Epiſcopi quid velit, & quid æſtimet; & ſi decreverit mittendos eſſe, qui præſentes cum Epiſcopis judicent, habentes ejus auctoritatem, a quo deſtinati ſunt, erit in ſuo arbitrio. Si vero crediderit Epiſcopos ſufficere, ut negotio terminum imponant, faciet quod ſapientiſſimo conſilio ſuo judicaverit.

II. Hæc

II. Hæc Decreta Concilii Sardicenſis cum Nicæni, & Antiocheni Concilii ſtatutis, in quibuſdam conveniunt, in aliis diſſident: conveniunt in eo, quod primum judicium Epiſcoporum, Provinciæ Epiſcopis tribuunt: differunt, cum vetant ne advocentur Epiſcopi finitimi; nam in Synodo Antiochena cautum fuerat, ut diſſidentibus Epiſcopis Provinciæ, finitimi accerſerentur. Deinde in eo præſertim ab illis differt Sardicenſis Concilii ſanctio, quod Provincialis Synodi judicium in Epiſcopum latum renovari poſſe definit, ſi ita videatur Romano Epiſcopo (*), ad quem confugere poteſt Epiſcopus damnatus, non quidem ut ejus cauſa Romæ judicetur, ſed tantum ut ibi inquiratur, num cauſa ejus ſit talis, quæ novum deſideret examen. Et ſi Romanus Pontifex intellexit cauſam in Provincia non ſatis examinatam fuiſſe, conceditur ei, ut præter Epiſcopos Provinciæ ex finitimis Epiſcopis cognitores tribuat, qui renovent examen, data etiam illi facultate, ut Legatos *a latere* mittat ad judicium iſtud poſterius; ſi vero intellexerit cauſam non eſſe talem, quæ retractari debeat, manebit firmum Provinciæ judicium. Addit etiam Gaudentius, ut interim dum Romæ inquiritur, num cauſa Epiſcopi depoſiti ſit iterum judicanda, nullus in ejus locum ſubſtituatur, quod Synodo placet. Hic eſt genuinus ſenſus Sardicenſium Canonum. Sed ut de illo magis conſtet, duo nobis adverſus Chriſtianum Lupum, & alios probanda ſunt: alterum eſt, hiſce Canonibus aliquid novum ſtatui; alterum eſt, non concedi provocationem ad Romanum Pontificem, nec poteſtatem ei fieri de cauſa Epiſcopi judicandi, ſed tantum jus quoddam reviſionis, ſeu retractationis ſtatuendæ ipſi tribui.

III. Primum conſtat ex iſtis Oſii verbis, *ſi veſtræ dilectioni videtur, Petri memoriam honoremus;* quibus ſatis ille indicat, ſe novum quippiam, & antehac inuſitatum proponere, quodque ex Patrum Sardicenſium pendebat arbitrio. Deinde non dicit Oſius: *jus Romanæ Sedis conſervemus*, ſed tantum, *Petri memoriam honoremus*, hoc eſt: hunc honorem, ſi vobis videatur, Romano Pontifici deferamus. Et certe adeo verum eſt, iſtam propoſitionem Oſii novam fuiſſe, ut ſtatim Gaudentius Epiſcopus aliquid ei adjiciendum eſſe cenſeat: *neceſſe eſt*, inquit, *adjici huic ſententiæ, quam ſinceræ dilectione plenam protuliſti, ut ſi quis Epiſcopus fuerit depoſitus*. Et hinc patet diſciplinam iſtam, quæ ab Oſio obſervanda proponebatur, nondum in uſu fuiſſe.

IV. Reſpondent nonnulli per hæc verba, *Petri memoriam honoremus*, illud ſignificare, appellationes Epiſcoporum ad Summum Pontificem eſſe deferendas jure divino, qui ſucceſſor eſt ſancti Petri; qui & Primatum inter Epiſcopos obtinet. Sed commentitiam hanc explicationem facile rejiciet, quiſquis animadvertet, Oſium non

(*) Quidquid ſit de ſententia, quam Canoni Sardicenſi hic Auctor adſcribit; profecto in hoc capite tria conſtant, quæ nec ipſe Auctor negat. 1. In cauſſis fidei, morum, & diſciplinæ univerſalis maximam ſemper in Eccleſia fuiſſe R. Pontificis auctoritatem; & quidem ratione Primatus non honoris tantummodo, verum & poteſtatis, quo divino jure fruitur.

2. Jus provocationis ad Romanam Sedem variam poſſe ſubire diverſis temporibus πολιτείας; & quidem neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ intuitu, quæ illud modo ampliari, modo coarctari poſtulent. Unde illa poteſtas, quæ in Primatu, veluti in ſemine, concludebatur, potuit ſucceſſu temporis evadere, ac veluti educi; & quidem bono pacis, ac temporum περίστασιν id requirentibus. Profecto ipſe Auctor *Diſſert.* II. *cap.* II *n.* 19. ubi loquitur de Auguſtino, qui Secundum Numidiæ Primatem, & alios Numidas arguit, quod, damnato per ipſos Cæciliano, Majorinum ordinaſſent, *antequam hæc damnatio confirmaretur per R. Eccleſiam*; ut argumentum, quod inde adverſus ſuam ſententiam educitur, diſſolvat, reſpondet id factum *bono pacis*. Et *ibid. n.* 26. loquens de eodem Cæciliano ſcribit: *diſſidentibus Epiſcopis Africæ ad transmarinos neceſſario recurrendum erat*.

3. In Eccleſiaſtica Hiſtoria frequentiſſima occurrere exempla Epiſcoporum IV. V. & VI. Seculi, qui in Synodis damnati, ad R. Sedem confugerunt: neque id Auctor negat. Videſis Petrum de Marca *Conc. Sacerd. & Imp. Lib. VI. Cap. 6. & ſeq.* ubi pluribus demonſtrat etiam in Oriente *in cauſſis fidei, aut de regulis generalibus nihil definire potuiſſe abſque R. Pontificis ſententia*. Tum Natalis Alex. *Diſſert. III. in Hiſt. Eccleſ. I. Seculi* pluribus demonſtrat jus Appellationum ad R. Pontificem in omnibus Epiſcoporum judiciis in Synodo Sardicenſi non primo fuiſſe inſtitutum, ſed potius confirmatum.

Digitized by Google

abſolute id dicere, ut memoria Petri honoretur, *ſed ſi vobis placet*, *Petri memoriam honoremus*; quæ verba, ſi ſenſum illum, quem iſti arbitrantur, habeant, ſequitur Oſium Primatum Pontificis Romani judicio Synodi Sardicenſis permiſiſſe, veluti rem ex illorum arbitrio pendentem, quod abſurdum eſt. Eadem de cauſa rejicitur ſenſus a Lupo Chriſtiano allatus, qui longe magis violentus eſt. Is autem eſt ejuſmodi: *Reverendiſſimi Patres, qualia jam fiant Philippopoli vos noſtis; non ſola divina Eccleſiæ Hierarchia, ſed & ipſe Apoſtolorum Princeps projiciuntur, & conculcantur, reſtituti per ipſum Epiſcopi denuo ſpoliantur; clamantur appellando crimina cumulaſſe criminibus, ideoque & in ipſos damnationes cumulantur damnationibus. Ipſe Summus Pontifex, cujus ego apud vos ſum Vicarius, tanquam divinæ legis prævaricator, & novarum in Eccleſia rerum propter admiſſas appellationes auctor anathematiſatur, & cum ipſo Primates hujus Synodi Antiſtites: quare nobis non licet dormire; ante omnia, ſi vobis placet, oportet nos honorare memoriam S. Petri Apoſtoli*. Sic loquentem Oſium inducit Lupus, quia ſic fortaſſe & ipſe loqueretur: at nihil his magis alienum eſt ab illius mente. Primum enim Oſius id non dicit de iis, quæ acta erant Philippopoli ab Orientalibus, quæ necdum forte ſciebat. Deinde non dicit honorandam memoriam ſancti Petri, ob illa, quæ hic acta erant, ſed honorandam cum bona venia Synodi, tribuendo illi jus reviſionis. Denique ſermo iſte, quem Oſio affingit Lupus, non paucis ſcatet erroribus. Primus eſt, reſtitutos fuiſſe a Julio Epiſcopos ab Orientalibus dejectos, quem refellemus poſtea. Secundus eſt, illos appellaſſe ad Romanum Pontificem. Tertius eſt, Oſium fuiſſe Vicarium Romani Epiſcopi. Porro ſi verba Oſii ſpectentur, horum ſenſus apertus eſt ac planus: eſt autem hujuſmodi. *Si quis Epiſcopus damnatus a Synodo Provinciæ putet ſe bonam cauſam habere, ſi vobis placet, is honor deferatur Epiſcopo Romæ, qui ſucceſſor eſt Petri, ut judicare poſſit, num ejus cauſa novum examen requirat, & ſi ita illi viſum fuerit, finitimos Epiſcopos cognitores cum Provinciæ Epiſcopis nominet, qui cauſam iterum examinent.* Id autem ſanciendum eſſe arbitratus eſt Oſius ob judicia in Athanaſium, & Marcellum ab Orientalibus lata, quæ Synodus Sardicenſis reſciderat. Cum enim illi damnati ad Julium confugiſſent, ab eo benigne fuerant excepti, & deinde in Synodo Sardicenſi ad ejus preces convocata fuerant abſoluti. Igitur ut Epiſcopis ita injuſte damnatis aliquis purgationis locus relinqueretur, viſum eſt hujuſmodi legem eſſe ferendam, quæ quidem aliquorum injuſte damnatorum innocentiæ ſuccurrit. Verum aliunde multorum pervicaciæ, ac malitiæ patrocinatur. Cum enim vitioſi Epiſcopi viderent, ſe non ſtatim Epiſcopatu dejiciendos per Synodum Provinciæ, ſed ſupereſſe ſibi aliquod aliud judicium, quod facile erat moras nectendo proferre, liberius peccabant, cum præſertim interea nullus in eorum locum ordinaretur, & Provinciæ Epiſcopi cernentes judicium ſuum poſſe reſcindi, fiebant cunctatiores ad damnandos nocentes. Itaque ſicut quando ſupremum ſtatuitur Provinciæ judicium, nonnulli damnari poſſunt innocentes; ita ſi damnatis detur alio confugiendi locus, multos nocentes impunitos permanere neceſſe eſt: ſed eo, unde digreſſi ſumus, revertamur. Adeo verum eſt, novum aliquod jus Sardicenſis Concilii Canonibus Romano Pontifici delatum eſſe, quod nec ex divino jure, nec ex antiquiori lege haberent, ut ipſi Pontifices Romani jus iſtud ex Canonibus tantum Sardicenſibus, quos Nicænorum nomine laudabant, ſibi vindicaverint, ut patet ex Zozimo in cauſa Apiarii, & Leone in cauſa Flaviani. Ex his ergo conſtat, novum jus indultum eſſe Romano Pontifici in Synodo Sardicenſi, quod primo loco probandum fuit.

V. Alterum quod nobis probandum incumbit, illud eſt, Synodum Sardicenſem ſolum jus reviſionis conceſſiſſe Romano Pontifici, non autem poteſtatem judicandi appellationes ab Epiſcopis factas: patet iſtud ex Concilii Canonibus. Primum enim Epiſcopus damnatus hoc unum ſperare poteſt, ut judicium ſeu Concilium renovetur c. 3. ſi putet Epiſcopus *damnatus ſe bonam cauſam habere*, *ut iterum Concilium renovetur*.

vetur. 2. Pontifici ſcribitur, ut ipſe videat, num opus ſit judicium renovari. 3. Si judicaverit judicium eſſe renovandum, nou ipſe judicat, ſed dat judices, *& ſi judicaverit eſſe renovandum det judices*. 4. Judices iſti Romæ non judicant, nec ſunt Romani, ſed ex finitima, & propinqua Provincia c. 7. *ſi juſtum putaverit, ut renovetur judicium vel diſcuſſionis examen, ſcribere dignetur his Epiſcopis, qui in finitima, & propinqua Provincia ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant, & juxta veritatis fidem definiant*. 5. Ita certum eſt Romanum Pontificem non habuiſſe jus cauſæ Romæ judicandæ, ut ad ſummum illi concedatur, ut Legatum ad ſecundum judicium mittat. Denique non inquirit Romanus Pontifex in ſuo judicio, utrum male vel bene judicatum ſit; ſed utrum cauſa ſit talis, quæ iterum judicari debeat: nec confirmat judicinm Provinciæ reſcindendo appellationem, ſed tantum declarando cauſam non eſſe talem, quæ iterum ventilari debeat, ſen potius non decernendo, ut iterum judicinm renovetur. *Si autem*, ut habet Cauon 3. *probaverit talem cauſam eſſe, ut non refricentur, quæ acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt*. Vel potius, ut habet Græcus textus: *ſi autem probare non poteſt cauſam eſſe talem, ut eam rurſus judicari opus ſit, quæ ſemel ſunt judicata non infirmentur, ſed rata ſit lata ſententia*. Hoc eſt, ſi Epiſcopus depoſitus oſtendere non poſſit judicium in ſe injuſte, ac per violentiam contra præſcripta Canonum eſſe latum, novum ei non concedetur judicium, itaque proprie Pontifex Romanus non judicat de cauſa ipſa, ſed tantum de Epiſcoporum judicio, uec inqnirit, utrum damnatus ſit nocens, nęcne, ſed utrum ſententia in ipſum lata ſit contra formam judiciorum, an non, per vim extorta, aut ex odio, & gratia profecta ſit. Utrum denique cauſa ſatis fuerit examinata, & diſcuſſa. Sic cum cauſa aliqua civilis in ſupremo Senatu terminata eſt, nulla datur provocatio, verum qui manifeſte oppreſſi ſunt, aut contra formam judiciorum damnati ſupplicem libellum Regi, & ejus Conſiliariis offerunt, a quibus non de ipſa cauſa judicatur, ſed illud inquiritur, numquid a Senatu in forma ſit peccatum, numquid cauſa ſit bene & convenienter diſcuſſa, an non prævaluerit quorumdam gratia, & ambitus: denique an non manifeſte læſa ſit juſtitia, & ſi quod iſtorum vitiorum iu Senatus judicio deprehenderint Regis Conſiliarii, ad eoſdem remittunt judices, jubentque cauſam iterum examinari, & judicari. Jam vero ſciunt omnes quantum ſit diſcrimen, inter jus iſtud reviſionis decernendæ, & jus appellationis admittendæ; nam appellatio, ut definit Petrus de Marca, *cauſam in inferiori tribunali judicatam ad ſuperiorem transfert, ut litem excutiat, & definiat in ſuo tribunali, ita ut quamdiu durat appellatio, ſententia inferioris judicis non poſſit executioni demandari*. At nihil ſimile eſt in eo privilegio, quod Romano Pontifici concedit Synodus Sardicenſis; nec enim datur ei poteſtas cauſæ judicandæ, & ad ſe trahendæ, ſed tantum decernendi, ut illa de novo retractetur in Provincia, itaque non magis eſt provocatio a Synodis Provinciæ ad Romanum Pontificem, quam a Senatibus ſupremis provocatio ad Regem: ſed nullam in poſteriori provocationem eſſe fatentur omnes, idem dicendum de priori.

VI. Objiciuntur nonnulla Canonum iſtorum verba, qu bus videtur indicari Romanum Pontificem judicem fuiſſe cauſæ jam judicatæ in Synodo Provinciali: primo enim datur Pontifici poteſtas dandi judices & cognitores. Secundo, datur eidem poteſtas infirmandi, aut confirmaudi prioris judicil. Tertio, delatio ad ſedem ejus ſuſpenſivum habet effectum, vetaturque, ne qnis in locum depoſiti ordinetur. Quarto, determinanda dicitur in judicio Epiſcopi Romani cauſa his verbis: *niſi cauſa fuerit in judicio Epiſcopi Romani determinata*. Denique, ipſum hic verbum appellationis occurrit Cau. 7. ſi appellaverit, qui dejectus eſt.

VII. Reſpondeo ad ſingula. Ad primum reſpondent quidam per judices, & cognitores non ſignificari judices, qui prius judicium retractent, & definiant, ſed cognitores, qui inquirant, utrum renovari debeat judicium; ego vero exiſtimo per judices, & cognitores hic intelligi eos, qui prius judicium retractent cum Epiſcopis Provinciæ, ſed patet tum ex eodem Canone tum ex 7. judices illos fuiſſe finitimos, & in Pro-

vincia, non Romæ judicaſſe. Ad ſecundum dico, jam ſatis explicatum eſſe quomodo Romanus Epiſcopus judicium in Provincia latum infirmet, & confirmet: infirmat non illud diſſolvendo, ſed aliud judicium, & novum examen indicendo: confirmat vero, ſeu potius non infirmat, cum novum judicium non indicit. Ad tertium dico, delationem cauſæ ad Romanum Epiſcopum non omnino ſuſpendere prius judicium, manet enim ſemper depoſitus Epiſcopus, & pro depoſito habetur, quamvis Romanus Pontifex nondum cauſam ejus examinarit. Verum ex Gaudentii Epiſcopi ſententia, quæ a Concilio probata fuit, nullus interim in ejus locum ordinabatur, ne, ſi quis ordinatus fuiſſet, & poſtea cauſa ejus retractanda decerneretur, inde tumultus fuiſſet, & poſtea cauſa ejus retractanda decerneretur, inde tumultus oriretur, cum Epiſcopus modo ordinatus loco cedere nollet. Ad quartum dico, perſpicuum eſſe ex ipſis Canonibus, nihil aliud in Concilio Romani Epiſcopi determinari, aut inquiri, quam utrum cauſa ſit retractanda in Provincia, nec ne; itaque hæc verba Canonis ſeptimi: *donec cauſa ejus fuerit in judicio Romani Epiſcopi determinata*, non ſignificant cauſam a Romano Epiſcopo judicandam, ſed tantum ab eo determinandum, utrum locus ſit novo examini, & judicio. Eodem modo verbum illud Canonis ſeptimi, *ſi appellaverit*, non debet ſtricte ſumi pro vera, & proprie dicta appellatione, ſed generatim pro omni confugio ad ſuperiorem; unde optime, & ad mentem Sardicenſium Patrum Græcus Interpres reddidit, *ac veluti appellans confugerit*. Porro perperam Zonaras, & Balſamon, atque cum iis nonnulli putaverunt, hiſce Canonibus duplicem retractationem ejuſdem cauſæ concedi: ſic loquitur Balſamon in interpretatione Canonis ſeptimi ſecundum Dionyſium, & quinti ſecundum ipſum: *præſens*, inquit, *Canon dicit, quod ſi quis a Provincialibus Epiſcopis condemnatus fuerit, & ad Papam appellaverit, ille vicinis Epiſcopis mandabit, ut de appellatione cognoſcant, ſi hoc juſtum eſſe putaverit, & ſi is quoque ab iis condemnatus fuerit, & ſecundo ad Papam acceſſerit, & ei viſum eſt, ea, quæ prius judicata ſunt rurſus examinari, ne cogatur is, qui condemnavit, Romam venire, ſed in Provinciam juſſu Papæ veniant Presbyteri ex ejus latere, ſive ab ejus Eccleſia*. Ubi vides Balſamonem exiſtimaſſe a Concilio Sardicenſi conceſſam eſſe Romano Pontifici poteſtatem retractationis bis concedendæ, ſi ita illi viſum fuerit. Verum ſi quis Canones accuratius examinet, is nullo negotio perſpiciet unius tantum retractationis concedendæ poteſtatem dari Romano Pontifici, & de eadem mentionem fieri Can. 3. 4. & 7.

VIII. Unum præter hæc examinandum ſupereſt, utrum vi Sardicenſium Canonum, novum judicium eſſet eiſdem Provinciæ Epiſcopis, adjunctis finitimis, committendum. Cauſa dubitandi hæc eſt, quod Synodus finitimorum tantum diſerte meminerit non Epiſcoporum Provinciæ. Verumtamen veriſimile eſt mentem ejus fuiſſe, ut priores judices cum finitimis ſederent; id enim ſatis indicant verba illa: *ut renovetur judicium, Concilium, examen*. Deinde vero ubi non eſt provocatio, ſed tantum reviſio, & retractatio cauſæ, ſemper idem remanet judex, nec ei judicandi poteſtas aufertur, ſed novum mandatur examen. 3. Si non intereſſe debuiſſent ſecundo judicio priores judices, cur Synodus judicaſſet renovandum eſſe in Provincia judicium, non autem Romæ? 4. Dici non poteſt eos a judicio ſecundo excluſos, cum naturales ſint, & legitimi judices. Deinde neceſſe erat eos intereſſe, ut judicii prioris rationem redderent, dicerentque quibus rationibus moti Epiſcopum depoſuiſſent; porro ſi negari non poteſt eos interfuiſſe, negari quoque non poteſt eos judices fuiſſe, nam Epiſcopi in Conciliis licet partes ſuas, & judicia tueantur, ſemper ut judices ſederunt, donec rei eſſe convincerentur, & ceterorum omnium conſenſu damnarentur. Demum, hanc Sardicenſis Synodi mentem fuiſſe, & ſic a Romana Eccleſia acceptam ejus ſanctionem fuiſſe, fidem facit vetus Canonis ſeptimi inſcriptio, in veteri codice Eccleſiæ Romanæ: *de retractanda cauſa appellantis in Provinciali Synodo*. Provincialis Synodus hic haud dubie eſt Synodus Provinciæ, quæ ante judicarat. His omnibus

bus illud mihi videtur adjiciendum, quod quidem non eſt omnino leve, Synodum ita loqui, ut videatur magnæ loco gratiæ habere id, quod Epiſcopis damnatis concedit, ut poſſint impetrare a Romano Pontifice Legatos, qui poſteriori judicio adſint, & auctoritate ſua, prioris illius judicii vim imminuant; ſi vero apud alios, quam apud priores judices cauſa retractata ſit, nihil opus eſſe viſum fuiſſet auctoritate iſtorum legatorum, quia novi judices prius illud judicium ab aliis latum minime curaſſent. Nec eſt, quod videatur iniquum, ut ii denuo judices collocentur, qui jam ſententiam tulerant, nam: uti diximus, novum inſtituitur judicium, vel quia prius non fuit rite factum, vel quia ab iſtis judicibus, cauſa non eſt ſatis examinata: quare nihil vetat ad illos eamdem cauſam remitti, ut rem amplius examinent, & in judicando legitimam formam obſervent, ſicut haud iniquum, imo æquiſſimum, ut cauſæ, quæ a ſupremis Senatibus ſunt judicatæ, iiſdem iterum examinandæ, & judicandæ remittantur, & videmus ſæpe eos ipſos judices re maturius expenſa diverſam prorſus a priori ſententiam ferre.

IX. Ex dictis huc uſque patet, Hincmarum in Epiſtola ad Joannem VIII. quæ nomine Caroli Calvi ſcripta eſt cap. undecimo, tam recte ſenſum Canonum Sardicenſium aſſecutum eſſe, ut nihil ad eos exponendos aptius dici poſſit. En ejus verba: *cujus*, inquit, *ſanctæ Synodi* (Nicænæ) *Conſtitutionem Sardicenſes Canones non convellunt, qui cum Pontificis Romani Vicario, vel arbitrio cauſam Epiſcopi in Provinciali Synodo judicati, etiam Epiſcoporum arbitrio, vel judicio, qui eum judicaverunt, cum Epiſcopis, qui in finitima, & propinqua Provincia ſunt, præcipiunt terminari, quatenus ſive in mutanda ſententia, juxta Canones Nicænos commune ſit placitum.*

X. Porro Canones iſti Sardicenſes nunquam in Oriente, & ſero in Occidente recepti ſunt. De Oriente jam conſtat illo ipſo tempore, quo condebantur, Orientales Epiſcopos contrarium prorſus ſtatuiſſe. Deinceps autem tum in Concilio Conſtantinopolitano, tum in Chalcedonenſi, tum in Trullano nullam hujus reviſionis mentionem fecerunt, juſſeruntque cauſas omnes Synodi Provincialis, aut ad ſummum Patriarchalis judicio finiri. In Occidente porro poſt hanc Synodum adverſus diſciplinam in ea ſancitam reclamarunt Africani, reclamarunt & Galli, ut dicemus infra, imo ne ipſi quidem Itali illos in auctoritatem admiſerunt; iſti quippe in Epiſtola Concilii Italiæ ad Theodoſium agentes de depoſitione Maximi Conſtantinopolitani Epiſcopi, quem injuſte ab Orientalibus dejectum eſſe arbitrabantur, quique ad Occidentales confugerat, & eis cauſam ſuam expoſuerat, in hoc, inquam, caſu, nec ſequuntur, nec allegant Canones Sardicenſes, nec ex eorum præſcripto jubent judicium renovari, nihilque aliud contendunt, niſi ut Synodus œcumenica indicetur, in qua ſimul cum Orientalibus cognoſcant de depoſitione Maximi, *non*, inquiunt, *prærogativam nobis vindicamus examinis*, *ſed conſortium communis arbitrii*; quod ſi Canones Sardicenſes alicujus auctoritatis eſſe duxiſſent, illos iſto opportuniſſimo in loco non prætermiſiſſent. Poſt hæc Innocentius I. in Epiſt. ad Clerum Conſtantinopolitanum, Nicænos Canones ſolos vigere teſtis eſt, & in Epiſt. ad Theophilum Alexandrinum *alios quippe Canones*, inquit, *Romana non admittit Eccleſia* (*). Poſtea tamen Zo-

(*) Plus æquo in Zoſimum, Bonifacium, & Cæleſtinum invehitur Auctor; quum plerique Auctores Antiquitatum Eccleſiaſticarum ſcientia clariſſimi fateantur, atque adeo contendant in priſco Codice Romano Canones Sardicenſes continua numerorum ſerie Canonibus Nicænis ita fuiſſe ſubnexos, ut utrique, tamquam unius ejuſdemque Synodi Canones habiti fuerint; præſertim quum Synodus Sardicenſis veluti Appendix habita fuerit Synodi Nicænæ. Audiendus præ ceteris Van Eſpenius *Comment. in Canones juris Univ. Diſſert. III.* Edit. Neap. Tom. VII. pag. 289. c. 1. *Canones Nicænos*, inquit, *& Sardicenſes in priſco Codice Romano in unum fuiſſe confuſos, ſive Canones Sardicenſes continua numerorum ſerie Canonibus Nicænis fuiſſe ſubjectos, & quaſi pro iiſdem reputatos plura ſunt, quæ evincunt*

Digitized by Google

Zoſimus, Bonifacius, & Cœleſtinus Canones Sardicenſes, plerumque ſub nomine Nicænorum quaquaverſum in Occidente pomulgare conati ſunt, illorumque obtentu appellationes ad ſuam ſedem trahere conati ſunt, & cauſarum ad ſe per appellationem devolutarum Romæ judicandi facultatem ſibi arrogarunt, renitentibus tamen Epiſcopis. Idem deinceps fecerunt Leo I., Vigilius, Pelagius II. & Gregorius magnus, qui nonnullos quoque adverſarios nacti, ſed de his dicemus infra.

XI. Adverſus hæc, quæ huc uſque de Canonum Sardicenſium ſenſu, & auctoritate diximus, nihil ferme objicit Chriſtianus Lupus, quod non fuerit a nobis abunde refutatum, nonnulla tamen hic iterum excutiemus. *Canones Sardicenſes*, inquit ille pag. 121. *donant effectum non ſolum devolutivum, ſed & ſuſpenſivum, ergo in iis agitur de appellatione proprie dicta*. Reſpondeo Canonibus Sardicenſibus proprie nec devolutivum, nec ſuſpenſivum dari effectum: non devolutivum, quia judicium non devolvitur ad Romanum Pontificem; nec proprie ſuſpenſivum, quia Epiſcopus depoſitus ſemper pro depoſito habetur, donec in ſecundo judicio reſtituatur. Addit idem Lupus dari Romano Pontifici poteſtatem retractandi judicii vel in urbe Roma, vel in partibus per Legatos: primum eſt omnino falſum, fuſe enim oſtendimus nullam aliam poteſtatem illi dari, quam decernendi retractationem judicii in partibus. Secundum ex parte falſum eſt, nec enim ſolis Legatis committitur judicium, ſed tantum permittitur Romano Pontifici, ut Legatum aut Legatos mittat, qui cum Epiſcopis Provinciæ, & finitimis judicet: ceteras ejuſdem Lupi in Quenellium, & Marcam expoſtulationes hic proferre nihil attinet, nam in iis ille nihil omnino probat, ſed ſua ſenſa eſſe totidem putat axiomata, de quibus dubitare nefas eſt, quæque nulla probatione indigent, & quidquid cum eis non convenit erroneum eſſe autumat, non alia de cauſa, niſi quia cum opinionibus ſuis non congruunt. Perlege totum ejus librum, intelliges id ita ſe habere; nam ubique adverſariorum argumenta errores eſſe clamat, nec aliter id probat, quam quia cum ſententia ſua non cohærent. Quid facias homini, qui non aliter de veritate, quam ex præjudicatis opinionibus ſuis ſtatuit, *jubeas hunc miſerum eſſe libenter*.

XII. Ut autem probet Sardicenſis Concilii Canones in auctoritatem admiſſos etiam ab Orientalibus fuiſſe paulo plus laborat, ſed non magis promovet. Adducit 1. Concilii Hieroſolymitani ſub Macario ſententiam, in qua Concilii Sardicenſis acta comprobata ſunt; at ſcriptor bonæ fidei advertere debuiſſet in illo Concilio probatos minime fuiſſe Canones Sardicenſes, quorum nullam notitiam habuerunt Orientales, ſed tantum Athanaſii reſtitutionem, & ea, quæ habentur in Epiſt. Synodica, cui ſubſcripſerunt Orientales. Idem dicendum ad id, quod ſubjungit Lupus, hanc Synodum probari a Baſilio, Epiphanio, Socrate, Sozomeno, Theodoreto & aliis Græcis; nam ab iſtis probantur tantum acta ejus de reſtitutione Athanaſii, non autem Canones, quorum, ut dixi, nulla erat in Oriente notitia. Ita etiam Chalcedonenſis Synodus in proſphonetico ad Marcianum, per conſtituta Sardicenſis judicii Orientalibus directa nihil aliud intelligit, quam Epiſtolam Synodicam de reſtitutione Athanaſii, quæ ſola per totum orbem vulgata eſt.

XIII. Unum ſupereſt, quod fortaſſe gravius videatur argumentum, eoſdem, inquit Lupus, *Canones laudat, & ſecundum ipſos Joannis Chryſoſtomi appellationes exequitur Innocentius, ipſoſque per omnem Orientem viguiſſe teſtatur Palladius*.

XIV. Reſpondeo, Innocentium Canonum Sardicenſium non meminiſſe, nec ſecundum eos appellationem Chryſoſtomi ſuſcipere, quinimo ille in Epiſt. ad Theophilum apud Pal-

cunt ..... Si igitur fides Innocentio, ſolos Canones Nicænos noverat Eccleſia Romana, iiſque ſolis utebatur: & tamen Canonum Sardicenſium auctoritate uſum fuiſſe Innocentium ex pluribus ejus Epiſtolis conſtat. Signum admodum probabile, in Codice Eccleſiæ Romanæ eo tempore Sardicenſes Canones Nicænis ita fuiſſe ſubjectos, ut pro eiſdem haberentur. Hactenus Van-Eſpenius.

Palladium pag. 24. ſolos Nicænos Canones admitti a Romana Eccleſia teſtis eſt: *tu igitur*, inquit, *ſi judicio confidis, ſiſte te ad Synodum, quæ ſecundum Chriſtum cogitur, & ibi expoſitis criminationibus ſub teſtibus Nicæni Concilii Canonibus: alios enim Canones Romana non admittit Eccleſia, irrefragibilem ſecuritatem habebis*. Nec eſt, quod dicat Lnpus, nomine Nicænorum Canonum hic intelligi Sardicenſes; nec enim Innocentius dicit, ſe Theophilum ad Synodum vocare vi Canonis alicujus, ſed tantum ait in Synodo, ad quam ipſum vocat, fore ut judicium feratur ex legibus Synodi Nicænæ, quas ſolas, inqnit, admittit Romana Eccleſia, quod idcirco dicit quia ſecundum Antiocheni Concilii Canonem damnatus fuerat a Theophilo Chryſoſtomus. Hanc ejus eſſe mentem perſpicue declarant hæc verba Epiſt. ejuſdem ad Clerum Conſtantinopolitanum: *canonibus porro*, inqnit, *obſequendum eſſe ſcribimus, qui Nicææ ſunt decreti, quos ſolos confiteri decet Eccleſiam Catholicam, & juxta eos judicare, ſi in aliis a quopiam proferuntur a Nicænis Canonibus diſſonantes, & hæreticos auctores referentes* (loqnitur de Antiocheni Concilii Canonibus) *ii a Catholicis Epiſcopis rejiciuntur: quapropter non ſolum dicemus iſtos ſequendos non eſſe, verum etiam cum hæreticis, & ſchiſmaticis dogmatibus condemnandum, quemadmodum antea in Sardicenſi Concilio ab Epiſcopis, qui nos præceſſerunt factum*. Vides hic Innocentinm Sardicenſes Canones a Nicænis diſtinguere, & horum tantum auctoritate niti, quamvis Sardicenſium Patrum factum in exemplnm adducat, ut probet ſolos Nicænos Canones ſequi oportere.

XV. Quod ad Palladinm ſpectat, is dicit equidem Canonem Antiochenum *in Sardicenſi Concilio, a Romanis, Italis, Illyriis, & Macedonibus, atque Græcis abrogatum eſſe*; at non dicit id factum per Canones Sardicenſes, ſed quando, inquit, *Liberius, aut Julius Conſtantis Principatu Athanaſium in communionem admiſit, & Marcellum Galatam, propter quos & hic Canon factus fuerat*; inde porro colligi non poteſt Canones Sardicenſes in Oriente fuiſſe receptos.

XVI. Objicit denique idem Chriſtianus Lupus Canones iſtos in Concilio Trullano Canone ſecundo inter eos, qui ab Eccleſia probantur numerari, itemque a Joanne Scholaſtico Patriarcha Conſtantinopolitano in collectione, quæ nomen Theodoreti præfert in manuſcriptis Codicibus Bibliothecæ regiæ inſertos fuiſſe, & ab ipſo Photio in Nomocanone comprehenſos.

XVII. Reſpondeo, inde minime colligi poſſe Canones Sardicenſes in Oriente viguiſſe; nam in Concilio Trullano laudantur ii omnes Canones, qui ab Epiſcopis orthodoxis erant conditi, licet non omnes eſſent in uſu, præſertim in Oriente. Id de Sardicenſibus dicendum eſſe conſtat, ex Synodi Chalcedonenſis Decreto de ſupremo Synodi Diœceſeos judicio, quod ab iſta Synodo Trullana confirmatum eſt. Collectiones Canonum Joannis, & Photii ad uſum utriuſque privatum confectæ ſunt, non autem ut authentica eſſent, & publica inſtrumenta, ſicut Codex Canonum Eccleſiæ univerſæ, in quo Canones Sardicenſes non reperiuntur: unde ipſe Photius, qui eos Nomocanoni inſeruit, conteſtatus eſt eoſdem in Oriente non recipi. Nihil eſt ergo quod probet Sardicenſes Canones in Oriente viguiſſe, videamus nunc, quæ diſciplina poſt Sardicenſem Synodum, tum in Oriente, tum in Occidente viguerit.

§. IV.

Quænam diſciplina poſt Sardicenſem Synodum ſancita fuerit.

ADvertimus jam ſupra, Orientales Epiſcopos in Synodis Antiochena, & Conſtantinopolitana ſtatuiſſe, ut Provincialium Synodorum judicia in majori, aut Diœceſana Synodo retractentur, modo id ipſi judices peterent, ad compeſcendam damnati pervicaciam, non tamen integrum propterea fuiſſe damnato, a Synodi Provinciæ judicio ad Synodum Diœceſeos provocare, niſi illi ipſi, a quibus judicatus erat, id poſtularent; in Concilio vero Chalcedonenſi, cujus Epiſcopi ſtudioſiſſimi fuerunt jurium Patriarchalium præſertim Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ extollendo-

rum

Digitized by Google

rum, nova in judiciis Eccleſiaſticis diſtinctio inducta eſt. Diſtinguunt enim inter Epiſcopum, & Metropolitanum, jubentque, ut prima de crimine Epiſcopi cognitio inſtituatur in Synodo Provinciæ, Metropolitani vero cauſa ſtatim ad Exarchum Diœceſeos deferatur, quod idcirco factum eſſe crediderim, quia Metropolitani in Synodis Provinciæ magna auctoritate pollebant, & difficile erat eos ibi judicari: verba Concilii hæc ſunt Canone nono: *ſi Clericus cum proprio, vel etiam alio Epiſcopo negotium aut litem habeat, a Provinciæ Synodo judicetur; ſi autem cum ipſius Provinciæ Metropolitano Epiſcopus, vel Clericus controverſiam habeat, Diœceſis Exarchum adeat, vel Imperialis urbis Conſtantinopolis thronum, & apud eum litiget*. Item Canone 17. *Si quis autem injuria afficiatur a proprio Metropolitano, apud Exarchum Diœceſis, vel Conſtantinopolitanam ſedem litiget, ſicut prius dictum eſt*.

II. Porro gravis hic difficultas exoritur ex eo, quod videatur Synodus Conſtantinopolitano Epiſcopo judicium tribuere omnium omnino Metropolitanorum, qui erant in Oriente; idque magis mirum videtur, quod hæc ei prærogativa tribuitur, antequam Aſiana, & Pontica Diœceſis ei ſubjicerentur, quod non eſt factum, niſi actione ultima Concilii. Hanc difficultatem facile expedit Petrus de Marca ſcribens, hanc prærogativam conceſſam eſſe ſedi Conſtantinopolitanæ. Ego vero vix crediderim mentem fuiſſe Concilii, ut Patriarchatus Antiocheni, & Alexandrini Metropolitani, ad judicium Conſtantinopolitani Epiſcopi traherentur. Sicut ergo a juriſdictione Conſtantinopolitani Epiſcopi ſine dubio eximendi ſunt Occidentales Metropolitani, ita etiam eximendi videntur ii, qui Patriarchæ Antiocheno, & Alexandrino ſubjacebant, ita ut iſta ſanctio ad Metropolitanos tantum Aſianæ, & Ponticæ Diœceſeos pertineat, quas Diœceſes Conſtantinopolitano Præſuli ſubjicere jam tum in mente habebant Synodi Chalcedonenſis Patres. Porro Metropolitanos Diœceſeos Orientis, & Ægypti ad Conſtantinopolitanam ſedem deferri non potuiſſe, conſtat ex Juſtiniani Novellis 123. cap. 22. & Novella 137. in quibus ſancit, ut uniuſcujuſque Diœceſeos Patriarchæ Metropolitanorum cauſas ſuæ Diœceſeos judicent. Addit præterea Juſtinianus, ut in cauſis Epiſcoporum ſit provocatio a Synodo Provinciæ ad Patriarcham, qua de re Concilium Chalcedonenſe nihil ſtatuerat: refertur hæc Imperatoris Conſtitutio a Photio in Nomocanone tit. 9. *Epiſcopi ejuſdem Synodi inter ſe actionem habentes ad Metropolitanum ſuum, & alios Synodi Epiſcopos litigant, & niſi utraque pars judicatis inſiſtat, ipſorum Patriarcha cauſam cognoſcito, ac nulli contradicendi illis, quæ ab illo ſtatuuntur, poteſtas eſto; ſi Clericus adverſus Epiſcopum ſuum actionem movere velit, idem eſto: cum autem contra Metropolitanum interpellatio inſtituitur, Patriarcha ipſius ſimiliter cognoſcito; ſi quidem Epiſcopus judicavit, Metropolitanus rem examinato, ſi vero Metropolitanus, Patriarcha cognoſcito*. Et ibidem ex Conſtitut. 29. *Nemo primis vice apud Patriarcham, ſed Epiſcopum ſuum Clericum accuſato; ſi vero ſuſpectum illum habeat ad Metropolitanum, & poſtea Metropolitanus ſolus, ſive cum Synodo ſua Epiſcopi, aut Clerici cauſam judicet, & ſententiæ non acquieſcatur, ejus ditionis Patriarcha cognoſcat, ipſiuſque judicatis, perinde ac ſi initio judicaſſet, inſiſtatur, a Patriarcharum namque judiciis non provocatur*. Hæc & alia hujuſmodi, quæ in Novellis occurrunt, oſtendunt cauſas Epiſcoporum apud Græcos poſt Synodum Chalcedonenſem, primum a Metropolitano cum Epiſcopis Provinciæ judicatas fuiſſe, ac deinde, ſi ſententiæ ab iis latæ non acquieſceretur, eas ad Exarchum, ſeu Patriarcham, Synodumque Diœceſeos fuiſſe delatas: unde nulla dabatur alia provocatio, ſed ſupremum erat iſtud judicium. Cauſas autem Metropolitanorum Epiſcoporum immediate ad Patriarcham, Synodumque Diœceſeos fuiſſe delatas, ibique ſine provocatione ulla definitas. Hanc diſciplinam Græci deinceps receperunt, ut colligitur ex Photio in Nomocanone tit. nono ſupra citato, tum ex Zonara, & Balſamone in Commentariis ad hos Canones.

III. In Occidente vero Sardicenſis Concilii Canones hinc & inde ſunt ventilati,

nec

Digitized by Google

nec ſtatim, nec ſine multa difficultate recepti ſunt, licet Pontifices Romani, quoniam eorum intererat illos in auctoritatem admitti, multum laboraverint, ut eos promulgarent.

IV. Videri poteſt illuc pertinere Gratiani edictum, ad preces Synodi Romanæ latum, ad compeſcendam potiſſimum Urſicini factionem: preces Concilii hæ ſunt: *quæſumus clementiam veſtram, ne rurſus in plurimis cauſis videamur oneroſi, ut jubere pietas veſtra dignetur, quicumque vel ejus, vel noſtro judicio, qui Catholici ſumus, fuerit condemnatus, atque expulſus voluerit Eccleſiam retinere, vel vocatus a Sacerdotali judicio per contumaciam non adeſſe, ſeu ab illuſtribus viris præfectis Prætorio Italiæ veſtræ, ſive a Vicario accitus ad urbem veniat, aut ſi in longinquioribus partibus hujuſmodi emerſerit quæſtio, ad Metropolitani per locorum judicia deducatur examen, vel ſi ipſe Metropolitanus eſt, Romam neceſſario, vel ad eos, quos Romanus Epiſcopus judices dederit, contendere, ſine dilatione jubeatur ..... Certe ſi vel Metropolitani, vel cujuſcumque alterius Sacerdotis ſuſpecta gratia, vel inquietus fuerit, vel ad Romanum Epiſcopum, vel ad Concilium certe quindecim Epiſcoporum finitimorum ei liceat provocare;* has preces Gratianus reſcripto ſuo firmavit: *volumus autem,* inquit, *ut quicumque judicio Damaſi, quod ille cum Concilio quinque vel ſeptem habuerit Epiſcoporum, vel eorum, qui Catholici ſunt judicio, vel conſilio condemnatus fuerit, ſi injuſte voluerit Eccleſiam retinere; ut qui evocatus ad Sacerdotale judicium per contumaciam non iviſſet, aut ab illuſtribus viris præfectis Prætorio Galliæ, atque Italiæ, ſive a Proconſulibus, vel Vicariis auctoritate adhibita, ad Epiſcopale judicium, ut ad urbem Romam ſub proſecutione proveniat; aut ſi in longinquioribus partibus alicujus ferocitas talis emerſerit, omnis ejus cauſæ dictio ad Metropolitæ in eadem Provincia Epiſcopi deducatur examen; vel ſi ipſe Metropolitanus eſt, Romam neceſſario, vel ad eos, quos Romanus Epiſcopus judices dederit, ſine dilatione contendat .... Quod ſi vel Metropolitani Epiſcopi, vel cujuſcumque iniquitas eſt ſuſpecta, aut gratia, ad Romanum Epiſcopum, vel ad Concilium quindecim finitimorum Epiſcoporum accerſitum, liceat provocare, modo ne poſt examen habitum, quod definitum fuerit, integretur.*

V. Lex iſta nonnulla tribuit Romano Pontifici, quæ Sardicenſis Synodus ipſi non tribuerat, ac nonnulla etiam ipſi non tribuit, quæ Sardicenſis Synodus ipſi tribuerat; nam Sardicenſis Synodus non tribuit Romano Pontifici, ut cauſas Epiſcoporum Galliæ, atque Italiæ, necnon Metropolitanorum, qui in longinquioribus Provinciis degunt, poſſit ad ſe evocare, quod lex iſta ipſi tribuit. At Synodus Sardicenſis Romano Pontifici poteſtatem facit decernendi novi judicii in cauſis judicatis a Metropolitano, & Synodo Provinciæ, etiam in longinquis locis: lex vero iſta vetat, ne in Provinciis longe a Roma diſſitis provocetur ad Romanum Pontificem, & cauſa de novo integretur, poſt judicium Metropolitani, & Synodi Provinciæ. Deinde eadem lex poteſtatem facit ei, cui ſuſpecta eſt gratia, vel iniquitas Metropolitani, aut Epiſcoporum Provinciæ immediate ad Pontificem Romanum, aut ad Synodum finitimorum provocandi, iſtud autem non permittit Sardicenſis Synodus.

VI. Porro lex iſta Gratiani nunquam fuit promulgata, nec uſu recepta; ſed aut vetus Synodi Nicænæ, aut recens a Sardicenſi Synodo conſtitutum jus obtinuit. Hic autem fere conſentientes nobiſcum habemus adverſarios, atque imprimis Chriſtianum Lupum, qui can. 9. duo circa legem hanc obſervat: alterum eſt, legem, quæ definit Epiſcopos eſſe judicandos a Romano Pontifice cum Concilio quinque vel ſeptem Epiſcoporum, eſſe intelligendam de ſuburbicariis tantum Epiſcopis: alterum, id quod de Metropolitis in illa lege ſancitur, non eſſe intelligendum de Epiſcopis Orientis, ſed de Patriarchatus Occidentis Metropolitis, præſertim vero de Italia, & Gallia; nam de Africa, licet ægre, concedit eorum Metropolitanos non fuiſſe immediate judicio Romani Epiſcopi ſubjectos.

VII. Itaque de Gallia ferme ſola nobiſcum cum illo lis eſt; nec enim dubitamus, quin Epiſcopi Eccleſiarum illarum,

quarum Metropolitanus erat Romanus Pontifex, fuerint ab ipſo dejecti in Synodo Provinciæ; & quamquam de ceteris Italiæ Epiſcopis, Metropoli Romanæ minime ſubjectis, aut de Metropolitanis ipſis non idem ferendum ſit judicium; de illa re non multum ſumus ſolliciti: ipſi res ſuas defendant; at de Gallia nunquam concedemus ei Metropolitanos ejus, omiſſo medio ſubjectos fuiſſe Romani Epiſcopi judicio, ut Gratiani lex ſancire videtur.

VIII. Id conſtat primo ex eo, quod Gallicani Antiſtites Canones Nicænos, Antiochenos, & Africanos, necnon licet ſerius Sardicenſes in auctoritatem admiſerint, & eos pro regula habuerint, ſed per illos adminiſtratio Provinciæ, judiciumque Metropolitani ipſius Synodo Provinciæ defertur.

IX. Secundo, lex Gratiani ſtatim atque lata ſuit, videtur extincta; nuſquam enim a Pontificibus Romanis, qui ea præſertim uti debuiſſent, allegata legitur; quamquam illi, ut dicemus, nihil non moliti ſint, ut judicia Epiſcoporum, ac præſertim Metropolitanorum ad ſe traherent.

X. Tertio, Innocentius I. in Ep. ad Victricium diſerte ait, omnes omnino cauſas Galliæ non ante judicium Synodi Provinciæ ad ſedem Apoſtolicam referri debere: *ſi autem*, inquit, *majores cauſæ in medium fuerunt devolutæ ad ſedem Apoſtolicam, ſicut Synodus ſtatuit, poſt Epiſcopale judicium, referantur*. Certe Metropolitanorum excepiſſet judicia, ſi ſine medio ad Sedem Apoſtolicam devolutæ fuiſſent. Uno verbo: Pontifices Romani, poſt legem Gratiani, id unum tantum petunt, ut detur appellatio ad Romanam ſedem a judicio Synodi Provinciæ, non ut ulla cauſa ad ſe primum deferatur; ex quo perſpicuum eſt, eos legem Gratiani non magni feciſſe.

XI. Quarto, innumeris exemplis conſtat, Metropolitanos a Synodo Provinciæ dejectos fuiſſe, ut infra docebimus.

XII. Quinto, idipſum Canonibus ſuis Eccleſia Gallicana ſancivit. Aurelianenſis Synodus III. Can. 4. *Metropolitanus utique lapſus a Comprovincialibus ſuis diſtinguatur*, & V. Canone 17. *Si Metropolitanus a Comprovinciali Epiſcopo bis fuerit in cauſa propria appellatus, & eum audire diſtulerit, ad proximam Synodum, quæ conſtituetur, negotium ſuum in Concilio habeat, exerendi, & quidquid pro juſtitia fuerit a Provincialibus ſuis ſtatutum, ſtudeat obſervare:* quod ipſum repetit ſecunda Arvernenſis Synodus.

XIII. Reſpondet Lupus Canonibus iſtis occaſionem dediſſe Reges Galliæ barbaros, qui ſuis Epiſcopis interdixerunt Regni egreſſum. Verum iſta reſponſio merum eſt commentum; nam primum editi ſunt hi Canones, Childeberto Chriſtianiſſimo Rege regnante, deinde quis Lupum ferat iſtud ſine ullius omnino ſcriptoris auctoritate affirmantem: denique ut aliquid veriſimilitudinis haberet iſta reſponſio, oſtendere debuiſſet Chriſtianus Lupus, Canones antiquiores Galliæ, qui jus Romani Pontificis aſſererent. At nullos proferre poteſt, imo, uti diximus, ſemper in Gallia obtinuerunt ii Canones, qui judicium omnium omnino Epiſcoporum tribuunt Synodo Provinciæ.

XIV. Adverſus iſta multa objicit Chriſtianus Lupus. Objicit primo, Gelaſii verba in Epiſt. ad Dardaniæ Epiſcopos de cauſa Acacii, & in tomo de anathematis vinculo, *ab inferioribus potior diſcuti non poteſt, aut judicari*.

XV. Reſpondeo, Gelaſium id dicere de damnatione Calendionis Antiocheni Epiſcopi, itemque Joannis Alexandrini, quos Acacius auctoritate ſua, nec coacta legitime Synodo, depoſuerat, & exturbandos ab Imperatore curaverat, in illorum locum homines Chalcedonenſis Concilii adverſarios ſtatuens. Hoc in caſu dicit Gelaſius, iniquum eſſe, ut ſuperior ab inferioribus judicetur*: nunquid*, inquit, *Acacius ut Joannem qualemlibet hominem Catholicum tamen a Catholicis ordinatum de Alexandrina excluderet, Petrumque in hæreſi jam detectum, atque damnatum abſque Sedis Apoſtolicæ conſultatione reciperet, aliqua ſaltem Synodo illic habita, hoc audacter arripuit, ut Calendionem de Antiochia pelleret, hæreticumque Petrum, quem ipſe quoque damnaverat, abſque notitia Sedis Apoſtolicæ rurſus admitteret, aliqua Synodo id feciſſe monſtratur, ſi certe de dignitate agitur civita-*

Digitized by Google

vitatum ſecundæ ſedis, & tertiæ, major eſt dignitas Sacerdotum, quam ejus civitatis, quæ non ſolum inter ſedes minime numeratur, ſed nec inter Metropolitanorum jura cenſetur. Itaque hoc graviter angit Gelaſium, quod Acacius ſibi poteſtatem arripuiſſet judicandi de Epiſcopo ſecundæ, ut putabat, ſedis, idque ſine Synodo, & ſua auctoritate; ſed iſtud nihil ad præſens inſtitutum pertinet: primo enim non agitur hic de judicio Patriarcharum, ſed de Metropolitanorum judicio. Secundo, non dicimus eos judicari poſſe ab Epiſcopis, qui ſunt extra Provinciam, qualis erat Acacius, Tertio, non dicimus unum aliquem Epiſcopum Provinciæ id poſſe ſua auctoritate præſtare, ſed conſentientes eſſe volumus omnes Provinciæ Epiſcopos, Quarto, non propterea aſſerimus ſuperiorem ab inferiore judicari; imo contendimus Epiſcopos Provinciæ in Synodum coactos ſuperiores eſſe Metropolitano, quia totum cuilibet; licet præſtantiſſimæ parti, merito præponitur.

XVI. Objicit idem ſecundo illud Juvenalis Hieroſolymitani in Epheſino Concilio adverſus Joannem Patriarcham: *oportebat Joannem accurrere confeſtim ad Apoſtolicam Sedem magnæ Romæ nobiſcum conſidentem, apud quem mos eſt ex Apoſtolico ordine, & traditione, ut ipſa ſedes Antiochena dirigatur, & judicetur*.

XVII. Reſpondeo, Chriſtianum Lupum hic indigne, & peſſimo exemplo truncare verba Juvenalis, ut ex iis aliquid conficiat; ecce hæc integra: *oportebat quidem Joannem reverendiſſimum Antiochiæ Epiſcopum, hac ſancta & venerabili Synodo conſiderata, ſtatim, ut ſe purgaret, accurrere, & ad Apoſtolicam Sedem nobiſcum conſedentem magnæ Romæ, & Apoſtolicæ etiam ſanctæ Dei Eccleſiæ Hieroſolymitanorum honorem deferre, & obedire, præſertim cum conſuetudo ſit, Sedem Antiochenam ex Apoſtolico ordine & traditione ab eo* (Epiſcopo Hieroſolymitano) *dirigi, & apud ipſum judicari*. Quid illic Chriſtiani Lupi placitis faveat, ego prorſus non video; nec enim dicit Joannem fuiſſe vocandum Romam a Pontifice, ut judicaretur, ſed reprehendit eum, quod vocatus ad Synodum, in qua erant Legati Sedis Apoſtolicæ, non venerit, quod item nec paruerit mandato Hieroſolymitani Epiſcopi, a quo Antiochenam Eccleſiam dirigi affirmat, & judicari: non id ille dicit de Romana ſede, ſed de ſeipſo. Quapropter iſta Epiſcopi Hieroſolymitani ſententia judicandi Antiocheni Epiſcopi plane adverſatur Chriſtiani Lupi propoſito; nec eſt quod ille contendat, id emendari debere, & tribui Romanæ Sedi, quod ſibi tribuit Hieroſolymitanus Epiſcopus, quippe id ſeries contextus vetat, ex qua patet id ab Hieroſolymitano Præſule, qui tum altius caput efferebat, de ſeipſo dictum.

XVIII. Tertio loco objicit Lupus exemplum Dionyſii Alexandrini, & Neſtorii Conſtantinopolitani, quorum cauſas Romam delatas, & a Romano Pontifice judicatas fuiſſe ait: de his agemus alibi. Interim advertimus, Dionyſium non fuiſſe a Romano Pontifice judicatum; Neſtorium vero prius a Cyrillo, quam a Cœleſtino excommunicatum.

XIX. Quarto objicit Epheſinæ Synodi Canonem primum, in quo Metropolitis, qui ad Neſtorianos accederent, hanc pœnam ſtatuere videtur, ut ſubjaceant judicio Synodi Provinciæ; unde ille infert, morem non fuiſſe, ut illi ſubjacerent: verum Canonis mentem haud cepit Lupus; nec enim ſtatuit, ut Metropolitani, qui accederent ad Neſtorianos, judicentur, & deponantur a Synodo Provinciæ, ſed ut a gradu Metropolitæ excidant, & Epiſcopis Provinciæ ſubjaceant, non ſecus ac laici: *ſi quiſpiam*, inquiunt, *Metropolita Provinciæ, derelicta ſancta, & œcumenica Synodo acceſſerit ad apoſtaſiæ conſeſſum, aut accedet impoſterum, aut cum Cæleſtio ſentiat, aut ſentiet, nihil amplius poterit agere adverſus Provinciæ Epiſcopos, ut qui jam inde a Synodo totius Eccleſiaſticæ communionis expers ſit factus, & prorſus ἀνενέργητος, hoc eſt ad functiones inhabilis, ſed & ipſis Epiſcopis illius Provinciæ, circumque vicinis Metropolitis recta ſentientibus ſubjacebit, ut omnino dejectus a gradu Epiſcopatus*, hoc eſt, Metropolitanus, qui ad Neſtorianos defecerit, hoc ipſo dejectus eſſe cenſebitur, & omni jure privatus, ac ſingulis Epiſcopis Provinciæ, & Metropolitis vicinis ſubjectus.

Digitized by Google

XX. Objicit quinto Synodi Chalcedonenſis Decretum, quod judicium Metropolitanorum reſervat Exarcho, vel Throno Conſtantinopolitano. Reſpondeo primo, Canonem iſtum novam inducere diſciplinam in Oriente. Secundo, hunc ad Orientem ſolum pertinere, non ad Galliam.

XXI. Objicit ſexto Capitulum Caroli lib. 7. cap. 251. quod ad Chalcedonenſem Canonem accedit: *ſi Clericus, vel Laicus habuerit cauſam adverſus alterum, aut Epiſcopus adverſus quemquam, apud Synodum Provinciæ judicetur; quod ſi adverſus ejuſdem Provinciæ Metropolitanum Epiſcopus, vel Clericus habuerit querelam, petat Primatem, & apud ipſum judicetur, aut apud Sedem Apoſtolicam.*

XXII. Reſpondeo, Capitulum iſtud e Chalcedonenſi Synodo deſumptum fuiſſe, & eo tempore cœpiſſe in Galliis vulgari, quo nonnulli Epiſcopi ibi Primatum ambierunt; verum huic diſciplinæ ſemper reſtiterunt Gallicani Epiſcopi, & priſtinam conſuetudinem de Metropolitanis ſuis in Synodo Provinciæ judicandis, totis viribus retinere conati ſunt; adeo ut Pontifices Romani id privilegium veluti ſingulare quibuſdam Metropolitis inſignibus conceſſerint, ut Hadrianus I. Bituricenſi, & Benedictus III. Hincmaro Rhemenſi; porro ſi privilegium illud fuit, ut obſervat recte Gerbaſius; ergo communi, & ordinaria lege Collegarum judicio ante ſubmittebantur.

XXIII. His objectis, fatetur Lupus minoribus aliquando concedi poteſtatem judicandi ſuperiores in manifeſta hæreſi, & in crimine idololatriæ; atque hujus rei multa ſuggerit exempla: verum negat id fieri poſſe, ubi dubia eſt hæreſis, & palliabilis. At, quæſo, quis judicabit, utrum ita ſit, nec ne, ſi poteſtas datur Epiſcopis Provinciæ judicandi Metropolitanos, ubi hæreſis eſt manifeſta, nonne Ordinarii ejus damnandi poteſtatem habent, cum non liceat aliquem damnare, niſi crimen ejus ſit manifeſtum. Deinde quomodo probabit Lupus in exemplis a ſe adductis, hæreſim ſemper fuiſſe manifeſtam, quomodo in caſibus dubiis judicium commiſſum Romano Pontifici. Levia ſunt omnia, quæ hanc in rem affert, exempla. *Hunc*, inquit, *Dionyſium accuſaſunt apud Romanum Pontificem Pentapoleos Epiſcopi, quod nempe ejus error eſſet dubius*; atqui falſum eſt Dionyſium ab iſtis accuſatum, ut dicemus infra.

XXIV. Aliud affert exemplum idem Lupus: eadem de cauſa, inquit, Jubajanus, Pompeius, aliique per Africam Epiſcopi ſuum Primatem Cyprianum detulerunt ad Stephanum. Hoc item falſum, Pompeius enim a partibus Cypriani ſtabat: Jubajanus ſcripſerat quærentis in modum; nullus Africanus Cyprianum accuſaſſe legitur apud Stephanum.

XXV. Tertium exemplum eſt damnationis Pauli Samoſatenſis, de qua hæc ait: *Antiochena Synodus*, inquit, *proceſſura ad definitivam ſententiam in Paulum, adeſſe voluit Dionyſium Alexandrinum, ac item Firmilianum Cæſarienſem*. Reſpondeo, Patres Antiochenos Dionyſium, & Firmilianum per litteras quidem conſuluiſſe, ſed hunc ante ejus damnationem mortuum, illum nequidem Concilio in Paulum facto interfuiſſe, ſed damnatum, & depoſitum Paulum a ſolis Epiſcopis Diœceſeos Orientis: ex his perſpicere eſt quantum Chriſtianus ab hiſtorica veritate partium ſtudio deflexerit: ſed cetera facta fuſe deinceps examinabimus, nunc de jure tantum agimus.

XXVI. Ad illud pertinet citata quædam Epiſtola Auguſtini 143. in qua Auguſtinus ait Secundum Numidiæ Primatem, ſi pacis amans fuiſſet, Cæcilianum non fuiſſe dejecturum de ſede, nec alium ordinaturum, ſed Epiſcopos Afros, qui illum accuſare vellent, ad Epiſcopos tranſmarinos remiſſurum; ex quibus infert Chriſtianus Lupus, Cæcilianum, eo quod eſſet Primas Africæ, non potuiſſe ab Africanis damnari, ſed cauſam ejus ab iſtis fuiſſe deferendam Romano Epiſcopo, & nullum in ejus loco ordinandum, donec ab eo judicaretur.

XXVII. Reſpondeo, hic Auguſtinum non agere de ſtricto jure, ſed de eo, quod agendum erat Secundo pro bono pacis, ne ſcilicet Eccleſia turbaretur: *nam*, inquit, *ſi ejus in corde cogitatio pacis habitaret, non apud Carthaginem, poſtea cum traditoribus, quos præſentes, atque confeſſos Deo dimiſerat*,

rat, damnaret crimine traditionis, quos abſentes apud eum nemo convicerat; tanto magis enim timere debuit, ne pax unitatis violaretur, quanto erat Carthago civitas ampla, & illuſtris, unde ſe per totum Africæ corpus malum, quod ibi eſſet exortum, tamquam a vertice effunderet: erat etiam tranſmarinis vicina regionibus, & fama celeberrima, & nobilis, unde non mediocris utique auctoritatis habebat Epiſcopum, qui poſſet non curare conſpirantem multitudinem inimicorum, cum ſe videret, & Romanæ Eccleſiæ, in qua ſemper Apoſtolicæ Cathedræ viguit principatus, & ceteris terris per communicatorias litteras eſſe conjunctum, ubi paratus eſſet cauſam ſuam dicere, quia ergo venire noluit ad hoſpitium collegarum, quos a ſuis inimicis contra veritatem ſuæ cauſæ perverſos eſſe ſentiebat, tanto magis Secundus, ſi veræ pacis cuſtos eſſe voluiſſet, cavere debuit, ne damnarentur abſentes, qui judicio eorum omnino intereſſe noluerunt. Itaque non dicit Auguſtinus, Secundum non debuiſſe cauſam Cæciliani judicare, quod judicandi poteſtatem non haberet, ſed primo quia pacem Eccleſiæ turbaturus erat, damnando illum, qui cum Eccleſiis tranſmarinis communionem habebat; ſecundo, quia is, qui damnabatur, erat abſens, judiciumque Afrorum, & Numidarum recuſabat veluti ſibi ſuſpectum, cupiebatque a tranſmarinis judicari, nec unquam judicium illorum adierat, dicebat igitur Secundum de iſto non cognoſcere debuiſſe, cum præſertim ipſe traditores manifeſtos, & crimen confitentes damnare nollet, ſed Deo dimitteret: hæc eſt ſumma ratiociniorum Auguſtini hoc in loco, ex quibus inferri non poteſt, Epiſcopos ex jure non poſſe cognoſcere de crimine Metropolitani, aut Primatis, ſed tantum aliquando expedire, ut Epiſcopi unius regionis judicium Metropolitani, aut Primatis ſui recuſent, vel pacis ergo, vel quia Metropolitanus, aut Primas eos habet ſuſpectos, & alios judices requirit: nam in Eccleſiaſticis non ſecus ac in civilibus judiciis, judices illud ſummopere cavere debent, ne invitis partibus judicent, ubi vel leviſſima recuſationis cauſa apparet. Porro licet iſtis objectionibus Lupi ſit abunde ſatisfactum; attamen adjiciendum inſuper eſt, totum iſtud negotium nihil ad propoſitum noſtrum pertinere, qui tantum de judicio Metropolitani ab Epiſcopis Provinciæ ſuæ tractamus, cum Secundus, & Epiſcopi illi qui Cæcilianum damnarunt, Numidæ fuerint, non autem Provinciæ Carthaginenſis, & a quibus fuerat ordinatus, cujus Cæcilianus erat Metropolitanus, e quorum proinde judicio pendebat; namque, ut obſervarunt viri docti, illorum erat ordinare, ſed, ut probavimus in diſſertatione ſuperiori, ex antiquo jure Synodi Provinciæ fuit ordinare Metropolitanum, ergo ejuſdem Synodi fuit ipſum deponere: ſed de hoc ſatis jam, & abunde a nobis diſputatum eſt, nunc redeamus ad inſtitutum.

XXVIII. Primus omnium Zozimus Canones Sardicenſes protulit in medium, & apud Africanos venditavit pro Nicænis, ſed illi conſtanter reſtitere, cumque comperiſſent eos non eſſe Concilii Nicæni, appellationes non ſolum Clericorum inferiorum, ſed & Epiſcoporum in Africa damnatorum ad Sedem Apoſtolicam ferre noluerunt, priſtinamque conſuetudinem ſuam retinuerunt, ut cauſæ Epiſcoporum ad Primatem, hoc eſt Metropolitanum, & Provinciæ Synodum, ſeu ad univerſale Concilium deferrentur, maxime, inquiunt, Africani Epiſcopi in Epiſtola ad Cœleſtinum, *quia unicuique conceſſum eſt, ſi judicio offenſus fuerit cognitorum, ad Concilia ſuæ Provinciæ, vel etiam univerſale provocare.* Univerſale Concilium apud Afros dicitur Concilium illud, quod ex univerſa Diœceſi Africana conflatum eſt: ejuſmodi Concilia ſæpe celebrabantur apud Afros, apud quos Carthaginenſis Primas magnam obtinebat auctoritatem. Liberum porro videtur fuiſſe Epiſcopum, vel ad Synodum Provinciæ, vel ad Synodum hanc univerſalem deferre, quamvis ordinarie primo ad Primatem, hoc eſt ad Metropolitanum deferretur, ac deinde, ſi adeſſe nollet, ad Synodum univerſalem; hujus rei fidem facit Canon 19. Codicis Africani, qui ſic habet: *Aurelius Epiſcopus dixit: quiſquis Epiſcoporum accuſatur, ad Primatem ipſius Provinciæ cauſam deferat accuſator, nec a communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam electorum judicum die ſta-*

tuta

Digitized by Google

tuta litteris evocatus minime occurrerit, hoc eſt infra ſpatium menſis ex ea die, qua eum litteras accepiſſe conſtiterit; quod ſi aliquas veras neceſſitatis cauſas probaverit, quibus eum occurrere non potuiſſe manifeſtum ſit, cauſæ dicendæ intra alterum menſem habeat facultatem, verum tamdiu poſt menſem ſecundum non communicet, donec purgetur, ſi autem ad Concilium anniverſarium occurrere noluerit, ut vel ibi cauſa ejus terminetur, ipſe in ſe damnationis ſententiam dixiſſe judicetur. Hic Canon ſancitus eſt in univerſali Concilio Africæ anno 419. Carthagine habito, conſidentibus in ea 217. Epiſcopis. Canon ſequens eſt de Presbyteris, vel Clericis: *ſi autem Presbyteri, vel Diaconi fuerunt accuſati, adjunctis ſibi ex vicinis locis, cum proprio Epiſcopo legitimo numero collegarum, quos ab eodem accuſati petierint, id eſt una ſecum in Presbyteri nomine ſex, in Diaconi tres, ipſorum cauſam diſcutiant, eadem dierum, & dilationum, & a communione remotionum forma ſervata, reliquorum autem Clericorum cauſas etiam ſolus Epiſcopus loci cognoſcat, & finiat*. Canon item 28. ab eadem Synodo conditus ſic ſe habet: *item placuit, ut Diaconi, & Presbyteri, vel ceteri inferiores Clerici in cauſis, quas habuerint, ſi de judiciis Epiſcoporum queſti fuerint, vicini Epiſcopi eos cum conſenſu ſui Epiſcopi audiant, & inter eos definiant adhibiti ab eis Epiſcopi; quod ſi ab eis provocandum putaverint, non provocent ad traſmarina judicia, ſed ad Primates ſuarum Provinciarum, aut ad univerſale Concilium, ſicut & de Epiſcopis ſæpe conſtitutum eſt: ad tranſmarina autem qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam in communionem ſuſcipiatur*. Hic porro Canon eſt vigeſimus ſecundus inter eos, qui Milevitano perperam tribuuntur, ſunt autem revera Concilii Carthaginenſis anni 418. ut patet ex Canone 108. & 125. hujus Codicis. Verum in iſto Concilio lex ad Epiſcoporum quoque cauſas extenditur, vetaturque, ne ipſi provocent ad tranſmarina Concilia, hoc eſt ad Romanum Pontificem, & ad Italiæ Epiſcopos. Clauſulam iſtam, *ſicut & de Epiſcopis ſæpe conſtitutum eſt*, rejiciunt Bellarminus, Perronius, Lupus, & alii, eo quod non extet in Concilio Milevitano, ſeu potius Carthaginenſi anni 418. & revera non eſt hujus Concilii, ſed alterius Carthaginenſis anno 419. celebrati, ubi id additum eſt de Epiſcopis, confirmatumque eſt poſtea ab iiſdem in Epiſt. ad Cœleſt. poſt advectos ex Oriente Nicænos Canones, in qua ſic alloquuntur Romanum Pontificem: *impendio deprecamur, ut deinceps ad veſtras aures venientes non facilius admittatis, nec a nobis excommunicatos ultra velitis in communionem ſuſcipere, quia hoc etiam in Nicæno Concilio definitum facile advertet venerabilitas veſtra; nam etſi de inferioribus Clericis, vel Laicis videtur ibi præcaveri, quanto magis hoc de Epiſcopis voluit obſervari, ne in ſua Provincia a communione ſuſpenſi a veſtra ſanctitate præpropere, vel indebite videantur communioni reſtitui, &c.*

XXIX. Haud dubium eſt igitur, quin apud Africanos Antiſtites jure ſancitum fuerit, ne quis ſive Epiſcopus, ſive Presbyter, aut Diaconus, ſive inferior Clericus ad tranſmarina judicia, hoc eſt ad Romanum Epiſcopum, aut ad alios Epiſcopos Italiæ, & Galliæ provocaret, ſed ut Epiſcopi quidem in prima inſtantia judicarentur a Synodo Provinciæ, Presbyteri ac Diaconi ab Epiſcopo ſuo cum nonnullis vicinis ex eadem Provincia, ceteri inferiores a ſolo Epiſcopo, adjuncto, ut tunc moris erat, Clero ſuo, per appellationem, ut cauſæ Epiſcoporum ad univerſale Concilium Africæ devolverentur, & ibi ſine ulla provocatione judicarentur, Clericorum autem cauſæ, vel ad Primatem deferrentur, vel ad univerſalem Synodum. Porro provocatio tunc tantum concedebatur, quando judices non erant electi, hoc enim in caſu provocandi locus non erat, ut ſtatutum eſt in eodem Concilio Canone 15. *Hoc etiam placuit, ut a quibuſcumque judicibus Eccleſiaſticis, ad alios judices Eccleſiaſticos, ubi major eſt auctoritas, fuerit provocatum, non eis obſit, quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi convinci non potuerunt, vel inimico animo judicaſſe, vel aliqua cupiditate, aut gratia depravati, ſive ſi ex conſenſu Patrum electi fuerint judices, etiam a pauciore numero, quam conſtitutum eſt, non liceat* pro-

provocare, & Can. 122. *a judicibus autem, quos communis conſenſus elegerit, non liceat provocare*.

XXX. Porro nemo eruditorum in dubium revocat auctoritatem Codicis Africani; certum quippe eſt, eum eſſe antiquiſſimum, & Conciliorum Carthaginenſium Canones fideliter exhibere, eoque major eſt ejus auctoritas, quod ab univerſa Synodo Carthaginenſi probatus eſt, ut conſtat ex fine primæ ſeſſionis: *recitata ſunt etiam in iſta Synodo diverſa Concilia univerſæ Provinciæ Africæ, tranſactis temporibus Aurelii Carthaginenſis Epiſcopi celebrata*, ac deinde ſub nomine Concilii Africani idem Codex a Juſtiniano, & Dionyſio Exiguo promulgatus eſt, & in Græcum translatus, ac apud ipſos Orientales vulgatus eſt.

XXXI. Opponit Chriſtianus Lupus, Codicem hunc privatum opus eſſe alicuius ex factione Aurelii, & id probare conatur ex hoc loco Can. 107, ubi confector Codicis ait: *geſta hujus Concili non deſcripſi, quia Provinciale, non univerſale geſtum eſt*; ſed evaneſcit iſta objectio ex lectione textus Græci, ubi non eſt, *geſta hujus Concilii non deſcripſi, ſed hic deſcripta non ſunt: τὰ πεπραγμένα τῆς παρούσης συνόδου διὰ τοῦτο οὐκ ἔγραψα.* Itaque fruſtra Zozimus Epiſcoporum Africanorum cauſas ad ſe trahere conatus eſt, idem tamen tentavit in Gallos inſtante Patroclo Arelatenſi ad ſuum vocans judicium Proculum Maſſilienſem, ſed ille adeſſe renuit, & Epiſcopatum invito Zozimo retinuit. Poſt Zozimum Cœleſtinus, & Bonifacius Canonum Sardicenſium uſum in Gallia, & in Africa inducere conati ſunt, ſed fruſtra.

XXXII. Verum nemo ad eos ubique promulgandos plus laboravit, quam ſanctus Leo, in cauſis Hilarii, Lupicini, Eutychetis, & Flaviani, verum is jus ſibi a Synodo Sardicenſi indultum prætergreſſus eſt: primum enim contendit, primam cognitionem cauſæ Metropolitanorum ad ſedem ſuam pertinere. Secundo, appellationes a Synodo Provinciæ, a ſe Romæ judicari poſſe aſſeruit, utrumque contra Sardicenſes Canones; verum nec Gallicani, nec Africani Antiſtites hæc ipſi jura ceſſerunt, ut conſtabit ex Hilarii Arelatenſis, & Lupicini Africani Epiſcopi cauſis, quas poſtea referemus; Orientales vero, apud quos jus appellationum tantum ſibi vindicabat, contrarium in Concilio Chalcedonenſi definierunt: cum igitur ſanctus Leo obſequentes minime haberet Gallicanos Antiſtites, Imperatoris ipſius auctoritatem adhibere conatus eſt, & ab eo reſcriptum obtinuit in hunc modum: *hac perenni ſanctione decernimus, ne quid tam Epiſcopis Gallicanis, quam aliarum Peovinciarum, contra veterem conſuetudinem liceat ſine viri venerabilis Papæ urbis æternæ auctoritate tentare, ſed illis omnibus pro lege ſit, quidqaid ſanxerit Apoſtolica Sedis auctoritas, ita ut quiſquis Epiſcoporum ad judicium Romani Antiſtitis evocatus venire neglexerit per moderatorem ejuſdem Provinciæ adeſſe cogatur*. In eo reſcripto tria præſcribuntur Epiſcopis Gallis: primo, ut non violentur antiqui ritus, inconſulto Romano Pontifice: ſecundo, ut illi pro lege habeant, quidquid Romana ſedes decreverit: tertio, ut cogantur Epiſcopi intereſſe Romani Pontificis Concilio, ſi vocati adeſſe neglexerint.

XXXII. Verum lex illa, quæ ad Orientem non pertinet, recepta non fuit in Occidente; imo nec in Gallia, ob quam ſpeciatim condita erat, obſervata fuit: quin & ipſi quoque Romani Pontifices Leonis ſucceſſores conceſſum ſibi per eam privilegium minime vindicarunt, & appellationes tantum cauſarum in Provinciis judicatarum ad ſe traxerunt, ſoloſque Metropolitanos immediate a ſe judicari poſtularunt, reliquorum Epiſcoporum judicium Metropolitanis, & Provinciarum Epiſcopis relinquentes; nihilominus tamen Vigilius, & Pelagius illud præterea ſumpſiſſe videntur, ut quarumlibet appellationum ad Romanam ſedem ante judicium Provinciæ Epiſcoporum, judicia ſibi reſervarentur, nec de iis in Provincia fieret cognitio. Vigilius in Epiſt. ad Eucherium, *omnium appellantium Apoſtolicam Sedem judicia eidem ſanctæ Sedi reſervata eſſe liquet*: Pelagius in Epiſt. prima ad Joannem Conſtantinopolitanum: *Scitote certam Provinciam eſſe, quæ habet decem, vel undecim civitates, & unum Epiſcopum, alioſque decem, vel undecim ſuf-*

ſra-

Digitized by Google

fragatores Epiſcopos judices, ad quorum judicium omnes cauſæ Epiſcoporum, & reliquorum Sacerdotum, ac civitatum cauſæ referantur, & ab his omnibus juſte conſona voce diſcernantur, niſi ad majorem auctoritatem fuerit ab his, qui judicandi ſunt appellatum; qui duo Pontifices non ſolum cognitionem cauſarum in Provincia judicatarum, ſi ab eis appellatum ſit, ſibi tribuunt; ſed etiam primam cognitionem cauſarum, in quibus ii, qui ſunt judicandi in Provincia ante cognitionem ad judicium Romani Pontificis provocarint.

XXXIV. Gregorius magnus duo ſibi vindicavit: 1. Appellationes a judiciis Epiſcoporum in Provincia, circa quas liberum eſſe ſibi arbitratus eſt, vel eas Romæ judicare, vel judicandas in Provinciam remittere; 2. Primam cognitionem cauſarum, quæ Metropolitanos attinebant ſibi reſervari voluit: *ſi contra Metropolitanum*, inquit lib. 7. Epiſt. 8. *aliquid cauſæ habuerit, ob hoc Sedis Apoſtolicæ petat judicium, quod per Canones antiquorum Patrum eſt inſtitutione permiſſum*. Porro per tempus illud, quod a Leone ad Gregorium effluxit, Sardicenſes Canones in auctoritatem admiſſi ſunt, & Epiſcopis ad Sedem Romanam appellantibus poſt judicium Provinciæ, conceſſum, ut illic judicarentur.

XXXV. In Gallia quidem vetus diſciplina confirmata eſt in Concilio Lugdunenſi anno 567. *Si quid*, inquiunt hujus Synodi Epiſcopi *inter fratres, id eſt Coepiſcopos noſtros contentionis ortum fuerit, ſi de una Provincia ſunt, Metropolitani cum Comprovincialibus judicio ſint contenti, ſi vero diverſæ Provinciæ fuerint Sacerdotes, inter quos aliqua diſceptatio oriatur, convenientibus in unum Metropolitis ipſorum, omnis eorum actio illorum judicio terminetur*. Juxta hanc diſciplinam Salonium, Sagittariumque deponunt, cumque illi provocaſſent ad Epiſcopum Romanum, & ea de re litteras obtinuiſſent a Rege Guntherano, nullam hujus rationem habuerunt Gallicani Epiſcopi, nec quemquam ad eos accuſandos Romam miſerunt; cumque illi a Joanne reſtituti forent, non obſtante illius judicio in Synodo Cabilonenſi anno 579. iterum damnati ſunt: extant tamen circa idem tempus exempla nonnulla appellationum in Gallia etiam ad Romanam Sedem, quæ conſuetudo diu poſt hanc ætatem capitulis Hadriani primi, & capitulis Caroli magni in Gallia receptis firmata eſt cap. 23. *Hadriano placuit, ſi Epiſcopus accuſatus appellaverit ad Romanum Pontificem, id ſtatuendum, quod ipſe cenſuerit:* capitulari 308. lib. 7. *ut judicatus Epiſcopus ad Apoſtolicam Sedem, ſi voluerit, appellet ex Concilio Sardicenſi tit. 5. quod ſi appellaverit, in Cathedra ejus alter non ordinetur;* at omnium omnino Clericorum appellationes erant vetitæ, ut conſtat ex Concilio Francofordienſi Canone ſexto: *ſtatutum eſt*, inquit, *a domino Rege, ut Epiſcopi juſtitias faciant in ſuis Parochiis, ſi non obedierit aliqua perſona Epiſcopo ſuo, de Abbatibus, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Monachis, & ceteris Clericis veniant ad Metropolitanum ſuum, & ille ſi judicet cauſam, cum ſuis ſuffraganeis dijudicet, & Comites quoque veniant ad judicium Epiſcoporum, & ſi aliquid eſt, quod Epiſcopus Metropolitanus non poſſit corrigere, vel pacificare, tunc tandem veniant accuſatores cum accuſato cum litteris Metropolitani, ut ſciamus veritatem rei*. Itaque a judicio Synodi Provinciæ nulla relinquitur provocatio ad Pontificem, ſed ſi ſuperſit aliqua controverſia, ejus correctio pertinet ad Principem, eadem diſciplina confirmatur Can. 26. Concil. Pariſienſis anno 829. celebrati.

XXXVI. In Africa Ferrandus Diaconus ſub Juſtiniano collectionem Canonum edidit, cui Canones Sardicenſes inſeruit, ex quo colligitur, eos tum temporis apud eos in aliquo pretio fuiſſe, fuerunt tamen Afri ſuorum privilegiorum, ac priſtinæ conſuetudinis amantiſſimi, ita ut a Pontifice petierint, ut teſtis eſt Greg. lib. 1. Ep. 75. antiqua ſibi privilegia, & jura ſervari, *petiiſtis etiam*, inquit Gregorius, *per Hilarium Charthularium noſtrum a beatæ memoriæ prædeceſſore noſtro, ut omnes vobis retro temporum conſuetudines ſervarentur, quas a beati Petri Apoſtolorum Principis ordinationum initiis hactenus vetuſtas longa ſervavit ...... & nos quidem juxta ſeriem relationis veſtræ, conſuetudinem, quæ*

tamen

tamen contra fidem Catholicam nihil uſurpare dignoſcitur, immotam permanere concedimus, ſive de Primatibus conſtituendis, ceteriſque capitulis. Et in Epiſt. ad Dominicum Epiſcopum Carthaginenſem: *de privilegiis vero Eccleſiaſticis, quod veſtra fraternitas ſcribit, hac poſtpoſita dubitatione teneat, quia ſicut noſtra defendimus, ita ſingulis quibuſque Eccleſiis ſua jura ſervamus*. Hinc nullam eorum cauſam Romæ judicavit Gregorius, imo nullam illorum appellationem ad Romanos legere eſt, videturque rerum Africanarum adminiſtratio ſemper fuiſſe commiſſa Synodo Provinciæ, aut univerſali Concilio totius Africæ ſine provocatione: idipſum poſtea docebimus exemplis.

XXXVII. In Hiſpania quoque vigebat etiam ſub Gregorio vetus illa diſciplina, ut cauſæ Epiſcoporum Synodi Provincialis judicio finirentur, & ſi diviſa fuiſſent Epiſcoporum vota, finitimorum Epiſcoporum judicio res terminaretur. Illa lex habebatur in collectione Martini Bracarenſis, qua tum Hiſpania utebatur Can. 13. Tentavit Gregorius adverſus hanc diſciplinam Stephanum Epiſcopum a vicinæ Provinciæ Epiſcopis depoſitum ad Sedem Apoſtolicam appellantem judicare, ratio ejus hæc erat, quod ille nec Metropolitanum, nec Patriarcham haberet, ac proinde judicandus eſſet a Romana Eccleſia, quæ caput eſt ceterarum, cum non liceat Epiſcopum ab Epiſcopis alieni Concilii judicari, ac poſthæc Hiſpani appellationis ad Sedem Romanam removendæ cauſa permiſerunt, ut cauſæ in ſecunda Synodo judicarentur: id habetur ex Canone 28. Concilii Toletani IV. habiti anno 666. *Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus ſi a gradu ſuo injuſte dejectus in ſecunda Synodo innocens reperiatur, non poteſt eſſe, quod fuerat, niſi gradus amiſſos accipiat coram altari de manu Epiſcopi*.

XXXVIII. Poſt hæc tempora nonnulli jus aliquod novum ab Eccleſia receptum fuiſſe volunt; ſæculo quippe VIII. ad finem labente, vel, ut alii volunt, & ego probabilius æſtimo, nono incipiente prodiit in lucem Epiſtolarum Decretalium farrago; quas veteribus Pontificibus, neſcio quis inſignis impoſtor ſubjecit: in his non modo jus appellationis Romano Epiſcopo tribuitur, ſed a nonnullis earum, Synodis Provinciæ judicium Epiſcoporum interdicitur, inconſulto Epiſcopo Romano, & ſine Sedis ejus auctoritate (*). Has ſtatim Epiſtolas ſummi Pontifices, in quorum gratiam erant confictæ, avide arripuerunt, & ubique promulgare conati ſunt; in primis vero. Nicolaus I. in Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ in cauſa Rothadi Sueſſionenſis: *quamvis*, inquit, *etſi Sedem Apoſtolicam nullatenus appellaſſet, contra tot tamen, & tanta vos decretalia efferri ſtatuta, & Epiſcopum, inconſultis nobis, deponere nullo modo debuiſtis*; at Gallicani Epiſcopi Nicolai I. propoſitionem ferre minime potuerunt, & licet ei non denegarent appellationes, ſeu potius Epiſcoporum confugia ſecundum Sardicenſes Canones, ita ut judicium non Romæ, ſed in Provincia iteraretur, negarunt tamen omnino controverſias ſive majores, ſive minores, inconſulto Romano Pontifice, a Synodo Provinciæ judicari non poſſe: *abſit enim*, inquiunt, *a nobis, ut privilegium primæ, & ſummæ*

L Se-

(*) Pſeudo-Iſidorianas Decretales in Romanorum Pontificum gratiam fuiſſe confictas non admodum veriſimile videtur. Conſtat enim 1. earundem Συλλογὴν primum in Germania evulgaſſe Rodulphum Moguntinum, teſte Hincmaro Remenſi *Opuſc. adverſus Hinc. Laud.* & quidem exeunte Sæculo VIII.

2. E Germania in Galliam dein illatam, tanquam genuinum Iſidori Hiſpalenſis opus fuiſſe admiſſam; & quidem ab ipſo Hincmaro Remenſi: *Epiſt. VIII. cap.* 12

3. Nonniſi ſerius Romam pervaſiſſe. Etenim Leo IV. qui ab an. 847. ad an. 855. Pontificatum tenuit, ubi ad Epiſcoporum Britanniæ conſulta reſpondet, recenſens Decеſſorum ſuorum Epiſtolas Decretales: quibus *Romana* tunc temporis in judiciis Eccleſiaſticis utebatur Eccleſia, a Siricio exorditur, nulla Epiſtolarum Clementis I. aliorumque ante Siricium Romanorum Pontificum facta mentione. *Epiſt. Leonis IV. apud Sirmondum Conc. Gallic. Tom. III*

4. Primus Nicolaus I. Epiſtolis illis uſus eſt in cauſſa Rothadi Epiſcopi Sueſſionenſis; & quidem integro pæne ſæculo ab Συλλογῆς promulgatione elapſo. Neque id negavit quis unquam, aut negare potuit; atque adeo ipſemet concedit Auctor.

Sedis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Pontificis pro ſic parvi pendamus, ut controverſias, & jurgia tam ſuperioris, quam inferioris ordinis, quæ Nicæni, & ſacrorum Conciliorum Canones, & Innocentii, atque aliorum Romanæ Sedis Pontificum Decreta in Synodis Provincialibus, ac Metropolitanis præcipiunt terminari ad veſtram ſummam auctoritatem fatigandam dicamus, excipiunt tamen cauſas aliquas difficiliores: *at ſi forte*, inquiunt, *de Epiſcopis cauſa nata fuerit, unde certa, & expreſſa in ſacris Regulis non habeamus judicia, & ob id in Provinciali, vel in Comprovinciali nequeat examine definiri ad divinum Oraculum, id eſt ad Apoſtolicam Sedem nobis inde eſt recurrendum.*

XXXIX. Hadrianus II. Nicolai ſucceſſor earumdem decretalium auctoritatem adducit in cauſa Hincmari Laudunenſis. At Gallicani Epiſcopi illarum nullam rationem habuerunt, & in Duziacenſi Concilio Hincmarum Laudunenſem depoſuerunt, qui cum illas decretales ad cauſæ ſuæ defenſionem adduceret, Hincmarus in libro capitul 55. cap. 43. & alibi receptos Canones illis decretalibus præferendos eſſe affirmavit. Poſt hæc cum Hincmarus Laudunenſis provocaſſet ad Romanum Pontificem Hadrianum, is Epiſcopos, qui Laudunenſem Hincmarum damnaverant, Romam vocavit, conqueſtus inſuper, quod in eum judicium tuliſſent; at illi parere renuerunt, & Sardicenſis Concilii Decretis adhærere.

XL. Nihilominus tamen cum Romani Pontifices, his nihil obſtantibus, Epiſcopos Gallicanos Romam citarent, Carolus Calvus, ſeu potius Hincmarus nomine Caroli Calvi, egregiam ſcripſit Epiſtolam, qua diſciplinam a Nicænis, & Sardicenſibus Canonibus ſancitam defendit, & novam illam fictis illis decretalibus inductam rejicit, & adverſus eam ſolemniter proteſtatur.

XLI. Poſt hæc tempora, ſub tertia Regum noſtrorum dynaſtia, ita molles fuerunt Gallicani Epiſcopi, ut ſæpe ſæpius paſſi ſint Epiſcopos Gallicanos apud Romanos Pontifices primum accuſari, & ab iiſdem Romam vocari, ac ibidem judicari contra Canones antiquos, moreſque in Gallia receptos; Pontifices quoque Romani tunc temporis cauſarum omnium majorum, prima etiam inſtantia Romæ judicandarum privilegium audacter ſibi vindicaruat. Sic Leo IX. in Epiſtola 4. ad Africanos, negat Epiſcopos ſine ſententia Romani Epiſcopi damnari poſſe, vel deponi, quod inquit ex ſanctis Canonibus ſit inſtitutum, *quia omnium Eccleſiarum majores, & difficiliores cauſæ, per ſanctam, & principalem beati Petri Sedem a ſucceſſoribus ejus definiendæ ſunt*. Gregorius VII. in dictatu magna confidentia affirmat, quod Papa ſolus poſſit deponere Epiſcopos, vel reconciliare. Ac demum Innocentius III. jure divino depoſitiones, ceſſiones, & degradationes Epiſcoporum ſibi competere aſſeruit; quin etiam eo res redierat tempore Concilii Baſileenſis, ut levibus omnino de cauſis partes Romam vocarentur, etiam ante judicium in Provincia latum, utque poſt judicium, vel tempore judicii frivole appellaretur; cui malo remedium afferre conati ſunt Baſileenſis Concilii Patres ſeſſione 31. *Inoleverunt*, inquiunt, *hactenus intolerabilium vexationum abuſus permulti, dum nimium frequenter a remotiſſimis etiam partibus ad Romanam Curiam, & interdum pro parvis rebus, & minutis negotiis, quamplurimi citari, & evocari conſueverunt, atque ita expenſis, & laboribus fatigari, ut nonnunquam commodius arbitrarentur jure ſuo cedere, aut vexationem ſuam gravi damno redimere, quam in tam longinqua regione litium ſubire diſpendia. Sic facile exiſtit calumnioſis opprimere pauperes, ſic & Beneficia Eccleſiaſtica plerumque minus juſte per litium anfractus obtenta ſunt, dum juſtis poſſeſſoribus eorum, ſeu quibus illa de jure competebant, neque opes, neque facultates ad illos ſumptus ſufficere poterant, quos longinqua profectio ad Romanam Curiam, & litis agitatio in eadem depoſcebant. Confunditur etiam inde ordo Eccleſiaſticus, dum ordinariis judicibus ſua juriſdictio minime ſervatur, quæ attendens ſancta Synodus . . . . ſtatuit, & decrevit, ut in partibus ultra quatuor dietas a Romana Curia diſtantibus, omnes quæcumque cauſæ, majoribus exceptis in ju-*

re

re expreſſe enumeratis, & electionum Eccleſiarum Cathedralium, & Monaſteriorum, quas immediata ſubjectio ad Sedem Apoſtolicam devolvit, apud illos judices in partibus, qui de jure, aut conſuetudine præſcripta, vel privilegio cognitionem habent, terminentur, vel finiantur; & ne ſub umbra appellationum, quæ nimium leviter, & nonnunquam frivole hactenus interponi viſæ ſunt, atque etiam in eadem inſtantia ad prorogationem litium ſæpe multiplicari, materia favendis injuſtis vexationibus relinquatur. Statuit eadem ſancta Synodus, quod ſi quis offenſus coram ſuo judice habere non poſſit juſtitiæ complementum, ad immediatum Superiorem per appellationem recurſum habeat, nec ad quemcunque, etiam ad Papam, omiſſo medio, nec a gravamine in quacumque inſtantia ante definitivam ſententiam quomodolibet appelletur, niſi forſan tale gravamen extiterit, quod in definitiva ſententia reparari nequiret, quo caſu non alias ad immediatum Superiorem licet appellare; ſi vero quiſpiam a Sedis Apoſtolicæ immediate ſubjecto, ad ipſam Sedem duxerit appellandum, cauſa per reſcriptum uſque ad finem litis incluſive in partibus committatur, niſi forte propter defectum juſtitiæ, aut juſtum metum, etiam in partibus convicinis, de quibus in commiſſione exprimendis legitimo prius documento alias quam per juramentum legitime conſtiterit, apud ipſam Sedem foret ipſa retinenda. Hujus ſanctionis hic videtur eſſe legitimus ſenſus: ſtatuit Synodus, ne quiſquam amplius Romam vocetur, aut ad Romanum Pontificem ante judicium Ordinarii provocet, ſed ut omnes cauſæ, exceptis majoribus in jure expreſſis, & electionum Eccleſiarum Cathedralium, & Monaſteriorum, primo in Provincia judicentur, deinde ut nulla fiat appellatio a gravamine, ſed tantum poſt judicium terminatum, aut ne res ſtatim devolvatur ad Romanum Pontificem, omiſſo medio, hoc eſt, Metropolitano, vel Primate. Denique, ut ſi quis ab immediate ſubjecto ſedi Apoſtolicæ ad eam appellet, ut cauſa Romæ non judicetur, ſed in partibus committatur Epiſcopis ſcilicet vicinis, niſi illic de juſtitia obtinenda deſperetur, etiam in regionibus vicinis, & ne hujus exceptionis obtentu retinerentur Romæ cauſæ permultæ; addit Synodus id non ex ſolo juramento, ſed publico, & authentico documento probari debere.

XLII. Porro in iſta lege fit tantummodo mentio minorum cauſarum, & de majoribus nihil expreſſe ſancitur, quod lubens agnoſco cum eruditiſſimo Facultatis Pariſienſis Doctore. Cogor hic tamen paululum ab eius expoſitione diſſentire; hæc enim verba: *exceptis cauſis majoribus in jure expreſſe denominatis*, ſic ille interpretatur, ut velit iis tantum ſignificari majores cauſas, quibus procul dubio Epiſcoporum depoſitiones comprehenduntur eſſe referendas ad Apoſtolicam Sedem poſt primum judicium; ego vero arbitror mentem Baſileenſium Patrum fuiſſe, ut illæ ſtatim ad Romanum Epiſcopum referrentur, qui judices in Provincia daret ad eas judicandas. Ad id probandum, utor ipſo illius Auctoris ratiocinio: *clauſula iſta*, exceptis cauſis &c. *continet exceptionem generalis ejus legis, quæ Decreto ſtabilitur, vel nihil omnino clauſula ſignificat, vel certe idipſum de cauſis majoribus negat, quo aliis de cauſis generali lege aſſeritur, quid vero lex generalis aſſerit, quid ſtatuit reliquis de cauſis, ſcilicet quod omnes, & ſingulæ cauſæ apud illos judices in partibus, qui de jure, aut conſuetudine præſcripta, privilegio illarum cognitionem habent, terminari, & finiri debeant*. Porro per voces iſtas *terminari, & finiri*, non intelligit Concilium, ita cauſas iſtas eſſe terminandas, ut nullus ſit appellationis locus; conſtat enim ex ſequentibus, Concilium concedere locum appellationibus ad Romanam Sedem in iſtis cauſis minoribus, modo fiat poſt judicium latum. Senſus ergo eſt, ut *omnes & ſingulæ minores judicentur in partibus apud illos judices, qui de jure, aut conſuetudine præſcripta, vel privilegio illarum cognitionem habent, illæſo jure appellationis*. Itaque negat clauſula cauſas majores ita judicari debere, ſed tantum a judicibus delegatis in partibus a ſummo Pontifice. Duo quippe continet Baſileenſis de cauſis ſanctio; alterum, ut nullum judicium, niſi in partibus tractetur; alterum, ne cauſæ minores in pri-

prima, ut loquuntur, inſtantia deferantur ad Romanum Pontificem: at ſupponit eadem ſanctio, cauſas majores recta ad Romanum Antiſtitem deferri, qui judices in partibus nominet. Supereſt, ut inquiramus, quid cauſarum majorum in jure expreſſarum nomine intellexerint Baſileenſes; ſed hac de re vix ulla poteſt eſſe difficultas: namque certum eſt hoc tempore depoſitiones Epiſcoporum inter cauſas majores eſſe numeratas, hinc in Concilio junguntur cum cauſis electionum Cathedralium, & Monaſteriorum, *quas*, inquit, *Concilium immediata ſubjectio ad Sedem Apoſtolicam devolvit*. Reſpondet Doctor ille Pariſienſis hanc clauſulam tantum afficere cauſas electionum Cathedralium, & Monaſteriorum, non cauſas majores, quæ ideo tantum excipiuntur, quod per appellationem, vel relationem ad Sedem Apoſtolicam devolvi poſſint. Verum, uti obſervavimus, idcirco tantum excipi non poſſunt cauſæ majores a forma in minoribus cauſis obſervata, cum ipſæ cauſæ minores ad Sedem Apoſtolicam devolverentur ex ejuſdem legis præſcripto. Et certe non eſt potior ratio, cur cauſæ electionum Cathedralium Eccleſiarum immediate devolvantur ad Sedem Apoſtolicam, quam cauſæ, quæ ſpectant depoſitiones Epiſcoporum. Cum igitur Baſileenſis Concilii ſanctio illas immediate deferat ad Pontificem, has etiam illuc deferri ſupponit. Verum vetat eadem lex, ne cauſæ iſtæ judicentur Romæ, ſed vult ad eas judicandas in partibus Epiſcopos nominari, niſi propter defectum juſtitiæ, aut metum; etiam in locis convicinis eadem lex eodem prorſus modo promulgata eſt in Pragmatica Sanctione, ac demum in Concordatis, ubi finis ejuſdem legis ita ſe habet: *ſi quis vero immediate ſubjectus Sedi Apoſtolicæ ad eandem Sedem duxerit appellandum, cauſa remittatur in partibus per reſcriptum uſque ad finem litis, videlicet uſque ad tertiam ſententiam conformem incluſive, ſi ab illis appellari contigerit, niſi propter defectum denegatæ juſtitiæ, aut juſtum metum, & tunc committi debeat in partibus convicinis, & cum cauſarum expreſſione, quæ etiam de illis legitime, alias quam per juramentum coram judicibus a Sede Apoſtolica deputatis conſtare debeat.* Tria habentur in Concordatis, quæ non ſunt in Decreto Baſileenſi. Primum immediate ſubjectis Romanæ Sedi triplex conceditur judicium in partibus, ſi appellarint, quorum unumquodque eſt per judices delegatos a Pontifice. Secundo, non permittitur Pontifici retinere ullam cauſam, ſed jubetur in caſu defectus juſtitiæ, aut metus, jus convicinis Epiſcopis tribuere. Tertio, Pragmatica jubet, ut judices delegati in convicinis locis prius inquirant, num defectus juſtitiæ, aut metus legitimus ſit, ſi judicium iteretur in partibus. Porro verbis hiſce, *qui immediate ſubjectus*, Epiſcopos comprehendi nullus dubito, licet contrarium aſſerat Pariſienſis Doctor a nobis laudatus, qui ut ſententiam ſuam probet, ait vetari per eamdem legem, ne quis omiſſo medio ad Sedem Apoſtolicam provocet; unde concludit eos, qui hic dicuntur immediate ſubjecti Sedi Apoſtolicæ, non eſſe quoſvis Epiſcopos, ſed vel eos qui exempti dicuntur, vel Primates, & Metropolitanos nonnullos. Verum iſta ratio non convincit; nam cum hic vetatur, ne omiſſo medio provocetur ad Romanum Pontificem, agitur de cauſis minoribus, non de majoribus, quæ recta ad Pontificem deferuntur.

XLIII. Ut igitur dicam id quod ſentio, non exiſtimo per Baſileenſem Synodum, & per concordata reſtitutam fuiſſe penitus primam illam Epiſcoporum judicandorum formam. Verum non propterea ſanctionem Baſileenſis Concilii improbo; fecit enim id, quod tunc temporis illi licebat, ne ſcilicet judicia Epiſcoporum extra Provinciam excurrerent, & ad tribunal Curiæ Romanæ deferrentur; ſed ut in Provincia, aut ſaltem in finitimis locis judicarentur, atque ita Pontifici Romano, & ejus Curiæ umbram tantum poteſtatis contulit, revera autem Epiſcopis Provinciæ, & finitimis omnem omnino judicandi poteſtatem commiſit.

XLIV. At non ita ſe geſſit Concilium Tridentinum; nam illud omnem prorſus judicandorum Epiſcoporum poteſtatem Epiſcopis aliis ademit, & ſoli Pontifici Romano reſervavit, ſeſſione vigeſima quarta de refor.

refor. cap. 5. cujus hæc ſunt verba : *cauſæ criminales graviores contra Epiſcopos, etiam hæreſis, quod abſit, quæ depoſitione, aut privatione dignæ ſunt, ab ipſo tantum Summo Pontifice cognoſcantur, & terminentur. Quod ſi ejuſmodi ſit cauſa, quæ neceſſario extra Romanam Curiam ſit committenda, nec uni prorſus ea committatur, niſi Metropolitanis, aut Epiſcopis a beatiſſimo Papa eligendis: hæc vero commiſſio, & ſpecialis ſit, & manu ipſius ſanctiſſimis Pontificis ſignata, nec unquam plus his tribuat, quam ut ſolam facti inſtructionem ſummam, proceſſumque conficiant, quem ſtatim ad Romanum Pontificem tranſmittant, reſervata eidem Sanctiſſimo ſententia definitiva.* Hoc unum, imo & præcipuum videtur ex his capitibus diſciplinæ in Tridentino ſancitæ, quod a Gallicana Eccleſia improbatum fuit. Oratores certe Regis Chriſtianiſſimi illud aperte rejecerunt : *caput*, inquiunt, *quod incipit*, cauſæ criminales, *non placet, adverſatur enim antiquiſſimo juri regio, & Eccleſiæ Gallicanæ privilegiis, quibus cavetur, ne quis etiam volens extra Regnum, a quoquam ex quacunque cauſa in jus vocari, nedum condemnari poſſit.* Cardinalis item a Lotharingia licet mollius, & obſcurius interceſſit, dicens, illud *ſibi tantum placere, habita ratione temporum, quod ita ſit conceptum, ut Chriſtianiſſimi Franciæ Regni privilegiis, juribus, & ſacris conſtitutionibus nihil præjudicii afferat.* Cumque accuſaretur a proceribus Senatus Pariſienſis, quod multa Decretis reformationis inſeri paſſus eſſet, Eccleſiæ Gallicanæ juribus contraria. *Hoc uno ſolo verbo* cauſam ſuam defendit, inquit Polanus in congregatione diei 10. Novemb. *cum legerentur Decreta publicanda in ſeſſione undecima, reſervata fuiſſe jura, & auctoritatem Regis Galliæ, & privilegia Eccleſiæ Gallicanæ.* Quod quidem Lotharingii factum ego probare minime poſſum, nam ſpecie tenus illæſa eſſe volebat jura Eccleſiæ, & Regni, revera autem conſentiebat iis, quæ illa penitus evertebant. Verumtamen Concilii Tridentini Decreta diſciplinam ſpectantia in Gallia minime recepta ſunt; & tantum abeſt, ut in hac re vim habuerint, quin e contra Galli antiquam diſciplinam reſtaurare conati ſunt. Sic haud multo poſt anno 1569. Senatus Pariſienſis Cardinalem Caſtellonium Epiſcopum Bellovacenſem læſæ-Majeſtatis, & hæreſeos accuſatum, judicio Rhemenſis Epiſcopi Metropolitani ejus, & Epiſcoporum Provinciæ commiſit, vetans, ne extra Regnum ulla ratione poſſet præfatus Cardinalis extrahi ; cavens inſuper, ut hujus Senatuſconſulti peculiaris eſſet codex, quo innoteſceret omnibus mentem fuiſſe Senatus *ſervare libertatem Eccleſiæ Gallicanæ, ſalva in omnibus reverentia debita Summo Pontifici, & Sedi Apoſtolicæ.*

XLV. Haud leve tamen vulnus inflictum fuit libertati Eccleſiæ temporibus Richelii Cardinalis, cum is breve quoddam Apoſtolicum obtinuit ab Urbano VIII., a quo quatuor Epiſcopi Gallicani ſunt delegati, quorum opera Epiſcopos quoſdam ex Aquitania, & Aremorica Majeſtatis reos dejici procuravit, idque ad tempus tulit Clerus Gallicanus; verum annis circiter poſtea octodecim, in Cleri Gallicani Conventu anni 1650. advertentes Gallicani Epiſcopi, rem in exemplum trahi poſſe, niſi obſtarent, apud Nuntium Summi Pontificis inſtrumento publico, adverſus litteras Urbani, & ea, quæ inde ſecuta erant, proteſtati ſunt. *Integro ſemper*, inquiunt, *& minime interpolato Eccleſiæ uſu permanente, ut graviores Epiſcoporum cauſæ, quæ merito inter majores poſitæ ſunt, nonniſi ab Epiſcopis Provinciarum pro more congregatis, vocatis etiam, ſicubi opus fuerit, ad numerum Canonicum adimplendum vicinioribus juxta Sardicenſis œcumenicæ Synodi, atque aliorum ſeu Conciliorum, ſeu Pontificum Canones, & Decreta tractentur, examinentur, judicentur, ſalva ſemper ad Romanam Sedem appellandi facultate.* Scripſerunt in eandem ſententiam ad Innocentium X., rogantes ut inflicto ſibi vulneri remedium adhiberet, caveretque, ne quid deinceps ſimile tentaretur. Ad omnes quotque Galliæ Antiſtites encyclicam miſerunt Epiſtolam, eos de rebus a ſe modo geſtis certiores facientes, ac inſuper hortantes, ne ejuſmodi Pontificum Brevia, ſi quæ emitterentur, reciperent. Hæc omnia monumenta ſtudioſe recollecta, & eleganti-

bus

bus obſervationibus illuſtrata, legere eſt apud Gerbaſium.

XLVI. Eadem diſciplina videtur attentata in Janſenii cauſa, & quidem bis, primum cum Epiſcopi Gallicani, nullo lato de quinque propoſitionibus judicio, a Sede Apoſtolica judicium popoſcerunt, hæc præfati: *majores cauſas ad Sedem Apoſtolicam referre, ſolemnis Eccleſiæ mos eſt, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro jure ſuo poſtulat: æquiſſimæ huic legi obſequentes, de graviſſimo circa religionem negotio Sanctitati ſuæ ſcribendum eſſe cenſuimus.* Verum ipſi Antiſtites factum hoc ſuum poſthæc anno 1660. excuſant, eo quod tunc temporis Synodus, aut Conventus generalis Cleri Gallicani haberi non potuiſſet, & idcirco neceſſe fuiſſet ad ejuſmodi remedium recurrere. Deinde vero iterum a Romanis attentata eſt libertas Epiſcoporum in cauſa quatuor Epiſcoporum, qui accuſabantur, ut minus obſequentes conſtitutioni Innocentii X. & Alexandri VII. circa quinque propoſitiones emiſſis. Tunc enim Rex Chriſtianiſſimus petiit a Pontifice Alexandro VII. ut duodecim Epiſcopos in Gallia nominaret, qui de quatuor Epiſcopis, omni appellatione remota, judicarent. Reſponſum eſt a Romanis, mentem Pontifici fuiſſe, ut unum nominaret, velut executorem tantum judicii Romæ lati, in gratiam tamen Regis Chriſtianiſſimi tres ab eo nominandos, ſed qui ut meri executores agerent. Hanc reſponſionem indigne tulit Rex Chriſtianiſſimus, cui deinceps Pontifex in ſpeciem voluit ſatisfacere, novem Epiſcopis delegatis, qui denuntiarent quatuor Epiſcopis, ut infra duos menſes formulam in Janſenium ſine addito ſubſcribendam proponerent, aut ſcirent ſe Eccleſiarum ſuarum ingreſſu interdicendos, & Epiſcopali auctoritate privandos. His inſuper addidit, nullam adverſus iſtos recuſationem licitam fore; permiſitque ei, qui inter Commiſſarios antiquos eſſet, ut in eorum locum, qui nollent illud judicium ſuſcipere, alios ſubrogaret. Adverſus iſtud conſilium, quo tam manifeſte Epiſcoporum jura, & libertas Eccleſiæ violabantur, non modo reclamarunt quatuor Epiſcopi, qui encyclicam ea de re Epiſtolam ad alios Epiſcopos miſerunt; ſed & multi alii communem cauſam hanc eſſe cernentes, Alexandri VII. factum indigne tulerunt, & ad ſucceſſorem Clementem IX. litteras miſere, in quibus de forma judicii hæc habent: *abſit*, inquiunt, *ut eis fides adhibeatur, qui minus caute diſſeminant Sanctitatem veſtram novo, & inuſitato modo in eos acturam. Remota eſt hæc ſuſpicio ab Epiſcopis Gallicanis, quibus ſolemne eſt non niſi canonice judicari, & a Summis Pontificibus ſemper benignius excipi.* Iidem deinde in Epiſtola ad Regem Chriſtianiſſimum diſertius mentem ſuam aperiunt, & proteſtantur Epiſcopos in prima inſtantia non poſſe ab aliis judicari, quam a duodecim Epiſcopis non electis, ſed e propriis Provinciis aſſumptis Præſide Metropolitano, qui numerus Epiſcoporum ſi non reperiatur in Provincia Epiſcopi, cujus agitur cauſa, advocandos eſſe vicinos. His expoſtulationibus Rex motus egit cum Clemente IX. ut judicio omiſſo ad Epiſcopos accuſatos, a quibus litteras innocentiæ ſuæ teſtes acceperat, amice ſcriberet.

XLVII. Nec vero Epiſcoporum tantum, de quorum cauſa hic agitur, hæc eſt ſententia, ſed & Doctorum Pariſienſium, qui ſolemniter hanc eſſe ſuam mentem declararunt, in articulis Pariſienſis Facultatis oblatis Regi, & Senatui Pariſienſi anno 1663. & utriuſque auctoritate confirmatis: ſic igitur ſe habet art. 6. *Doctrinam Facultatis eſſe non probare, nec unquam probaſſe propoſitiones ullas Regis Chriſtianiſſimi, auctoritati, & germanis Eccleſiæ Gallicanæ libertatibus, & receptis in Regno Canonibus contrarias. Verbi gratia: quod Summus Pontifex poſſit deponere Epiſcopos adverſus eoſdem Canones*, id eſt, adverſus formam Canonibus præſcriptam, ubi veluti certiſſimum ac præcipuum libertatum Gallicanarum caput proponitur depoſitiones Epiſcoporum, non ex novo jure Pontificio, ſed ex antiquis Eccleſiæ Canonibus eſſe celebrandas, hoc eſt, a Metropolitano, & Synodo Provinciæ.

CA-

CAPUT II.

In quo ex factis colligitur, quæ fuerit forma judiciorum Eccleſiaſticorum.

§. I.

Referuntur, & examinantur judicia, quæ Synodum Nicænam præceſſerunt.

QUæ debuerit eſſe ſecundum Canones forma judiciorum Eccleſiaſticorum capite ſuperiori diximus, nunc vero inquiramus, quænam fuerit obſervata, & utrum uſus, & conſuetudo cum legibus ipſis conſentiant. Primum autem de illo tempore agendum, quod Canones ipſos, ac leges Eccleſiaſticas, hoc eſt Concilium Nicænum præceſſit, examinandumque, quænam tum temporis conſuetudo viguerit. Contendunt Bellarminus, Baronius, Davidius, Lupus, & alii, tum temporis majores Epiſcoporum cauſas ad Pontificem Romanum fuiſſe ſaltem per appellationem delatas; nos vero exemplis mox in medium proferendis docebimus cauſas omnes tum temporis in partibus fuiſſe terminatas, nec ullam damnatis provocationem ad Romanum Pontificem fuiſſe conceſſam; ita ut ſi quem in crimen prolabi contingeret eum fuiſſe compulſum cauſam apud Epiſcopum ſuum agere, aut ſi Epiſcopus eſſet apud Synodum Provinciæ, cui præerat Metropolitanus Epiſcopus, aut ſaltem ſi gravior eſſet cauſa, tum apud Epiſcopos Provinciæ, tum apud finitimos, a quibus provocati minime poterat: quod ut probemus, ſingula exempla judiciorum Eccleſiaſticorum tum temporis habitorum percurrenda ſunt.

De Marcione.

PRimum, & antiquiſſimum judicium, cujus extat memoria, latum eſt adverſus Marcionem: is damnatus a patre ſuo, Romam poſt Hygini Papæ mortem confugit. Hinc Bellarminus lib. 2. de Rom. Pontifice appellationum uſum tunc obtinuiſſe ſibi fingit. Verum aberrat toto cælo, nec enim Marcion petiit cauſam ſuam Romæ retractari, aut de integro judicari, ſed tantum deprecatus eſt, ſe in communionem recipi. Quid vero tum fecit Eccleſia Romana, an arrogavit ſibi jus reſcindendi judicii, aut cauſæ retractandæ? Nihil minus; hoc enim a ſenioribus, qui tum Romæ erant, Epiphanio teſte, cui hujus rei memoriam debemus, reſponſum tulit Marcion: *Nos injuſſu venerandi Patris tui facere illud non poſſumus, una ſiquidem fides eſt, & animorum una conſenſio. Neque contra ſpectatiſſimum Collegam Patrem tuum quidquam moliri poſſumus.* Ergo Presbyteri illi Romani edocti erant ab Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus, non poſſe Romanum Clerum, aut Epiſcopum, hominem ab alio Epiſcopo communione privatum, ſine hujus Epiſcopi juſſu, vel aſſenſu communioni reſtituere. Quod ſi crediidiſſent appellationis, aut reviſionis jus ſibi jure divino competere, ſine Epiſcopi aſſenſu confugientem ad ſe Marcionem judicare potuiſſent, aut ſaltem cauſam ejus retractandam decernere. Nec dicas, Marcionem communioni reſtitutum a Romanis, ut teſtis eſt Tertull. lib. de præſcript. cap. 30. *Poſtmodum*, inquit, *idem Marcion pœnitentiam confeſſus cum conditioni datæ ſibi occurrit, ita pacem recepturus, ſi ceteros, quos perditioni erudiſſet, Eccleſiæ reſtitueret, morte præventus eſt*. Qui enim id dicunt advertere non videntur, Marcionem a patre non eſſe excommunicatum ob hæreſim; ſed quod virginem corrupiſſet; & tunc tantum ad Cerdonem defeciſſe, cum viderit ſibi communionis ſpem eſſe præcluſam. Porro conditio, de qua loquitur Tertullianus, diu poſt id tempus ei oblata eſt Eleutheri temporibus, pro bono pacis, & ad multorum ſalutem. Videtur autem ante iſtud tempus reſtitutus fuiſſe communioni parente ſuo ſcilicet aſſentiente; alioquin enim non fuiſſet receptus, nec recipi debuiſſet, ut conſtat ex ſeniorum iſtorum reſponſo. Quod autem dixi eum inter Hygini, & Eleutheri Pontificatum receptum fuiſſe in communionem a Romanis conſentiente patre ex Tertulliano colligitur, qui dicit eum *ſub Eleuthero cum ducentis H-S. ſuis, quæ Eccleſiæ intulerat.*

no-

noviſſime in perpetuum diſſidium relegatum.

De cauſa Aſianorum circa diem Paſchæ.

ANtiquiſſima, quorum memoria extat, Concilia Provinciarum ea ſunt, in quibus actum de celebratione Paſchæ. Cum enim varia eſſet inter Eccleſias diſciplina circa celebrationem Paſchæ, per Provincias celebrata ſunt Concilia ſine juſſu, & aſſenſu Romani Pontificis & in iis uniuſcujuſque Provinciæ Epiſcopi diſciplinam, quæ ſibi magis arridebat, ſanciverunt.

II. Cum autem Victor Romanus Epiſcopus in Aſianos commotus eos a communione ſua removiſſet, non modo Aſiani Epiſcopi hanc ejus excommunicationem irritam eſſe duxerunt, ſed & alii multi Epiſcopi, ac præſertim Irenæus, & Galli, qui eamdem cum Romana Eccleſia diſciplinam ſequebantur, ejus factum acriter reprehenderunt, *Victoremque*, inquit Euſebius, *monuerunt, ut ea potius ſentire vellet, quæ paci, & unitati, caritatique erga proximum congruebant. Extant etiamnum*, inquit idem, *eorum litteræ, quibus Victorem acerbius perſtringunt*: quod ſi tum temporis in more poſitum fuiſſet nihil gravius ad diſciplinam pertinens ſine Romani Pontificis auctoritate decernere, ſi Victori licitum fuiſſet judicia in Aſia lata retractare, ſi Aſiani debuiſſent parere judiciis a Romano Epiſcopo latis, immerito Epiſcopi Catholici *Victorem acerbe* perſtrinxiſſent, cum potius Aſiani fuiſſent reprehendendi, qui quidem contra ejus jura, & privilegia, nec non contra conſuetudinem Apoſtolicam, ut adverſarii volunt, tam audacter peccaſſent. Porro excommunicatio a Victore lata non probat eum ullam in Aſianos juriſdictionem habuiſſe, cum omnes pariter Epiſcopi ex veteri conſuetudine poſſint ſe ab aliorum communione ſecernere, cum fidei aut diſciplinæ Eccleſiaſticæ meritum id poſtular. Adde, quod ceteri Epiſcopi cum Aſianis communicare non ceſſarunt.

De Fortunato, & Feliciſſimo.

NUlla orbis pars eſt, quæ veteris diſciplinæ a nobis antea expoſitæ plura ſubminiſtret exempla quam Africa. Hæc habemus in Epiſtolis Cypriani. Primum eſt Fortunati, & Feliciſſimi, de quibus ſcripta eſt Epiſtola 55. qua conſtat Fortunatum, & Feliciſſimum excommunicatos fuiſſe tum propter alia crimina, tum præcipue quod Chriſtianos, qui perſecutionis tempore idolis ſacrificaverant ſine pœnitentia in priſtinum ſtatum reſtituendos eſſe contenderent. Conſtat deinde Fortunatum Privato cuidam ſe adjunxiſſe, a quo cum aliis quatuor Felice ſcilicet, Jovino, Maximo, & Repoſto ipſe creatus eſt Epiſcopus: *hi quinque*, inquit Cyprianus, *cum paucis ſacrificatis, vel male ſibi conſciis, Fortunatum ſibi Pſeudoepiſcopum coaptarunt*. De Feliciſſimo quidem non conſtat, an Epiſcopus fuerit; certum tamen eſt ipſum communionem cum aliis quinque Epiſcopis habuiſſe, imo illum propterea contendiſſe, non potuiſſe ſibi communione interdici jactando inſuper viginti quinque Epiſcopos a ſuis partibus ſtare, quod refert, ac refellit ibidem ſanctus Cyprianus: porro Cornelius Romanus Epiſcopus, nec de cauſa illorum Romæ judicavit, nec ejus retractationem decrevit; imo nequidem illos, utpote damnatos ab Epiſcopis ſuis audire voluit. De illorum autem confugio ſic judicat Cyprianus in præfata Epiſtola ad Cornelium: *navigare audent*, inquit, *ad Petri Cathedram, atque ad Eccleſiam principalem, unde unitas, Sacerdotalis exorta eſt a ſchiſmaticis, & profanis litteras ferre. Quæ autem cauſa veniendi, & Pſeudoepiſcoporum contra Epiſcopos factum nunciandi: aut enim placet illis quod fecerunt, & in ſuo ſcelere perſeverant; aut ſi diſplicet, & recedunt, ſciant, quo revertantur: nam cum ſtatutum ſit, omnibus nobis, & æquum ſit pariter, ac juſtum, ut uniuſcujuſque cauſa illic audiatur, ubi eſt crimen admiſſum; & ſingulis Paſtoribus portio gregis ſit adſcripta, quam regat unuſquiſque & gubernet rationem ſui actus Domino redditurus; oportet utique eos, quibus præſumus, non circumcurſare, nec Epiſcoporum concordiam cohærentem ſua ſubdola, & fallaci temeritate collidere; ſed agere illic cauſam ſuam, ubi & accuſatores habere, & teſtes ſui criminis poſſint; niſi ſi paucis deſperatis, & perditis, minor videtur*

tur eſſe auctoritas Epiſcoporum in Africa conſtitutorum, qui jam de illis judicaverunt, & eorum conſcientiam multis delictorum laqueis vinctam, judicii nuper gravitate damnarunt. Jam cauſa eorum cognita eſt, jam de eis dicta ſententia eſt. Nec cenſura congruit Sacerdotum mobilis, atque inconſtantis animi levitate reprehendi.

II. Hic omnia ponderanda ſunt: enimvero ſi jure ſtatutum, vel in more poſitum fuiſſet, ad Sedem Romanam per appellationem, aut ad reviſionem cauſæ obtinendam confugere, confugium Feliciſſimi, & ſociorum eius temerarium non pronunciaret Cyprianus: *navigare audent ad Petri Cathedram*. Nec diceret ſecundum ſtatutum Africani Concilii, *uniuſcujuſque cauſam illic audiendam, ubi crimen eſt admiſſum; non debere* ſubditos Diœceſi Africanæ, *circumcurſare*, ſed agere in Africa *cauſam ſuam*, quia *ibi & accuſatores haberi, & teſtes poſſint*: non diceret ſtandum eſſe ſententiæ adverſus illos profanos prolatæ, ne ſententia Sacerdotum mobilis, atque inconſtantis animi levitate reprehendatur.

III. Ex quibus colligere eſt, quantum aberraverit recens ſcriptor, dum contendit, hæc Cypriani ſcripta nihil ad Epiſcoporum cauſas attinere. Enimvero Decretum de quo loquitur Cyprianus univerſaliſſimum erat, ut patet ex illo verbo *uniuſcujuſque*, quod tam ad Epiſcopos, quam ad Presbyteros ſpectat: addit quoque hujus Decreti cauſam, quæ generalis eſt, *neceſſe eſt, ut ibi negotia tractentur, ubi ſcelerum teſtes, atque reorum accuſatores eſſe poſſunt*. Nec opponas illa verba: *oportet utique eos, quibus præſumus, non circumcurſare, nec Epiſcoporum concordiam cohærentem ſua ſubdola, & fallaci temeritate collidere*. Nam per eos, quibus præſumus, intelligi poſſunt ſinguli Provinciæ Epiſcopi, judicio Epiſcoporum in Concilio Provinciali congregatorum obnoxii. Nec iterum dicas, ſolum Feliciſſimum, qui Presbyter erat, Romam iviſſe, non vero Fortunatum. Etſi enim in Epiſtola Cypriani non habeatur, Fortunatum Romam navigaſſe, hinc tamen non poteſt concludi, nullos ex iis deſperatis Epiſcopis Romam una cum Feliciſſimo confugiſſe; quidni enim ex illorum numero, quorum caterva ſtipatus erat Feliciſſimus, nonnulli fuerint ex his naufragis, a quibus ordinatus fuerat Fortunatus.

IV. Ad hæc, etſi demus Fortunatum Romam non iviſſe, non tamen ſequitur eum ad Cornelium non confugiſſe, id enim egit per litteras a legatis ſuis delatas, de quibus Cyprianus hic loquitur: *de iſtis vero quid dicam, qui nunc ad te cum Feliciſſimo omnium criminum reo navigaverunt, legati a Fortunato Pſeudoepiſcopo miſſi, tam falſas ad te litteras afferentes, quam eſt & ipſe, cujus litteras ferunt, falſus, quam eſt ejus peccatorum multiplex conſcientia, quam execrabilis vita, quam turpis eſt.* Igitur Fortunati Epiſcopi, non ſecus ac Presbyterorum confugium rejecit Cornelius, & temerarium pronuntiavit Cyprianus; quamobrem huc reſpicientes Patres Africani Concilii in Epiſtola ad Cæleſtinum, de qua ſupra, ſic loquuntur tom. 2. Conc. col. 1575. *Presbyterorum quoque, & ſequentium Clericorum improba refugia, ſicut te dignum eſt, repellat ſanctitas tua, quia & nulla Patrum definitione hoc Eccleſiæ derogatum Africanæ, & Decreta Nicæna, ſive inferioris gradus Clericos, ſive ipſos Epiſcopos, ſuis Metropolitanis apertiſſime commiſerunt; prudentiſſime enim juſtiſſimeque viderunt quæcumque negotia in ſuis locis, ubi orta ſunt, finienda, unicuique Provinciæ gratiam Spiritus ſancti non defuturam, qua æquitas a Chriſti ſacerdotibus, & prudenter videatur, & conſtantiſſime teneatur.*

De Marciano Arelatenſi.

IDem Cyprianus Epiſt. 67. ad Stephanum Romanæ urbis Epiſcopum didiciſſe ſe teſtatur, Marcianum Novatiano ſeſe conjunxiſſe, ideoque Stephanum rogat, ut ad Arelatenſes ſcribat in hunc modum: *dirigantur in Provinciam, & ad plebem Arelate conſiſtentem a te littera, quibus abſtento Marciano, alius in locum ejus ſubſtituatur:* quo loco ſupremam Romani Pontificis in Epiſcopis abdicandis etiam primæ cognitionis judicio poteſtatem probari poſſe cenſent Baronius, Bellarminus, & Davidius. At ſi res propius examinetur, conſtabit iſto exemplo minime lædi anti-

Digitized by Google

quam illam diſciplinam a nobis ſuperius expoſitam.

II. Primum enim non eſt omnino certum, Marcianum ab Epiſcopis Gallis judicatum non fuiſſe: ſic enim de eo loquitur Cyprianus: *nec ſic agat*, inquit, *ſcilicet Marcianus*, *quaſi ipſe judicaverit de Collegio Epiſcoporum*, *quando ſit ab univerſis ſacerdotibus judicatus*. Quamvis enim ibi Gallorum nulla fiat mentio, cum tamen ab omnibus Epiſcopis judicatus dicatur, cur ab hoc judicio Galli excludantur non video? Quod ſi Galli Marcianum jam judicaverant, falſum eſt id, quod aſſerit Davidius, Cyprianum Stephano primam hujus cauſæ cognitionem adjudicaſſe.

III. Verum dato quod a nemine abſtentus fuiſſet, hinc tamen non ſequitur, Cyprianum agnoviſſe Stephanum primam hujus cauſæ cognitionem ad ſe trahere poſſe. Enimvero manifeſte declarat, non fuiſſe neceſſe, Marcianum a quoquam damnari, aut ullam Synodum in ipſum congregari. Quid enim egiſſet Synodus adverſus ipſum congregata? An in Novatianum dogma jam proſcriptum in Concilio plurimorum Epiſcoporum, at ait Cyprianus, ſententiam protuliſſet? *Verum ſervandus erat honor anteceſſorum Lucii*, *& Cornelii*, *qui pleni Spiritu Dei*, *dudum eſſe pacem cenſuerant*, *quam rem*, inquit Cyprianus, *omnes omnino ubique cenſuimus*. An Synodus Marcianum in numero Schiſmaticorum eſſe convinceret? Verum palam ſe fatebatur, cum eodem Cypriano teſte, *Collegio Epiſcoporum* inſultaret; cum jampridem jactaret, & *prædiceret*, *quod Novatiano ſtudens*, *& ejus pervicaciam ſequens*, *a communione* ſe Eccleſiaſtica ſegregaſſet: cum Epiſcopis illuderet, & de majeſtate, ac dignitate Eccleſiæ judicaret? An demum Synodus Marcianum depoſuiſſet? verum jam depoſitionem ipſe ſuam pronuntiarat: a communione ſe Eccleſiæ *ſegregans*, *a Catholicæ Eccleſiæ unitate*, *a corporis noſtri*, ait idem Cyprianus, *& Sacerdotii conſenſione disjungens*, *tenenſque hæreticæ præſumptionis clariſſimam pravitatem*.

IV. Igitur Cyprianus non rogat Stephanum, ut judicet Marcianum, ſed declarat ipſum ad Novatianos defeciſſe, quemadmodum Fauſtinus Epiſcopus jam ad eum ſcripſerat, eumque rogat, ut ad plebem Arelatenſem impietate Marciani commotam, ſed tamen ſocietatem cum ipſo adhuc ſervantem, litteras ſcribat, ut rupta omnino cum Marciano ſocietate, alius in ejus locum eligatur Epiſcopus; atque hic eſt horum Cypriani verborum genuinus ſenſus: *dirigantur in Provinciam*, &c. hoc eſt, ad Epiſcopos, & plebem litteræ mittantur, ut abſtentum Marcianum dejiciant, & alium in ejus locum ordinent. Et ſane Fauſtinum Lugdunenſem Epiſcopum non ideo ad Romanum Epiſcopum de Marciano ſcripſiſſe, quod exiſtimaret ad Stephanum Papam confugiendum eſſe pro Epiſcoporum depoſitione, ut exiſtimat Davidius, hinc conſtat, quod ad Cyprianum quoque ſcripſerit: ſicut ergo ex eo, quod Galli auxilium Cypriani imploravere, non licet concludere Marciani cauſam ad Cypriani Tribunal delatam fuiſſe; ita ex eo, quod ad Stephanum ſcripſerint, non ſequitur delatam eſſe Marciani cauſam ad Stephani Tribunal, ut ab eo tanquam a ſupremo cauſarum Epiſcopalium arbitro judicaretur. Præterea ſanctum Cyprianum non exiſtimaſſe ſolius eſſe Romani Pontificis ſententiam dicere in cauſa Marciani, argumento eſt, quod nominatim teſtatur id ad omnes Epiſcopos pertinere: *cui*, inquit, *rei noſtrum eſt ſubvenire*, *& conſulere*, *frater chariſſime*, *qui divinam clementiam cogitantes*, *& gubernandæ Eccleſiæ libram tenentes*, *ſic cenſuram rigoris peccatoribus exibeamus*, *ut tamen lapſis erigendis*, *& curandis vulneratis*, *bonitatis*, *& miſericordiæ divinam medicinam non denegemus*.

V. Itaque Cyprianus hortatur Cornelium ad Marcianum expellendum, non ob ſingularem Eccleſiæ Romanæ prærogativam, ſed ob eam, quæ omnibus quidem Epiſcopis, præcipue tamen Romano ob Primatum, incumbit ſollicitudinem. Quia cum unus ſit omnium Epiſcopatus in plures concordi numeroſitate diffuſus: unuſquiſque Eccleſiis ſibi vicinis laborantibus debet ſuccurrere; & ſi contingat eorum Epiſcopos a fide deſciſcere, cunctos oportet curam gregis, qui ipſis commiſſus fuerat, ſuſcipere: etſi,

etſi, inquit ibidem Cyprianus, *multi Paſtores ſumus, unum tamen gregem paſcimus*.

VI. Hoc Marciani exemplum adducit Chriſtianus Lupus, & eas Quenellii circa illud obſervationes reprehendit cap. 3. ac pro more ſuo totidem errores eſſe dicit. Verum ipſe ubique ferme labitur. Dixerat Quenellius, Gallicanos Epiſcopos idcirco aliorum auxilium imploraſſe, quia nihil audebant adverſus hominem potentem, cum nec id temporum ratio ſineret, cumque plebs Arelatenſis Epiſcopum tueretur ac defenderet. Ad primum regerit Chriſtianus Lupus, Epiſcopos Gallos adeo fuiſſe generoſos, ut ſuis clamoribus Galliam permoverint, & Marcianum apud vicinum Metropolitam detulerint, atque non id negat Quenellius, verum illud dicit, non auſos eſſe eos illum Eccleſia ejicere; & alium in ejus locum ordinare. Ad ſecundum ait, temporum rationem tuliſſe, ut de iſta cauſa referrent ad Sedem Apoſtolicam; ergo etiam, inquit, ut judicarent. Reſpondeo id non ſequi, quia ut judicarent, Epiſcopos in unum convenire oportebat, quod erat difficilius iſto tempore: *at*, inquit Lupus, *quin relationes iſtæ fuerint Synodales, non eſt dubitandum*. Imo veriſimile eſt eas ejuſmodi non fuiſſe. Nam Cyprianus ſignificat litteras a Fauſtino, & a reliquis Epiſcopis ſeorſim emiſſas: *ſignificans*, inquit, *ea, quæ nobis utique nuntiata jam ab eo, quam a ceteris Coepiſcopis noſtris in eadem Provincia conſtitutis*. Mitto, quod idem Lupus negat plebem Arelatenſem adhæſiſſe Marciano, namque etſi lubens illi concedam, nonnullos e plebe Marciani ſeveritatem non tuliſſe, quod unum oſtendunt Cypriani verba; dubitari tamen nequit, quin eum pro Epiſcopo omnes haberent, ac plerique ex iis illi adhærerent, alioqui nihil opus fuiſſet ad eum expellendum externorum auxilium implorare.

VII. Quartum, ut ipſe putat, in Quenellio errorem reprehendit Lupus, quod dixerit eos ab exteriorum Provinciarum Epiſcopis, præcipueque a Romano, & Carthaginenſi opem imploraviſſe, atqui immerito id errorem vocat, quod diſerte Cyprianus aſſerit. Ait enim Fauſtinum bis ad ſe ſcripſiſſe; ſemel quidem, cum primum ſcripſerat ad Cornelium; atque iterum paulo antequam Cyprianus hanc Epiſtolam ſcriberet. Quomodo autem ad Stephanum, Cyprianum, & alios pertinuerit iſta cauſa, explicat Cyprianus: *His verbis ſufficiat*, inquit, *multos illic e fratribus noſtris annis iſtis ſuperioribus exceſſiſſe ſine pace, vel ceteris ſubveniatur, qui ſuperſunt, qui & diebus, & noctibus ingemiſcunt, & divinam ac paternam miſericordiam deprecantes, ſolatium noſtræ opitulationis expoſcunt*: noſtræ opitulationis, id eſt, ut obſervat Rigaltius, tam *ſua*, quam *Stephani*. *Idcirco enim*, pergit Cyprianus, *copioſum corpus eſt Sacerdotum concordiæ mutuæ glutino, atque unitatis vinculo copulatum, ut ſi quis ex Collegio noſtro hæreſim facere, & gregem Chriſti lacerare, ac vaſtare tentaverit, ſubveniant ceteri, & quaſi Paſtores utiles, & miſericordes, in gregem colligant oves dominicas*. Eat nunc Lupus, & dicat ad Carthaginenſem Antiſtitem, Gallia quid pertinet, & hoc ſibi reſponſum habeat: omnibus Epiſcopis in ſolidum Eccleſiam eſſe commiſſam, qui proinde ſubvenire debent laboranti gregi, in quacunque tandem regione ſit, & cuilibet ejus parti. *At* inquit Lupus, *ex eodem Cypriano unicuique portio gregis eſt aſcripta, quam curare debet, rationem ſui actus Domino redditurus*. Reſpondeo, id ita eſſe, nec quidquam Chriſtiani Lupi placitis magis adverſari, quam hocce Cypriani effatum. Verum illud intelligendum de ordinaria lege, non de extraordinario caſu, cum Eccleſia eſt in periculo, ut tum Arelatenſem fuiſſe arbitrabatur Cyprianus. Et quidem Lupus haud diffitetur, Cyprianum hac de cauſa curam hujus rei ſuſcepiſſe. Cur ergo non ſimiliter fatetur, Stephanum ob eamdem cauſam debuiſſe curam ejus gerere: cum de illo non ſecus ac de ſe loquatur Cyprianus, & ne verbo quidem ſignificet, eam peculiari aliqua ratione ad Stephanum pertinere. Obſervarat præterea Quenellius, hic non agi de depoſitione, ſed de excommunicatione. Opponit Chriſtianus Lupus, agi de depoſitione, cum mentio fiat de Epiſcopo in ejus locum ſubſtituendo. At non negat abſolute Quenellius, in Epiſtola Cypriani mentionem

Digitized by Google

fieri de depoſitione; ſed contendit Cyprianum poſtulare tantummodo a Stephano, ut Marcianum a ſua communione ſeparatum eſſe declaret; ac deinde, ut moneat Epiſcopos vicinos, & plebem Arelatenſem, ut eum deponant, quippe cum necdum videretur a communione Stephani & aliorum Epiſcoporum abſtentus, neceſſe erat litteras a Stephano dirigi, quibus abſtineretur, ut Epiſcopi Provinciæ cernentes eum excommunicatum ab Epiſcopis magnarum ſedium eum deponerent, & in ejus locum alium ſubſtituerent. Itaque futurum erat, ut Stephanus Marcianum excommunicatum per litteras non deponeret, ſed deponendum eſſe ſignificaret Epiſcopis Provinciæ, & plebi Arelatenſi, ex conſilio ſancti Cypriani (*).

VIII. Non eſt porro, quod glorietur idem Chriſtianus Lupus, ſe virum eruditiſſimum Rigaltium ſententiæ ſuæ Patronum habere; is enim in notis ſuis eodem prorſus modo, quo nos antea Cypriani mentem expoſuit, & omnes Lupi Chriſtiani opinationes rejicit: ejus igitur verba hic a nobis coronidis vice aſcribentur: *In hac*, inquit, *Marciani Epiſcopi Arelatenſis cauſa, ſi jus abſtinendi, ſive excommunicandi competebat ſoli Epiſcopo Romano, cur Fauſtinus Epiſcopus Lugdunenſis Cypriano Epiſcopo Carthaginenſi longe diſſito, ſemel atque iterum ſignificat ea de Marciano, quæ jam utique Fauſtinus ipſe, & alii ejuſdem Provinciæ Epiſcopi nuntiaverant Stephano proximiori, & omnium Epiſcoporum Principi. Dicendum igitur factum id fuiſſe aut per negligentiam Stephani, aut, quod magis videtur, per diſciplinam, quæ tunc in Eccleſia vigebat, ut omnes quidem in circumpoſitis locis, ſed præſertim urbium clariſſimarum Epiſcopi in commune conſulerent Eccleſiæ, viderentque, ne quid detrimenti res Chriſtiana Catholica caperet. Itaque ſuper iſto Marciani Arelatenſis facinore Lugdunenſem Epiſcopum ad Romanum, & Carthaginenſem dediſſe litteras, iſtum vero ut remotiſſimum dediſſe viciſſim ſuas ad Romanum, ut fratrem & Collegam, qui in propinquo facilius poſſet de negotio cognoſcere, & ſtatuere:* & poſt hæc, ad hæc verba: *unum tamen gregem paſcimus. Cujus ſalutis cura*, inquit, *non ad te tantum, o Stephane, pertinet, verum etiam ad nos, qui tibi ſumus Coepiſcopi. Unum gregem dicit, ut ſupra, unitatis vinculo copulatum.* Et lib. de unit. Eccleſiæ. *Epiſcopatum dicit eſſe unum, cujus a ſingulis in ſolidum pars tenetur.* Ac demum idem Rigaltius obſervatione ultima: *quam ex æquo*, inquit, *vivebat Carthaginenſis cum Romano, nimirum ut ſolet inter fratres, & Collegas.*

De Baſilide, & Martiali.

TErtium exemplum ex Cypriano petitum jactant mirum in modum Bellarminus, Davidius, & alii; deſumitur ex Epiſtola ejuſdem Cypriani ſexageſima-octava ad Clerum, & populum Hiſpaniæ. *Baſilides*, inquit, *poſt crimina ſua detecta, & ſcientiam etiam propria confeſſione nudatam Romam pergens, Stephanum Papam longe poſitum, & geſta rei ac tacitæ veritatis ignarum fefellit, ut exambiret injuſte ſe reponi in Eiſcopatum, de quo fuerat depoſitus.* Sed res paulo fuſius narranda. Baſilides, & Martialis ambo erant Hiſpaniæ Epiſcopi, in quos propter crimen idololatriæ depoſitionis ſententia lata fuerat in Provinciali

(*) Unum eſt, quod ſane diſplicet dictum, nimirum, *Cyprianum æque Stephano, ac reliquis Epiſcopis de Marciano ſcripſiſſe ratione communi mutuæ caritatis, non propria unius illius Eccleſiæ, quæ erat cæterarum matris.* Spectat ſiquidem ad omnes Epiſcopos, ad omnes Paſtores, ad Fratres omnes Eccleſiæ alicui periclitanti ſuccurrere, atque opitulari: ad Eum vero præ ceteris, qui inter Epiſcopos, inter Paſtores, inter Fratres primus eſt, & quidem primus etiam auctoritate, & poteſtate; ut nempe ſollicitius, & efficacius ſuppetias ferat, qui & onere graviori tenetur, & majori jure, Chriſto ſic inſtituente, fruitur. Igitur ut ad Stephanum Cyprianus ſcriberet, prius quam ad reliquos, ordo ipſe Hierarchiæ a Chriſto inſtitutus poſtulabat. Tale fluxit 1. ut graviora negotia ad Romanam Sedem vel a longinquis Eccleſiis referrentur. 2. ut in iis nihil confectum, terminatumque haberetur, ante Romani Pontificis calculum. 3. ut ad Eum tanquam ad primum, ac praecipuum ſupra reliquos Canonum Exſecutorem, Cuſtodem, Interpretem undique gentium recurreretur. Haec loco huic ſubiecta, ſingulis, quæ ſequuntur, repoſita puta, ne tertio quoque verbo eadem recoquere videamur.

ciali Synodo: in locum ſaltem Baſilidis alius erat ſuffectus: nihilominus Baſilides Romam perrexit, & a Stephano in communionem receptus, ab eo litteras communionis obtinuit, quibus munitus in Hiſpaniam reverſus ambiit Epiſcopatum recuperare. Tum Hiſpani Cyprianum conſuluerunt, quid ſibi facto opus eſſet. Reſpondit Cyprianus, nihil obſtante Stephani ſententia, ordinationem Epiſcopi in Baſilidis locum ſubſtituti non poſſe reſcindi, Baſilidemque ſuo ad Romanam Eccleſiam confugio nihil aliud profeciſſe, quam ut cumularet delicta delictis. *Hoc eo pertinet*, inquit Cyprianus, *ut Baſilidis non tam abolita ſint quam cumulata delicta, ut ad ſuperiora ejus peccata, etiam fallaciæ & circumventionis crimen acceſſerit*. Et ibidem: *nec reſcindere ordinationem iure perfectam poterit, quod Baſilides poſt crimina ſua detecta, & conſcientiam etiam propria confeſſione nudatam, Romam pergens, &c.* Ex quibus patet primo, non fuiſſe tum in more poſitum appellare ad Pontificem Romanum, alioquin Hiſpanis non viſum iſtud fuiſſet inſolitum. Secundo, appellatio ad Romanum Epiſcopum, ſi quæ fuiſſet, non habebat ſuſpenſivum effectum, ut loquitur Lupus; alioquin Hiſpani Epiſcopi in locum Baſilidis alium non ordinaſſent. Tertio, conſtat, Cyprianum, & Hiſpanos ratum habuiſſe judicium in Provincia latum adverſus Baſilidem, & Martialem, nec per ſententiam Romani Pontificis ordinationem ejus, qui poſt Baſilidem fuerat ordinatus reſciſſam fuiſſe. Quarto, Cyprianum exiſtimaſſe judicium a Synodo Provinciæ latum eſſe ſupremum, nec reſcindi poſſe a Romano Pontifice, ſive in caſu appellationis, ſive per reviſionem.

II. Reſpondent, ſic cenſuiſſe Cyprianum, quia juſta erat depoſitio Baſilidis, & juſta ordinatio Sabini in ejus locum. Verum hæc reſponſio difficultatem non tollit; enimvero in omni appellatione, judicis, ad quem provocatur, ſententiæ ſtandum eſt, ſive juſta ſit, ſive injuſta. Sic quia conceditur provocatio a Judicibus Præſidialibus ad Judices Senatus ſupremi, habent hi poteſtatem reſcindendi judicium Curiæ Præſidialis, & ſtare debet Senatus Decretum, ſive juſtum, ſive injuſtum ſit. Ergo ſi jus appellationum admittendarum habuiſſet Stephanus, potuiſſet reſtituere communionem, & Eccleſiam Baſilidi, & deponere Sabinum; ac ſtare debuiſſet ejus ſententia, ſive juſta, ſive injuſta, non obſtante judicio Synodi Provinciæ, & Sabini electione; vel ſaltem retractanda erat ejuſdem Baſilidis cauſa, ſi retractationem decernere potuiſſet. Neutrum tamen Hiſpanis præſcripſit Cyprianus, ſed univerſim pronuntiat, judicio Stephani reſtitui non poſſe Baſilidem, nec Sabini ordinationem reſcindi. Ergo cenſuit a judiciis Synodorum Provincialium nullam provocationem concedi oportere.

III. Unum alicujus momenti nobis opponit Lupus: *Eccleſia*, inquit, *Africana judicium illud Cypriani non probavit*. Etenim Auguſtinus Epiſtola 162. Secundum Numidiæ Primatem, & alios Numidas arguit, quod, damnato per ipſos Cæciliano Epiſcopo, Majorinum ordinaſſent, *antequam hæc damnatio confirmaretur per Romanam Eccleſiam*. Verum huic argumento reſponſum eſt a nobis ſupra, & oſtendimus Auguſtinum non loqui de ſtricto jure; ſed de eo, quod faciendum erat Secundo pro bono pacis. Adde, quod cauſa Cæciliani multum differt a cauſa Baſilidis, & Martialis, ut cuilibet perſpicuum eſt. Sed hæc de judiciis tunc temporis latis in Occidente, non de Orientalibus.

De Dionyſio Alexandrino.

CUm hæreſis Sabelliana in ſuperioris Lybiæ partibus graſſaretur, Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus ſtudio religionis impulſus, Pentapolitanis ſcripſit, ut eos ab iſto errore revocaret. Quidam vero recte ſentientes, Dionyſii mentem non aſſecuti, exiſtimarunt ipſum in errorem oppoſitum eſſe prolapſum, & Dei Filium opus, ac creaturam aſſeruiſſe. Ab iſtis apud Dionyſium Romanum accuſatus eſt in Synodo, quæ tum Romæ habebatur. Synodus Alexandrini Dionyſii ſententiam minus recte capiens, eam improbavit. Id cum ille comperiſſet, librum edidit nomine Apologiæ, ſeu Elenchi inſcriptum, tum ut ſe

ab

Digitized by Google

ab objectis purgaret, tum ut male ſentientes argueret. Hæc conſtant ex ſancto Athanaſio in libro de ſententia Dionyſii, & in libro de Synodis. Ex his porro concludunt Baronius, & alii, Epiſcopos primarum ſaltem Sedium recta accuſari debere apud Summum Pontificem, ibique judicari; verum illi oppido falluntur.

II. Primum enim Dionyſius non eſt juridice accuſatus apud Summum Pontificem Romanum, ut in eum ferretur ſententia, ſed tantum, qui mentem ejus ſiniſtre interpretati erant, de eo apud, Romanum Pontificem conqueſti ſunt. Illorum autem querimoniæ non arguunt, Romanum Epiſcopum ſupremam auctoritatem habere in judiciis Epiſcoporum. Eodem enim modo ex Euſebio libro 7. cap. 27. Eccleſia Antiochena apud Dionyſium Alexandrinum, Firmilianum, & alios, de Epiſcopo ſuo Paulo conqueſta eſt, illumque apud iſtos accuſavit violatæ fidei. At nullus inde concludet, Alexandrino, aut Cæſareenſi ſoli jus eſſe judicandi Antiocheni Epiſcopi. Fauſtinus item Lugdunenſis apud Cyprianum Marcianum accuſavit, & Epiſcopi Hiſpani ad eumdem de Baſilidis, & Martialis damnatione ſcripſerunt. Sic etiam ſæculis poſterioribus Monachi doctrinæ Origenis defenſores, Ægypto pulſi a Theophilo Alexandrino, non ad Romanum, ſed ad Conſtantinopolitanum Epiſcopum confugere, & de violentia ſibi ab Epiſcopo facta conqueſti ſunt. Et poſt hæc, cum Proterius Alexandrinus in baptiſterio a Dioſcori fautoribus foret interemptus, non ad Leonem, ſed ad Conſtantinopolitanum Epiſcopum cauſa eſt remiſſa. Extant innumera hujuſmodi exempla Epiſcoporum accuſatorum apud alios Epiſcopos, qui nihil juris in illos habebant. Et tamen his in caſibus Epiſcopi iſti, ne quid detrimenti caperet Reſpublica Eccleſiaſtica, ſedulo curaverunt, & eos, qui apud ſe accuſabantur, conati ſunt ab errore revocare, aut ſi in eo perſeverarent, eos excommunicare non dubitarunt. Sic ſanctus Chryſoſtomus Theophilum per litteras hortatus eſt, ut communionem reſtitueret Monachis. Sic etiam Cyrillus Neſtorium prave ſentientem aggreſſus eſt, & a communione ſemovit, quanquam ei nulla in iſtum juriſdictio competeret. Hæc exempla paſſim occurrunt, nec neceſſe eſt illa ſtudioſe colligere.

III. Secundo, Dionyſius Romanus, & Epiſcopi Synodi Romanæ judicium nullum tulerunt de ſententia, aut perſona Dionyſii Alexandrini. Athanaſius quippe id unum teſtatur, Epiſcopos Synodi Romanæ indigne tuliſſe ea, quæ a Dionyſio Alexandrino ſcripta ferebantur; & hujus rei Dionyſium Alexandrinum factum eſſe certiorem a Romano. Quæ res impulit Alexandrinum ad ſcribendam Apologiam, litteraſque Apologeticas ad Dionyſium Romanum mittendas. Itaque nullum proprie, ſive contra, ſive pro Dionyſio Alexandrino Romæ latum eſt judicium. Nec vero quis arbitretur, auctoritatem Romani Epiſcopi in judiciis fidei ex eo commendari, quod a Dionyſio petierit, ut fidei ſuæ rationem redderet: id enim exigere ſolebant quilibet Epiſcopi ab iis, qui ipſis erant ſuſpecti, nec communionem cum iis habebant, quin prius ab iis profeſſionem exegiſſent. Nec neceſſe eſt plura hujus rei exempla commemorare. Unum aut alterum tantum proferam. Athanaſius, & Epiſcopi Synodi Alexandrinæ ab Antiochenis fidei ſuæ rationem exegerunt. Epiphanius inter Vitalem, & Paulinum arbiter, a Paulino profeſſionem ſuam petiit. Cyrillus item a Joanne Antiocheno, & Orientalibus fidei libellum exegit, ſanctus Baſilius ab Euſtathio, & alii innumeri. At jus iſtud eſt omnibus Epiſcopis commune, non Romano Pontifici peculiare.

De Paulo Samoſateno.

DUo Concilia adverſus Paulum Samoſatenum Antiochiæ habita ſunt, alterum anno 264. alterum 270. In prima Synodo Paulus fidem Eccleſiæ ſimulans, depoſitionem vitavit. In ſecunda multorum criminum, ac præſertim hæreſeos convictus ab Epiſcopis ſine Romani Pontificis auctoritate depoſitus eſt, & ſtatim Domnus in ejus locum ſubſtitutus eſt. Tum Epiſcopi Orientales litteras ſcripſerunt Dionyſio Romano, Maximo Alexandrino, qui Dionyſio ſucceſſerat, & omnibus per univer-

Digitized by Google

verſum orbem Epiſcopis. Inde porro nihil concludi poteſt ad probandum aliquam eſſe in judiciis Epiſcoporum Romani Pontificis prærogativam; ſcriptæ enim fuerunt iſtæ litteræ tum Romano, tum Alexandrino, tum aliis Epiſcopis. Scriptæ ſunt poſt judicium, non ad geſtorum confirmationem petendam, ſed ut eos certos facerent de novi Epiſcopi ordinatione, ut ſcilicet ad eum ſcriberent, ab eoque litteras communionis acciperent. Paulus autem licet Epiſcopatu Concilii judicio dejectus foret, domum tamen Epiſcopalem dimittere noluit. Tum Catholici ad Imperatorem confugerunt, qui Eccleſias tradi juſſit lis, quibus Italici Religionis Chriſtianæ Antiſtites, & Romanus Epiſcopus ſcriberent. Inde a quibuſdam fingitur aliquod ſpeciale Romani Epiſcopi privilegium fuiſſe in judiciis Epiſcoporum, at inane illud eſt. Primo enim Aurelianus non de Romano Epiſcopo tantum loquitur, ſed de omnibus Italis. Deinde vero id ſtatuit, non ob prærogativam Sedis Romanæ, ſed quia credidit tranſmaritimorum Epiſcoporum judicium a gratiæ, & odii ſuſpicione alienum fore. Porro nec Itali, nec Romanus Epiſcopus cauſam Pauli in Oriente judicatam retractare aggreſſi ſunt; ſed judicium Orientalium ſine ullo examine ratum habuerunt. Hæc autem in iſto Pauli judicio obſervanda ſunt ad propoſitum pertinentia. Primum, ad Synodum vocatur Paulus, non ad Romanum Pontificem. Secundo, a Synodo ſine Pontificis Romani conſenſu, & participatione damnatur. Tertio, ab ea damnatus ad Romanam Sedem non provocat, quod a viro perfrictæ frontis, & retinendi Epiſcopatus cupidiſſimo factum procul dubio fuiſſet, ſi talis tum temporis conſuetudo viguiſſet. Denique, Concilii Antiocheni Patres Epiſcopo Romano non ſecus ac ceteris mandant, ut ad Domnum in locum Pauli ordinatum litteras communionis mittat, & ab eo viciſſim accipiat. Quis igitur non videt, perſuaſum illis fuiſſe, jus nullum fuiſſe Romano Pontifici cauſam ejus iterum ad examen revocandi.

II. Sed inquit Baronius ad annum 263. num. 10. ex Athanaſio habemus, depoſitionis Pauli principem, & auctorem fuiſſe Dionyſium Romanum. *Duo enim Dionyſii*, inquit Athanaſius in libro de Synodis pag. 918. *diu ante eos ſeptuaginta* (Concilii Antiocheni Epiſcopos) *fuere, qui Paulum Samoſatenſem ſuſtulerunt, quorum alter Alexandriæ, alter Romæ Præſul fuit*. Verum imbelle prorſus illud argumentum eſt; nam verbum *ſuſtulerunt*, non ad hæc, *duo Dionyſii* referri debet, ſed ad iſta, *ſeptuaginta Epiſcopos*, qui Paulum damnaverunt in eo Concilio, cujus ibi meminit Athanaſius: quod tum ex ſola Græci textus lectione, tum ex eo conſtat, quod Dionyſius Alexandrinus ante depoſitionem Pauli e vivis ſublatus foret, ut conſtat ex hujus Synodi Epiſtola Synodica ad Maximum Dionyſii ſucceſſorem miſſa.

De cauſa Cæciliani.

Unum addimus exemplum ex quarto ſæculo, quod commodius hic referri poſſe viſum fuit. Illud eſt Cæciliani, qui a ſeptuaginta Epiſcopis Numidiæ damnatus, Eccleſiam retinuit, neglecto illorum judicio; & deinceps a Melchiade Romano Epiſcopo eſt abſolutus. Hinc quidam elevant Conciliorum Provincialium auctoritatem, alii ſuadere conantur Cæcilianum ad Imperatorem provocaſſe. Utrumque perperam, ut ſequentes docebunt obſervationes.

II. Primo, falſum eſt Cæcilianum ad Melchiadem unquam appellaſſe. Secundo, quicquid Romæ, & alibi in ejus cauſa actum fuit, non ad ejus, ſed ad Donatiſtarum preces factum eſt. Tertio, Melchiades non ex propria auctoritate, ſed quia electus fuerat Judex a Conſtantino, in hac cauſa pronuntiavit. Rogatus enim Imperator a Donatiſtis, ut tranſmarinos daret Judices, litteras dedit, quas refert Euſ. lib. 10. c. 5. quibus juſſit, Cæcilianum Romam navigare: *quatenus ibi*, inquit, *coram Melchiade, & coram Rheticio Marino, ac Materno judicaretur*. Unde Auguſtinus Epiſtola 162. negat Melchiadem ſibi uſurpaſſe judicium cauſæ Cæcilani: *quid quod*, inquit, *nec ipſe uſurpavit; rogatus quippe Imperator, Judices miſit Epiſcopos, qui cum eo ſederent*. Ergo ab Imperatore ſedere juſſus

juſſus eſt, & judicare, alioquin uſurpaſſet judicium. Hinc quotieſcumque de judicio Romano loquitur Auguſtinus, vocat illud judicium a Conſtantino datum, & Epiſcopos omnes, qui ei aderant, Judices ab eo electos. Quarto, hujus cauſa iterum poſt judicium Romani Epiſcopi retractata eſt in Arelatenſi Synodo. Quinto, a judicio iſtius Synodi, & Romani Pontificis ad Imperatorem provocatum eſt a Donatiſtis, qui nunquam alios provocarunt. Namque ii in Provincia obtinuerant judicium, & de Romani Epiſcopi judicio conqueſti erant tantum, non autem ab eo appellaverant; ut demonſtrat fuſe Valeſius in diſſertatione de ſchiſmate Donatiſtarum. Sexto, Cæcilianus non fuerat damnatus ab Epiſcopis Provinciæ, aut totius Africæ, ſed ab Epiſcopis tantum Numidiæ: unde diffidentibus Epiſcopis Africæ ad tranſmarinos neceſſario recurrendum erat.

III. At, inquiet aliquis, vel Cæcilianus provocavit a judicio Numidiæ Epiſcoporum, vel ei acquievit. Sed, inquam ego, neutrum ab ipſo factum eſt, neutrum fieri debuit; ſciebat enim Synodum in ſe convocatam Epiſcoporum eſſe favori, & ambitioni mulieris obſequentium. Alios habebat idem Cæcilianus quamplurimos Epiſcopos in Africa ſibi faventes, ac præcipue e ſua Provincia, communicabat cum omnibus tranſmarinis Epiſcopis, ipſa ſua innocentia ſe tutum eſſe exiſtimabat; unde nihil ipſe molitus eſt, ſed nullum judicium præterquam hoſtium ſuorum declinavit. Et certe ejus innocentiam ſatis tutam per ſe fuiſſe exitus docuit.

§. II.

In quo referuntur, & examinantur cauſæ quarto Eccleſiæ ſæculo judicatæ.

CUm multa quarto Eccleſiæ ſæculo judicia Eccleſiaſtica occurrant, longum eſſet ſingulorum hiſtoriam tradere; quare nos brevitati conſulentes ſummatim tantum, ac breviter ſingula facta ediſſeremus, narrationis noſtræ probationem in aliud tempus differentes, ac ea tantum obſervantes, quæ ad propoſitum noſtrum pertinent.

De cauſis Meletii, & Arii.

PRima occurrit hoc ſæculo cauſa Meletii, qui depoſitus, ac damnatus a Petro Alexandrino Romam non provocavit, ut reſtitueretur, nec majus judicium requiſivit, ſed cum nullam aliam retinendæ auctoritatis viam eſſe intelligeret, ſchiſma conflavit.

II. Poſt hunc Arius cum novum dogma de Verbi divinitate protuliſſet, primum ab Alexandro, deinde a Synodo Ægypti damnatus, & gradu dejectus cum ceteris, non putavit ullam ſibi provocationem ſupereſſe; ſed confugit ad Epiſcopos Palæſtinæ ſibi faventes. Hic vero maxime elucet Synodorum Provinciæ, aut Diœceſeos magnam tum fuiſſe auctoritatem: primo enim Ægyptii illi licet Arium injuſte damnatum eſſe ſentirent, non auſi ſunt illum ſtatim reſtituere; ſed ea de re ſcripſerunt ad Alexandrinum Præſulem. Cumque Arium cum aſſeclis poſtea contra Canones reſtituiſſent, auctores eis fuerunt, ut Præſulem ſuum placarent, eique ſubjicerentur. Verumtamen Alexander Alexandrinus Epiſcopus conqueſtus eſt, violatos eſſe ab iis hac de cauſa Canones. Cum vero in dies creſceret diſſidium, nemo ad Romanam Sedem provocavit, nec hujus cauſæ cognitionem ad ſe traxit. Sed Imperator hujus controverſiæ ſopiendæ cauſa Synodum generalem indixit, id autem deinde in exemplum abiit, cumque graviores de fide controverſiæ ſunt exortæ, in quibus Epiſcopi plures a ſe invicem diffidebant, tunc Synodos hujuſmodi ex omnibus, aut fere omnibus orbis Romani partibus congregare mos fuit.

De cauſa Athanaſii, Marcelli, Euſtathii Antiocheni, Pauli, Lucii, & aliorum.

ATHanaſii cauſam ad probandas appellationes ad Romanam Sedem mire jactant illarum Patroni, quia ſcilicet Athanaſius in Synodo Tyri damnatus ſine alterius Synodi auctoritate Sedem recuperavit; cumque deinde in Synodo Antiochena ob id iterum damnatus foret, Romam confugit, & a Pontifice Julio benigne exceptus eſt,

eſt, ac, ut voluut, reſtitutus; quod judicium a Synodo Sardicenſi tandem confirmatum eſt, invitis ejus adverſariis.

II. At quicunque cauſæ hujus circumſtantias omnes attente examinarit, intelliget hoc exemplo appellationes probari minime poſſe: ſequentes id docebunt obſervationes.

III. Primo, Athanaſius non erat damnatus a Synodo Provinciæ, aut Diœceſeos; ſed a Synodo extraneorum Epiſcoporum.

IV. Secundo, Imperator Conſtantinus iſtorum judicium utpote contra leges latum ratum non habuit; & Epiſcopos Concilii ad ſe evocavit, ut facti ſui rationem redderent.

V. Tertio, Mareotæ damnatus erat abſens, & illic miſſi erant hoſtes ejus, qui in eum inquirerent.

VI. Quarto, Athanaſius ita damnatus non provocavit ad Romanum Pontificem, nec ab eo petiit, ut videret, num cauſa ejus eſſet talis, quæ deberet iterum examinari; ſed ad Imperatorem confugit, ut ille, quæ contra formam judiciorum, & leges ab adverſariis facta fuerant, reſcinderet.

VII. Quinto, non eſt in exilium ejectus, & ſede ſua privatus ob Synodi Decretum, ſed Imperatoria auctoritate. Unde poſtea ad Eccleſiam reverſus non poterat damnari ex illa lege, quæ vetat, ne quis Epiſcopus damnatus a Synodo ſine alterius Synodi auctoritate ad Eccleſiam redeat. Intelligendus enim eſt ille Canon de Synodo legitime coacta, & quæ formas judiciorum obſervavit.

VIII. Sexto, Athanaſius, ut Sedem ſuam, & Eccleſiam recuperaret, non impetravit Romani Pontificis auxilium; ſed quemadmodum a Conſtantino fuerat expulſus, ab ejus filiis eſt reſtitutus.

IX. Septimo, cum Euſebiani iterum accuſationes in eum renovarent, non Athanaſius, ſed illi ipſi Julio Romano Epiſcopo cauſæ arbitrium detulerunt, & ab eo Synodum petierunt: reſcripſit Julius, juſtum eſſe Synodum *fieri*, *ubicunque vellent*. Teſtatur id Athanaſius Apolo. 2. pag. 739. *Euſebiani*, inquit, *ad Julium litteras miſere, & ut nos terrerent, Synodum juſſerunt convocari, & ei, ſi vellet, cauſa arbitrium detulerunt*.

X. Octavo, Athanaſius Romam confugit non quaſi appellans, ſed vim hoſtium metuens.

XI. Nono, Julius cum eſſet a partibus judex electus, potuit Euſebianos ad ſe vocare, & detrectantes damnare, ac Athanaſium abſolvere.

XII. Decimo, neutrum tamen fecit, nec ullum judicium tulit, ſed tantum audita ejuſdem Athanaſii Apologia ſuam cum eo communionem confirmavit, & pro Epiſcopo eum habuit. Hoc enim unum fecit; imo non ſolus fecit, ſed Concilium, quod ea de cauſa congregarat ad preces Euſebianorum. Conſtat id ex litteris Julii apud Athanaſium, in quibus Julius enarrans ea omnia, quæ a ſe, ſuoque Concilio pro Athanaſio geſta fuerant, nullatenus dicit eum eſſe reſtitutum, ſed tantum ſervatam cum eo communionem, eumque pro Epiſcopo habitum, quod nec Tyri damnatus fuiſſet, nec Mareotæ præſens adfuiſſet. Verba hæc ipſa ſunt hujus Epiſtolæ.

XIII. Undecimo, Orientales falſo ſupponentes Julium id judicium, quod ipſi ultro detulerant, uſurpaſſe, conqueſti ſunt, eum contra Canones, & regulas judicaſſe.

XIV. Duodecimo, Julius in Epiſtola ſua, ut factum ſuum adverſus Euſebianorum expoſtulationes defendat, primo illud urget, ſe ſcilicet ab ipſis judicem electum, miſſoſque ad ſe ab iis Legatos. Deinde non ſuam, ſed Concilii a ſe ad illorum preces congregati jactat auctoritatem, nec dicit, ſibi licuiſſe cauſam in Synodo terminatam iterum tractare, ſed Synodi alicujus acta poſſe in alia Synodo examinari, cum præſertim Athanaſius contra formam judiciorum foret damnatus abſens.

XV. Decimotertio, Athanaſius non eſt a Julio Sedi ſuæ reſtitutus, ut perperam cenſuerunt Socrates, & Sozomenus; ſed ut a Valeſio perſpicue demonſtratur, in Occidente Athanaſius ſubſtitit, donec a Sardicenſi Concilio reſtitueretur.

XVI. Decimoquarto, Sardicenſis Synodus cauſam Athanaſii retractavit ex Imperatorum reſcripto.

XVII. Decimoquinto, Athanaſius non contentus Occidentalium in Sardicenſi Concilio judicio, Orientalium quoque judicium N poſtu-

poſtulavit, & ab iis tum ſubſcribentibus Epiſtolæ Synodicæ Concilii, tum ſeorſim per eorum litteras innocens eſt pronunciatus; ex quibus intelligere eſt, nihil egiſſe Athanaſium, ex quo concludi poſſit, eum ad Julium appellaviſſe, nihil ſanxiſſe Julium, ex quo perſpici poſſit eum jus habuiſſe retractandæ cauſæ, ſed judicium in Athanaſium latum in irritum fuiſſe miſſum; quia factum fuerat ab extraneis contra formam judiciorum per vim, & ambitum, cum ille abſens foret, cumque innocentia ejus eſſet omnino manifeſta. Idque non ſolius Julii, ſed omnium Occidentalium ſententia additis etiam Ægyptiorum, & Orientalium quamplurimorum ſuffragiis.

XVIII. Eadem ferme dici debent de cauſa Marcelli, quem Julius cum Athanaſio in communionem ſuſcepit, licet damnatum ab Orientalibus in Conſtantinopolitana Synodo. Nam nec ille ad Pontificem appellavit, nec ab eo fuit reſtitutus, ſed a Synodo Sardicenſi. Verum Orientales non idem de eo, ac de Athanaſio tulerunt judicium, unde manſit in eum lata ſententia, atque, ut obſervavimus, nemo non eum pro hæretico in Oriente proſcripſit, quamvis Athanaſius a ferendo in eum judicio abſtinuerit.

XIX. Extant porro ejuſdem temporis exempla duo celeberrima Epiſcoporum damnatorum, qui ad Pontificem minime provocarunt. Primum eſt Euſtathii Antiocheni, qui ab Epiſcopis Orientis, hoc eſt, Diœceſeos ſuæ, quamquam injuſte damnatus, judicio acquievit, nec ad Pontificem, aut aliam Synodum provocavit. Alterum eſt Pauli Conſtantinopolitani, qui damnatus judicio quidem non acquievit, ſed nec ad Pontificem Romanum provocavit. Verum quantum potuit, invitis adverſariis ſedem retinuit, donec per vim ex ea multoties ejiceretur. Ita etiam Lucius Hadrianopoleos, & alii ferme omnes ab Arianis injuſte damnati, nec ad Pontificem Romanum provocarunt, nec ab eo litteras, per quas reſtituerentur, obtinuerunt.

XX. Unum poteſt objici in cauſa Athanaſii Julii teſtimonium, quod in Epiſtola ſua videtur innuere, non licuiſſe Orientalibus Athanaſium damnare abſque ſua auctoritate. *Nam ſi*, inquit, *ut dicitis, omnino in culpa fuerunt, oportuit ſecundum Canonem, & non iſto modo judicium ferri, oportuit ſcribere omnibus nobis, ut ita ab omnibus, quod juſtum eſſet, decerneretur*. Et poſtea: *an*, inquit, *ignari eſtis hanc conſuetudinem eſſe, ut primum nobis ſcribatur, ut hinc* (hoc eſt deinceps dehinc) *quod juſtum eſt definiri poſſit. Quapropter ſi iſtic hujuſmodi ſuſpicio in Epiſcopum concepta fuerat, adhuc ad noſtram Eccleſiam referri debuit*. Idque ea cauſa fieri oportere indicat, *quod Epiſcopi eſſent, & non vulgares Eccleſiæ, quæ iſta patiebantur; ſed ea, quam ipſi Apoſtoli ſuamet opera inſtruxerant ad fidem*. Unde poſt alios multos concludit Lupus, judicium Epiſcoporum præſertim magnarum ac Patriarchalium Sedium reſervari debere ſedi Apoſtolicæ. Idem confirmari videtur teſtimoniis Socratis, & Sozomeni, qui ajunt, Julium graviter reprehendiſſe orientales, quod ſe ad Synodum minime vocaſſent: *cum*, inquit, Eccleſiaſtica Regula *interdictum ſit, ne præter ſententiam Romani Epiſcopi quidquam ab Eccleſiis decerneretur*.

XXI. Reſpondeo, Julium non loqui de ſe, aut de ſua ſententia, ſed de omnium Occidentalium conſenſu. Queritur ſcilicet, Orientales Athanaſium Alexandrinæ ſedis Antiſtitem ſine conſenſu Occidentalium, imo illis inſciis damnaſſe: *oportuit*, inquit, *ſcribere*, non mihi ſoli, *ſed omnibus nobis, ut ita ab omnibus, quod juſtum eſſet decerneretur. An ignari eſtis*, inquit, *hanc conſuetudinem eſſe, ut primum nobis ſcribatur, ut hinc, quod juſtum eſt, definiri poſſit*. Hoc eſt, ut oſtendit prior locus, ut dehinc definiri poſſit, quod tum Orientalibus, tum Occidentalibus in communi placuerit. Sic igitur intelligendi ſunt Socrates, & Sozomenus. Nam illi hoc in mente tantum habent, ut Julii ſententiam exponant: quapropter illos ex eo non eum ex illis explicare oportet. Sic autem Orientales mentem Julii acceperunt: *hanc novitatem*, inquiunt, *moliebantur inducere, quam horret vetus conſuetudo, ut in Concilio Orientales Epiſcopi quod forte ſtatuiſſent ab Occidentalibus refricaretur. Similiter quicquid Occidentalium partium Epiſcopi, ab Orientalibus*

Digitized by Google

libus ſolveretur. Itaque Julius, & alii Occidentales tunc id tantum contendebant, ut nihil in Eccleſia ſive Orientali, ſive Occidentali alicujus momenti ſtatueretur citra communem Orientis, & Occidentis Epiſcoporum conſenſum. Idem etiam poſtularunt Occidentales poſtea in Epiſtola ad Imperatorem Theodoſium a Synodo Romana ſcripta de Maximo, & Nectario. *Non nobis*, inquiunt, *prærogativam vindicamus examinis, ſed tamen conſortium debuit eſſe communis arbitrii*. Itaque id primo loco petierunt, & illorum nomine Romani Pontifices, ut nihil in Oriente alicujus gravioris momenti decerneretur, quin vocarentur Occidentales ad Synodum, & conſenſum ſuum geſtis accommodarent. Hanc eſſe veterem conſuetudinem arbitratus eſt Julius. Sed multum vereor, ne ille non ſatis iſta examinarit. Nam, ut ex dictis liquet, multa in Oriente judicia ſunt facta, inconſultis, & minime vocatis Epiſcopis Occidentalibus, ſicut in Occidente inſciis, & non vocatis Orientalibus: & tamen utrobique ſemper confirmata erant judicia in altera parte orbis Romani canonice lata; ſicut recte objiciunt Orientales judicia in Novatum, Sabellium, & Valentinum ab Occidentalibus lata ſine novo examine ab Orientalibus confirmata ſunt, ac deinceps in cauſa Celeſtii, & Pelagii judicia in iſtos lata a Synodo Epheſina ſine iterato examine comprobata ſunt. Patet igitur, Julium, & Occidentales hic eſſe lapſos, dum novum iſtum morem veterem conſuetudinem eſſe arbitrati ſunt.

De Euphrata, Saturnini, & aliorum in Occidente depoſitione.

NOn ſolum ii, qui in Oriente, ſed & illi, qui in Occidente tum damnati ſunt, non provocarunt ad Romanum Pontificem, ſed judicio Synodi Provinciæ acquieverunt.

II. Euphratas Agrippienſis fertur eſſe damnatus in Concilio Agrippinenſi, nec tamen provocaſſe legitur. Verum ego illud exemplum nihil moror, quippe quod cenſeam eſſe commentitium.

III. Saturnino Arelatenſi a Gallicanis Epiſcopis dejecto nullum appellationis locum ſupereſſe teſtantur ipſi Epiſcopi Synodi Pariſienſis: *a quo*, inquiunt, *ſacerdotis nomine etiam Saturninum, qui ſtatutis ſalubribus impiiſſime contradixit ſecundum fratrum noſtrorum geminas jam litteras excommunicatum ab omnibus Gallicanis Epiſcopis charitas veſtra cognoſcat, quem & vetera diſſimulata jam diu licet crimina, & cetera edita epiſtolis ſuis nova temeritatis irreligioſitas indignum nomine Epiſcopi fecerunt*.

IV. Poſt hæc in eadem Gallia Priſcillianus a Synodo Burdigalenſi damnatus anno 385. ad Imperatorem provocavit, non ad Romanum Pontificem. Notat autem Sulpitius Severus, id Epiſcoporum *inconſtantia permiſſum: quia*, inquit, *aut ſententiam refragantem ferre debuerant, aut, ſi hi ipſi ſuſpecti habebantur, aliis Epiſcopis audientiam reſervare*. Jam vero ſi tunc in more poſitum fuiſſet provocare ad Pontificem Romanum, hoc procul dubio obſervaſſet Severus. Idem porro Priſcillianus cum Inſtantio, & Salviano damnatus a Cæſaraugustana Synodo Romam confugerat, ut illic ſibi objecta purgaret (*). At Damaſus non modo eos non ſuſcepit, ſed ne in conſpectum quidem admiſit. Additum enim fuerat in Synodali adverſus eos ſententia, ut ſi quis damnatos in communionem ſuſcepiſſet, ſciret, in ſe eamdem ſententiam eſſe promendam; cum ergo iſtius Decreti pœna Damaſum non ſecus ac alios Epiſcopos ſpectaret, non illi plus juris erat, quam ceteris reſcindendi judicii a Synodo adverſus Priſcillianum lati.

(*) Quod Priſcillianus ad R. Pontificem non provocaverit non inde recte videtur colligere Auctor, tunc in more poſitum non fuiſſe ad R. Sedem provocare. Profecto, ipſo Auctore fatente, quamplures ad R. Sedem provocarunt, nec tamen inde ipſe educit, in more tunc poſitum fuiſſe ad R. Sedem provocare.

De Euſtathii Sebaſteni ad Liberium confugio.

DE judiciis in Euſtathium Sebaſtenum latis multa dici poſſent, quæ ad hiſtoriam pertinent, & valde ſunt obſcura, ſed ea ſunt alterius inſtituti: unum hic prætermittendum non eſt, quia ab adverſariis velut alicujus momenti nobis objicitur, Liberii ſcilicet in ejus cauſa judicium; nam ille depoſitus in Synodo Conſtantinopolitana, & ab Arianorum factione vexatus Romam confugit ad Liberium, a *quo litteras obtinuit, per quas reſtitueretur*, ut ait ſanctus Baſilius Epiſtola 74. Verum iſtud ad appellationum exemplum minime pertinet. Nam primo Euſtathius non venit in Occidentem ad Liberium, ut reſtitueretur, quippe qui depoſitus non fuerat a legitimis judicibus, ſed a Conſtantinopolitana anni 359. quæ erat Acacianorum. Secundo, miſſus eſt ad Liberium non ut ageret de ſua reſtitutione, ſed tamquam Legatus Synodi Lampſacenæ, ut Liberium ad communionem Epiſcoporum, qui Semiariani dicuntur, amplectendam adduceret: ac propterea ſuſpectus erat Liberio, nec ab eo ſuſceptus eſt in communionem, niſi poſtquam Nicænam fidem profeſſus eſt. Tertio, non eſt reſtitutus ſedi ſuæ, ſed datæ ſunt litteræ a Liberio in quibus ejus fides commendabatur. Quarto, reverſus iſtas litteras Tyanenſi Synodo exhibuit; cumque inde cognoviſſent Epiſcopi Catholici illum recte ſentire, judicarunt eum eſſe reſtituendum. Quid autem ex his ſive ad appellationum jus Romano Pontifici vindicandum, ſive ad aſſerendum Epiſcoporum judicium ad eum ſolum pertinere inferri poſſit, ego prorſus non video.

De cauſa Maximi, Nectarii, & Gregorii Nazianzeni. Itemque de Meletii, & Paulini, ac Cyrilli cauſis.

EX celebribus hiſce controverſiis non pauca colligere eſt, quæ oſtendant Pontifici jus nullum fuiſſe reſcindendi, aut retractandi judicia in Oriente lata.

II. Maximus a Petro Alexandrino ordinatus Epiſcopus Conſtantinopoleos a Gregorio Nazianzeno pulſus ad Occidentales confugit, & in Synodo, quæ ex totius orbis Epiſcopis *videbatur eſſe præſcripta*, hoc eſt, ut putamus, *Aquileienſi*, cauſam ſuam egit, tum vero Occidentales judicium ſibi non uſurparunt, nec ſibi, aut Pontifici Romano ſine Orientalibus illud competere arbitrati ſunt; ſed tantum propoſuerunt, *ut commune eſſet Orientalium, Occidentaliumque judicium: cum*, inquiunt, *cognoviſſent* (Orientales) *ad hoc partium veniſſe Maximum, ut cauſam in Synodo ageret ſuam, quod etiamſi indictum Concilium non fuiſſet jure, & more majorum, ſicut & ſanctæ memoriæ Athanaſius, dudum Petrus Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopi, & Orientalium plerique fecerunt, ut ad Eccleſiæ Romanæ Italiæ, & totius Occidentis confugiſſe judicium viderentur. Cum eum, ſicut diximus, experiri velle adverſum eos, qui Epiſcopatum ejus abnuerant, comperiſſent, præſtolari ſuper eos ſententiam noſtram debuerunt. Non prærogativam vindicamus examinis, ſed conſortium tamen debuit eſſe communis arbitrii.*

III. Ex his conſtat, nullum ibi exemplum appellationis, aut reviſionis ad Romanam Sedem extare.

IV. Primo, quia nulla in Maximum lata erat ſententia, cum in Concilio cauſam ſuam egit; ſed tantum fuerat Conſtantinopoli pulſus, atque ideo ad Occidentales omnes confugerat. Appellatio autem, aut reviſio judicium ſupponit.

V. Secundo, Occidentales non ſibi ejus judicium vindicant, ſed Imperatorem rogant, ut commune ſit Occidentalium, Orientaliumque judicium, & Concilium. At ſi jus Sardicenſibus Canonibus Romanæ Sedi indultum in uſu fuiſſet, illud procul dubio Occidentales in Epiſtola ſua jactitaſſent.

VI. Tertio, non hic agitur de ſolius Epiſcopi Romani judicio, ſed etiam univerſæ Italiæ, atque totius Occidentis.

VII. Quarto, ſine ullo Occidentalium conſenſu imo iis invitis Orientales Maximum rejecere, & in ejus locum Nectarium ordinarunt.

VIII. Idem patet ex cauſa Paulini, & Meletii, ac Flaviani ordinatione.

IX.

IX. Nam primo Orientales Meletium licet ab Occidentalium, & Romani Epiſcopi communione alienum in ſua communione habuere, & e contra Paulinum a Romanis, & Italis approbatum Epiſcopum nihili fecerunt.

X. Secundo, poſt mortem Meletii Flavianum in ejus locum ordinarunt Epiſcopum, invitis Occidentalibus: Hujus ordinationem non ſecus ac Maximi depoſitionem Synodus Conſtantinopolitana probavit: reclamant Occidentales, petunt ut fiat generale Concilium, ut illis cauſa utriuſque examinetur. Quid ad hæc Orientales? Declarant ſe ſequi Nicænos Canones, & juxta illorum præſcriptum Nectarium in Synodo Conſtantinopolitana ordinatum eſſe, Flavianum vero in Oriente ab Epiſcopis Diœceſeos. Monent Occidentales, ut unitatem, & pacem, legeſque Eccleſiaſticas privato erga aliquos ſtudio præponat: uno verbo, ſupponunt cuncta, quæ a Synodis Provinciæ, & Diœceſeos ſunt ſtatuta retractari minime poſſe, idque per Canonem ſanciunt. Ita victi Occidentales non quidem circa appellationes, aut reviſiones, de quibus nondum agebatur; ſed circa rem longe minoris momenti, nempe ut graviores iſtæ res communi Orientis, & Occidentis Epiſcoporum arbitrio, ac judicio limitentur.

XI. Quoniam autem mentio incidit hujus Synodi Conſtantinopolitanæ, in qua Cyrillus Hyeroſolymitanus eſt in Epiſcopatu confirmatus, obſervare oportet, illum ab Acacio damnatum, *primum omnium*, inquit Socrates, non ad Romanum Pontificem, *ſed ad majorem Synodum libellum appellationis dediſſe*. Ex quo conſtat primo, ſupremæ huc uſque auctoritatis habitas fuiſſe Synodos Provinciæ. Secundo, morem non fuiſſe provocandi ad Romanum Epiſcopum, alioquin ad eum potius appellaſſet, quam ad majus Concilium, quod non erat ita facile tum temporis convocare.

De cauſa Bonoſi.

Illuſtre veteris diſciplinæ monumentum habemus in cauſa Bonoſi Epiſcopi, is ad Capuenſem Synodum delatus, quaſi perperam de Virginitate Mariæ ſentiret, cum ad Anyſium Theſſalonicenſem Metropolitanum, & vicinos Epiſcopos ejus judicium eſſet remiſſum a Synodo, ii cauſam graviorem eſſe cernentes Siricium Romanum Epiſcopum per litteras conſuluere, rogaruntque, ut ille de Bonoſo ejuſque ſententia judicium aliquod ferret. Quid ad hæc Siricius? Reſpondet, ſibi judicandi formam non competere; ſed illorum eſſe ſententiam ferre, nec ullam refugiendi aut elabendi accuſatoribus, vel accuſato copiam eſſe. *Accepi*, inquit, *litteras veſtras de Bonoſo Epiſcopo, quibus vel pro veritate, vel pro modeſtia noſtram ſententiam ſciſcitari voluiſtis. Sed cum ejuſmodi fuerit Concilii Capuenſis judicium, ut finitimi Bonoſo, atque ejus accuſatoribus judices tribuerentur, & præcipue Macedones, qui eum Epiſcopo Theſſalonicenſi de ejus factis cognoſcerent, advertimus, quod nobis judicandi forma competere non poſſet*: & poſt alia: *veſtrum eſt igitur, qui hoc accepiſtis judicium, ſententiam ferre de omnibus; nec refugiendi vel elabendi accuſatoribus, vel accuſato copiam dare*; & infra: *denique cum Bonoſus Epiſcopus poſt judicium noſtrum miſiſſet ad fratrem noſtrum Ambroſium, qui ejus ſententiam conſuleret interdictam ſibi Eccleſiam irrumpere, atque ingredi, reſponſum eſt ei, quod nihil temerandum foret, ſed omnia modeſte, patienter, & ordine gerenda, neque contra ſententiam veſtram tentandum aliquid*. Igitur ex Siricii, & Ambroſii ſententia, judicatis ſemel Epiſcopis in Synodo Provinciæ, nihil eſt adverſus judicium tentandum, nec licet ulli Antiſtiti, ne quidem Romano cauſam ad ſe evocare, ſeu, ut verbis Siricii utar, nullis aliis quam vicinis Epiſcopis forma judicandi competit. Hanc Epiſtolam, quæ erat inter Ambroſianas 71. Siricio reſtituerunt Juſtellus, Holſtenius & alii omnes eruditi. Unus Davidius cum huic argumento ſatiſfacere non poſſet, eam in dubium revocare conatus eſt, ſed infelici adeo ſucceſſu, ut nemo in ejus ſententiam deſcenderit. Quapropter ſuperfluum eſt in ejus conjecturis refellendis immorari, quas jam ſatis abunde auctor operis de antiquis & majoribus Epiſcoporum cauſis exſufflavit.

De

De cauſa Joannis Chryſoſtomi.

CHryſoſtomi exemplum proferunt plerique, ut appellationum ad Romanum Pontificem uſum in Oriente viguiſſe probent. Nos e contra ex ejus cauſa demonſtrabimus, hunc uſum tum temporis inauditum fuiſſe.

II. Ad Synodum, quæ ad Quercum celebratur, vocatus Chryſoſtomus multis de cauſis iſtud judicium recuſavit. Harum prima hæc eſt, debere juxta Canones in quibuſcumque Provinciis cauſas illarum tractari, nec alienarum regionum Epiſcopos ad judicia Provinciarum trahi. *Nos*, inquit, *ſcientes leges Patrum, oportere in quibuſque Provinciis ſua negotia tractari, tranſmontanoſque ad noſtra judicia non attrahendos, fortiter detrectavimus . . . . neque enim congruum eſt, ut hi, qui in Ægypto ſunt, judicent eos, qui in Thracia*. Ergo multo minus congruum, ut hi, qui in Occidente, & in Italia ſunt, judicent. Secundo, Judicium Theophili recuſabat Chyſoſtomus, quod nondum ille ſe a criminibus, quibus accuſatus erat, purgaſſet. Tertio, eum veluti inimicum, ac hoſtem non immerito ſuſpectum habebat: *nos*, inquit Chryſoſtomus, *miſimus ad eum dicentes, non nos declinare judicium, ſed apertum hoſtem & inimicum manifeſtum*.

III. Deinde cum abſens, & nulla conteſtationum ejus ratione habita judicaretur, non ad Romanum Pontificem provocavit, ſed ad majorem Synodum: *Nobis*, inquit, *aſſerentibus paratos eſſe præſentibus centum & mille Epiſcopis crimina objecta refellere, paſſus non eſt, ſed abſentibus nobis, & Synodum convocare volentibus, judiciumque flagitantibus neque cognitionem fugientibus, ſed inimicitias manifeſtas*.

IV. Poſt hæc ab Imperatore revocatus cum appellationi ſuæ ad Synodum inſiſteret, Synodum iterum poſtulavit: *cum*, inquit, *triginta Epiſcopi, & clementiſſimi Imperatoris Notarius ad hoc miſſus reduxiſſent, ingreſſi ad Regem oravimus, ut ad ulciſcenda facinora Synodum cogeret*.

V. His nihil obſtantibus in alia Synodo damnatur Chryſoſtomus, quod judicatus a Synodo ſine alterius Synodi auctoritate ſedem ſuam recepiſſet. Poſt damnationem ejectus cum nihil reliquum eſſe ſibi videret, litteras ad Innocentium Romanum ſcripſit, in quibus rogat, ut ſibi inimicorum factionibus oppreſſo, & injuſte ac contra leges judiciorum judicato opem ferat, ac communionem impertiri non deſinat. *Ideo*, inquit, *charitatem veſtram obſecro, ut provocetur ad condolendum, faciendumque omnia, quo mala hæc ſiſtantur . . . . igitur Domini venerandi maxime ac pii cum hæc ita ſe habere didiceritis, ſtudium veſtrum, & magnam diligentiam adhibete, quo retundatur hæc, quæ in Eccleſias irrupit iniquitas. Quippe ſi hic mos invaluerit, & fas erit cuivis alienam Parochiam invadere . . . . quapropter, ne confuſio hæc, quæ ſub cœlo eſt nationem invadat, obſecro, ut ſcribatis, quod hæc tam inique facta, & abſentibus nobis, & non declinantibus judicium, non habeant robur; ſicut neque ſua natura habent. Illi autem, qui inique egerunt pœnæ Eccleſiaſticarum legum ſubjaceant; nobis vero, qui nec convicti, nec redarguti, nec habiti ut rei litteris veſtris, & charitate veſtra, aliorumque, quorum ſcilicet & antea ſocietate fruebamur, frui concedite*.

VI. Ex his verbis: *obſecro ut ſcribatis, ut ea, quæ tam inique facta ſunt, non habeant robur*, concludunt adverſarii a Chryſoſtomo appellatum ad Innocentium, rogatumque eum, ut auctoritate ſua judicia in Oriente lata irritaret; verum qui ſic ratiocinantur non vident, ſe nihil omnino probare, quia plus probant quam oporteat. Inde enim ſequitur, idem jus fuiſſe Venerio Mediolanenſi, & Chromatio Aquileienſi, ad quos in eamdem plane ſententiam ſcribit Chryſoſtomus. Non igitur petit Chryſoſtomus, ut illi irritent judicium in Oriente latum, ſed ut ſcribant illa, quæ ibi facta fuerant, robur habere non poſſe, cum contra Canones, & formam judiciorum Eccleſiaſticorum ibi judicatum foret: atque ideo petit, ut quoniam hæc judicia ex ſeipſis ſunt irrita, non denegetur ſibi ab Occidentalibus communio, ſed confirmetur. Confugit ergo ad iſtos Occidentales opem petens, & contra vim Theophili, & aliorum, auxilium implorans, non autem proprie

ad

Digitized by Google

ad Innocentium, Sedemque Apoſtolicam appellavit.

VII. Deinde quæ in cauſa Chryſoſtomi geſſit Innocentius, docent eum non ſibi arrogaſſe jus reſcindendi judicii in eum lati, ſed tantum illud improbandi; utpote quod contra Canones eſſet factum, & natura ſua irritum, *quod ut*, inquit Gelaſius Epiſt. ad Fauſtum tomo 4. Concilio. col. 1168. *non ſolum Præſuli Apoſtolico facere licet; ſed & cuicumque Pontifici*. Cum enim Theophilus primus de damnatione Chryſoſtomi ad eum ſcripſiſſet, cernens eum ſolum ſcripſiſſe, nec adjunxiſſe ſocios ſuos, aut rei ſeriem ſatis expoſuiſſe, de ejuſmodi negotio judicium ſuſpendit. Deinde cum litteras Chryſoſtomi accepiſſet Innocentius utrique tum Theophilo, tum Chryſoſtomo litteras communionis miſit; cumque videret judicium Theophili eſſe per ſe irritum, nulli denegandam cenſuit communionem, donec aliud judicium legitimum haberetur; ſic enim ſcribit ad Theophilum: *nos & te, & fratrem Joannem communionis noſtræ eſſe decrevimus . . . niſi debitum, & legitimum ſequatur judicium, non poſſumus a Joannis communione diſcedere*.

VIII. Unum nobis opponunt, ut oſtendant, Innocentium latam a Theophilo ſententiam Decreto reſcidiſſe: Palladii ſcilicet teſtimonium, qui dicit Innocentium judicium Theophili caſſum, atque irritum decreviſſe.

IX. Verum hæc objectio, quæ alicujus momenti videri poterat ante editionem autographi illius Palladii, nunc prorſus evanuit. Quippe illud verbum *decrevit* ab Ambroſio Monacho Camaldulenſi veteri Palladii interprete Eugenii IV. Romani Pontificis ſtudioſiſſimo fuerat de induſtria hic interpolatum. Quemadmodum & in Epiſt. Chryſoſtomi multa alia erant addita ad extollendam Romani Epiſcopi poteſtatem, quale erat illud *auctoritate veſtra decernite*; & hoc, *Eccleſiis nos jubete reſtitui*, iſtud jam odorati erant viri docti, nunc vero non licet de eo dubitare, poſtquam vir meritiſſimus Bigotius *αὐτόγραφον* Palladii in lucem edidit; ſic autem ſe habet: *πρὸς τούτοις ἀντεπέστειλεν ὁ μακάριος Ἰννοκέντιος ὁ πάπας ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι τά* *ἰδια τῆς κοινωνίας ἀθετήσας τὴν δόξασαν γεγενῆσθαι κρίσιν παρὰ θεοφίλου αὐτῶν, δεῖν ἑτέραν ἀνεπίληπτον συγχωρηθῆναι σύνοδον Δυτικῶν τέ, καὶ ἀνατολικῶν ὑποχωρούντων τοῦ συνεδρίου φίλων πρῶτον, ἔπειτα καὶ ἐχθρῶν*. Hoc eſt, ut vertit idem Bigotius, *ad hæc beatus Innocentius Papa utrique parti litteras communionis miſit improbans judicium, quod a Theophilo factum videbatur, dicens debere cogi irreprehenſibilem Synodum Occidentalium, & Orientalium, primum quidem ſecedentibus ab illo conſeſſu amicis, deinde inimicis*.

X. Ex his conſtat, nec Chryſoſtomum, nec Innocentium, nec Palladium, nec ullum omnino alicujus fidei ſcriptorem prodidiſſe memoriæ aliquod decretum ab Innocentio emiſſum, ad irritandum judicium a Theophilo in Chryſoſtomum latum. Sed illud unum poſtulaſſe Chryſoſtomum, ut, cum ex natura ſua judicium eſſet irritum, ſibi communio non denegaretur, ſed res integra judicio alterius Synodi reſervaretur; Innocentium vero contendiſſe, ut Orientalium, & Occidentalium eſſet iſta Synodus. Itaque omnes Pontifices a Julio ad Zozimum non uſurpant ſibi poteſtatem retractandarum cauſarum in Oriente, aut aliis orbis partibus judicatarum: ſed tantum petunt, ut ipſi cum Occidentalibus ad Synodum vocentur, ſuumque conſenſum præbeant, quæ quidem diſciplina, licet nova fuerit, ut advertimus, in cauſa tamen Chryſoſtomi, ubi totus Oriens erat diviſus, juſtiſſima erat. Porro ſi Innocentius crediđiſſet, ſibi jus eſſe retractandi judicii in Chryſoſtomum lati, illud procul dubio in irritum miſiſſet, nec poſtulaſſet aliam fieri Synodum, nec Theophilum in communionem ſuſcepiſſet, ſed ſua auctoritate rem omnem terminaſſet: quin etiam Innocentius agnoſcit, ſolam Synodum cauſam Chryſoſtomi poſſe retractare. *Ceterum*, inquit, *quid contra iſtos in præſentia ſit agendum Synodali cognitione peropus eſt, quam dudum cogendam etiam eſſe cenſuimus, ſola enim illa talium procellarum motus ſopire poteſt*.

XI. At, inquiunt adverſarii, adeo verum eſt, irritatum eſſe judicium Orientalium ab Innocentio, ut legatis ab eo in Orientem miſſis in mandatis dederit, non oportere Joannem in judicium venire, niſi prius

prius, & Eccleſia, & communio reſtitueretur; unde poſt hujus mortem Occidentales omnes cum Orientalibus communicare detrectaverunt, antequam ejus nomen in dypticis poneretur.

XII. Reſpondeo, hæc non probare judicium in Chryſoſtomum latum in irritum eſſe miſſum ab Innocentio, aut Occidentalibus, ſed tantum illud natura ſua irritum fuiſſe; nam juxta regulas juris, quilibet debet prius judicari, quam ſpoliari. Prius vero fuerat ſpoliatus Chryſoſtomus, quam judicatus. Cum judicium Synodi ad Quercum in ipſum latum ex jure irritum foret, quippe in quo judices ſederant, non modo ii, qui legitimi, ac naturales ejus judices non erant, ſed & inimici, qui eum abſentem ac adverſus illorum judicium reclamantem damnaverant. Igitur reſtitui eum oportebat antequam judicaretur, id tantum in mandatis habebant Legati non ſolum Innocentii, ſed & Imperatoris Honorii, Chromatici, Aquilejenſis, & Venerii Mediolanenſis, ac reliquorum Italiæ Epiſcoporum. Et certe in commonitorio non decernitur abſolute reſtituendus Chryſoſtomus, aut reſtituendus ex Occidentalium, aut Innocentii ſententia, & auctoritate, ſed ſolum Joannem non debere judicio ſe ſiſtere, niſi prius reſtituatur, ne ſcilicet ſi communione Eccleſiæ privatus ad cauſam dicendam veniſſet, videretur judicium in ſe prius latum quoad formam approbare: eadem de cauſa noluerunt Occidentales cum Orientalibus communicare, donec honor, & fama Chryſoſtomi memoriæ reſtitueretur; quia injuſtum erat illum pro damnato habere, qui a legitimis judicibus non erat damnatus. Mitto nunc Galaſii auctoritatem, qui dicit, Chryſoſtomum abſque ulla Synodo ſolius Apoſtolicæ Sedis judicio abſolutum: hæc quippe dicebat Gelaſius eo tempore, quo Romani Pontifices jus admittendarum appellationum ſibi arrogabant, ſolebantque ad illud confirmandum adducere exempla Epiſcoporum, qui vexati in Oriente ad Occidentales confugerant, ut Athanaſii, Chryſoſtomi, & Flaviani. Adde quod verum eſt Chryſoſtomum ſine Synodo reſtitutum eſſe non ex ſolius Sedis Romanæ auctoritate; verum ob manifeſtam injuſtitiam, &, ut ita loquar, nullitatem judicii in ipſum lati, quæ Epiſcopis omnibus poſtea innotuit; unde, ut obſervavimus, nomen Chryſoſtomi ab Orientalibus in Dypticis appoſitum eſt, antequam ab Occidentalibus id peteretur. Nihil hic dico de excommunicatione Arcadii, & Eudoxiæ ab Innocentio, hæc enim narratio omnium judicio commentitia eſt.

XIII. Unum præterea nobis opponi poſſet ex Epiſtola ab Imperatore Honorio ad Arcadium in gratiam Chryſoſtomi ſcripta, ubi videtur dicere, nihil licuiſſe agere in cauſa Chryſoſtomi ſine Romani Epiſcopi auctoritate: *Erat*, inquit, *inter Epiſcopos cauſa, quæ, collato, tractatoque Conſilio deberet abſolvi: miſſi ad ſacerdotes urbis æternæ, atque Italiæ ex utraque parte Legati exſpectabantur ex omnium auctoritate ſententia informatura regulam diſciplinæ. Integrum nempe eſſe debuerat neque quidquam novari, dum definitio deliberata procederet, cum interea mirum quoddam præcipitium feſtinationis exarſit, ut non expectatis litteris ſacerdotum, qui fuerunt mutua partium Legatione conſulti in exilium truderentur Antiſtites animadverſioni prius addicti, quam ſententiam judicii Epiſcopalis experti.* Ergo, inquiunt, Chryſoſtomi cauſa non poterat judicari in Synodo Provinciæ ſine auctoritate Romani Pontificis, quia Epiſcopalis erat, aut certe non debebat ſententia in ipſum lata executioni mandari poſt appellationem ad Sedem Romanam.

XIV. Reſpondeo, hanc Imperatoris Honorii Epiſtolam ſcriptam eſſe poſt judicium a Synodo ad Quercum latum, miſſoſque ab utraque parte Romam Legatos: ex parte quidem Theophili, ut communio Chryſoſtomo denegaretur, ex parte vero Chryſoſtomi, tum ad tuendam communionem, tum ad implorandum auxilium Romani Pontificis adverſus vim ſibi a Theophilo illatam; non autem, ut peterent a Romano Epiſcopo, ut ipſe cauſam judicaret. Docent id ſequentia verba: *denique quam immatura illa damnatio fuerit, res probabit. Namque hi, quorum expectabatur auctoritas pacifica Joanni Epiſcopo communione permiſſa, ſanciendam concordiam cenſuerunt, nec quemquam putarunt ante judicium conſortio*

repel-

repellendum. Itaque non id ſibi vult Imperator ex ſolius Romani Pontificis auctoritate, & judicio deturbandum fuiſſe Chryſoſtomum: ſed dicit, eum a communione non fuiſſe pellendum, & exturbandum ante Orientalium, Occidentaliumque Epiſcoporum judicium. Id patet ex Epiſt. Innocentii, in qua non petit, ut Chryſoſtomus in communione maneat, donec a ſe in eum ſit ſententia prolata, ſed donec de eo judicatum fuerit in Orientalium, Occidentaliumque Concilio. Honorium porro ad verba Innocentii alludere nemo non videt.

§. III.

Referuntur, & examinantur exempla appellationum, quæ vulgo proferuntur in judiciis quinto, & ſexto ſæculo latis.

HUc uſque non ſolum nullum appellationis ad Romanum Epiſcopum exemplum reperire potuimus, ſed etiam nullus nobis occurrit Pontifex Romanus, qui in aliqua cauſa jus iſtud ſibi arrogarit: at quinto, & ſexto Eccleſiæ ſæculo exempla occurrunt appellationum, & Pontifices inveniuntur, qui eas ſibi arrogarunt. Verum cernere eſt Epiſcopos univerſarum orbis partium adverſus iſtud jus reclamantes, & priſtinam judiciorum formam obſervantes. Romani Pontifices hi ſunt, Zozimus, Cæleſtinus, Bonifacius, & Leo, quibus res primo fuit cum Africanis; deinde cum Gallis, ac poſtmodum cum Orientalibus. Iſtorum omnium concertationes ſuo ordine referemus.

De cauſa Cæleſtii.

PRima appellatio ab Africanorum judicio interpoſita fuit a Cæleſtio Pelagiano, qui in Synodo Carthaginenſi anno 412. *damnatus ab Africanorum ſententia ad Romani Epiſcopi examen appellandum eſſe credidit*, inquit Marius Mercator in commonitorio cap. 1. Hanc Cæleſtii appellationem parvi penderunt Africani Epiſcopi, Cæleſtiumque poſt appellationem ante judicium a Romano Epiſcopo confirmatum pro hæretico habuere. Nam in Synodo anni 416. judicium anni 412. recenſuere, & confirmavere. Unde inquiunt, *factum eſt, ut recenſendum peteremus, quid ferme ante quinquennium ſuper Cæleſtii nomine hic apud Eccleſiam Carthaginenſem fuerat agitatum, quo recitato, ſicut ex ſubditis advertere poterit ſanctitas tua, quia ipſo tempore Epiſcopali judicio reciſum hoc tantum ulcus ab Eccleſia videretur, nihilominus tamen id communi deliberatione cenſuimus hujuſmodi perſuaſionis auctores, quamvis & ad Presbyterum idem Cæleſtius poſtea perveniſſe dicatur, niſi hæc apertiſſime anathematizaverint ipſos anathematizari oportere, ut ſi ipſorum non potuerit ſaltem eorum, qui decepti ſunt a vobis, vel decipi poſſunt, cognita ſententia, quæ in eos lata eſt, ſanitas procuraretur.* Itaque Cæleſtium ad Innocentium appellaſſe certum eſt. Sed incertum, utrum Innocentius Cæleſtii appellationem gratam habuerit: certo certius, Africanos appellationem ejus flocci feciſſe, nec expectato ejus, ad quem appellatum, judicio, Cæleſtium iterum damnaſſe, & Innocentium ipſum illorum damnationem approbaſſe: quod argumento eſt, eum appellationem quoque Cæleſtii non admiſiſſe, alioquin enim poſterius Africanorum judicium indigne tuliſſet, non autem comprobaſſet; ſed aut ipſe ſententiam de Cæleſtio tuliſſet, aut judices in Provincia dediſſet.

II. Mortuo Innocentio ſucceſſit Zozimus, ad quem feſtinanter perrexit Cæleſtius novi Pontificis, ut fieri ſolet, gratiam aucupari ſtudens: novum ab eo petiit examen, datiſque Pontifici verbis innocentem ſe eſſe, & ea, quæ adverſum ſe geſta erant, iniqua eſſe perſuadet: quid multis? ab eo ſibi non parum faventes litteras obtinet, quibus ad ſecundum menſem Romam citantur Africani, ut ipſum accuſent. Illi ad tempus conſtitutum minime veniunt. Nec mirum; cum ipſis perſuaſum eſſet, judicia in Provincia finiri oportere; alias ergo ad Africanos dedit litteras Zozimus, quibus expoſtulat, quod nemo adfuiſſet. *Ecce*, inquit, *Pelagius, Cæleſtiuſque Apoſtolicæ Sedi in litteris ſuis, & confeſſionibus ſuis: ubi Heros; ubi Lazarus: &c.* miſit præterea Cæleſtius Subdiaconum, a quo Paulinus Diaconus ad Sedem Apoſtolicam, &

Zozimi judicium citatus eſt. Vadimonio conſtituto, hic Diaconus adeſſe renuit. Tum convenientes in unum Africani Epiſcopi circa Autumnum anni 417. Cæleſtii, & Pelagii errores damnaverunt, grandemque ad Zozimum Epiſtolam ſcripſere, in qua querebantur, nimium ab ipſo fidem Cæleſtio adhibitam eſſe, & quæ in hac cauſa acta fuerant ipſum edocebant, miſſis etiam geſtis, quæ fuerant acta de illo vel cum illo Cæleſtio. Hæc Marcellini opera miſſa ſunt, per quem ſimul & Paulini commonitorium Romam delatum eſt.

III. Tum Zozimus lectis hiſce litteris, & conſideratis Africanorum Decretis, Epiſtolam 3. ad eos miſit, in qua factus paulo æquior, poſtquam Apoſtolicæ Sedis auctoritatem commendavit, negat ſe in omnibus Cæleſtio fidem accommodaſſe, ut viſum fuerat Africanis. Teſtaturque, ſe nihil definiviſſe, aut ſine maturo examine definiturum. *Idcirco*, inquit, *noverit veſtra fraternitas nihil nos poſt illas, quas ſuperius vel litteras veſtras accipimus, immutaſſe; ſed in eodem cuncta reliquiſſe ſtatu, in quo dudum fuerant cum hoc noſtris litteris veſtræ indicavimus ſanctitati, ut illa, quæ a vobis miſſa erat, ad vos obteſtatio remaneret.*

IV. Interim Africani metuentes, ne Zozimus aliquid in gratiam Cæleſtii ſtatueret, Legatos ad Honorium Imperatorem Ravennæ tunc degentem miſerunt, quibus quidem ab eo obtinuerunt conſtitutionem *in Pelagium, & Cæleſtium, eorumque errores*. Ac demum vocatus a Zozimo ad audientiam *Cæleſtius*, inquit Marius mercator in commonitorio, *ut quæ promiſerat, feſtinaret implere, id eſt, ut damnatis prædictis capitulis ſententiæ Africanorum Epiſcoporum, qua fuerat communione privatus, abſolveretur, non ſolum non adfuit; ſed etiam ex memorata urbe profugit, atque ob hoc a beatæ memoriæ Epiſcopo Zozimo ſcriptis ampliſſimis eſt prædamnatus.* In toto iſto negotio apparet, vitilitigatorem Cæleſtium ad Innocentium appellaſſe; apparet, Zozimum conatum eſſe ad ſe trahere Africanos ad reddendam rationem judicii ſui; apparet etiam, Africanos multum laboraſſe, ut Zozimus deceptum ſe eſſe agnoſceret a Cæleſtio; at non apparet, eos agnoviſſe in Pontifice Romano poteſtatem reſcindendi judicii a ſe in Cæleſtium lati, imo contrarium ex dictis colligi facillime poteſt (*).

De cauſa Apiarii, & diſſenſione Epiſcoporum Africanorum cum Zozimo, Bonifacio, & Cæleſtino circa Epiſcoporum appellationes ad Romanam Sedem.

MAjor fuit deinceps Zozimi contentio cum Africanis de appellationibus Epiſcoporum poſt motam de Apiario controverſiam, hinc enim cernere eſt, Zozimum, & ejus ſucceſſores nihil non molientes, ut appellationes Epiſcoporum ſibi vindicarent, inde Africanos pro veteri conſuetudine, Synodorumque ſuarum ſuprema auctoritate tanquam pro aris, & focis digladiantes. Sed res alioquin intricata breviter, ac dilucide exponenda eſt. Urbanus Siccenſis Epiſcopus olim Auguſtini Diſcipulus Apiarium Presbyterum, cujus ordinationem irritam eſſe cenſebat, excommunicavit, & dejecit. Is ad Romanum Epiſcopum Zozimum confugit, & ab eo benigne exceptus, ac in communionem acceptus eſt. Inde magnum non ſolum in Eccleſia Siccenſi, ſed & in univerſa Africana ſcandalum exortum eſt, cum Zozimus videretur Canones violaſſe Clericum damnatum ſuſcipiendo. Verum ille Pontifex tres Legatos in Africam miſit, Fauſtinum Epiſcopum Potentinæ plebis, & Philippum, ac Aſellum

(*) Præ oculis habendum in negotio Pelagii Cæleſtiique non cauſam privatam, ſed publicam non perſonæ, ſed fidei fuiſſe tractatam: quam ſane non unius Regionalis Synodi ſententia, ſed totius Eccleſiæ, maxime vero Romani Pontificis, qui præcipuas in fidei rebus definiendis partes habet, judicio terminari potuiſſe ſatis conſtat. Adeo ut etiam poſt epiſcopale in una regione judicium, quum de fide, & diſciplina univerſali agitur, ad ulterius examen, ad novum judicium locus ſive per adpellationem, ſive per recurſum patere potuerit. Quod, ubi alias ejuſmodi cauſſas Auctor recenſet, ſubjectum repetitumque, ne cur ſit fraus, volumus.

Digitized by Google

lum Presbyteros, qui reſtitutionem Apiarii procurarent. Poſtquam in Africam pervenere, præſentes adfuerunt Concilio Africæ univerſali ducentorum & ſeptemdecim Epiſcoporum, quod habitum eſt poſt Coſ. Honorii II. & Theodoſii VII. anno 419. attulerunt illi a Zozimo litteras, & mandata: ac primum reſtitutionem Apiarii urgere cœperunt; quid circa illam geſtum ſit in hac Synodo docet Epiſtola Synodica ad Bonifacium ſucceſſorem Zozimi; nam hic antequam res iſta perficeretur, e vivis abierat: *Quoniam*, inquiunt Epiſcopi, *placuit Domino, ut de his, quæ nobiſcum egere ſancti Fratres noſtri Epiſcopus Fauſtinus, & compresbyteri Philippus, & Aſellus, non beatæ memoriæ Epiſcopo Zozimo, a quo ad nos mandata, & litteras detulerunt, ſed tuæ venerationi, qui in ejus locum es divinitus conſtitutus humilitas noſtra reſcriberet, ea breviter inſinuare debemus, quæ utrorumque concordia terminata ſunt, non ea, quæ prolixis geſtorum voluminibus continentur, in quibus, ſalva quidem charitate, non tamen ſine parvo altercationis labore demorati ſumus, ea geſtis delibantes, quæ nunc ad cauſam pertinent. Quamquam & ille ſi adhuc eſſet in corpore, hoc acciperet gratius, quod videret pacatius terminatum. Domine frater, Apiarius Presbyter, de cujus ordinatione, & excommunicatione fuerat exortum non ſolum Siccenſis, verum etiam totius Africanæ Eccleſiæ non leve ſcandalum, de omnibus erratis ſuis veniam petens communioni eſt reſtitutus. Prior autem Epiſcopus noſter Siccenſis Urbanus, quod in eo corrigendum viſum eſt, ſine ulla dubitatione correxit: quia vero paci, & quieti Eccleſiæ non tantum ad præſens; ſed etiam impoſterum proſpiciendum fuit, quoniam talia multa præceſſerant, ut vel ſimilia, vel etiam graviora præcaveri oporteret, placuit nobis, ut de Siccenſi Eccleſia retento ſcilicet honore gradus ſui Presbyter removeretur Apiarius, & accepto Epiſtolio ubicumque alibi vellet, & poſſet, Presbyterii munere fungeretur. Quod eidem ipſi per litteras poſtulanti ſine difficultate conceſſimus.* Non habemus acta Concilii in cauſa Apiarii, ſed ex hac relatione intelligimus: primo Zozimi Legatos petiiſſe, ut reſtitueretur Apiarius. Secundo, Africanos obſtitiſſe, ac, ut veriſimile eſt, conqueſtos eſſe de Zozimo. Tertio, Apiarium videntem ſe non poſſe reſtitui, niſi errata ſua fateretur, veniam eorum ab Epiſcopis Africanis petiiſſe. Quarto, eum ne ſic quidem reſtitutum Siccenſi Eccleſiæ, ſed honorem Presbyterii ei ſervatum, permiſſumque, ut ubicumque alibi vellet communicaret. Hæc de Apiario in ea Synodo geſta.

II. Verum hujus occaſione inter Zozimum, & Africanos actum eſt de appellationibus Epiſcoporum, & forma judicandi Clericos. *Nam priuſquam Apiarii cauſa iſto termino clauderetur*, inquiunt, *iidem inter alia, quæ diuturnis diſceptationibus verſabamur, quia ratio ipſa poſcebat, ut apud acta Eccleſiaſtica, & fratribus noſtris Fauſtino Coepiſcopo, & Philippo, & Aſello Compresbyteris quæreremus, ut promerent quidquid eis nobiſcum agendum fuiſſet impoſitum, nonnulla quidem ſine ullo ſcripto proſecuti ſunt verbis; ſed cum id potius flagitaremus, quod in litteris ferrent, commonitorium poſtularunt, quod recitatum nobis etiam geſtis, quæ ſecum etiam ad vos deferunt, eſt alligatum.* Habemus etiamnum hæc geſta, a quibus incipit Codex Canonum Africanæ Eccleſiæ: in iis Aurelius in prima ſeſſione Concilil 8. Calendas Junias, primum profitetur ſervanda eſſe Decreta Nicæni Concilii, eaque proferri jubet: id ipſum cum placuiſſet omnibus, Daniel Notarius recitare cœpit, verum ſtatim Fauſtinus interlocutus eſt dicens, aliqua eſſe in mandatis a Sede Apoſtolica cum Epiſcopis Afris tractanda de Nicænis Canonibus; ſimulque commonitorium ſibi a Zozimo datum protulit, quod jubente Aurelio Daniel Notarius recitavit. Sic autem conceptum erat: *fratri Fauſtino, & filiis Philippo, & Aſello Presbyteris Zozimus Epiſcopus, vobis commiſſa negotia non latent vos, ita ac ſi noſtra, imo quia noſtra ibi in vobis præſentia eſt, cuncta peragite, maxime cum & hoc noſtrum poſſitis habere mandatum, & verba Canonum, quæ in pleniorem firmitatem huic commonitorio inſeruimus. Ita enim dixerunt fratres in Nicæno Concilio cum de Epiſcoporum appellatione decernerent.* Sequitur 7. Canon Sar-

O 2 di-

dicenſis nomine Nicæni adductus. Quo recitato, Alypius interfatus ait, jam ſtatuiſſe Africanos ſe ſervaturos Decreta Concilii Nicæni. Verum ſe nihil ſimile in eo inveniſſe, ideoque petit ab Aurelio, ut mittat Legatos ad Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, & Antiochenum Antiſtites, qui Concilii Nicæni exemplaria mittant, ut omnis ambiguitas tollatur. Monet etiam petendum a Bonifacio, ut idem faceret. Conſilium hoc probat Fauſtinus, hortaturque eos, ut iſta ad Bonifacium perſcribant. Deinde recitatum eſt alterum caput controverſum hujus commonitorii de apellationibus Clericorum inferiorum, quod ſic habet: *de appellationibus autem Clericorum, id eſt minoris loci, eſt ipſius Synodi certa reſponſio, de qua re quid acturi ſitis credimus inſerendum*. Sequitur Canon Concilii Sardicenſis, in quo ſancitur, ut Clericus a ſuo Epiſcopo damnatus poteſtatem habeat finitimos Epiſcopos interpellandi, ut ab iis ejus cauſa inter eum, & Epiſcopum judicetur: hoc recitato Auguſtinus profeſſus eſt, Africanos id ſervaturos ſalva diligentiori inquiſitione Concilii Nicæni. Poſt hæc Africani jubent Decreta Concilii Nicæni, ut erant allata a Cæciliano actis inſeri, necnon ea ſtatuta, quæ in Africa prius condita fuerant. *Etiam*, inquit, *Aurelius, quæ dudum veſtræ ſanctitati intimavimus, nunc patiamini exemplaria ſtatutorum Nicæni Concilii, ſed & quæ hic ſalubriter a noſtris deceſſoribus ſecundum ejuſdem Concilii formam, vel quæ nunc a nobis ordinata ſunt, recitari, & geſtis inſeri*. Interim tamen pollicentur ſe firmaturos eſſe capitula allata a Fauſtino, ſi reperirentur in veriſſimis exemplaribus Concilii Nicæni, aut *ibidem*, inquiunt, *reperta a nobis firmabuntur, aut, ſi non inveniantur, collecta Synodo, de hoc in ſequenti tractabimus*.

III. Porro antequam ultra progrediamur, ſolvendus eſt nodus, qui multis difficilis videtur; cur Africani Canonem Sardicenſem de Clericorum judiciis ad finitimos Epiſcopos deferendis, videantur nonniſi ad tempus admittere; cum tamen ipſi tum in priori Synodo anni 413. tum in iſta ipſa eandem diſciplinam Canonibus ſuis definiant. At ſi quis rem attente ponderet, ſtatim intelliget, Africanos ea de cauſa Sardicenſem Canonem de Clericorum judiciis rejeciſſe, quod videretur permittere Clericis, ut quoſvis finitimos Epiſcopos accerſerent, cum e contra diſerte in Canonibus Africanorum ſit ſtatutum, ut Epiſcopi illi conſenſu Epiſcopi, qui ſententiam tulit, eligantur, utque ab iſtis nulla ſit provocatio ad alios finitimos, ſed tantum ad Primatem, aut ad Synodum univerſalem Africæ. Uno verbo: crediderunt Africani Zozimum, ut veriſimile erat, hunc Canonem adducere, ut ex eo probaret, Apiarium, & alios Presbyteros, præſertim mari vicinos, poſſe ad tranſmarinos Epiſcopos cauſam ſuam deferre. Sed ad narrationem geſtorum Concilii redeamus.

IV. Poſtquam res iſta cum Legatis Romani Pontificis eſt compoſita, ut ad tempus ſervarentur duo Canones ab iſtis probati, interim tamen, ut tum Nicæni Concilii Decreta, ut habebantur in exemplaribus vulgatis in Africa, tum etiam priorum Conciliorum ſub Aurelio decreta, necnon ea ipſa, quæ in hac Synodo ſancita erant, recitarentur. Cum, inquam, de his conveniſſet, recitata eſt formula Nicæna. Secundo, Canonibus Nicænis adjuncti ſunt triginta tres Canones in hac Synodo conditi. Poſt hæc recitati ſunt Canones Conciliorum in Africa geſtorum, ab anno 393. ad annum 413. Denique ſtatutum, ut ne diutius univerſi Epiſcopi, qui ad Concilium congregati erant, tenerentur ab univerſo Concilio, ut Judices terni eligerentur de ſingulis Provinciis, quod ſtatim ſtatutum eſt, & ita concluſum eſt Concilium univerſale.

V. At Legati a Concilio deputati in unum convenientes 3. Calend. Junias ejuſdem anni, rurſum nonnullos Canones ediderunt, ac demum Aurelius Epiſcopus Synodum ſic concluſit: *Juxta Statuta totius Synodi congregatæ, & mea mediocritatis ſententiam placet facere rerum omnium concluſionem univerſi tituli deſignati & digeſti hujus diei tractatum Eccleſiæ geſta ſuſcipiant: quæ vero adhuc expreſſa non ſunt, die ſequenti per fratres noſtros Fauſtinum Epiſcopum, Philippum, & Aſellum Presbyteros venerabili fratri, & Coepiſcopo noſtro Bonifacio* ro-

reſcribemus, & *ſubſcripſerunt*. Sequuntur Legatorum ex omnibus Provinciis deputatorum nomina, ex quibus patet Codicem hunc Eccleſiæ Africanæ Synodale opus eſſe, & quidem Synodi totius Africæ.

VI. Extat deinde Epiſtola Concilii ad Bonifacium, in qua poſtquam ea de Apiario ſcripſerunt, quæ ſupra retulimus, narrant quid circa commonitorium Zozimi ſit geſtum, & ſancitum a Synodo, *in quo*, inquiunt, *commonitorio eis quatuor quædam nobiſcum gerenda mandata ſunt. Unum de appellationibus Epiſcoporum ad Romanæ Eccleſiæ Sacerdotem. Alterum, ne ad comitatum Epiſcopi importune navigent. Tertium, de tractandis Presbyterorum, & Diaconorum cauſis apud finitimos Epiſcopos, ſi a ſuis excommunicati perperam fuerint. Quartum, de Urbano Epiſcopo excommunicando, vel Romam vocando, niſi ea, quæ videbantur corrigenda, corrigeret. Quorum omnium de primo, & tertio, ut Romam liceat provocare, & ut Clericorum cauſæ apud ſuarum Provinciarum Epiſcopos finiantur, jam priore anno etiam litteris noſtris ad eundem venerabilis memoriæ Zozimum Epiſcopum datis, inſinuare curavimus, ut ea ſervare ſine ulla ejus injuria pauliſper fineremus, uſque ad inquiſitionem ſtatutorum Concilii Nicæni. Et nunc de tua poſcimus ſanctitate, ut quemadmodum ea apud Nicæam Patribus conſtituta ſunt, ſic ea nobis facias cuſtodiri: & ibi apud vos iſta, quæ in commonitorio attulerunt, facias exerceri*. Deinde relatis Sardicenſis Concilii Canonibus duobus de Epiſcoporum, & Clericorum judiciis, hæc addunt: *Hæc utique uſque ad adventum veriſſimorum exemplarium Nicæni Concilii inſerta geſtis ſunt, quæ ſi ibi, quemadmodum ipſo quod apud nos fratres ex Apoſtolica Sede directi commonitorio allegaverunt, continerentur, eoque ordine, vel apud vos in Italia cuſtodirentur, nullo modo nos talia, qualia commemorare jam nolumus, vel tolerare cogeremur; ſed credimus, adjuvante miſericordia Domini Dei noſtri, quod tua ſanctitate Romana Eccleſia præſidente, non ſumus jam iſtum typhum paſſuri: & ſervabuntur erga nos, quæ nobis etiam non diſſerentibus cuſtodiri debeant. Cum fraterna charitate, qua ſecundum ſapientiam atque juſtitiam, quam tibi donavit Altiſſimus, etiam ipſe perſpicis eſſe ſervanda, ſi forte aliter ſe habent* Canones Concilii *Nicæni*. Aiunt deinde, ſe id non inveniſſe in exemplaribus ſuis, & in Græciam miſiſſe, ut Canones Nicæni ſibi afferrentur, monentque Pontificem, ut idem faciat, profitentes ſe interim ſervaturos ea, quæ de appellationibus Epiſcoporum, & Clericorum judiciis apud finitimos Epiſcopos in commonitorio habebantur.

VII. Verum haud diu expectarunt illi; nam ſub finem ejuſdem anni formulam fidei, & Canones Nicænos viginti ab Alexandrino Cyrillo, & Conſtantinopolitano Antiſtite Attico ad ſe miſſos receperunt, & ſtatim ad Bonifacium direxerunt 6. Kalendas Decembris.

VIII. Nihil deinde ſub iſto Pontifice hac in cauſa geſtum memoriæ proditur. At ſub Cœleſtino res iſta recruduit. Namque Apiarius rurſum accuſatus, Romam iterum confugit, & cum Fauſtino Legato Cœleſtini rediit in Africam, putans ſe ejus auctoritate reſtituendum eſſe. At Africani Antiſtites jam certi nihil eſſe in Concilio Nicæno, quod Pontifici Romano favere poſſet, jugum aperte excuſſerunt, & Apiario damnato, peremptorio Decreto ſtatuerunt, non eſſe tolerandas Epiſcoporum appellationes ad Romanum Pontificem, nec Clericorum improba refugia probanda eſſe. Epiſtola ſcripta eſt nomine Aurelii Palatini, & aliorum, qui univerſali Concilio Carthaginis adfuiſſe dicuntur. His autem verbis concepta eſt: *Optaremus ſi quemadmodum ſanctitas tua de adventu Apiarii lætatos vos fuiſſe, miſſis per Compresbyterum noſtrum Leonem litteris, intimavit, ita nos quoque de ejus purgatione hæc ſcripta cum lætitia mitteremus. Eſſet profecto & noſtra, & veſtra modo alacritas certior, nec propterea videretur quæ adhuc de audiendo, quam de audito præceſſerat. Adveniente certe ad nos ſancto fratre, & Coepiſcopo noſtro Fauſtino, Concilium congregavimus, & credidimus ideo cum illo miſſum, quoniam ſicut per ejus operam Presbyterio antea redditus fuerat, ita nunc poſſet de tantis criminis ſibi a Tabracenis* ob-

Digitized by Google

objectis ſo laborante purgari, cujus tanta, ac tam immania flagitia decurſum noſtri Concilii examen, ut memorati patrocinium potius, quam judicium, ac defenſoris magis operam, quam diſcsptatoris juſtitiam ſuperarent. Nam primum quantum obſtiterit omni congregationi divsrſas injurias ingerendo quaſi Eccleſiæ Romanæ aſſerens privilegia, & volens cum a nobis in communionem ſuſcipi, quam tua ſanctitas credens appellaſſe, quod probare non potuit, communioni rsddiderat; quod minims licuit, quod geſtorum stiam melius lectione cognoſces. Triduano tamen laborioſi ſimo agitato judicio, cum diverſa sidem objetta aſſlictiſſimi quæreremus, vel moras Coepiſcopi noſtri Fauſtini, vel tergiverſationes ipſius Apiarii, quibus neſandas turpitudines occulere conabatur, Deus Judex juſtus, fortis, & longanimis, magno compendio reſecavit; tetriore quippe, ac putidiore obſtinatione compreſſa, qua tantum libidinum cœnum impudentia negationis volebat obruere. Deo noſtro sjus couſcientia coarctante, & occulta, quæ in illius corde tanquam in volutabro criminum jam damnabat, etiam hominibus publicante repente in confeſſionsm cunctorum objectorum flagitiorum doloſus negator erupit: incredebilibus epprobriis ultroneus ſe ipſe convicit, atque ipſam quoqus noſtram ſpem, qua eum credebamus & optabamus de tam pudendis poſſe purgari, convertit in gemitus. Niſi quoniam iſtam mæſtitiam uno tantum ſolatio mitigavit, quod & nos labore diuturnioris quæſtionis abſolvit, & ſuis vulneribus qualemcunque medelam, ſiſi invita, ac ſuæ conſcientiæ reluctante confeſſione providit: Domine frater, præfato itaque debitæ ſalutationis officio, impendio deprecamur, ut deinceps ad veſtras aures hinc ventents non facilius admittatis, nec a nobis excommunicatos in commanionem velitis sxcipers; quia hoc etiam Nicæno Concilio definitum facile advertit venerabilitas tua. Nam ſiſi de inferioribus Clericis, vel Laicis videtur ibi præcaveri, quanto magis hoc de Epiſcopis voluit obſervari, ne in ſua Provincia a communione ſuſpenſi, a tua ſanctitate vel præpropere, vel indebite videantur communioni reſtitui. Presbyterorum quoque, & ſequentium Clericorum improba refugia, ſicut te dignum, repellat ſanctitas tua, quia & nulla Patrum definitione hoc Eccleſiæ derogatum eſt Africanæ, & Dscrsta Nicæna, ſive inferioris, ſive ſuperioris gradus Clericos, ſive ipſos Epiſcopos Metropolitanis apertiſſime commiſerunt; prudentiſſime enim juſtiſſimeque viderunt quæcunque negotia in ſuis locis, ubi orta ſunt, finienda, nec unicuique providentiæ gratiam ſancti Spiritus deſuturam, qua æquitas a Chriſti Sacerdotibus, & prudenter videatur, & conſtantiſſime tsneatur: maxime quia unicuique conceſſum eſt, ſi judicio offenſus fuerit cognitorum, ad concilia ſuæ Provinciæ, vel etiam univerſale provocare. Niſi forte quiſquam eſt, qui credat unicuique poſſe Deum noſtrum examinis inſpirars juſtitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium Sacerdotibus denegare. Aut quomodo ipſum transmarinum judicium ratum erit, ad quod teſtium neceſſariæ perſonæ, vel propter ſexus, vel propter ſenectutis infirmitatem, vel multis aliis impedimentis adduci non poterunt. Nam, ut aliqui tanquam a ſanctitatis tuæ latere mittantur, nulla invenimus Patrum Synodo conſtitutum, quia illud quod pridem per eundem Epiſcopum Fauſtinum, tanquam sx parte Nicæni Concilii sxinde tranſmiſiſtis, in Conciliis verioribus, quæ accipiuntur Nicæni a ſancto Cyrillo Coepiſcopo noſtro Alexandrinæ Eccleſiæ, & a venerabili Attico Conſtantinopolitano Antiſtite ex authentico miſſis. Quæ etiam ants hoc per Innocentium Presbyterum, & Marcsllum Subdiaconum, per quos ad nos ab sis directa ſunt venerabilis memoriæ Bonifacio Epiſcopo deceſſori veſtro a nobis tranſmiſſa ſunt, in quibus tale aliquid non potuimus reperire. Executores etiam Clericos veſtros quibuſque pstentibus nolite mittsre, nolite concsdere, ne fumoſum typhum, hoc eſt, faſtum, ambitionem, & ſuperbiam ſæculi in Eccleſiam Chriſti, quæ lucem ſimplicitatis, & humilitatis diem Deum videre cupientibus præfert, videamus inducere; nam de fratre noſtro Fauſtino amoto jam pro ſuis nefandis nequitiis de Chriſti Eccleſia dolendo Apiario ſecuri ſumus, quod eum probitate ac moderatione tuæ ſanctitatis, ſalva fraterna charitate, Africa ulterius minime patiatur; & alia manu: *Deus noſter ſanctitatem*

tatem veſtram ævo longiore pro nobis orantem cuſtodiat, Domine Frater. Prolixam hanc Epiſtolam hic deſcribendam duxi, quia in ea nihil eſt, quod non faciat in propoſitum.

IX. Primum, ex ea conſtat Apiarium confugiſſe ad Cæleſtinum, & ab eo communioni reſtitutum cum Fauſtino in Africam rediiſſe.

X. Secundum, Fauſtinum in Concilio Africanorum defenſionem Apiarii ſuſcepiſſe, & allegaſſe privilegia Eccleſiæ Romanæ, ut quia reſtitutus fuerat communioni a Cœleſtino, etiam in Africa reſtitueretur.

XI. Tertium, Africanos hæc privilegia non admiſiſſe, ſed e contra pro injuriis duxiſſe, & Apiarium, invito licet Fauſtino, convictum damnaſſe.

XII. Quartum, eos in hoc Concilio aperte mentem ſuam declaraſſe Pontifici, circa capitula allata Nicæni nomine Concilii, quorum unum erat de appellationibus Epiſcoporum, alterum de confugiis Clericorum, & denuntiaſſe Pontifici, ne utrumque deinceps fieri pateretur.

XIII. Quintum, id ab iis probatum, primo ex Concilio Nicæno, deinde ex juſtitia, & æquitate, quia debet illic audiri cauſa, ubi teſtes & accuſatores eſſe poſſunt. Tertio, quia credibile eſt Epiſcoporum multorum judicium, in quo adſunt neceſſariæ perſonæ, melius eſſe, ac æquius, quam judicium unius Epiſcopi; qui longe degat ab iis locis, ubi ſunt teſtes, & accuſatores.

XIV. Sextum, non modo Africani pati ſe non poſſe affirmant appellationes Epiſcoporum, ſed ne quidem ajunt ſe paſſuros eſſe, ut Legati mittantur a Pontifice, quoniam illud privilegium nullo Canone ipſi indultum eſt, cum conſtet citatos a Zoſimo Canones, non eſſe Nicæni Concilii, ut ferebantur.

XV. Septimum, rogant Pontificem, ne fumoſum ſæculi typhum in Eccleſiam inducat, ne executores Clericos mittat, ne Fauſtinum Legatum in Africa relinquat, denuntiantes, ſe iſta minime toleraturos. Hac reſponſione accepta Cœleſtinus, videns Afros Epiſcopos jus ſuum tam conſtanter tueri, a propoſito deterritus eſt. Nec enim amplius eſt conatus Apiarium reſtituere, nec Legatos in Africam miſit, nec appellationes Epiſcoporum ſuſcepit, nec Clericos Afros ad ſe confugientes reſtitui curavit, nec tamen propterea ab illorum communione diſceſſit, ſed ſe ab iis victum eſſe haud ægre paſſus eſt. Somniant enim, qui dicunt aliquod propterea ſchiſma inter Africanam, & Romanam Eccleſiam exortum fuiſſe.

XV. Ex his, quæ hue uſque diximus luculenter conſtat, de appellationibus Epiſcoporum quæſtionem fuiſſe inter Afros, necnon inter Zoſimum, Bonifacium, & Cœleſtinum; nam quamvis huic quæſtioni occaſionem dederit Apiarii Presbyteri tantum confugium, ſeu appellatio, attamen proprie diſputatum tantum eſt de appellationibus Epiſcoporum: nam ſeptimus Canon Sardicenſis de Epiſcopis tantum loquitur. Quapropter ſi de Clericorum appellationibus lis tantum fuiſſet, incaſſum Africani tanto labore Canonem iſtum conquiſiviſſent. Deinde Zoſimus non vindicabat ſibi appellationes Presbyterorum, nec ad id probandum Canonem Sardicenſem ſeptimum allegabat, ſed tantum contendebat potuiſſe Apiarium ad ſe confugere, & cauſam ſuam apud ſe agere, quia Canone altero Sardicenſi permiſſum erat Clericis vexatis ab Epiſcopo ad finitimos cauſam agere. Imo hoc unum continet capitulum ſecundum de Clericis. Agebatur ergo de appellationibus Epiſcoporum ad Romanum Epiſcopum, & de Clericorum inferiorum confugiis ad finitimos. Ac proinde ruit prima nonnullorum reſponſio de appellationibus Clericorum hic tantum agi, cum certum ſit proprie non agi de illorum, ſed de Epiſcoporum appellationibus.

XVII. Secunda reſponſio eſt eorum, qui dicunt ab Africanis non eſſe rejectas appellationes Epiſcoporum ad Romanum Pontificem, ſed modum appellandi. Hæc etiam ex dictis facile disjicitur; conſtat enim eos omnem omnino appellationem indigne tuliſſe, nec ſolum pati noluiſſe, ut Romæ judicium ferret; ſed etiam ut Legatos in Africam mitteret ad judicandum. Uno verbo: non aliud jus petebat Pontifex Romanus, quam id quod ſibi Canone ſeptimo

mo Sardicenſi indultum eſt; ſed illud eſt valde exignum. Ergo Africani Epiſcopi de iſto jure contendentes cum Romano Pontifice, omne omnino jus retractandarum cauſarum, quæ ad Epiſcopos ſpectant, Pontifici denegarunt; qui enim id quod minus eſt non conceſſerunt, multo magis illud, quod majus eſt denegaſſent?

XVIII. Adverſus hæc a multis opponitur Epiſtola ſancti Auguſtini ad Cœleſtinum Romanum Pontificem, quæ olim 261. nunc 209. in ea ſanctus Auguſtinus ad Cœleſtinum nuper evectum ſcribit de quodam Antonio, quem in oppido territorii Hipponenſis, cui nomen Fuſſala, curarat ordinandum; ſed cum is poſtea rapinarum dominationis, ac injuſtæ oppreſſionis convictus foret, non eſt tamen omni honore Epiſcopatus ſpoliatus, ſed tantum adminiſtratione Eccleſiæ ſuæ, cujus curam ſicut prius geſſit Hipponenſis Epiſcopus Auguſtinus. Aſt Antonius judicium illud ægre ferens, ad Bonifacium confugit, & ab eo litteras obtinuit, quibus ille jubebat eum in integrum reſtitui, *ſi ordinem rerum fideliter expoſuiſſet*. Mortuo Bonifacio, Cæleſtinus prædeceſſoris ſui judicium probans, executoribus Clericis, quos tum habebat, mandaturus erat proculdubio, ut per vim, ſi aliter fieri non poſſit, Bonifacii ſententiam executioni mandarent; quod præcavens Auguſtinus ad Cæleſtinum hanc Epiſtolam ſcribit, in qua tum Antonii cauſam exponit, tum Cæleſtinum dehortatur a propoſito.

XIX. Reſpondeo primo, hanc Epiſtolam ab eruditis non paucis Auguſtino abjudicari; habetur enim tantum in unico codice ducentorum circiter annorum, & quidem Vaticano, ac proinde non parum ſuſpecto. In ceteris autem omnibus omittitur, ut obſervarunt ii, qui nuper Epiſtolas Auguſtini mira diligentia in lucem ediderunt, & ad innumerorum pene manuſcriptorum fidem recenſuerunt.

XX. Deinde qui in S. Auguſtini ſtilo verſatiſſimi ſunt, non parum putant hic eſſe diſcriminis ab Auguſtiniano. Certe hæc Epiſtola videtur elegantior, & Rhetoricis figuris ornatior, quam ſolent eſſe Auguſtinianæ, præterquam quod illa nec tot, nec tam crebris ſcatet verborum alluſionibus.

XXI. Reſpondeo ſecundo, nihil ex hac Fuſſalenſis Epiſcopi cauſa adverſus ea, quæ diximus de Africanorum mente, colligi. Quamvis enim Antonius Fuſſalenſis Epiſcopus per ſubreptionem a Bonifacio litteras obtinuiſſet, ut reſtitueretur ſi ordinem rerum fideliter indicaſſet; Africani tamen Epiſcopi Pontificis Decreto non obtemperarunt, atque inter alios Auguſtinus ipſe, a quo fuerat Fuſſalenſis mulctatus, parere renuit, & hanc Epiſtolam ſtatim poſt mortem Bonifacii ad Cæleſtinum miſit, in qua obteſtatur eum per Chriſti ſanguinem, per Apoſtoli Petri memoriam, qui Chriſtianorum præpoſitos populorum monuit, ne violenter dominentur in fratres, ut Sedis Apoſtolicæ ſententiam per vim executioni mandari non ſinat; unde conſtat Auguſtinum non exiſtimaſſe Romano Pontifici jus eſſe reſtituendi Epiſcopi in provincia ſua dejecti, alioquin ipſe paruiſſet ejus Decreto, nec timuiſſet, ne per vim ad id cogeretur.

XXII. Licet autem Cæleſtinus jus iſtud ſibi tribueret, a propoſito tamen, ut credibile eſt, deſtitit, nec Antonium Fuſſalenſem reſtituere, invitis Africanis, tentavit. Conſtat certe ex Epiſtola 224. Auguſtini, Antonium Fuſſalenſem non fuiſſe reſtitutum, ſed Auguſtinum hujus Eccleſiæ curam geſſiſſe. Ceterum nec Fuſſalenſis illius Epiſcopi, nec aliorum tunc temporis confugia in exemplum appellationum trahi poſſunt: hæc enim per id temporis geſta ſunt, ut recte in notis ad hanc Epiſtolam obſervatur, quo nonnulli Africani ad exemplum Apiarii Romam appellare cœperant ſub Pontificatu Bonifacii, & initio Cæleſtini, quo tempore nondum Nicæni Canones in Africam a Legatis in Orientem miſſis delati fuerant, ſtatuerantque illi tum in Epiſt. ad Bonifacium tom. 2. Conc. col. 1141. tum in Canone 4. Concilii Carthaginenſis 6. ſe Sardicenſes Canones, qui nomine Nicænorum obtrudebantur, tantiſper ſervaturos, donec comperiſſent utrum revera eſſent Concilii Nicæni, necne; unde non mirum, ſi ſanctus Auguſtinus in hac Epiſtola Antonii Fuſſalenſis confugium

non

Digitized by Google

non omnino improbare videatur; cum ipſe in Concilio Carthaginenſi VI. ibidem col. 1562. nomine Numidarum, quorum Legatus erat, profeſſus eſſet ſe memoratos Canones ſervaturum, *ſalva inquiſitione Concilii Nicæni*. Verum poſtquam Nicæni Canones in Africam allati, compertumque, nihil in eis ejuſmodi reperiri, omnes omnino appellationes irritas habuerunt Africani, nec deinceps illas fieri paſſi ſunt.

XXIII. Nec opponas, ſanctum Auguſtinum in hac Epiſtola agnoſcere antiquiſſima eſſe appellationum ad Romanum Pontificem exempla, cum ait: *Exiſtunt exempla, ipſa Sede Apoſtolica judicante* (*), *vel aliorum judicia firmante, quoſdam pro culpis quibuſdam nec Epiſcopali ſpoliatos honore, nec relictos omnimodis impunitos, quæ ut a noſtris temporibus remotiſſima non requiram, recentia memorabo. Clamet Priſcus Provinciæ Cæſareenſis, & clamet alius ejuſdem Provinciæ Victor; & clamet tertius ejuſdem Provinciæ Laurentius, &c.* Unde colligi poteſt, non modo tres iſtos poſt appellationem fuiſſe dejectos, ſed & plura alia antiqua hujus rei exempla reperiri, quæ non improbaret Auguſtinus. Verum ſi hæc verba ita intelligenda forent, Epiſtolam hanc ſpuriam eſſe, haud dubium foret; ſatis enim conſtat Zoſimi, & Bonifacii petitionem omnino novam viſam eſſe, & antehac inauditam tum ipſi Auguſtino, tum ceteris Africanis Epiſcopis. Sed erga illam non ita fuiſſent affecti, ſi antiqua, & a ſuis temporibus remotiſſima appellationum exempla noviſſent.

XXIV. At ſi quis Auguſtini verba, mentemque penitus ſcrutetur, intelliget hæc ab Auguſtino oratorio more, & ad captandam Cœleſtini gratiam eſſe dicta. Unde antiqua illa exempla minime commemorat: ſed tantum recentia, quæ nihil nobis obſunt, cum, ut diximus, contigerint eo tempore, quod interfluxit ab appellatione Apiarii ad reditum Africanorum Legatorum ex Oriente. Deinde vero non dicit Auguſtinus, olim appellatum eſſe ad Sedem Apoſtolicam, ſed tantum innumera eſſe exempla, quibus probetur Sedem Apoſtolicam *noxios Epiſcopos aliquando puniiſſe, non tamen omni honore Epiſcopali ſpoliaſſe, vel*, inquit, *ipſa judicante, vel aliorum judicata firmante*; judicante quidem Epiſcopos ſuæ Metropoli ſubjectos, aliorum judicata firmante per conſenſum, & approbationem, & damnatos ad ſe confugientes rejiciente. Nam ut obſervavimus, conqueritur hac Epiſtola Auguſtinus, quod Romanus Epiſcopus Antonium Fuſſalenſem benigne audiviſſet: quare hæc exempla tantum abeſt, ut nobis noceant, quin imo probant Africanos Epiſcopos non modo Presbyterorum, inferiorumque Clericorum, ſed & Epiſcoporum appellationes indigne tuliſſe. Denique non dicit Auguſtinus Priſcum, Victorem, & Laurentium Romam appellaſſe, ſed tantum punitos, & mulctatos fuiſſe, licet Epiſcopatu non ſpoliarentur. Hoc quippe in loco refellit hanc Antonii propoſitionem: *Aut*, inquiebat, *in mea cathedra ſedere debui, aut Epiſcopus eſſe non debui*. Ut id refellat Auguſtinus: *exiſtunt*, inquit, *exempla Sede Apoſtolica judicante, aut aliorum judicia firmante, quoſdam pro culpis quibuſdam nec Epiſcopatu ſpoliatos, nec relictos omnimodis impunitos; quæ ut a noſtris temporibus remotiſſima non requiram recentia memorabo. Clamet Priſcus Provinciæ Cæſareenſis Epiſcopus, aut ad primatum locus ſicut ceteris mihi patere debuit: clamet alius ejuſdem Provinciæ Victor Epiſcopus, cui relicto in eadem pœna, in qua & Priſcus fuit, nuſquam niſi in Diœceſi ejus ab alio communicatur Epiſcopo; clamet aut ubique communicare debui, aut etiam in meis locis communicare non debui. Clamet tertius ejuſdem Provinciæ Laurentius Epiſcopus, & prorſus hujus vocibus clamet: aut in Cathedra, cui ordinatus ſum, ſedere debui, aut Epiſcopus eſſe non debui.* Næ cæcus ſit, qui non videat hæc exempla non eſſe Epiſcoporum appellantium ad Ro-

(*) Hoc intellige de Epiſcopis Metropoli, ſeu Diœceſi Romani Pontificis ſubjectis, nixus auctoritate Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, quæ primis vigebat Eccleſiæ ſæculis; nec contrarium probare poteſt Chriſtianus Lupus, cui tamen hoc probandum incumbit.

Romanam Sedem, aut Romæ judicatorum, ſed Epiſcoporum ab ipſis Afris ex parte tantum mulctatorum, nec omnino gradu dejectorum.

XXV. Sed de his ſatis; nunc pauca dicamus adverſus Chriſtiani Lupi circa hæc commentationes. Longam is diſſertationem inſtituit *de Africanæ Eccleſiæ Romanis appellationibus*: (dicere debuerat de appellationibus Epiſcoporum Africanæ Eccleſiæ ad Romanum Pontificem) hæc quamvis grandis, & verboſa, vix tamen quidquam habet ad propoſitum: priora undecim ejus capita alio pertinent omnino; caput XVI. in quo enumerat errores, ut ipſe putat, circa appellationes Afrorum ad Sedem Apoſtolicam, nullum meretur examen: igitur a decimo-ſeptimo ordiemur.

XXVI. Primum exemplum appellationum ab Afris Epiſcopis ad Romanum Pontificem refertur ab eo Privati Lambeſitani, quem contendit a Numidiæ Synodo ad Primatem Carthaginenſem, ac deinde ad Fabianum Romanum provocaſſe. De iſto Privato bis mentio fit apud Cyprianum, ſemel Epiſtola 29. in qua Clerici Romanæ Eccleſiæ hæc de illo aiunt: *Quod autem pertinet ad Privatum Lambeſitanum pro tuo more feciſti, qui rem nobis ſollicitam nuntiare voluiſti; omnes enim nos decet, pro corpore totius Eccleſiæ, cujus per varias quaſque provincias membra digeſta ſunt, excuſare, ſed nos etiam ante litteras tuas fraus callidi hominis latere non potuit. Nam cum antehac quidam ex ipſius cohorte veniſſet vexillarius Privati futurus, & fraudulenter litteras a nobis elicere curaret, nec quis eſſet, latuit, nec litteras, quas volebat accepit*. Et iterum Epiſt. 54. ipſe Cyprianus ſic de Privato loquitur: *ut per Felicianum ſignificavi tibi, frater, veniſſe Carthaginem Privatum veterem Hæreticum in Lambeſitana Colonia ante multos fere annos ob multa, & graviora delicta nonaginta Epiſcoporum ſententia condemnatum. Anteceſſorum etiam noſtrorum, quod & veſtram conſcientiam non latet, Fabiani, & Donati litteris ſeveriſſime notatum, qui cum cauſam ſuam in Concilio, quod habuimus Idibus, quæ proxime fuerunt, agere velle ſe diceret, nec admiſſus eſſet, Fortunatum iſtum ipſe Pſeudoepiſcopum dignum collegio ſuo fecit*.

XXVII. Nemini, ut puto, ante Lupum in mentem venerat ex his aliquid in appellationum ad Romanum Pontificem gratiam inferre: primus ille ſuſpicatus eſt Privatum appellaſſe ad Donatum; ac deinde a Donato ad Fabianum Romanum. Sed iſtud merum eſt commentum, nec enim dicit Cyprianus, ipſum ad iſtos appellaſſe; ſed ab iſtis per litteras fuiſſe notatum, eumque poſtea confugiſſe ad Clerum Romanæ Eccleſiæ, ac deinde ad Synodum Africanorum utrobique fuiſſe rejectum, & ne quidem auditum. Quomodo hæc in exemplum appellationum trahi poſſint, ego prorſus ignoro.

XXVIII. Adducit ſecundo loco idem Chriſtianus Lupus Novati exemplum, qui ejectus Africa Romam confugit, & illic Pſeudoepiſcopi Novatiani ordinationem perfecit. Hæc multis exponit Lupus; at quid ad propoſitum pertineant, aſſequi nequeo. Conatur deinceps idem ſcriptor reſpondere ad iſta Cypriani verba: *cum ſtatutum ſit omnibus nobis, & æquum pariter, ac juſtum illic cauſam agere, ubi accuſator, & teſtes, &c.* Sed quam miſere, quam pueriliter hæc eludit! *Cyprianus*, inquit, *purgat aliquod ſingulare ſuæ gentis edictum*. Imo Cyprianus, ut Feliciſſimi appellationem irritam eſſe probet, legem generalem, nec Africanis tantum, ſed omnibus Epiſcopis ſervandam proponit; cauſas in Provincia debere terminari. At, inquit Lupus: *non aſſerit id eſſe neceſſarium, ſed æquum, ac juſtum*. At, inquam ego, annon iſtud nugati eſt? quaſi vero non ſit neceſſarium ſervare id, quod juſtum, & æquum, ac ab omnibus ſtatutum. Mitto alia Lupi hanc in rem dicta, quæ ſeriis omnibus riſum commovebunt. Nemo enim, ut puto, hæc verba, *omnibus nobis*, & iſta, *oportet utique eos, quibus præſumus*, de ſolis Africanis intelligi debere arbitrabitur, ſi modo Cypriani verba legerit; de omnibus enim ille Paſtoribus loquitur, *cum*, inquit, *ſingulis Paſtoribus portio gregis ſit aſcripta, quam regat, & gubernet unuſquiſque rationem actus ſui Domino redditurus*. Non attingam ea, quæ Chriſtianus Lupus addit

cap.

Digitized by Google

cap. 18. ſunt enim jam abunde refutata, & Paralogiſmis ubique ſcatent.

XXIX. Tertium exemplum ab eodem adductum, cap. 19. eſt Cæciliani Carthaginenſis, in cujus cauſa mire nugatur, nobis ſingulas ejus nugas perſequi non libet, nonnullas tantum exſufflabimus.

XXX. Primo, ſupponit Cæciliani ordinationem confirmatam a Romano Epiſcopo, & e contra Donati ordinationem in irritum miſſam; ſed hoc falſum eſt. Nullum enim ſuper ea re decretum a Romano Pontifice eſt emiſſum ante Synodum Romæ habitam.

XXXI. Secundo, ſupponit Conſtantinum a Donatiſtis rogatum, ut judices daret rem judicandam reliquiſſe Melchiadi, ob jus, quod ille habebat retractandorum judiciorum: atqui, ut probavimus ſupra, Melchiades non ſecus ac cæteri datus eſt a Conſtatino judex; nec hanc ſibi poteſtatem vindicavit, ut teſtis eſt Auguſtinus, & nos antea fuſe probavimus.

XXXII. Tertio, opponit nobis ſententiam Romani judicii, quam dicit ſolius Melchiadis nomine latam fuiſſe. Unde concludit jus illi ſoli fuiſſe retractandi judicii.

XXXIII. Reſpondeo ex Optato omnes Epiſcopos in judicio Romano ſententiam tuliſſe, & omnium ſententiis abſolutum fuiſſe Cæcilianum, judicium autem clauſum fuiſſe Melchiadis ſententia, qui poſt alios eam dixit: *Cæcilianus*, inquit, *omnium ſupra memoratorum ſententiis innocens pronuntiatus eſt, etiam Melchiadis ſententia, qua judicium clauſum eſt*. Non ergo ſolus judicavit, ſed cum ceteris ſententiam dixit ultimo loco, ut Præſides ſolent. Porro ejus ſententia non aliter concepta eſt, quam ceteræ. *Cum conſtiterit*, inquit, *Cæcilianum ab iis, qui cum Donato venerant, juxta profeſſionem ſuam, non accuſari, nec a Donato convictum eſſe in aliqua parte conſtiterit Sua communioni Eccleſiaſticæ integro ſtatu retinendum merito eſſe cenſeo*. Privatam hic ſententiam aperit Melchiades, quæ juncta cum ceteris auctoritatem habebat ſola ſine ceteris non habuiſſet, tum enim mos erat in Conciliis ſingulorum ſententias exſcribi non generalem emittere, & Epiſcoporum concordantes in ſe invicem ſententiæ locum habebant generalis judicii. Unde ſubdit Optatus, *ſufficit ergo, & Donatum, tot ſententiis eſſe percuſſum, & Cæcilianum tanto judicio purgatum*. Judicium ſcilicet in illorum omnium ſententiis non in ſolius Melchiadis ſententia continebatur, in judicio quippe ſententiæ ſunt plurium & tamen unum judicium, cum omnes ſententiæ conveniunt.

XXXIV. Quarto, opponit idem Lupus dictum Auguſtini Concione ſecunda ſuper Pſalmum 36. ubi comparans cauſam Primiani contra Maximianiſtas cauſæ Cæciliani contra Donatiſtas, hæc ait; *Si innocentem te* (Primianum) *reddidit Sedes Bagaitana, quanto potius illum* (Cæcilianum) *Sedes Apoſtolica?*

XXXV. Reſpondeo Auguſtinum hic antitheſes ſectari, & idcirco Sedem Apoſtolicam opponere Bagaitanæ. At quid inde ad propoſitum Lupi effici poſſit, ego prorſus neſcio. Inde etenim non magis concludi poteſt Cæcilianum a Melchiade ſolo fuiſſe abſolutum, quam Primianum a Bagaitano Epiſcopo; ſed iſte non Bagaitani tantum, ſed plurium Epiſcoporum Donatiſtarum ſententiis eſt abſolutus? ergo ille quoque non ſolius Miltiadis, ſed & aliorum ſententiis eſt abſolutus. Deinde quid ex iſtis verbis aliud inferre poteſt Lupus niſi Cæcilianum abſolutum fuiſſe Romæ a Melchiade. At nemo id negat, verum de his controvertitur, utrum ille ſolus judicaverit & ſolius ejus auctoritate judicium ſit latum. Deinde num cauſam iſtam judicaverit, ob poteſtatem aliquam ſibi peculiarem retractandi judicii; an vero ob delegationem imperatoriam, neutrum autem probant adducta ſancti Auguſtini verba.

XXXVI. Poſt hæc capite vigeſimo Epiſtolam Auguſtini 162. in medium producit Lupus, ubi ait Auguſtinus Secundum Tigiſitanum perperam feciſſe judicando Cæcilianum non adhibito transmarinorum Epiſcoporum judicio, non repetemus ea, quæ de ſcopo Auguſtini hac in Epiſtola ſemel atque iterum diximus. Hoc unum in præſentiarum monemus nihil, aut ferme nihil in ea reperiri eorumquæ inde deducit Lupus. Sic exempli gratia nuſquam docet Auguſtinus Cæcilianum utpote Primatem

exemptum a judicio totius Africæ; ſed tantum ait, conveniens fuiſſe, ut diſſidentibus Africanis Cæcilianus a Secundo non damnaretur abſens, cum præſertim communionem haberet cum Eccleſiis tranſmarinis, ſed æquius fuiſſe, ut Epiſcopis tranſmarinis judicium mitteretur; non ob majorem illorum auctoritatem, ſed quia neutri parti ſtudebant. *Sed cur*, inquit Lupus, *Auguſtinus obſervat Cæcilianum magnæ Sedis Antiſtitem fuiſſe, quæ auctoritatem haberet.* Reſpondeo, Auguſtini eſſe ſcopum, ut jam obſervavi, oſtendere Secundum Tigiſitanum imprudenter omnino Cæcilianum damnaſſe, quia ejus damnatio plus allatura erat mali, quam boni; cum ille eſſet ejus ſedis Epiſcopus, quæ auctoritatem haberet, quæque tranſmarinis eſſet vicina Eccleſiis: & ideo poſſet facilius ſeſe tueri illarum, ac præſertim Romanæ auxilio, & communione. Nam ſi mediocris cujuſdam, & ignobilis fuiſſet civitatis Epiſcopus, nihil periculi erat, ne communicatorias litteras haberet a tranſmarinis, quæ ſolebant ad Primates, & præcipuos Epiſcopos præſertim dirigi: at quia *Carthago*, verba ſunt Auguſtini, *cujus Cæcilianus erat Epiſcopus, erat vicina tranſmarinis regionibus, & fama celeberrima nobilis, non mediocris utique auctoritatis habebat Epiſcopum, qui poſſet non curare conſpirantem multitudinem inimicorum, cum ſe videret, & Romanæ Eccleſiæ, in qua ſemper Apoſtolicæ Cathedræ viguit principatus, & ceteris terris per communicatorias litteras eſſe conjunctum.* Auctoritas igitur Eccleſiæ Carthaginenſis ex mente Auguſtini, non in eo ſita eſt, quod ejus Epiſcopus non poſſit judicari ab Epiſcopis Africæ; ſed quod inique, & ab inimicis judicatus abſens poterat ſe defendere communione tranſmarinarum omnium Eccleſiarum, quod facere non poſſet exiguæ, aut longe ſemotæ civitatis Epiſcopus. Ex his concludit Auguſtinus, Secundum, ſi pacis ſtudioſus fuiſſet, debuiſſe vel Cæcilianum Deo dimittere, vel tranſmarinis judicium ejus comittere pro bono pacis non ex ſtricto jure. Hæc eſt mens Auguſtini, ut quivis fatebitur, qui Epiſtolam iſtam legerit. quo ſemel obſervato, cuncta Lupi commenta ſtatim explodentur. Unum tamen intactum præterire non poſſum præ ceteris inſigne quod unuſquiſque, ſat ſcio, ſtupebit. Per Eccleſias ſcilicet tranſmarinas aſſerit Lupus ab Auguſtino, ceteriſque Africanis manifeſte ſolam Romanam intelligi, quod omnino abſurdum eſt. Eadem quippe in Epiſtola ſanctus Auguſtinus ſic loquitur: *Millia quippe collegarum tranſmarina reſtabant, ubi apparebat eos judicari poſſe, qui Afros vel Numidas collegas videbantur habere ſuſpectos*, ex quibus manifeſte patet tranſmarinarum Eccleſiarum, & regionum nomine non ſolam Romanam Eccleſiam aut civitatem; ſed omnes omnino qui trans mare ſunt Africæ reſpectu ac præcipue Italos, Gallos, & Hiſpanos ſignificari. At inquit Lupus. *Auguſtinus per tranſmarinas Eccleſias, apud quas & Cæcilianus & Donatiſtæ debuerunt ſuam cauſam primitus agere, intelligit illam, apud quam poſtmodum cauſa iſta acta fuit, quæ manifeſte fuit Romana.*

XXXVII. Reſpondeo hallucinari eum duplici ratione. Primo, quia non ſolum Auguſtinus de his tantum Eccleſiis hic non loquitur, apud quas poſtea acta eſt cauſa Cæciliani; ſed generatim de iis omnibus, apud quas agi poterat: *millia quippe*, inquit, *Collegarum tranſmarina reſtabant &c.* atqui non apud mille, ſed apud paucos acta eſt cauſa Cæciliani. Secundo, in eo turpiter Lupum errare, quod exiſtimet cauſam Cæciliani actam fuiſſe tantum apud Romanam Eccleſiam; acta enim fuit apud judices tranſmarinos datos a Conſtantino, quorum tres erant e Gallia.

XXXVIII. Affert deinde Lupus quoſdam Canones Eccleſiæ Africanæ, ubi tranſmarinæ Eccleſiæ nomine videtur intelligi Romana. Verum ibi primo *tranſmarina Eccleſia* in ſingulari ponitur, non in plurali, *Eccleſiæ tranſmarinæ*. Deinde haud dubium, quin iſtis in Canonibus: *tranſmarina Eccleſia conſulatur, ad tranſmarina non provocetur*, per tranſmarinas Eccleſias intelligantur Eccleſiæ omnes trans mare ſitæ, quarum ſententiæ præcipue in negotiis gravioribus conſulebantur ab Afris; & ſimiliter per tranſmarina judicia omnia omnino judicia extra Africam. Hoc evidenter patet ex ipſo Canone, quem Lupus ad iſto-

rum

Digitized by Google

rum explicationem adducit: *Litteræ mittantur ad fratres, & Coepiſcopos noſtros, & maxime ad Sedem Apoſtolicam*. Licet ergo Romana Eccleſia ſit prima inter tranſmarinas, non ſola tamen eſt tranſmarina, & id dicere, inſanire eſt.

XXXIX. Sed nonnullis fortaſſe videbitur argutius id, quod idem Lupus in fine hujus capitis reponit ad hæc Auguſtini verba: *Ecce putemus illos Epiſcopos, qui Romæ judicarunt non fuiſſe bonos judices, reſtabat adhuc plenarium Eccleſiæ Concilium, ubi etiam cum ipſis judicibus cauſa poſſet agitari;* unde concludit Anonymus, Auguſtinum non exiſtimaſſe Melchiadis ſolius ſententiam ſupremam fuiſſe. Quid ad hæc Lupus? Reſpondeo, inquit, Anonymum ab ipſis Auguſtini verbis penitus everti. Etenim ajunt, *Cum ipſis judicibus*. *Proinde*, inquit, *iſtiuſmodi provocatio Pontificem non demutat in reum, aut accuſatorem, ſed permittit judicem, & non talem qualem, ſed ſupremum, ac plenum futuri Concilii Præſidem*.

XL. Reſpondeo, hic multa falſo adduci: primo falſum eſt hæc verba, *cum ipſis judicibus*, idem eſſe ac judicibus in judicio ſecundo ſedentibus, quippe agere cum judicibus, hic eſt adverſus ipſos judices. Unde addit Auguſtinus, ut ſi male judicaſſe convicti eſſent, eorum ſententiæ ſolverentur. Secundo, dato quod judices priores ſedere debuiſſent in ſecundo judicio, quis inde probare poſſit eos ſummos eſſe judices, quin potius quis inde non probet illorum judicium in majori Synodo poſſe examinari? Tertio, ne per umbram quidem ſignificat Auguſtinus, Melchiadem eſſe debuiſſe in poſteriori judicio ſupremum ac plenum Concilii judicem. Quarto, etiamſi in eo Præſes futurus fuiſſet, an ſequitur eum ſolum eſſe judicem, ſolum ſupremam auctoritatem habere, ceteros ab eo veluti aſſeſſores, & conſiliarios adhiberi, omnem vero in eo auctoritatem eſſe. Quinto, falſum eſt Sylveſtrum fuiſſe invitatum, ut præſideret Concilio Arelatenſi, nec enim ei per Legatos præfuit, ſed Marinus, qui initio Epiſtolæ Concilii ceteris omnibus præponitur.

XLI. Immerito ergo Chriſtianus Lupus in Anonymum, quem Facultatis Pariſienſis Doctorem eſſe non neſciebat, quemque vel hoc ſolo nomine revereri debuiſſet, tot tamque atrocia maledicta congerit; nec ferre quis animo æquo poteſt de illo hic a Chriſtiano Lupo dici, quæ de traditore Juda Chriſtus olim dixit: *bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille*. Quaſi vero idem ſit crimen falſo allegata Romani Pontificis jura refellere, ac Chriſtum ipſum Dominum noſtrum per ſummum nefas tradidiſſe. An non oportet eos, qui talia dicunt & ſentiunt immani vertigine laborare?

XLII. Capitibus ſequentibus demonſtrare conatur Lupus, ex Epiſtola Auguſtini de Antonio Fuſſalenſi appellationum ad Romanum Pontificem uſum in cauſis Epiſcoporum ſemper in Africa viguiſſe. Nos eam nihil ad illius propoſitum facere jam ſupra demonſtravimus, nec quicquam ille dicit, quod non fuerit a nobis disjectum. Sic verbi gratia ſupponit primo, hanc Epiſtolam eſſe genuinam, & ſtilum Auguſtini omnino ſapere. At nos docuimus ſupra, id eſſe in controverſia poſitum, & nonnullam ſtili diſſimilitudinem in ea reperiri. Illud præcipue in illa a genio Auguſtini alienum notatur, quod in fine Epiſtolæ abjecte omnino, & ignave loquitur: *Me ſane*, inquit, *quod confitendum eſt beatitudini veſtræ in iſto utrorumque periculo tantus timor, & mœror excruciant, ut ab officio cogitem gerendi Epiſcopatus abſcedere, & me lamentis errori meo convenientibus dedere*. Hæc certe declamantis potius verba ſunt, quam Auguſtini ſerio agentis.

XLIII. Quid ad hæc reſpondet Lupus? Auguſtinum delicatæ fuiſſe conſcientiæ, ac valde timoratæ, quæ ipſum mordebat eo quod videretur indignum ordinaſſe. Atqui, ut ex hac Epiſtola liquet, nihil ille peccarat Antonium proponens ordinandum, quem indignum eſſe minime ſciebat, imo quem optimis moribus præditum eſſe noverat, cum præſertim nullum alium digniorem tunc haberet. Sed quicquid ſit de hujus Epiſtolæ veritate, quam ego nolim inter ſpurias, ſed inter dubias numerare; multa alia manifeſte ſupponit falſa Lupus, ut ex ea quid concludat.

XLIV. Secundo enim loco ſupponit, Auguſti-

Digitized by Google

guſtinum diſtinctionem feciſſe inter Clericorum, & Epiſcoporum cauſas; & idcirco tunc cum Poſſidio, & Alipio ab Aurelii partibus receſſiſſe, quod falſum eſſe infra docebimus.

XLV. Tertio ſupponit, auctorem hujus Epiſtolæ aſſerere antiqua extare exempla appellationum ad Sedem Apoſtolicam: atqui non id dicit; ſed tantum antiqua eſſe exempla Epiſcoporum non omnino dejectorum, & tamen aliqua pœna mulctatorum.

XLVI. Quarto ſupponit, ſedem Apoſtolicam judicaſſe Epiſcopos extra ſuam Diœceſim, quod probari minime poteſt ex hac Epiſtola.

XLVII. Quinto ſupponit, illud pactum, quo ſe per tempus obſtrinxerant Africani ad obſervationem Sardicenſium Canonum, donec comperiſſent, utrum eſſent Nicæni Concilii, ſupponit, inquam, illud ad ſolos Clericos non ad Epiſcopos pertinuiſſe, quod falſum eſt, cum hos potius, quam illos reſpiciat, quippe qui ſoli comprehendantur Sardicenſis Canonis ſtatutis, quæ ſibi ad tempus obſervanda propoſuerant Africani.

XLVIII. Sexto ſupponit, hanc Epiſtolam non eſſe ſcriptam anno 423. ſub initia Cæleſtini: verum ejus ad id probandum conjectura omnino futilis: *Tria* inquit, *interceſſerunt inter electionem Cæleſtini, & hanc Auguſtini Epiſtolam; relatio Primatis ad Cæleſtinum, mors Primatis Fuſſalenſis, populi ad Auguſtinum querimoniæ, ac demum Epiſtola Auguſtini, quæ omnia videntur non potuiſſe contingere intra eundem annum*. Reſpondeo, nihil obſtare quominus hæc omnia eodem anno ſint peracta. Deinde conſtat equidem ex Auguſtino, eum ſenem Primatem, qui Antonium ordinarat, fuiſſe mortuum, antequam hanc Epiſtolam ſcriberet Auguſtinus. At hunc ſub Cæleſtini Pontificatu mortuum poſt factam ad eum relationem de damnatione ejuſdem Antonii ex Auguſtini Epiſtola colligi non poteſt. Imo is, qui de damnatione Antonii ſcripſit ad Cæleſtinum, videtur fuiſſe illius ſucceſſor. Prior erat Sylvanus Zummenſis, poſterior Valentinianus Baianenſis, porro Epiſtolam eſſe ſcriptam ſub initia Cœleſtini conſtat. Primo, ex hac gratulatione Auguſtini, qua Epiſtola incipit: *primum gratulationem reddo meritis tuis, quod te in illa ſede Dominus Deus noſter ſine ulla, ſicut audivimus, plebis ſuæ diſciſſione conſtituit*. Quæ omnia deſignant Cæleſtinum recens evectum; haud enim veriſimile eſt, Auguſtinum in Cœleſtinum allocuturum fuiſſe, ſi diu poſt ejus ordinationem ad eum ſcripſiſſet, quamvis prima foret hujus ad illum Epiſtola. Nam gratulationes ejuſmodi non ſolent fieri niſi paulo poſt ordinationem. Nam poſt aliquod tempus gratulari oportet Epiſcopis, non ſolum de ordinatione, ſed etiam magis de adminiſtratione Eccleſiarum ſuarum. Secundo, conſtat eam eſſe ſcriptam antequam Africa divideretur ab Italia per turbas, quæ poſt Honorii mortem anno fere 426. contigerunt.

XLIX. Tertio, apparet eam eſſe ſcriptam ab Auguſtino ſtatim poſt mortem Bonifacii, antequam Cæleſtinus quicquam adverſus Afros egiſſet. Monet enim eum, ne ſinat quicquam violenter fieri.

L. Supponit ſeptimo tertio Lupus, hæc verba: *extant ejus rei exempla, Sede Apoſtolica judicante, vel aliorum judicata firmante, quæ ut a temporibus noſtris remotiſſima non requiram, &c.* pertinere ad appellationes omnium omnino Eccleſiarum, ac præſertim Africanæ. Verum multis modis labitur. Primo enim de appellationibus intelligi non debent, ſed de judiciis, in quibus ex parte tantum mulctantur Epiſcopi. Secundo hæc: *Sede Apoſtolica judicante*, aliter non poſſunt intelligi, quam de Epiſcopis ejus Metropoli ſubjectis, aut qui ſe ipſos Romanæ Sedi judicandos præbuerant, conſentientibus accuſatoribus, & judicibus. Tertio, iſta vero: *aliorum judicata firmante*, optime intelligi poſſunt de conſenſu, & approbatione judiciorum ab aliis Epiſcopis latorum, non de illorum retractatione. Quarto, addiderat aliquis Auguſtinum reſpicere ad Eccleſias ſuburbicarias, ac fortaſſe etiam ad Illyricianas, ad quas Patriachatus Romani limites extendebantur; exclamat ad hæc Lupus, prævaricatorem hunc eſſe, & Euſebianæ factionis Michaëlis Cerularii, ac Photii errorem tranſcendere. Verum, ut oſtendimus, nullus hic error eſt; ſed antiquæ diſciplinæ genuinæ expoſitio. Denique in ultimo capite, in quo notas

ad

Digitized by Google

ad hanc Auguſtini Epiſtolam noviſſimas a doctis editoribus Auguſtini operum compoſitas vellicare fruſtra conatur, contendit Antonium Fuſſalenſem non omni adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ eſſe ſpoliatum, ſed tantum partis alicujus. At contrarium conſtat ex hac Epiſtola; nam num. 4. ait Auguſtinus, ipſum in regionis illius, cui præerat, homines vim, & rapinas exercuiſſe. Deinde num. 5. ait: *Honorem itaque integrum ſervavimus juveni corrigendo, ſed corripiendo minuimus poteſtatem, ne ſcilicet eis præeſſet ulterius, cum quibus ſic egerat, ut dolore juſto eum ſibi præeſſe omnino ferre non poſſent*. Ergo honor tantum Epiſcopatus ei ſervatus eſt, & omnis adminiſtratio ablata. Unde ipſe queritur numero 7. *aut in mea Cathedra ſedere debui, aut Epiſcopus eſſe non debui*. Quid eſt ſedere in Cathedra, niſi adminiſtrationem Eccleſiæ ſuæ habere?

LI. Addit Auguſtinus iſta, quæ nobis objicit Lupus: *quaſi nunc ſedeat niſi in ſua, propter hoc enim loca illa eidem dimiſſa, atque permiſſa ſunt, in quibus & prius Epiſcopus erat, ne in alienam Cathedram contra ſtatuta Patrum translatus illicite videatur*. Quorum verborum genuinus eſt iſte ſenſus, permiſſum eſt ei honorem, & locum Epiſcopi ſervare in Eccleſia ſua, quamvis ejus adminiſtratione ſit privatus; ne ſi omnino foret Elccleſia ſua ejectus, aliuſque in ejus locum ſubſtitutus, ſervato nihilominus Epiſcopatus honore, ad Eccleſiam illam, ad quam accederet, translatus eſſe videretur. Ex his intelligitur, quam male hæc verba intelligat Lupus.

LII. Nec melius probat adminiſtrationem Fuſſalenſis Eccleſiæ ad Auguſtinum non rediiſſe ex his hujus Epiſtolæ verbis: *Fuſſala dicitur territorio Hypponenſi vicinum Caſtellum. Antea ibi nunquam Epiſcopus fuit; ſed ſimul cum contigua ſibi regione ad Parœciam Hipponenſis Eccleſiæ pertinebat*. *Diſerte*, inquit Lupus, *affirmat pertinuiſſe, non pertinere*. Reſpondeo, hæc dicere Auguſtinum, quia ſcilicet agebatur, an Antonius ejus adminiſtratione recte privatus foret; adde, quod hæc adminiſtratio ad eum pertinebat (*) tantum ad tempus donec viveret Antonius. Ad id, quod objecimus ex Epiſtola Auguſtini ad Quodvultdeum nunc 224. intelligi, Presbyterum Fuſſalenſem, quem commendat Quodvultdeo, ad ejus curam pertinuiſſe, reſpondet Chriſtianus Lupus ex ſola charitate Chriſtiana pertinuiſſe; idque ſuadet ex his verbis in fine Epiſtolæ: *Non enim poſſumus neceſſitates hominum deſerere, qui noſtri non Coloni, ſed quod majus eſt, fratres ſunt, & in charitate Chriſti ad curam pertinent noſtram*. Hoc eſt, tam tuam quam meam, non enim de ſe tantum loquitur Auguſtinus, ſed de Quodvultdeo, & aliis Epiſcopis, qui Presbyteros fratres ſuos adjuvare tenentur. At inde colligi minime poteſt, Presbyterum illum Fuſſalenſem non pertinuiſſe ad Auguſtini curam ſpeciali quadam ratione. Imo cum eum commendet, eique deferendas Epiſtolas tradat, ſignum eſt, illum Diœceſeos Hipponenſis fuiſſe. Ut ut ſit, ad propoſitum iſta, vel nihil, vel parum faciunt. Oſtendendum enim fuiſſet Chriſtiano Lupo primo, Antonii provocationem ab Afris probatam fuiſſe. Secundo, judicium Romanæ Sedis executioni mandatum: ſed neutrum probat, nec unquam probare poterit.

LIII. His in anteceſſum præmiſſis, accedit Chriſtianus Lupus ad celebrem Apiarii cauſam, de hac fuſe diſſerit ſeptem, aut octo capitibus, & tamen in iis etiam accurate perlectis nihil inveni, quod mihi neceſſario refutandum eſſet: fatetur enim id, quod contendimus, Aurelium, & Africanos Præſules in Epiſtola ad Cæleſtinum ſtatuiſſe, ne provocatio fieret in cauſis tum Clericorum, tum Epiſcoporum ad Romanum Pontificem, ſed contendit eos male Nicæni Concilii Canones intellexiſſe, & a vero turpiter aberraſſe.

LIV. Duas tamen reſponſiones inſinuat, quarum altera eſt, contra Zoſimum, & Africanos primum contentionem fuiſſe non de ipſis appellationibus Epiſcoporum; ſed tantum de forma appellationum iſtarum. Al-

rera

(*) Non quod proprie Fuſſalenſis Tractus eſſet Diœceſeos illius, ſed quia ad tempus ei commiſſa fuerat ejus cura.

rera eſt, Aurelium quidem in ea fuiſſe ſententia cum aliis quamplurimis, ſed Auguſtinum, & nonnullos alios Antiſtites Africanos ab Aurelii ſententia diſſentiſſe.

LV. Primum falſum eſſe conſtat ex ipſo Commonitorio Legatorum Zoſimi, & Afrorum reſponſis; ut enim monuimus, primum caput commonitorii Legatis a Zozimo dati erat de retractandis cauſis Epiſcoporum, ſecundum formam a Synodo Sardicenſi præſcriptam; ſed ſi quæ forma tolerabilis eſt, maxime illa, quæ in iſta Synodo eſt ſancita, quæque non concedit poteſtatem Pontifici retractandi in urbe Roma judicii, ſed tantum judices dandi, qui illud retractent. Si quæ autem forma retractandi judicii in cauſis Epiſcoporum Africanis placere debuiſſet, maxime illa, quæ non ita videtur pugnare cum ſolemni illorum effato, cauſas ibi terminandas eſſe, ubi crimen eſt admiſſum, & ubi teſtes, & accuſatores reperiuntur. Cum ergo nequidem iſtam formam probaverint, quis dubitet eos non de forma appellationum; ſed de ipſis appellationibus contendiſſe. Verum quid ratiociniis opus eſt, cum ipſimet Africani diſerte teſtentur de ipſis appellationibus Epiſcoporum quæſtionem eſſe? Legatur Epiſtola illorum ad Bonifacium, in qua poſtquam cauſam Apiarii expoſuerunt, narrant quid inter ſe, & legatos a Zoſimo miſſos ſit geſtum: *Nonnulla quidem*, inquiunt, *ſine ullo ſcripto proſecuti ſunt verbis; ſed cum id potius flagitaremus, quod in litteris ferrent, commonitorium protulerunt, quod recitatum nobis etiam geſtis, quæ ſecum ad vos deferent, eſt allegatum: in quo ais quatuor quædam nobiſcum gerenda mandata ſunt: unum de appellationibus Epiſcoporum ad Romanæ Eccleſiæ Sacerdotem; alterum ne ad Comitatum Epiſcopi importune navigent; tertium de tractandis Preſbyterorum, & Diaconorum cauſis apud finitimos Epiſcopos, ſi a ſuis excommunicati perperam fuerint; quartum de Urbano Epiſcopo excommunicando, vel etiam Romam vocando, niſi ea, quæ videbantur corrigenda, corrigeret. Quorum omnium de primo, & tertio ut Romam liceat Epiſcopis provocare, & ut Clericorum cauſæ apud ſuarum Provinciarum Epiſcopos finiantur jam priore anno etiam litteris noſtris ad eundem venerabilis memoriæ Zoſimum Epiſcopum datis inſinuare curavimus, ut ea ſervare ſine injuria pauliſper ſineremus uſque ad inquiſitionem ſtatutorum Concilii Nicæni*; & deinceps, relatis duobus Sardicenſis Concilii Canonibus, quorum alter eſt de retractatione cauſarum, quæ ad inferiores Clericos ſpectant apud finitimos Epiſcopos: *Nullo modo*, inquiunt, *nos talia, qualia commemorata jam nolumus, tolerare cogemur: ſed credimus adjuvante miſericordia Dei, quod tua ſanctitate Romanæ Eccleſiæ præſidente, non ſumus hunc typhum paſſuri*. Ex hac Epiſtola multa diſcimus: primo, actum fuiſſe inter Zoſimum, & Africanos de ipſis appellationibus non de forma tantum. Secundo, nullomodo actum eſſe de appellationibus Clericorum inferiorum ad Romanum Pontificem, ſed de retractatione judiciorum in Clericos latorum apud finitimos Epiſcopos. Tertio, Africanos ſtatuiſſe ſe ad tempus obſervaturos circa utrumque id, quod habebatur in Canonibus Sardicenſibus, quos pro Nicænis laudabat Zozimus, donec allata eſſent Concilii Nicæni exemplaria e Græcia. Quarto, hæc ipſis viſa eſſe nova, & intolerabilia. Quinto, ſtatuiſſe eos ſe minime toleraturos aut appellationes Epiſcoporum ad Romanum Pontificem, aut Clericorum confugia ad finitimos Epiſcopos, niſi in exemplaribus Nicæni Concilii e Græcia allatis reperiretur utrumque ſancitum. Porro Concilium, in quo iſtud ſancitum eſt, non fuit tantum Aurelii cum paucis Africanis; ſed ei Valentinus Numidiæ Primas cum Auguſtino, & aliis numero 217. Epiſcopis interfuit, fuitque plenarium, & univerſale totius Africæ. Imo in eo Concilio Auguſtinus interfatus eſt, Canones eſſe obſervandos ſalva inquiſitione Concilii Nicæni, & unus fuit e Legatis, qui huic Epiſtolæ ad Bonifacium ſubſcripſerunt. Itaque dubium eſſe non debet, quin Auguſtinus, & alii omnes Epiſcopi Africani poſt reditum Legatorum, cum compertum eſt Canones iſtos non eſſe Nicæni Concilii, idem cum iis ſenſerint, qui poſtea ex univerſali Concilio Africano ſcripſerunt ad Cæleſtinum, nec Epiſcoporum appellationes tolerandas eſſe

nec

nec Presbyterorum, aut inferiorum Clericorum improba confugia eſſe admittenda. Deinde Auguſtinus, & alii omnes in Canonibus hujus Concilii ſtatuerant de Epiſcopis, non ſecus ac de Clericis obſervandum eſſe, ne quis provocaret ad tranſmarina judicia. Porro dici non poteſt, id eos retractaſſe, quippe ſtatuerant hæc Decreta firma eſſe futura, niſi conſtaret aliam diſciplinam a Concilio Nicæno ſancitam fuiſſe. Cum ergo poſtea compertum eis fuit nihil in Concilio Nicæno de appellationibus Epiſcoporum, aut confugiis Clericorum ſtatutum fuiſſe, liberum ipſis non fuit Canonem iſtum adverſus Epiſcoporum appellationes non confirmare. Denique quis putet, Auguſtinum Aurelii amiciſſimi, & omnium Epiſcoporum Africanorum cauſam, quam antea egregie defenderat, nunc deſeruiſſe, cum jamjam victoriam obtinerent. Unum objicit Lupus nomen Auguſtini initio Epiſtolæ non comparere, ſicut nec Valentini Numidiæ Primatis.

LVI. Reſpondeo, inde non ſequi eos non probaſſe hanc Epiſtolam, ſed ad ſummum non fuiſſe e numero Legatorum a Concilio univerſali Africæ deputatorum ad eam ſcribendam: quod quidem de Auguſtino videtur eſſe dicendum. At de Valentino non item; nam Secundus, qui in Græco Codice, & alibi dicitur Palentinus, alius eſſe non poteſt a Valentino; hanc emendationem, quam ferre non poteſt Chriſtianus Lupus, nuperus Conciliorum editor adeo veram eſſe arbitratus eſt, ut in inſcriptione Epiſtolæ repoſuerit Valentini nomen, & ad marginem annotarit, Palentinus mendoſe.

LVII. Addit item Lupus Auguſtinum, & Valentinum probaſſe appellationem Antonii Fuſſalenſis, quod falſum eſſe ſupra docuimus.

LVIII. Deinde obſervat, Aurelium nunquam in albo Sanctorum aſcriptum fuiſſe, Auguſtinum e contra Romæ ſemper venerationi fuiſſe, & ab ipſo Cæleſtino commendatum ut virum, *quem nunquam ſiniſtræ ſuſpicionis rumor ſaltem aſperſit. Id*, inquit Lupus, *non ſolum ob rectam ejus de divinis auxiliis doctrinam, ſed etiam ob ejus circa Romanas appellationes judicium dictum eſt*. At quis non ſtatim rideat ſuſpicionum ejuſmodi vanitatem: Aurelius non fuit Sanctorum albo aſcriptus. Quid inde? Illud ei commune eſt cum aliis multis Antiſtitibus; ſed demus ei nocuiſſe ſuam contentionem cum Romanis Pontificibus, non propterea nocuit Auguſtino, tum quia non erat omnium Africanorum Princeps, ſicut Aurelius, tum quia celebrior erat, quam ut qui prætermitti poſſet. Laudatur ab ipſo Cæleſtino, & ceteris Romanis Pontificibus ejus doctrina; verum illi nominatim loquuntur de doctrina ejus circa divina auxilia, non autem de ejus mente circa appellationes Epiſcoporum, de quibus ille nihil ſuo nomine ſcripſit. Inanibus itaque conjecturis conatur Lupus Auguſtinum a communi Africanorum cauſa, & ſententia divellere.

LIX. Poſthæc uſque ad Leonis tempora nullum extat appellationis ex Africa exemplum; ſed hujus tempore fertur Lupicinus Epiſcopus ad judicium Romani Epiſcopi provocaſſe, ut teſtis eſt ipſe Leo in Epiſtola 27. quæ nunc eſt prima. Hanc Epiſtolam contendit Quenellius eſſe ſpuriam, vel ſaltem in eo, quod ſpectat ad negotium Lupicini interpolatam. Ut ut ſit, ex ipſo Leone conſtat, Africanos hanc provocationem neglexiſſe: *Cum*, inquit Leo, *ad noſtrum judicium provocaſſet, immerito eum pendente negotio a communione videbamus eſſe ſuſpenſum*. Adjectum etiam illud eſt, quod huic temere ſuper ordinatus eſſe cognoſcitur. Quare non eſt, quod glorietur Lupus hoc exemplo, cum ex eo confirmetur, Africanos, etiam Leonis tempore, non probaſſe appellationes Epiſcoporum ad Romanum Epiſcopum, & nullam illarum rationem habuiſſe.

LX. Quin etiam ipſius Gregorii tempore nondum in Africa ſatis roborata erat appellandi ad Romanum Pontificem diſciplina. Quippe Byſacenus Primas Clementius accuſatus apud Epiſcopos Afros, ab Imperatore Judices petiit. Is Romanum Pontificem nominavit, juſſitque, ut ille Epiſcopus ad eum tranſmitteretur. Verum is corrupto pecunia Theodoreto, effecit, ut id minime fieret. Gregorius admonitus ab Imperatore, ut quicquid eſſet canonicum

faceret, cum videret *contrarietates hominum*, ſunt ipſa ejus verba lib. 7. Indictione 2. Epiſtola 65. *hanc cauſam inire noluit*. At Epiſcopi Provinciæ Byſacenæ cauſam Primatis ſui judicandam ſibi ſumpſerunt: cumque ille cauſaretur, ſe Apoſtolicæ Sedi ſubjectum eſſe, conareturque ad eum cauſam trahere, Epiſcopi Afri ab incepto non deſtiterunt, & cauſam ejus in Concilio tractarunt. Ipſeque Gregorius per litteras eos hortatus eſt, ut judicium de illo ferrent ex æquitate. Nec ait, eos, ſi perperam judicent, judicii ſui rationem apud ſe reddituros, ſed apud omnipotentem Deum. Vide ejus Epiſtolam 36. lib. 10. Ex quibus conſtat priſtinam diſciplinam judicandorum Epiſcoporum adhuc in Africa viguiſſe; nec morem Romani Pontificis fuiſſe cauſarum ad ſe trahendarum. Nam primo Clementius apud Epiſcopos ſuæ Provinciæ accuſatus, non provocavit ad Pontificem; ſed ab Imperatore Judices petiit, qui judicium Epiſcopo Romano commiſit. Secundo, diſplicuit iſtud Afris Epiſcopis, & ſtatim atque illis licuit Clementium Primatem ad cauſam dicendam vocaverunt. Tertio, cum is allegaſſet ſe Romanæ Eccleſiæ eſſe ſubjectum, nihilominus tamen ab iis judicatus eſt. Notanda autem hic eſt per traſennam regia Gregorii ſententia: *Si quæ culpa*, inquit, *in Epiſcopis invenitur, neſcio quis Epiſcopus ei* (Sedi Apoſtolicæ) *ſubjectus non ſit, cum vero culpa non exigit, omnes ſecundum humilitatis rationem æquales ſunt*.

LXI. Ad eundem Gregorium confugit quidam Petrus, qui fuerat Epiſcopus in Africa, & ab Africanis Epiſcopis, ut par eſt credere, dejectus: hujus cauſam non ſatis ſibi perſpectam definire Gregorius non eſt auſus; ſed ad Columbum Epiſcopum Numidiæ, alioſque Epiſcopos ſcripſit Epiſt. 30. lib. 5. in qua hortatur eos, ut Petro ſervarent quidquid juſtum, canonicumque foret: *Quatenus*, inquit, *& rectitudinis vigor a vobis in omnibus impleatur, & cauſa ipſius ſecundum Dei timorem, & Eccleſiæ videatur regulas judicata*. Hocce appellationis exemplum profert Chriſtianus Lupus ut evidentiſſimum.

LXII. Ego quidem fateor Gregorium exiſtimaſſe ſibi poteſtatem eſſe decernendæ retractationis ſententiæ in eum latæ: at contendo nullo documento probari Africanos Antiſtites Gregorii ſententiam approbaſſe, & judicium Petri retractaſſe. Hoc Lupo probandum fuit: nec enim dubitatur, quin Romani Pontifices jus appellationum etiam ex Africa admittendarum ſibi vindicarint. Sed quæſtio eſt, utrum Afri Epiſcopi Romano Pontifici hac in re morem geſſerint.

LXIII. Porro tertium exemplum adductum a Lupo probat, eos appellationes ad Romanum Epiſcopum ægre tuliſſe. Paulus Epiſcopus accuſatus a Synodo Numidiæ, & ab ea excommunicatus, cum vellet Romam ad Pontificem confugere, a Gennadio Patricio, & Afris Epiſcopis eſt prohibitus. Effugit tamen, & poſt biennium Romam pervenit. Statim adverſus eum litteras ad Gregorium miſit Gennadius, cumque Gregorius in Paulum eſſet propenſus, Cancellarium ſuum Romam miſit cum tribus teſtibus: at ei in mandatis dedit, ne Romæ adverſus Paulum accuſationem intenderet. Tum Gregorius nolens ferre judicium, Paulum Epiſcopum cum aliis duobus Epiſcopis, qui Romam venerant, in urbem Regiam ad Imperatorem abire permiſit. Poſt illorum diſceſſum, Romam pervenerunt Columbi Africani Epiſcopi litteræ, quibus ſignificavit Gregorio ea, quæ acta erant in Paulum, eumque monuit adeo diſplicere Africanis poteſtatem illam, quam ille ſibi arrogabat appellationum admittendarum, ut ſecum inimicitias ſuſceperint, propterea quod frequentius ab eo litteras acciperet: hujus rei teſtis eſt Gregorius: *Quod enim*, inquit, *multorum inimicitias ob hoc, quod noſtris vos frequentius Epiſtolis viſitamus, pati dicitis, &c.* Inde conſtat, quantum inviſa fuerit Africanis Epiſcopis, etiam ævo Gregorii, poteſtas illa admittendarum appellationum in cauſis Epiſcoporum, quam ſibi arrogabant Romani Pontifices.

LXIV. Affert deinde Chriſtianus Lupus nonnulla exempla Clericorum, qui a ſuis Epiſcopis vexati confugerunt ad Gregorium. Verum hæc nihil iſtum juvant. Primum enim, non probat Epiſcopos Africanos

canos iſtud approbaſſe. Deinde, nunquam Gregorius Clericorum ad ſe confugientium cauſam judicavit; ſed eos ad judicium Synodi Provincialis remiſit, nec alia ratione eos juvit, quam Epiſtolis commendatitiis, quibus Primatem, & Epiſcopos Provinciæ hortatur, ut quod æquum eſt judicent. Falſum autem eſt id, quod ſupponit Lupus, Gregorium iſtorum cognitionem ad ſe delatam delegaſſe Judicibus in Provincia; nec enim Gregorius Judices iſtos eligit, aut eis poteſtatem dat judicandarum cauſarum, quæ pertinebant ad Clericos, qui ad ſe confugerant; ſed Clericos remittit ad ſuos Judices proprios, & naturales, ut illic judicentur. Legantur Epiſtolæ a Lupo citatæ lib. 1. Epiſt. 22. lib. 2. Epiſt. 33. lib. 10. Epiſt. 32. & 33. in quibus occurrunt hæc confugientium Clericorum exempla, & nihil invenietur in eis, quod aliud probet, quam id, quod a nobis eſt explicatum. Sed hæc de Eccleſiæ Africanæ appellationibus ad Romanum Pontificem dicta ſufficiant: nunc de Gallicanæ Eccleſiæ diſciplina diſſeramus.

De cauſis Gallicanorum Epiſcoporum a Zoſimi Pontificatu uſque ad Leonis, & Hilarii Arelatenſis contentionem.

ZOſimus Pontifex dignitatis ſuæ amplificandæ perquam ſtudioſus primam cauſæ Proculi Maſſilienſis cognitionem ad ſe trahere, eumque de Epiſcopatu dejicere conatus eſt, inſtante Patroclo Arelatenſi. At factum iſtud in exemplum appellationum trahi minime poteſt, cum primam cauſæ hujus cognitionem ad ſe traxerit Pontifex, etiam contra Sardicenſis Concilii ſanctiones, quas aperte violavit.

II. Deinde nec Proculus, nec Epiſcopi Gallicani Pontificis ſententiæ paruerunt; ſed ille Sedem ſuam retinuit, & hi cauſam ejus probaverunt, ut erudite admodum probat Quenellius Diſſertatione quinta apologetica pro S. Hilario cap. 16.

III. Primum enim Proculum ad Romani Pontificis tribunal, quo vocabatur, non acceſſiſſe conſtat ex Epiſtola Zozimi ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis, & Narbonenſis tom. 2. Conc. col. 1570. in qua de Proculo ſic conqueritur poſt examinatam, & diſcuſſam ejus cauſam: *licet ipſe diu*, inquit, *expectatus faſtidioſe ferens ſibi inducias attributas convenire diſſimulet*.

IV. Secundo, Epiſcopi Gallicani depoſitionem Proculi ratam non habuere, ut colligitur ex ejuſdem Zozimi Ep. ad Maſſilienſes ibid. col. 1573. *Non miror*, inquit, *Proculum inconſueta fronte adhuc durare . . . . . ut toties commonitus prohibituſque non ceſſet*: Et poſtea addens: *ſibi*, inquit, *jungit inquietæ mentis homines, & qui ſoli poſſunt favere damnato*. Hos autem, quos Zoſimus inquietæ mentis homines appellat, Epiſcopos fuiſſe ex eo colligit Quenellius, quod his ceſſit Patroclus, nec Proculum exturbare potuit, ut conſtat ex ejuſdem Zoſimi Ep. 11.

V. Denique Proculum in Epiſcopatu permanſiſſe conſtat ex Epiſtola Cæleſtini ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis, & Narbonenſis 18. in qua accuſatur conſenſiſſe ad necem fratris ſui: *Maſſilienſis vero Eccleſia Sacerdotem*, inquit, *qui dicitur, quod dictu nefas eſt, in necem fratris ſui taliter gratulatus, ut huic, qui ejus ſanguine cruentatus advenerat, portionem cum eo habiturus occurreret*. Hunc ipſum Proculum Maſſilienſem hanc calumniam paſſum eſſe apud Cæleſtinum veriſimile eſt occaſione necis Patrocli, qui a tribuno quodam Barbaro circa hæc tempora occiſus eſt ad juſſionem occultam, ut Proſper ſcribit, Felicis magiſtri militum. Hæc Quenellius, quibus nos addimus non ſolum a Gallis Zoſimi judicium in Proculum ratum habitum non eſſe, ſed & ab Auguſtino, & aliis Afris, qui anno Chriſti 427. miſerunt ad eum libellum retractationis Leporii Monachi, tanquam ad Epiſcopum fratrem, & communione ſibi junctum. Quin etiam Hieronymus Ep. ad Ruſticum verſus finem Proculum ubique celebrem fuiſſe atteſtatur, quippe Ruſtico Monacho juniori Hieronymum tam ſeniorem conſulenti de vitæ ſuæ inſtituendæ ratione, reſpondet Hieronymus: *habes iſtic ſanctum, doctiſſimumque Pontificem, qui viva, & præſenti voce noſtras ſchedulas ſuperet, quotidianiſque admonitionibus iter tuum dirigat*; ex his intelligere eſt, quam parvi facta fuerit ubique Zoſimi

in Proculum ſententia.

VI. Unum ad hæc Lupus reponit, Proculum graviter equidem peccaſſe non parendo Zoſimi mandato, ſed eumdem *deinceps apud Bonifacium queſtum eſſe de Zoſimi judicio, expoſuiſſe cauſas ſuæ non comparitionis, & impetraſſe non duntaxat ſui gradus reparationem, ſed inſuper dignitatis Metropoliticæ*.

VII. Reſpondeo, hæc omnia eſſe commentitia, & gratis conficta. Bonifacius enim Zoſimi quidem decreta in gratiam Arelatenſis Epiſcopi reſcidit, & Sedis hujus auctoritatem a Zoſimo approbatam imminuit. At nihil ſpeciatim de Proculo Maſſilienſi ſanxit, imo conſtat ex Epiſtola Cæleſtini adducta, hunc ſemper inviſum fuiſſe Romanis.

VIII. Protulerat deinde Quenellius Lazari Aquenſium Epiſcopi exemplum, qui damnatus in Synodis Galliæ non provocavit ad Pontificem. Reſpondet Chriſtianus Lupus, primum huic jungendum Herotem Arelatenſem, qui ſimul cum Lazaro e Gallia ejectus eſt. Verum diſpar utriuſque eſt cauſa; nam Heros nullius criminis eſt accuſatus; ſed vir ſanctus fuit Martini diſcipulus, qui a populo Arelatenſi inſons ejectus eſt. At Lazarus, ſi fides habeatur Zoſimo Ep. 4. cum etiamnum Clericus Britium Epiſcopum Turonenſem falſo accuſaſſet, in Synodis Gallicanis ac præcipue in Turonenſi damnatus eſt ab ipſo Proculo, qui tamen Proculus poſt aliquot annos eumdem Lazarum Aquenſium ordinavit Epiſcopum, eo tempore, quo Conſtantinus quidam Tyrannus Gallias occuparat. Poſt ejus necem coactus eſt Lazarus aufugere, & cum Herote in Palæſtinam ſeceſſit: ex quibus evidenter conſtat, Lazarum nec primo damnatum in Synodo Turonenſi, nec poſtea ejectum Romam provocaſſe. Quod autem ait Chriſtianus Lupus, Herotem, & Lazarum appellaſſe ad Pontificem, & ab eo damnatos fuiſſe, falſum eſt: namque de iis hoc Cæleſtinus tantum ait: *Ubi de Epiſcopatu abdicando agitur, maria, terraſque luſtrant, nec ulla ſuffragia prætermittunt*. Quæ verba oſtendunt, eos ad Romanum Pontificem non provocaſſe, nec eum adiiſſe, ut reſtituerentur, ſed omnium ubique Epiſcoporum ſuffragia ſollicitaſſe.

IX. De Urſi, & Tuentii cauſa illud tantum monemus, neutrum appellaſſe ad Romanum Pontificem; ſed Urſum damnatum a Proculo, ab eodem poſtea fuiſſe ordinatum; Tuentium vero ab aliis, tum ob malos mores, tum ob Priſcilianam hæreſim damnatum Romam perrexiſſe, ibique ab errore reſipuiſſe, & poſt hæc ordinatum fuiſſe ab eodem Proculo. Hos igitur velut illegitime ordinatos pro Epiſcopis habendos non eſſe ſcribit Zoſimus, non vero eorum cauſam tanquam ad ſe devolutam per appellationem ſibi vindicat.

X. A Bonifacio Zoſimi ſucceſſore Valentini Epiſcopi cauſam ad Provinciæ Synodum remiſſam fuiſſe notarat Quenellius; hoc exemplum ad ſe trahere conatur Lupus, & in hac cauſa duo præcipue obſervat. Primum eſt, cauſam Maximi delatam fuiſſe ad Pontificem: alterum, ad remiſſionem ejus ad judicium Provinciæ eſſe velut quamdam delegationem.

XI. Reſpondeo, Valentinos Clericos ob eas, quæ tum erant inter Epiſcopos Narbonenſis Provinciæ de Primatu contentiones, recta Romanos Pontifices adiiſſe, & ſuum Epiſcopum apud illos accuſaſſe. Verum ab iſtis cauſam ſemper eſſe remiſſam ad Synodum Provinciæ, cujus erat ea de re judicare. Porro iſtud non eſt delegatio, cum in delegatione certi judices aſſignentur, non ſimpliciter partes remittantur ad ſuos judices proprios. Adde, quod Bonifacius ita decretum ſuum concipit, ut ſignificet judicium Valentini Epiſcopi ex communi jure, non ex delegatione pertinere ad Synodum Provinciæ: *Decrevimus*, inquit, *veſtrum debere intra Provinciam eſſe judicium*; quod concinit cum eis, quæ dixerat antea in ſimili cauſa Siricius: *Advertimus nobis judicandi formam non competere, veſtrum eſt, qui hoc recepiſtis judicium, ſententiam ferre de omnibus*.

XII. Notarat Quenellius, videri Cæleſtinum cauſam Danielis cujuſdam ad ſe evocaſſe, ſed hoc in exemplum trahi non poſſe, quia is erat homo, qui ab Orientalibus, apud quos multa flagitia perpetrarat, accuſatus fuerat apud ſummum Pontificem.

XIII.

XIII. Reſpondet Chriſtianus, hunc tamen Gallicanum Antiſtitem fuiſſe, ac proinde exemplum hoc eſſe Epiſcopi Gallicani ad judicium Romani Pontificis vocati. Reſpondeo, hunc fuiſſe vocatum a Pontifice ad judicium antequam ordinaretur Antiſtes Gallicanus. Nam in Pontificis *dignitatem*, inquit Cæleſtinus, *hoc tempore, quo miſſis a nobis litteris vocabatur*, *obrepſit*; quapropter Epiſcopos Gallos monet, ut eum utpote illicite, & antequam purgaretur a criminibus ſibi objectis ordinatum a communione ſua ſegregent: *A ſanctitatis veſtræ cœtu*, inquit, *ſe noverit ſegregatum: qui ſe noſtro judicio debet objicere, ſi conſcientiæ ſuæ novit confidentiam ſe habere*. Itaque Cæleſtinus non vocavit Gallicanum Antiſtitem ad judicium, ſed Presbyterum Orientalem fugientem, & a ſuis apud ipſum accuſatum; quem illegitima ordinatio facta poſt vocationem eximere non poterat ab agenda cauſa apud eum, cui ab Orientalibus judicium erat delatum. Et certe idem Cæleſtinus Maſſilienſis Epiſcopi cauſam non ita ad ſe trahit, ſed eadem in Epiſtola eam Epiſcopis Provinciæ judicandam committit.

XIV. Sub Sixto III. anno 439. Armentarius Ebredunenſis civitatis contra Canones Epiſcopus ordinatus a Synodo Regenſi in ordinem eſt redactus, ipſo nec per appellationis libellum reclamante, nec Canones Sardicenſes in patrocinium vocante: id obſervarat Quenellius, cui ſilentio ſuo conſentit Lupus.

XV. Pervenimus nunc ad Leonis tempora, quem nemo neſcit mirum in modum laboraſſe, ut Sedis Romanæ auctoritatem, & privilegia in majus augeret, & aliorum Epiſcoporum poteſtatem imminueret. Verum non ſemper ille quidquid petebat obtinuit, id probant exempla, de quibus deinceps dicturi ſumus (*).

De cauſa Celidonii, & Hilarii Arelatenſis.

DE Celidonii, & Hilarii cauſa nihil addi poteſt iis, quæ de illa ab erudito viro Quenellio dicta ſunt in diſſertatione Apologetica pro S. Hilario ad finem operum Leonis: nos ea tantum in pauca conferemus, & Lupi adverſus iſtum objectiones refellemus.

II. Hilarius Arelatenſis Epiſcopus, qui Viennenſis Provinciæ Eccleſias ſuæ Metropoli ſubditas eſſe contendebat, in ſuis Paſtoralibus excurſibus Celidonium hujus Provinciæ Epiſcopum, ut oſtendit Quenellius, accuſatum olim internuptam ſuo adhibuiſſe conſortio, & ſæculari præfectura perfunctum, antequam ſacris initiaretur, aliquos extremo damnaſſe ſupplicio, indicta Synodo Epiſcoporum, auditis teſtibus, de Epiſcopatu dejecit. Celidonius in Synodo damnatus urbem Romam ad Leonem contendit, ibique conqueſtus eſt, ſe injuſto rigore damnatum. Hoc ubi comperit Hilarius, Celidonium Romam ſubſequitur, *& Apoſtolorum, Martyrumque occurſu peracto*, inquit Honoratus, *Beato Papæ Leoni ſe illico præſentat cum reverentia impendens obſequium, & cum humilitate depoſcens, ut Eccleſiarum ſtatum more ſolito ordinaret*, *aſtruens aliquos apud Gallias publicam merito excepiſſe ſententiam, & in urbe ſacris altaribus intereſſe*. *Rogat atque conſtringit*, *ut*, *ſi ſuggeſtionem ſuam libenter excepit*, *ſecreto jubeat emendari: ſe ad officia non ad cauſam veniſſe*, *proteſtandi ordine*, *non accuſandi*, *quæ ſunt acta ſuggerere*. *Porro autem*, *ſi aliud velit*, *non futurum eſſe moleſtum*. Non ſtatim tamen urbe Roma diſceſſit

(*) Quod S. Leo controverſiam de jure metropolitico inter Hilarium, & Celidonium cognoverit, non videtur ſatis cauſſæ eſſe, cur tantopere in R. Pontificem ſanctitate, & doctrina Clariſſimum Auctor invehatur. Et ſane Celidonius ipſe in Synodo Arelatenſi damnatus urbem Romam ad Leonem contendit. Cauſſa igitur ad Leonem delata eſt, non ipſe Leo cauſſam ad ſe traxit. Tum Auctor ipſe concedit aliquando bono pacis fuiſſe Epiſcopalia judicia Romano Pontifici reſervata; uti in cauſſa Cæciliani ætate Auguſtini pag. 154. & 158. Profecto *ſi bono pacis*, & loquitur Optatus Millev. *& ut ſchiſmatis tolleretur occaſio* R. Pontifex, tanquam Petri Succeſſor, & Primatum in Eccleſia tenens, jure officii ſe difficillimis Eccleſiæ rebus immiſcet, non video, cur bono pacis non potuerint aliquando R. Pontifici Epiſcopalia quædam judicia reſervari?

Digitized by Google

ſceſſit, ſed in Synodo nunquam voluit communioni Celidonii conjungi, & antequam cauſa ejus retractaretur, Roma diſceſſit, ne iſtius Synodi judicium videretur agnoſcere. Poſt ejus diſceſſum Leo Celidonium abſolvit, & reſtituit. Poſt hæc ad Viennenſes, & Gallos Epiſcopos ſcripſit, & per litteras Hilarium omni Metropolitico jure privavit. *Abſolutus eſt*, inquit Leo cap. 1. *Celidonius Epiſcopus, quoniam ſe injuſte ſacerdotio fuiſſe dejectum manifeſta teſtium reſponſione, ipſo etiam præſente, monſtraverat; manſiſſet namque in illum prolata ſententia, ſi objectorum veritas extitiſſet*. Hæc de Celidonio; & de Hilario ſic deinde ſtatuit: *Hilarius ultra non audeat conventus indicere Synodales, & Sacerdotum Domini judicia ſe inſerendo turbare: qui non tantum noverit ſe ab alieno jure depulſum; ſed etiam Viennenſis Provinciæ, quam male uſurpaverat poteſtate privatum*: & infra: *cum ſuæ tantum civitatis Sacerdotium illi pro Sedis Apoſtolicæ pietate præceptio noſtra ſervaverit, non ergo interſit ulli ordinationi, non ordinet, qui meriti ſui conſcius cum quæreretur ad cauſam, turpi fuga ſe crediderit ſubtrahendum, exors Apoſtolicæ communionis, cujus particeps eſſe non meruit*. Ex iis conſtat, Metropolitico jure privatum fuiſſe Hilarium a Leone, non autem depoſitum, ut nonnullus ſomniavit. Porro S.Leo cernens hoc inceptum ſuum novum eſſe, & ſententiam ſuam in Gallia nullam vim habituram, Reſcriptum a Valentiniano obtinuit, quo mandatur Ætio, ut judicium illud executioni demandet. Perſtitit tamen Hilarius in ſententia ſua, & quamquam ſtuduerit Pontificem delinire, nunquam tamen ſententiam in Celidonium revocavit, aut Leonis judicio acquievit. Hæc eſt integra hujus cauſæ hiſtoria tum ex Leone, tum ex Honorato. Ex qua conſtat primo, de appellationibus concertationem fuiſſe inter Leonem, & Hilarium. Secundo, Gallicanos Antiſtites exiſtimaſſe Leonem jus non habere retractandorum judiciorum in Provincia latorum. Tertio, Leonem opus habuiſſe lege imperatoria, ut poſſet ejus judicium in Gallia executioni mandari.

III. Scio equidem S. Leonem in eadem Epiſtola contendere, novum non eſſe iſtud jus his verbis: *Nobiſcum*, inquit, *veſtra fraternitas, recognoſcat Apoſtolicam Sedem pro ſui reverentia a veſtræ Provinciæ Sacerdotibus eſſe conſultam, & per diverſarum, quemadmodum vetus conſuetudo poſcebat, appellationem cauſarum, aut retractata, aut confirmata eſſe judicia*. Verum hic duo confundit Leo, quæ diſtinguenda ſunt. Relationes quippe, & conſultationes non diſtinguit ab appellationibus; at verum eſt equidem, conſultos fuiſſe ſæpe Romanos Pontifices, iiſque relatum de rebus gravioribus, præſertimque in cauſis fidei, vel dubiæ diſciplinæ. Unde ſanctus Hieronymus in Epiſtola ad Ageruntiam teſtatur ſe apud Damaſum Romæ operam dediſſe, ut variis Orientis, atque Occidentis Conſultationibus reſponderet. Idem quoque conſtat ex reſponſis Siricii, Innocentii, & aliorum Leonis prædeceſſorum. Has conſultationes, ſeu relationes Innocentius I. ait, unam eſſe eamque maximam e curis quibus Pontifices Romani occupantur: *Inter ceteras*, inquit in reſponſione ad Epiſcopos Concilii Milevetani tom. 2. Conc. 1287. *Romanæ Eccleſiæ curas, & Apoſtolicæ Sedis occupationes, quibus diverſorum conſulta fideli ac medica diſceptatione tractamus*.

IV. Sed illud privilegium non fuit peculiare Epiſcopi Romani, licet in eo fuerit eximium ob Primatum ejus, majoremque Sedis Romanæ auctoritatem. Namque videmus Cyprianum, Athanaſium, Baſilium, Gregorium, Nazianzenum, Auguſtinum, & alios Antiſtites inſignes ab omnibus orbis partibus conſultos fuiſſe.

V. Nec vero Romani Pontifices ita conſulti præſumebant aliquid novum decernere, ſed id unum reſponſis ſuis præſtare conabantur, ut Canonum, & antiquæ traditionis diſciplinam obſervandam proponerent. Id teſtatur Innocent. Epiſt. ad Victricium tom. Conc. 2. col. 1250. *non quo nova præcepta aliqua imperentur, ſed ea, quæ per deſidiam aliquorum neglecta ſunt, ab omnibus obſervari cupiamus, quæ tamen Apoſtolica, & Patrum Conſtitutione ſunt conſtituta*. Hinc ſanctus Leo ſua, & majorum ſuorum reſponſa de Canonum promulgata eſſe diſciplinis perhibet, & ſuam ſollicitudinem eo tantum extendit, ut ne

quid

quid liceat novitati.

VI. Eſt etiam aliud genus relationum, quibus ſolebant Antiſtites ſibi invicem ac præſertim Epiſcopis magnarum Sedium ſignificare, tum ea quæcunque gravioris momenti contingebant, tum etiam Epiſcoporum alicujus nominis, ad quos ſcribebatur, depoſitiones, ut ſcirent, quibus eſſet impertienda communio, & quibus deneganda. Relationum hujuſmodi ad omnes Epiſcopos præſertim ad Epiſcopos magnarum Sedium innumera extant exempla; nec omnino immerito ſanctus Leo videretur ejuſmodi relationes ſibi vindicare. Æquum enim eſt, & in more ſemper poſitum fuit, ut primus Epiſcopus de gravioribus judiciis certior fieret.

VII. Quantum vero ad appellationes in cauſis Epiſcoporum, retractata, aut confirmata fuiſſe a Sede Apoſtolica judicia in eos in Provinciis lata non ſolum non videmus, ſed contrarium in more poſitum fuiſſe ante S. Leonis tempora ex dictis ſatis liquet. Unde in hac Epiſtola humani nonnihil paſſus eſt S. Leo, plus juſto commotus in Hilarium, quem tanquam mente *tumidum*, *verbis arrogantioribus elatum*, *ac pro more ſuo mentientem* traducit.

VIII. Objicit Chriſtianus Lupus iſtam Valentiniani legem, in qua Imperator mirifice extollit auctoritatem Pontificis Romani: *His talibus*, inquit, *& contra Imperii majeſtatem, & contra reverentiam Apoſtolicæ Sedis admiſſis . . . & erat quidem ipſa ſententia per Gallias etiam ſine Imperiali ſanctione valitura. Quid enim tanti Pontificis auctoritati in Eccleſiis non liceat?* Ubi, inquit Lupus, aſſerunt Imperatores, ſe confirmare tantum antiquam conſuetudinem, nec donare iſtud privilegium Romanæ Eccleſiæ, ſed debitum roborare.

IX. Reſpondeo, legem Imperatoris ad Leonis preces conceſſam fuiſſe inauditis Gallicanis Epiſcopis, eique fidem adhibitam fuiſſe ab Imperatoribus, dicenti ſe Epiſcoporum Gallicanorum judicandorum jus ex antiquo habere. Quare hoc edictum Valentiniani pluris fieri non debet, quam ipſa auctoritas Leonis, qui in ſua cauſa judex eſſe non poteſt.

X. Objicit idem Lupus Epiſtolæ Aviti Viennenſis verba ad Fauſtum, & Symmachum Senatores Romanos, quæ ſic incipit: *Primum fuerat talis ſtatus rerum deſiderandus, ut ipſi per nos urbem orbi venerabilem pro rependendis divinis humaniſque expeteremus officiis*.

XI. Reſpondeo, illum, qui hujuſmodi argumentis utitur ſatis prodere, ſe cauſam peſſimam defendere, etenim non loquitur hic Avitus de judiciis, aut appellationibus Epiſcoporum, ſed ait ſibi, ſuiſque Collegis Romam eundum eſſe, ut Symmacho opem ferrent.

XII. Objicit tertio capitula Ludovici Pii, in quibus appellatio conceditur ad Romanum Pontificem in gravioribus cauſis, & Epiſcoporum ſecundum antiquam traditionem, atque Canonum auctoritatem.

XIII. Reſpondeo traditionem appellandi inoleviſſe a Leonis Pontificis temporibus, Canones autem illos, de quibus hic mentio fit, eſſe Sardicenſes.

XIV. Objicit quarto ipſum Hilarium pœnitentiam egiſſe, at illud nequaquam probat. Nam Honoratus equidem teſtis eſt eum miſiſſe Romam Legatos. Primo Ravennium, ac deinde Nectarium, & Conſtantium, ut ſua humilitate placaret Pontificis animum. At non propterea a ſententia ſua receſſit, imo ex Epiſtola Auxiliaris Præfecti ad Hilarium, quam refert Honoratus contrarium conſtat, ſic ſcribit ille: *Locutus ſum cum* S. Papa Leone, *hoc loco credo aliquantum animo perhorreſcis, ſed cum tui propoſiti tenax ſis, & ſemper æqualis*, inde is ea poſtea conſulit, ut mollius loquatur, *cum aures Romanorum quadam teneritudine plus æquo trahantur*. Has Auxiliaris laudes extenuat quantum poteſt Chriſtianus Lupus, ſed hac de re nihil dico. Sufficit, ut ex his conſtet Hilarium ſemper æqualem. *At*, inquit Lupus, *ni palinodiam cecinissſet Hilarius, nunquam eum Eccleſia Romana inſcripſiſſet ſuis ſanctorum tabulis*,

XV. Reſpondeo, hic æquitatem Eccleſiæ Romanæ perſpici, quæ noluit ſanctiſſimum Antiſtitem ea, quam merebatur laude fraudari, licet privatas habuiſſet cum Præſule Romano lites.

XVI. Poſt hæc capite quinto varias quæſtiones

Digitized by Google

ſtiones tractat Chriſtianus Lupus, quarum nonnullæ a uobis ſunt excutiendæ.

XVII. Primo ait, Hilarium nec Primatum Pontificis denegaſſe, nec Provincialis Synodi auctoritatem inconcuſſam eſſe arbitratum, nec ἀντεχειρακίαν induxiſſe, ſed tantum conqueſtum, quod Eccleſiarum ſtatum Pontifex perturbaret, quodque ſineret Epiſcopos in urbe Roma altaribus intereſſe, qui publicam in Gallia merito ſententiam tulerant. Unde concludit Chriſtianus Lupus, Hilarinm non abſtuliſſe appellationes Pontifici, ſed tantum duo circa appellationis modum prætendiſſe. Primo, ne appellationi ſuſpenſivus effectus tribueretur.

XVIII. Secundo, ne retractationum judicium Romæ fieret in tribunali Apoſtolico.

XIX. Reſpondeo primo, his duobus ſublatis auferri appellationem, & reviſionem tantum concedi. Secundo, plus poſtulaſſe Hilarium, nempe ut inconcuſſum eſſet Synodi in Celidonium judicium, nec a Leone ullo modo refricaretur. Unde cum Romam ille venit, non petiit ut Pontifex judices in Gallia daret, utque examinaret, num cauſa eſſet retractanda, ſed palam edixit, *ſe ad officia non ad cauſam veniſſe proteſtandi ordine, non accuſandi*. Non petiit, ut Epiſcopi illi depoſiti in Gallia iterum judicarentur? ſed conqueſtus eſt abſolute, eos, qui judicati erant, ac damnati, in communionem a Leone contra Canones ſuſcipi. Itaque omnem omnino retractationem, aut reviſionem judicii a Pontifice fieri poſſe non eſt arbitratus, ſed ultimum exiſtimavit eſſe Synodi Provinciæ judicium. Unde nunquam poſt hæc cum Celidonio voluit communicare. Adde, quod S. Leo queritur Hilarium appellationes ipſas, & retractationes non admiſiſſe, & ita Viennenſis Provinciæ Epiſcopos ſuæ poteſtati ſubdere voluiſſe, ut ſe *beato Apoſtolo Petro non patiatur eſſe ſubjectum*.

XX. Ait ſecundo Chriſtianus Lupus victorem fuiſſe Leonem, ejuſque ſententiam executioni fuiſſe mandatam, & Celidonium in Epiſcopatu permanſiſſe. Fatetur tamen id a ſe ad oculum oſtendi non poſſe. Verum etiam ſi id darem, nihil inde in præjudicium Gallicanæ Eccleſiæ inferretur. Nam id per vim factum fuiſſet ex Imperatoris mandato, reſiſtente quantum fieri potuit Hilario, & verbis cauſam ſuam defendente. Illud certe conſtat, Arelatenſem civitatem poſt mortem Hilarii Metropolitico jure non fuiſſe privatam, ut oſtendit Quenellius cap. 8. & 9. partis primæ diſſertationis ſuæ de ſancto Hilario.

XXI. Affirmat deinde Lupus, Hilarinm fuiſſe Romam revocatum a Pontifice ad judicium. Sed id ab eo ſupponitur, & probari nullo poteſt argumento. Ultima Lupi obſervatio eſt de auctore vitæ Hilarii: tribuitur illa Honorato Maſſilienſi in Catalogo Gennadii; & quamvis in nonnullis Gennadii Mſſ. ille ſcriptor prætermittatur, attamen vix quicquam dubii eſſe poteſt, quin iſta ſint Gennadii. In vetuſto Mſſ. tribuitur Reverentio Hilarii ſucceſſori. At nullus eſt ejus nominis Hilarii ſucceſſor, Ravennium autem, qui Reverentii nomine ſignificari poſſet, hujus ſcriptorem non eſſe perſpicuum; quare nulli melius, quam Honorato Maſſilienſi tribui poteſt hoc opus. Verum cujuſcunque tandem ſit ſcriptoris, eſt docti, pii, & antiqui, qui res Hilarii optime noverat.

XXII. Ceterum in hac Celidonii cauſa ſanctus Leo in Canones etiam Sardicenſes multis modis peccavit, ut obſervavit Quenellius. Primo enim cauſam illam Romæ judicavit contra Synodi Sardicenſis ſtatutum, quæ jubet ut in Provincia cauſæ retractentur. Secundo, abſque priorum judicum communione illam retractavit, quod etiam eſt contra ejuſdem Sardicenſis Concilii mentem, ut oſtendimus. Tertio, Celidonium damnatum, communionis ſuæ participem fecit, & ſacris altaribus intereſſe paſſus eſt ante cauſam ejus retractatam, quod Nicæni Concilii Canone 5. Eliberitani c. 53. Arelat. 1. Can. 16. Taurinenſis Can. 7. Arauſic. 1. c. 11. Arelatenſis 2. Can. 8. Innocent. 1. Epiſt. ad Victr. diſtricte prohibetur; nec Sardicenſis Concilii Canonibus permittitur. Quarto, edictum obtinuit ab Imperatore Valentiniano Regulis Eccleſiaſticis omnino contrarium, quod privilegiis, & libertatibus Eccleſiarum maxime derogat.

XXIII. Ab his omnibus Leonem purgare conatur Chriſtianus Lupus. At non negat

negat eum ſic egiſſe, ſed contendit id juris Romanum Pontificem non modo ex Sardicenſibus Canonibus, ſed ex Apoſtolica traditione habere; quod cum abunde huc uſque refutatum ſit a nobis, non eſt, quod hic diutius immoremur.

De nonnullis cauſis Illyrici.

Nulla eſt regio extera, in quam tantum auctoritatis ſibi tribuerint Romani Pontifices, ac in Illyricum. Non mirum ergo ſi nonnulla extent appellationum ex Illyrico exempla, imo mirum magis eſt, nullum ferme ex iis reperiri, ex quo non conſtet, Epiſcopos Illyrici appellationes illas indigne tuliſſe.

II. Sub Innocentii Pontificatu Bubalius, & Taurianus damnati in Illyrico ad Pontificem hunc confugerunt. Sed quamvis cauſa illorum ab eo retractata iterum damnati ſint; ægre tamen iſtud Innocentii factum Illyriciani tulere, & per litteras bis apud ipſum conqueſti ſunt. Conſtat ex ejus Epiſtola 6. *Mora*, inquit, *Coepiſcoporum Maximiani, & Eumenii, vel potius importunitas temporum fecit, ut vos iteraretis de Bubalio, & Tauriano querimoniam;* & poſtea: *grave non oportuit videri piiſſimis mentibus veſtris cujuſcunque retractati judicium, quia veritas exagitata ſæpius magis ſplendeſcit in luce.*

III. Ad ſatisfaciendum Illyricianorum querimoniis non allegat Innocentius ſpecialem Sedis ſuæ prærogativam, nec Sardicenſes Canones in medium profert; ſed tantum dicit, grave videri non debere Epiſcopis, ſi judicium ſuum ab aliis retractetur, quia inde veritas magis eluceſcit.

IV. Cetera fere omnia appellationum ex Illyrico exempla deſumuntur ex Epiſtolis Pontificum, quæ recitatur in actis Concilii Romani ſub Bonifacio II. anno 431. quæ primum edita ſunt ab Holſtenio ex Mſſ. Codice Bibliothecæ Barberinæ, quæ monumenta nonnulli in dubium revocant, ſed, dato quod vera ſint, de ſingulis exemplis pauca juvat obſervare.

V. Primum eſt Perigenis Corinthi Helladis Metropolitæ, qui cum a Patrenſibus, a quibus ordinatus fuerat Epiſcopus, communi totius populi conſenſu rejectus foret, Corinthi, ubi natus erat, habitavit ſolo Epiſcopi honore contentus. At poſt mortem Epiſcopi hujus urbis in ejus locum conſtitutus eſt. Hanc ordinationem confirmavit Bonifacius, & Ruſo Theſſalonicenſi mandavit, ut Perigenem adverſus Illyricianos Epiſcopos, qui ordinationem ejus veluti translationem averſabantur, defenderet; at Illyriciani nihil his moti ſtatuerunt Synodum convocare ad examinandam Perigenis cauſam. Id piaculum viſum eſt Bonifacio, qui propterea Græciæ Epiſcopos grandi Epiſtola objurgavit, & ne id facerent, multis minis deterruit: quin etiam Imperatoris Honorii auctoritatem interpoſuit, ut a fratre Theodoſio reſcriptum obtineret per quod Illyricum poteſtati Romani Pontificis ſubjicitur. Verum iſta lex non videtur robur habuiſſe, nec enim Codici Theodoſiano eſt inſerta, ſed alia plane contraria data ab eodem Theodoſio anno 413. qua Illyricum *ſecundum priſtinos Eccleſiaſticos Canones regi præcipit*, hoc eſt a Metropolitanis, & in cauſis dubiis referri jubet ad Sedem Conſtantinopolitanam: *tum ſi quid*, inquit, *dubietatis emerſerit, id oporteat non abſque ſcientia viri reverendiſſimi ſacroſanctæ legis Antiſtitis urbis Conſtantinopolitanæ*. Itaque ſi vera eſt lex illa, quæ tantum refertur in Concilio Romano ſub Bonifacio II. lata tantum eſt a Theodoſio, ut Honorio fratri id petenti in ſpeciem ſatisfieret. At nec promulgata eſt, nec ullam vim habuit, imo contraria plane lex obtinuit. Sed ut redeamus ad propoſitum, in hac Perigenis cauſa quæſtio non erat de appellationibus, ſed de ordinationibus Metropolitanorum Illyrici, quas Romani Pontifices ad ſe, ſuumque Vicarium Theſſalonicenſem Antiſtitem pertinere contendebant. Verum id maxime obſervandum eſt Perigenem, qui ad obtinendam Sedem Corinthi auctoritatem Romani Pontificis adhibuerat, paulo poſt jugum excuſſiſſe, & ſe a Theſſalonicenſis Epiſcopi obedientia ſubtraxiſſe, ut conſtat ex Epiſtolis Sixti, qui poſt Cœleſtinum Bonifacii ſucceſſorem Pontifex fuit, quæ omnia habentur in Concilio Romano anno 431. tom. 4. Conc. circa finem. Sub eodem Bonifacio I. Perre-

vius quidam Theſſaliæ Epiſcopus ab hujus regionis Epiſcopis Eccleſia pulſus eſt, ordinato in ejus locum Maximo. Hujus cauſam Pontifex Rufo Theſſalonicenſi judicandam committit, Epiſcopos illos, qui iſtum expulerant a communione ſua ſummovendos eſſe judicat, *ita ut*, inquit Rufo, *remedium ſolum interventionis tuæ gratiam habere cognoſcant*. Id eo conſilio dictum a Bonifacio fuerat, ut illi Rufi Theſſalonicenſis tribunal agnoſcerent. At illi e contra Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ auxilium imploraverunt, ut ſibi libertates ſuas conſervaret, adeoque conſtanter pro illis dimicabant, ut Rufus Theſſalonicenſis paratus fuerit eis cedere, & feciſſet utique, niſi Bonifacius eleganti Epiſtola ipſum confirmaſſet. Verum omnes Theſſalorum conatus irritos effecit Imperatoris Theodoſii reſcriptum ab Honorio in gratiam Bonifacii impetratum, quo freti Romani Pontifices Bonifacio poſteriores appellationum admittendarum, & ordinationum Epiſcoporum Illyrici, ac præcipue Metropolitanorum proficiendorum jus Vicario ſuo Theſſalonicenſi Epiſcopo commiſerunt. Verum, ut monuimus, nunquam id potuit obtinere, quia ſcilicet hujus regionis Epiſcopi habebant vicinum Conſtantinopolitanum magnæ auctoritatis Epiſcopum, quique ſtudebat non minus ac Romanus Diœceſim ſuam extendere. Ab iſto vexati ad illum confugiebant. Hinc Sixtus Romanus ſcribit ad Proclum Conſtantinopolitanum, ne Epiſcopos ad curam Theſſalonicenſis Vicarii ſui pertinentes ſine ejus conſenſu admittat, æquum eſſe dictitans, ut alter alterius honori debita reſervent; atque Proclum ad id faciendum impelleret, monet ſe haud ita pridem Iddnam Smyrnenſem Epiſcopum a Proclo damnatum ad ſe confugientem non ſuſcepiſſe: *Habes*, inquit, *recentiſſimum nuper habitæ actionis exemplum fratris noſtri Idduæ, circa quem tuæ fraternitatis decrevimus judicium cuſtodiri, cognitioni tuæ facere nolentes injuriam*. Ex his conſtat, Sixtum non ſibi tribuiſſe jus appellationum extra Patriarchatus ſui limites. Sed hoc poſtulaſſe, ut quemadmodum ille Epiſcopos ad ſe ex alterius Patriarchatu confugientes non recipiebat, ita Conſtantinopolitanus Epiſcopos Illyrici, & Græciæ, quos ad ſuam pertinere arbitrabatur, minime ſuſciperet.

VI. Nihilominus tamen Conſtantinopolitanus Antiſtes a propoſito non deſtitit, & Illyricum ſaltem Orientale ſuæ Diœceſi vindicavit, & ipſe Theſſalonicenſis Epiſcopus multum remiſit de ſua in Sedem Apoſtolicam obſervantia, ut conſtat ex Epiſtola Hormiſdæ. 3. 22. & 73. nec non Martini I. Epiſt. 12. Itaque hæc contentio ſub Juſtiniano maxime recruduit; nam ille legem Theodoſii, qua Illyrici cauſas difficiliores ad Conſtantinopolitanum Epiſcopum referri jubet novellis ſuis 11. & 131. renovavit. Cumque Stephanus Lariſſæ Epiſcopus ab Epiphanio Conſtantinopolitano dejectus foret, ad Romanum Pontificem provocavit, atque provocationem ſuam firmiorem redderet, protulit Epiſtolas Pontificum Romanorum, quibus oſtendere conatus eſt Romanam Eccleſiam ſpecialiter ſibi curam Illyrici vindicaſſe: quid circa hunc a Bonifacio geſtum fuerit certo ſciri non poteſt, cum non extent cetera hujus Concilii acta. At ex Epiſtola 4. Agapeti colligimus, eum non fuiſſe reſtitutum, ſed Achillem in ejus locum ordinatum, non obſtante judicio, & patrocinio Sedis Apoſtolicæ. *Unde*, inquit Agapetus, *& de Stephani perſona ſimul, & cauſa non credatis alicujus nos ſtudio defenſionis impelli ..... quod autem clementia veſtra fratris, & Coepiſcopi noſtri Epiphanii dignatâ eſt excuſare perſonam, quid in prædicti Achillis conſecratione veſtra potius juſſio, quam illius ordinatio meruiſſet, credimus quod & ipſe cognoveris jure culpatum, quod tum piiſſimo, & clementiſſimo Principi beati quoque Petri privilegia defenſanti non vel opportune vel importune ſuggeſſerit, quid in hac parte Sedis Apoſtolicæ reverentiæ deberetur*.

VII. Ex eadem Epiſtola diſcimus primo, Juſtinianum obtuliſſe Agapeto, ut cauſa iſta judicaretur ab ejus Legatis. Secundo, eundem Agapeto imperaſſe, ut interim Achilli communionem redderet, quod ab ipſo haud æque factum eſt. Tertio, Juſtinianum poſtulaſſe ab Agapeto, ut vices ſuas non amplius Theſſalonicenſi, ſed Juſtinianeæ civitati largiretur, ut hoc pacto Sedis

Digitized by Google

Sedis hujus Epiſcopus majorem haberet auctoritatem. Hæc eſt ratio, propter quam Juſtinianus Agapetum delinire ſtudebat, & judicium cauſæ Stephani, ac Achillis per Legatos ejus fieri conſentiebat: quid autem exinde ſit geſtum in cauſa Stephani, ignoratur.

VIII. Poſt hæc tempora hinc & inde certatum a Romano, & Conſtantinopolitano Antiſtite, ad cujus Diœceſim Illyricum adjungeretur, donec Imperator Leo Iſaurus omnem illum tractum in odium Romani Pontificis Conſtantinopolitano Epiſcopo adjudicavit.

De cauſa Eutychis.

Qui S. Leonem appellationum ex Occidente non ſolum, ſed ex Oriente jus habuiſſe contendunt, ſolent Eutychis, Theodoreti, ac Flaviani cauſas in medium proferre. Singulæ igitur nobis in iis, quæ ſpectant ad propoſitum excutiendæ ſunt.

II. Eutyches Archimandrita damnatus a Flaviano in Synodo Conſtantinopolitana quaſi cum Apollinari ſentiens, ut latam in ſe damnationis ſententiam quoquo modo evitaret, appellavit ad Concilium Romani, Alexandrini, Hieroſolymitani, Theſſalonicenſis Epiſcopi. Id conſtat primo ex ipſo Eutyche, qui in latrocinio Epheſino, cujus acta referuntur in Concilio Chalcedonenſi tom. Conc. 4. col. 142. dixit, ſe damnatum a Flaviano cum provocaret ad Concilium, & Epiſcopos: *nullum*, inquit, *verbum faciente Flaviano de appellatione mea ad veſtram ſanctitatem.... ſed ſicut poteſtatem habens omnia de fide ſolus agere, & nihil veſtræ ſanctitatis de talis æquitate judicii reſervare, condemnavit me, & ab Eccleſia, ut putabat, abſcidit, & ſacerdotio, ut putabat, privavit ..... ſed & poſt appellationem in me prolatam legi jubebat ſententiam, & anathematizabat me, & eos, qui conveniebant ad me..... non expectans veſtræ ſanctitatis judicium, ſed & ſubſcribere dictatam adverſum me ſententiam compellebat, cum magis oportuerit omnibus Pontificibus ſcribere, quos appellaveram.* Deinde idem ait Conſtantinus Monachus Eutychis defenſor, ac Legatus in Synodo Conſtantinopolitana ibidem col. 244. *Eutyches*, inquit, *dum legeretur damnatio appellavit ſanctum Concilium ſanctiſſimi Epiſcopi Romani, & Alexandrini, & Hieroſolymitani, & Theſſalonicenſis, & hæc in geſtis non ſunt inſerta.* Licet autem verum eſſet, eum appellaſſe, falſum tamen erat, eum præſente Concilio id feciſſe. Nam Patritius Florentius, qui Imperatoris juſſu adfuerat Synodo, aliter rem ſe habuiſſe reſpondit: *turba facta*, inquit, *& diſſoluto conventu Eutyches dixit ad me ſilenter, appello ad Romanum, & Ægyptium, & Hieroſolymitanum Concilium. Et ego arbitratus indecens eſſe latere hoc ſanctiſſimum, & Reverendiſſimum Archiepiſcopum Flavianum, abſcedens dixi ei.* Hinc factum, ut Epiſcopi, qui huic Concilio interfuerant conſtanter profeſſi ſint, ſe Eutychem appellantem minime audiviſſe: *nihil*, inquit Julianus Coenſis, *ab Eutyche Monacho audivi in conſeſſu*; & Seleucius Amaſenus: *dum eſſet Concilium, & inquiſitio perveniret, nihil tale cognovimus dictum ab Archimandrita Eutyche, & reliqui omnes Epiſcopi confirmarunt, & nos eadem confitemur.* Ipſe etiam Flavianus in Epiſtola ad Leonem prima Eutychem mendacii arguit, quod diceret ſe tempore judicii libellos appellationis dediſſe, nec tamen diffitetur idem, quin poſt judicium Eutyches dixerit ſe appellaſſe: *non audivi*, inquit, *ab illo, ſed a viro magnificentiſſimo, & glorioſiſſimo ex Conſule & Patricio, aſcendente me in ſuperiora domus poſt ſolutam Synodum.*

III. Ex his primo loco conſtat, Eutychem non appellaſſe ad ſolum Romanum Pontificem, ſed ad Concilium tum Romani, tum Alexandrini, tum Hieroſolymitani. Secundo, appellationem iſtam Eutychis verbis tantum emiſſam fuiſſe in ſecreto, non autem publice, & ſcriptis ſecundum formam judiciorum. In prædicta porro appellatione Eutyches Antiochenum Patriarcham Domnum omiſit, non quod ſententiæ in Eutychem latæ ſubſcripſiſſet, ut falſo arbitratus eſt Petrus de Marca, nondum enim pervenerat ad Domnum hujus ſententiæ notitia, cum hæc Florentio in aurem dixit Eutyches; ſed quia Eutychis hæreſim primus oppugnaverat Domnus da-

Digitized by Google

tis ad Imperatorem adverſus eum Synodicis litteris, quas refert Facundus lib. 8. cap. 5. Adde, quod vetus erat Alexandrinæ Eccleſiæ, cujus patrocinio gloriabatur Eutyches, cum Antiochena diſſenſio, ea ferme de re, quæ tum inter Eutychem, & Flavianum agebatur: ſed his miſſis, videamus, quæ deinceps ſecuta fuerint.

IV. Eutyches videns nullam appellationis ſuæ rationem habitam fuiſſe, libellum querimoniæ miſit ad Leonem, *in quo queſtus eſt ſe, accuſante Euſebio, immerito communione privatum; maxime, cum ſe vocatum adfuiſſe teſtetur, nec ſuam præſentiam denegaſſet: adeo ut in ipſo judicio libellum appellationis ſuæ ſe aſſerat obtuliſſe, nec tamen fuiſſe ſuſceptum, qua ratione compulſus ſit, ut conteſtatorios libellos in Conſtantinopolitana urbe proponeret.*

V. Hoc libello querimoniæ accepto ſanctus Leo ad Flavianum ſcripſit Epiſt. 20. & 21. ad Theodoſium, quibus queritur Flavianum nihil ad ſe retuliſſe de judicio in Eutychem lato, nec ullam appellationis ejus rationem habitam; petitque, ut de criminibus Eutychi objectis inſtruatur, ut poſſit de cognitis judicare. Hinc patet Leonem conatum eſſe cauſam Eutychis ad ſe trahere, at Flavianum propterea ſuſpendiſſe effectum judicii in Eutychem falſum omnino eſt. Quid igitur egerit videamus: reſcripſit ille Leoni, Eutychem Valentini, & Apollinaris errorem renovantem ab ipſo fuiſſe damnatum, & ipſa in iſtum acta tranſmiſit. Sed quo conſilio? num ut S. Leo cauſam ejus retractaret? audiamus ipſum: *ut*, inquit, *ſanctitas veſtra hoc cognoſcens, quod circa illum actum eſt omnibus Epiſcopis ſub beatitudine veſtra degentibus manifeſtare dignetur illius impietatem, ne neſcientes aliqui, quid ille ſcripſit, quaſi ad orthodoxum vel per litteras, vel per aliquam conjunctionem loquantur*. Itaque non refert iſtam cauſam ad Leonem Flavianus, ut eam ille retractaret, aut confirmaret; ſed tantum ut Epiſcopis Occidentalibus ſententiam in eum latam ſignificaret, ne illi imprudentes cum Eutyche communicarent. Supponit ergo, ſententiam in eum latam decretoriam fuiſſe, & ejus vi Eutychem ab omnibus communione privandum eſſe. Hæc Epiſtola Flaviani ſcripta eſt cum ad Leonem Concilii Conſtantinopolitani acta direxit, & prima eſſe videtur. In altera Epiſtola Flaviani ad Leonem, quæ poſterius eſt ſcripta, ſi tamen genuina ſit, hæc enim latine tantum extat, & oſtendetur a nobis alibi non carere *nævis*, aut ſaltem interpolationis ſuſpicione, verum dato quod ſit genuina, in ea queritur Flavianus, Eutychem *paſſum juſtam, & Canonicam damnationem cum debuiſſet ſecundis ſalvare priora, & per pœnitentiam, multaſque lachrymas placare. Non ſolum hoc non feciſſe, ſed etiam per omnia turbare Eccleſiam tentaſſe, propoſitiones injuriarum publice ponens . . . . ſuper hæc preces offerens piiſſimo, & Chriſti amantiſſimo Imperatori, & eaſdem arrogantia, & petulantia plenas.* Addit ex litteris Leonis ſibi a Panſophio redditis intellexiſſe ſe, *Eutychem libellos direxiſſe Leoni, plenos omni fallacia, atque calliditate, dicentem, judicii tempore libellos ſe dediſſe appellationis*; & Flaviano, & Concilio: *quod nunquam ab eodem*, inquit, *factum eſt, ſed etiam & in hac parte mentitus eſt tanquam per fallaciam mendacii ſubrepere ſe ſanctis veſtris auribus putans.*

VI. Deinde Pontificem hortatur, ut communem hanc cauſam propriam ſibi faciat non rem ad ſe trahendo, ſed ſuum addendo ſuffragium Orientalium votis, ut ſic Imperator, qui de Synodo congreganda cogitabat, & videbatur in Eutychem propenſus, judicium Flaviani ratum haberet. *Confortate*, inquit, *& piiſſimi, & Chriſto deditiſſimi noſtri Imperatoris fidem, cauſa enim eget ſolummodo veſtro ſolatio, atque defenſione, qua debeatis conſenſu proprio ad tranquillitatem, & pacem cuncta perducere. Sic enim hæreſis, quæ ſurrexit, & turbæ, quæ propter eam factæ ſunt, facillime deſtruentur, Deo cooperante per veſtras ſacratiſſimas litteras, removebitur autem & Concilium, quod fieri divulgatur, quatenus nequaquam ubique ſanctiſſimæ turbentur Eccleſiæ*. Poſtulat ergo tantum Flavianus, ut obſervat Quenellius, Leonis *ſolatium*, non judicium, *defenſionem*, non *confirmationem*, *ſcripta propria*, non *Synodalia Decreta*. Imo nihil aliud poſtulat, niſi ut Pontifex addens ſuum ſuffragium ſententiæ in Eutychem la-

tæ

tæ, & de illa reſcribens ad Imperatorem ipſum confirmet, & ab univerſalis Synodi convocatione, quæ tum periculoſa, & inutilis videbatur, abſtineat.

VII. Acceptis Flaviani litteris ſanctus Leo idem primum cum eo ſenſit rem, de qua agebatur, Synodali non egere tractatu. Verum poſtea Synodum fore haud inutilem arbitratus, ad Imperatorem de ea in Italia convocanda ſcripſit; ſed antequam ejus litteræ redderentur Theodoſio, jam tum iſte Synodum indixerat, namque Leonis litteræ datæ ſunt primo calendas Junias, patet autem ex ſeſſione Concilii triginta Epiſcoporum 5. Idus Aprilis habita indictam jam tum fuiſſe Synodum; ſic enim in ea loquitur Meliphtongus: *Poſtulamus ejus Theodoſii referri clementiæ . . . . præcipue quia univerſalem Synodum præcepit fieri;* & ibidem Euſebius Dorylæi: *Conjuro vos*, inquit, *per ſanctam, & conſubſtantialem Trinitatem futuro Concilio univerſali ſecundum ſanctionem Chriſti amicorum Principum hoc negotium reſervari.*

VIII. Ex his, quæ huc uſque diximus, conſtat primo, Leonem non ſibi ſumpſiſſe ſupremum judicium cauſæ Eutychis, ſed tantum ſuffragium ſuum addidiſſe judicio Flaviani. Secundo, eum nunquam exiſtimaſſe inutilem Synodum ob auctoritatem Suæ Sedis: *ſed quia*, inquit Epiſt. 33. ad Theodoſium, *non talis quæſtio orta eſt, de qua aut poſſit, aut debeat dubitari*. Tertio, illum ipſum poſtea poſt dictam ea de re ſententiam, Concilium tamen poſtulaſſe. Quarto, Imperatorem non exiſtimaſſe cauſam Eutychis a ſolo Leone retractari debere; quandoquidem antequam ejus ſententiam reſciret, Synodum indixit. Quinto, Eutychem non appellaſſe ad ſolum Romanum Pontificem, nec ei ſoli appellationem ſuam detuliſſe, cum eodem ipſo tempore, quo queſtus eſt apud eum de Flaviani ſententia, ad Dioſcorum etiam ſcripſerit, & ab Imperatore obtinuerit, ut Synodus Oriente congregaretur.

IX. Ex his etiam patet, Lupum Chriſtianum graviter errare cum ait, *Eutychem appellationem, quam ad tres Patriarchas induxerat, introduxiſſe coram ſolo Papa Leone; nec eum tunc poſtulaſſe generalem Synodum, ſed cum omnibus ſuæ appellationis ſolemnibus proceſſiſſe ad ſolum Papam.*

X. Hic, inquam, non uno modo hallucinatur Lupus. Primo enim falſum eſt, Eutychem introduxiſſe ſuam appellationem coram Leone; nec enim apud eum cauſam appellationis egit, ſed tantum libellum querimoniæ ad eum miſit. Secundo, multo minus verum eſt, eum cum omnibus proceſſiſſe ad ſolum Papam; nec enim Romam venit, ut ibi judicaretur, nec Flavianum ad cauſam illic dicendam citavit, nec cauſam ſuam ſolius Romani Pontificis ſubmiſit judicio; ſed tantum ad eum de injuriis, quas a Flaviano ſibi illatas putabat, ſcripſit. Tertio, eodem ipſo tempore, quo ſcribebat ad Leonem, ab Imperatore Synodum poſtulavit, utque indiceretur perfecit. Colligitur ex dictis, & confirmatur ex Liberato Diacono in Breviario: *Eutyches*, inquit, *petit Dioſcorum Alexandrinum Epiſcopum, ut quæрат, quæ de illo acta ſunt, & cauſam examinaret, & perficeret apud Principem univerſalem Synodum fieri, ut probaretur*, (hoc eſt, examinaretur) *judicium Flaviani; ſcripſit ergo Dioſcorus Theodoſio Imperatori, quia aliam fieri Synodum generalem oporteret*. Itaque dici potius deberet, Eutychem appellationem ſuam apud Alexandrinum, quam apud Romanum Epiſcopum perſecutum eſſe. Revera autem appellatio facta erat ad Concilium, & de illa Concilium judicavit. Sed quoniam contra leges Eccleſiaſticas Synodus Epheſina judicium tulerat, Synodum Chalcedonenſem congregari oportuit, quæ ex æquitate judicium tulit, & Flaviani ſententiam confirmavit, ac Leonis Epiſtolam probavit.

XI. Adverſus hæc opponit Davidius, S. Leonem judicium tuliſſe de Eutyche, & ſententiam in eum latam confirmaſſe, ut Synodi Chalcedonenſis Patres teſtantur, ita ſcribentes ad Leonem, *Eutychem pro impietate damnatum ſuæ tyrannidis decretis innoxium ſtatuit, & dignitatem, quæ a veſtra ſanctitate ablata fuerat, illi reſtituit*. Alloquuntur hic illi Leonem, a quo proinde dicendum eſt Eutychem fuiſſe dejectum. Reſpondeo, dubium non eſſe, quin S. Leo ſuffragio ſuo Eutychem damnaverit, & pedibus

dibus ierit in ſententiam Flaviani de dejectione Entychis. Hinc Concilii Chalcedonenſis Patres dicunt ablatam a Leone Eutychi dignitatem, quia probavit judicium Synodi Conſtantinopolitanæ contra Eutychem latum.

XII. Cetera tum Davidii, tum Chriſtiani Lupi argumenta ſigillatim excutere non libet, cum illorum fundamenta abunde diruta ſint.

De cauſa Flaviani.

Flavianus ille, a quo damnatum Eutychem diximus, in Synodo Epheſina, quæ latrocinium dicitur ob violentiam Dioſcori, & fautorum Eutychis, injuſte damnatus, ubi ſententiam in ſe a Dioſcoro pronuntiatam audivit, hæc ait, quæ extant tom. 4. Conc. col. 305. *παραιτοῦμαί σε*, hoc eſt, *recuſo te*, & Hilarius Romanæ Eccleſiæ Diaconus dixit, *κοντραδίκιτυρ*, *contradicitur*. Sunt qui legunt pro *recuſo te*, *appello a te*, ſed hi verba græca in alienum ſenſum traducunt. Unum tamen habent, quod opponant, nempe recuſationem judicii fieri debere ante judicium, appellationem autem poſt judicium. Quod quidem verum eſt, ut obſervat Quenellius: *cum legitimus Judex merito in ſuſpicionem venit, vel ab incompetente judicium adornatur*; *at nihil tale in Epheſino Concilio reperias*, *initio enim Synodus legitime congregata*, *juſſu Principis*, *aſſenſuque Pontificis recuſari non poterat*. Reſtat igitur, ut tunc primum potuerint recuſari Dioſcorus, ejuſque Synodus, quando ille ſibi omnia vindicans, innocentem Flavianum nullius criminis, aut erroris convictum damnare aggreſſus eſt: ac proinde Flavianus potuit tum temporis judicium ejus recuſare. Verum hujus Synodi Epiſcopi nulla recuſationis iſtius, nulla interceſſionis Legatorum Leonis ratione habita, Flavianum damnaverunt.

II. Is autem cum nihil reliquum ſibi videret, libellum Legatis Leonis dedit appellationis, ut teſtatur ipſe Leo. Hac de re conveniunt omnes: ſed quæritur, ad quem Judicem hæc appellatio interpoſita fuerit.

III. Bellarminus, Davidius, Chriſtianus Lupus, & alii contendunt, eam eſſe interpoſitam ad ipſum Leonem. Verum hos ſuo ſilentio ſatis revincit ſanctus Leo; nam licet ille fuerit auctoritatis ſuæ commendandæ ſtudioſus, licet non ſemel dicat, appellationem interpoſitam, nunquam dicit eam ad ſe interpoſitam. Nec ipſe eam admiſit, aut ejus judicandæ poteſtatem ſibi arrogavit; quin imo neceſſitatem Synodi generalis convocandæ deduxit ex appellatione Flaviani; ſic ex Epiſtola 39. *ut quia & noſtri*, inquit, *fideliter reclamarunt*, *& eiſdem libellum appellationis Flavianus dedit*, *generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari*. . . . *convenientibus utique Orientalium Provinciarum Epiſcopis*; Et Epiſtola 40. *Omnes*, inquit Leo, *partium noſtrarum Eccleſiæ*, *omnes manſuetudini veſtra cum gemitibus*, *& lacrymis ſupplicant Sacerdotes*, *ut quia & noſtri fideliter reclamarunt*, *&c.* ut ſupra. Quid neceſſe fuiſſet, Synodum petere ob appellationem Flaviani, ſi quidem illa non ad Synodum, ſed ad Leonem interpoſita fuiſſet.

IV. Opponit primo Chriſtianus Lupus hæc Leonis verba: *quam autem poſt appellationem interpoſitam neceſſario id poſtuletur*, *Canonum Nicææ habitorum teſtantur Decreta*. Intelligens his verbis Sardicenſes Canones, quorum unum ſubnectit Epiſtolæ ſuæ; ſed, inquit Chriſtianus Lupus, Canones Sardicenſes ſtabiliunt appellationes ad Romanum Pontificem.

V. Reſpondeo, ſententiam Lupi his verbis jugulari, necnon probari Canones Sardicenſes perperam ab ipſo intelligi. Quid enim ex his concludit Leo? ſibi ſoli poteſtatem eſſe retractandi Romæ judicii? nil minus: unum hoc infert poſt, appellationem Flaviani convocandam eſſe Synodum.

VI. At, inquies, in Canonibus Sardicenſibus nullius appellationis fit mentio, præterquam ad Romanum Pontificem: ergo S. Leo ſenſit Flavianum ad ſe appellaſſe.

VII. Reſpondeo, Leonem non adducere Sardicenſes Canones, ut probet appellationem Flaviani legitimam eſſe, ſed ut oſtendat poſt appellationem ejus neceſſariam eſſe Synodum. Hoc autem optime ex Sardicenſibus Canonibus colligitur, qui jubent in caſu appellationis fieri novam Synodum, & ite-

Digitized by Google

& iterari judicium . Hac tantum de cauſa Sardicenſes Canones allegat . Hinc in eo Canone, qui Græce refertur in hujus Epiſtola, quique videtur eſſe quartus Sardicenſis, non fit mentio Romani Epiſcopi, ſed tantum novi judicii redintegrandi , cum Epiſcopus depoſitus fuerit conteſtatus ſe inique judicatum eſſe . Quod argumento eſt, Leonem Canonem hunc eo tantum conſilio laudaſſe , ut ex eo inferret Synodum eſſe congregandam, non ut probaret appellationem Flaviani ad ſe factam ſecundum formam Sardicenſibus Canonibus præſcriptam eſſe judicandam.

VIII. Urget idem Lupus . Ex Epiſtolis 41. 42. & 45. ejuſque Leonis , colligitur Leonem irritum habuiſſe latrocinii Epheſini Decretum , & Flavianum ſemper pro Epiſcopo habuiſſe : unde hæc concludit : *Admittit* inquit, *Flaviani appellationem* , *ipſum reveſtit Epiſcopatu* , *firmat in Epiſcopali ad omnes Eccleſias communione*, *ejus appellationi dat effectum ſuſpenſivum*.

IX. Reſpondeo, Leonem merito judicium latrocinii Epheſini irritum habuiſſe, quippe quod per vim latum fuerat in innocentem Flavianum; at non propterea concludi poſſe appellationem a Flaviano ad Leonem interpoſitam: nec enim ullum ſpeciale judicium tulit, ſed quandoquidem ea, quæ geſta fuerant, per vim, & contra jus , ſaſque geſta eſſe intelligebat , propoſcit a Theodoſio Epiſtola 40. ut omnia in eo ſtatu eſſe juberet, *in quo fuerant ante omne judicium*, *donec major ex toto orbe Sacerdotum numerus convocaretur*, *quoniam* , ut inquit Epiſtola 45. *ea*, *quæ in Epheſo contra juſtitiam*, *vel Canonum diſciplinam per unius hominis impudentiam geſta erant*, *nulla Catholicæ fidei ratio rata eſſe permittetet*. Nec cauſam Flaviani ventilavit , aut reveſtivit eum Epiſcopatu , a quo eum non excidiſſe certum fuerat, quia judicium erat per vim latum , nulla ratione recuſationis Flaviani, aut interceſſionis Legatorum habita . Hinc nullum dubium eſſe poterat, quin Flavianus ab omnibus Epiſcopis eſſet ſuſcipiendus in communionem, & quin judicium in illum latum non modo ſuſpendendum eſſet , ſed etiam pro nullo , atque irrito habendum . Hinc Hilarius Diaconus in Epiſtola ad Gallam Placidiam ait, non modo Papam , ſed & omne Occidentale Concilium reprobaviſſe *omnia*, *quæ in Epheſo contra Canones*, *& per odia ſæcularia a Dioſcoro Epiſcopo geſta fuerant* , *& nulla ratione in Occidentis partibus ſuſcipi poſſe*, *quæ per potentiam prædicti Dioſcori non ſine læſione fidei* , *& præjudicio ſanctiſſimi viri*, *innoxiique commiſſa ſint*. Non reſcidit itaque Leo judicium Epheſini latrocinii , ſed reprobavit ut irritum, & contra Canones geſtum.

X. Opponit ſecundo Chriſtianus Lupus Epiſtolam Valentiniani Imperatoris ad Theodoſium , in qua hæc habentur : *Quatenus beatiſſimus Romanæ Civitatis Epiſcopus* , *cui principatum Sacerdotii ſuper omnes antiquitas contulit* , *locum habeat*, *ac facultatem de fide*, *& Sacerdotibus judicare . . . Hujus enim rei gratia ſecundum ſolemnitatem Conciliorum* , *& Conſtantinopolitanus Epiſcopus eum per libellos appellavit propter contentionem* , *quæ orta eſt de fide* , *huic itaque poſtulanti*, *& conjuranti ſalutem noſtram communem annuere non negavi*, *quatenus ad tuam manſuetudinem meam petitionem ingererem* , *ut prædictus Sacerdos congregatis ex omni orbe reliquis Sacerdotibus intra Italiam*, *omni præjudicio ſubmoto*, *a principio omnem cauſam*, *quæ vertitur ſollicita ratione cognoſcens ſententiam ferat*, *quam fides*, *& ratio divinitatis expoſcit*.

XI. Reſpondeo primo, hoc Valentiniani ſcriptum a Leone videri dictatum , nec proinde mirum eſſe, ſi in gratiam Pontificis ſit confectum.

XII. Reſpondeo ſecundo, hic nihil haberi, quod probet Flavianum ad ſolum Leonem appellaſſe , imo ex his colligi, Flavianum ad omnium Occidentalium judicium provocaſſe: quod diſertius exponit in litteris ſuis ad Theodoſium Galla Placidia Valentiniani mater: *Non enim*, inquit, *modicum detrimentum eſt*, *quod fides perturbata ſit ad arbitrium unius hominis*, *qui in Synodo Epheſina Civitatis odium*, *& contentiones potius exercuiſſe narratur*, *militum præſentia*, *& metu impetens Conſtantinopolitanæ Civitatis Eiſcopum Flavianum*, *eo quod libellum ad Apoſtolicam Sedem miſerit*, *& ad omnes Epiſcopos illarum partium per eos*

Digitized by Google

eos, qui directi fuerunt ad Concilium. Næ cæcos oportet eſſe eos, qui poſt tam apertum teſtimonium contendunt libellum appellationis Flaviani fuiſſe ad ſolum Leonem Papam, non ad Concilium. Porro ex hac Epiſtola, quæ græce extat, ſupplendum illud eſt in altera ejuſdem Placidiæ ad Pulcheriam, cujus verſionem tantum habemus, hoc in loco mendoſam, ſic ſe habet: *ut omnibus antiquis permanentibus ad Apoſtolicæ Sedis, in qua primus Apoſtolorum Petrus, qui etiam claves Regni cæleſtis, Sacerdotii Principatum tenuit, Epiſcopatus cauſa mittantur*. Hæc Epiſtolæ verba omnino corrupta ſunt, & ſenſu plane vacua. Reſtituendus genuinus textus ex alia Placidiæ Epiſtola ad Theodoſium, quarum eadem eſt ſententia, *ut ſecundum formam, & definitionem Apoſtolicæ Sedis, quam & nos tanquam præcellentem veneramur in Statu Sacerdotii, illæſo manente per omnia Flaviano, ad Concilium Apoſtolicæ Sedis judicium tranſmittatur*. Petit ergo Placidia judicium tranſmitti non ad ſolam Sedem Apoſtolicam, ſed ad Concilium hujus, ad quod proinde provocarat Flavianus.

XIII. Reſpondeo tertio, quod etiamſi daretur id, quod falſum eſt, Flavianum ad Leonem appellaſſe; ex dictis jam conſtat non alio fine, aut Concilio libellum appellationis eum dediſſe, niſi ut ejus opera obtineret, ut in Concilio univerſali cauſa ejus retractaretur; & ſic intelligendus videtur Liberatus, cum ait Flavianum damnatum Sedem Apoſtolicam per ejus Legatos appellaſſe, hoc eſt, confugiſſe ad eam Sedem, ut ejus opera Synodum obtineret. Adde, quod aliud eſt Sedes Apoſtolica, aliud Romanus Pontifex, cum nomine Sedis Apoſtolicæ non ſolus intelligatur Papa, ſed cum eo Epiſcopi Provinciarum ſuburbicariarum, qui ad ejus Concilium conveniebant.

XIV. Opponit tertio Chriſtianus Lupus Domni Antiocheni abdicationem, & Maximi ordinationem factam in latrocinio Epheſino, quæ idcirco non eſt reſciſſa, quia Romanus Pontifex Leo cum eo communicarat.

XV. Ad iſtud exemplum reſpondeo, Domnum fuiſſe damnatum a latrocinio Epheſino, ut probat Quenellius in Diſſertatione de cauſa Domni, & in ejuſdem paulo poſt mortui locum poſt hæc ordinatum fuiſſe Maximum. Quid ad iſta ſanctus Leo, & Synodus Calcedonenſis? Domnum reſtituere non poterat, utpote jam mortuum, nihil ergo impediebat quominus Maximi ordinationem ratam haberet pro bono pacis. Itaque falſum eſt Leonem ceteros Epiſcopos reveſtiviſſe, hunc non item; generatim enim petiit, ut omnia in eo ſtatu manerent, in quo erant ante Synodum a Dioſcoro celebratam, nec unquam Domnum ab ea lege excepit, ſed cum ille mortuus foret, & in ejus locum ordinatus Maximus, S. Leo iſtum non ſecus ac Anatolium in communionem ſuſcepit. Factum Leonis confirmavit Synodus Chalcedonenſis, & Maximi ordinationem ratam habuit. Ex quibus intelligere eſt, non ſolum Pontificem retractaſſe, aut judicaſſe cauſam Maximi, ſed eum privatim pro bono pacis Maximum in communionem ſuſcepiſſe, non ſecus ac Anatolium, & utriuſque ordinationem ab univerſa Synodo Chalcedonenſi fuiſſe confirmatam; ſed de cauſa Domni plura dicemus alibi.

De cauſa Theodoreti.

THeodoretus Epiſcopus Cyri, qui cauſæ Joannis acerrimus fautor fuerat, & Eutychis, ac Dioſcori ſententiæ infenſiſſimus habebatur, in Synodo Epheſina Dioſcori abſens, imo & adeſſe litteris Imperatoriis prohibitus, damnatus, quo poſt hanc ſententiam niſi ad Occidentales confugeret, non habebat. Imperator enim Pſeudoſynodi ſententiam tuebatur, Domnus Antiochenus a Dioſcoro illectus Flaviani damnationi conſenſerat, & ipſe poſtea fuerat ab eadem Synodo damnatus, Flavianus Conſtantinopolitanus ſupremum diem obierat: omnes ferme Orientales conſentiebant ſententiæ in Flavianum latæ. Quis igitur dubitare poſſit, quin tum Theodoretus appellaturus fuerit ad Romanum Pontificem, ſi poteſtatem ille habuiſſet admittendarum appellationum ex Oriente, & retractandarum cauſarum, quæ ad Epiſcopos ſpectant. Hinc appellationum iſtarum patroni non dubitant aſſerere inter-

terpoſitam, Theodoreto ad Romanum Pontificem a judicio latrocinii Epheſini. At quam leviter id aſſerant, docet ipſa Theodoreti Epiſtola ad Leonem, in qua ne verbulum quidem occurrit, quo probari queat eum appellaſſe; quin imo contrarium ex ea colligitur. Primum igitur in ea fidem ſuam exponit, docet ſe inauditum, & abſentem damnatum, Pontificis opem, & conſilium implorat; expectare ſe dicit Apoſtolicæ Sedis ψῆφον, hoc eſt, calculum, & conſilium, non autem κριτηρίον, hoc eſt, judicium, ut ſcilicet ab eo doceatur, an judicio Dioſcori ſtare debeat, quod ipſum ſic exponit: *Ante omnia autem rogo, ut ſciam a vobis, an injuſtæ huic depoſitioni oporteat acquieſcere, an non: veſtram enim expecto ſententiam, & ſi judicatis me ſtare debere aſſertis, ſtabo*. Non petit igitur Theodoretus a Leone, ut judicium in ſe latum retractaret, & juridicam ſententiam de cauſa ſua ferret; ſed tantum, ut conſilium daret, num ſententiæ Epheſini judicii licet injuſtæ, ſtare deberet, an potius ad Concilium Occidentalium provocare. Et hac in re opem, atque auxilium Romani Pontificis implorat. Conſtat id ex Epiſtola ejuſdem eodem tempore ſcripta ad Renatum Romanum: *Hac igitur*, inquit, *de cauſa tuam oro ſanctitatem, ut perſuadeas ſanctiſſimo, ac beatiſſimo Archiepiſcopo, ut Apoſtolica utatur auctoritate, & præcipiat ad veſtrum convocare Concilium*. Et in Epiſtola ad Anatolium petit cauſam ſuam examinari non a ſolo Romano Pontifice; ſed ab Epiſcopis: *Magnitudinem tuam*, inquit, *obteſtor, hanc a victore Auguſto gratiam petas, ut in Occidentem veniam, ibique a Deo chariſſimis Epiſcopis judicer; at ſi vel minimum a fidei regula deflectere videar, in medium maris profundum dejiciar*. Et Epiſtola 138. ad eundem: *Ad hæc Deo dilectam illorum ſublimitatem obteſtamini, ut recte inſtitutis finem imponant*. Idem habet in Epiſtolis 139. & 140. ex quibus conſtat, Theodoretum non appellaſſe ad Pontificem Leonem, ſed tantum ab eo conſilium, & opem imploraſſe, ac petiiſſe ab Imperatoribus, ut in Concilio Occidentalium judicaretur.

II. Quid deinde geſtum fuerit, inquiramus: contendit Chriſtianus Lupus, Theodoretum a Leone fuiſſe reſtitutum, & reveſtitum Epiſcopatu, idque probare conatur, tum ex Epiſtola Leonis 93. ubi hæc ait: *Deus noſter, cujus invincibilis veritas ab omni hæreſeos macula mundum te ſecundum Apoſtolicæ Sedis judicium demonſtravit*: tum ex Synodi Chalcedonenſis actis, in quibus Theodoretus dicitur redditus Epiſcopatui a Leone. E contra Paſchaſius Quenellius obſervat, & probat, ex his minime colligi aliquod ſpeciale de reſtitutione Theodoreti judicium a Leone emiſſum, ſed ſolummodo Leonem communionem cum eo non abrupiſſe ob Decretum latrocinii Epheſini, quod plane irritum erat: *Nec enim*, inquit, *aliter S. Leo Theodoretum, quam Flavianum, & alios reſtituit, petens ſcilicet, ut cuncta in eodem ſtatu eſſent, in quo fuerant ante omne judicium, donec major ex toto orbe Sacerdotum numerus congregaretur*. Et certe judicium Leonis in gratiam Theodoreti latum, nihil aliud fuiſſe, quam litteras communionis, conſtat ex ſententia Legatorum ipſius Leonis act. 8. Concilii: *Theodoretum*, inquiunt, *ſanctiſſimus, ac beatiſſimus univerſæ Eccleſiæ Epiſcopus urbis Romæ Leo dudum in communionem ſuſcepit; ſicut litteræ ab eo ad noſtram humilitatem directæ teſtantur, &c.* Hi certe non omiſiſſent Decretum Synodale a Leone latum in gratiam Theodoreti, ſi quod ejuſmodi fuiſſet, nec ſolam communionem allegaſſent. Licet autem Synodus ob iſtam communionem Theodoretum in ſuo conſeſſu, invitis Ægyptiis, ſedere paſſa fuerit, non tamen arbitrata eſt, eum aliquo judicio fuiſſe purgatum. Sed cauſam ejus reſervavit, & interim hunc tum ob communionem ejus cum Leone, tum ob juſſum Imperatoris admiſit. Sic enim pronuntiant Judices: *præjudicium ex perſona reverendiſſimi Epiſcopi Theodoreti nulli generabitur, reſervata poſt hæc omni accuſatione, & vobis, & illi, & quæ invicem exercere volueritis*. Cum igitur ea, quæ graviora videbantur in Concilio examinata ſunt: de cauſa Theodoreti quæſitum eſt act. 8. in ea Theodoretus veluti in medium prodiit, dixitque, ſe preces obtuliſſe Imperatori, & libellos Romano Pontifici, quibus ſcilicet, ut antea obſervavimus, petebat cauſam ſuam exa-

minari in Synodo, & fidei ſuæ rationem reddebat: poſtulavit ut relegerentur; at Synodi Patres hoc unum ab eo petierunt, ut anathematizaret Neſtorium; cumque id feciſſet Theodoretus, & dixiſſet ſe ſubſcripſiſſe Leonis Epiſtolæ, judices pronuntiarunt, omnem jam de illo dubitationem eſſe ſublatam, cum anathema dixerit Neſtorio, a Leone ſuſceptus ſit, & fidei definitioni conſenſerit; ſupereſſe tantum, ut Synodi ſententia Eccleſiam ſuam recipiat, ut ſanctus Leo Archiepiſcopus judicavit *ἐδικαίωσεν*, hoc eſt juſtum, & æquum eſſe cenſuit. Tum omnes Epiſcopi acclamarunt, Theodoretum dignum eſſe ſede ſua, & ſinguli deinceps ſuffragium tulerunt de ejus reſtitutione, ac demum judices pronuntiarunt: *ſecundum Decretum ſancti Concilii Theodoretus ſanctiſſimus Epiſcopus Eccleſiam civitatis Cyri recipiat.* Conſtat ergo, Theodoretum non eſſe judiciali Decreto reſtitutum ante judicium univerſalis Synodi, quamvis nec ſanctus Leo, nec Maximus, nec Anatolius, nec denique Orientalium ullus communionis nexum cum eo abruperit: atque ideo illum ad Concilium admiſerunt ante judicium de cauſa latum. Ex dictis liquet primo, probari minime poſſe Theodoretum ad Leonem appellaſſe. Secundo, illum non fuiſſe reſtitutum a Leone vi alicujus decreti, aut judicii, ſed tantum ſuſceptum in communionem. Tertio, hujus cauſam plene, ac integre diſcuſſam in Synodo Chalcedonenſi, eumque in illa poſt anathema dictum Neſtorio ab omni ſuſpicione hæreſeos liberatum, & Sedi ſuæ penitus redditum. Quæ quidem tria omnes omnino Chriſtiani Lupi de Theodoreto commentationes evertunt.

De Eutherii Thyanenſis, & Helladii Tarſenſis Epiſtola ad Xiſtum, necnon de Eutychianæ appellationis libello ad Leonem, quæ monumenta Lupo obſtetricante prodeunt in lucem.

HUc uſque nihil ferme objecit Lupus, quod non fuerit ab aliis decantatum, at ſub finem libri ſui duo monumenta profert hactenus ignota, quæ cauſæ ſuæ non parum favere gloriatur.

II. Primum ex Epiſtola Eutherii Thyanenſis, & Helladii Tharſenſis ad Xiſtum ſcripta, quam latine ex manuſcripto Codice Cardinalis Caienatæ deſumpſit, in quo manuſcripto jactat ſe Lupus pluſquam ducentas Orientalium litteras inveniſſe, plurimum illuſtrantes acta Epheſini Concilii, & Chalcedonenſis hactenus ignotas, quas propediem ſe in lucem emiſſurum eſſe ſpopondit, quod & poſtea fecit, atque utinam, non modo latinam iſtarum Epiſtolarum verſionem, ſed & græcum haberemus textum, ex iis ſorte aliquid lucis horum temporum hiſtoriæ accederet. Sed ut de aliis nihil dicam, Epiſtolam Helladii hic ab ipſo relatam valde dubiam eſſe affirmo. Hæc enim ampullata eſt, næniis, ac fabulis plena, ejuſque tum ſententiæ tum verba impoſtoris ignorantiam, & ſtupiditatem arguunt. Sic autem incipit: *Multam providentiam per ſingula tempora faciens Dominus Chriſtus, alio tempore alia præparavit luminaria ad eorum ducatum, qui bonæ ſunt voluntatis, conjunctionemque contrariorum .... ſicut etiam ſub illo amore Pharaone beatum Moyſem contra Jannes, & Mambre, & ſuper Simonem Petrum bene orientem; ſic & contra eos, qui nunc inſurrexerunt tuam protulit ſanctitatem, per quam bonæ ſpei ſumus, & nos quod orbis terrarum ab Ægyptio liberetur errore, qui Moyſes exiſtens omnem quidem Ægyptum percutiet; ſalvabis vero omnem Iſraelitam populum orthodoxum: igitur contra veritatem multis millibus geſtis, & mundiſſima ortodoxiæ margarita multas concipiente inimicitias, & quantas nulla unquam tradit hiſtoria .... noſtrum quidem eſt, qui triplices, multipliceſque patimur tempeſtates, & pene in pyratas incidimus, ad eum clamare, qui a Deo productus eſt gubernator, eumque pro amore veritatis, quantum poſſibile eſt, edocere; tuæ autem gratiæ ſapientiæque eſt, non deſpicere neque tranſcurrere hujuſmodi quæſtionem, tantamque cauſam, ſed & perſcrutari cum dilectione boni laboris, & imponere emendationem cum tota conſtantia.* Quis iſtæc legens non ſatis intelligat, hæc eſſe recentioris cujuſdam Itali figmenta, quæ a Græcorum ſententia longiſſime abiunt.

III. Pergit idem; *& olim ſi quidem, ſæpius*

ſæpius jam, *ex Alexandria hæreticis zizaniis inſurgentibus ſufficit veſtra Apoſtolica ſedes per univerſum tempus illud ad mendacium convincendum*, *impietatemque convincendam*, *& corrigenda*, *quæ neceſſarium fuit*, *muniendumque orbem terrarum ad gloriam Chriſti tam ſub illo ter beato*, *& inter ſanctos habendo Damaſo*, *quam ſub pluribus aliis glorioſis*, *& admirabilibus*. Quæro, quandonam Damaſus, & alii Pontifices emergentia ex Ægypto hæreſeos zizania convicerint, & repreſſerint? Duo exempla profert Chriſtianus Lupus Petri Alexandrini, & Maximi Cynici, ut putat, appellationes. Atqui neuter appellavit, neuter reſtitutus eſt a Damaſo, ſed ille a populo receptus, hic ab Alexandrino Epiſcopo ordinatus Antiſtes Conſtantinopolitanus, receptus minime eſt. Adde, quod in neutrius cauſa de zizaniis hæreſeos agebatur, & ideo imperite in exemplum adducitur. Videtur impoſtor ad Arii cauſam ſpectare, ſed illa præterquam quod non eſt compreſſa Romani Pontificis auctoritate, nihil ad Damaſum ſpectat, qui poſt extinctum Arium ſuſcepit Pontificatum. Hoc autem impoſtoris opus eſſe arguunt hæc verba: *tam ſub illo ter beato*, *& inter ſanctos habendo Epiſcopo Damaſo*, *quam ſub pluribus aliis glorioſis*, *& admirabilibus*. Qui ſunt iſti glorioſi, & admirabiles Pontifices, qui poſt Damaſum uſque ad Sixtum, hæreſim ex Ægypto naſcentem compreſſerunt. A Damaſo ad Sixtum ſex ſunt tantum Pontifices, quibus cum Ægyptiis nulla de fide dimicatio fuit. Videtur impoſtor ad ea, quæ Pontificatum Sixti ſecuta ſunt, attendiſſe.

IV. Verum Epilogus ejuſdem Epiſtolæ non minus facetus eſt; ſic ſe habet: *hæc pauca de plurimis cum multa abbreviatione conſcripſimus ſcientes*, *quod horum malorum nimietas non ſolum Jeremiæ lamentationibus digna ſit*, *ſed & univerſam tragœdiam ſuperaverit*. Hæc, & alia ejuſmodi ab Epiſcoporum gravitate aliena ſunt, & recentioris cujuſdam nugamenta eſſe potius videntur.

V. Verum quidquid ſit, etiamſi iſtæc Epiſtola eſſet extra omne dubium, nihil tamen ex ea poſſet Lupus inferre, nec enim illi provocant ad Romanum Pontificem a judicio in ſe lato, ſed tantum ejus opem implorant: *Cujus*, inquit, *rei gratia & nos præſumimus has ſupplicationes offerre*, *ut adjuvetis orbem terrarum*, *& in illa parte*, *quæ errat*, *& in illa*, *quæ tyrannidem ſuſtinet*; & in fine: *Rogamus vero*, *& ſanctis tuæ religioſitatis provolvimur pedibus*, *ut manum porrigas ſalutarem*, *& auferas mundi naufragium*, *omniumque horum inquiſitionem jubeas fieri*, *& his illicitis cæleſtem ſuperduci correctionem*. Petunt ergo tantum auxilium, & opem Romani Pontificis, non autem ejus de ſua cauſa judicium.

VI. Alterum monumentum ibidem a Lupo prolatum eſt Epiſtola Eutychis ad Leonem ſcripta, poſtquam damnatus eſt, quæ quidem Lupo non parum obeſt, & ea, quæ de Eutychis negotio a nobis ſupra dicta ſunt, mirum in modum confirmat.

VII. Ex ea enim colligitur, Eutychem ad Leonem confugiſſe, non quidem quaſi appellantem ad judicium, ut reſtitueretur, ſed tantum poſtulantem, ne propter ſententiam in ſe latam a communione Epiſcopi Romani removeretur: *Obſecro*, inquit poſt expoſitam fidem ſuam, *nullo mihi judicio facto ex iis*, *quæ per inſidias contra me geſta ſunt*, *quæ viſa vobis fuerit ſuper fidem proferre ſententiam*, *& nullam deinceps permittere a factioſis contra me ſententiam procedere*, *& non excuti*, *& eximi de numere orthodoxorum eum*, *qui in continentia*, *& charitate ſeptuaginta annos vitam peregit ita*, *ut in ipſo exitu vitæ naufragium patiatur*. Rogat ergo Leonem Eutyches, ut ſe pro orthodoxo habeat: nec ob judicium Flaviani a communione ſua removeatur. At ne verbo quidem ſignificat in hac Epiſtola, ſe appellare, aut appellaſſe Romanum Pontificem. Huc tamen trahere conatur Lupus hæc verba: *Rogabam*, *ut innoteſcerent iſta ſanctitati veſtræ*, *& quod vobis videretur*, *judicaretis*, *omnibus modis me ſecuturum*, *quæ probaſſetis*.

VIII. Verum his verbis appellationem non contineri docet Baſilius in Synodo Conſtantinopolitana act. 1. Concil. Chalcedon. col. 244. tom. 4. Conc. *Scio*, inquit, *quia dixit religioſus Archimandrita Eutyches*: *ſi præceperint mihi patres Romanus*, *& Alexandrinus*, *dico hoc ipſum*, *hoc au-*

tem non quaſi appellans dixit, *ſed dicens, non ſum auſus dicere propter patres*. Itaque gratias habemus Chriſtiano Lupo, qui nobis ſubminiſtravit Epiſtolam illam Eutychis ad Leonem, cum ex ea conſtet, Eutychem libellum appellationis non dediſſe ad Pontificem, ſed tantum ab eo petiiſſe, quid ille de fide Incarnationis ſentiret pollicitus ſe conſenſurum iis, quæ probaſſet.

De cauſa Joannis Talaïæ, nec non de exemplis judiciorum Eccleſiaſticorum apud Græcos uſque ad diviſionem Orientalis, & Occidentalis Eccleſiæ.

HUc uſque Chriſtianum Lupum, & alios ejuſdem cum ipſo ſententiæ aggreſſi ſumus; nunc etiam cogimur ab ipſomet Marca diſſentire in cauſa Joannis Patriarchæ Alexandrini, quem Petrus Mongus, jubente Imperatore Zenone, & conſentiente Acacio Conſtantinopolitano, Epiſcopatu deturbavit. Ille ejectus Antiochiam ad Calendionem Antiochenum perrexit, & ſumptis ab eo interceſſionis litteris, ad Romanum Pontificem appellavit, Romamque profugit ad Symplicium tum temporis hujus urbis Epiſcopum: eo mortuo Romanæ Eccleſiæ Epiſcopatum anno 483. ſortitus eſt Clemens, qui Legatos Vitalem, & Miſenum ad Zenonem miſit, quibus in mandatis dedit, ut peterent Concilium Chalcedonenſe confirmari, Petrum Mongum exturbari, & Acacium Romam mitti, adjiciens, ut Acacium, ni ſponte Romam properaret, ad dicendam cauſam citarent.

II. Illi vero nihil eorum, quæ in mandatis habebant perfecerunt, ſed cum Acacio communicarunt, paſſique ſunt, ut Petri nomen in dypticis publice recitaretur. Quamobrem hi in Synodo Romæ tum habita accuſati a communione ſuſpenſi ſunt. In eadem Synodo ſententia excommunicationis in Acacium lata. Verum iſta nullum robur habuit in Oriente; nec enim Joannes eſt reſtitutus, nec Mongus, aut Acacius ſedibus ſuis exturbati ſunt.

III. Ex his colligit Petrus de Marca, in cauſis fidei ad Romanum Epiſcopum appellari poſſe etiam ab Orientis Synodis. Verum iſtud exemplum non videtur ad propoſitum pertinere; primum enim nullum erat judicium in Joannem latum in ulla Synodo, ſed tantum per vim a Mongo exturbatus fuerat ſuffragante Imperatore, nec repugnante Acacio; quando igitur dicit Liberatus, eum appellaſſe, non proprie id accipiendum quaſi a judicio in ſe lato provocarit; ſed quia vexatus confugit, & opem imploravit a Sede Apoſtolica. Secundo, hinc quidem apparet, Pontificem Romanum ejus reſtituendi, & Acacii ad cauſam dicendam evocandi jus ſibi vindicaſſe ſecundum Sardicenſes Canones, & legem Valentiniani: at Orientales iſtud jus Pontifici detuliſſe, ex his minime probatur. Tertio, Joannes Talaia non omnino innocens videtur; quippe qui contra jusjurandum proprium ad Sedem Alexandrinam foret evectus. Nec Acacius adeo nocens erat, cum Petrus Mongus, cum quo communionem habebat, profiteretur ſe Synodi Chalcedonenſis decretis adhærere. Quarto, Felix in hac cauſa ſe geſſit tantum, ut executorem Concilii Chalcedonenſis: unde *merito*, inquit Felix ad Vetranionem, *prædictus Acacius Apoſtolicæ Sedis, quæ nunc executrix utique ſæpe dicti Chalcedonenſis Concilii pro fide Catholica tunc probati non defuit*.

IV. Unde Gelaſius in Epiſt. ad Fauſtum ait, deceſſorem ſuum *veteris executorem fuiſſe non novellæ ſanctionis*, *quod*, inquit, *Præſuli non ſolum Apoſtolico facere licet, ſed cuicunque Pontifici*. Hinc patet, Felicem nihil in hac cauſa geſſiſſe propria auctoritate, ſed tantum auctoritate Chalcedonenſis Concilii.

V. Quinto, cauſam Joannis Talaïæ non ſolus judicavit Felix, ſed in Synodo Occidentalium.

VI. Sexto, cauſa Joannis ad Romanum Pontificem ex utriuſque partis conſenſu devolvebatur; nam ut teſtis Gelaſius Epiſt. 13. Acacius, & Imperator promiſerant Legatis, eam Sedi Apoſtolicæ eſſe reſervandam.

VII. Septimo, peculiaris erat ratio, propter quam Joannes Talaia a Pontifice Romano judicandus erat; quia cum eſſet ſecundæ Sedis Epiſcopus, indecens videbatur eum

Digitized by Google

eum ab alia Sede, quam a prima judicari, ut docet Gelaſius Epiſt. 13. Ex his abunde liquet, cauſam iſtam Joannis Talaïæ in exemplum appellationum trahi minime poſſe, ut a Petro de Marca factum eſt.

VIII. Verum idem multo gravius errat, cum dicit in eodem capite Romanos Antiſtites in cauſis fidei primam ad ſe earum cognitionem traxiſſe; miror id excidiſſe viro juſtitiæ, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ tam perito. Quis enim neſcit, omnes ferme hæreſes, & hæreticos a propriis Epiſcopis, aut Conciliis Provinciæ fuiſſe damnatos, inconſulto Romano Pontifice? Ita Ophitarum hæreſis a Synodo Epiſcoporum quondam in Bythinia damnata, Caianorum in Concilio Syriæ proſcriptus error. Cerdon ejuſque diſcipuli ab Orientalibus damnati. Pauli Samoſateni impietas ab Orientalibus confoſſa. Arius ab Alexandro proſcriptus. Euſthatii deliræ opiniones a Gangrenſi Synodo reprobatæ. Eunomæorum audacia in Concilio viginti Epiſcoporum repreſſa. Apollinariſtarum error in Alexandrino Concilio proſcriptus. Eutychis hæreſis a Flaviano damnata. Pelagii errores in Conciliis Dioſpolitano, Carthaginenſi,& Milevitano proſcripti. Priſcillianiſtarum fœditas a Gallis,& Hiſpanis expulſa. Semipelagiani in Concilio Arauſicano damnati. Felicis, & Elipandi dogma in Synodo Francofordienſi rejectum, &c. Finis enim nullus eſſet, ſi cuncta vellem enumerare damnatarum a Synodis Provinciarum hæreſeon exempla, & quidem inconſulto Romano Pontifice. Non diffiteor tamen, quin aliquando de illarum damnatione relatum fuerit ad Romanum Epiſcopum. Verum iſtud privilegium, quod præ ceteris Romano competebat Epiſcopo, ad ceteros etiam magnarum Sedium Epiſcopos pertinebat, ad quos judicia Synodorum paulo majoris momenti referebantur, non quidem ut retractarentur, ſed ut unanimi conſenſu confirmarentur, & hæretici rejicerentur ab omnibus. Sic Synodus Antiochena ad Romanum, Alexandrinum, & alios Præſules retulit de damnatione Pauli Samoſateni: ſic Alexander Alexandrinus de damnatione Arii certiores fecit Epiſcopos quamplurimos Orientis, & imprimis Conſtantinopolitanum Antiſtitem, & alii quamplurimi idem ſæpe fecerunt.

IX. Verum ubi res videbatur eſſe minoris momenti, ut Euſtathii damnatio, aut quando quis ob errorem jam unanimi conſenſu proſcriptum damnabatur, ut in Eutychis negotio, tunc vel ejuſdem tantum Provinciæ Epiſcopi, vel ſaltem viciniores admonebantur. Non tamen nego, quin relationes hujuſmodi ſæpe ſæpius ad Romanam Sedem factæ fuerint duabus de cauſis. Prima, ob ejus Primatum. Secunda, quia una Eccleſia Romana ab Orientalibus admonebatur vice omnium Occidentalium, ac præcipue Italorum, & Gallorum, ut per eam quid in Oriente geſtum foret, iſti cognoſcerent. Verum præcipua relationum illarum neceſſitas oritur ex unitate fidei, quæ debet eſſe inter omnes Eccleſias eodem communionis vinculo conjunctas.

X. Idcirco cum aliquis damnatur ob fidem, de cauſa communi agitur. Nam ſimul cum eo damnantur quicunque cum illo ſentiunt: hinc factum, ut ita damnati confugere poſſunt ad Eccleſias ſecum ſentientes, ſi quas reperirent, utque illæ viciſſim Eccleſiæ poſſent iſtos tueri, & illos, a quibus lata eſt ſententia a communione ſua removere, quia communio eſſe non debet inter eos, qui diverſam fidem habent. Hinc oritur inter Eccleſias ſchiſma, ad quod tollendum nullum efficacius videtur eſſe remedium, quam Concilii univerſalis convocatio, in quo inter diſſidentes Eccleſias judicium fertur. Id cernere eſt in cauſa Arii, & aliis fere omnibus, quæ Eccleſiam magnis motibus turbarunt. Sed ut rem in pauca conferam; conſtat ex dictis, Romanum Pontificem non poſſe ad ſe trahere cognitionem primam cauſarum fidei, nec eam per appellationem ad ipſum devolvi, tanquam ad ſupremum judicem; ſed tantum ei licere doctrinam illam, quam veram eſſe putat, defendere, & diverſa ſentientes a communione ſua removere, ac demum Concilium etiam poſtulare, aut convocare (ſi opus fuerit, aut ſi neceſſitas poſtulaverit) ad diſceptandam controverſiam de fide.

XI. At, inquit Marca, cum Romanus Epiſcopus primam Sedem obtineat, ejus debet prima eſſe ſententia, ut loquitur Facun-

cundus Hermianenſis, eoque jure uſus eſt Papa Cæleſtinus adverſus Neſtorium.

XII. Reſpondeo, primam, ac præcipuam eſſe debere Romani Pontificis ſententiam, hoc eſt, judicium ejus maximi fieri, & pluris æſtimari, quam ceterorum. Idque, ut recte obſervat Petrus de Marca, quia primam ſedem tenet; at inde velle inferre, ipſum primam ratione temporis debere ferre ſententiam, non minus abſurdum eſt, ac ſi quis ex eo, quod Præſes ſupremi Senatus primum inter judices locum obtinet, vellet concludere, primam in reos ab ipſo ferri ſententiam debere, etiam ante judices inferiores.

XIII. Exemplum porro Neſtorii opinonem Marcæ non confirmat; nec enim Cæleſtinus ad ſe traxit primam cognitionem cauſæ Neſtorii, ſed ipſe Neſtorius, & Cyrillus cauſam hanc ad Cæleſtinum detulerunt: is autem una cum Synodo Romæ celebrata cum ex quaternionibus Neſtorii ad ſe miſſis intellexiſſet, illum ab Alexandrinæ, & Romanæ, imo & univerſalis Eccleſiæ fide diſſentire, ſcripſit tum ad Cyrillum Alexandrinum, tum ad Joannem Antiochenum, eum, ni intra decem dies ab ejus decreti notitia numerandos revocaret errorem, & profiteretur ſe idem ſentire cum Romana, Alexandrina, & univerſali Eccleſia, ab univerſalis Eccleſiæ communione ejiciendum eſſe. Cæleſtini ſententiam ſecutus eſt Cyrillus cum ſuis Alexandrinis, & Neſtorium a communione ſua ſemovit, At Joannes, & alii Orientales ipſum defenderunt. Hinc natum diſſidium, ad quod componendum Synodus Epheſina convocata eſt, quæ Neſtorium depoſuit; nam ille huc uſque ſedem retinuerat. Ex his diſcimus, Romanum Pontificem non ad ſe traxiſſe primam cognitionem cauſæ Neſtorii, ſed hanc illi ultro delatam, nec eam ſupremo judicio ab illo definitam, ſed tantum Neſtorium, quoniam a fide Eccleſiæ ſuæ, necnon Alexandrinæ, ac, ut putabat, univerſalis Eccleſiæ aliena docebat, declaraſſe excommunicandum, quod ipſum præſtiterant ante Cæleſtinum Archimandritæ Conſtantinopolitani, & alii multi etiam Laici, qui ab ejus communione ante Cæleſtini ſententiam receſſerant. Verum tandem e diverticulo redeamus in viam: poſt Acacii damnationem per aliquot annos Eccleſiæ Orientales a Romana communione ſeparatæ ſunt, donec Juſtinus Imperator anno 510. pro bono pacis juſſit, ut Epiſcopi Orientis libellum ab Hormiſda confectum probarent, & ea lege pax inter Eccleſias ſancita eſt. Verum hanc turbaverunt nonnulli motus ab Acephalis, qui Eutychianorum erant reliquiæ, concitati. Inter hos inſignis erat Anthimus Trapezuntius, qui, propria ſede relicta, Conſtantinopolitanam contra Canones invaſit, utque ſe fidem ſanam tenere perſuaderet, Imperatori rationem ejus quærenti generatim reſpondit, ſe facturum *quæcumque magnæ Sedis Apoſtolicæ Antiſtes juberet*, & ad Patriarchas ſcripſit, ſe ſecuturum per omnia Sedem Apoſtolicam: ita cum cauſam ſuam Romani Epiſcopi judicio Anthimus ultro ſubjeciſſet, venit Conſtantinopolim Agapetus, apud quem Monachi accuſarunt Anthimum, cujus ordinationem vitioſam eſſe cernens Agapetus, ſtatim tum Conſtantinopolitana ſede ejecit, ſuffragante, & adjuvante Imperatore, & in ejus locum ordinavit Mennam. Illa autem ordinatio non magis oſtendit jus fuiſſe Romanis Pontificibus ordinandi, aut dejiciendi Conſtantinopolitani Epiſcopi, quam ordinatio Chryſoſtomi a Theophilo, & Anatolii a Dioſcoro probet, jus eſſe Alexandrino ordinandi Conſtantinopolitani Epiſcopi, aut ſimiliter ordinatio Maximi ab Anatolio, & Calendionis ab Acacio probet, jus eſſe Conſtantinopolitano ordinandi Antiocheni; hæc enim ſunt extra ordinem geſta ab Agapeto ad preces Orientalium. Verum adverſarii Anthimi non contenti illum de Sede Conſtantinopolitana deturbaſſe, libellos accuſationum obtulerunt, ut non modo e Sede Conſtantinopolitana, ſed & e Trapezuntina, ac omni, honore Epiſcopali, imo & communione, privaretur. Huic licet judicium fugienti, & in errore permanenti pœnitentiæ tempus dedit Agapetus, qui paulo poſt e vivis abiit. Poſt ejus mortem Synodus Conſtantinopolitana, cui præfuit Mennas definitivam in Anthimum ſententiam tulit: in eadem Synodo Severus, Petrus, & Zoaras damnati ſunt, judiciumque iſtius Synodi

in

in alia Synodo Hieroſolymitana ab Epiſcopis Orientis probatum. Hæc omnia geſta ſunt poſt mortem Agapeti, cum nullus eſſet Romanus Pontifex electus. Ex iis perſpicere eſt, primo Agapetum cauſam Anthimi judicaſſe, ut judicem ab ipſo reo electum, & poſtulatum. Secundo, Agapetum omnia hæc egiſſe ex Imperatoris mandato, conſenſu Orientalium. Tertio, definitivam in Anthimum ſententiam prolatam fuiſſe non ab ipſo Agapeto, ſed a Menna, & Synodo Orientali, vacante Sede Apoſtolica. Quarto, in Severum, Petrum, & alios eandem ſententiam eſſe latam, quæ res oſtendit falli Marcam, cum ait cauſas fidei ſine Pontificis Romani auctoritate judicari non poſſe.

XIII. Quantum autem ab iſta opinione alieni fuerint Orientales, manifeſte docet Conſtantinopolitana ſecunda Synodus. Quæ non modo abſente, ſed & reclamante, ac renuente, imo & contrarium decernente Pontifice Vigilio, tria capitula damnavit.

XIV. Poſt hæc Monothelitarum dogma emerſit; hoc primum Sophronius Hieroſolymitanus in Concilio damnavit, tantumque abfuit ut Honorius Romanus Pontifex primus in hæreticos inſurgeret, quin e contra illorum ad minimum Patronus extitit. In Occidentem per Pyrrhum, qui illuc relegatus fuerat doctrina Monothelitarum diſſeminata; quæ res Theodorum, ac poſtea Martinum Romanum Epiſcopum ad extinguendam illam hæreſim excitavit. Hic non ſolus, ſed in Concilio plurimorum Epiſcoporum cauſam univerſam diſcuſſit, & Monothelitarum dogma reprobavit: cauſa tamen non eſt finita ante judicium Synodi univerſalis Conſtantinopolitanæ, ubi omnia de integro tractata ſunt.

XV. Denique Ignatius Patriarcha Conſtantinopolitanus a Photio ejectus, & in Synodo damnatus non provocavit ad Pontificem Romanum, ſed ipſe Photius, ut firmius haberetur judicium in Ignatium latum, Synodum maiorem celebravit, obtinuitque Legatos a Nicolao I. Pontifice Romano, qui damnationi Ignatii conſenſerunt. Hunc illorum conſenſum reſcidit poſtea Nicolaus, & Photium a communione ſua ejecit. Permanſit tamen ille in throno donec Baſilius Imperator poſt mortem Michaelis Ignatium revocavit, qui Romani Epiſcopi judicio non contentus, petiit ab Imperatore, ut Synodum œcumenicam convocaret. Ex his, ut puto, demonſtratur, Græcos uſque ad Photii tempora res Eccleſiaſticas in Synodis ſuis tractaſſe, nec ſupremum habuiſſe Romani Pontificis judicium, etiam in rebus fidei,

XVI. Quod autem attinet ad judicia in Epiſcopos, aut Clericos in his partibus ſpeciatim lata, paucorum nunc memoria ſupereſt. Verum intelligere datur, illa omnia finita prorſus, & terminata fuiſſe in Græcia, nec datum appellationi locum, ex eo quod neminem fere video, qui per hæc tempora dejectus in Synodis Græcorum ad Romanum Pontificem provocarit, & ab eo fuerit reſtitutus; quamvis haud dubium ſit, quin plurimi fuerint ibi vel ab Epiſcopis, vel a Synodis dejecti. Dicendum eſt igitur, apud Græcos nulli appellationi ad Romanum Epiſcopum locum fuiſſe.

§. Ultimus.

Nonnulla judiciorum Eccleſiaſticorum in Occidente exempla recentiora curſim perſtringuntur.

AT in Occidente poſt quintum Eccleſiæ ſæculum appellationum ad Romanum Pontificem uſus in cauſis Epiſcoporum invaluit: nonnulla tamen extant exempla appellationum ejuſmodi, vel rejectarum, vel certe non multo in pretio habitarum. Sic Paulus Archiepiſcopus Cretæ Joannem Epiſcopum Lappenſem a ſuo ad Romani Epiſcopi judicium provocantem dimittere noluit, & appellationem ejus inconvenientem eſſe judicavit; docet id Epiſtola Vitaliani Romani Epiſcopi ad hunc Paulum, in qua reprehendit *eum, quod non ſolum noluiſſet abſolvere;* hoc eſt mittere Joannem Lappenſem ad Principis Apoſtolorum limina, ſed quod magis ei id quærenti reſpondiſſet, quia *non competenter quæris.*

II. In Gallia ſæpe ſæpius appellationes ad Romanum Pontificem non magni habitæ

bitæ ſunt: ſic Contumelioſus Reienſis a Cæſario Arelatenſi damnatus, cum provocaſſet ad Pontificem, appellatione pendente, Epiſcopatu ſpoliatus, & damnationis ſententia executioni mandata: quod quidem Agapetus indigne tulit, putavitque, per illud præjudium inferri appellationi, *quia*, inquit, *ſi in executionem mittitur prima ſententia, ſecunda non habet cognitio, quod requirat.*

III. In Concilio Lugdunenſi anni 567. Salonius Ebredunenſis, & Sagittarius Vapincenſis dejecti Regem adierunt, & ab eo licentiam impetrarunt eundi ad urbem Romam illuc a judicio Epiſcoporum provocantes. Verum hanc appellationem parvi facientes Gallicani nullos Romam miſerunt, qui reos accuſarent, aut convincerent, cum igitur damnati dixiſſent, ſe injuſte dejectos a Joanne III. litteras obtinent ad Regem in quibus eos locis ſuis reſtitui jubebat: *Quod Rex*, inquit Gregorius, *ſine mora caſtigatis prius illis verbis multis implevit.* At Gallicani Epiſcopi non eodem modo judicium Romani Epiſcopi reveriti ſunt, quin imo Victorem Epiſcopum illorum prius accuſatorem a communione ſuſpenderunt, quod cum eis in gratiam, & communionem rediiſſet, illi tamen Sedem ſuam retinuerunt auctoritate, & gratia regis, qui facilior erat, donec in congregata apud Cabillonum Synodo iterata eſt illa accuſatio, objecta illis vetera crimina, & non ſolum de adulteriis, verum etiam de homicidiis accuſati ſunt: *ſed hæc per pœnitentiam purgari poſſe cenſentes Epiſcopi, illud eſt additum, quod eſſent rei majeſtatis, & patriæ proditores, qua de cauſa ab Epiſcopatu diſcincti in Baſilicam ſancti Marcelli ſub cuſtodia detruduntur, ex qua per fugam elapſi diſceſſerunt per diverſa vagantes, donec in civitatibus eorum alii ſubrogati ſunt.*

IV. Eodem ſæculo Promotus Presbyter, & Prætextatus Rothomagenſis in Synodo Pariſienſi, Ægydius Metenſis a Rhemenſi, Deſiderius Viennenſis in Cabilonenſi etiam inconſulto Romano Epiſcopo dejecti ad eum minime provocaverunt, ſtatimque Synodorum ſententia in eos executioni mandata; quod argumento eſt, nondum ſolemnem fuiſſe Gallorum morem appellandi ad Romanum Pontificem.

V. Sæculo item nono nonnulla occurrunt appellationum neglectarum exempla; primum eſt in cauſa Aldrici Cenomanenſis, qui appellato licet Pontifice dejectus eſt, nulla appellationis ejus ratione habita, ut conſtat ex Epiſtola 1. Gregorii IV. in qua queritur, appellationem ejus a Gallis flocci fieri: *Liceat*, inquit, *illi poſt auditionem Primatus Diœceſeos, ſi neceſſe fuerit nos appellare, & noſtra auctoritate aut ante nos, aut ante Legatos noſtros ex latere miſſos juxta Patrum* (ſcilicet Sardicenſium) *Decreta ſuas exercere, aut ferre actiones, nullusque illum ante hæc judicet, aut judicare præſumat . . . nec quiſquam frivolus, aut contentioſus, ſive contumax hæc irrationabiliter præcipere contendat cum & auctoritate Canonum, & prædeceſſorum noſtrum decretis ſancitum ſit, ut Epiſcopus accuſatus, ſi voluerit, appellet Romanum Pontificem*; & poſtea: *maneat memoratus Aldricus hac Apoſtolica auctoritate uſque ad præſentiam Sedis Apoſtolicæ ſemper Epiſcopus . . . . nec, antequam huc veniat, ſuccumbat judicio . . . prædictæ Apoſtolicæ ſanctæ Sedis, ſi voluerit, & neceſſe fuerit, appellet Antiſtitem.* Ex his diſcere eſt, Gallicanos tum temporis Epiſcopos nullam habuiſſe appellationum ad Romanum Pontificem rationem, & ea non obſtante ſententiam in Provincia latam executioni mandari voluiſſe, ideoque a Gregorio IV. increpatos fuiſſe.

VI. Secundum exemplum eſt in cauſa Rothadi Sueſſionenſis, quem Gallicani Epiſcopi provocantem ad Romanam Sedem, nulla appellationis ratione habita, de ſede dejecerunt, & in Monaſterium retruſerunt, alio Epiſcopo ejus in locum ordinato: id ægerrime tulit Nicolaus Pontifex ſic ad eos ſcribens Epiſt. 32. *Ignoraſſe autem fraternitatem veſtram non patimur, animum noſtrum non mediocriter læſum eo quod ſecundum geſtorum tenorem, & veſtrarum ſuggeſtionum, quas ad Sedem Apoſtolicam direxiſtis, cognitionem, appellantem eumdem Rothadum Apoſtolicam Sedem depoſueritis, ac in Monaſterio detruſeritis, quod non niſi in contemptum beati Petri, cujus judicium expetivit, & in contumeliam ſacrorum Canonum, & Eccleſiaſticarum traditionum præ-* ſum-

Digitized by Google

ſumptum, ac temere admiſſum minime dubitatur. Allegat deinde Sardicenſes Canones. Ad hæc Porro Galli reponebant, *appellationes ejus fuiſſe excuſationes*. Addebant, eum poſt appellationem vocem mutaſſe, & Concilium Epiſcoporum expetiiſſe, *ab electis autem judicibus appellari non poſſe*. Hoc præcipue urget Hincmarus in Epiſtola, quam ad Nicolaum de Rothadi negotio miſit. Cum enim tum non liceret Gallis omnino inficiari, quin ab Epiſcoporum judicio ad Sedem Apoſtolicam appellari poſſet, rationem hanc adinvenerunt appellationum ejuſmodi impediendarum, renovantes Africanæ Synodi ſtatutum: *ab electis judicibus appellare non licet*. Hac igitur utentes regula illorum, qui ſteterant in judicio, cauſamque ſuam ultro illic egerant quaſi judices elegiſſent, appellationes nihili faciebant. Porro licet Rothadus poſtea ſit reſtitutus, non tamen a ſententia ſua receſſere Gallicani Epiſcopi, ut docet Hincmarus in capit. 5. opuſculi 55. capit. namque Nicolaus judicium Synodi non irritavit, ſed veniam petentem Rothadum ſuſcepit, eumque pro bono pacis reſtituere Galli, cum præſertim jam mortuus foret is, qui in locum ejus dejecti fuerat ordinatus.

VII. Tertium exemplum eſt Hincmari Laudunenſis, quem ad Sedem Apoſtolicam ſæpius licet appellantem Epiſcopi Gallicani dejecerunt, primum in Concilio apud Vermeriam, deinde in Attiniaco, ac demum in Duziacenſi & depoſitionis ſententia executioni mandata eſt reclamante licet Hadriano II. Pontifice. Porro Hincmarus, & alii Gallicani Antiſtites, tum temporis appellationes non omnino rejiciebant; ſed tam ſtrictis limitibus eas cohibebant, ut nihil ferme reliquum eſſet Romano Pontifici.

VIII. Primo enim negabant appellari poſſe ante judicium latum, & omnes hujuſmodi appellationes ut fruſtratorias rejiciebant. Secundo, appellationes Romæ judicari non poſſe aſſerebant, ſed tantum in Provincia. Tertio, contendebant priores judices ſedere debere in ſecundo judicio. Quarto, cenſebant locum ſecundo judicio dari non oportere a Romano Pontifice, niſi quando veriſimillimum erat damnatum eſſe innocentem, non autem quando quis aut confeſſus, aut manifeſte convictus erat. Quinto, illum qui appellaverat pendente appellatione pro depoſito, ac damnato habebant: uno verbo, non aliud jus concedebant Romano Pontifici, quam quod Sardicenſibus Canonibus continetur, ut a nobis expoſiti ſunt ſupra, quod quidem proprie non eſt appellationis admittendæ, ſed tantum reviſionis concedendæ. Illud inſuper addentes ex Africanis Canonibus ab electis judicibus, vel ab iis, quos Primas dederit ex conſenſu partium appellari non poſſe. Hæc conſtant ex Epiſtolis Caroli Calvi ad Hadrianum II. & Joannem VIII. ab Hincmaro conſcriptis, nec non ex reſcripto Concilii Duziacenſis ad eumdem Hadrianum. Quæ noviſſime edidit Gerbaſius ad finem operis ſui nunquam non ſatis laudandi de majoribus Epiſcoporum cauſis, quem de ceteris Synodorum Provincialium judiciis conſulere poteris; nos ea non attingimus, quia ad appellationes, de quibus hic præcipue agimus, non pertinent. Ceterum non omnia judiciorum Eccleſiaſticorum exempla retulimus, quod infinitum fuiſſet, ſed tantum præcipua; ſed nec iſta fuſe expoſuimus, quod alienum erat a propoſito, verum ea tantum, quæ ad propoſitum noſtrum faciebant, obſervavimus, quia hæc, & alia fuſius narrare hiſtoricorum eſt.

EPILOGUS.

Antequam huic diſſertationi finem imponamus ea, quæ a nobis huc uſque probata ſunt, breviter reſumere juvat: Primum igitur docuimus jure antiquiſſimo ſummam poteſtatem judicandi de Epiſcopis non ſecus ac de Presbyteris ad Synodum Provinciæ pertinuiſſe. Secundo, oſtendimus Canonibus Sardicenſibus non eſſe conceſſum ſummo Pontifici jus appellationis admittendæ, ſed tantum reviſionis decernendæ. Tertio, docuimus jus Canonibus Sardicenſibus ſtatutum nunquam in Oriente, ac ſero in Occidente fuiſſe receptum. Quarto, probavimus quatuor primis Eccleſiæ ſæculis nullum proprie dictæ appellationis exemplum reperiri. Quinto, demonſtravimus quinto Eccleſiæ ſæculo de jure appellationum decertatum eſſe cum Romanis Ponti-

ficibus. Sexto, advertimus poſterioribus Eccleſiæ ſæculis nulla ferme extare appellationum ex Oriente exempla, & in Occidente fuiſſe nonnullos, qui eas non probarent, vel mirum in modum coercerent. Obſervavimus, controverſias fidei primum iudicatas ubi naſcebantur, quod ſi de illo judicio Eccleſiæ ſecum invicem diſſentirent, ultimum, ac ſupremum judicium fuiſſe penes Eccleſiam, & Synodum univerſalem.

II. Ceterum licet ea fuerit Eccleſiæ ordinaria diſciplina, negare tamen nolim, quin extent nonnulla exempla, quibus probari videtur hanc nonnunquam obſervatam minime fuiſſe. Verum primo juri, & conſuetudini ordinariæ ſtandum eſt, non exemplis quibuſdam hinc & inde petitis.

III. Secundo, obſervandum eſt id a natura inſitum eſſe omnibus hominibus, ut cum iniquius ſecum actum eſſe putant, ad eos confugiant, qui aliquam auctoritatem habent, & apud quos aliquam gratiam ſperare poſſunt: hinc videmus multos a Synodis damnatos non ſolum ad Pontificem Romanum, ſed nonnunquam ad Imperatores, aliquando ad alias Sedes, & ſæpius ad majores Synodos confugiſſe.

IV. Tertio, eadem de cauſa videre eſt homines in ſua Provincia damnatos ab aliis Synodis purgatos fuiſſe, cum præſertim accuſatores ipſi, aut judices poſterius iſtud judicium non recuſabant.

V. Quarto, innumeris licet Canonibus eſſet vetitum, ne quis excommunicatum in communionem ſuſciperet; attamen ubi perſpicuum erat aliquem innocentem per vim, vel per gratiam, aut omiſſa legitima judicandi forma damnatum eſſe, poterat ab aliis Epiſcopis in communionem ſuſcipi, imo & reſtitui.

VI. Quinto denique, cum omnes Epiſcopi unum, ac ſolidum habeant Epiſcopatum, ad ſingulos eorum ſpectat laboranti Eccleſiæ in gravi neceſſitate ſuccurrere in quavis mundi parte. Tunc enim omnes Epiſcopi ſunt quodammodo fidei, & Canonum vindices, quando vident periculum eſſe, ne aut fides detrimentum capiat, aut leges Eccleſiaſticæ violentur, nec debent ſtare ſegnes, & otioſi, ſed omnibus modis laborare eos oportet, ut fides in tuto ſit, utque Canones obſerventur. Hujus ſententiæ auctor eſt Cyprianus, qui multis in occaſionibus eam ſecutus eſt. Præſertim vero cum Baſilidem, & Martialem Hiſpanos ſedibus ſuis reſtituendos non eſſe judicavit, aut cum Martianum Arelatenſem deponendum eſſe ſcripſit ad Stephanum. Similiter Dionyſius Alexandrinus, & Firmilianus Capadox ad Paulum Antiochenum damnandum concurrerunt; & his antiquior Irenæus Gallus Victorem Romanum reprehendit de excommunicatione in Aſianos lata, ſuumque judicium inter Eccleſias celeberrimas interpoſuit. Poſt hæc Gallicani Epiſcopi de Afris judicium tulerunt primum in Synodo Romana, deinde in Arelatenſi. In Arii Alexandrini cauſa, Oſius Cordubenſis judex, & arbiter ſedet in Synodo Alexandrina. Athanaſius in Tyria ab Orientalibus damnatus, ab Occidentalibus in Sardicenſi abſolutus eſt. Photinus ab Orientalibus æque ac ab Occidentalibus proſcriptus. Chryſoſtomus in Concilio Conſtantinopolitano Aſiaticorum Epiſcoporum nihil ad ſe pertinentium cauſam tractavit: idem laboranti Epheſinæ Eccleſiæ ſuccurrit, & ordinato ibi Epiſcopo Eccleſias Aſiæ reformavit; unde dictus eſt non ſuam tantum, ſed & aliorum univerſas Eccleſias curaſſe. Euſebius Samoſatenus graſſante Valentis perſecutione totius Orientis curam geſſit, & ubique Epiſcopos clanculum ordinavit. Cyrillus Alexandrinus in Neſtorium inſurrexit. Idem Joannem Antiochenum damnavit, & viciſſim a Joanne damnatus eſt. Priſcillianus, & Inſtantius Hiſpani Epiſcopi in Synodo Burdigalenſi exauctorati ſunt, Pelagius Britannus, & Cæleſtius Aſiæ Presbyter ab Afris damnati. Inter Paulinum, & Meletium diſſidentes Capuenſis Synodus judicavit. Anatolius Photium Tyri Epiſcopum communione Eccleſiaſtica privavit. Petrum Mongum Alexandrinum Præſulem damnavit Acacius Conſtantinopolitanus. Præterea multa alia exempla, quæ infinitum eſſet recenſere. Unum addo Romanam Eccleſiam minime motam invidia fuiſſe, quod alii Epiſcopi Eccleſiis omnibus invigilarent, imo eos ad id faciendum invitaſſe. Docet id Clerus Romanus ſcribens ad Cyprianum de Privato Lambeſi-

heſitano: *omnes enim*, inquit, *nos decet pro corpore totius Eccleſiæ, cujus per varias quaſque Provincias membra digeſta ſunt, excubare*. Et Cæleſtinus in Epiſtola ad Synodum Epheſinam: *Hæc ad omnes*, inquit, *in communi Domini Sacerdotes mandata prædicationis cura pervenit, hæreditario in hanc ſollicitudinem jure conſtringimur, quicunque per diverſa terrarum loca Apoſtolorum vice nomen Domini prædicamus, dum illis dicitur, ite, docete omnes gentes, advertere debet veſtra fraternitas quia accepimus generale mandatum, & omnes id nos agere voluit, quibus in commune mandavit officium, neceſſe eſt, ut competenter noſtros ſequamur auctores*. Alia plura in hanc rem Pontificum Romanorum dicta prætermitto.

VII. Ceterum etſi ad omnes Epiſcopos totius Eccleſiæ cura quodammodo pertineat, licet omnes teneantur laboranti Eccleſiæ ſuccurrere; agnoſcendum tamen eſt id præſtanti quadam ratione primæ Sedis Epiſcopo competere. Nam ſi in qualibet ſocietate, qui in ea Princeps eſt, maxime tenetur invigilare, ne quid illa detrimenti capiat; quis æquus rerum arbiter negare poſſit, quin præ ceteris ad Romanum Epiſcopum, qui primæ ac maximæ ſedi præeſt pertineat, in illud ſedulo incumbere, ut ab omnibus omnino Chriſtianis fides illibata cuſtodiatur, utque Canones ubique obſerventur? hoc ſenſu intelligendum videtur illud Gregorii; cunctos Chriſtianos ubi peccant Sedis Apoſtolicæ correctioni ſubjectos eſſe, hoc ego Romani Epiſcopi privilegium non ſecus ac ejus Primatum conſtanter teneo, & ſi quid adverſus illud mihi in iſtis diſſertationibus exciderit, quod tamen factum eſſe non arbitror, illud pro non dicto haberi volo, & ſi quis oſtenderit, paratus ſum emendare.

DE
ANTIQUA ECCLESIÆ
DISCIPLINA
DISSERTATIONES HISTORICÆ

DISSERTATIO TERTIA.

De antiqua infligendæ excommunicationis ratione.

PRÆLOQUIUM.

NULLA eſt hominum ſocietas, cui jus non ſit, & poteſtas eorum expellendorum, qui leges ſocietatis infringunt, vel ejus bono adverſentur. Quemadmodum enim in corpore humano membra putrida ſunt reſecanda, ne totum corpus inficiant, aut ſicut in gregibus morbidæ oves a ſanis ſecernendæ ſunt, ne per totum ovile morbus graſſetur; ita etiam in hominum ſocietatibus neceſſe eſt, eos, qui ſocietati peſſimis factis, vel exemplis obſunt, expelli, tum ne ſocietatem perturbent, tum ne ceteri in eamdem trahantur perverſitatem. Id vero ſi qua in ſocietate ſit neceſſarium, maxime requiritur in Eccleſia, cujus finis eſt rectam fidem, & bonos mores in hominum animis conſervare, ut beatitudinem æternam conſequi poſſint. Nam ſi non poſſet Eccleſia homines prava facientes, aut docentes a ſua ſocietate removere, brevi tempore quamplurimi eorum exemplo in eamdem traherentur impietatem. Corrumpunt enim bonos mores tum colloquia, tum exempla prava. Non eſt ergo denegandum Eccleſiæ illud jus, quod omnibus ſocietatibus competit, ut poſſit homines ſocietate ſua indignos, quantum in ſe eſt, ab ea removere. Hujuſmodi porro expulſio dicitur excommunicatio, cujus ſæpe fit in ſacris litteris mentio. Et primum quidem Chriſtus Matthæi 18. hoc telo in pertinaces utendum eſſe docet: *Si peccaverit*, inquit, *in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipſum ſolum, ſi autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum vel trium ſtet omne verbum, quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ, ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus. Amen amen dico vobis quæcumque alligaveritis ſuper terram, &c.*

Qui-

Quibus verbis Chriſtus docet, eos, qui in peccatis ſuis pertinaces fuerint, quique nec privati alicujus, nec totius Eccleſiæ correptione emendati fuerint, a communione alienos eſſe debere. Id enim ſignificant hæc verba: *ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus.* Alludit quippe Chriſtus ad conſuetudinem Judæorum, qui ab Ethnicorum, & Publicanorum conſortio abhorrebant, ut patet Act. 10. v. 28. & Galat. 2. v. 12. necnon ex eo, quod Chriſtum redarguunt Judæi, quod cum peccatoribus, & Publicanis verſaretur. Itaque cum ait, eum, qui Eccleſiæ correptionem non audit, habendum eſſe pro Ethnico, & Publicano nihil aliud ſibi vult Chriſtus, quam eum eſſe a conſortio, & communione ſeparandum, nec habendum amplius loco fratris. Ad id vero claves Eccleſiæ a Chriſto datas pertinere, & illarum hoc eſſe officium, ut correptos ſi emendare ſe nolint a communione Eccleſiæ expellant, ex ſequentibus verbis colligitur: *Amen amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælis.* Itaque Apoſtoli clavibus hiſce utentes eos, qui vel flagitioſe viverent, vel prava ſentirent, ab Eccleſia expulerunt. Conſtat ex inceſtuoſo Corinthio, quem Paulus jubet ab Eccleſiæ cœtu arceri, Corinthios graviter increpans, quod hominem hujus criminis reum in communione tolerarent, generatimque pronuntiat, eos omnes, qui in ſimilia flagitia prolapſi fuerint, arcendos eſſe ab Eccleſiæ communione. Idem circa eos, qui fidem Chriſti, aut diſciplinam Eccleſiæ pervertebant, faciendum eſſe docet Epiſt. ad Theſſal. 2. c. 3. *Denuntiamus*, inquit, *vobis, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre inambulante inordinate, & non ſecundum traditionem, quam acceperunt a nobis:* & ad Timot. cap. 1. *Quam* (bonam conſcientiam) *quidam repellentes circa fidem naufragaverunt, e quibus eſt Hymenæus, Philetus, & Alexander, quos tradidi ſatanæ, ut diſcant non blaſphemare.* Tradere autem ſatanæ, licet alii aliter interpretentur, nihil aliud videtur eſſe, quam a fidelium conventu expellere, ut conſtat ex capite quinto Epiſtolæ primæ ad Corinthios. Denique idem Paulus Epiſtola ad Titum capite ultimo hæreticum hominem poſt unam, & alteram correptionem devitandum eſſe docet. Quod rigidius exponit Joannes ſcribens in Epiſt. 2. v. 10. *Omnis, qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti, Deum non habet, qui permanet in doctrina, hic & Patrem, & Filium habet; ſi quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nec ave ei dixeritis, qui enim dicit ei ave, communicat ejus operibus malignis.* Ex quibus conſtat Apoſtolorum tempore excommunicationem in uſu fuiſſe, & ab iis commendatam adverſus eos, qui doctrinam Chriſti penitus evertebant, aut gravium criminum rei erant.

II. Poſt Apoſtolos eamdem diſciplinam ſemper in Eccleſia viguiſſe, res eſt extra omnem controverſiam: obſervandum ſolummodo eſt, duplicem fuiſſe olim excommunicationem pro duplici reorum, in quos ferebatur, ratione: una etenim erat in eos, qui vel per convictionem, vel per ſpontaneam confeſſionem criminis alicujus comperti de eo dolentes ac gementes a communione removebantur tam ad medelam, quam ad exemplum. Altera vero excommunicatio ferebatur in rebelles, qui vel in ſuo errore pertinaces hærebant, vel crimen ſuum agnoſcere, & plangere detrectabant. Utraque excommunicatio ex ſacris litteris colligitur, & utraque apud antiquos in uſu fuit. Prior ab Auguſtino dicitur medicinalis, poſterior mortalis: *Nos vero*, inquit in lib. 50. Hom. hom. ult. *quemquam a communione prohibere non poſſumus, quamvis hæc prohibitio nondum mortalis ſit, ſed medicinalis, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſive ſæculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum, atque convictum.* Medicinalem excommunicationem alibi ſic explicat nomine pœnitentiæ Ep. 108. *Agunt etiam homines pœnitentiam, ſi poſt baptiſmum ita peccaverint, ut excommunicari, & poſtea reconciliari mereantur.* Idem in lib. poſt collat. contra Donatiſtas hæc habet huc etiam pertinentia: *Neque enim a populo Dei ſeparamus, quos vel degradando, vel excommunicando ad humiliorem pœnitentiæ locum redigimus.* Hujus excommunicationis in ſacris litteris extat exemplum ſane graviſſimum inceſtuoſi ſcilicet Corinthii, ejuſque fit paſſim mentio tam in Canonibus, quam in

Digitized by Google

in ſcriptoribus Eccleſiaſticis, quorum teſtimonia proferre hic foret inutile. Eccui enim nunc ignotum eſt, pœnitentes olim non ſolum communione corporis Chriſti, ſed etiam Eccleſiæ communione orbatos fuiſſe, & a precibus ac conventibus communibus ſegregatos? Sed de hac excommunicatione non agimus; verum de illa, quæ mortalis ab Auguſtino dicitur, ferturque in reos pertinaces & rebelles, qui ad meliorem frugem redire nolunt: de qua, ut tractetur ordine, inquirendum primo, a quibus, & quomodo inferretur. Secundo, in quos, & propter quid ferretur. Tertio, quinam ejus eſſent effectus.

CAPUT I.

A quibus, & quomodo inferretur excommunicatio.

EXcommunicatio, ut diximus, expulſio eſt è fidelium conventu, & ſocietate, quæ fit vi clavium a Chriſto Eccleſiæ traditarum. Eccleſiæ autem nomine licet Epiſcopi, & Presbyteri præcipue intelligantur, optime tamen dici poteſt claves Eccleſiæ univerſitati, ut loquitur Auguſtinus, datas eſſe, quæ ſcilicet per ejus miniſtros exerceantur. Unde licet nulli præterquam Epiſcopi, & Presbyteri poteſtatem exercendi claves habeant, ea tamen in univerſa reſidet Eccleſia, quo nomine in ſacris litteris non ſacerdotes ſoli, ſed univerſus fidelium cœtus intelligitur. Verum licet Eccleſia hoc ſenſu claves habeat, non tamen omnes fideles iis uti poſſunt, ſed ſolis ſacerdotibus hoc eſt reſervatum, unde etiam claves ſolis ſacerdotibus datæ recte dici poſſent; quia illorum tantum eſt iis uti; veruntamen haud dubium eſſe debet, quin primo & præcipue toti Eccleſiæ ligandi, ac ſolvendi poteſtas ſit data, a qua in ejus Miniſtros derivatur. Sic quamvis in Republica ſoli Magiſtratus, & cives, jus vitæ, & mortis, belli ac pacis habeant, ea tamen poteſtas in republica ipſa tanquam in fonte, & radice reſidet, idem ſervata proportione dicendum in Eccleſia. Atque hinc forte primis Eccleſiæ ſæculis non ſoli Epiſcopi, ſed cum eis Presbyteri, accedente etiam nonnunquam laicorum conſenſu, excommunicationis judicium ferebant in noxios, iſtaque diſciplina Apoſtolorum tempore viguit, & ab eis commendata eſt. Nam Paulus non dicit Corinthium inceſtuoſum ab Epiſcopo, aut Presbytero excommunicandum eſſe, nec ipſe tum auctoritate ſua ſolus excommunicat, ſed jubet id ab univerſa Eccleſia fieri: *Ego quidem*, inquit, *abſens corpore, præſens autem ſpiritu jam judicavi, ut præſens eum, qui ſic operatus eſt in nomine Domini Jeſu Chriſti congregatis vobis, & meo ſpiritu cum virtute Domini Jeſu Chriſti tradere hujuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis .... neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit; expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio.* Idem 1. ad Timoth. 3. omnibus fratribus conſulit, ut ſubtrahant ſe ab iis, qui ambulabant inordinate; & Joannes in Epiſtola ſua fœminam, & natos ejus privatos monet, ut hæreticorum communionem fugiant.

II. Poſt Apoſtolos eadem diſciplina aliquandiu fuit in uſu, tunc enim communi Presbyterorum judicio, fidelium omnium conſenſu accedente, rei expellebantur a communione; teſtis eſt Tertullianus, qui in Apologetico deſcribens diſciplinam Chriſtianorum ait, in eorum conventibus communibus, ubi ſcilicet omnes aderant, judicium ferri in noxios. *Nam*, inquit, *& judicatur ibi magno cum pondere, ut apud certos de Dei conſpectu, ſummumque futuri judicii divini præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis, & conventus, & omnis ſancti commercii relegetur.*

III. Extant quoque antiquæ hujus diſciplinæ veſtigia in Epiſtolis Cypriani, in quibus cernimus plebis aliquando conſenſum adhiberi ad excommunicandos aut recipiendos lapſos. *Ad id vero*, inquit Cyprianus Epiſt. 57. *quod ſcripſerunt mihi Compresbyteri noſtri reſcribere nihil potui, quando a primordio Epiſcopatus mei ſtatuerim, nihil ſine conſilio veſtro, & ſine conſenſu plebis mea privatim ſententia gerere.* Et Presbyteri Romani Epiſt. 31. ad Cy-

pria-

Digitized by Google

prianum plebis quoque adhibendum in cauſa lapſorum judicium teſtantur. *Quanquam*, inquiunt, *nobis in tam ingenti negotio placeat, quod & tu ipſe tractaſti, prius Eccleſiæ pacem ſuſtinendam, deinde ſic collatione conſiliorum cum Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, Confeſſoribus pariter, ac ſtantibus Laicis facta, lapſorum tractare rationem.* Et in ipſa Synodo Carthaginenſi ea de re habita conveniſſe dicuntur Epiſcopi plurimi cum Presbyteris, & Diaconis, præſente etiam plebis maxima parte, ex quibus intelligitur tam Romanæ, quam Carthaginenſis Eccleſiæ morem fuiſſe, ut non ejicerentur, aut reciperentur quiquam, niſi accedente plebis conſenſu. Ipſe etiam Cyprianus Epiſt. 9. eos Presbyteros, qui temere lapſos ad communionem admittebant non eſt auſus penitus excommunicare, ſed cauſam eorum reſervavit totius Eccleſiæ judicio: *Utar*, inquit, *ea admonitione, qua me uti Dominus jubet, ut interim prohibeantur offerre, acturi & apud nos, & apud Confeſſores ipſos, & apud plebem univerſam cauſam ſuam, cum, Domino permittente, in ſinum matris Eccleſiæ colligi cœperimus.*

IV. Verum licet, uti diximus, primis illis Eccleſiæ ſæculis plebis in excommunicatione ferenda conſenſus adhiberetur, poſtea tamen uſus invaluit, ut Epiſcopus, & Clerus ſoli, ac ſine conſilio plebis excommunicationis ſententiam ferrent. Ita tamen, ut ab eis excommunicatus recurſum haberet ad Synodum Provinciæ, in qua cauſa ejus iterum excutiebatur.

V. Sed ut hæc planiora fiant, obſervandum eſt, primis Eccleſiæ ſæculis Epiſcopum nihil gravioris momenti feciſſe ſine conſilio Cleri ſui, ac maxime Presbyterorum; hinc quotieſcumque privatus aliquis ſive Laicus, ſive Clericus aliquid dignum excommunicatione fecerat, deferebatur ad judicium Eccleſiaſticum Epiſcopi, & Cleri Eccleſiæ, in qua degebat, a quo ſi damnatus foret, & excommunicatus, non poterat ab aliis Epiſcopis in communionem ſuſcipi, ſed recurſum habebat ad Synodum Provinciæ, in qua, cauſa ejus examinata, vel confirmabatur lata in eum ſententia, vel ſi injuſta videretur, reſcindebatur, & excommunicatus reſtituebatur. Firma autem manebat Synodi Provinciæ ſententia, nec poterat ab alio reſcindi, cum præſertim non agebatur de fide. Nam cum de illa erat quæſtio, quia res communis in periculum veniebat, ceteræ Eccleſiæ poterant inquirere cauſam, propter quam aliquis ejectus foret, & ſi comperiſſent doctrinam orthodoxam a Synodo Provinciæ alicujus eſſe proſcriptam, & propterea tantum aliquem eſſe damnatum, quod eam doceret, tunc poterant hominis iſtius, aut potius ejus doctrinæ patrocinium ſuſcipere, quæ res ſæpe ſæpius magnas in Eccleſia turbas excitavit, ob varias de dogmate aliquo Epiſcoporum, & Eccleſiarum opiniones. Ceterum iſto in caſu nullum aliud remedium præſentius eſt inventum, quam ut ex pluribus orbis partibus Epiſcopi in unum convenientes ſententiam ferrent: quo facto, qui Synodi univerſalis & liberæ judicio non obtemperabant, merito ab Eccleſiæ communione ſeparati, & ſchiſmatici habebantur.

VI. Multa ſunt in hac propoſitione, quæ fuſe confirmanda eſſent, niſi jam abunde a nobis præcedenti diſſertatione forent pertractata, ſingula tantum breviter reſumemus.

VII. Primum eſt, Epiſcopum vix unquam ſine Clero judicium tuliſſe. Quippe apud antiquos forum erat Eccleſiaſticum, in quo Epiſcopus, & Presbyteri ſedebant. Hujus Synedrii meminere ſæpius antiqui. Ignat. Epiſt. ad Magneſios ait Epiſcopum præſidere *loco Dei*, & Presbyteros *loco conſeſſus Apoſtolorum:* eoſdem Presbyteros Epiſt. ad Philadelphienſes *Concilium Epiſcopi* vocat: ſimiliter Presbyteros *Præſidentes* appellat Tertullianus in Apologetico: *Præſident*, inquit, *apud nos probati quippe ſeniores hunc honorem non pretio, ſed teſtimonio adepti:* cujus ſtilum imitatus Cyprianus Clerum Romanum cum Cornelio Papa Præſidentem vocat Epiſt. 55. & Ep. 5. verendum eſſe ait quibuſdam, ne Presbyterorum, & Diaconorum teſtimonio, & judicio condemnati eorum ſocietate priventur. Optatus item Afer fori iſtius Eccleſiaſtici meminit lib. 7. *Accuſatore*, inquit, *ſilente, non licuit Macarium abſtinere: ſcriptum eſt enim, ante agnitam cauſam neminem eſſe damnandum, dicite quis eum accuſavit, & auditus non eſt, dicite Macarium*

rium

Digitized by Google

rium confeſſum eſſe culpam, & noſtram ſiluiſſe ſententiam, ſumus enim qualeſcumque Judices in Eccleſia. Concilii Carthaginenſis 4. c. 23. diſerte id ſancitur: *Epiſcopus nullius cauſam audiat abſque præſentia ſuorum Clericorum, alioquin irrita erit ſententia Epiſcopi, niſi Clericorum præſentia confirmetur*. Concilium Eliberitanum cap. 74. *Falſus teſtis, prout crimen eſt, abſtinebitur, ſi autem non probaverit conventui Clericorum, placuit per quinquennium abſtineri*. Auguſt. Homil. 56. de pœnitentia, ejuſdem Synedrii meminit, cum ait: *nos vero quemquam a communione prohibere minime poſſumus . . . . niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſæculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum, atque convictum.* De eodem Presbyterorum cum Epiſcopo conſeſſu ſæpe fit mentio in Conſtitutionibus Apoſtolicis, eaque conſuetudo diu permanſit in Eccleſia, ut conſtat ex capitulis Egberti Eboracenſis, & ex relatis a Burchardo Canonibus. Extat autem memoria plurium judiciorum ab Epiſcopo, & Clero latorum in reos: ſic Marcion a Clericis Romanis repulſus eſt, cum fuiſſet a Patre Epiſcopo Eccleſia ejectus; Noetus ab Epheſinis Presbyteris eſt damnatus; Arius ab Alexandro Epiſcopo Alexandriæ hujuſque urbis Clero eſt damnatus, & ejectus a communione; Jovinianus a Siricio, & univerſo Clero Romano proſcriptus eſt: ſed quid in his moror, cum apud omnes eruditos conſtet, Epiſcopum olim nihil quidquam magni momenti ſine Presbyterio egiſſe, aut judicaſſe, ſicut nec Metropolitanum abſque Synodo Provinciæ. Quin etiam in Conciliis Provinciarum ſediſſe legimus Presbyteros, & cum Epiſcopis judicaſſe, multo ergo magis in Synodis privatis cum Epiſcopo ſedebant, & judicabant.

VIII. Secundo loco in propoſitione noſtra attendendum eſt, Laicum vel Clericum peccantem ad proprii Epiſcopi tribunal deferri oportere; apud alienum vero accuſari non poſſe, etiamſi ſuperior ſit, puta Metropolitanus, aut Patriarcha. Conſtat id ex ſolemni regula ab antiquis niſi ubi neceſſitas aliud poſceret ſtudioſe obſervata, ne quis in aliena Diœceſi quidquam ſine illius Diœceſeos Epiſcopi licentia faceret. Nam ſi non licuit Epiſcopo in aliena ditione quidquam vel minimum facere ſine juſſu, & conſenſu Epiſcopi hujus loci, quanto magis hoc in caſu non licet alieno Epiſcopo Laicum, aut Clericum, alteri Epiſcopo ſubjectum judicare. Hinc egregie Cyprianus ait, quod licet univerſis Epiſcopis Eccleſia ſit a Deo commiſſa, unuſquiſque tamen ejus portionem gubernandam acceperit, quam regat, actus ſui rationem ſoli Deo redditurus. Ne autem ordo iſte perturbaretur, ſæpe in Conciliis ſtatutæ ſunt pœnæ in eos, qui in alienas Eccleſias haud vocati excurrerent, ibique vel ordinationes facere, vel ſacra celebrare tentarent. In Concilio Antiocheno Can. 9. unicuique Epiſcopo ſuæ Eccleſiæ poteſtas, & ordinationes Presbyterorum tribuuntur. Can. 15. vetatur, ne quis Epiſcopus ex una Provincia in aliam tranſeat, niſi venerit accerſitus litteris Epiſcoporum, & Metropolitani, decerniturque: *Ut ſi quis, nullo vocante, ad aliquorum ordinationem, & Eccleſiaſticarum rerum ad ſe non pertinentium conſtitutionem inordinate, inſolenterque proceſſerit, ſint quidem irrita, quæ ab ipſo geruntur, ipſe autem ſuæ inſolentiæ, & temere factæ aggreſſionis det pœnas, e ſancta ſcilicet Synodo exinde depoſitus*. Idem ſancitur de Epiſcopis unius Provinciæ cap. 21. ne ſcilicet in alienam Eccleſiam excurrant, licet ea ſit ejuſdem Provinciæ, niſi vocati fuerint litteris Epiſcopi hujus Eccleſiæ. Idem ſancitur Canonibus tertio, & decimoquinto Sardicenſis Concilii, necnon Canone 7. Concilii Conſtantinopolitani. Certum eſt ergo; Laicos, aut Clericos non potuiſſe judicari, aut excommunicari ab alienis Epiſcopis, & ne quidem a Metropolitano, aut Patriarcha omiſſo medio, hoc eſt proprio Epiſcopo; niſi forte gravis eſſet ejus negligentia aut conniventia, tunc enim moneri eum oportebat a Metropolitano, & ſi pertinaciter recuſaret noxios punire, tum illi, tum Epiſcopus ipſe deferendi erant ad Synodum Provinciæ, ibique judicandi.

IX. Tertium propoſitionis noſtræ caput eſt, damnatum Laicum, aut Clericum recurſum habuiſſe ad Synodum Provinciæ, & in ea examinatum fuiſſe Epiſcopi, & Cle-

ri

ri judicium, quod certo certius eſt, & a nobis antea fuſe probatum.

X. Quartum eſt, ratam eſſe habitam olim Synodi Provinciæ ſententiam, nec a quoquam reſcindi potuiſſe, vetitumque fuiſſe, ne quis a Synodo Provinciæ excommunicatus a quoquam in communionem reciperetur. Hoc autem caput a nobis præcipue in ſuperiori diſſertatione aſſertum eſt, hic ea tantum teſtimonia referemus, quibus ſpeciatim probatur Epiſcopum a Synodo Provinciæ excommunicatum ab aliis in communionem ſuſcipi non poſſe. Vetus eſt ea de re Canon inter eos, qui dicuntur Apoſtolici his verbis exaratus: *Si quis Clericus, vel Laicus ſegregatus, vel non recipiendus diſcedens in altera urbe receptus fuerit abſque litteris commendatitiis ſegregetur, & qui recepit, & qui receptus eſt*. Antiquiſſimum item hujus rei exemplum habemus in Marcione, qui a Patre ob ſtuprum excommunicatus, cum Romam veniſſet poſt mortem Hygini, & a Clero Romanæ Eccleſiæ ſe in communionem admitti poſtularet, reſponderunt Presbyteri Romani, ſe id facere non poſſe ſine arbitrio, & conſenſu Patris ejus. Id deinceps multis Conciliorum Canonibus eſt ſancitum, Eliberitani c. 53. his verbis: *Placuit cunctis, ut ab eo Epiſcopo accipiat communionem, a quo abſtentus in crimine aliquo fuerit; quod ſi aliquis Epiſcopus præſumpſerit eum admittere, eo adhuc minime ſciente, vel conſentiente, a quo fuerat communione privatus, ſciat, ſe hujuſmodi cauſas inter fratres eſſe ſui ſtatus periculo præſtaturum*. Arelatenſis primi cap. 16. ita ſtatuitur: *De iis, qui pro delicto ſuo a communione ſeparantur, placuit, ut in quibuſque locis fuerint excluſi eodem loco communionem conſequantur, ut nullus Epiſcopus alium Epiſcopum conculcet*. Nicæno Can. 17. ſtatutum eſt: *Ut de iis, qui communione privantur ſive ex Clero, ſive ex Laico ordine ab Epiſcopis uniuſcujuſque Provinciæ ſervetur hæc ſententia ſecundum Canonem, qui pronuntiat, ut qui ab aliquibus abjiciuntur, ab aliis non recipiantur*. Deinde additur, ut in Synodis Provinciæ judicium Epiſcopi retractetur, & ſi confirmatum fuerit, excommunicati videantur ab omnibus, qui ab eo ſunt ejecti, donec Epiſcoporum cœtui viſum fuerit humaniorem ferre ſententiam. Ante Concilium Nicænum Alexander Alexandrinus pariter conqueſtus eſt, Arium a ſe, & Concilio ſuo excommunicatum ab Euſebio, & aliis Epiſcopis fuiſſe receptum in communionem, *quod*, inquit, *Apoſtolica regula minime permittit*. Idem confirmatum eſt in Concilio Antiocheno cap. 3. & 6. necnon in Sardicenſi cap. 3. Cæſaranguſtano cap. 5. & aliis. Hanc quoque regulam a ſe non ſecus ac ab aliis Epiſcopis obſervari debere agnoſcunt Romani Epiſcopi. Innocentius I. Epiſt. ad Victricium cap. 6. *Hoc etiam Synodus ſtatuit Nicæna*, inquit, *ut abjectum ab altero Clericum altera Eccleſia non recipiat*. Nicolaus I. Epiſt. 9. *At nos e diverſo credimus, quod Eccleſia Chriſti ſacros Canones, & præcipue Nicænos non tradat oblivioni, præcipientes videlicet, ut ii, qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur*. Idem Epiſt. 51. ad Sylvanectenſis Synodi Epiſcopos ait, Balduinum ſe in communionem non ſuſcepiſſe, eo quod nollet *Regulas atque ſancta Decreta corrumpere, quibus vetatur, ne excommunicatus ab uno Epiſcopo, ab alio recipiatur*. Idem habet alia occaſione Epiſt. 58. Joannes etiam VIII. Epiſt. 48. Archiepiſcopos Ravennatenſem, Mediolanenſem, & Aquileienſem monet, ne Veronenſem Epiſcopum excommunicatum in communionem ſuſcipiant. *Sancti, magnique Concilii Nicæni præcepta ſecuti, quæ jubent regularem Epiſtolam per unamquamque Provinciam obtineri, ut ii, qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur*. Sed egregia ſunt hanc in rem Joannis XX. ſeu Benedicti IX. verba, de quo cum quereretur Arvernenſis Epiſcopus, quod Pontium Comitem a ſe excommunicatum ſuſcepiſſet, reſpondit, ſe neſcienter id feciſſe, quod non eſſet admonitus ab Epiſcopo Arvernenſi de iſtius excommunicatione, ſeque ſi reſciviſſet id minime facturum addens iſtæc. *Profiteor quippe omnibus conſacerdotibus meis ubique terrarum adjutorem me, & conſolatorem potius eſſe, quam contradictorem, abſit enim ſchiſma a me, & Coepiſcopis meis*. Demum abſolutionem ab iſto Comite fraudulenter acceptam irritam eſſe declarat. Mitto alios,

V qui

qui generatim tantum dicunt, ſe obtemperaturos Nicænis Canonibus, ex his autem abunde demonſtratum eſt Laicum, aut Clericum a Synodo Provinciæ excommunicatum ab omnibus Epiſcopis pro excommunicato habendum eſſe, nec a Romano, aut alio quoquam ſuſcipi debere ſaltem juxta ordinariam regulam. Aliqua tamen exceptione videtur hæc regula indigere, cum aliquis excommunicatur a Synodo Provinciæ propter aliquam doctrinam, quam aliæ Eccleſiæ Catholicam arbitrantur: tunc enim non ſolum is a communione pellitur, ſed & ceteræ Eccleſiæ, quæ cum eo ſentiunt excommunicari videntur. Hinc ſæpe factum eſt, ut aliquis propter doctrinam ab Epiſcopo ſuo, Synodoque Provinciæ excommunicatus ab aliis Eccleſiis defenderetur. Quo in caſu idem judicium ferendum de excommunicatione hujus privati, ac de excommunicatione mutua Eccleſiarum, & Epiſcoporum, de qua deinceps ageremus.

XI. Ut autem iſtud excommunicationis genus explicetur, obſervandum eſt, totius orbis Eccleſias communione inter ſe junctas fuiſſe, ita ut ex iis velut una coaleſceret Eccleſia. Illa porro communio duobus præcipue modis innoteſcebat. Primo ex litteris communionis, quas ad ſe invicem ſcribebant. Secundo, ex benigna ſuſceptione eorum, qui ab externis Eccleſiis veniebant, & ex conceſſa illis communione: nam qui ex una Eccleſia in alias communione junctas vel peregrinationis, vel alicujus negotii ergo tranſibant, ſuſcipiebantur, & admittebantur ad ſacra, ſi modo litteras commendatitias haberent, quibus conſtaret eos non eſſe e numero excommunicatorum, ad eamdem enim communionem, & conſenſionem Eccleſiarum pertinebat, uti modo probatum eſt, eos, qui ab una Eccleſia excommunicati fuerant, ad communionem non admittere.

XII. Hujuſmodi porro litterarum, quibus Eccleſiæ ſecum invicem communicabant antiquiſſimus uſus eſt, ſolemniſque mos extitit pacem, & communionem per litteras dare, vel auferre. Sic Tertullianus teſtis eſt, Epiſcopum Romanum per litteras communionem cum Cataphrygibus iniiſſe, eamque poſtea revocaſſe. Sic Cyprianus & cum eo Africani Epiſcopi cauſa Cornelii, & Novatiani nondum diſcuſſa ad neutrum litteras ſcripſerunt, donec, omni ſcrupulo de ſingulorum pectoribus excuſſo, litteras dederunt, tum ad ceteros, qui teſtes erant communionis ſuæ cum Cornelio. Sic Concilii Antiocheni adverſus Paulum Samoſatenum Epiſcopi certiores faciunt alios Epiſcopos, ut communicatoriat ad Domnum mittant, & ab eo ſuſcipiant, itemque Romanus Antiſtes, & Itali per litteras ſuam cum illo communionem ſignificant.

XIII. Ita quoque Optatus, ut ſe ſuoſque cum totius orbis Eccleſiis communione junctos demonſtraret, ait, ſe ſuoſque cum Siricio communicare: *Cum quo*, inquit, *totus orbis commercio formatarum in una communionis ſocietate concordat*. Eodemque in negotio Auguſtinus Epiſt. 162. ait, Cæcilianum *Romanæ Eccleſiæ, & ceteris terris per litteras communicatorias eſſe conjunctum.* Idem habet paſſim in libris contra Donatiſtas, in quibus eos urget, ut oſtendant, ſe litteras communicatorias habere ab omnibus Eccleſiis. Tunc etiam, teſte Gelaſio Epiſt. 1. mos erat Romani Epiſcopi recens evecti ad ceteras Eccleſias litteras communionis mittere, atque hac de cauſa Meletius Antiochenus, Atticus Conſtantinopolitanus, & alii Præſules Romani Epiſcopi communionem ambientes petebant ad ſe litteras communionis dari, ſic etiam per litteras communione Eccleſiæ Romanæ expulſi ſunt Aſiatici a Victore, Africani, & Orientales a Stephano, Neſtorius a Cœleſtino, & Cyrillo, & alii quamplurimi, quorum hic catalogum texere inutile foret.

XIV. Altera communionis teſſera erat, ut jam dixi, fidelium ultro citroque commeantium admiſſio ad communionem, ſi modo litteras commendatitias ab Eccleſiis ſuis deferrent. Nullum enim majus argumentum unitatis inter Eccleſias eſt, quam cum admittuntur in communionem utriuſque Eccleſiæ fideles, nullum e contra diviſionis argumentum majus, quam cum aliqui ab una Eccleſia, cujus membra ſunt, ad aliam venientes non ſuſcipiuntur in communionem, igitur fuit, ut commendatitiæ darentur litteræ, Epiſcopis quidem a Metropolitano, ceteris autem Clericis, aut

Laj-

Laicis ab Epiſcopo, quibus inſtructi ab aliis Eccleſiis, quæ cum illis, a quibus veniebant, erant communione junctæ, ſuſcipiebantur. Vetus eſt ea de re Canon Apoſtolicus 32. *Nemo peregrinorum Epiſcoporum, aut Presbyterorum, aut Diaconorum ſine commendatitiis ſuſcipiatur litteris*. Earumdem fit mentio in Conc. Eliberitano cap. 23. & 38. & in Arelatenſi cap. 7. & cap. 9. Item in Antiocheno cap. 7. ſtatuitur, *Ut nullus externus ſine pacificis ſuſcipiatur*, & Can. 8. *ne Presbyteri, qui ſunt in pagis dent Canonicas Epiſtolas, vel ad ſolos vicinos Epiſcopos Epiſtolas mittant, Chorepiſcopi autem nulli reprehenſione affines dent pacificas*, item Laod. cap. 41. *quod non oportet Sacerdotem, vel Clericum ſine Canonicis litteris iter ingredi*. De iiſdem vide Conc. Carth. 3. cap. 28. & quintum cap. 7. Zoſimum Ep. 1. 5. & 6. Milevit. Conc. c. 20. Baſil. Epiſt. 69. Andegavenſe Conc. cap. 1. Turonicum 1. cap. 12. Veneticum cap. 5. Aurel. 1. cap. 7. Lugdunenſe 3. cap. 2. Rhemenſe ſub Sonnatio cap. 12. &c.

XV. Ceterum quoniam fieri non poterat, ut omnes orbis Eccleſiæ ad ſe invicem ſcriberent, & ſibi mutuo notæ eſſent, ac proinde immediate communicarent, idcirco magnæ quædam ſedes eligebantur, per quas Eccleſiæ ſecum invicem communicabant. Sic Eccleſiæ Orientis cenſebantur communicare cum Occidentalibus, quando communicabant Antiocheno Patriarchæ, qui junctus erat communione cum Romano, cui adhærebant Occidentales. Ita etiam Ægyptii per Alexandrinum cum Romano communicabant, & Occidentales omnes cum Orientalibus Ægyptiis per Romanum; ſicque intelligendus eſt locus Optati ſupra citatus, *cum quo totus orbis commercio formatarum in una communionis ſocietate concordat*.

XVI. His poſitis, facile eſt intelligere, quomodo Eccleſiæ ſeſe mutuo excommunicarent: cum enim Eccleſiæ quædam, aut ejus Epiſcopus in alterius Eccleſiæ, aut Epiſcopi doctrina, vel diſciplina perverſum quid eſſe arbitrabatur, tunc nuntium ejus communioni mittebat, vel datis litteris, vel rejectis, & a communione ſubmotis iis qui inde veniebant. Multa ſunt hujus excommunicationis apud antiquos exempla, quæ Hiſtoriam Eccleſiaſticam percurrentibus occurrunt: atque ut vetuſtiora prætermittam, ſic Epiphanius Theophilum Hieroſolymitanum excommunicavit: ſic tempore Arii Eccleſiæ, & Epiſcopi ſeſe mutuo excommunicarunt: ſic ob Meletium, & Paulinum, ac quæſtionem de hypoſtaſi Oriens ab Occidente diviſus eſt; ſic iterum propter Chryſoſtomum interrupta communio; ſic a Cœleſtino, & Cyrillo excommunicatus eſt Neſtorius, & Cyrillus a Joanne, nec non Joannes a Cyrillo: & ante hos eumdem Neſtorium populus, & Monachi Conſtantinopolitani a communione ſua ſegregarunt: hujus excommunicationis ſæpe meminerunt Romani Pontifices, ut cum Zoſimus ait Epiſt. 2. *Sanximus memoratos perturbatores omnium ab Apoſtolicæ noſtræ Sedis communione alienos eſſe*: Cœleſtinus Epiſt. 6. *Tantiſper eos a noſtra communione rejicimus*. Hormiſdas Epiſt. 45. *A noſtra communione habeantur excepti*. S. Leo Epiſt. 42. *De fratribus quos communionis noſtræ cupidos eſſe cognovimus, approbavimus, ut ſuarum interim Eccleſiarum communione contenti, pacis & communionis noſtræ unitate lætentur*.

XVII. Iſtud autem, cóntentum eſſe Eccleſiæ ſuæ communione, aliquando in pœnam adverſus Epiſcopos eſt ſtatutum, ut in Conc. Carth. 5. cap. 10. *Epiſcopo non venienti culpabiliter ad Synodum Provincialem pœna imponitur; ut Eccleſiæ communione debeat eſſe contentus*. Quod ſic explicat Gloſſa. *Iſte non eſt excommunicatus, ſed cum aliis Epiſcopis non communicabit, quia non veniet ad negotia ipſorum*. Et cap. 13. *Epiſcopus, qui hoc fecerit, a cæterorum communione ſejunctus, ſua tantum plebis communione contentus ſit*. Hunc Arelatenſe 2. Can. 19. alienum facit a fratrum communione, & Terraconenſe cap. 6. cunctorum Epiſcoporum communione privat. Qui porro hac pœna feriebantur, nulla viſitationis officia a collegis, nec viciſſim collegæ ab ipſis recipiebant, ut conſtat ex Concilii Toletani 1. cap. 15. nec Conciliis Provinciæ ſederant, nec ordinationibus Epiſcoporum ſeſe immiſcebant, ut

de Armentario ſtatutum eſt in Concilio Regienſi: verum iſthæc excommunicationis ſpecies, pœna potius eſt, & mulcta, quam vera ſeparatio.

XVIII. Sed ut ad propoſitum redeamus, cum Eccleſia Romana propter primatum centrum ſit unitatis, ejuſque Antiſtes ceterorum omnium caput conſtitutus ſit, ut ſchiſmatis tolleretur occaſio, haud dubium quin magnum, ac certiſſimum ſit argumentum, eos eſſe de Eccleſia, qui ipſi tanquam capiti adhærent, & cum eo communione junguntur. E contra vero magnum eſſe ſchiſmatis præjudicium, ſi quis ab ejus communione ſit alienus. Quod tamen intelligendum eſt de Pontifice legitime electo, & ſedente in Cathedra Petri, & clavibus ſibi a Deo datis, ut par eſt, utente. Nam ſi quis Eccleſiam Romanam invaderet, & illegitime ordinaretur, non eſſet cum iſto communio habenda. Similiter ſi Pontifex in hæreſim incideret, & a Concilio deponeretur, jam non eſſet ſchiſmaticus is, qui ab eo diſcederet. Ac demum ſi Pontifices Romani ſine cauſa excommunicationem ferrent, totaque Eccleſia judicaret excommunicationem temere latam, tunc ab ipſis excommunicati pro ſchiſmaticis habendi non eſſent, modo animum retinerent ſervandæ cum Romano Pontifice unitatis, & ad recuperandam ejus communionem totis viribus allaborarent. Sic nemo Aſiaticos licet a Victore excommunicatos dixerit fuiſſe ſchiſmaticos, & ab Eccleſia extorres. Nemo Cyprianum, & Africanos Antiſtites, necnon Firmilianum, & Orientales, licet a communione Stephani pulſos, ab Eccleſia alienos fuiſſe pronuntiabit: quin e contra Auguſtinus ſæpe ſæpius probat, Africanos dici non potuiſſe ſchiſmaticos, & moderationem Cypriani nunquam non commendat. Quis affirmaverit Meletium, Cyrillum, & alios Orientales ab ipſo ſtantes ſchiſmaticos fuiſſe, quia cum Eccleſia Romana non communicabant, aut quis e contra non fateatur Paulinum, & ejus ſocios in periculum ſchiſmatis venire, licet cum Eccleſia Romana communione juncti fuerint? Quis audeat dicere, Athanaſium, & alios fuiſſe ſchiſmaticos, Arianos vero in Eccleſia, eo quod Liberius hos ad communionem ſuam admiſiſſet, illos ab ea repuliſſet? Nemo item Atticum Conſtantinopolitanum, & omnes Orientis Patriarchas, pro ſchiſmaticis, & excommunicatis unquam habuit, licet a communione Romanæ Eccleſiæ diviſi aliquandiu fuerint. Verum, ut jam dixi, neceſſe eſt, ut iſti retineant animum uniendi ſeſe cum Eccleſia Romana, quod egregie a Cypriano obſervatum eſt, qui licet a Stephano excommunicatus foret, pacem tamen, quantum in ipſo fuit, ſemper fovit, nec unquam voluit Romanæ Eccleſiæ communionem abrumpere: *Neminem*, inquit, *ſeparantes, aut a communione ſummoventes*. Ita etiam Meletius, & alii a communione Romanæ Eccleſiæ repulſi ſemper in votis habuerunt, ut cum ea jungerentur, & nihil non effecere, ut ad optatum finem pervenirent.

XIX. Verum ſi rem penitius ſcrutemur, ideo neceſſaria ſemper habita eſt Romani Pontificis communio, ut quis non haberetur pro ſchiſmatico, quia per eum tanquam per unitatis centrum omnibus Eccleſiis uniuntur fideles. Namque omnes Eccleſiaſtici ſcriptores eos ſchiſmaticos eſſe perhibent, qui a totius Eccleſiæ communione ſeparati ſunt, hoc eſt ab omnium, vel pene omnium orbis Eccleſiarum communione expulſi. Sic S. Irenæus lib. 4. cap. 43. ſchiſmaticos vocat eos, *qui abſiſtunt a principali ſucceſſione*, non unius Eccleſiæ, ſed Eccleſiarum omnium, ac præcipue Apoſtolicarum. Tertullianus in Præſcriptionibus ad probandam Eccleſiæ, & doctrinæ ſuæ veritatem, dicit ſe communicare cum omnibus Eccleſiis matricibus, & Apoſtolicis. Clemens Alexandrinus hæreticos ſchiſmatis convincit ob conventiculorum ſuorum novitatem. Cyprianus in Epiſtolis ſuis eos ſchiſmaticos eſſe pronuntiat, qui a communione cujuſvis Epiſcopi diſcedentes, eo ipſo cenſebantur a totius Eccleſiæ communione alieni. Optatus perpetuo Donatiſtas ſchiſmaticos eſſe probat, quod ab Eccleſiarum totius orbis communione diſceſſerant: *Videndum eſt*, inquit, *quis in radice cum toto orbe manſerit, quis foras exierit?* & lib. 2. ait extorres eſſe ab Eccleſia Donatiſtas, quod ceteris Eccleſiis non communica-

nicarent per Romanum Epiſcopum, ut Catholici . *Quid* , inquit , *illi* (Eccleſiæ) *negatis Orientis & Septentrionis , etiam Occidentis , Provinciarum omnium, & innumerabilium Inſularum populos Chriſtianos, contra quos vos ſoli pauci rebelles eſtis , & cum quibus nullum conſortium communionis poſſidetis* . Centies idem argumentum in eoſdem Donatiſtas inculcat Auguſtinus, & ſchiſmaticos illos eſſe docet, quod ab Eccleſiarum omnium communione eſſent alieni. Ex quibus, & aliis innumeris, quæ adduci poſſent efficitur, illam Eccleſiam eſſe ſchiſmaticam , quæ a ceterarum omnium vel pene omnium communione divulſa eſt . Quod ut uno verbo demonſtrem , ſchiſmaticus ille eſt , & revera excommunicatus, qui ab Eccleſia univerſa eſt præciſus, & ejectus , ſed Eccleſia non eſt Epiſcopus aliquis , aut privata aliqua ſocietas , ſed ſocietas totius orbis fidelium ; ergo ad hoc, ut quis ſit vere ſchiſmaticus, & excommunicatus, oportet, ut a totius orbis Eccleſiarum communione ſit alienus : eum autem ab illorum communione alienum eſſe maximum eſt indicium , cum ab illius Eccleſiæ, ad quam omnes referuntur, communione alienus eſt.

XX. Hoc poſito, jam facile eſt ſtatuere quænam e diſſidentibus Eccleſiis ſit ſchiſmatica. Manifeſtum enim eſt ex dictis illam Eccleſiam ejuſmodi habendam eſſe, a cujus communione ceteræ omnes, vel pene omnes diſſidebant . Nam ſi totius orbis Eccleſiæ cum Eccleſiis diſſidentibus , & a ſe invicem divulſis communionem foviſſent, eæ licet inter ſe diviſæ ab Eccleſia tamen univerſa non erant ſeparatæ, ut contigit in negotio Aſiaticorum , Cypriani , Meletii , &c. ſi vero totius orbis Eccleſiæ diſſentirent , ita ut magna illarum multitudo ex utraque parte ſtaret , tunc maxime lugendum erat hoc malum , & ſi de fide foret diſſenſio, adhærendum erat antiquitati, eaque pars pro vera Eccleſia (*) habenda, quæ antiquam doctrinam retinebat : ſi vero de diſciplina, aut de levibus quæſtionibus eſſet tantum quæſtio, illi erant magis culpandi, qui primi pacem abrumpebant , aut qui eam ab aliis oblatam nolebant accipere. At ſi qui , ut jam diximus , privati , ſi paucæ Eccleſiæ nollent ceterarum omnium decretis obtemperare, ac propter leves quæſtiones, aut diſciplinam ab earum communione ſejunctæ manerent , cenſebantur ab Eccleſia extorres . Sic Montaniſtæ, & Novatiani licet antiquæ (ſaltem quarumdam Eccleſiarum) circa pœnitentiam ſeveritati inhærerent , quia tamen pauci erant, qui iſtam retinendam eſſe docerent , ceterique omnes volebant lapſis veniam indulgere, merito ſchiſmatici ſunt habiti. Sic Epiſcopi, qui ſtabant a Donato pro ſchiſmaticis habendi fuiſſent, quamvis Cæcilianum traditorem fuiſſe conſtitiſſet, quia ab omnium Eccleſiarum communione propter unius Epiſcopi crimen exceſſiſſent . Ita etiam licet Aſiatici tempore Victoris minime fuerint ſchiſmatici, quia tamen poſt Concilii Nicæni decretum eandem cum Aſiaticis diſciplinam mordicus retinuerunt, merito pro ſchiſmaticis habiti ſunt . Sic Lucifer, & pauci factionis ejus homines licet antiquæ circa Epiſcopos lapſos diſciplinæ defenſores veluti ſchiſmatici, & perturbatores excepti ſunt. Denique improbati ſunt nonnulli Epiſcopi, qui trium capitulorum damnationi conſentire nolebant , non quod iſthæc tria capitula neceſſario damnanda eſſent , cum poſſint defendi, & defendantur abſque fidei, & Religionis periculo , ſed quia non debebant illi ceterarum Eccleſiarum conſenſui ſeſe opponere .

XXI. Ex dictis, ut puto, ſatis & abunde liquet, quid, & quotuplex eſſet olim excommunicatio, necnon a quibus, & quomodo ferretur, quod primo loco nobis examinandum propoſueramus ; nunc inquirendum eſt propter quid, & in quos ferri poſſit, & debeat.

CA-

(*) Eccleſiæ Romanæ, Cathedræ Petri, Sedis Apoſtolicæ auctoritas ſemper in Eccleſia habita eſt tanquam veræ fidei teſſera, & Eccleſiaſticæ unitatis centrum. Hieronymus Epiſt. ad Damaſum : *Beatitudini tuæ , ideſt Cathedræ Petri communioni conſocior . . . Ego interim clamito : ſi quis Cathedræ Petri conjungitur meus eſt .*

CAPUT II.

In quos, & propter quid ferri poſſit excommunicatio.

EXcommunicationis hæ fuerunt olim ordinariæ cauſæ: Prima, prava doctrina, & traditæ a Chriſto, & Apoſtolis diſciplinæ adverſa. Secunda, vita flagitioſa, & Chriſti præceptis contraria. Tertia, privati alicujus adverſus diſciplinam Eccleſiæ ſuæ, aut privatæ Eccleſiæ adverſus univerſæ Eccleſiæ diſciplinam rebellio. Hæ cauſæ excommunicationis ex ſacris litteris repeti poſſunt. Primam Chriſtus ipſe inſinuat Matth.7. ita monens Diſcipulos: *Attendite vobis a falſis Prophetis, &c.* Hoc eſt illos cavere, ne commiſceamini cum eis. Hac etiam de cauſa Apoſtoli quoſdam excommunicaverunt, ut Paulus Hymenæum, & Alexandrum: *Quos*, inquit, *tradidi ſatanæ, ut diſcant non blaſphemare*. Monetque idem Apoſtolus Titum, ut hæreticum hominem poſt unam, & alteram correptionem devitet. Et Joannes diſtrictius præcipit, ne in communionem ſuſcipiantur ii, qui doctrinam de Chriſto veram non afferunt, unde ipſe fertur e balneo exiiſſe, quod intus Cerinthum eſſe didiciſſet.

II. Secunda cauſa, eaque meo judicio potiſſima (*) a Chriſto ipſo traditur Matth. 18. ubi præcipue agitur de peccato in moribus; ſed eadem cauſa fuſe explicatur a Paulo in Epiſt. ad Corinth. 1. cap. 5. cum præcipit, ut inceſtuoſus Corinthius ejiciatur ab Eccleſia. *Neſcitis*, inquit, *quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit, expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio . . . ſcripſi in Epiſtola*, (hoc eſt, dum ſcribo vobis in hac Epiſtola) *ne commiſceamini fornicariis, non utique fornicariis hujus mundi* (hoc eſt gentilium) *aut avaris, aut rapacibus, aut idolis ſervientibus, alioquin debueratis de hoc mundo exiiſſe, nunc autem ſcripſi vobis* (id eſt ſic intelligi debet quod ſcripſi) *non commiſceri, ſi is, qui frater nominatur, eſt fornicator, aut idolis ſerviens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum ejuſmodi nec cibum ſumere: quid enim mihi de iis, qui foris ſunt, judicare. Nonne de iis, qui intus ſunt vos judicatis, nam eos, qui foris ſunt, Deus judicabit: auferte malum ex vobis ipſis*. Ob tertiam cauſam idem Paulus monet, vitandos eſſe quoſdam fratres inquietos, qui traditam a ſe vivendi formam pervertebant. *Nihil operantes* (manibus ſuis) *ſed curioſe agentes*. De his hæc habet: *denuntiamus vobis, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre inambulante inordinate, & non ſecundum traditionem, quam acceperunt a nobis*; & poſtea: *quod ſi quis non obedit verbo noſtro per Epiſtolam hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur*; addit tamen: *& nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem*. Itaque aſſignatæ tres a nobis excommunicationis cauſæ in ſacris litteris inſinuantur, ſed & traditione, & uſu Eccleſiæ abunde confirmantur; cum certum ſit, decretam eſſe Canonibus excommunicationem, & ſæpe ſæpius latam: Primo in hæreticos doctrinam Chriſti abnegantes, vel novam inducentes. Secundo in homines gravium criminum convictos. Tertio in privatos, qui diſciplinam Eccleſiæ ſuæ infringerent, vel in eas Eccleſias, quæ generalem Eccleſiæ diſciplinam a Conciliis univerſalibus ſtatutam obſervare pertinaciter nollent. Vix, ac nec vix quidem aliis de cauſis excommunicationem latam, aut decretam eſſe leges.

III. Ceterum propter hæc excommunicatio mortalis, de qua tantum hic agimus ferri non poteſt, niſi res ſit manifeſta, & publica. Et certe quamvis nonnulli putent pœnitentiam publicam, proinde medicinalem excommunicationem inflictam eſſe pro peccatis occultis, nemo hactenus exiſtimavit, aut dicere auſus eſt, aliquem ab Eccleſia invitum excommunicari, aut pelli potuiſſe

(*) Id eſt, frequentior, & magis uſitata; nec enim dubium eſt quin fidei cauſa potior ſit excommunicationis ratio, nec id negare mihi mens fuit.

ſe, niſi manifeſtum foret ejus crimen. Nemo quippe poteſt, aut debet excommunicatione mortali plecti, qui non vel ſuo vel aliorum teſtimonio convictus fuerit, & pœnitentiam agere detrectaret: hujuſmodi autem hominum culpas manifeſtas eſſe haud dubium. Deinde ſi quis ea de re dubitaret, ſexcentis doceri poſſet teſtimoniis, quorum nonnulla hic proferam. Origenes in Joſue homil. 20. *Ubi*, inquit, *peccatum non eſt evidens, ejicere de Eccleſia neminem poſſumus, ne forte eradicantes zizania, eradicemus & triticum.* Optatus lib. 7. *Accuſatore ſilente non licuit nobis reum abſtinere, ſcriptum eſt enim, ante cognitam cauſam neminem eſſe damnandum*. S. Auguſt. lib. 3. contra Parmen. cap. 2. ait neminem poſſe anathematis ſententia percelli, niſi *aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſæculari, vel Eccleſiaſtico judicio nominatum, atque convictum*. Antiquus Auctor quæſt. in utrumque teſtamentum apud Aug. quæſt. 102. *Adhuc*, inquit, *eſt aliquid, quod deprehendit Novatianus, cur*, inquit, *corpus Domini tradunt iis, quos noverunt peccatores; quaſi poſſint ipſi accuſatores eſſe, qui ſunt judices. Si autem accuſati fuerint, & manifeſtati potuerunt abjici*. Innocentius I. Epiſt. ad Exuperium rationem reddens, *cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant, cum contra uxores in conſortio adulterorum manere videantur; ſuper hoc*, inquit, *Chriſtiana Religio adulterium in utroque ſexu pari ratione condemnat. Sed viros ſuos mulieres non facile de adulterio accuſant, & non habent latentia pecata vindictam. Viri autem liberius uxores adulteras apud Saserdotes deferre conſueverunt, & ideo mulieribus, prodito eorum crimine, communio denegatur. Uxorum autem latente commiſſo non facile quiſpiam ex ſuſpicionibus abſtinetur, qui utique ſubmovebitur, ſi ejus flagitium detegatur; cum ergo par cauſa ſit, interdum probatione ceſſante vindictæ ratio conquieſcit*.

IV. Deinde vero non omnes publici peccatores, aut hæretici ſtatim excommunicatione mortali plectendi erunt; ſed prius corripiendi, poſtea admonendi ab Eccleſia, & medicinali excommunicatione plectendi, ac tum demum penitus ab Eccleſia eliminandi: juxta inſtitutam a Chriſto corripiendorum fratrum rationem, cui ſuffragatur Paulus in Epiſt. ad Corinthios; poſtquam enim dixit cap. 12. ſe multum timere, ne cum venerit Corinthum cogatur multos lugere ex iis, qui *ante peccaverant, & non egerant pœnitentiam ſuper immunditia, fornicatione, & impudicitia*, ſubdit cap. 13. *Ecce tertio venio ad vos, in ore duorum vel trium ſtabit omne verbum, prædixi, & prædico, ut præſens, & nunc abſens iis, qui ante peccaverunt, & ceteris omnibus, quoniam ſi venero, iterum non parcam . . . ideo hæc abſens ſcribo, ut præſens non durius agam*. Ad quem locum Chryſoſtomus obſervat Paulum in denuntiandis ſuppliciis Apoſtolum multum, ac vehementem eſſe, in inferendis tardum, ac ſegnem; *Neque enim de iis*, inquit, *qui peccabant pœnas ſtatim ſumpſit, ſed ſemel atque iterum admonuit, & ne ſic quidem in contumaces animadvertit, ſed rurſus admonet, ac denuntiat dicens: tertio hoc venio ad vos*. Idem in homilia quadam de pœnitentia ait, Paulum hac moderatione uti, ut illos per patientiam ad pœnitentiam adduceret, *non enim peccatores, ſed non pœnitentes* lachrymis dignos fore dicit. Agit porro hic Apoſtolus de excommunicatione in convictos, & pœnitentiam agere detrectantes, docetque exemplo ſuo iſtam excommunicationem ferri non debere in alios, quam in publicos peccatores, & quidem pluribus vicibus admonitos, & ad pœnitentiam ſponte agendam excitatos. Hinc aliquando peccatores etiam convicti excommunicatione medicinali priuſquam mortali plectebantur, præcipue ubi ſpes emendationis erat. Certe annuit Auguſtinus hunc fuiſſe morem Eccleſiæ Africanæ: *Nos vero*, inquit homil. 50. de Pœnitentia, *a communione quemquam prohibere non poſſumus, quamvis hæc prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſive ſæculari ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum, atque convictum*. Ex quibus verbis liquet, excommunicationem medicinalem præceſſiſſe mortalem, atque etiam in convictos fuiſſe latam. In poſterioribus Conciliis mortalis excommunicatio dicitur anathema, quod antequam pronuntietur in noxios, juben-

bentur prius excommunicari. Sic in quinta Synodo Romana ſub Symmacho primum excommunicari jubentur ii, qui Decreta Concilii violarent; ac deinde, ſi ſe non emendaſſent, anathemate feriri. Agapetus Epiſt. 6. ait Cyrum, & ejus ſequaces jam excommunicatos, ſi ſe non emendarent, anathemate feriendos eſſe. Nicolaus I. Epiſtola 7. & Joannes octavus Epiſt. 17. anathema pariter diſtinguunt a ſimplici excommunicatione. Attamen non ſemper excommunicatio medicinalis præceſſit mortalem, præcipue ubi nulla ſpes emendationis apparebat; ſed præceſſere ſemper admonitiones excommunicationis ſententiam, hæcque ſolemnis fuit Eccleſiæ conſuetudo. Teſtes ſunt hujus rei Patres Epheſini, qui Canonibus ſancitum eſſe ajunt, ut reus tertio vocetur. *Sancta Synodus*, inquiunt actione 1. *Canonibus obtemperans tertio Neſtorium vocavit:* Et poſt Juvenalis Hieroſolymitanus: *Cum leges*, inquit, *Eccleſiaſticæ jubeant tertio reos vocari, ut ſeipſos defendant ab iis, de quibus accuſantur* in relat. ad Imperatorem. *Cum Canones jubeant tertio inobedientes vocari*. Inde a Patribus Chalcedonenſis Concilii ita ter vocatus dicitur Dioſcorus, *juxta ſanctos, & divinos Canones*. Extat autem iſte Canon inter eos, qui dicuntur Apoſtolici 74. atque iſta conſuetudo in novo etiam jure obtinuit. Nec alia melior hujus ratio reddi poteſt, quam maternus Eccleſiæ in cunctos affectus, quo cuperet ad exemplum Chriſti omnes ſalvos fieri, nec quemquam perire. Hinc quantum in ſe eſt, nihil omittit, ut peccatores ad meliorem frugem revocet; nec quidquam eſt, quod illam majori dolore afficiat, quam cum cogitur e ſinu ſuo quoſdam e filiis ſuis expellere, & Satanæ tradere. Adde, quod ſæpe ex excommunicatione multa naſcuntur mala, multa diſſidia, quæ totam Eccleſiam non mediocriter concutiunt, & multos ad perditionem trahunt.

V. His de cauſis impulſi ſancti Patres, in excommunicatione ferenda valde cauti fuerint, & non niſi gementes, dolentes, ac velut inviti quemquam excommunicaſſe leguntur. *Cum dolore enim*, inquit, Ambroſius lib. 3. off. c. 27. *amputatur etiam quæ putruit pars corporis, & diu tractatur, ſi poteſt ſanari medicamentis, ſi non poteſt, tunc a medico bono abſcinditur, ſic Epiſcopi affectus boni eſt, ut optet ſanare, ſerpentia auferre ulcera, adducere aliqua, non abſcindere, poſtremo quod ſanari non poteſt cum dolore abſcindere*. Quam in rem hic pauca de multis, quæ poſſent congeri exempla producam. Firmilianus, & ceteri Epiſcopi Antiochiæ congregati, haud cito, & temere in Paulum Samoſatenum ſententiam tulerunt, ſed diuturnum ipſi reſipiſcentiæ tempus dederunt. *Firmilianus*, inquiunt apud Euſebium lib. 7. c. 30. *cum bis Antiochiam veniſſet, damnavit quidem dogmatis ab illo invecti novitatem, ut teſtamur nos, qui adfuimus, & alii plures, perinde ac nos, optime norunt; ſed cum ille mutaturum ſe ſententiam promiſiſſet, credens ei Firmilianus, ſperanſque ſine ullo Religionis noſtræ probro, atque diſpendio rem optime conſtitui poſſe, diſtulit ſententiam ſuam deceptus ſcilicet ab homine, &c.* Et poſt alia declarant ſe neceſſitate adductos Paulum excommunicaſſe. *Hunc igitur*, inquiunt, *Deo bellum indicentem, nec cedere volentem, cum a communione noſtra abdicaſſemus, neceſſe habuimus, &c.* Arius ab Alexandro nonniſi poſt varias diſputationes, & admonitiones eſt ejectus, & tamen Alexander in Epiſtola ad univerſos Epiſcopos, ait, ſe dolore affici *ob exitium Arii, & ſequacium, præſertim, quod cum Eccleſiæ doctrinam olim perceperint, nunc ab ea deſciverunt*. Cyrillus non ſtatim Neſtorium a communione ſua expulit, ſed ſæpius monitum, dato etiam reſipiſcentiæ tempore, & Synodi Epheſinæ Patres teſtantur, ſe invitos, ac non ſine gemitu & dolore ad damnandum Neſtorium deſcendiſſe. *Lachrymis*, inquiunt, *ſubinde perfuſi ad lugubrem hanc contra eum ſententiam neceſſario venimus*. Flavianus in ſententia ipſa adverſus Eutychem teſtatur ſe invito eo veniſſe. *Lachrymantes*, inquit, *ac gementes perfectam ejus per ditionem decrevimus, per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ab eo blaſphematum extraneum eum eſſe a noſtra communione, & Primatu Monaſterii*. Qua de re ſcribens poſtea ad Leonem Pontificem: *Depoſitis*, inquit, *fletibus, & lachrymis, quas inceſſan-*

ter

ter fundo, quia ſub me Clericus invaſus eſt a fero dæmone. Et ipſe S. Leo Epiſt. 13. ad Pulcheriam: *multum doleo multumque contriſtor*, de caſu ſcilicet Eutychis. Item cum in Dioſcorum lata eſt ſententia in Concilio Chalcedonenſi, Epiſcopi dolentes ac gementes ſe id facere dicunt, atque inter alios Julianus Coenſis Romani Pontificis Legatus, *dolens ac gemens*, inquit, *dico alienum eum eſſe ab Epiſcopatus dignitate*. S. Leo Epiſt. 93. *Nulli Chriſtianorum*, inquit, *facile communio denegetur, nec ad indignantis fiat hoc arbitrium Sacerdotis, quod in magni reatus ultionem invitus, & dolens quodammodo debet inferre animus*. Concilii Milevitani Antiſtites dum Pelagium, & Cæleſtium damnant, optare ſe dicunt, *ut de correctione potius eorum gratulentur, quam contriſtentur interitu*. Denique ut alia mittam, Leo X. Lutheri errores damnans, ait, *ſe id facere præ mœrore, & animi anguſtia tanta, ut vix exprimere poſſit*.

VI. Eadem de cauſa tam proni fuerunt Antiſtites, tam faciles ad recipiendos hæreticos, & peccatores reſipiſcentes, ut ipſis ad redeundum in Eccleſiam viam ultro complanarent. Ita Marcioni ad Eccleſiam redire cupienti ea conditione datus eſt regreſſus, ut eos, qui cum ipſo aberraverant, revocaret. Ita Concilium Nicænum cum Meletianis, qui nullam veniam ſummopere merebantur, clementiſſime egit, illorum Epiſcopis honorem relinquens, & nemini eorum aditum ad officia Eccleſiaſtica intercludens. Eadem item Synodus ſimili οἰκονομίᾳ Novatianos ad Eccleſiam invitavit. Ita etiam tempore Arianæ hæreſeos, quicunque cum Arianis communicaverant, aut in Arianum dogma lapſi fuerant, non ſolum ſuſcepti ſunt in communionem, ſed etiam Epiſcopatus retinuerunt, (*) ac contraria Luciferi Calaritani ſeveritas improbata eſt. De hac Eccleſiæ indulgentia ad lapſos revocandos lege Athanaſium Epiſtola ad Rufinianum, & Hieronymum in dialogo contra Luciferianos. At nullum habemus inſignius exemplum iſtius ad hæreticos ad Eccleſiam invitandos indulgentiæ, quam quod nobis ſubminiſtrant pacis conditiones a Catholicis oblatæ Donatiſtis ante, & poſt collationem Carthaginenſem; proponunt enim eis per Epiſtolam, ut ſi Catholici victi fuerint in collatione, cedant Epiſcopatibus ſuis; ſi e contra victores fuerint, non idem in Donatiſtis ſtatuunt, ſed concedunt eis, ut honorem Epiſcopatus non amittant: *poterit quippe*, inquiunt, *unuſquiſque noſtrum, honoris ſocio ſibi copulato, viciſſim ſedere eminentius, ſicut peregrino Epiſcopo juxta conſidentem collegam, hoc cum alternis Baſilicis conceditur .... ut, uno eorum defuncto, deinceps jam ſingulis ſinguli priſtino more ſuccedant, aut ſi forte populi Chriſtiani ſingulis delectantur Epiſcopis, & duorum conſortium inuſitata rerum facie tolerare non poſſunt, utrique de medio diſcedamus, & damnata ſchiſmatis cauſa in unitate pacifica conſiſtatis. Ab his ſingulis in Eccleſiis annuentibus unitati factæ per loca neceſſaria conſtituantur Epiſcopi*. Huic propoſitioni conſenſerunt omnes Epiſcopi Catholici, uno, aut altero exceptis, qui cito ceterorum conſenſu, & admonitionibus in eamdem ſententiam deſcendere coacti ſunt. Poſt collationem vero eadem conditio eſt Donatiſtis oblata, ut conſtat ex Auguſtini ſermone 37. tom. 10. *Epiſcopatum*, inquit, *amatis, nobiſcum habete .... diximus, ut ambo ſedeant in una ſimplici baſilica, &c.* Ex quibus abunde liquet, nihil non faciendum eſſe, ut qui ab Eccleſiæ unitate præciſi ſunt, ad eam revertantur; ac proinde multo majori cura cavendum, ne aliqui ab ea unitate temere aut incaute ſeparentur.

VII. Sed ut apertius explicetur quibus in caſibus ferri, aut non ferri poſſit excommunicatio, circa ſingulas cauſas excommunicationis a nobis allatas pauca ſunt obſervanda. Diximus primo, propter hæreſim ejici homines ab Eccleſia, ſed hoc intelligendum de hæreſi manifeſta, necnon de iis,

X qui

(*) Intellige iſtud, ut præcedentia, & ſequentia docent, de reſipiſcentibus ab hæreſi, nec aliter trahi poſſunt verba mea, ſed majoris elucidationis ergo id monendum duxi.

qui in ea ſunt pertinaces, & de quibus periculum eſt, ne ceteros in eumdem errorem trahant. Itaque primo non eſt excommunicatio ferenda ob leves quæſtiones, quæ fidei regulam non attingunt, quæque liberum patiuntur cujuſvis judicium: *Nam*, ut inquit Tertullianus, *hæc ſola eſt regula fidei, quæ hæreſes facit, & ea ſemel poſita manente in ſua forma, quantumlibet quæras, & tractes, & omnem libidinem curioſitatis effundas, tibi licet*. Secundo, non debet ferei excommunicatio, niſi in pertinaces, qui moniti doctrinam ſuam revocare nolunt, ut oſtendimus.

VIII. Diximus deinde, excommunicationem ferri in peccatores, ſed hoc intelligendum de iis, qui in peccata gravia, & Canonibus prohibita prolabuntur, quique de iis accuſati, ac convicti ſunt; idque cum nullum gravius malum timetur, ſi a communione ejiciantur. Primo ergo non debet excommunicatio ferri ob levia, & quotidiana peccata, imo etiam ob mortalia, niſi exteriora ſint, & eorum e numero, quæ ſcandalo ſunt aliis, qualia ſunt adulterium, homicidium, & alia hujuſmodi. Secundo, non debet ferri, niſi in accuſatos, & convictos, ut late probatum eſt, & modo confirmabitur ex Auguſtini teſtimoniis. Tertio, non eſt prudentiæ aliquem ob flagitia ejicere ab Eccleſia, cum gravius malum timetur, puta Eccleſiæ perturbatio, aut ſchiſma. Hanc regulam ſæpe tradit Auguſtinus in libris contra Donatiſtas. Hanc præſertim late probat lib. 3. contra Epiſt. Parmen. e quo ſequentia ſunt deſumpta: *Sed dicet*, inquit, *aliquis: quomodo poterimus Apoſtolo obedire dicenti, cum ejuſmodi nec cibum ſumere?* Huic objectioni ſic reſpondet: *in hac velut anguſtia quæſtionis non aliquid novum, aut inſolitum dicam, ſed quod ſanitas obſervat Eccleſiæ, ut cum quiſque fratrum, id eſt Chriſtianorum intus in Eccleſiæ ſocietate conſtitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehenſus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum ſchiſmatis nullum eſt, atque id cum ea dilectione, de qua ipſe alibi præcepit dicens, ut inimicum eum non exiſtimetis, ſed corripite ut fratrem; quod ſi non agnoverit, nec pœnitendo correxit, ipſe foras exiet, & per propriam voluntatem ab Eccleſiæ unitate dirimetur*. Deinde regulas a nobis ſuperius traditas ipſe etiam tradit. *Quando*, inquit, *ita cujuſque crimen notum eſt omnibus, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorſus, vel non tales habeat defenſores, per quos poſſit ſchiſma contingere, non dormiat ſeveritas diſciplinæ, in qua tanto eſt efficacior emendatio pravitatis, quanto diligentior confirmatio charitatis*. Ergo ex mente S. Auguſtini, ut quis propter crimen excommunicetur, requiritur primo, ut crimen ſit omnibus notum, hoc eſt manifeſtum: ſecundo, ut ſit execrabile: tertio, ut nullum ſit ſchiſmatis periculum; quod ultimum contingit, quando quis ſocios habet multos: *Neque enim*, pergit Auguſtinus, *poteſt eſſe ſalubris a multis correptio, niſi cum ſociam non habet multitudinem; cum vero idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis reſtat, quam dolor, & gemitus*. Eadem ferme habet lib. 3. contra litteras Petiliani c. 36. *Apud nos*, inquit, *quicumque mali vel penitus latent, vel quibuſdam noti propter bonos, quibus ſunt ignoti, & apud quos convinci non poſſunt, propter pacis, & unitatis vinculum tolerantur . . . nec propterea tamen Eccleſiaſtica diſciplina negligitur a conſtantibus, & diligentibus, & prudentibus diſpenſatoribus Chriſti, quando crimina ita manifeſtantur, ut nulla poſſint probabili ratione defendi. Extant innumerabilia documenta in iis, qui vel Epiſcopi, vel alicujus hujuſmodi gradus Clerici fuerunt, & nunc vel degradati, vel pudore in alias terras abierunt, vel ad vos ipſos, aut ad alias hæreſes tranſierunt, vel in ſuis regionibus noti ſunt*. Eadem centies inculcat Auguſtinus, malos ſcilicet in Eccleſia eſſe, quos illa ferre cogitur, vel quia occulti ſunt, vel quia non accuſantur, vel quia periculum eſſet ſchiſmatis, ſi ejicerentur: vide ipſum in Pſalmum contra partem Donati, necnon lib. 4. de Bapt. lib. de unit. Eccl. cap. 14. lib. 2. contra Creſc. cap. 36. & lib. 3. c. 31. 64. & 65. & alibi paſſim. Uno verbo, eadem fuit Afrorum omnium ſententia in collatione Carthaginenſi, quorum nomine profitetur Auguſtinus *Eccleſiaſticam quidem diſciplinam non eſſe negli-*

Digitized by Google

gligendam, & ubicumque ſuerint proditi mali, coërcendos eos eſſe, ut corrigantur, non ſolum ſermone correctionis, verum etiam excommunicationibus; ita tamen, ut propter pacem unitatis etiam cogniti tolerentur.

IX. Denique diximus, tertiam excommunicationis cauſam eſſe ob diſciplinam, vel unius Eccleſiæ ab aliquo privato, vel totius a ſingulari Eccleſia violatam. Verum hoc in caſu magna debet eſſe prudentia; nam præter cautiones jam adhibitas aliis in cauſis, valde cavendum primo, ne ob levem aliquam, & nullius ad Religionem, aut bonos mores momenti diſciplinam ejiciantur de Eccleſia viri probi. Secundo, ne Eccleſiæ a ſe invicem propter diverſitatem diſciplinæ ſeparentur. Hæc enim fidei, & bonis moribus nihil obeſt, conſtatque ſemper fuiſſe varios Eccleſiarum uſus, & ritus ſine ullo religionis diſpendio. Egregium eſt hanc in rem a nobis non ſemel laudatum S. Irenæi, & aliorum Epiſcoporum monitum ad Victorem, ne propter diſſenſionem circa Paſchæ celebrationem pacem cum Orientalibus abrumperet, ſed paci, & unitati conſuleret, cum variæ eſſent tam circa Paſchæ celebrationem, quam circa jejunia, & alios ritus Eccleſiarum conſuetudines ortæ vel ex negligentia, vel ex ſimplicitate, & imperitia eorum, qui morem a majoribus traditum non obſervabant, propter quas diſciplinæ varietates communio nunquam interrupta fuerat: lege Euſeb. lib. 5. c. 24. & quæ diximus, ubi de Victore. Similiter in quæſtione de hæreticorum Baptiſmo iterando, Stephanus videri poteſt reprehenſioni obnoxius, quod leviter Afros excommunicaret. *Eos autem qui Romæ ſunt*, inquit Firmilianus, *non ea in omnibus obſervare, quæ ſunt ab origine tradita, & fruſtra Apoſtolorum auctoritatem prætendere. Scire quis etiam inde poteſt, quod circa celebrandos dies Paſchæ, & circa multa alia divinæ rei Sacramenta videat eſſe apud illos aliquas diverſitates, nec obſervare illic æqualiter omnia, quæ Hieroſolymis obſervantur. Secundum quod in ceteris quoque plurimis Provinciis multa pro locorum, & nominum diverſitate variantur; nec tamen propter hoc ab Eccleſiæ Catholicæ pace, atque unitate aliquando diſceſſum eſt. Quando nunc Stephanus auſus eſt facere rumpens adverſum nos pacem, quam ſemper anteceſſores ejus nobiſcum amore, & honore mutuo cuſtodierant.* Et poſt multa: *Excidiſti*, inquit de Stephano loquens, *teipſum, noli te fallere, ſiquidem ille eſt vere ſchiſmaticus, qui ſe a communione Eccleſiaſticæ unitatis Apoſtatam fecerit. Dum enim putas omnes a te abſtineri poſſe, teipſum abſtinuiſti, &c.* Quibus verbis egregie docet Firmilianus propter varietatem diſciplinæ non eſſe abrumpendam pacem. De eadem re pronuntiat Dionyſius, ſe nolle tum Africanorum, tum Orientalium ſententias, & ſtatuta circa iterandum hæreticorum Baptiſma ſubvertere, eoſque ad jurgia, & contentiones excitare, cum ſcriptum ſit: *non commutabis terminos proximi tui, quos parentes tui poſuerunt.* Baſilius item in Canonibus hanc quæſtionem tractans, ſingularum Eccleſiarum diſciplinæ inhærendum eſſe docet. Et ne ſuſpectos hac in re teſtes proferre videar, ipſe Auguſtinus non obſcure factum Stephani improbat, cum toties Cyprianum laudat, quod noluerit quemquam a communione ſua repellere. Aliud ad propoſitum exemplum habemus ex Cypriano Epiſt. 52. ubi notat quoſdam Africanos Epiſcopos ante ſuam ætatem, dandam pacem Mœchis non putaviſſe, & in totum pœnitentiæ locum eis præcluſiſſe, nec tamen propterea a collegio, ceterorum Epiſcoporum receſſiſſe, aut Catholicæ Eccleſiæ unitatem vel duritiæ, vel cenſuræ ſuæ obſtinatione rupiſſe: *Ut quia*, inquit, *apud alios pax dabatur, qui non dabat de Eccleſia ſepararetur, manente concordiæ vinculo, & perſeverante Eccleſiæ Catholicæ individuo ſacramento.* Huc etiam pertinet illud Hieronymi Epiſt. 28. unamquamque Eccleſiam ſuas obſervare debere conſuetudines quaſi traditiones Apoſtolicas, nec aliquorum conſuetudines aliorum contrario more ſubverti. Nec abludit illud Ambroſii apud S. Auguſtinum: *ad quamcumque regionem veneris, illius conſuetudinem obſerva, ne cuiquam ſis ſcandalo, aut quiſquam tibi.* Cum itaque certum ſit, diſciplinæ varietatem fidei, aut religioni nihil officere, plerumque ſatius eſt cuilibet Eccleſiæ libe-

rum relinquere, ut diſciplinam ab aliarum conſuetudine diverſam ſequatur, quam eam ad ceterarum mores amplectendos adigere, præſertim cum ſchiſmatis periculum imminet. Nihilominus tamen ſi univerſa Eccleſia, aut ſaltem ejus maxima pars e re ſua intereſſe judicaverit, ut aliqua conſuetudo ubique obſervetur, privatæ Eccleſiæ ceteris conſentire debent, nec pertinaciter obluctari; & ſi poſterius id faciant, merito pro ſchiſmaticis habentur. Vide hujus rei exempla allata in fine ſuperioris capitis, quæ hic repetere foret inutile. Quod ſi privatus quiſpiam adverſus plurium Eccleſiarum, aut etiam adverſus Eccleſiæ ſuæ conſuetudinem inſurgat, merito punitur, & excommunicatur, ac ſchiſmaticus audit, ut ſexcentis oſtendi poſſet exemplis.

X. Ceterum quamvis Canoniſtæ vulgo teneant, excommunicationem inferri non poſſe, niſi ob peccatum mortale, conſtat tamen innumeris prope Canonibus pœnam excommunicationis ſanciri, &, quod idem eſt, anathema ferri propter res ad diſciplinam pertinentes, quæ non poſſunt dici materia peccati mortalis, niſi forte ratione ſcandali, & contemptus. Verum in excommunicatione infligenda non tam conſideratur gravitas peccati, quam offenſio, & periculum inde imminens ſocietati fidelium, vel ex malo exemplo, vel ex prava doctrina. Porro neceſſe non arbitror hic exempla ſubjicere anathematis indicti, aut excommunicationis latæ propter leves cauſas; res enim notiſſima eſt, patebitque percurrenti Canones Conciliorum etiam antiquiſſimorum, ut Eliberitani, Gangrenſis, Arelatenſis, & ceterorum.

XI. Sed jam ſatis de cauſis excommunicationis, nunc de iis, in quos fertur, quod jam ex parte effectum eſt. Primum enim conſtat, eam ferri non poſſe in occultos, aut hæreticos peccatores. Quod etiamſi non doceret traditio, ratio ipſa evincit. Nam excommunicatio eſt ſeparatio e fidelium conventu, & ſocietate, ſeu actus clavium externus, & in foro exteriori. Nam interius homo non ligatur ab Eccleſia, ſed ſeipſum per peccatum ligat coram Deo non coram Eccleſia, ergo ab Eccleſia exterius ligari non poteſt, niſi exterior ſit innodationis cauſa, & hominibus nota. Quod adeo verum eſt, ut qui cum Arnaldo, & Morino contenderent propter occulta peccata pœnitentiam publicam fuiſſe impoſitam; aſſerere tamen non poſſent excommunicationem illam, quæ mortalis eſt, in occultos peccatores ferri poſſe. Dicere enim non poſſunt, eos in foro exteriori potuiſſe compelli ad agendam pœnitentiam publicam, ſed hoc unum probare ſe putant, iis, qui Sacerdotibus occulta crimina in confeſſione ſecreta aperiebant, impoſitam fuiſſe pœnitentiam publicam, ad quam tamen agendam, in foro exteriori cogi non poſſent, niſi aliunde criminis convicti forent: nullus enim, ut puto, dixit unquam occultum peccatorem, & peccatum ſuum ſecreto confeſſum ſacerdoti a communione Eccleſiæ invitum pelli potuiſſe.

XII. Sed inquiet aliquis, verum id quidem eſt de excommunicatione ferendæ, ut loquuntur, ſententiæ, non autem de excommunicatione latæ, ut volunt, ſententiæ ipſo facto incurrendæ: celebris enim eſt iſta diſtinctio apud recentiores Canoniſtas, qui excommunicationem ferendæ ſententiæ illam dicunt eſſe, quam per ipſum actum peccator meretur, non incurrit, ſed tantum per ſententiam, quæ conſequitur actum, & ideo dicitur *ferendæ ſententiæ*; excommunicationem vero *latæ ſententiæ* eam volunt eſſe, quæ ipſo facto incurritur. Priorem igitur aiunt ferri tantum poſſe in peccatorem notorium, & criminis convictum, ac inſuper admonitum, poſteriorem vero ipſa perpetratione criminis incurri contendunt; imo nonnulli ex iis aiunt, eam in peccatum prorſus internum, quod exterius nullo modo proditum fuerit, cadere, ut verbi gratia in propoſitum aliquod internum; alii vero cenſent hanc non ſecus ac ceteras cenſuras, necnon interdictum, & irregularitatem (de iis enim idem judicium ferendum) non habere locum in peccatis mere internis, niſi exterius prodierint per aliquod dictum, aut factum licet hominibus ignotum. Res exemplo illuſtrabitur: prioris ſententiæ fautores dicunt, eum, qui conſtituit ac propoſuit hominem occidere, poſſe excommunicationem incurrere; poſterioris vero defenſores opinionis id fieri non poſſe.

Digitized by Google

poſſe, niſi revera tentaverit, ac præter cogitationem animi aliquid in hunc finem prodiderit, ſive dicto, ſive facto, licet nulli præterquam Deo noto. Prioris ſententiæ Auctores enumerat Suarez diſp. 4. de cenſuris ſect. 2. n. 5. Gloſſæ Auctorem in cap. cogit. de pœnit. D. 1. & in Clement. 1. de hæret. §. *Verum*, Sanctum Antoninum 3. part. tit. 24. cap. 7. Panormit. in cap. extirpandæ §. *qui vero in ejus repetitione*, n. 21. Majorem in 4. diſt. 12. q. 7. §. *contra primum*. Roſellam verbo *abſolutio*, & verbo *hæreſis*. Hadrianum quodlibeto 8. & in 4. q. 3. Pigghium lib. 6. de Eccl. hiſt. cap. 16. Cordubam lib. 4. quæſt. Theologicarum quæſt. 13. Medinam cap. de pœnit. Poſteriorem vero ſententiam ſequitur ipſe Vaſquez ibidem, itemque Tannerus diſp. 6. de pœnit. quæſt. 10. dub. 3. num. 55. Hugolinus de cenſ. Eccl. tab. 1. cap. 9. §. 12. Bonacina de natura & cauſis cenſuræ puncto 3. n. 4. Becanus, & alii. Sed iſti meo judicio inconſequenter ratiocinantur. Nam ſi actiones internæ ſubjectæ non ſunt jurisdictioni Eccleſiæ, ut multis rationibus probant, dici vix poteſt, cur idem judicium non ſit ferendum de actionibus externis, quando ſunt ignotæ. Sic non video, qua de cauſa homo non poſſit excommunicari ob hæreſim mente conceptam, poſſit vero ob iſtam hæreſim nullo audiente, vel præſente verbis prolatam. Hoc tamen poſterius aſſerunt, prius negant: qua in re mira mihi videtur illorum argutia. Verum miſſa Canoniſtarum auctoritate videri poteſt aliquibus excommunicationem latæ ſententiæ ipſo facto incurrendæ olim in uſu fuiſſe, & in peccatis occultis locum habuiſſe. Sciunt enim omnes paſſim in Canonibus anathema, ſeu excommunicationem infligi peccatoribus omnibus ſine diſtinctione occultorum, & manifeſtorum, imo etiam aliquando occultos peccatores excommunicationis ſententia involvi. Denique jam ab aliquot ſæculis Decretales Romanorum Pontificum ſcatent excommunicationibus latæ ſententiæ, ac ipſo facto incurrendæ, paſſimque fulminantur, ut aiunt, ut compellantur homines ad detegendos furti, homicidii, & aliorum criminum auctores.

XIII. Reſpondeo, excommunicationem latæ ſententiæ non eſſe eam, quæ huc uſque deſcripta eſt. Nam quotieſcumque in Canonibus antiquis dicitur anathema generatim in eos, qui hoc, aut iſtud egerint, hoc nihil aliud ſibi vult, quam eos, qui iſtud egiſſe convicti fuerint, excommunicandos, non autem revera excommunicatos eſſe.

XIV. Hoc autem conſtat ex eo, quod in Canonibus paulo antiquioribus nunquam leges hæc, aut ſimilia verba: *ſit ipſo facto excommunicatus, & depoſitus, qui id fecerit*. Sed tantum: *ſi quis id fecerit, excommunicetur, deponatur, ſegregetur*, quibus formulis, ut conſentiunt Canoniſtæ non exprimitur excommunicatio latæ ſententiæ, ſed ferendæ.

XV. Quod vero ſpectat ad vocem anathema, qua utuntur non raro antiqui, hæc comminatoria tantum eſt, & deteſtatoria; vox enim Græca ἀνάθεμα in ſacris litteris uſurpatur pro voce Hebræa חרמה *Harma*, quam Vulgatus expoſuit per anathema Num. 21. & Jud. 1. deſcendit autem vox Hebræa a radice חרם *Haram*, hoc eſt *occidit, delevit, exterminavit;* igitur anathema proprie, & ſecundum uſum Judæorum eſt res, quæ execratione, & ruina digna eſt, & verbum ἀναθεματίζειν eſt rem abolere, & diris devovere. Hanc autem ſignificationem habet apud Septuaginta. Sic Num. 21. dicuntur urbes Chananæorum, quæ traditæ ſunt filiis Iſrael, ut delerentur, dicuntur, inquam, anathematizatæ, & vocatum inde hunc locum ἀνάθεμα, καὶ κύριος ἀνεθεμάτισεν αὐτὸν (τὸν Χαναναῖον) καὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ, καὶ ἐπεκάλεσαν τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου Ἀνάθεμα. Hinc apud Judæos anathema vox fuit execrationis, & deteſtationis, item Joſue 6. v. 17. καὶ ἔσται ἡ πόλις ἀνάθεμα αὐτὴ καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτῇ κυρίῳ. *ſitque civitas hæc anathema Domino, & omnia, quæ in ea ſunt:* hoc eſt, deleatur. Judicum 1. v. 17. καὶ ἐκάλεσε ὄνομα πόλεως ἀνάθεμα, *& vocavit nomen urbis horma, ideſt anathema*, quia ſcilicet deleta erat. 4. Reg. 19. v. 11. dicitur Rex Aſſyriorum ἀναθεματίσαι, hoc eſt vaſtaſſe univerſas regiones. Denique 1. Maccabæorum 5. v. 5. dicitur Judas Maccabæus, *anathematizaſſe Idumæos, & incendiſſe turres eorum igni*

Digitized by Google

igni cum omnibus, qui in eis erant. Ergo in veteri teſtamento anathematizare eſt penitus delere, ita ut nihil ſuperſit: dicere autem de aliquo, *anathema ſit*, eſt eum diris devovere, optare, ut deleatur omnino. In novo teſtamento vox ἀναθεματίζειν hoc poſteriori ſenſu non raro ſumitur Matth. 26. v. 74. & Marci 14. v. 17. de Petro Chriſtum abnegante dicitur καὶ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, hoc eſt cœpit ſeſe diris devovere, & jurare ſe non noſſe Chriſtum Act. 23. v. 12. Judæi *quidam ſe ipſos devoverunt*, ἀνεθεμάτισαν, *neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum*. Vox autem ἀνάθεμα ſæpe uſurpatur pro re execranda Rom. 9. v. 3. *cupiebam anathema eſſe pro fratribus meis*, hoc eſt-cupiebam diris devoveri propter fratres meos. 1. Cor. 12. *Nemo Spiritu Dei loquens dicit anathema Jeſu*, ſeu *Jeſum*, ideſt, nemo, qui per Spiritum Dei loquitur Jeſu Chriſto maledicit, Jeſum execratur, & in eadem Epiſt. 16. v. 22. *Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ſit anathema*, hoc eſt in execratione ſit omnibus, deleatur de libro viventium, &c. Ep. ad Galat. cap. 1. *Licet nos, aut Angelus aliter evangelizet, & præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit*. Ideſt maledictus, & execrabilis: idem repetit v. 9. Denique Apocalypſeos 22. v. 3. dicitur non amplius futurum in regno cœlorum κατανάθεμα, quod vulgatus Interpres vertit *maledictum*, hoc eſt, *homo execrabilis, & exitio devotus*. Itaque anathema eſſe ſecundum propriam hujus vocis ſignificationem nihil aliud eſt, quam *execrabilem eſſe, exitio dignum judicari, diris devoveri*. Quia vero qui ab Eccleſia ejiciebantur execrabiles omnibus fidelibus erant, ſatanæ tradi putabantur flammis æternis digni, eodemque, quo Ethnici, & Publicani, loco habendi. Idcirco hac voce olim uſi ſunt Epiſcopi in eos, quos excommunicatione præſertim mortali plectendos eſſe ducebant, quoſque vel ob hæreſim, vel ob crimina, vel ob pertinaciam averſabantur; igitur vox iſta, anathema ſit, nihil aliud ſignificare poteſt, quam excommunicetur vel diris devoveatur, exitio dignus habeatur, quibus formulis exprimitur excommunicatio ferendæ, non latæ ſententiæ, quemadmodum hæ voces explicantur a novis Canoniſtis.

XVI. Verumtamen hæc diſtinctio duplicis excommunicationis latæ, ac ferendæ ſententiæ licet olim ignota optime poteſt defendi, ſi dicamus, ut jam obſervavimus, per excommunicationem latæ ſententiæ hominem re ipſa non excommunicari, ſed excommunicandum decerni ſtatim atque convictus fuerit ejus rei, propter quam excommunicatio fertur a jure ſine ullo prævio judicio. Hæc eſt Gerſonis ſententia in libro de vita ſpirituali animæ lib. 4. coroll. 14. prof. 2. *Quæret*, inquit, *aliquis, quid operentur excommunicationes latæ ſententiæ per Canones*. *Reſpondeo, ſicut accepi a præceptore meo, eas tantumdem operari, ut abſque proceſſu alio, aut nova conſtitutione poſſit judex ſtatim, probato facto vel confeſſato, ferre juris ſententiam, & eandem publicare, non ſic ubi Canones eſſent ſolum ferendæ ſententiæ, quoniam monitiones, & proceſſus ſecundum terminos juris prærequiruntur multiplices*.

XVI. Quæres, utrum excommunicatio ipſo facto non id etiam operetur, ut cuilibet privato liceat ab illius, qui rem ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ vetitam perpetrat, communione abſque ullo prævio judicio diſcedere,

XVII. Reſpondeo, eum, qui in ejuſmodi peccatum incidit vel eſſe ſuperiorem, vel inferiorem, vel æqualem. Secundo, ejus crimen vel eſſe notum omnibus, vel paucis tantum. Tertio, vel eſſe crimen hæreſeos, vel morum. Quarto, eum qui vult ab ejus communione ſecedere, vel eſſe ſolum, vel cum pluribus. Quinto, vel ſpem eſſe, ut accuſatus damnetur, vel non. Secundum hæc varie agendum.

XVIII. Primo enim ſi is, qui aliquid ſub pœna anathematis ipſo facto incurrendi prohibitum facit, ſuperior ſit, deferendus eſt ad ejus ſuperiorem, puta ſi Presbyter ad Epiſcopum, ſi Epiſcopus ad Synodum Provincialem, aut Metropolitanum. Licuit tamen olim Plebi, & Clero ab Epiſcopi ſui communione propter hæreſim, aut Idololatriam diſcedere; ſed quia multa inde naſcebantur incommoda, id vetitum eſt Ca-

Canone 10. octavæ Synodi his verbis: *Nullus Clericus ante diligentem examinationem, & Synodicam ſententiam a communione proprii Epiſcopi ſe ſeparet, licet quamlibet criminalem cauſam ejus ſe noſſe prætendat, nec recuſet nomen ipſius referre inter divina myſteria. Idem ſtatuimus de Epiſcopis erga proprios Metropolitas, ſimiliter & de Metropolitanis circa Patriarcham ſuum, qui vero contra fecerit ab omni Sacerdotali operatione, & honore decidat*. Hinc intelligere eſt, graviter decipi novitios quoſdam Epiſcoporum detractores, qui furtivis neſcio quibus in ſcriptis aſſerere auſi ſunt, Epiſcopos ſemel in peccata Canonibus prohibita lapſos jam non habendos eſſe pro Epiſcopis, nec eis amplius obtemperandum: licet enim aliquis Epiſcopus ea peccata commiſerit, propter quæ ſit deponendus, ſemper tamen Epiſcopus haberi debet, eique obtemperare oportet, donec legitime fuerit depoſitus; & ſi id fieri non poſſit ob ejus gratiam & potentiam, tolerandus eſt, non ſchiſma faciendum in Eccleſia, præſertim cum de moribus, non de fide agitur. Sic tempore Cypriani, ut obſervat Auguſtinus, tolerabantur in Eccleſia Epiſcopi illi, quorum luxum, & avaritiam deſcribit Cyprianus in libro de lapſis.

XIX. Secundo, ſi quis æqualis crimen aliquod excommunicatione dignum fecerit, debet a fratre ſecreto corripi; deinde adhibendi ſunt teſtes, ac demum ad Eccleſiam deferri. Si vero damnatus non fuerit, non propterea ſchiſma faciendum, ſed vitandus eſſe videtur, ſi crimen ſit publicum, non item, ſi paucis tantum notum. Hoc autem maxime locum habet, in crimine hæreſeos, ut ex locis Scripturæ a nobis ſupra laudatis conſtat: *hæreticum hominem poſt unam, & alteram correptionem devita. Si quis hanc fidem non affert, ne ave ei dixeritis. Subtrahite vos ab omni fratre inambulante inordinate, & non ſecundum traditionem*.

XX. Tertio, ſi is, qui in crimen ſub excommunicatione prohibitum labitur, potens ſit, ſi probabile non ſit, eum aut emendandum, aut, ſi ſe non emendarit, damnandum: ſi periculum majus imminet Eccleſiæ ob ejus damnationem, quam ob ſcandalum, tolerari quoque debet etiam a ſuperioribus. Uno verbo: excommunicatio fertur, vel propter bonum peccatoris, vel propter utilitatem Eccleſiæ. Ceſſantibus ergo his cauſis, ceſſat etiam obligatio inferendæ excommunicationis. Ceſſant autem primo, quando non eſt ſpes futuræ emendationis; ſecundo, quando ex ejus damnatione gravius malum imminet Eccleſiæ, quam toleratio alicujus improbi.

XX¹. At quando quis nominatim ab Eccleſia excommunicatus eſt, vel accedit ad hominum ab Eccleſia nominatim excommunicatorum conſeſſum, tunc non eſt ei communicandum, & qui cum eo communicat, reus eſt, mereturque ipſe excommunicari. Conſtat id ex ſcriptura: *qui Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus: hæreticum hominem poſt unam, & alteram correptionem devita: ne ave ei dixeritis &c.* Atque hæc fuit antiqua Eccleſiæ diſciplina: nec enim ſolum hæreſeon, aut ſchiſmatum auctores, & anteſignani, ac nominatim excommunicati, ſed & ii omnes, qui cum ipſis communicabant, a communione habebantur extorres. Cyprianus lib. 1. Epiſt. 4. quoſdam e collegis, qui cum Baſilide, & Martiali communicabant reprehendit, *quaſi Deificam diſciplinam negligentes*, necnon in eos torquet illud Pauli Rom. 1. *qui talia agunt morte digni ſunt, nec ſolum iſti, ſed etiam, qui conſentiunt facientibus*. In Concilio Laod. c. 6. vetitum eſt, ne hæretici in domum Domini ingrediantur, cap. 9. vetatur, ne quis adeat cœmeteria hæreticorum orationis, vel venerationis ergo, & eos, qui id fecerint jubet eſſe aliquantiſper excommunicatos, cap. 33. vetat, ne quis cum hæreticis, aut ſchiſmaticis oret. In Antiocheno Concilio c. 2. *cum excommunicatis non licere communicare, neque cum iis, qui in domibus conveniunt devitantes orationes Eccleſiæ ſimul orare, ab alia quoque Eccleſia non ſuſcipiendum, qui ex alia minime congregatur. Si quis autem de Presbyteris, aut Diaconis, ſeu quilibet ex Clero deprehenſus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iſte privetur communione, tanquam qui regulam confundat Eccleſiæ*. Item cap. 4. declarat abjiciendos ab Eccleſia, qui commu-

municarent cum excommunicatis. Idem habet Concilium Chalcedonenſe Epiſt. ad Valent. & Marcianum. Conc. Carth. VII. cap. 7. IV. cap. 73. Tolet. I. c. 15. Autiſiodorenſe cap. 39. Bracarenſe I. cap. 33. Turonenſe II. cap. 8. & 21. Concilium Vernenenſe cap. 9. Cæſaraugustanum cap. 5. extat etiam ea de re Canon inter Apoſtolicos undecimus, ſi quis cum excommunicato ſaltem in domo oraverit, iſte communione privetur. Huc etiam refer, quæ prius retulimus, cum oſtendimus vetitum eſſe, ne abjectus ab una Eccleſia ab alia ſuſcipiatur: ex quibus conſtat, communicandum non eſſe cum iis, qui nominatim excommunicati ſunt, necnon cum iis, qui communionem hæreticorum vel ſchiſmaticorum amplectuntur, & ab Eccleſia ſecedunt. Hi enim ipſo facto ſine ulla ſententia ſunt excommunicati, vel potius ſe ipſos excommunicant, qui ab Eccleſia deficientes hæreticis, vel ſchiſmaticis ſociantur, & cum iis junguntur. Qui vero ad illorum conventus accedunt curioſitatis ergo, aut qui cum iis orant, & communicant, nec tamen ſtant omnino ab illorum partibus, nec Eccleſiam deſerunt: ſimiliter, qui cum privatis hominibus excommunicatis communicant, puniendi quidem ſunt, & excommunicandi, ſed ipſo facto dici non poſſunt excommunicati.

XXII. Denique quod ſpectat ad excommunicationes illas latæ ſententiæ, & ipſo facto incurrendæ, quæ in Decretalibus occurrunt, & quotidie pro rebus temporalibus nonnunquam levis momenti feruntur, negari non poteſt, quin illarum frequens, & promiſcuus uſus magnus ſit in Eccleſia abuſus. Quem ita deflet Petrus Damiani in Epiſt. 12. ad Alexandrum Romanum Pontificem: *Præterea*, inquit, *duo quædam apud Apoſtolicam Sedem frequens uſus obtinuit, quæ ſi ſancta prudentia veſtra judicat, ut nobis videtur, omnino digna ſunt corrigi. Unum, quia cunctis fere decretalibus paginis anathema ſubjungitur: alterum, quia cujuslibet Eccleſiæ filius, ſive Clericus ſit, ſive Laicus, exponere proprii exceſſus Antiſtitis prohibetur, quorum primum quam ſit humanæ ſalutis immane periculum, & infinite patens vorago labentium, ac pernicies animarum, clementiæ veſtræ pietas non ignorat; dicitur enim: quiſquis hæc, vel illa non fecerit, ſive certe quiſquis hoc quod ſuperius ſtatutum eſt irritum duxerit, vel in aliquo violaverit, anathema ſit: ubi notandum, quam lubrica, quam præceps ſubito mendi illic procuretur occaſio . . . . . & cum dictante juſtitia alia ſit ultione plectendus, qui plus delinquit, alia, qui minus excedit, hic graviter leviterque peccantibus æqua cunctis, & indifferens pœna irrogatur . . . . . hanc itaque homo de homine pœnam ſumit, quam de ſui tranſgreſſione mandati ipſe quoque Deus omnipotens non præſumit. Qui amat*, inquit, *patrem, aut matrem pluſquam me, non continuo addidit, ſit anathematizatus, vel maledictus, ſed tantum ait: non eſt me dignus: & in lege oculus pro oculo, dens pro dente, percuſſura pro percuſſura, aduſtio pro aduſtione duntaxat exigitur, nec continuo, qui reus eſt, de Synagoga projicitur, vel maledictione damnatur. Non enim ſecundum Stoicos omnia peccata ſunt paria, atque idcirco indifferenti ſunt ultione plectenda, ſed juxta modum culpæ temperanda eſt cenſura vindictæ. Porro nec beatus Gregorius, nec ceteri Patres, qui diverſis temporibus in Apoſtolicæ Sedis regimine floruerunt, hunc morem cum ſuis reperiuntur obſervaſſe decretis, & vix eorum aliquando ſtatutis anathema ſubnectitur, niſi cum Catholicæ fidei clauſula terminatur. Quamobrem, ſi ſanctæ veſtræ reverentiæ placet, hunc morem de cetero a decretalibus amoveri præcipiat.* Hactenus Petrus Damiani, cui conſentit Gerſon in lib. de poteſtate Eccleſiæ conſ. 4. *Hæc*, inquit, *applicatio gladii ſpiritualis ad defenſionem temporalium, ſi confuſionem magnam in Eccleſia, ſi vilipenſionem, vel contemptum Evangelicæ hujus cenſuræ ſuæ, quæ eſt excommunicationis gladius extreme formidabilis, ſi denique laqueos animabus multorum magis, quam ſalutem ſpiritualem induxerit, vel inducat, experientiam teſtem voco. Itaque ſicut temporalitas addita eſt Eccleſiæ pro dote ſua, videri poteſt ab aliquibus quoad ejus defenſionem addere ſuffecerat adverſus imperitiores pœnam, vel cenſuram temporalem, ut eſt mulctatio pecuniaria, vel corporalis detentio, vel arreſtatio bonorum propriorum.*

Idem

Idem in lib. de vita ſpirituali animæ lect. 4. corollario 7. *Nulla lex*, inquit, *neque appellanda eſt, neque ferenda tanquam neceſſaria ad ſalutem æternam, quæ non eſt de jure divino, in aliquo quatuor graduum, quos lectio præcedens expoſuit, oppoſitum ſentientes, aut facientes moliuntur jugum imponere graviſſimum ſuper cervices hominum. Doctrina hæc præcipue locum habet in materia excommunicationum latæ ſententiæ, nam qui pro ſolis incommodis temporalibus evitandis, aut commodis politicis conſervandis æternam vult infligere mortem, cui quæſo ſimilis erit? illi nimirum, qui volens muſcam abigere a fronte vicini, eam ſecuri percutiens, vicinum ſtolidus exacerbaverit. Sola itaque contumacia vera, vel præſumpta renuens ſtare judicio Eccleſiæ reddit hominem pro Chriſtiano gerentem dignum excommunicatione: nam ſi paratus eſt audire Eccleſiam qualiter velut Ethnicus nobis erit, aut Publicanus? Porro differt quamplurimum qualis eſt contumacia, & quam damnoſa Eccleſiæ, pro qua materia, & circa quam incurritur? nam pejor eſt contumacia in materia fidei, & religionis, quam puſillæ quæſtionis de paucis denariis, ubi nunquam tantum prodeſt obedientiæ, quantum obeſt excommunicatio ſeparativa a ſpiritualibus ſuffragiis, & ſocietate Sanctorum*. Multa his addere poſſem doctorum hujus ævi ſcriptorum teſtimonia, qui in frequentem iſtarum excommunicationum uſum non raro invehuntur, ſed iſtis immorari non licet.

XXIII. Summa eorum, quæ in iſta reſponſione diximus hæc eſt, primo nullam excommunicationem proprie ferri poſſe in peccata occulta, niſi fiant manifeſta, & nota per aliquod ſignum exterius, non tantum Deo, ſed & hominibus. Secundo, excommunicationem latæ ſententiæ hoc ad ſummum operari, ut quis poſſit ſtatim excommunicari, ut rebellis, & pervicax. Tertio, oſtendimus eos, qui ſe ab Eccleſia ſeparant, & cum hæreticis, aut ſchiſmaticis junguntur, ipſo facto eſſe excommunicatos, ſeu potius ſe excommunicare. Quarto, eos, qui cum privatis excommunicatis, aut hæreticis ad tempus communicant, eſſe tantum excommunicatione plectendos, non ipſo facto excommunicatos. Quinto, has formulas, *anathema ſit*, *excommunicatus*, & ſimiles, comminatorias eſſe tantum, nec illum, qui aliquid ſub iſtis imprecationibus vetitum facit, propterea ſtatim excommunicatum eſſe, ſed dignum excommunicatione ſtatim, atque fecerit reddi; & ideo deferendum ad Eccleſiam, ut excommunicetur. Quibus jam ſatis ſuperque aſſertis, revocari amplius in dubium non poteſt, quin ſoli peccatores publici vere ac proprie poſſint excommunicari; quo poſito, quæritur, an in iſtos omnes excommunicationis telum vibrari poſſit.

XXIV. Conſtat primo, privatos homines Laicos, & Clericos ab Epiſcopis, & Clero excommunicari poſſe. Conſtat item, Epiſcopum a Metropolitano, & Synodo Provinciæ excommunicari, & deponi. Conſtat tertio, Eccleſias inter ſe poſſe a communione mutua diſcedere; nec dubium eſt, quin Metropolitanus a Synodo plurium Epiſcoporum poſſit excommunicari, & deponi, præſertim ſi conſentiat, & adſit Synodo Patriarcha. De Patriarchis ipſis ac potiſſimum de primo Patriarcha Romano Epiſcopo, a quibuſdam dubitatur. Nonnulli enim Curiales Doctores Romanum Pontificem nulli judicio obnoxium eſſe non dubitarunt aſſerere, ac proinde eum non poſſe a quoquam excommunicari, aut deponi: nos vero contra iſtos ſecundum Concilii Conſtantienſis definitionem duo tenemus; primum eſt, Romanum Pontificem ſubeſſe Concilii præſertim generalis judicio, & ab eo deponi poſſe, necnon corrigi, ac emendari: alterum eſt, Pontificem Romanum in errorem circa fidem, aut bonos mores labi poſſe; quo in caſu haud dubium, quin liceat ceteris Epiſcopis, & Eccleſiis ab ejus communione diſcedere. Hæc autem tanquam certa, & indubitata nunc ſupponi poſſent, nec neceſſe eſt ea pluribus confirmare; quod & nos a propoſito longius avocaret, & deinceps fuſe probabitur in aliis diſſertationibus.

XXV. Itaque hoc unum inquirendum reſtat, utrum Reges excommunicari poſſint; cum enim Romani Pontifices a Gregorio VII. ita Reges excommunicarint, ut ſimul eorum ſubditos a ſacramento fidei

abſolverent, regnaque eorum cuilibet occupanda traderent; hinc factum eſt, ut Regum defenſores negarint abſolute Reges excommunicari poſſe, eo ſcilicet modo, quo Romani Pontifices eos excommunicare conabantur. Verum ſi quis exacte loqui velit, dicere debet, Reges abſolute ab Eccleſia excommunicari poſſe, hoc eſt, indignos Eccleſiæ communione declarari in rebus ſpiritualibus, non autem in temporalibus ac civilibus; nam proprius effectus excommunicationis, uti modo dicemus, non attingit temporalia, ſed ſpiritualia. Nullum autem mihi dubium moveri poſſe videtur, quin Reges peccatores, vel hæretici declarari poſſint, hoc ſenſu Eccleſiæ communione indigni. Nam licet Monarchæ ſint, & Principes Reipublicæ civilis, in Republica tamen Eccleſiaſtica membra tantum ſunt, & legibus hujus Reipublicæ debent obtemperare, aut ab ea excidere; nam Eccleſiæ nullus eſt Dominus, nullus Monarcha, nullus in ea ab ejus legibus immunis. Poteſt ergo abſolute is Princeps, qui leges Chriſti, & Eccleſiæ violat, Eccleſia indignus haberi, & declarari. Et ſane habemus in Hiſtoria Eccleſiaſtica exempla nonnulla Regum, & Principum, qui ab Epiſcopis hoc modo ſunt excommunicati. Sic Philippus Imperator fertur excommunicatus, & Eccleſia ejectus, donec pœnitentiam egiſſet. Athanaſius Libyæ Præfectum excommunicavit, & hunc propterea Baſilius in ſua Provincia ad communionem admittendum non eſſe decrevit Epiſt.47. Ambroſius Maximum, & Theodoſium a communione, & aditu Eccleſiæ expulit, Joannes Chryſoſtomus Eudoxiam aditu Eccleſiæ prohibuiſſe fertur. Andronicum Præfectum Syneſius excommunicavit, ut conſtat ex ejus Epiſtola 58. Symmachus Anaſtaſium ab Eccleſiæ Romanæ communione alienum eſſe pronuntiavit. Recentiora exempla non percurro, quia in iis Romani Pontifices plus poteſtatis ſibi arripuerunt, quam ipſis conveniebat. Nam per excommunicationem non poſſunt interdici, aut prohiberi quæ ſunt juris naturalis, & divini; ſic verbi gratia, non poteſt prohibere excommunicatio, ne paterfamilias ſuam regat, alatque familiam, ne filiusfamilias patri, & matri debitum honorem præſtet, &c. ac ſimiliter non poteſt excommunicatio impedire, quominus Rex Regnum adminiſtret, regat, gubernet, moderetur; ac proinde non poſſunt ſubditi a ſacramento fidei abſolvi, & Rex regnandi jure privari.

XXVI. Verum licet abſolute poſſint excommunicari Reges, non tamen expedit id facere; plus enim inde detrimenti Reipublicæ Chriſtianæ accedit, quam boni; nec id fieri poteſt ſine magno periculo ſchiſmatis, pacis publicæ perturbatione, Eccleſiæ vexatione, & ceteris calamitatibus, quas inde ſequi moraliter, ut aiunt, certum eſt. Quapropter juxta regulam ſuperius ex Auguſtino traditam, vix unquam debent excommunicari Reges, & Principes: atque hinc in Imperatores Chriſtianæ Religioni infenſiſſimos, & hæreticis addictiſſimos nullam excommunicationis cenſuram antiqui Epiſcopi fulminaſſe leguntur, ne ſcilicet eos gravius exacerbarent adverſus Eccleſiam. Quis ignorat, quantum fuerit Conſtantii in hæreticos ſtudium? Cui ſunt ignotæ vexationes, quibus Epiſcopos orthodoxos, & Eccleſiam affecit? non tamen propterea quiſquam eum excommunicavit: non Athanaſius, non Oſius, non Liberius ullam in eum excommunicationis dixere ſententiam. Valentem Arianum nemo a communione Eccleſiæ expulit, imo Baſilius eum ad ſacra myſteria admiſit, teſte Theodoreto lib. 4. hiſt. c. 19. Zenonem Imperatorem fidei Catholicæ iniquiorem, & hæreticis faventem benigne adhortati ſunt Romani Pontifices, nec cenſuris eum perculſerunt, ſed totam culpam in Acacium refudere: vide Epiſtolam tertiam Felicis III. ad Zenonem, & Gelaſii Epiſt. 11. ad Dardanos. Vitalianus Papa Conſtantem Heraclii nepotem hæreticum, fratricidam, & ſacrilegum, qui Martinum e ſede dejecerat, & relegatum fame confecerat, qui in Maximum, & ejus diſcipulos ſævierat, non modo non excommunicavit, ſed & honorifice excepit. Gregorius Magnus legem Mauritii parum æquam promulgavit, nec propter eam illum excommunicatione perculit, ſed ut legem revocaret decenter admonuit. Idem Pontifex Phocam crudeliſſimum Mauritii interfectorem non modo non

Digitized by Google

non excommunicavit, ſed & multis laudibus extulit. Ex quibus, & aliis innumeris, quæ hic afferri poſſent, abunde liquet, Reges, & Principes licet malos in Eccleſia tolerandos ſæpius eſſe, quam excommunicandos.

XXVII. Hoc autem ita Gallis noſtris ſemper fuit perſuaſum, ut nunquam Reges ſuos excommunicari paſſi fuerint. Primum hujus rei documentum habemus in Ludovico cognomento Manſueto, quem cum Gregorius IV. filiorum impulſu excommunicare in animo haberet, ejuſque rei gratia in Galliam proficiſceretur, a Gallicanis Epiſcopis, teſte Aimonio, hoc reſponſum accepit: *nullomodo ſe velle hujus voluntati ſuccumbere, ſed ſi excommunicaturus veniret, excommunicatus abiret*. Quapropter Gregorius abjecto propoſito dixit, ſe non alia de cauſa veniſſe, quam ut pacem, & concordiam inter ipſum, ejuſque filios procuraret,

XXVIII. In Lotharium Nicolaus I. excommunicationis ſententiam tulit, eo quod Theutberga dimiſſa Valdradam duxiſſet uxorem; ſed id fecit tanquam judex, & arbiter a partibus electus, ut conſtat tum ex litteris Regis ipſius ad Hadrianum II. Nicolai ſucceſſorem, ubi fatetur ſe Nicolaum judicem agnoviſſe, ſed *ad tempus, & in hac parte*. Nihilominus tamen Gallicani Epiſcopi excommunicationem Pontificiam parum, aut nihil curarunt, ſic reſcribentes Pontifici: *Nos cum fratribus, & collegis noſtris, neque edictis tuis ſtamus, neque vocem tuam agnoſcimus, neque tuas bullas, tonitruaque timemus; tu eos, qui Decretis tuis non parent, impietatis condemnas, iiſdem ſacrificiis interdicis, nos tuo te enſe jugulamus, qui edictum Domini; denique noſtri conſpuis judicium*.

XXIX. Similiter cum Hadrianus juſſiſſet Hincmaro, ut a Caroli Calvi conſortio, & communione diſcederet, reſponſum hoc accepit ab Hincmaro, & aliis Gallicanis Epiſcopis: *Nunquam hujuſmodi præceptionem ab illa Sede ulli prædeceſſorum ſuorum miſſam fuiſſe, cum inter Reges ſacramentis etiam confœderatos, ſed inter patrem, & filios, ac inter fratres prælia, & ſeditiones eorum temporibus fuiſſe noſcantur. Nec etiam ab hæreticorum, vel ſchiſmaticorum, ſive tyrannorum Imperatorum, ac Regum, quales fuerunt Conſtantius Arianus, & Apoſtata Julianus, & Maximus Tyrannus, præſentia, & ſalutatione, ſive collocatione Sedis Apoſtolicæ Pontifices, vel alii magnæ auctoritatis, atque ſanctitatis Epiſcopi, cum locus, & ratio, ac cauſa exegit, ſe ſubtraxiſſe leguntur . . . . & dicunt ſæcularem ſcripturam dicere, quia omne regnum ſæculi hujus bellis quæritur, victoriis propagatur, & non Apoſtolici, & Epiſcoporum excommunicationibus obtinetur, & ſcripturam divinam proponunt dicere, quia Domini eſt regnum, & cui dat illud miniſterio Angelorum, & hominum . . . . & ſi vultis ad defenſionem habere noſtrum auxilium, ſicut volumus de veſtris orationibus habere adjutorium, nolite quærere noſtrum diſpendium, & petite Domnum Apoſtolicum, ut quia Rex, & Epiſcopus ſimul eſſe non poteſt, ſui anteceſſores Eccleſiaſticum ordinem, quod ſuum eſt, & non Rempublicam, quod regum eſt, diſpoſuerunt, non præcipiat nobis habere Regem, qui nos in ſic longinquis partibus adjuvare non poſſit contra ſubitaneos, & frequentes Paganorum impetus, & non convenit ulli Epiſcopo dicere, vel Chriſtianum, qui non eſt incorrigibilis, non propter propria crimina, ſed pro terreno Regno tolerando, vel acquirendo nomine Chriſtianitatis debeat privare, & cum diabolo collocare. . . . . Propterea ſi Domnus Apoſtolicus vult pacem quærere, ſic pacem quærat, ut rixam non moveat, quia non credimus, ut ad regnum Dei pervenire non poſſimus, ſi illum, quem ipſe non commendat, Regem non habuerimus*. Hæc tum Eccleſiaſtici, tum ſæcularis ordinis viri Rhemis congregati ſenſerunt de litteris Hadriani, quibus Carolum pro excommunicato haberi jubebat, niſi abdicato filio Lothario, Ludovico alteri filio regnum traderet. Ex quibus intelligere eſt, quanti fieri debeant, & quanti ſemper habitæ fuerint ejuſmodi Romanorum Pontificum excommunicationes in Reges noſtros præſertim pro rebus temporalibus latæ.

XXX. Porro tum temporis adeo perſuaſum habebant Gallicani Antiſtites Regem ſuum excommunicari non debere, ut inter eorum

rum capitula, quæ refert Hincmarus hæc legantur: *Dicunt ſapientes, quia iſte Princeps nullorum legibus, vel judiciis ſubjacet, niſi ſolius Dei, qui eum in regno, quod ſuus pater illi dimiſit, Regem conſtituit, & ſi voluerit pro hac, vel pro alia cauſa ibit ad placitum, vel ad Synodum, & ſi noluerit, libere, & licenter dimittet; & ſicut a ſuis Epiſcopis quidquid egerit non debet excommunicari, ita ab aliis Epiſcopis non poteſt judicari, quoniam ſolius Dei principatui debet ſubjici, a quo ſolo potuit in principatu conſtitui*. Quin etiam indulgentia in Reges eo proceſſit, ut qui illorum communione digni ab ipſis habiti fuerant, digni etiam Eccleſiæ communione redderentur. Citat in eam rem Yvo Epiſt. 171. & 62. hanc legem tanquam ex Capitularibus deſumptam: *Si quos culpatorum regia poteſtas, aut in gratiam benignitatis receperit, aut menſæ ſuæ participes effecerit, hos etiam Sacerdotum, & populorum conventus ſuſcipere in Eccleſiaſtica communione debebit, ut quod principalis pietas recipit, nec a Sacerdotibus Dei alienum habeatur*. Hæc autem lex non extat in Capitularibus, ſed eſt Canon 3. Concilii Toletani.

XXXI. Philippos I, & II. excommunicare conati ſunt Romani Pontifices, videnturque excommunicationes in eos latæ plus ponderis habuiſſe, quia juſtioribus de cauſis latæ erant, & ab Epiſcoporum Gallicanorum Synodis confirmatæ. Primus hujus nominis Galliæ Rex Bertham conjugem, ex qua filium ſuſceperat anno 1085. dimiſit, & Bertradam de Monteforti, quæ a Fulcone Richino, annuente Gregorio VII. diſceſſerat, uxorem ſolemniter duxit. Is propterea ab Hugone Lugdunenſi Archiepiſcopo Urbani II. vices gerente, in Synodo Auguſtodunenſi excommunicatus eſt; ſed anno 1094. hæc ſententia in Concilio Placentino eſt revocata, & in Hugonem, qui citatus non adfuerat, pœna ſuſpenſionis indicta. Verum iterum in Concilio Claromontano ob idem repudium uxoris excommunicatus Philippus dimiſſa Bertrada eum Pontifice in gratiam rediit. At in propoſito diu non ſtetit, annoque 1098. rurſum Bertradam ſibi ſociavit: quapropter in Concilio Pictavienſi, cui aderant Legati Paſchalis II., renovata eſt excommunicationis ſententia. Demum anno 1102. cum promiſiſſet Rex ſe cum Bertrada conſuetudinem non habiturum, donec a Papa diſpenſationem accepiſſet, hanc ſimul cum abſolutione obtinuit in Conventu Pariſiis habito. Hæc conſtant ex Yvonis Epiſtolis, qui cum acerrimus fuiſſet matrimonii inter Regem & Bertradam initi oppugnator, eaque de cauſa bonis exutus, & in carcerem conjectus eſſet, tandem tamen conſenſit, ut intelligere eſt ex Epiſtola 144. ad Papam Paſchalem in hanc ſententiam ſcripta. *Rex per ſe*, inquit, *& per nos adhuc pulſat ad aures paternitatis veſtræ, ut ſecundum moderationem litterarum veſtrarum, & verba, quæ Domno Galoni Epiſcopo injunxiſtis, cauſam ejus semperetis; ne contingas de eo illud Salomonis: qui multum emungit, elicit ſanguinem. Diſpenſationis autem ratio nulli ſapientum diſplicuit .... quia hæc ſuggerendo dicimus, non docendo: noſtræ ſuggeſtionis ſumma eſt, ut imbecillitati hominis amodo, quantum cum ſalute ejus poteſtis, condeſcendatis, & terram, quæ ejus anathemate periclitatur, ab hoc periculo eruatis*.

XXXII. Philippus alter hujus nominis ſecundus cognomento Auguſtus, Ingeburgem Danorum Regis filiam uxorem paucis poſt matrimonium diebus elapſis ſub conſanguinitatis obtentu dimiſit anno 1193. ac deinde anno 1196. Agnetem filiam Bertholdi Meraniæ Ducis uxorem duxit. Hac injuria commotus Danorum Rex Legatos Romam miſit, qui de ea apud Pontificem Cœleſtinum quererentur. Ab iſto Legati in Galliam ſunt miſſi, qui Pariſiis Concilium congregarunt, in quo de reformando Ingeburgis matrimonio eſt actum, ſed nihil eſt perfectum. Anno 1199. Francia ſub interdicto poſita eſt non propter Regis matrimonium, ſed quia captivus a Rege detinebatur quidam Petrus Daius Clericus in Epiſcopum Cameracenſem electus. Poſt tres menſes interdictum eſt ſublatum. Quod cum renovare vellet Synodus apud Divionem congregata, Rex ad Pontificem provocavit. Sed nulla provocationis ejus ratione habita, Synodus interdictum tulit, quod a qui-

a quibuſdam eſt obſervatum, ab aliis vero non. At illud omnino relaxavit Pontifex Innocentius III. poſtquam Rex Ingeburgem in qualemcumque gratiam recepiſſet. Indicta deinde Sueſſione Synodus, cui adfuerunt Innocentii III. Legati, ibi per dies quindecim cauſa Ingeburgis, & Philippi ventilata, Rex Ingeburgem quaſi uxorem ſecum abduxit, quod quamvis tunc vel tædio victus, vel judicii exitum metuens ſimulate feciſſet, poſtea tamen illam pro uxore habuit, Agnete jam mortua. Hæc eſt rerum a Pontificibus in Philippos I. & II. geſtarum ſumma, ex qua colligere eſt, excommunicationes haud injuſtis de cauſis a Pontificibus in illos latas, eo tempore, quo Romani Epiſcopi auctoritas maxime prædicabatur, & a Gallis Epiſcopis confirmatas, a pleriſque Gallis haud magni factas fuiſſe, coactoſque ipſos Romanos Pontifices eas, ad vanam reſipiſcentiæ umbram relaxare. Sub finem Regni Philippi II. in Ludovicum ejus filium Angliam occupantem excommunicationis ſententiam tulit Pontifex Honorius III. ſed Ludovicus nulla ejus ratione habita a propoſito non deſtitit: cumque Pontifex in Philippum hujus Patrem, tanquam eius protectorem eamdem ſententiam vellet extendere, idque in mandatis dediſſet Senonenſi Archiepiſcopo, Gallicani Antiſtites Meloduni congregati ſtatuerunt Pontificiæ ſententiæ rationem habendam non eſſe.

XXXIII. In negotio Philippi Pulchri ſicut iniquior erat Pontificum conatus, ita major etiam fuit Gallorum vigor. Cum enim Bonifacius VIII. Philippum Pulchrum ob detentum Apameenſem Epiſcopum Narbonenſis Archiepiſcopi opera objurgaſſet, datis etiam litteris, quibus eum in temporalibus non ſecus ac in ſpiritualibus ſibi ſubeſſe aiebat, necnon ad ſe, non ad Regem Beneficiorum, & Præbendarum collationem ſpectare: has Philippus in Palatio coram pluribus cremari juſſit, reſpenditque Pontifici, ſe in temporalibus nemini ſubeſſe, & ad ſe Eccleſiarum, & Præbendarum collationem jure regio pertinere: eos vero, qui aliter ſentirent fatuos eſſe, ac dementes. Hoc reſponſo exaſperatus Pontifex excommunicationem in Regem tulit, ſed hanc Gallicani Epiſcopi pro irrita habuerunt, & ad futurum Concilium generale provocaverunt; quapropter Benedictus XI. Bonifacii ſucceſſor cernens excommunicationem Pontificiam flocci fieri, *Regem non petentem a ſententia excommunicationis per prædeceſſorem ſuum lata abſolvit*.

XXXIV. Benedictus XII. Avenioni ſedens, de Epiſcopatu Romano cum Gregorio tunc Romæ ſedenti contendens Carolo VI. Galliarum Regi excommunicationem interminatus eſt, eo quod in animo Rex haberet ſe, Regnumque ſuum ab utriuſque Pontificis obedientia ad procurandam Eccleſiæ pacem ſubtrahere, & curare ut alius legitimus eligeretur Pontifex. Illius vero Bullam Pariſienſis Univerſitas, & Epiſcopi qui aderant proſcripſerunt: *Tanquam de ſe iniquam, ſeditioſam, & doloſam, necnon fraudulentam ac perturbativam pacis, & offenſivam Regiæ Majeſtatis*. Petieruntque eam hoc nomine proſcribi, & lacerari. Quod & factum eſt, ejuſque delatores carpentis impoſiti ac per ludibrium veſte variegata, & Thiara papyracea induti per urbem ignominioſe ducti ſunt. Et nihil obſtante ſententia Pontificis lex promulgata eſt, ne alterutri e contendentibus de Epiſcopatu Romano obedientia præſtaretur.

XXXV. Ludovicum hujus nominis XII. mitiſſimum, atque optimum Principem Julius II. Pontifex diris devovere & anathemate obſtringere conatus eſt, ſed Clerus Gallicanus in civitate Turonenſium congregatus anno 1510. obſtitit, ſtatuitque, ac decrevit Regem non teneri ullam habere rationem excommunicationum, aut cenſurarum a Julio II. in Regem, aut in regnum latarum, aut ferendarum, eo quod jure ipſo forent irritæ.

XXXVI. Denique cum Sixtus V. & Gregorius XIV. ab hoſtibus hujus Regni ſollicitati, & impulſi Bullas excommunicationis, & interdicti intentaſſent in eos, qui Henricum Navarræ Regem legitimum Regni Francici hæredem pro Rege agnoſcerent, illorum Pontificum conatum tota exhorruit Gallia. Imprimis vero Clerus Gallicanus Carnuti congregatus anno 1591. de Bullis Pontificis ita cenſuit: *Monitiones, excommunicationes, ſuſpenſiones illis intentatas*

tatas eſſe prorſus irritas tam ſecundum materiam, quam ſecundum formam, ac præterea injuſtas, necnon hoſtium hujus Regni artibus ſuggeſtas, quæ vim habere minime poſſent ligandi, aut aſtringendi. Idque ſe cognoviſſe aiunt Antiſtites *auctoritate ſacræ Scripturæ, ſanctorum Conciliorum Decretis, Conſtitutionibus Canonicis, ſanctorum Patrum exemplis, quibus antiquitas eſt referta privilegiis, & libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, quibus innixi prædeceſſores ſui ſemper hujuſmodi conatibus obſtiterant*. Idem cenſuit Univerſitas Pariſienſis, quæ 22. Aprilis anno 1594. vana illa fulmina non metuens decrevit, Henricum IV. legitimum eſſe Gallorum Regem, eique parendum eſſe. Hujus judicium confirmavit Facultas Theologiæ Pariſienſis, quæ anno 1565. 16. & 21. die Januarii in aula Reverendiſſimi Archiepiſcopi Pariſienſis ſimul cum urbis Pariſienſis Paſtoribus congregata, antequam revocatæ forent Pontificiæ Bullæ, declaravit, his non obſtantibus teneri Francos omnes obedire Regi, ac pro eo in publico officio preces fundere: nihilominus Regem ſuppliciter admoneri petierunt, ut Legatos Romam mitteret ad Pontificem ſecum reconciliandum: non quod illud arbitrarentur neceſſarium ad reſtituendam Regi communionem; ſed tantum ad vitandum ſchiſma. Mitto Senatuſconſulta quamplurima in Bullas lata, quæ minoris ſunt apud Theologos momenti (*).

XXXVII. Ex his porro, & aliis Francorum geſtis abunde, ni fallor, demonſtratur excommunicationes, quas Romani Pontifices in Reges noſtros, aut tulerunt, aut intentarunt, non modo a judicibus ſæcularibus, ſed & ab Eccleſia Gallicana tanquam iniquas exploſas ſemper fuiſſe, & nonnunquam ludibrio habitas; præcipue vero cum de rerum temporalium diſpenſatione, & Regni adminiſtratione agebatur; nec enim Epiſcoporum eſt hujuſmodi negotiis ſeſe immiſcere, ſed iſta poteſtas a Deo data eſt Regibus, ac Principibus, qui ſi male ſe in iſtis gerant rationem geſtorum Deo, non Epiſcopis reddere debent. Id ſagaciter obſervat Yvo Carnotenſis Epiſt. 171. his verbis: *Diſpenſationes rerum temporalium Regibus attributæ ſunt, & Baſilei, ideſt fundamentum populi, & caput exiſtunt. Et ſi aliquando poteſtate ſibi conceſſa abutuntur, non ſunt a nobis graviter exaſperandi, ſed ubi ſacerdotum admonitionibus non acquieverint, divino judicio ſunt reſervandi, ubi tanto diſtrictius ſunt puniendi, quanto minus fuerint divinis admonitionibus obnoxii*.

XXXVIII. Quæres, utrum Regnum integrum poſſit excommunicari, & ſacris officiis interdici ob peccatum Regum, & Principum.

XXXIX. Reſpondeo, quæſtionem hanc ad nos non pertinere, qui de antiqua infligendæ excommunicationis ratione tractamus. Quippe toti antiquitati ignota eſt illa ratio excommunicandorum, ſeu, ut loquuntur, interdicto ſubjiciendorum Regnorum, Provinciarum, urbium ob Regis, Magiſtratus, aut alterius cujuſdam peccatum; cum nulla fiat ejus mentio non dico in *Canonibus antiquorum Conciliorum*; ſed ne quidem in *collectionibus Canonum recentioribus* Gratiani, Yvonis, Burchardi, & aliorum. Sed nec ullum eſt apud antiquos exemplum hujuſmodi diſciplinæ, nec enim per ſex, aut ſeptem, & amplius Eccleſiæ ſæcula legitur aliquam ſocietatem ob peccatum alicujus excommunicatam, aut interdicto ſubjectam. Imo vero S. Auguſtinus diſerte negavit familiam integram pro peccato patrisfamilias excommunicari poſſe, ac proinde cenſuit multo minus regnum pro peccato Regis, aut Principis Eccleſiaſtica cenſura non poſſe percelli. Extat Auguſtini ea de re ſententia in Epiſt. 75. in qua reprehendit Auxilium juvenem Epiſcopum

(*) Male propoſita quæſtio, deteriuſque ſoluta 1. Aliud eſt de Excommunicatione, aliud de Interdicto judicium 2. Compertum omnibus eſt Excommunicationem ſupponere culpam ſingulorum, qui excommunicantur; at non eadem de Interdicto ratio eſt in hodierna diſciplina, quam non omnium ſingulorum, qui interdicuntur, ſed capitum culpa poſtulatur: poſtremum hoc quidem veterum moribus non receptum, receptum tamen quod æquivalet, teſtimonium Eccleſiæ triſtatæ de culpa Procerum.

pum, quod Claſſicianum quemdam cum familia excommunicaſſet, & ab illo Epiſcopo quærit, *ut ſi habeat ea de re ſententiam certis ſcripturarum teſtimoniis exploratam doceat, quomodo recte anathematizetur pro patris peccato filius, aut pro mariti uxor, aut pro domini ſervus, aut quiſpiam etiam in domo nondum natus, ſi eodem tempore, quo univerſa domus eſt anathemate obligata naſcatur, nec ei poſſit per lavacrum regenerationis in morte ſubveniri*. Hanc opinionem, & Epiſcopum ejus auctorem tota Epiſtola ridet Auguſtinus. Quanto abſurdior ipſi viſa fuiſſet eorum opinio, qui Regnum integrum ob unius Principis peccatum excommunicari, & ſub interdicto poni voluiſſent.

XL. Sunt tamen aliqui, qui interdicta Eccleſiaſtica, ſi non primis Eccleſiæ ſæculis ſaltem mediis in uſu fuiſſe probare ſe poſſe nonnullis exemplis exiſtiment. Primum ergo afferunt ex Theodoreto lib. 4. hiſt. c. 14. & 15. Samoſatenſium ſcilicet zelum, qui Eunomii, Lucii, & Arianorum commercium adeo deteſtati ſunt, ut cum iis convenire, aut congredi nefas eſſe duxerint. Secundo aiunt huc etiam pertinere, quod populus Conſtantinopolitanus cum Neſtorio Synaxes habere renuit, poſtquam hæreſim ſuam ille detexit. Tertio allegant decretum Concilii Arelatenſis 2. cap. 49. ſtatuitur, ut ſi quis a communione Sacerdotali ſit ejectus, convivio, & colloquio privetur. Quarto in medium producunt Concilii Triburienſis cap. 32. & Cabilonenſis cap. 26. decreta de Eccleſia quadam, quæ lite de illius patrono pendente jubetur claudi, ut officium divinum in ea minime celebretur. Sed hæc exempla nihil omnino ad propoſitum faciunt. Primum enim non probant aliquam Eccleſiam interdicto ſubjectam ob peccatum Principis, aut alicujus in ea Eccleſia primi. Secundo, ne quidem iſta probant uſum interdicti, ſed tantum excommunicatorum, & hæreticorum commercium fuiſſe fugiendum etiam ab inferioribus in caſu excommunicationis a ſuperiori latæ, aut hæreſeos manifeſtæ. Concilii vero Triburienſis decretum Eccleſiam, de qua agebatur interdicto non ſubjecit; ſed pro bono pacis juſſit, ut Epiſcopi auctoritate clauderetur, donec ea, quæ de eligendo ad illam regendam Presbytero lis pendebat, compoſita fuiſſet, atque finita. Mitto auctoritatem Epiſtolæ cujuſdam nomine Auguſtini ad Bonifacium Comitem, quæ adducitur Can. miror 17. quæſt. 4. eſt enim illa Epiſtola omnium judicio ſubdititia.

XLI. Ad propoſitum magis pertinent tria exempla, quæ nobis ſubminiſtrat hiſtoria Gregorii Turonenſis: primum extat lib. 5. c. 32. ubi ait Eccleſiam ſancti Dionyſii ob perpetratam in ea cædem aliquandiu clauſam fuiſſe, & propterea in illa a divino ceſſatum officio. Sed hoc genus interdicti nondum eſt illud, de quo agimus. Ad illud magis accedit exemplum ſecundum, quod extat lib. 8. cap. 31. in quo ſcribit Leudoaldum Epiſcopum Eccleſias Rhothomagenſes claudi juſſiſſe, ac vetuiſſe, ne populus ſolemnia divina ſpectaret, donec auctor cædis Prætextati Rhothomagenſis Archiepiſcopi detectus foret. Huc etiam revocari debet tertium exmplum, quod habetur cap. 15. lib. 10. ubi refert Epiſcopum Pictavienſem ad Chrodieldem ſcripſiſſe, ſe non celebraturum Paſcha Domini, nec baptiſmum adminiſtraturum, niſi Abbatiſſam, quam in vinculis retinebat dimitteret. Hæc pauca exempla probant interdicta ſub finem primæ Regum noſtrorum Dynaſtiæ ortum, initium habuiſſe.

XLII. At ſub ſecunda Dynaſtia interdictorum Eccleſiaſticorum uſus invaluit. Circa annum 870. Hincmarus Laudunenſis Eccleſiam ſuam quaſi interdicto ſubjicere conatus eſt, atque ea de cauſa ab Hincmaro Rhemenſi graviter increpatur in opuſculo 55. capitul. cap. 8. his verbis: *Cauſa injuriarum tuarum, ſicut in petitione ab Eccleſia Laudunenſi data continetur, Presbyteros, & Diaconos, ac reliquos Clericos non accuſatos, nec confeſſos, nec convictos ab omni Eccleſiaſtico officio excommunicaſti, & ut nemo ſacra Miſſarum ſolemnia in tua Parochia celebraret indixiſti*. Et capit. 30. *in tua Parochia nemo in neceſſitate mortis baptizari, nemo communionis gratia reconciliari, nemo ſepeliri cum debita commendatione poterat*. Vide etiam cap. 31. & 32.

XLIII.

Digitized by Google

XLIII. Fnlbertus Epiſcopus Carnotenſis ſcribens ad Robertum Regem Epiſt. 93. ait: *Ad Aurelianam civitatem convenire non poſſe Epiſcopos, cum ibi nec ſacrificare liceat, nec Euchariſtiam abſolute percipere*, propterea quod excommunicatione damnata foret. Similiter Ep. 3. ait Officium in Eccleſia ſua, *depreſſis miſerabiliter vocibus, & pene ſilentio proximis celebrari*. Et poſt: *Quid reſtat aliud, niſi ut penitus interdicatis divinum Officium in toto Epiſcopatu noſtro?*

XLIV. Ademarus Engoliſmenſis ad annum 994. hæc habet: *Alduinus Epiſcopus Lemovicenſis pro nequitia populi novam obſervantiam conſtituit. Scilicet Eccleſias, & Monaſteria ceſſare a cultu divino a ſacro-ſancto ſacrificio, & populum quaſi paganum a divinis laudibus ceſſare, & hanc obſervantiam excommunicationem cenſebat*. Ita tempore Ademari interdictum nova videbatur eſſe obſervantia.

XLV. In Concilio Lemovicenſi anno 1034. Oldericus Abbas, ut Pontificem bellis vexatum ſublevaret conſuluit Epiſcopis, ut excommunicationis ſententiam ferrent in eos, qui paci non acquieſceret, ita ut inobedientes poſt mortem ſepultura privarentur Eccleſiaſtica, interdiceretur apud eos officium publicum, atque ut, excepto parvulorum Baptiſmo, & morientium Viatico, nullum adminiſtraretur Sacramentum.

XLVI. Verum uſque ad Gregorium VII. rara fuerunt admodum interdicta, & in peculiares quaſdam Eccleſias ferebantur, at ille Pontifex ſuæ auctoritatis augendæ perquam ſtudioſus iis frequenter etiam in integra regna uſus eſt, & aliis Epiſcopis, ut idem tentarent exemplo fuit. Hinc hujus præcipue tempore multis interdictis pax Eccleſiæ turbata eſt, quorum exempla quamplurima videre eſt apud Yvonem Epiſtolis 50, 6, 3, 120, 121, 263, & 264, & 266. qui etiam Epiſt. 94. interdictum vocat remedium inſolitum, obſervatque in uſu potiſſimum fuiſſe in cauſa ſacrilegii aut violationis pacis.

XLVII. Ceterum interdicta generalia ad tuendam auctoritatem Eccleſiaſticam adinventa contrarium omnino effecere, nam ut obſervat Soto in 4. diſt. 22. quæſt. 3. a. 1. *Interdictum quamvis ex una parte ad terrorem excommunicatorum conducat, ex altera tamen in periculum divini cultus vergit potiſſimum: nam tunc non ſolum populus deſuetudine frequentandi divina officia affectum eorum, & ſenſum perdit, verum etiam, & Clerus ipſe fit remiſſior, & ſegnior ad eadem divina celebranda, qua utique ratione, & divina Religio detrimentum patitur, & populus ſolet in moribus ſilveſcere*. Eadem mala eleganter deſcribuntur a Bonifacio VIII. in capite *Alma Mater*, de ſententia excommunicationis his verbis. *Tunc excreſcit indevotio populi, pullulant hæreſes, & infinita pericula animarum inſurgunt, ab Eccleſiis ſine culpa earum divina obſequia ſubtrahuntur*. Et certe ſi quis interdicta illa omnia quorum aliqua ſupereſt memoria percurrat, intelliget ea ſemper fuiſſe diſſenſionum, ſchiſmatum, bellorum, aliarumque grandium calamitatum cauſas, & vix unquam aliquid boni, ſæpe vero multum mali, ex his Eccleſiæ acceſſiſſe.

XLVIII. Quapropter ii ipſi, quibus hæc interdicta magis prodeſſe poterant, Romani Pontifices coacti ſunt eorum ſeveritatem ita paulatim imminuere, ut vix ullum habuerint effectum: quippe cum primum interdicta uſurpari cœperunt, cujuslibet officii divini celebratio prohibebatur excepto tantum puerorum baptiſmo, & pœnitentiæ adminiſtratione in neceſſitate; ita Alexander III. qui anno 1170. vivebat cap. *non eſt vobis de ſponſalibus*. Deinde circa annum 1200. prædicatio Evangelii, & Sacramenti Confirmationis adminiſtratio conceſſa, Innocent. III. cap. *reſponſo de ſentent. excommunicationis*. Circa annum 1230. Gregorius IX. permiſit, ut in unaquaque hebdomada celebraretur miſſa privata oſtiis clauſis ſine pulſu tympanarum cap. *permittimus de ſententia excommunicationis*: poſt circa annum 1245. Innocentius IV. voluit Sacramentum pœnitentiæ adminiſtrari cruciatis, & peregrinis, necnon permiſit officium a Clericis recitari ſine cantu cap. *Quod in text. de pœnitentia, & remiſſ.* Demum anno 1300. Bonifacius VIII. pœnitentiam ſanis omnibus adminiſtrari juſſit, & integrum officium quotidie celebrari oſtiis tamen clauſis, & ſine tympana-

rum

rum pulſu. Imo etiam oſtiis apertis, & prævio tympanarum pulſu in feſtis Nativitatis, Paſchæ, Pentecoſtes, & Aſſumptionis cap. *Alma Mater, de ſententia excommunicationis in VI.* Ex his videre eſt, paulatim interdicto nihil ferme præter interdicti nomen eſſe relictum, quod argumento eſt, eos ipſos, quibus utilia maxime ſunt interdicta eorum moleſtiam, & periculum agnoviſſe. Quid quod ſæpe ſæpius interdicta ab Eccleſiis ſpreta, atque contempta ſunt. Quis enim ignoret, quam nihil fecerit Eccleſia Gallicana interdicta in Regnum Franciæ lata, tum a Bonifacio tempore Philippi Pulchri, tum a Julio tempore Ludovici XII. tum etiam alia ab aliis Pontificibus? Quis neſciat Rempublicam Venetam interdictum Pauli V. ita irritum judicaſſe, ut ab eo ne quidem poſt pacem initam abſolvi ſe paſſa fuerit. Quin etiam unius tantum Eccleſiæ, aut Provinciæ interdicta apud nos fuere prohibita: ſic cum anno 1488. Innocentius VIII. Brugenſes, Gandavenſes, & Yprenſes interdicto ſubjicere tentaſſet, ab ejus ſententia Advocatus Regius provocavit eo inſtrumento, quod habes inter probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, & Senatus Pariſienſis interdictum irritum eſſe pronuntiavit teſte Chopino. Itemque cum Paulus II. Eccleſiam Nivernenſem interdicto ſubjeciſſet, Senatus Pariſienſis ſanxit Officium divinum, nulla interdicti ratione habita, publice celebrandum.

XLIX. Ex his abunde, ut patet, demonſtratum habeo interdictum Eccleſiaſticum, quod in Regnum, Provinciam, Civitatem, aut Parochiam ob Regis, aut alterius peccatum fertur, rem eſſe novam, & odioſam, qua valde periculoſum eſt uti, ne dicam fere ſemper injuſtum, & iniquum: repugnare etenim æquitati videtur innocentes cum noxiis involvi, & ob unius peccatum univerſam ſocietatem puniri; præſertim cum Reges, & Principes, propter quorum peccata Eccleſiæ interdicto ſubjici ſolent, non ſint præcipua ſocietatis Eccleſiaſticæ prout Eccleſiaſtica eſt, membra. Quod tamen ita intelligi volo, ut non omnem interdictorum uſum damnem, ſed ut eo nonniſi caute, ac raro utendum eſſe doceam.

L. Demum illud quæritur, an non etiam in mortuos ferri poſſit excommunicatio? cui quæſtioni ſatisfacere haud ita arduum eſt, ac multis viſum: nam vel intelligitur de propria, & vera excommunicatione, hoc eſt, ſeparatione e fidelium conventu; & hoc ſenſu certum eſt, mortuos excommunicari non poſſe, quia amplius inter nos non verſantur. Secundo, intelligi poteſt de teſtificatione deteſtationis in mortuos, ob ea, quæ viventes prave ſenſerunt, aut fecerunt, & hoc ſenſu dubium nullum eſt, quin anathema poſſit in mortuos ferri, hoc eſt quin poſſimus eis dira imprecari, eorumque memoriam deteſtari, aut e contra bona, & fauſta illis optare, & memoriam ipſorum honore, & veneratione proſequi, atque ita eos vel in communione, vel extra communionem habere. Sed hæc excommunicatio non ſecus ac communicatio analoga tantum eſt, & impropria, non autem vera, & propria. Nihilominus tamen illa dabatur, vel auferebatur olim mortuis, nomen eorum apponendo, vel detrahendo in Dypthicis ſeu tabulis Eccleſiaſticis, quæ recitabantur in officio publico. Hinc ubi reſtituta eſt ab Orientis Præſulibus Chryſoſtomo communio, nomen ejus, quod e Dypthicis fuerat eraſum, in iis reſtitutum eſt in ſignum communionis. Ceterum olim quæſitum eſt, utrum hominibus in communione Eccleſiæ mortuis poſſet anathema dici, ſi conſtitiſſet, eos quid prave ſenſiſſe, ac viciſſim utrum pœnitentibus in pœnitentiæ decurſu ſine pace defunctis dari poſſet communio: qua in re varia fuerunt judicia; nam Eccleſia Romana de mortuis judicium ferri non poſſe aſſeruit, ut teſtis eſt B. Leo Epiſt. 9. ad Theodorum Forojulienſem: *Quod manens*, inquit, *in corpore pœnitens non receperit, conſequi exutus carne non poterit, nec neceſſe eſt nos eorum, qui ſic obierint merita actuſque diſcutere, cum Dominus Deus noſter, cujus judicia nequeunt comprehendi, quod ſacerdotale miniſterium implere non potuit, ſuæ juſtitiæ reſervavit*. Et Epiſtola ſequenti: *Nos autem, quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non poſſumus*. Gelaſ. in Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ. *Ceterum*, inquit, *jam de eo, qui divino judicio*

dicio conſtitutus nobis fas aliud decernere non eſt, præter id, in quo eum dies ſupremus invenit. Eadem fere habet in Concilio Romano pro Miſeni Epiſcopi cauſa celebrato: *Quia*, inquit, *cum dictum ſit, quæcunque ligaveritis ſuper terram; quos ergo non eſſe jam conſtat ſuper terram, non humano, ſed ſuo judicio reſervavit; nec audet Eccleſia ſibimet vindicare, quod ipſis beatis Apoſtolis conſpiciat non fuiſſe conceſſum, quin alia eſt cauſa ſuperſtitum, alia defunctorum*.

LI. Ex his teſtimoniis Vigilius in conſtituto probat, prædeceſſorum ſuorum decretis innoteſcere, *Sacerdotum in pace Eccleſiaſtica defunctorum* illæſas eſſe debere perſonas, nec anathemati ſubjiciendas, & ideo tribus capitulis ſubſcribere recuſat. At contraria fuit Eccleſiæ Africanæ diſciplina, ut oſtendit Sextilianus Epiſcopus Afer in Conc. V. generali collat. 5. t. 5. Conc. col. 480. tum ex Canone Concilii Africani, in quo ſtatutum erat *de Epiſcopis defunctis, qui hæreticis ſuas facultates reliquerint, ut poſt mortem anathemati ſubjicerentur*, tum etiam ex pluribus Auguſtini teſtimoniis, in quibus ille ait, ſe Cæciliano, & ceteris anteceſſoribus ſuis anathema dicturum, ſi oſtendi potuiſſent criminum rei. Idem Orientales probare conati ſunt, ſed non tam aperte fecerunt; nam vix unum, & alterum exemplum proferre potuerunt anathematis in mortuos lati, & quidem a privatis, ut a Rambula, & Cyrillo, non a Synodo: poterant tamen uti Chryſoſtomi, & Flaviani exemplis, quæ perperam Vigilius adducebat. Nam licet illi in communione Eccleſiæ Romanæ mortui forent, erant tamen mortui extra communionem Orientalium, & nihilominus eis poſt mortem ab ipſis Orientalibus reddita communio, nomenque eorum Dypthicis appoſitum. Et paulo ante Origenes a Menna damnatus fuerat diu poſt mortem. Poterant item Canones aliquot Synodorum proferre, quibus jubetur, ut iis, qui pœnitentiæ tempore excedunt, communio detur, commendando ſcilicet eorum memoriam, & accipiendo oblationes pro illis factas. Hoc ſtatuitur c. 79. Concilii Carthaginenſis IV., *pænitentes, qui attente leges pænitentiæ exequuntur, ſi caſu in itinere, vel in mari mortui fuerint, ut eis ſubvenire non poſſit, memoria eorum orationibus, & oblationibus commendetur*. Item Arelat. II. c. 12. *De his, qui in pænitentia poſiti vita exceſſerunt, placuit nullum communione vacuum debere dimitti, ſed pro eo, quod honoravit pænitentiam oblatio illius ſuſcipiatur*. Item ſtatuitur in Concilio Valenſi I. c. 2. Antiſiodorenſi c. 7. Epaonenſi ultimo. II. Tolet. c. 12. II. Aurel. c. 14. Quod ſi communio reſtitui poteſt quodammodo mortuis per acceptionem oblationum pro illis factarum, necnon per ſacrificiorum, ac precum celebrationem; cur non poterit item mortuis communio data auferri analogice ſcilicet, quod eſt eradere nomen ejus e dypthicis, ſacrificia, & preces pro eo non amplius offerre, & anathema illi palam, ac privatim denuntiare ad memoriæ ejus ignominiam? Hinc poſt Synodum V. ſæpe mortuis anathema dictum, ac vice verſa pœnitentibus etiam in Eccleſia Romana communio poſt mortem reddita. Nam in Concilio VI. œcumenico anathema mortuis eſt dictum, & V. Concilii Decreta primum in multis Occidentis locis rejecta, paulo poſt ubique ſunt recepta, ſatagentibus præſertim Romanis Pontificibus.

LII. Quin etiam eo res rediit, ut abſolutio mortuis certa verborum formula tribueretur, ut de Latinis colligitur ex Innocentio III. in caput *extra, de ſententia excommunicationis*, & ex antiquis ſacramentariis. De Græcis vero ex illorum euchologiis, ubi orationes habentur ad veniam eis concedendam; creditumque vulgo a nonnullis per iſtam abſolutionem mortuos ab aliquibus pœnis liberari, ut intelligere eſt ex Dialogis Gregorii nomine inſcriptis, ubi nonnulla abſolutionum iſtarum extant exempla Dialogi II. cap. 23. & Dialogi IV. c. 55. Quibus ſimile eſt illud, quod refert Joannes Diaconus in ejus vita, lib. 1. c. 45. Sed iſtæc perſuaſio vana omnino eſt, nec iſtæ abſolutiones, aut excommunicationes animæ defuncti prodeſſe, aut nocere poſſunt, ſed ejus tantum memoriæ, ut conſtabit ex dicendis de effectibus excommunicationis.

CA-

Digitized by Google

CAPUT III.

De effectibus excommunicationis.

EX dictis, ni fallor, jam intelligitur excommunicationis mortalis hunc eſſe effectum primarium ac præcipuum, ut aliquis ex albo Chriſtianorum expungatur, & Synaxi, Euchariſtia, precibus communibus, ac ceteris officiis, quibus ſocietas, & communio Chriſtianorum cohæret, indignus eſſe pronuntietur: id enim ſignificant verba Chriſti: *Sit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus;* hoc eſt, jam non habeatur ut frater, & Chriſtianus, ſed quemadmodum Ethnicus, & Publicanus. Sicut ergo ſocietas civilis ſervatur cum Ethnicis, & Publicanis, ita per excommunicationem non excluduntur homines a ſocietate civili, nec iis privantur officiis, adjumentis, & bonis, quæ ipſis tanquam hominibus, & civibus jure naturali, gentium, & civili debentur. Itaque primus ac præcipuus effectus, imo ſi ſtricte ac proprie loqui velimus, unicus excommunicationis effectus eſt privatio officiorum ſpiritualium, non eorum, quæ jure naturali, gentium, aut civili debentur, cujuſmodi eſt conjugum habitatio, parentum in liberos, liberorum in parentes, conſanguineorum inter ſe, ac Regum in ſubditos, & ſubditorum in Reges officia neceſſaria. Quod vero ſpectat ad libera, ut amicitiæ, mutui convictus, & alia ejuſmodi, hæc licet non videantur jure divino prohibita eſſe, ab ipſis tamen Apoſtolorum temporibus in uſu fuit hæc excommunicatis denegare: conſtat ex beato Paulo multis in locis, 1. Cor. 15. *Scripſi vobis in Epiſtola, ut non commiſceamini fornicariis, non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, &c. Nunc autem ſcripſi vobis non commiſceri, ſi is, qui frater nuncupatur, eſt fornicator, aut immundus, &c. cum ejuſmodi nec cibum ſumere.* Quibus verbis Paulus prohibet, ne libera officia mutui convictus, quæ ipſis Ethnicis impendi poterant, fratribus excommunicatis impendantur. Idem probatur ex II. Theſſ. 3. *Denuntiamus vobis, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre inambulante inordinate.* In Epiſt. ad Titum: *Hæreticum hominem poſt unam, & alteram correptionem devita.* Quod clarius habet Joannes: *Nolite recipere eum in domum, ne ave ei dixeritis; qui enim dicit illi ave, communicat ejus operibus malignis.* Certe hæc, non conſueſcere cum aliquo, in domum ſuam eum minime recipere, ne quidem ave dicere, ſunt officia civilia, quæ denegantur excommunicatis, ſed ut jam dixi libera, quæ nec jure naturali, nec jure civili, nec jure gentium neceſſario debentur. Nam quæ neceſſaria ſunt, non ita poſſunt excommunicatis denegari, imo debent impendi. Sic enim Paulus jubet Principibus licet infidelibus obediri, itemque vetat, ne mulier fidelis virum infidelem relinquat; jubet ſervis fidelibus, ut obediant dominis ſuis, quia hæc officia ſunt neceſſaria.

II. Ex his intelligere datur, proprium, & primarium effectum excommunicationis eſſe excluſionem a jure, quod habet quis in ſocietate fidelium, & Chriſtianorum, & privationem eorum officiorum, quæ Chriſtianis debentur, ut Euchariſtia, communibus precibus. Secundarium vero effectum, & minus proprium, quod juris eſt tantum poſitivi, hunc eſſe, ut cum excommunicatis familiaritas, convictus, & colloquium non ineatur, quando nulla neceſſitas, aut utilitas ad id cogit.

III. Hinc olim longe diſtrictius præceptum, ut arcerentur excommunicati a ſynaxibus, & precibus communibus, quam ut privarentur conſortio familiari; unde excommunicatio deſcribitur per priorem effectum, non per poſteriorem. Tertull. in Apologetico: *Magnum divini judicii præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis, & communis commercii relegetur.* Firmilianus in Epiſt. ad Cyprianum ait, Stephanum Legatos Afrorum *ne quidem ad colloquium ſuum admiſiſſe, & adhuc præcepiſſe, ne quis eos in domum ſuam reciperet: ut*, inquit, *venientibus non ſolum pax, & communio, ſed & tectum, & hoſpitium negaretur.* Vides in mente Firmiliani proprium effectum excommunicationis non eſſe denegationem te-

Digitized by Google

ſtis, & hoſpitii ; quandoquidem utrumque diſtinguit. Hinc in Canonibus antiquis diſtrictius prohibetur, ne quis oret cum excommunicato, aut in Eccleſiam eum recipiat, quam ne quis cum iis manducet, & colloquatur; prius enim vetitum eſt c. 33. Apoſtolico, Concilii Laodiceni, c. 33. Antiochenæ Synodi I. c. 2. Carthaginenſis Conc. IV. c. 73. In his, inquam, & aliis ſupra citatis ſub pœna excommunicationis prohibetur, ne quis oret cum excommunicatis; at vix, ac ne vix quidem eamdem pœnam antiquis Canonibus ſtatutam leges in eos, qui cum excommunicatis cibus ſumerent; ſed recentioribus tantum Canonibus, ut Concilii Epaonenſis c. 15. Antiſiodorenſis 39. Hinc, ut jam dixi, Theologi docent non eſſe de jure divino vitare excommunicatos quoad officia civilia, ſed tantum rem eſſe juris humani. Almainus in lib. de poteſt. Eccleſ. & Laica, q. 1. *Tertium*, inquit, *corollarium, quod ſequitur*, ait, *eſt quod vitare excommunicatum tum quantum ad collocutionem, & illa, quæ ſunt mere civilia, non videtur eſſe de jure divino*: Item. q. 2. c. 12. *Habetur ex multis teſtibus, & ex practica, quod familiares excommunicati poſſunt participare cum eo ad minus in civilibus*. Joannes Driedo de libert. Chriſt. c. 14. *Videtur ſequi, nos ex conſtitutione juris divini non prohiberi cum hæreticis edere, & bibere, quod manifeſtum videtur multis Sanctorum exemplis, qui communicarunt Juliano Imperatori Apoſtatæ in cibo, & potu*, ac etiam in militaribus actibus, ut patet ex doctrina Aug. XI. quæſt. 3. c. *Julianus &c. Imperatores*. Cajetanus in locum Evangelii, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus: *Libenter*, inquit, *viderem ſervari hanc definitam a Jeſu Chriſto ſententiam, & pœnam non audientium Eccleſiam, quod ſcilicet ſufficeret, eos haberi, ut Ethnicos, hoc eſt, ut ipſi quidem ex vi excommunicationis haberentur ut Ethnici, & Publicani, & non includerentur innocentes, loquentes, & comedentes cum eis, quia nullum peccatum incurrunt loquentes, & comedentes cum Ethnicis*. Sylveſter in Summa, verbo Obedientia: *Si*, inquit, *ex obedientia præſumitur ſtatus Eccleſiæ perturbandus vehementer, vel aliquod malum, aut ſcandalum futurum, etiamſi præcipitur ſub pœna excommunicationis lata ſententia, non eſt ei obediendum, quod enim inſtitutum eſt pro charitate, non debet militare contra charitatem*. Gregorius quidam Sayrus Monachus Caſſinenſis lib. de cenſuris num. 21. innumeros Juris Pontificii, & Theologiæ doctores recenſet, quorum auctoritate, & conſenſu probat conſueſcere cum excommunicatis in civilibus ad ſummum non eſſe niſi veniale peccatum: *Cum duplex*, inquit, *ſit Chriſtianorum, & fidelium participatio, una quæ Chriſtianorum propria eſt quatenus Chriſtiani ſunt, ut eſt participatio in divinis, alia, quæ communis eſt hominibus, quatenus homines, & concives ſunt, ut eſt communicatio in temporalibus, & actibus humanis, illam Eccleſia directe prohibet, hanc vero indirecte, & ex conſequenti; qui in illis communicat non contra præceptum Eccleſiæ, ſed præter præceptum facit, & ideo venialiter tantum peccat*.

IV. Denique licet vulgo dicantur excommunicati privari bonis, hoc verſu ſignificatis,

> *Os, orare, vale, communio, menſa negatur*.

altero tamen verſiculo veluti redditur iis, quod iſto aufertur, hoc autem eſt hujuſmodi:

> *Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe*.

quo ſignificatur legem ſuperiorem non habere locum, primo inter virum, & uxorem, necnon inter parentes, liberos, & conſanguineos, quod ſecundo, & tertio vocabulo exprimitur. Secundo, nihil mali eſſe ſi quis familiariter verſetur cum excommunicato, quem neſcit eſſe excommunicatum, aut etiamſi ſciat, quando ſperat ſuam familiaritatem illi utilem fore ad reſipiſcentiam, quod primo, & quarto ſignificatur, Demum licere cum excommunicatis loqui, verſari, imo & veſci, ſi neceſſitas, utilitas, aut negotia ita poſtulent. Hæc autem omnia intellige de excommunicatis denuntiatis: in confeſſo enim eſt, nullum teneri ab iis recedere, qui excommunicationem tantum latæ ſententiæ incurrunt, non autem denuntiati ſunt.

V. Cæ-

V. Cæterum longe brevius, & melius aſſignari poſſunt occaſiones, quibus non ſolum licet, ſed & oportet cum excommunicatis, in civilibus communicare, hoc pacto: Primo, quando officium aliquod eſt debitum: Secundo, cum neceſſitas, aut utilitas exigit, ad has enim rationes ceteræ omnes facile reduci poſſunt.

VI. Primo, quia poſſumus in civilibus converſari cum Ethnicis, & Publicanis abſque ullo peccato, Chriſtus autem non dixit excommunicatum eſſe durius tractandum, quam Ethnicum, aut Publicanum, ſed eodem plane loco habendum. Secundo, quia gratia non deſtruit, ſed perficit naturam, ac proinde non tollit, quæ juris ſunt naturalis, & mutui inter homines, officii, ſive neceſſarii, ſive liberi. Tertio non poteſt ſocietas aliquem non modo e ſuo conventu, ſed & ex alieno pellere: Eccleſia ergo non poteſt expellere hominem e ſocietate civili, ſed tantum ex Eccleſiaſtica; ac proinde non poteſt eum privare officiis debitis ei, ut eſt membrum ſocietatis civilis, ſed tantum ut eſt membrum Societatis Eccleſiaſticæ. Hinc multo minus poteſt eum pœnis temporalibus, aut morte afficere, vel afficiendum pronuntiare, ſed iſtud poſterius fuſe proſequi alterius inſtituti eſt.

VII. Nunc vero ad propoſitum hoc unum obſervo, poteſtatem Eccleſiæ (*) totam eſſe ſpiritualem, nec eam ullum habere dominium in res, actiones, & perſonas civiles, nec poſſe pœnas ullas temporales infligere, aut per vim cogere, ſed tantum ſuadere, hortari, & docere: ut enim egregie ait Hier. Epiſt. 3. ad Nepot. hoc inter Reges, & Epiſcopos diſcrimen eſt, quod illi *nolentibus*, hi *volentibus* imperent. Eoque excellentius eſt Epiſcoporum Imperium, ut notat Chryſoſtomus homil. 10. in Epiſt. 1. ad Theſſ. *Quod melius eſt imperare voluntario, quam involuntario, iſtud enim eſt imperare natura; nam illic quidem omnia metu, & neceſſitate fiunt, hoc autem opus bonum per voluntatem, & electionem fit*. Si autem contemnatur Epiſcopus, inquit idem in Epiſt. ad Hebr. homil. ult. & in Epiſt. ad Tit. *Non oportet ultiones ingerere, ſed tota ultio eſt plorare, ingemiſcere*. Hinc, ut obſervat Richerius, octo primis Eccleſiæ ſæculis cum de auctoritate Eccleſiaſtica mentio fiebat, non adhibebantur hæc nomina, *Juriſdictionis*, *Majeſtatis*, *aut Tribunalis*, *ſed duntaxat Miniſterii*, *Cathedræ*. Et quod longe gravius eſt, quinque primis Eccleſiæ ſæculis nullam leges pœnam temporalem, ab Eccleſia, aut Conciliis indictam in peccatores, aut hæreticos, ſed tantum excommunicationem, & depoſitionem. Pœnitentibus equidem imponebantur nonnunquam pœnæ aliquæ, ſed hi illas ſponte ſuſcipiebant, & ſi nollent iis defungi, non ad eas ſuſcipiendas per vim ab Eccleſia cogebantur, ſed tantum excommunicatione mortali plectebantur: patet ex Canonibus Conc. Tur. 1. 18. Venetici c. 3. Aurelianenſis 1. c. 11. Epaonenſis cap. 23. Tolet. III. Can. 11. Barcinonenſis II. cap. 4. Tolet. VI. c. 7. in quibus excommunicationis tantum pœna decernitur in eos, qui pœnitentiam publicam ſemel inceptam deſerebant; antiquioribus vero temporibus pacis ſpes hujuſmodi hominibus præcludebatur: & poſt quintum demum ſæculum Epiſcopi principum, auctoritate muniti cœperunt pœnas etiam temporales decernere.

VIII. At, inquies, ſi quis excommunicatus ad Synaxes accedere voluiſſet, aut depoſitus Epiſcopus Eccleſiam retinere, quodnam eſſe poterat ad hujuſmodi homines in ordinem rédigendos remedium, ſi nulla erat in Eccleſia auctoritas, & poteſtas temporalis?

IX. Reſpondeo, Eccleſiæ ſocietatem habere, quod naturali, & civili jure habent omnes ſocietates, ut poſſint a ſuis conventibus arcere eos, quos indignos eſſe judicant. Sic

(*) Haud quidem Eccleſiæ eſt, ut cogeret, ſed Eccleſiæ ut obligaret: coactio corporum eſt, quod ad Principes pertinet: obligatio vero conſcientiæ eſt, quæ ad Eccleſiam ſpectat. Hinc Principum armis corpora conſtringuntur, ut impotentes ſint ſubditi ad reſiſtendum; Eccleſiæ vero armis conſcientiæ obligantur, ut peccent filii, niſi obediant.

Sic unuſquiſque jure naturali, & civili poteſt quoſdam a ſuis arcere conventibus, vel id iſtis denuntiando, vel etiam præcludendo fores. Sed ſi vim apertam iſti moliantur, tunc recurrendum eſt ad Magiſtratus, & judices ſæculares, a quibus eſt petenda aſſertio libertatis, & jurium iſtius ſocietatis, quæ ſi non obtineatur, tum vel ſocietas conventus ſuos amplius agere non debet, vel pro bono pacis hunc tolerare, qui per vim in eam irruens auctoritate ſæculari adjuvatur. Hoc poſito dicendum eſt, ſocietatem fidelium, & Chriſtianorum jus habuiſſe, quod habent cæteræ omnes excludendi a ſuo conſortio, & Synaxi eos, quos indignos eſſe judicarent, idque ex jure naturali, & civili: quod ſi vim illi inferrent, tunc neceſſe erat Eccleſiæ civilis auctoritatis auxilium implorare, & a judicibus ſæcularibus petere aſſertionem jurium ſuorum, quam ſi non obtineret, haud dubium eſt, quin potuerit a conventibus abſtinere vel eos clanculum agere, niſi melius eſſe exiſtimaret ejectos propter bonum pacis tolerare. Idem dicendum de Epiſcopo aut Præsbytero depoſito. Ceterum imploratio auxilii, ſeu, ut loquuntur, brachii ſæcularis ad executionem Canonum eſt antiquiſſima. Sic enim adverſus Paulum Samoſatenum, qui domo Epiſcopali, & Eccleſia cedere nolebat Imperatoris Ethnici Aureliani auxilium eſt imploratum, et deinde ſæpe ſæpius Chriſtianorum Principum auctoritas adhibita eſt ad executionem Canonum procurandam, idque ut fieret Canonibus ſancitum eſt, ut Concilii Antiocheni Can. 5. his verbis: *Si autem Presbyter, vel Diaconus perſeverat perturbare, & Eccleſiam Dei evertere, per externam potentiam ut ſeditionis auctor caſtigetur*. Idem in poſterioribus Conciliis legere eſt, ut Vermeienſi cap. 9. Tur. III. cap. 41. & aliis; quin etiam in Milevitano cap. 17. decernitur, legem Imperialem petendam, ut peccatores ad pœnitentiam redigantur.

X. Quæres, utrum excommunicatio alicujus Epiſcopi, Presbyteri, aut inferioris Clerici ſemper inferat depoſitionem, ac viciſſim, utrum alicujus depoſitio ſemper inferat excommunicationem?

XI. Reſpondeo, excommunicationem ex dictis duplicem poſſe diſtingui, eam ſcilicet, quæ fit a ſuperiori, puta ab Epiſcopo proprio, vel a Synodo, & eam, quæ fit ab iis, qui nullum jus in ſe invicem habent, quæ denegatio eſt mutuæ communionis. Prior excommunicatio fere ſemper importat depoſitionem; nam qui Eccleſiæ communione indignus eſt, dignus eſſe multo minus poteſt Eccleſiæ communione, ac proinde, cum declaratur quis indignus Eccleſiæ communione ab eo, qui poteſtatem habet ejus deponendi, tunc deponi debet. Cum vero ab eo, qui poteſtatem non habet ejus deponendi judicatur indignus Eccleſiæ communione, deponi non poteſt, ſed tantum depoſitione dignus judicari, quæ debet fieri a legitimo, & ordinario ejus judice, ſi omnes Eccleſiæ privatum aliquem ſua communione indignum eſſe decernant.

XII. At vero non ſemper neceſſe eſt, ut, qui depoſitione dignus judicatur, indignus etiam judicetur Eccleſiæ communione. Imo Clericus peccans ſatis punitus videtur per depoſitionem, nec iniquum eſt, ut ei communio laica non denegetur, quod olim factum fuiſſe nemo neſcit. Poteſt etiam Clericus a Miniſteriis Eccleſiaſticis per aliquod tempus arceri, atque id dicitur Suſpenſio; poteſt item aliqua debilitate corporis vel animæ reddi minus aptus ad miniſteria ſua, & hoc dicitur Irregularitas, ſed quæ iſta ſpectant ex antiquitate repeti vix poſſunt, & ab novis Canoniſtis ad ſaturam tractata ſunt: nunc ad alia pergamus.

XIII. Diximus huc uſque de effectibus externis excommicationis, nunc examinandum eſt, utrum poſſit habere aliquem effectum internum in eos, qui non ſunt per peccatum ligati; nullum etenim dubium eſt, quin excommunicatio peccatores etiam coram Deo magis noxios efficiat, cum ad inſtar Pharaonis iſta plaga percuſſi in peccatis ſuis indurantur: at quæri poteſt, utrum per excommunicationem aliquis innocens, & per peccatum non ligatus interius ligetur coram Deo ſicut coram hominibus exterius ligatur. Jam vero ſi quis rem bona fide perpendat, nullo negotio intelligit, concipi non poſſe, quomodo Eccleſia

Digitized by Google

cleſia interius liget hominem, qui per peccatum non eſt ligatus. Deinde ſi quis ad ea, quæ diximus, attendat, cognoſcet Eccleſiam olim excommunicando fideles hoc præcipue intendiſſe, ut eos ab Eccleſiæ hujus viſibilis conſortio ejiceret: *Quod*, ut inquit Tertullianus, *ſummum futuri judicii præjudicium eſt*, non certiſſimum damnationis argumentum, quia ſcilcet humanum omne judicium in factis errori obnoxium eſt.

XIV. Demum ſancti Patres aperte declarant, neminem coram Deo per Eccleſiam ligari poſſe, qui non ſit ligatus per peccatum, eoſque, qui ab Eccleſiæ hujus viſibilis ſine ulla eorum culpa ſecernuntur, non propterea ligatos eſſe coram Deo, aut damnationi obnoxios. Origenes in caput 16. Matth. 1. edit. Huet. p. 276. *Igitur*, inquit, *adverſus eum, qui injuſte judicat, & non juxta verbum Dei ligat ſuper terram, portæ inferi prævalebunt, adverſus quem autem portæ inferi non prævalent, is juſte judicat, idcirco claves habet Regni Cœlorum aperiens iis, qui ſoluti ſunt ſuper terram, ut & in cœlis ligati ac condemnati ſint; quoniam autem, qui Epiſcopatus locum vindicant, dictum hoc uſurpant ſicut Petrus, & acceptis a Servatore clavibus Regni Cœlorum docent ea, quæ a ſe ligata ſunt, hoc eſt condemnata, ligata eſſe in cœlis, pronuntiandum eſt recte illos dicere, ſi factum etiam habuerint, propter quod Petro huic dictum eſt: tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & ſi tales ſunt ut ſuper illos ædificetur Eccleſia a Chriſto, & ad illos jure referri poſſit: Portæ autem inferi prævalere non debent adverſus eum, qui ligare vult, & ſolvere, quod ſi funibus peccatorum ſuorum conſtringitur, fruſtra ligat, ac ſolvit . . . . eum autem, qui funes peccatorum non habet, nec peccato funiculo longo, & vinculo jugi non alligatur, ne Deus quidem liget, ita nec quiſquis Petrus fuerit. Si quis autem, qui Petrus non fuerit, nec ea habuerit, quæ hic dicta ſunt, ſicut Petrus ligaturum ſe credit ſuper terram, ita ut, quæ ligata fuerint, ſint ligata in cœlis, & ſoluturum ſe ſuper terram, ita ut, quæ ſoluta fuerint, ſint ſoluta in cœlis, ſuperbus ille eſt neſciens ſcripturarum ſenſum*. Hactenus Origenes, qui duo diſerte docet, quorum unum eſt, Epiſcopos, qui ipſi ligati ligare præſumunt, eſſe ſuperbos, & impudentes. Alterum, neminem ligari poſſe interius, ſive ab Eccleſia, ſive a Deo, qui peccato ſuo ligatus minime ſit.

XV. Sanctus Hieronymus eadem ferme habet in eumdem locum Matthæi: *Illum*, inquit, *locum Epiſcopi, & Presbyteri, non intelligentes aliquid ſibi de Phariſæorum aſſumunt ſupercilio, ut vel damnent innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrentur, cum apud Deum non ſententia ſacerdotis, ſed reorum vita quæratur. Legimus in Levitico de Leproſis ubi jubentur, ut oſtendant ſe ſacerdotibus. Et ſi lepram habuerint, tunc a ſacerdote immundi fiant, non quod Sacerdotes leproſos faciant & immundos: ſed quod habeant notitiam leproſi, & poſſint diſcernere, qui mundus, quive immundus ſit. Quomodo ergo ibi leproſum ſacerdos mundum, vel immundum facit, ita hic alligat, vel ſolvit Epiſcopus, & Presbyter. Non eos, qui ſunt inſontes, vel noxii, ſed pro officio, cum peccatorum audierit varietates, ſcit qui ligandus ſit, quive ſolvendus.*

XVI. Auguſtinus c. 6. libri de vera religione notat ſæpe homines ab Eccleſia injuſte ſine ſpe reditus expulſos, a Deo, qui novit interiora cordis, coronari: *Sæpe etiam*, inquit, *ſinit divina providentia per nonnullas nimium turbulentas carnalium hominum ſeditiones expelli de congregatione Chriſtiana etiam bonos viros. Quam contumeliam vel injuriam ſuam cum patientiſſime pro Eccleſiæ pace tulerint neque ullas novitates, vel ſchiſmatis, vel hæreſis moliti fuerint, docebunt homines, quam vero affectu, & quanta ſinceritate charitatis Deo ſerviendum ſit. Talium ergo virorum propoſitum eſt, aut ſedatis remeare turbinibus, aut ſi id non ſinantur, vel eadem tempeſtate perſeverante, vel ne ſuo reditu talis, aut ſævior oriatur; tenent voluntatem conſulendi etiam eis ipſis, quorum motibus, perturbationibuſque ceſſerunt; ſine ulla conventiculorum ſegregatione uſque ad mortem, & teſtimonio juvantes eam fidem, quam in Eccleſia Catholica prædicari ſciunt. Hos*

coro-

Digitized by Google

coronat in occulto pater, in occulto videns. Ratum hoc videtur genus, ſed tamen exempla non deſunt, imo plura ſunt, quam credi poteſt. Et lib. 1. de bapt. cap. 17. *Spirituales autem ſive ad hoc ipſum pio ſtudio proficientes non eunt foras, quia vel cum aliqua perverſitate, vel neceſſitate hominum videntur expelli, ibi magis probantur, quam ſi intus permaneant, cum adverſus Eccleſiam nullatenus eriguntur, ſed in ſolida unitatis petra fortiſſimo charitatis robore radicantur*. Itaque ex mente S. Auguſtini homines ita ab Eccleſia excommunicati, & ejecti, ut nullam ſpem habere poſſint, non propterea coram Deo ſunt ligati, aut damnationi obnoxii. Imo ſi hanc ſeparationem humiliter, & patienter ferant, a Deo propterea coronabuntur. Ergo ex ejuſdem mente excommunicatio etiamſi ſuprema ſit, non poteſt innocuum intus ligare.

XVII. Gregorius magnus homil. 26. in Evangelia Hieronymi, et Auguſtini veſtigia relegit: *Cauſa ergo*, inquit, *penſandæ ſunt, & tunc ligandi, atque ſolvendi poteſtas exercenda . . . . tunc enim vera eſt abſolutio præſidentis, quando æterni ſequitur arbitrium judicis*. S. Nicol. in Epiſt. cujus fragmentum extat in Bibliotheca Sanctorum Patrum t.3. col. 149. dicit, excommunicationes injuſtas non ligare excommunicatos coram Deo, ſed in eos, qui ipſa tulerunt, recidere.

XVIII. Denique communis hæc eſt ſententia Theologorum, & Canoniſtarum, ut Hugonis a ſancto Victore, Alenſis p. 4. q. 22. a. 1. in reſol. Innocent. III. de excommu. c. 28. Gratiani §. 24. q. 3. C. ſi quis. Gerſonis, Bielis lect. 20. in Can. Miſſæ, & aliorum fere omnium. Nemo enim affirmat, excommunicationem clave, ut loquuntur, errante latam, aliquid in animam excommunicati operari, eumque damnationi obnoxium reddere.

XIX. Adverſus hæc duo tantum objici cum aliqua veriſimilitudine poſſunt. Primum eſt, communem hanc eſſe ac ſolemnem ſanctorum Patrum doctrinam, extra Eccleſiam nullam eſſe ſalutem, ac proinde eos, qui ſunt ab univerſa Eccleſia excommunicati, non poſſe ſalutem conſequi, & interius eſſe ligatos. Alterum eſt, Sacerdotis ſententiam licet injuſtam eſſe timendam, ut teſtes ſunt S. Leo Epiſt. 93. & Gregorius homil. 26. in Evangelia, non eſſet autem timenda, niſi ligaret conſcientiam.

XX. Reſpondeo ad primum, Patres illud axioma non intellexiſſe de iis, qui inviti extra illam exiſtunt, habentes, ut inquit Auguſtinus, animum redeundi, cum id facere licebit, ſed de illis, qui ultro extra illam manent. Ad ſecundum dico, timendam eſſe Paſtoris ſententiam etiam injuſtam, non quod liget interius conſcientiam, ſed quia per eam privatur homo ſacramentis, precibus, et aliis officiis, quibus Chriſtianum defungi par eſt; atque hinc, ut inquit S. Leo loco citato, *anima ejus veluti ſauciata, & inermis quodammodo, exutaque omni munime diabolicis incurſibus, ut facile capiatur, objecta eſt*. Deinde timenda eſt coram hominibus non coram Deo; timenda eſt, quia per eam ab Eccleſiæ viſibilis communione removemur, non autem eo quod a ſanctitate propterea excedamus.

XXII. Atque hæc de excommunicatione quod ad præſens inſtitutum dicta ſufficiant.

DE

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA DISSERTATIONES HISTORICÆ

DISSERTATIO QUARTA.

De Primatu Romani Pontificis.

PRÆLOQUIUM.

VETUS eſt, & celebris de Primatu Romani Pontificis quæſtio, de qua innumeri fere ſcripſerunt; ſed quoſdam adulatio, alios odium ad ſcribendum impulit, ita ut vix ullum invenias, qui ſolus veritatis defendendæ ſtudio, & ab omni affectu vacuus ad hanc quæſtionem tractandam acceſſerit. Percurre omnium ferme, qui huc uſque ea de re ſcripſerunt, lucubrationes, aut fœda aſſentatione, aut acerbis convitiis ſcatent: inde conſilium mihi ſine ira, & ſtudio de Primatu Romani Pontificis diſſerere, & quæſtionem hanc non in diſputantis, ſed potius in quærentis modum tractare. Porro duplex hic quæſtio ſub una comprehenditur, quarum prima eſt de Primatu ſancti Petri inter Apoſtolos; ſecunda de Primatu Eccleſiæ Romanæ inter Eccleſias ceteras, & conſequenter de prærogativis Epiſcopi hujus urbis inter ceteros.

Digitized by Google

CAPUT I.

De Primatu B. Petri inter Apoſtolos.

§. I.

Utrum, & quomodo Primatus ſancti Petri poſſit ex Scripturis demonſtrari.

AD demonſtrandum Petri inter Apoſtolos Primatum Bellarminus, & alii ſolemnia quædam adducunt Scripturæ teſtimonia, ac imprimis urgent illud Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*. Item illud: *Tibi dabo claves Regni cœlorum*. Joan. ult. Singula nos expendemus, ac deinde quæremus, num alio pacto poſſit ex Scriptura Petri Primatus aſſeri.

II. Primus locus: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, ab Interpretibus, & ſanctis Patribus varie exponitur; ſunt enim non pauci, qui per Petrum hic intelligunt fidem, & confeſſionem Petri: ita Hilarius lib. 6. de Trinit. *Super hanc igitur confeſſionis petram Eccleſiæ ædificatio eſt*. Greg. Nyſſ. in opere de adventu Domini: *Petra vero fidei tamquam fundamentum, ut ipſe Dominus ait ad Principem Apoſtolorum: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: ſuper confeſſione videlicet Chriſti, quia dixerat: Tu es Chriſtus filius Dei viventis*. Ambroſ. lib. 6. in Luc. & in cap. 11. Ep. ad Epheſ. *ſuper iſtam petram ædificabo Eccleſiam meam, hoc eſt, in Catholicæ fidei confeſſione ſtatuam fideles ad vitam*. Idem de Incarnat. c. 5. *non enim de carne Petri, ſed de fide dictum eſt; quia portæ mortis ei non prævalebunt, ſed confeſſio vincit infernum*. Chryſoſt. hom. 55. ſuper Matt. *ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, id eſt, *fidem*, ſupple ſuper, *& confeſſionem*. Idem habet ibid. homil. 83. & cap. 9. Epiſt. ad Galatas, & in ſerm. de pœnit. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram: non dixit ſuper Petrum, non enim ſuper hominem, ſed ſuper fidem fundata eſt Eccleſia*. Hunc ſenſum fuſe explicat Auguſtinus tractatu 123 in Joannem: *non enim*, inquit, *a Petro petra, ſed Petrus a petra: ideo quippe, ait Dominus, ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, quia dixeras Petrus: Tu es Filius Dei vivi. Super hanc ergo*, inquit, *petram, quam confeſſus es, ædificabo Eccleſiam meam. Petra enim erat Chriſtus, &c.* & ſermone 13. de verbis Domini: *Tu es ergo*, inquit, *Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam; ſuper hanc petram, quam confeſſus es, ſuper hanc petram, quam cognoviſti, dicens, tu es Chriſtus Filius Dei vivi, ædificabo Eccleſiam meam*, id eſt, *ſuper meipſum Filium Dei vivi, ſuper me ædificabo te, non ſuper te me*. Acacius Melitenes in Homil. in Conc. Epheſ. c. 7. p. 3. eundem ſequitur: *Hæc fides*, inquit, *noſtra ſuper hoc fundamentum Eccleſiæ ædificata eſt*. Adſtipulatur Cyrillus Alex. lib. 4. de Trinit. *Petram*, inquit, *opinor, nihil aliud, quam inconcuſſam, & firmiſſimam fidem vocans*. Idem habet tom. 14. in Eſ. orat. 11. Item Juvenalis Hieroſol. in litteris Synodicis: *Super hanc petram, & ſuper hanc confeſſionem roborata eſt Eccleſia Dei*. Theodoret. Ep. 146. & 77. *confeſſionem Petri fundamentum, & baſim aſſerit*. Ita etiam exponunt hunc locum anonymus ſcriptor in Catena Nicetæ: *Petram*, inquit, *confeſſionem vocavit*. Gregor. Mag. Ep. lib. 3. Ep. 33. Felix 3. Ep. 5. ad Zenonem. Iſidorus Hiſp. lib. 7. orig. Beda homil. de ſancto Petro, & homil. 3. in Dominic. Palmarius Druthmarum in exp. Matt. c. 35. Hincm. opuſcul. 33. c. 5. & 45. Rupert. lib. 3. in Matt. Toſtatus in hunc locum, & alii.

III. Ab iſta expoſitione non multum abludunt ii, qui Petrum interpretantur Chriſtum, quem Petrus erat confeſſus. Ita Hier. in cap. 7. Matt. ac præcipue Aug. qui in lib. retractat. cap. 21. hanc expoſitionem cum altera componit, & neutram alteri præfert in lib. contra Ep. Donati. *Dixi in quodam loco de Apoſtolo Petro, quod in illo tanquam in petra fundata ſit Eccleſia, quo ſenſu etiam cantatur in ore multorum in verſibus beatiſſimi Ambroſii, ubi de Gallo Gallinaceo ait: Hoc ipſa petra*

tra Eccleſiæ canente culpam diluit; ſed ſcio, me poſtea ſæpiſſime ſic expoſuiſſe, quod a Domino dictum eſt. Tu es Petrus, &c. ut ſuper hanc intelligatur, quam confeſſus eſt Petrus dicens. Tu es Petrus Filius Dei vivi, ac ſi Petrus ab hac petra appellatus perſonam Eccleſiæ figuraret . . . harum autem duarum ſententiarum, quæ ſit probabilior, eligat lector. Vide eundem tract. 124. in Joannem, & ſerm. 13. de verbis Domini. Huic adjungendus Theodoret. in cap. 3. Ep. 1. ad Corint. Beda in c. 16. Matt. Magiſter in cap. 2. Ep. ad Epheſ. & alios, quos videre poteris apud Launoium Ep. part. 5. Ep. ad Voellum.

IV. Tertia expoſitio eſt, nomine petræ ipſum Petrum intelligi. Tertull. in lib de præſcript. hæreticorum: *Latuit*, inquit, *aliquid Petrum ædificandæ Eccleſiæ petram dictum*. Et in lib. de Monogam. c. 7. Origenes homil. 5. in Exodum: unde magno illi Eccleſiæ fundamento, & petræ ſolidiſſimæ, ſuper quam Chriſtus fundavit Eccleſiam, dicatur a Domino *modicæ fidei, & quare dubitaſti?* Et apud Euſeb. lib. 6. hiſt. c. 19. *Petrus, ſuper quem Chriſti Eccleſia*. Cypr. Ep. ad Jub. *Petro, ſuper quem Dominus ædificavit Eccleſiam. Eccleſia, quæ una eſt ſuper Petrum*. Item lib. de unit. Eccleſ. & Firmil. Ep. ad ipſum Hil. Can. 16. in Matt. *in nuncupatione novi nominis felix Eccleſiæ fundamentum*, & in Pſal. 131. *Cui Petro ſuperius claves Regni Cœlorum dederat, ſuper quem ædificaturus erat Eccleſiam*. Hier. Ep. 57. ad Damaſum: *Beatitudini tuæ*, id eſt, *Cathedræ Petri in communione conſocior, ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio*. Et in Ep. ad Marcellam: *ſi igitur Apoſtolus Petrus, ſuper quem Dominus fundavit Eccleſiam*. Auguſt. in lib. de retract. ſupra, eandem expoſitionem tradit. Item Cyrillus lib. 2. in Joann. Leo Ep. 75. Maximus Taurinenſis in hom. de Petro, & Paulo, Theophylactus, & alii.

V. Denique non hoc tantum de Petro, ſed & de aliis Apoſtolis dictum eſſe affirmant plerique. Origenes tract. 1. ſuper cap. 16. Matt. *Tu es Petrus. Petra enim eſt*, inquit, *quilibet Chriſti Diſcipulus, & ſuper talem petram conſtruitur omnis Eccleſiaſtica doctrina . . . Quod ſi ſuper illum unum Petrum tantum exiſtimas ædificari totam Eccleſiam, quid dicturus es de Joanne filio Tonitrui, & Apoſtolorum unoquoque?* Cyp. Ep. 27. de omnibus Epiſcopis id dictum eſſe ait. Hier. lib. 3. contra Jovin. at dicis ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licet idipſum in alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat . . . *tamen propterea inter omnes unus eligitur, ut capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio*. Et in Pſal. 86. cunctos Apoſtolos Eccleſiæ fundamenta eſſe dicit. Baſil. in cap. 1. Eſ. ait, *Eccleſiam ædificatam in Apoſtolis, quorum unus erat Petrus*. Aug. in Pſal. 86. Apoſtolos omnes fundamenta Eccleſiæ appellat: & Epiſt. 165. ait, hunc Petrum dictum fuiſſe, eo quod gereret totius Eccleſiæ perſonam. Theodoret. in Pſal. 86. Fundamenta vocat Apoſtolos. Deinde Paſchaſius Ratbertus lib. 4. in Matt. *non ſuper unum Petrum, verum ſuper omnes Apoſtolos, Apoſtolorumque ſucceſſores Eccleſia Dei ædificatur: unde David. Fundamenta ejus in montibus ſanctis*.

VI. His de loci huius expoſitione præmiſſis, inquirendum, quo pacto, & qualis inde Petri Primatus poſſit colligi. Ex prima, & ſecunda expoſitione nulla fere Petri ſupra ceteros Apoſtolos prærogativa colligitur; nam ex iis minime ſequitur Petrum eſſe fundamentum Eccleſiæ, imo id vel Chriſto, vel confeſſioni, & fidei, quam emiſerat Petrus adaptatur. In tertia expoſitione Petrum fateri oportet eſſe fundamentum Eccleſiæ; ſed inde non videtur ſequi, eum Apoſtolis omnibus ſuperiorem fuiſſe, cum ex quarta expoſitione conſtet, idem de Apoſtolis omnibus dictum. Et certe ratio fundamenti hic conſiſtit in promulgatione Evangelii, & Eccleſiarum adminiſtratione; ſed hæc non ſecus Apoſtolis ceteris, ac Petro data ſunt, & illi non ſecus ac Petrus hoc ſenſu dicuntur fundamentum Eccleſiæ. Epheſ. 2. *ædificati ſupra fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum*. Et Apocalypſ. c. 21. *Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipſis duodecim nomina, duodecim Apoſtolorum agni*. Nec aliud probant allata a Bellarmino teſtimonia. Chryſoſtomus homil. 55. in Matt. Pe-

trum ſuturum eſſe dicit, eo ſenſu fundamentum, quod Eccleſiæ Paſtor futurus ſit, & Evangelii Prædicator : eum vero idem ait Petrum præpoſitum eſſe univerſo terrarum orbi, ſenſus non eſt, quod omnibus omnino Eccleſiis ſit præpoſitus, ſed quod non uni populo, ut Jeremias, ſed omni Genti Evangelium eſſet annuntiaturus : *Jeremiam quidem uni Genti Pater, Petrum autem univerſo terrarum orbi Chriſtus præpoſuit*. Similiter auctor ſermonis 47. apud Ambroſ. non alia ratione Petrum ait eſſe ſaxum immobile, quod totius operis Chriſtianiſmi compagem, molemque contineat, *niſi quia primus nationibus fidei fundamenta propoſuerit*. Gregorius denique, qui tertius eſt a Bellarmino teſtis allatus, ait Ep. 32. lib. 4. Petro totius Eccleſiæ curam eſſe commiſſam, ſed idem de ſe Paulus ait, *ſibi ſollicitudinem omnium Eccleſiarum incumbere*. Itaque poſito, quod hæc verba, *& ſuper hanc petram*, a Chriſto de perſona Petri dicta ſint, ut ego probabilius eſſe arbitror, nihil aliud his ſibi vult Chriſtus, quam Petrum ad ædificationem Eccleſiæ, hoc eſt, fidelium converſionem, & Eccleſiarum adminiſtrationem plurimum laboraturum. Ad ſummum igitur inde deduci poteſt, eum primum ac præcipuum fore inter eos, qui Evangelium erant annuntiaturi : at inde colligi minime poteſt cum Bellarmino, *Petro totius Eccleſiæ regimen eſſe commiſſum, præſertim circa fidem*.

VII. Atque id abunde confirmatur ex ſequentibus Chriſti verbis, quibus exponit id, quod dixerat, *ædificabo Eccleſiam meam. Tibi*, inquit, *dabo claves Regni Cælorum; & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis*. Hanc enim poteſtatem clavium, quam Chriſtus hic Petro promittit, iiſdem deinde verbis omnibus, omnino Apoſtolis promittit, Matt. 18. & deinceps cunctis largitur, Matt. 28. & Joan. 20. Illi igitur oppido falluntur, qui ſoli Petro datas claves eſſe autumant. At non ita antiqui, qui unanimi conſenſu tradunt, claves iſtas in perſona Petri toti Eccleſiæ datas. Tertull. in Scorpiaco. *Memento claves ejus hic Dominum Petro, & per eum Eccleſiæ reliquiſſe*. Cyprianus in lib. de unitate Eccleſiæ ait, Chriſtum unum Petrum allocutum eſſe, ut commendaret unitatem : *Hoc erant utique*, inquit, *ceteri Apoſtoli, quod fuit Petrus pari conſortio præditi honoris, & poteſtatis, ſed exordium ab unitate proficiſcitur*. Exordium dicit promiſſum: *Dabo tibi claves, &c.* quod deinde cunctis ſimul dedit : *Loquitur* inquit idem ibid. *Dominus ad Petrum. Ego tibi dico*, inquit, *quia tu es Petrus, &c. Super illum unum ædificat Eccleſiam, quamvis Apoſtolis omnibus poſt Reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat, & dicat : ſicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos: ſi hujus remiſeritis peccata, &c. Tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit*. Hæc verba commentario non indigent; uni Petro promiſſas eſſe claves ait, ut unitas commendaretur, cunctis autem revera datas eſſe. Eodem ſenſu Hieronymus cap. 14. lib. 1. adverſus Jovin. *At dicis*, inquit, *ſuper petram fundatur Eccleſia, licet idipſum alio in loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cuncti claves Regni Cælorum accipiant, & ex æquo ſuper illos fortitudo Eccleſiæ ſolidetur, tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio*. Quibus ſimile eſt illud Optati lib. 7. *Et claves Regni Cælorum communicandas ceteris* (id eſt, quas Chriſtus commmendaturus erat ceteris) *ſolus accepit. An vero ſoli Petro dantur claves Regni Cælorum, nec alius quiſquam eas accepturus? quod ſi dictum tibi claves Regni Cælorum commune eſt, cur non ſimul omnia, & quæ dicta ſunt, & quæ ſequuntur velut ad Petrum dicta, ſunt omnium communia?* Gaudentius Brixienſis tract. in die ordinationis ſuæ, *omnes Apoſtoli Chriſto ſurgente in Petro accipiunt, quin imo cum Petro cæleſtis Regni claves ab ipſo Domino accipiunt*. Ambroſ. in Pſ. 38. *Quod Petro dicitur, ceteris Apoſtolis dicitur : tibi dabo claves*. Idem centies inculcat Auguſtinus. In lib. de Agone Chriſtiano c. 30. *Eccleſiæ claves Regni Cælorum datæ ſunt ;* Concione 2. in Pſ. 30. *cujus Eccleſiæ perſonam gerebat Petrus ;* Enarrat. in Pſ. 108. *Agnoſcitur Petrus in figura geſtaſſe perſonam Eccleſiæ*

ob

ob primatum, quem in Diſcipulis habuit; tract. 50. in Joannem: *Petrus quando claves accepit Eccleſiam ſanctam ſignificavit* & tract. 108. *Unus pro omnibus dixit: tu es Filius Dei vivi, & propter hoc claves cum omnibus tanquam perſonam gerens Eccleſiæ accepit: ideo unus pro omnibus, quia unitas in omnibus;* & in ſerm. de quatuor quæſtionibus. *Petrus*, inquit, *multis locis ſcripturarum apparet, quod perſonam geſtet Eccleſiæ maxime in loco, ubi dictum eſt: tibi dabo claves, &c. Nunquid iſtas claves Petrus accepit, Joannes, & Jacobus non accepit, & ceteri Apoſtoli?* Tractatu 124. *cujus Eccleſiæ Petrus Apoſtolus propter Apoſtolatus Primatum gerebat figurata generalitate perſonam*. Idem paſſim habet in ſuis ſermonibus. Sed iſta retuliſſe ſatis eſt. Sanctus Leo ſerm. 3. de anniverſ. *Tranſivit in alios Apoſtolos vis iſtius poteſtatis, & ad omnes Eccleſiæ Principes hujus Decreti conſtitutio commeavit:* iſtis addit ſerm. 2. de natali Apoſt. *Non fruſtra uni commendatur, quod omnibus intimetur, Petro enim ſingulariter hoc creditur, quia cunctis Eccleſiæ rectoribus forma præponitur*. Fulgent. Auguſtini diſcipulus in lib. de fide ad Petrum cap. 3. *Deus*, inquit, *in perſona beati Petri Eccleſiæ ligandi, ac ſolvendi tribuit poteſtatem*. Theophilactus in hunc locum: *licet ad Petrum tantum dictum ſit illud: Tibi dabo claves, &c. Tamen omnibus Apoſtolis olim datum eſt, quando dixit, quorum remiſeritis, &c.* Eucherius in Homil. de natali Petri. *Hoc enim, quod Petro principaliter dicitur, ceteris quoque Apoſtolis dictum eſſe intelligi debet*. Beda ad hæc, *quodcumque ligaveris: hæc poteſtas ſine dubio cunctis datur Apoſtolis, quibus ab eo poſt reſurrectionem generaliter dicitur accipite Spiritum ſanctum:* Ita etiam Rabanus: Lyranus in hunc locum: Hincm. in Epiſt. 33. ad Hincmarum Landunenſem cap. 20. & alibi: Odo Cluniacenſis lib. 4. collat. cap. 19. Petrus Bleſenſis ſerm. 44. & alii innumeri, quos referre longins foret. Nunc ex his Patrum dictis ſequentia colligimus (*).

VIII. Primum eſt, Petro promiſſas eſſe eas ipſas claves, quæ poſtea ceteris conceſſæ ſunt, ac proinde per claves hic non intelligi, ut vult Bellarminns, ſummam poteſtatem in omnem Eccleſiam.

IX. Secundum, claves iſtas, hic non datas eſſe Petro, ſed promiſſas.

X. Tertium, in perſona Petri promiſſas eſſe Eccleſiæ, & cunctis Apoſtolis, quibus poſtea datæ ſunt.

XI. Quartum, id ſingulariter dictum eſſe Petro tum ut unitas commendaretur, tum quia Primatum inter Apoſtolos obtinebat, hoc eſt, primus erat Apoſtolorum.

XII. Itaque ex hoc loco Petrum inter Apoſtolos primum fuiſſe colligi poteſt, at eum tunc aliquid accepiſſe, quod ceteris Apoſtolis datum non ſit, inde inferri minime poteſt.

XIII. Unns ſupereſt, ex locis a Bellarmino

(*) Non honoris tantummodo, verum poteſtatis in univerſa Eccleſia Primatum Petro, ejuſque in Apoſtolica Sede Succeſſoribus tribuit Auctor. Ipſe namque pag. 212. diſerte ſcribit, Chriſtum Petro *curam ovium peculiariter commendaſſe*, tum pag. 335. *R. Pontifici jure divino plures prærogativas competere docet, quæ poteſtatis indicia ſunt, non honoris tantummodo: ſcilicet curare, ut per univerſum orbem Canones obſerventur, ob id poteſtatem habere pœnis Eccleſiaſticis per ipſos Canones ſtatutis, & refragantes ad id compellere . . . Si qui ubique terrarum fidem, aut diſciplinam Eccleſiaſticam Canonibus ſancitam violaſſent, ſtatim adverſus eos primi inſurgebant, & malum in ipſo exordio auctoritate Sedis Apoſtolicæ ſi fieri poſſet comprimebant . . . Vi primatus ſui cunctos Epiſcopos ad Synodum generalem vocant, & in eos, ſi legitime vocati adeſſe renuerint velut in Eccleſiæ deſertores excommunicationis ferunt ſententiam* Sunt & alia, quæ ibid. Auctor in R. Pontifice agnoſcit poteſtatis argumenta. Verum in eo a pleriſque etiam Gallicanæ Eccleſiæ Theologis diſſentire videtur Auctor, quod argumenta ex Evangelio pro S. Petri Primatu educta illi efficaciſſima demonſtrent, ipſe vero haud magni facere videatur. Verum enimvero cum expoſitiones Patrum variæ ſecum ipſæ non pugnent, ſed potius congruant, quidni dicemus Petræ nomine & fidem, & confeſſionem, & perſonam Petri, & ipſum Chriſtum rectiſſime intelligi, cum ſuper Petrum, & in Petro credente, confitente, prædicante Chriſtum Eccleſia ædificata dicatur? nimirum non alius quam Petrus ipſe omnium nomine, nec alium quam Chriſtum ipſum, qui Petra eſt angularis, & credit, & confitetur, & prædicat. Ita & in Chriſto per fidem, per confeſſionem, per prædicationem Petri commendato, & in Petro ipſo per fidem, per confeſſionem, per prædicationem complexo Eccleſiæ ædificium nititur. Videſis Natalem Alex. *Diſſert. III. in Hiſt. Eccleſ. I. Sæculi*.

mino prolatis, ex Joannis cap. 21. ubi Chriſtus Petrum alloquens hæc ait: *Paſce oves meas*, quibus verbis, aiunt, Petrum inſtitutum eſſe Paſtorem, & Doctorem totius Eccleſiæ, quaſi vero non idem omnes privilegium olim habuerint Apoſtoli, & nunc etiamnum habeant Epiſcopi omnes, qui dicuntur Eccleſiæ, ac proinde ovium Chriſti Paſtores. Sed ambiguitas latet in verbo *totius*: nam ſi collective iſtud ſumatur, & definite, ut omnes omnino comprehendat, quaſi Petrus Paſtor fuerit univerſæ omnino Eccleſiæ, ſequetur, non alios fuiſſe proprios Paſtores, quam Petrum, quod falſum: ſi vero ſumatur indefinite, ut ſumi ſolent propoſitiones hujuſmodi particulares, ut ſenſus ſit, ſi me amas, paſce aliquas oves meas, idem fuit munus ceterorum omnium Apoſtolorum, & id ipſe Petrus diſerte tradit Epiſt. 1. cap. 5. ubi ſeniores alloquens ipſe Conſenior: *Paſcite*, inquit, *qui in vobis eſt*, *gregem Dei*. Eodem ſenſu Apoſtoli omnes, imo Epiſcopi, & Presbyteri ſemper dicti ſunt Paſtores ovium Chriſti, quod notius eſt, quam ut probari debeat. Sed illorum ſunt commemoranda teſtimonia, qui dicunt, non ſoli Petro, ſed & ceteris commiſſas eſſe oves per hæc verba, *paſce oves meas*. Ambroſ. lib. 2. de dignitate Sacerdotali cap. 2. *repetitum eſt ter a Domino paſce oves meas: quas oves, & quem gregem? tunc beatus ſuſcepit Petrus, ſed & nobiſcum eas ſuſcepit, & cum eo illas nos ſuſcepimus omnes*. Chryſoſtomus homilia 79. in Matth. *amas me, Petre, paſce oves meas, quod non ad Sacerdotes ſolummodo dictum eſt, verum etiam ad ſingulos noſtrum, quibus vel minimus grex commiſſus eſſe videtur*. Auguſt. hic pro more ſuo ait, Petrum geſſiſſe perſonam Eccleſiæ, & in illius perſona cunctis id eſſe dictum lib. de Agone Chriſt. cap. 30. cum ei dicitur: *Amas me, paſce oves*. tract. 47. in Joannem: *non ipſo Petro, ſed in corpore ſuo ait Petro: amas me, paſce oves meas*. Baſil. in conſtitutione Monaſtica cap. 22. *Hoc*, inquit, *a Chriſto ipſo docemur dum Petrum Eccleſiæ ſuæ Paſtorem poſt ſe conſtituit: Petre enim*, inquit, *amas me plus his? paſce oves meas; & omnibus præterea deinceps Paſtoribus, ac Magiſtris eamdem tribuit poteſtatem*. Uno verbo, quotidie in miſſa de omnibus Apoſtolis dicitur: *quos gregi tuo contuliſti præeſſe Vicarios, & Paſtores*. At inquiunt, hoc diſcrimen eſt inter Petrum, & ceteros, quod hi partem tantum ovium, ille omnes oves paſcat.

XIV. Reſpondeo, id ex verbis Chriſti non effici; nam, ut obſervavimus, propoſitio iſta *paſce oves*, eſt indefinita, & in hiſtoria, ut a dialecticis obſervatur, plerumque particularis eſt, quemadmodum illa: *milites plectentes coronam de ſpinis*.

XV. Nec refert, quod nonnulli aiunt, Petro totius mundi oves eſſe commiſſas. S. Leo ſerm. 3. de Aſſumpt. Gregor. lib. 4. Epiſt. 32. Theophilact. in cap. ult Joannis, & ante hos Chryſoſt. Homil. 87. in Joannem, & 80. ad populum Antiochenum, necnon in ſexta adverſus Judæos; cum enim Petrus, & reliqui Apoſtoli per totum orbem prædicandi poteſtatem accepiſſent, ita ut omnibus, & ſingulis indefinite per univerſum orbem oves ſint commiſſæ, dici poſſunt totius orbis Paſtores: ſic Chryſoſtomus Timotheum totius orbis Epiſcopum dicere non veretur, & Paulum ſæpius, præſertim homil. 2. de Pauli laudibus. Itaque Petro totius orbis oves commiſſæ dici poſſunt, quia non unius certi cujuſdam regni, aut loci oves regendas acceperit, ſed indefinite totius mundi oves, ad quas ille accederet.

XVI. Sunt qui dicant, iſtud *paſce oves meas*, de Judæis intelligi oportere, quæ ſpeciales dici poſſunt oves Chriſti, & quorum curam Petrus veluti propriarum, & ſibi ſpecialiter demandatarum ovium habuit: ſed iſta interpretatio haud videtur eſſe veriſimilis, quia Chriſtus nomine ovium, & ovilis ſui, non Judæos tantum, ſed omnes, qui ſibi credituri erant, intelligit: *Habeo*, inquit, *alias oves, quæ non ſunt ex hoc ovili, eas oportet me adducere, & fiet unum ovile, & unus Paſtor*, nempe Chriſtus, qui Paſtor eſt bonus κατ᾽ ἐξοχήν.

XVII. Itaque ex locis a Bellarmino allatis non poteſt colligi Primatus Petri, ut ipſe colligit, at aliter poteſt colligi, ut obſervavimus, quia his in locis Petrus perſonam gerit Eccleſiæ, pro ceteris Apoſtolis

Digitized by Google

ſtolis loquitur, & ipſe a Chriſto nomine eorum compellatur quaſi primus ac præcipuus: nunc aliunde Primatum Petri ſtabiliamus.

XVIII. In omni hominum collegio debet aliquis ordo ſervari, & neceſſe eſt aliquem primum inter plures eſſe: haud igitur dubium, quin in Collegio Apoſtolico primus aliquis fuerit; ſed hunc Petrum fuiſſe diſerte teſtantur Evangeliſtæ, qui cum Apoſtolos enumerant Petrum non modo ſemper primo collocant ordine, ſed primum fuiſſe affirmant, Matth. cap. 10. *Duodecim Apoſtolorum nomina hæc ſunt: primus Simon, qui dicitur Petrus;* apud Marc. Evangelii cap. 3. Simon Petrus primus commemoratur, in multis exemplaribus græcis πρῶτος etiam dicitur, non ſecus ac apud Matth. Denique Lucas cap. 6. v. 14. electos a Chriſto Apoſtolos numerans orditur a Petro, atque hinc ſatis luculenter conſtat, Petrum inter Apoſtolos primum fuiſſe.

XIX. Ut vero probetur Petrum hunc habuiſſe Primatum jure divino, advertendum eſt, Petrum habere non potuiſſe hunc Primatum, niſi Chriſto inſtituente, non autem approbante tantum: unde Lucas de electione ipſius Chriſti loquens Petrum primum commemorat, quaſi primo loco electum, & Chriſtus, ut obſervavimus, hunc præ omnibus alloquitur, & curam ovium peculiariter ipſi commendat. Itaque negari non debet, quin ex Chriſti inſtituto Petrus fuerit primus: cur autem hanc prærogativam ipſi Chriſtus conceſſerit, nemo certo definire poteſt. Sunt qui id ei ob ætatem delatum dicant, ut Hieron. lib. 1. contra Jovin. *Ætati*, inquit, *delatum, quia Petrus ſenior erat:* Caſſ. lib. 3. de Incarnat. *Primum*, inquit, *hunc docuit reſpondere, ut idem ordo eſſet reſponſionis, qui erat honoris, & ipſe antecederet confeſſione, qui antecedebat ætate:* Chryſoſt. Homil. 59. in Matth. ait: *Didrachma pro Petro ſolutum, quod ipſe eſſet primogenitus*, ac proinde Andrea ſenior, quem tamen Epiph. Petro ſeniorem eſſe arbitratur hæreſi 51. ſed ſine fundamento. Alii Primatum Petri repetunt ex eo, quod primus fuerit vocatus. Nam licet Andreas prior acceſſerit ad Chriſtum, videtur tamen primus Petrus ad munus electus eſſe, cum dixit ei Chriſtus Luc. 1. *Noli timere, ex hoc enim eris homines capiens:* ita Epiph. hæreſi 51. *Occurſus Andreæ primus contingit, poſtea rurſus quando perfecta renuntiatio facta eſt, ipſe fratrem ſuum præceſſit;* & in Ancorat. *Ipſe Dominus conſtituit Petrum primum Apoſtolorum*. Cypr. item in lib. teſtim. ad Quirinum ait, Petrum primum eſſe, quem Chriſtus elegit. Hil. in Matth. cap. 7. *Petrus primus credidit, & Apoſtolatus eſt Princeps*. Gregor. Magn. lib. 2. ſuper Ezech. Homil. 18. *& non in memoriam revocat, quod primus in Apoſtolatum vocatus ſit;* et Chryſoſt. hom. 9. de pœnit. *Petrum cum dico, Petrum nomino, primum diſcipulorum, primum vocatum, & primum obedientem*.

XX. Denique quod minus ad propoſitum facit, a nonnullis dicitur primus Petrus eſſe conſtitutus ob eximiam in Chriſtum charitatem: ita Auguſt. ſermone 13. de verbis Domini: *Petrus in Apoſtolorum ordine primus, in Chriſti amore promptiſſimus*. Cyrillus in Joan. lib. 12. cap. 64. *Præveniebat*, inquit, *Petrus alios, ardore namque Chriſti præcipue fervens, & ad faciendum, & ad reſpondendum paratiſſimus erat*. Illius porro amoris in Chriſtum multa extant in ſcripturis veſtigia, quæ hic commemorare non eſt neceſſe.

XXI. Sed nihil intereſt, qua ratione motus Chriſtus Petrum primum Apoſtolorum conſtituerit, ſufficit illud extra controverſiam poſuiſſe, Petrum inter Apoſtolos primum locum obtinuiſſe vivente Chriſto, idque eo inſtituente. Nunc breviter oſtendo, illum hunc etiam locum poſt eius mortem retinuiſſe; conſtat id ex Actis, ubi cap. 1. commemorantur omnes Apoſtoli, & inter eos primus nominatur Petrus; primus ibi ceteros alloquitur, & quid ſit faciendum præſcribit: capite 2. primus omnium Apoſtolorum Chriſtum annuntiat, & iterum cap. 3. & 4. comitem habens Joannem, ſolus tamen orationem habet, & pro ſe, ac pro iſto reſpondet.

XXII. Omitto quaſdam alias prærogativas, quas fuſe digerit Bellarminus, nam ex iſtis nonnullæ ſunt gratis confictæ, aliæ nihil

Digitized by Google

nihil omnino ad Primatum Petri pertinent: hoc facile eſſet demonſtrare, ſed in his immorari tædet, cum unuſquiſque illarum levitatem poſſit vel eas percurrendo ſtatim perſpicere.

§. II.

Petri Primatus ex veterum teſtimoniis aſſeritur.

QUæſtio hæc, utrum primum inter Apoſtolos locum Petrus habuerit, hiſtorica eſt, poteſtque probari tum æqualium, tum ſupparium ſcriptorum teſtimonio: de iis, qui ejuſdem ætatis ſunt, jam ſatis dictum; de poſterioribus hic dicendum.

II. Verum iſtud quoque eſt extra omne dubium, veteres omnes exiſtimaſſe Petrum omnium Apoſtolorum primum fuiſſe: innumeris id pene illorum teſtimoniis probari poſſet, aliqua tantum nos ex iis ſelegimus.

III. De Petri Primatu nihil apud Juſtinum, Irenæum, Clementem Alexandrinum, & alios antiquiſſimos. Apud Origenem Homilia ſecunda de diverſis ſummus Apoſtolorum vertex appellatur, & in capite ſexto Epiſtolæ ad Romanos: *Petro*, inquit, *cum ſumma rerum de paſcendis ovibus traderetur, & ſuper ipſum velut ſuper petram fundaretur Eccleſia*. Sed utriuſque loci αὐτόγραφον non habemus, & verſio Ruffini innumeris ejuſmodi additionibus ſcatere creditur: at Clementis Origene antiquioris locum refert Euſeb. *Poſt Servatoris aſcenſum Petrum, Jacobum, & Joannem, quamvis Dominus ipſos ceteris prætuliſſet, non idcirco de primo honoris gradu inter ſe contendiſſe, ſed Jacobum cognomine Juſtum Hieroſolymorum Epiſcopum elegiſſe*. Vides Petrum, Jacobum, & Joannem ceteris Apoſtolis prælatos, & ex his primum fuiſſe Petrum. Citatur ex Cypriano locus in lib. de unit. Eccleſiæ: *Primatus Petro datur, ut una Chriſti Eccleſia monſtretur*. Verum, ut admonet Rigaltius, hæc verba ſunt adſcititia, nec habentur in vetuſtiſſimis duobus Mſſ., & a propoſito Cypriani aliena plane ſunt, quod & agnovit auctor notarum ad calcem editionis Romanæ.

IV. Addit Bellarminus, Petrum dici a Cypriano fontem, & radicem, & caput totius Eccleſiæ, unde unitas oritur: verum ſenſum ille Cypriani minime aſſecutus eſt; non enim intendit probare unam eſſe Eccleſiam ex eo, quod ſuper unum Petrum ſit ædificata, ſed ideo in uno Petro ædificatam Eccleſiam dicit, ut unitas Eccleſiæ monſtraretur: vide locum ſupra a nobis allatum ex libro de unitate Eccleſiæ, ubi mentem ſuam diſerte explicat: negari tamen non poteſt, quin Cyprianus in Petro Primatum agnoverit, ſed non eum, quem Bellarminus intendit: *Nam nec Petrus*, inquit Epiſt. 70. *quem primum Dominus elegit, & ſuper quem ædificavit Eccleſiam ſuam, cum ſecum Paulus de Circumciſione diſceptaret, vindicavit ſibi aliquid inſolenter, aut arroganter aſſumpſit, ut diceret ſe Primatum tenere, & obtemperari a novellis, & poſteris ſibi oportere*. Hoc eſt, ut inquit Rigaltius, non imperium, non dominatum, non potentatum, ſed primum locum.

V. Eundem Petro tribuit honorem Petrus Alex. cap. 9. Epiſt. Canonicæ: *Petrus*, inquit, *Apoſtolorum primus ſæpe comprehenſus, & cuſtodiæ traditus, ignominiaque affectus, ac poſtremo Romæ crucifixus eſt*.

VI. Euſeb. lib. 2. cap. 14. Petrum vocat fortiſſimum, & inter reliquos Apoſtolos virtutis merito facile Principem, ſed hic locus eſt de virtutis, non de loci Primatu.

VII. Optatus lib. 2. inquit: *negare non potes ſcire te in urbe Roma Petro primo cathedram Epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus, unde & Cephas appellatus eſt, in qua una Cathedra unitas ab omnibus ſervaretur, ne ceteri Apoſtoli ſingulas ſibi quiſque defenderent, ut jam ſchiſmaticus, & peccator eſſet, qui contra ſingularem Cathedram aliam convocare*; & lib. 7. *potuit itaque Petrus caput Apoſtolorum*.

VIII. At ſi Petrus eſt caput, certe primum membrum eſt, ac proinde Primatum obtinet: id ex Optato liquet. Sed ejus verbis

Digitized by Google

verbis abutuntur, qui inde concludere volunt, Cathedram Romanam unicam eſſe in tota Eccleſia: etenim per Cathedram intelligit ſucceſſionem Epiſcoporum ab Apoſtolis decurrentem; non enim inquit lib. 1. Cæcilianus exivit a Majorino avo tuo, ſed Maiorinus a Cæciliano, nec Cæcilianus receſſit a Cathedra Petri, vel Cypriani, ſed Majorinus, cujus tu Cathedram ſedes, quæ ante ipſum Majorinum originem non habebat: ergo Optatus Cypriani non ſecus ac Petri Cathedram eſſe agnoſcit, et eos, qui ab illa ſeparantur non minus ſchiſmaticos eſſe, quam eos, qui ab iſta: cur ergo Cathedræ Romanæ ſucceſſionem adducit? quia hujus notior erat ſucceſſio: *Videndum eſt*, inquit, *qui & ubi prior Cathedra ſederit. Igitur negare non potes ſcire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Epiſcopalem eſſe conſtitutam, &c. Ergo Cathedra unica, quæ eſt prima de dotibus, ſedit prior Petrus, cui ſucceſſit Linus*; et poſt enumeratos omnes ad Damaſum: *Qui noſter*, inquit, *eſt ſocius, cum quo nobis totus orbis commercio formatarum in una communionis ſocietate concordat. Veſtræ Cathedræ vos origenem reddite.*

IX. Probat igitur Optatus ex communione, quam habebant cum Damaſo, & ceteris Epiſcopis ſuam eſſe Cathedram, hoc eſt, ſe eſſe inter eos, qui legitimam habebant ſucceſſionem; unde idem Optatus paulo poſt aliarum quoque Eccleſiarum ſucceſſionem, & communionem adducit. *Ergo*, inquit, *ex dotibus ſupradictis Cathedra eſt prima, quam probavimus per Petrum noſtram eſſe.* Dein allegat ſeptem Angelos, qui ſunt in Aſia, ad quorum Eccleſias Apoſtolus Joannes ſcripſit: *Cum quibus*, inquit, *Eccleſiis nullum communionis probamus habere conſortium*; & poſtea: *Argue nos Theſſalonicenſibus, Corinthii, Galatis, ſeptem Eccleſiis, quæ ſunt in Aſia communicaſſe*, ex quibus conſtat Optatum non præciſe probare ſe, ſuoſque in Eccleſia eſſe, quod adhærerent Cathedræ Petri, ſed ſe ſuoſque veram Cathedram, hoc eſt, ſucceſſionem Apoſtolicam retinere, quod communicarent Petri, & aliorum Apoſtolorum ſucceſſoribus.

X. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 2. et 7. Petrum Apoſtolorum Principem ut ſupremum appellat.

XI. Baſilius in ſermone de Judicio Dei: *Ille*, inquit de Petro, *Beatus, qui ceteris prælatus diſcipulis fuit.*

XII. Gregorius Nazianzenus orat. de moderat. in diſputationibus ſervanda: *Vides*, inquit, *quemadmodum ex Chriſti diſcipulis, magnis utique omnibus, & excelſis, atque electione dignis hic petra vocetur, atque Eccleſiæ fundamenta ſuæ fidei commiſſa habeat, ac reliqui diſcipuli poſthaberi ſe tranquillo animo ferant.*

XIII. Epiphanius hæreſi 51. *Si elegit Dominus Petrum, ut Dux eſſet diſcipulorum.*

XIV. Gregorius Nyſſenus, ſeu potius Auctor incertus libelli de delectis teſtimoniis ex veteri teſtamento hæc habet, ut ipſe Dominus ait ad Principem Apoſtolorum: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, ſuper confeſſionem videlicet Chriſti.

XV. Ambroſius in caput ultimum Lucæ: *Quia*, inquit, *ſolus Petrus profitetur, & omnibus antefertur*; & in caput 12. Epiſt. 2. ad Corinth. *primatum*, inquit, *non accepit Andreas, ſed Petrus*. Affertur ejuſdem locus ex ſerm. 11. ſed iſti ſermones mihi valde ſunt dubii. Hieronymus ſæpe Petrum Apoſtolorum Principem appellat, ut in lib. de viris illuſtribus, & lib. 1. adverſus Pelag. *Ut Plato*, inquit, *fuit Princeps Philoſophorum, ita Petrus fuit Apoſtolorum.*

XVI. Necnon in lib. 1. adverſus Jovin. *Ubi dicit inter 12. unum electum Petrum, ut capite conſtituto ſchiſmatis tolleretur occaſio: ſed cur non Joannes electus eſt virgo, ætati delatum eſt, quia Petrus erat ſenior.*

XVII. Chryſoſt. Homil. 55. in Matth. *Eccleſiæ paſtor, & caput homo piſcator, & ignobilis*. Orat. 4. adverſus Judæos: *Petrus adeo abluit illam negationem, ut etiam primus Apoſtolorum fuerit factus*. Et Homilia 3. in Acta: *quam eſt fervidus, quam in choro princeps eſt, & ubique primus omnium incipit loqui*. Denique Homil. 86. in Matth. vocat Petrum caput, & verticem Apoſtolorum.

XVIII. Sanctus Auguſtinus multis in

 locis

locis Petri primatum aſſerit lib. 2. de Baptiſmo cap. 2. Petrum commemorat his verbis: *In quo primatus Apoſtolorum tam excellenti gratia præeminet*. Hinc eundem ob primatum perſonam Eccleſiæ geſtaſſe ſæpius ſcribit, ut enarrat in Pſalm. 108. *Agnoſcitur*, inquit, *Petrus in figura geſtaſſe perſonam Eccleſiæ ob primatum, quem in diſcipulis habuit*. Idem lib. 2. de Baptiſmo cap. 1. principatum Apoſtolatus Petri cuilibet Epiſcopatui præferendum eſſe docet, ubi comparat ille Apoſtolatum Petri cum Epiſcoporum poteſtate, & dignitatem Apoſtolatus, ac maxime Apoſtolorum principis Epiſcoporum dignitate ſuperiorem eſſe affirmat.

XIX. Cyrillus Alexandrinus Petrum Apoſtolorum *πρόκριτον* vocat Theſaurorum aſſert. 34. necnon 12. in Joannem. De S. Leonis mente nullum eſt dubium, is enim primatum Petri ſæpe extollit ſermone 3. in anno Aſſumptionis: *Et tamen*, inquit, *de toto mundo unus Petrus eligitur, qui & univerſarum gentium vocationi, & omnibus Apoſtolis, cunctiſque Eccleſiæ patribus præponatur, ut quamvis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit, & Chriſtus*. Deinde jus poteſtatis illius non ſoli Petro datum, ſed in omnes Apoſtolos tranſiiſſe ait: ideo tamen ſingulariter Petro intimatum; quia cunctis Eccleſiæ rectoribus forma præponebatur. Denique auream hanc ſententiam ſubjungit: *Manet ergo Petri privilegium, ubicumque ex ipſius fertur æquitate judicium*. Serm. 72. *Beato Apoſtolo Petro ſupra ceteros, hoc eſt, præ ceteris, poſt regni claves ovilis Dominici cura mandatur*. Serm. 81. beatus Petrus princeps Apoſtolici ordinis item Epiſt. 86. Petrum vocat Apoſtoli chori primum, ac principem. His addi poſſent alii recentiores, tum e Græcis, tum e Latinis. Sed id minime neceſſe eſt, quia ſcilicet extra dubium eſt eos Petri primatum agnoviſſe. His igitur miſſis ad alia veniamus.

§. III.

In quo oſtenditur nihil obſtare Petri Primatui Apoſtolorum inter ſe æqualitatem, & recentioris de Petri, & Pauli individuo Primatu ſententia examinatur.

PEtrum inter Apoſtolos Primatum obtinuiſſe ſatis demonſtratum eſt: unus tamen ſupereſt eximendus ſcrupulus, qui pleroſque non parum commovet, arbitrantes obſtare Petri primatui Apoſtolorum inter ſe æqualem poteſtatem; nam, inquiunt, Apoſtoli omnes eadem auctoritate, eadem poteſtate a Chriſto donati ſunt, illamque eodem modo, quo Petrus, exercuerunt, nam Eccleſias, ut ille, fundarunt; Evangelium ubique annuntiaverunt, Epiſcopos conſtituerunt, nec quidquam aſſignari poteſt, quod iſte fecerit, illi vero non fecerint: ergo conſtat eos fuiſſe æquales, ac proinde ruit primatus Petri.

II. Confirmatur hæc objectio multis, et apertis teſtimoniis ſanctorum Patrum, ut Cypriani in lib. de unit. Eccleſ. ſcribentis. *Et quamvis Apoſtolis omnibus parem poteſtatem tribuat poſt reſurrectionem, hoc erant utique, & ceteri Apoſtoli, quod fuit Petrus pari conſortio præditi honoris, & poteſtatis:* Eadem eſt ſententia Hieronymi lib. 1. adverſus Jovinianum: *At dicis*, inquit, *ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licet hoc ipſum alio in loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cunctis claves regni cælorum accipiant, & ex æquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudo ſolidatur*. Hinc Apoſtoli omnes a Patribus dicuntur Vicarii Chriſti: *Conſtat*, inquit Hilarius Diaconus in Epiſt. 1. ad Cor. *Apoſtolos eſſe Dei adjutores, quia Vicarii ſunt Chriſti*. Et Chryſoſtomus explicans illud Pauli pro Chriſto: *Legatione fungimur*, ait, *omnes Apoſtolos illius loco officium ejus ſuſcepiſſe:* mitto illud omnibus notum Præfationis Miſſæ Apoſtolorum: *quos operis tui Vicarios eidem contuliſti præeſſe paſtores*. Quapropter illi ipſi, qui primatum Pontificis maxime extollunt, fatentur vulgo Apoſtolos omnes æquales fuiſſe; ſed ajunt ex ipſis plerique Apoſtolicam illam auctoritatem

Digitized by Google

tem ad tempus tantum datam fuiſſe ceteris, & Petro conceſſam, ut ad ſucceſſores ejus permaneret. Verum hæc reſponſio mihi videtur eſſe fictitia, et Petri primatui non parum derogare. Fictitia quidem eſt, quia nulla ratione, nullo teſtimonio Scripturæ, aut traditionis docemur poteſtatem Apoſtolatus Petri ad ejus ſucceſſores permanaſſe, non autem poteſtatem ceterorum Apoſtolorum, cum ex æquo Eccleſiarum Apoſtolicarum Epiſcopi dicantur eorum Apoſtolorum, a quibus Eccleſiæ ſunt fundatæ, ſucceſſores: imo omnes Epiſcopi Apoſtolorum omnium ſucceſſores eſſe perhibeantur. Deinde hæc opinio primatui Petri derogat; nam ex ea ſequitur quidem, Petri ſucceſſores præferri debere ceteris Epiſcopis, at Petrum propterea inter Apoſtolos primatum habuiſſe non convincitur.

III. Itaque reſpondeo, æqualitatem illam Apoſtolorum nihil obſtare Primatui, quia ſemper ille excipiendus eſt ab illa æqualitate; nam ut monuimus, plures eſſe non poſſunt primi, ſed unum eſſe primum neceſſe eſt: cum ergo haud dubium ſit, Petrum fuiſſe primum inter Apoſtolos, fieri non poteſt, ut illi fuerint ei æquales in Primatu, æquales igitur ſunt, ſi ita, vis in omnibus, excepto Primatu, qui pluribus conferri non poteſt. Porro teſtimonia in contrarium adducta hoc unum probant, Apoſtolos in clavium adminiſtratione, fidei prædicatione, Eccleſiarum fundatione, poteſtate, auctoritate æquales fuiſſe: at eos in Primatu Petro æquales fuiſſe nullus dicit, imo contrarium omnes dicunt iis ipſis in locis, ubi æqualitatem Apoſtolorum maxime commendant.

IV. Ex his videre eſt, falli eos, qui Petrum, & Paulum in primatu æquales, imo ejuſdem omnino primatus, ex æquo participes eſſe aſſeruerunt; nam, ut diximus, plures non poſſunt, eſſe primi, ſub eadem ratione: cum ergo Petrum primum fuiſſe conſtet, fieri non poteſt, ut Paulus ſit etiam primus: Primatus enim res eſt, quæ uni tantum convenit, nec alteri poteſt communicari. Verum iſtos in errorem induxere multorum Patrum dicta, quibus Petri, ac Pauli æqualitas commendatur; ſed æqualitas illa eſt in Apoſtolatus poteſtate, non autem in Primatu; ut autem illorum argumenta ſigillatim excutiamus. Primum igitur aiunt antiquos omnes unanimi conſenſu tradere, Eccleſiam Romanam a Petro, & Paulo fundatam, utrumque Eccleſiæ hujus Epiſcopum fuiſſe, utriuſque hanc fuiſſe Cathedram, Romanos Pontifices, non ſolum Petri, ſed & Pauli ſucceſſores eſſe ac Vicarios, & ab eis auctoritatem, & Epiſcopatum accepiſſe. Hinc illi concludunt, eum cum urbis Romæ Epiſcopus fuerit cum Petro, cum eo quoque Primatum obtinuiſſe.

V. Verum id immerito concludunt illi: namque ex eo, quod Petrus, & Paulus Romanam Eccleſiam ambo fundarint, non ſequitur eos individuum habuiſſe Primatum, ſed tantum eos ſimul ad urbem Romam acceſſiſſe, ibique fidem annuntiaſſe, & Eccleſiam licet diverſis temporibus rexiſſe. Huc accedit, quod ſimul ibi martyrio coronati ſunt, & hanc Eccleſiam ſanguine ſuo conſecraſſe videntur: hac de cauſa uterque merito dici poteſt Epiſcopus Romæ, non quod illi Eccleſiæ, ita fuerint addicti, ut non aliarum etiam curam ſuſceperint; ſed quia ad hanc urbem ambo venerunt, ambo Evangelium, ibi annuntiaverunt; ambo multos illic ad fidem adduxerunt; ambo hanc Eccleſiam per tempus aliquod rexerunt; ambo ſibi ſucceſſores ordinarunt, ſi fides nonnullis habeatur; ambo denique ibi glorioſe vitam pro Chriſto finierunt: ergo haud immerito Eccleſiæ hujus ambo dicuntur Epiſcopi, & Romani Pontifices iſtorum, ex æquo ſucceſſores eſſe perhibentur; ſed non video cur inde Primatum utriuſque individuum aſſerere ſit neceſſe; non valet enim hæc conſecutio, Petrus, & Paulus Eccleſiam Romanam in commune rexerunt, ergo in commune Primatum habuerunt; quippe Epiſcopatus Romanus cura eſt gregis Romani, cujus partem unus, partem alius poteſt ſuſcipere: at Primatus non ita ſe habet, nec iſte partem Primatus unam, ille alteram poteſt habere.

VI. Ergo, inquiet aliquis, inde ſequetur aliquem fuiſſe Epiſcopum Romanum, qui Primatu caruerit; at proinde dici poterit, Eccleſiam Romanam Primatu caruiſſe.

VII. Reſpondeo, falſum eſſe conſequens, quia ſcilicet ſemper Eccleſia Romana prima dici potuit omnium Eccleſiarum, tum ob urbis illius amplitudinem, tum quia unus ex ejus Epiſcopis Primatum inter Apoſtolos habebat, licet alter ad eum proxime accederet, & in omnibus ei foret æqualis, ſi Primatum excipias.

VIII. Alterum argumentum multo gravius eſſe videtur: petitur illud ex ſumma Petri, Paulique æqualitate, quam non raro commendant ſancti Patres. Sic Ambroſius lib. de Spiritu ſancto cap. 12. *Nec Paulus* inquit, *inferior Petro, quamvis ille Eccleſiæ fundamentum, & hic ſapiens Architectus ſciens veſtigia credentium fundare populorum, nec Paulus, inquam, indignus Apoſtolorum collegio, cum primo quoque facile conferendus, & nulli ſecundus; nam qui ſe imparem neſcit, facit æqualem*. Et Aug. ſerm. 25. de Sanctis: *Etſi Petrum priorem, tamen ambos ditavit honore uno*. Nec non Maximus Taurinenſis homil. 5. in natali Apoſtolorum: *Ergo beati Petrus, & Paulus eminent in univerſos Apoſtolos, & peculiari quadam prærogativa præcellunt; verum inter ipſos quis cui præponatur incertum eſt, puto enim illos æquales eſſe meritis, quia æquales ſunt paſſione, & ſimili eos fidei devotione vixiſſe, quos ſimul videmus ad martyrii gloriam perveniſſe*. Greg. 1. Dialog. cap. ult. *Paulus Apoſtolus Petro Apoſtolorum primo in principatu frater eſt*. Hinc Petrus, & Paulus æque dicuntur Apoſtolorum Principes, Apoſtolorum primi, ſummi Apoſtoli, ad culmen, & apicem Apoſtolorum ſubvecti. Paulus non ſecus ac Petrus totius orbis curam habere dicitur, & omnium orbis Eccleſiarum Paſtor; quin etiam Paulus ſæpe ſolus dicitur Princeps Apoſtolorum, caput Apoſtolorum, qui Primatum Apoſtolatus inter gentes habuerit, quemadmodum Petrus inter Judæos. Hinc in imaginibus Petrus, & Paulus velut æquales depingi ſolent, imo nonnunquam Paulus ad dexteram, Petrus ad ſiniſtram ponitur. His & aliis argumentis ex Patribus collectis vincere conantur illi, Petrum & Paulum eſſe individui Primatus participes.

IX. Sed his, quæ huc uſque expoſuimus, ſuppoſitis, nullo negotio ad hæc omnia reſpondetur, Petrum, & Paulum in Apoſtolatu, in poteſtate, & in auctoritate æquales fuiſſe, in Primatu non item. Imo etiam præter hanc æqualitatem, quam etiam ceteri Apoſtoli habuerunt, ſpecialiter Paulus æqualis Petro dici poteſt: primo, quod ſicut ille Judæorum, ita ille Gentilium fuit Apoſtolus. Secundo, quod ille non ſecus ac iſte plurimum laboraverit ad annuntiandum Evangelium, ac innumeras gentes adierit, & ad fidem converterit. Tertio, quod uterque Romanam Eccleſiam fundarit, & ibi martyrio vitam finierit: at his non obſtantibus Petrus in Primatu Paulo fuit ſuperior: atque idipſum conſtat ex teſtimoniis allatis. Ambroſius ait Paulum cum primo conferendum, & nulli proprie ſecundum, ſupponens ſcilicet Petrum inter Apoſtolos primum fuiſſe, cum quo tamen Paulus conferri poſſet.

X. Sanctus Leo honorem unum eſſe ait Petri, ac Pauli, ob fundationem ſcilicet Eccleſiæ Romanæ, & martyrium ibidem perpeſſum. Hinc gloriæ ejuſdem conſortes ſæpe dicuntur, ac Petrus Pauli in dignitate frater a Gregorio dicitur: eadem de cauſa Maximus Taurinenſis ait Paulum eſſe æqualem Petro in meritis, & in martyrio.

XI. Quod deinceps additur, Petrum, & Paulum dici principes, apices, & capita Apoſtolorum, oſtendit hos equidem præ ceteris inſignes fuiſſe, at eos inter ſe in primatu æquales fuiſſe non probat. Namque non raro non ſolum Petrus, & Paulus, ſed & alii Apoſtoli his nominibus decorantur; ſic ipſe Paulus comparat ſe cum magnis Apoſtolis: hoc nomine Petrum, Jacobum, & Joannem indicans, quos Eccleſiæ columnas appellat. Sic Chryſoſtomus tres iſtos ceteris omnibus Apoſtolis præſtitiſſe ait, in ſerm. de præmiis Sanct. & in cap. 15. 1. ad Corinth. & in Ep. ad Galatas, initio. *Petrus*, inquit, *Jacobus, & Joannes non prohibebant circumcidi, cum eſſent inter Apoſtolos primæ dignitatis*. Iidem Apoſtoli tres a Victore Antiocheno in Marc. cap. 9. dicuntur Apoſtolorum Coriphæi, qui primas inter Apoſtolos obtinebant. S. Aug. in Ep. ad Galatas. *Petrus*, inquit, *Jacobus & Joannes ho-*

Digitized by Google

honoratiores erant ceteris Apoſtolis. His adde Clementis locum ex Euſebio ſuperius citatum, ex quibus pariter inferri poſſet, ſi quid valeat adverſariorum conſecutio, Petrum, Jacobum, & Joannem primatus individui fuiſſe participes, non ſecus ac Petrum, & Paulum; ſed iſtud imprudenter omnino fieret. Sciunt enim omnes hiſce phraſibus non ſignificari omnimodam eorum, qui ceteris præferuntur æqualitatem, ſed tantum eorum ſuper alios præſtantiam: ſic cum Virgilium, Horatium, & Ovidium voco Poetarum principes, non intendo iſtos ſecum invicem comparare, & omni modo æquales ſtatuere, ita ut nullus inter eos ſit ſuperior; ſed hoc unum volo eos inter Poetas eminere, & ceteris præſtantiores eſſe. Quin etiam fieri poteſt, imo ſæpiſſime fit, ut iſtæ appellationes late ſumantur, & nonnumquam primus aliquis vocetur, ac princeps, qui non abſolute primus eſt, ſed inſignis tantum. Sic Cicero dicitur Oratorum princeps, licet Demoſthenes cum eo de primo gradu contendere poſſit. Sic Horatium Poetarum principem dicere nemo veretur, quamvis Virgilium ei præferendum eſſe vix quiſquam dubitet. Haud ergo mirum ſit nonnunquam Paulus ſolus dicatur primus ac princeps Apoſtolorum, non quod abſolute primus ſit, ſed quia inter primos, & principes numerari poteſt. Adde quod unus dici poteſt alio prior, ac præſtantior ſecundum aliqua: & ſic Paulus Petro præferri poteſt, quia, ut ipſe ait ceteris, abundantius pro Chriſto laboravit, unde & ſeipſum comparat magnis Apoſtolis Petro, Jacobo, & Joanni, nec minus quidquam ſe feciſſe ait, quamvis alibi minimum ſe Apoſtolorum appellet.

XII. Unus jam ſupereſt eximendus ſcrupulus, quod ſcilicet huic dicatur non ſecus ac Petro commiſſa totius orbis cura. Verum, ut advertimus, id fuit Apoſtolatus proprium, non primatus; omnium mundi Eccleſiarum curam habere, & ubique tum Chriſtum annuntiare, tum fideles confirmare: id autem præcipue Paulo conveniebat, quia Gentium erat Apoſtolus, & innumerarum Eccleſiarum fundator, quarum proinde ſpecialem curam habere tenebatur. *Quis*, inquit, *infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror? quotidiana mihi incumbit ſollicitudo omnium Eccleſiarum*. Ob charitatem ſcilicet, & affectum, quo fideles omnes, ac præſertim eos, quos ipſe ad fidem adduxerat complectebatur. Argumentum ultimum ex imaginibus repetitum, ego nihil moror, nihil enim illo levius; nam ex eo, quod Petrus, & Paulus ſimul pingantur, non ſequitur eos eſſe æquales in primatu, ſed ad ſummum in Apoſtolatu: cur vero nonnunquam Paulus dextrum locum occupet, ratio certa reddi non poteſt præter pictorum arbitrium, quibus *quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas*.

XIII. His de Petri primatu præmiſſis, in illa diſputatione celebri de ejus Monarchia, non hæreo. Nam ſi Monarcha dicitur is, qui primum obtinet locum, qui primatem inter alios tenet, haud dubium eſt Petrum hoc ſenſu fuiſſe Monarcham. Si vero Monarchia ſumatur pro auctoritate abſoluta, necnon pro dominatu, cui nullus ſeſe poteſt opponere, nego Petrum hoc ſenſu Eccleſiæ Monarcham fuiſſe; hanc etenim Monarchiam a ſe, & ſuis rejicit Chriſtus cum ait: *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic*. Et Petrus ipſe ſcribens: *paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei, non coacte, ſed ſpontanee, non dominantes in Cleris, ſed forma facti gregis ex animo*.

XIV. Et certe quoad regimen prima illa Eccleſia ariſtocratia uſa eſt; nihil enim ſolus Petrus ſtatuit, ſed ſimul cum Apoſtolis, & ſenioribus: ſic cum eligendi fuerunt Diaconi, communi Apoſtolorum conſilio, & auctoritate id factum eſt; cumque de circumciſionis, & legalium obſervatione longe gravior difficultas foret exorta, illa non Petri auctoritate, ſed Apoſtolorum, ſeniorumque Hieroſolymis congregatorum judicio definita eſt. Atque adeo verum Petrum non fuiſſe abſolutum Monarcham aliorum Apoſtolorum, ut Paulus non ſit veritus ei in faciem reſiſtere, cum Gentes ad Judaicas ceremonias obſervandas vellet impellere. Conſtat ergo Petri primatum non fuiſſe Monarchiam abſolutam, aut dominatum in ceteros Apoſtolos; quod idcirco monui, quia ſolent hæretici

retici hæc ſecum invicem confundere, & Catholicos accuſare quaſi Monarchiam abſolutam, & dominatum, in Eccleſia admittant, quod a veritate alienum eſt: ſed de hoc fuſius dicemus capite ſequenti.

CAPUT II.

De Romanæ Eccleſiæ primatu.

§. I.

In quo demonſtratur primatus Eccleſiæ Romanæ ſupra ceteras orbis Eccleſias.

AD demonſtrandum Romanæ Eccleſiæ Primatum, non ſufficit oſtendiſſe Petrum inter Apoſtolos primum habuiſſe locum, quippe non omnis a Petro fundata, & inſtituta Eccleſia primatum hunc habuit; alioquin Antiochena, & aliæ quamplurimæ orbis Eccleſiæ, quas conſtituit, & ſaltem ad tempus rexit, primatum ſibi vindicarent: quapropter ex traditione oſtendendum eſt, quænam ex Eccleſiis a Petro fundatis primatus honore dignata fuerit: id porro ſoli Romanæ Eccleſiæ, non alteri ſemper competiiſſe unanimis traditio docet. Hujus primus teſtis eſt Irenæus, qui lib. 3. cap. 3. Romanam Eccleſiam maximam, & antiquiſſimam vocat. *Maxima, & antiquiſſima*, inquit, *& a duobus Apoſtolis Petro, & Paulo Romæ fundatæ Eccleſiæ, eam, quam habet ab Apoſtolis fidem per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem uſque ad nos indicantes; confundimus omnes eos, qui præterquam quod oportet, colligunt; ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam: hoc eſt eos, qui ſunt undique fideles, in qua ſemper ab iis, qui ſunt undique, conſervata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis traditio.* Quæ verba oſtendunt Irenæi tempore Romanam Eccleſiam antiquiſſimam, & ampliſſimam traditionis teſtem locupletiſſimam fuiſſe, & ceteris omnibus Eccleſiis eminentiorem, ac celebriorem fuiſſe.

II. Secundus erit Cyprianus Ep. 54. *Navigare*, inquit, *audent ad Petri cathedram, atque ad Eccleſiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta eſt.*

III. Tertius, Gregorius Nazianzenus in carmine de vita ſua, ubi ſic canit.

Natura binos haud quidem ſoles dedit.
Dedit ipſa binas attamen mundi faces,
Romas vetuſtam ſcilicet, & novam:
Fides vetuſtæ recta erat, jam antiquitus
Et recta praſtat, nunc item nexu pio
Quodcumque labens videt ſol diminuens,
Ut univerſi præſidem mundi decet.

IV. Quanquam iſte novam Romam cum vetuſta comparet, hanc tamen totius orbis præſidem eſſe fatetur.

V. Quartus, Ruffinus, qui invect. ſecunda in Hieron. Romanam Eccleſiam omnium Eccleſiarum caput vocat.

VI. Quintus, Auguſtinus Ep. 162. nunc 43. ubi ait principatum Apoſtolicæ Cathedræ ſemper in Romana Eccleſia viguiſſe, & Ep. 105. nunc 194. *De cujus*, inquit, *gratiæ commendatione maxime ad Romanos Apoſtolica Epiſtola loquitur, ut inde ſe prædicatio ejus, velut a capite orbis toto orbe diffunderet.* Et contra duas Epiſtolas Pelagii lib. 1. cap. 1. ad Bonifacium Romanæ urbis Epiſcopum hæc ait. *Communis eſt nobis, qui fungimur Epiſcopatus officio, quamvis in eo præemineas celſiore faſtigio ſpeculæ paſtoralis.* Et antea, *quamvis altius præſideas*,

VII. Sextus, Theodorit. qui in Ep. ad Leonem, Romanam Eccleſiam orbi univerſo præeſſe ſcribit.

VIII. Septimus, Proſper in carm. de ingrat. in quo leguntur hi verſus.

Sedes Roma Petri, quæ Paſtoralis honoris.
Facta caput mundo, quidquid non poſſidet armis,
Relligione tenet.

IX. Quæ poſtrema verba non hunc habent ſenſum, quod Roma per religionem domina ſit omnium Eccleſiarum, ſed quod ea religio, quæ Romæ viget, ubique vigeat, iis etiam in locis, quo Romanorum arma penetrare non potuerunt.

X. Octa-

X. Octavus, auctor libri de vocatione Gentium lib. 2. cap. 6. cujus ſimilis omnino eſt ſententia. *Roma*, inquit, *per Sacerdotii principatum amplior facta eſt arce religionis, quam ſolio poteſtatis*.

XI. Hos ſequuntur Fulgentius lib. de Incarnatione, & gratia cap. 11. Vincentius Lyr. commonit. cap. 42. Victor Uticenſis lib. 2. de perſecutione Vandalica, qui Romanam Eccleſiam mundi caput appellant, & alii bene multi, quos impræſentiarum commemorare longum foret.

XII. Addam nonnulla Romanorum Pontificum, qui hanc ſibi dignitatem vindicant, teſtimonia. Siricius Ep. ad Himerium Romanam Eccleſiam caput mundi appellat. Idem habet Innocent. Epiſt. 22. & 91., ubi vocat eam fontem, & caput omnium Eccleſiarum. Sanctus Leo ſerm. 1. de natali Apoſtolorum, & alibi paſſim Eccleſiæ ſuæ primatum inculcat. Joannes 2. Epiſt. ad Juſtin. ſeniorem Romanam Eccleſiam vere Eccleſiarum caput eſſe dicit, *ut Patrum*, inquit, *regula*, *& Principum ſtatuta declarant*. Anaſt. 2. in Ep. ad Anaſtaſium Imperatorem, ait Romanam Eccleſiam in univerſali Eccleſia tenere principatum. Fœlix 4. Epiſt. 1. & Pelag. 2. Epiſt. item 1. ſedem ſuam vocant caput omnium Eccleſiarum. Gregorius Magnus licet univerſalis Epiſcopi nomen rejiciat, primæ tamen ſedis Epiſcopi nomen, & honorem ſibi vindicat; ſed iſtorum in ſua cauſa teſtimonium non magni fortaſſe momenti videbitur, quapropter ad primatum Eccleſiæ Romanæ ſine controverſia aſſerendum, Conciliorum Decreta ſunt producenda, in quibus ipſi etiam Græci Romanæ Eccleſiæ primatum agnoverunt.

XIII. Adducitur Concilii Nicæni Canon ſextus, ſed in eo, prout in Græcis editionibus legitur, nihil eſt unde poſſit dignoſci, quem locum inter Patriarchales Sedes obtineat Romana; verum nonnullæ ſunt Canonis hujus editiones, in quarum initio legitur: *Eccleſia Romana ſemper habuit primatum*, vel *de primatu Romanæ Eccleſiæ*. Et quidem primo ita refertur a Paſchaſino Leonis in Concilio Chalcedonenſi Legato act. 16. *quod Eccleſia Romana ſemper habuit*, *ſeu Eccleſia Romana ſemper habuit primatum*. At ſtatim Chalcedonenſes Patres eundem Canonem ex codice ſuo ſine iſta additione retulerunt. Quapropter conſentiunt omnes eruditi verba hæc non eſſe genuina, ſed aſſuta eſſe. Et hæc quidem primum inſcriptionis loco fuerunt, & ab aliquibus Canoni ſexto Nicæno præfixa ſunt hoc modo. *De primatu Eccleſiæ Romanæ*, vel certe ad marginem adſcripta: *Eccleſia Romana ſemper habuit primatum*. Hinc in multis manuſcriptis hæc verba optime diſtinguuntur ab ipſo Canone, præſertim vero in codice Juſtelli, & Vaticanæ Bibliothecæ a Sirmundo edito, ubi extat hæc inſcripto, *de primatu Eccleſiæ Romanæ*, *& aliarum civitatum Epiſcopis*. At poſtea, ut fieri ſolet, hæc eadem verba in textum irrepſerunt. Id ex eo perſpicue patet, quod illa cum ſequentibus cohærere minime poſſint, & ad hujus Canonis ſcopum nihil quidquam faciant, deinde nec in Græco, nec in ulla verſione, nec in ipſo poſteriori Codice Romano Dionyſii Exigui reperiuntur.

XIV. Porro inſcriptio hæc parum fidelis eſt, namque, ut diximus ſupra, in ſexto Canone Nicæno non agitur de Primatu Romanæ Eccleſiæ præ ceteris orbis Eccleſiis, ſed de ejus juriſdictione in Eccleſias ſuburbicarias, ac proinde qui hanc inſcriptionem primi appoſuerunt, quique eam deinde in textum immiſerunt Canonis mente aberrarunt.

XV. Itaque prima Concilii alicujus univerſalis ſanctio de Primatu Romani Pontificis, hæc eſt, quæ extat Canone 2. Conſtantinopolitani Concilii: *Conſtantinopolitanus habeat Primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum*: quo in Canone ſupponunt Græci Romanam Eccleſiam omnium Eccleſiarum primam eſſe, nec id illi ſuo Canone indulgent, ut viſum eſt Græcis recentioribus, ſed privilegium, quo ab antiquo fovebatur, ei ſartum, tectumque eſſe volunt, ut nihil ejus obſit primatui honor Antiſtiti Conſtantinopolitano delatus.

XVI. Concilium Aquileienſe eodem ferme tempore habitum Pontificis quoque Primatum agnoſcit in Epiſt. ad Imperat. de Urſicino. *Obſecranda fuit*, inquiunt, *Epi-*

Epiſcopi clementia veſtra, ne totius orbis Romani caput Romanam Eccleſiam turbari ſineret.

XVI. In Concilio Chalcedonenſi primus locus Leonis Legatis datus eſt, & Romanæ Eccleſiæ primatus communi omnium conſenſu comprobatus, nec non a judicibus ita confirmatus. His verbis: *Glorioſiſſimi judices dixerunt ex his, quæ geſta ſunt vel ab unoquoque diſpoſita perpendimus omnem quidem primatum, & honorem præcipuum ſecundum Canones antiquæ Romæ Dei amantiſſimo Epiſcopo conſervari.* Iſta ſanctio confirmatur Canone 36. Synodi Trullanæ. His accedit Imperatorum auctoritas. ſic Theodoſ. & Valent. Imperatores *Cum igitur Sedis Apoſtolicæ primatum ſancti Petri meritum, qui Princeps eſt Epiſcopalis coronæ, & Romanæ dignitas civitatis, ſacræ etiam Synodi firmarit auctoritas.* Valentinianus item in Epiſt. ad Theodoſ. ante Concil. Chalced. *Quatenus Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus, cui Principatum Sacerdotii ſuper omnes antiquitas contulit.*

XIII. Juſtinianus Novell. 132. tit. 14. c. 2. *Sancimus ſecundum Eccleſiaſticarum Regularum definitiones ſanctiſſimum ſenioris Romæ Papam primum eſſe omnium Sacerdotum: Beatiſſimum autem Archiepiſcopum Conſtantinopoleos novæ Romæ ſecundum habere locum poſt ſanctam Apoſtolicam ſenioris Romæ Sedem: aliis autem omnibus Sedibus præponatur.*

XIX. Idem Romanæ Eccleſiæ privilegium agnoverunt Gallicani, & Hiſpani Anteſtites illi in Epiſt. ad Leonem Principatum Eccleſiæ Romanæ ſuper omnes Eccleſias prædicant. Iſti in Synodi Tarraconenſis Epiſt. ad Hilar. *Cujus*, inquiunt (Petri Vicarii) *principatus ſicut eminet; ita ab omnibus metuendus, & amandus.* Sed hæc ad aſſerendum Eccleſiæ Romanæ Primatum abunde ſufficiunt, nunc illi ſunt refellendi, qui adverſus eum inſurgunt.

§. II.

De Primatu, quem ambiit Conſtantinopolitana Eccleſia, necnon de Græcorum recentiorum ea de re ſententia.

QUibus gradibus Sedes Conſtantinopolitana ad Patriarchalem dignitatem ſit evecta, ex dictis ſuperiori diſſertatione liquet; at quia ſunt nonnulli, qui, quæ a Concilio Conſtantinopolitano, & Chalcedonenſi facta ſunt, Primatui Romano obfuiſſe putent, res paulo exactius examinanda.

II. Ex Concilii Conſtantinopolitani Canone vix quidquam objici poteſt: nam, ut probavimus, in eo honoris primatus Conſtantinopolitano Epiſcopo nonnniſi poſt Romanum conceditur.

III. In Chalcedonenſi major difficultas, namque Epiſcopi in definitione act. 16. *ἴσα πρεσβεῖα*, hoc eſt, eadem, & æqualia privilegia tribuunt Epiſcopo novæ Romæ, ac veteris Romæ Epiſcopo, & judices in ſua determinatione æqualia primatus honoris jura concedunt utrique: verum ſi-quis hæc diligentius attendat, videbit hæc non obeſſe primatui veteris Romæ, nam hic Epiſcopi fatentur Conſtantinopolim eſſe ſecundo loco. *Secundam*, inquiunt de nova Roma, *poſt illam veterem exiſtentem.* Et poſtea: *Epiſcopum tamen Conſtantinopolitanum habere πρεσβεῖα τῆς τιμῆς poſt Romanum Epiſcopum.* Judices vero Romanæ Eccleſiæ tribuunt, *πρὸ πάντων μὲν τὰ πρωτεῖα καὶ τὴν ἐξαίρετον τιμήν.* Conſtantinopoli vero tribuunt *τὰ αὐτὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς.* Sed tantum *poſt Romanum*: Itaque dum idem primatus honor Conſtantinopolitano defertur his Canonibus Romani Pontificis primatus non læditur, ſed tantummodo Antiochenæ, & Alexandrinæ, aliarumque Eccleſiarum privilegiis derogatur. Hinc S. Leo Epiſt. 56. non queritur ſuum primatum læſum eſſe Canone Chalcedonenſi, *Sed quod ſecundi honoris privilegium Sedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Eccleſia proprietatem tertiæ dignitatis amiſerit.* Et poſtea: *Non convellantur provincialium jura primatuum nec privilegiis antiquitus inſtitutis Metropolitani fraudentur*

An-

Digitized by Google

Antiſtites. Nihil Alexandrinæ Sedi ejus, quam per ſanctum Marcum Evangeliſtam beati Petri diſcipulum meruit, pereat dignitatis. Antiochena quoque Eccleſia in paternæ conſtitutionis ordine perſeveret. Eadem expoſtulat Epiſt. 57, 58, 63, 66. at nuſquam queritur hanc Chalcedonenſis Concilii ſanctionem ſibi, ſuoque Primatui obeſſe.

IV. Sed deinde ulterius progreſſa novæ Romæ ambitio ſuam Eccleſiam cum Romana coæquare quantum potuit conata eſt: ſic Joannes conſt. ad Homiſdam ſcribens Epiſt. eam, quæ inter Epiſt. Hormiſdæ eſt 34. *Sanctiſſimas*, inquit, *Dei Eccleſias hoc eſt ſuperioris veſtræ, & novellæ iſtius Romæ unam eſſe accipio. Illam Sedem Apoſtoli Petri, & iſtius auguſtæ civitatis unam eſſe definio*. Et poſt alia: *ſicut oportet dicere, & olim ſcripſi utraſque Eccleſias tam ſenioris, quam novæ Romæ unam eſſe evidenter intelligens, & utriuſque unam Sedem recte definiens*.

V. Hinc etiam Conſtantinopolitanus œcumenicum ſe Patriarcham dici amavit, ſibique illud nomen vindicavit. Hoc primum Joanni Cappadoci tributum legitur in Concil. Conſtant. ſub Menna, & Anthimo conceditur in eod. lib. 4. cap. 7. & novella 16. Deinde Maxentio imperante Joannes cognomento jejunator ſeipſum œcumenicum Epiſcopum appellavit in Synodo adverſus quendam Gregorium Epiſcopum. Tum Pelagius II. ob elationis hujus vocabulum, inquit Gregorius lib. 4. Epiſt. 38., hujus Concilii acta diſſolvit. Hujus Pelagii ſucceſſor Gregorius eundem titulum, quem Joannes Mauritii gratia fretus retinebat, impugnavit litteris ad Imperatorem, ad Patriarchas, & ad ipſum Joannem ſcriptis.

VI. Ex his Eulogius Alexandrinus reſcripſit Gregorio ſe pariturum, & iſta voce œcumenici abſtenturum. Hunc tamen titulum in his ipſis literis Gregorio aſcripſit, quod ei non placuit, ſed Eulogium monuit, ne vel ſibi, vel alteri cuiquam tale aliquid adſcriberet.

VII. Poſt Joannis mortem Cyriacus hujus ſucceſſor eundem titulum retinuit, auctorque fuit Mauritio, & Anaſtaſio Antiocheno, ut Gregorio ſcriberent rem eſſe levem, & omnino indignam ejus diſſentionem, & ſcandala generaret: Ideo Gregorius licet invitus, ſed pacis ergo Cyriaci litteras communicatorias hocce titulo inſcriptas ſuſcepit: at graviter eum admonuit, *ut a ſtulti* (verba ſunt Gregorii) *vocabuli ſe appellatione compeſceret*. Attamen hunc retinuerunt Conſtantinopolitani Antiſtites fruſtra reclamantibus Pontificibus Romanis: nam licet Phocas in odium Cyriaci, & in in gratiam Romani Pontificis adverſus hanc Conſtantinopolitani Antiſtitis dignitatem decretum emiſiſſe dicatur, ſtatim tamen Heraclius rem in integrum reſtituit, poſterioreſque Antiſtites Conſtantinopolitani hunc ſemper titulum uſurparunt. Quamvis autem ambitioſus ille ſit, ut recte viſum eſt Gregorio, attamen Romani Pontificis Primatui non obeſt, dici etenim poteſt aliquis Epiſcopus univerſalis ratione Diœceſeos, cui præeſt, quo ſenſu non ſolum Conſtantinopolitano, ſed & Alexandrino, & Antiocheno id nominis indultum eſt. Hinc Anaſtaſius Bibliothecarius in præfat. 7. Synodi ad Joannem 8. hunc titulum excuſat. *In eo*, inquit, *quo frequenter œcumenicum in hac Synodo Græci Patriarcham ſuum inconvenienter appellant, Apoſtolatus veſter adulationi veniam det. Verum cum apud Conſtantinopolim poſitus frequenter Græcos ſuper hoc vocabulo reprehenderem, & faſtus vel arrogantiæ redarguerem, aſſerebant, quod non ideo œcumenicum, quem multi univerſalem interpretati ſunt, dicerent Patriarcham. quod univerſi orbis teneat præſulatum, ſed quod cuidam parti præſit orbis, quæ inhabitatur. Nam quod Græci, οἰκουμένην vocant, a Latinis non ſolum orbis, a cujus univerſitate univerſalis appellatur, verum etiam habitatio, vel locus habitualibus nuncupatur*.

VIII. Denique quamvis Græci poſtquam a Latinorum communione ſejuncti ſunt, in Romanam Eccleſiam fuerint iniquiores, nunquam tamen ejus primatum directe impugnaverunt, nec enim aut Photius, aut Michael Cerularius hanc diſſenſionis cauſam allegant, nec de primo loco cum Romano Epiſcopo contendunt: Unde & Græci recentiores fatentur primum locum deberi Romanæ Eccleſiæ. Verum id ipſi a

Conciliis, & Imperatoribus indultum, vel ob amplitudinem urbis conceſſum eſſe contendunt, non autem jure divino, & a Petro illam iſtud privilegium habere autumant. Sic Barlaam Monachus in libello de Papæ Principatu cap. 2. ait omnes Apoſtolos quoad Eccleſiam attinet in pari honore fuiſſe, ſacri autem duodenarii Principem fuiſſe Petrum, cap. 3. negat Romanum Pontificem peculiariter eſſe ſucceſſorem Petri, cap. 4. ait: *Romanam Sedem multis ſæculis poſt Petrum Sanctorum Patrum, piiſſimorumque Imperatorum beneficio primas fuiſſe nactam*. Cap. 6. ait Sedem Conſtantinopolitanam dignitate parem eſſe, & in rebus Eccleſiaſticis, perinde atque Romanam ſumma eminere poteſtate, ſed ordine ſecundam eſſe: *quemadmodum enim*, inquit cap. 7. *nova Roma Epiſcopus a Papa ſecundus ordine eſt, ita plane Alexandrinus huic ſecundus, deinde Alexandrino proximus Antiochenus, Hieroſolymitanus denique Antiocheno*.

IX. Hac ratione negat Conſtantinopolitanos Antiſtites a Pontifice creandos eſſe, & cap. 9. Papæ prærogativam in eo ſitam eſſe docet, *ut primo ſederet loco, primuſque frater appellaretur, atque adeo in myſticis divinæ liturgiæ precibus prima illius mentio fieret. Tu ſi quid amplius*, inquit, *dicere habeas e ſacris Canonibus, id demonſtra, minime refragabimur*.

X. Eadem habet Nilus in lib. de Primatu: *Cum*, inquit, *duo circa Papam conſideranda ſint, quod & Romæ Epiſcopus ſit, & præterea quod ſit primus aliorum Epiſcoporum, prius illud a Petro accepit, quod ſcilicet ſit Romæ Epiſcopus, alterum vero a ſanctis Patribus, & piis regibus multo poſt tempore. Etenim Sedi veteris Romæ, quod urbs illa Imperatrix eſſet, merito Patres primatus dignitatem tribuerunt*. Idem in lib. de diſſenſ. Eccleſ. *Neque vero*, inquit, *illud in cauſa eſt, quod Latini affirmant nos nobis primatum arrogare velle, & in ſecundis poſt Romanum principatum nolle conſiſtere, ſimulque ideo pacem detrectare, neque enim, inquam, cum Romana Eccleſia de primatu contendimus, neque de ſecundo loco nunc agitur*. Ex his perſpicere licet, quæ ſit recentiorum Græcorum de Primatu Romanæ Eccleſiæ ſententia, & in quibus vera dicant, in quibus a vero aberrent.

§. III.

Sententia Wiceſiſtarum, Lutheranorum, & Calvinianorum de Eccleſia Romanæ Primatu refertur. Huic ſubjicitur oppoſita Curiæ Romanæ Theologorum opinio, ac demum refertur, & probatur aliorum Theologorum, & præſertim Gallorum doctrina, inter utramque media.

UT recte de primatu Romanæ Eccleſiæ, ejuſque prærogativis ſtatuatur, examinandæ ſunt omnium ea de re ſententiæ, ut ea, quæ æquior eſt retineatur: Primum ergo Heterodoxorum opinationes percurrendæ ſunt.

II. Joannes Wicleſus referente Thoma Valdenſi doctrinalis fidei antiquæ tom. 1. lib. 2. art. 3. ait profuturum Eccleſiæ: *Si careret Papa, Capitaneo, quia tunc deſcenderet gratia in omnes homines perpendiculariter, ut ſunt digni*.

III. Idem Wiclefus in concluſ. ſuis num. 5. *Statuit Papam eſſe Antichriſtum. Papa*, inquit, *eſt ille Antichriſtus*, unde colligit *expedire, ut nullus ſit Papa: experimento*, inquit, *cognoſcimus, quod Papa vel mortuo vel depoſito cum ſuis Cardinalibus, & Prælatis Cæſareis, non minus ſed amplius proſperaretur Eccleſia*.

IV. Inde in Concilio Conſtantienſi damnatur hæc propoſitio Wicleſi: *Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias*.

V. Ibidem in articulis Joannis Hus damnantur iſti 9. *Papalis dignitas a Cæſare inolevit. Et Papæ perfectio, & inſtitutio a Cæſaris potentia emanavit*. 10. *nullus ſine revelatione aſſereret de ſe, quod eſſet caput particularis Eccleſiæ ſanctæ, nec Romanus Pontifex eſt caput Romanæ Eccleſiæ*. 27. *non eſt ſcintilla apparentiæ, quod oporteat unum eſſe caput in ſpiritualibus regens Eccleſiam, quod ſemper cum ipſa Eccleſia militante conſervetur*.

Digitized by Google

VI. Poſt Huſſium, & Wicleſum Lutherus Papæ Primatum aggreſſus eſſe videtur in Theſibus Lipſiæ diſputatis cum Ecchio anno 1519. quarum propoſitio 13. hæc eſt: *Romanam Eccleſiam eſſe aliis omnibus ſuperiorem, probatur ex frigidiſſimis Romanorum Pontificum decretis circa quadringentos annos natis, quibus adverſantur hiſtoria approbatæ mille, ac centum annorum, textus ſcripturæ divinæ, & Decretum Nicæni Concilii omnium ſacratiſſimi*. In diſputatione cum contenderet Ecchius Monarchiam in Eccleſia eſſe, reſpondit Lutherus ejus caput eſſe Chriſtum, non hominem: deinde propoſitiones Huſſii, & Wiclefi in Synodo Conſtantienſi damnatas probavit, & in diſputationis æſtu omnem primatum, tum Petro, tum Romanæ Eccleſiæ eripuit. In fine tamen primatum honoris concedit Petro, ſed nunquam Romanis Pontificibus: attamen in reſolutionibus propoſitionum Lypſiæ diſputatarum numero 15. primatum ejus admittit humano jure: *Si Romana Eccleſia*, inquit, *eſt prima propter primum Apoſtolum Petrum, eadem neceſſitate confitebuntur Compoſtellanam eſſe ſecundam propter Apoſtolum ſanctum Jacobum, & Epheſinum tertiam propter Apoſtolum tertium Joannem, & ſic per ordinem Apoſtolorum. At ordo iſte nunquid ſervatur? quo jure ergo ſolus Petrus facit primam Eccleſiam niſi humano?* Et ibidem: *Nec Papa Epiſcopis, nec Epiſcopus eſt Presbyteris ſuperior jure divino*. Unde Melancthon in Epiſt. de diſput. Lypſica, *teſtatur quæſtionem fuiſſe, utrum jure divino probari poſſet œcumenici Pontificis auctoritas*, & poſtea, *Lutherus œcumenici Pontificis auctoritatem veneratur, ac tuetur, de jure divino diſputari voluit*.

VII. Idem Lutherus in Epiſtola ad Emſerum propius ad nos accedens. *Volo &*, inquit, *Romanum Pontificem eſſe primum omnium. verum eſſe Romanum Pontificem jure divino ſuperiorem nulla ratione credam*. At poſtquam damnatus eſt a Leone X. anno 1520. nullum jam ſervavit modum, ſed Pontificem paſſim Antichriſtum appellavit.

VIII. Zninglius in Comment. ad Coloſſ. negat Papam dici poſſe caput Eccleſiæ, imo impoſſibile eſſe ait viſibilem hominem eſſe caput Eccleſiæ, cum ipſa ſit inviſibilis.

IX. Calvinus hac in re Lutherum, & Zninglium ſecutus eſt lib. 4. Inſtit. c. 6. §. 1. negat primatum, aut ex Chriſti inſtituto, aut ex Eccleſiæ veteris uſu ſumpſiſſe originem, & §. 8. Pontificem negat eſſe caput non ſolum principale, ſed & miniſteriale, cap. 7. §. 1. primatus Romanæ Eccleſiæ exordium Synodi Nicænæ Decreto tribuit. In aliis quoque operibus ut in lib. de vera Eccleſiæ reformatione, & in Harm. Evangelica ad caput 16. Matthæ: negat ea primatu Petri Romanæ Eccleſiæ primatum ſequi.

X. Eadem docent Calviniani, & Lutherani, qui ſi quem Pontifici Romano primatum tribuunt, illum quantum poſſunt extenuant, & referunt tantum ad humanas conſtitutiones.

XI. Huic oppoſitum plane callem inſiſtunt Theologi Romanæ Curiæ placitis nimium addicti, dum enim Pontificis primatum defendunt, ita eum extollunt, ut invidiam ipſi maximam conflent.

XII. Primo igitur aiunt Pontificem Romanum eſſe abſolutum Eccleſiæ Monarcham, & ita jure divino conſtitutum eſſe; Monarchiam autem hanc Eccleſiæ nulla Ariſtocratia, aut Democratia temperatam eſſe.

XIII. Secundo, dicunt Romanum Pontificem habere claves, & juriſdictionem immediate a Deo; ceteros autem Epiſcopos hanc a Romano Pontifice accipere.

XIV. Tertio, aiunt eum eſſe controverſiarum omnium de religione judicem ſupremum, appellationes univerſæ Eccleſiæ ipſi jure divino competere.

XV. Quarto, eum leges de novo condere poſſe, quæ univerſam Eccleſiam obligent.

XVI. Quinto, eum non modo debere præeſſe Conciliis omnibus, ſed etiam ſupra omnia Concilia eſſe, & a nemine judicari poſſe.

XVII. Sexto, iidem tribuunt Pontificibus jus ordinandorum ubique non modo Patriarcharum, & Metropolitanorum, ſed etiam Epiſcoporum.

Digitized by Google

XVIII. Septimo, Romanum Pontificem ſaltem ex cathedra loquentem infallibilem eſſe in judiciis ſuis de fide perhibent.

XIX. Octavo, ipſum eſſe Dominum totius mundi, dominio temporali, & habere poteſtatem deponendorum Regum, & fidelium a ſacramento fidelitatis abſolvendorum.

XX. Has, & alias ejuſmodi incredibiles prærogativas Romanæ Eccleſiæ ejuſque Epiſcopo deferunt Turrecremata, Sanderus, Bellarminus, Baronius, Lupus, & alii Curiæ Romanæ plus æquo addicti.

XXI. At ceteri Theologi, præſertim vero Galli, illi magni Leonis dicto obſequentes: *manet Petri privilegium, ubicumque ex ipſius fertur æquitate judicium*. De primatu Romanæ Eccleſiæ ſecundum hanc æquitatem judicant, nec eam extenuant cum hæreticis, nec nimium extollunt cum prædictis Theologis.

XXII. Primo itaque ſtatuunt in Eccleſia jure divino eſſe quandam Monarchiam, hoc eſt, in ea primum eſſe Romanum Pontificem. Attamen ajunt Chriſtum immediate, ac per ſeſe claves toti Eccleſiæ collectim ſumptæ dediſſe, & ſubjectum, ut loquuntur, immediatum poteſtatis Eccleſiaſticæ non eſſe Papam, aut Prælatos, ſed totam Eccleſiam; ita tamen ut per Prælatos jus clavium exerceatur, non per ſolum Pontificem, licet primus ſit inter eos, qui jus illud habent. Hinc ajunt ſtatum Eccleſiæ Monarchicum eſſe, regimen Ariſtocraticum, ſeu Eccleſiam Monarchiam eſſe Ariſtocratico regimine temperatam.

XXIII. Quod ad hunc primatum Pontificis Romani, ajunt illum eſſe de jure divino, quia ſcilicet Petrus a Chriſto Collegii Apoſtolici primus eſt inſtitutus, eo conſilio, ut ad hujus rei exemplum ſemper Eccleſia primum aliquem agnoſceret Epiſcopum. Cum ergo conſtet Romanum Pontificem omnium primum ſemper habitum fuiſſe, haud dubium eſt, quin ad eum ille primatum Petri pervenerit. Hoc ipſum tradit Bellarminus, ubi ſic ratiocinatur, lib. 2. de Romano Pontifice cap. 12. *Oportuit*, inquit, *Petro aliquem ſuccedere in primatu Eccleſiæ, cum certum ſit primatum hunc eſſe propter Eccleſiam: igitur moriente Petro interire non debuit primatus, ſed ſubſiſtere debet, ac perſeverare quandiu manet Eccleſia: atqui*, inquit, *quod iſte Petri ſucceſſor ſit Romanus Pontifex facile probari poteſt, nullus enim eſt, nec fuit, unquam, qui ſe Petri ſucceſſorem ullo modo aſſeruerit, vel pro tali habitus ſit præter Romanum.*

XXIV. Unum habent, quod opponant Calviniani, talem ſucceſſionem non eſſe ex Chriſti inſtituto: ſic Ameſius relatis his Bellarminus verbis. *Fundatur*, inquit, *iſte primatus non in jure, ſed in facto. Secundo, in facto, quod in ſcripturis non narratur. Tertio, in tali facto, quod non conſtituit jus divinum, ſed humanum. Quarto, in tali facto, quod non videtur vim habere communicandi juris hujus, ut doctiſſimi Pontificiorum negant; nam Scotus* in 4. diſt. 24. *Cordubenſis* lib. 4. q. 1. *Cajetanus* de Primatu Papæ. *Bannes* in 2. quæſt. 1. art. 10. *contendunt per accidens tantum conjungi Epiſcopatum urbis, & orbis, non jure divino Epiſcopus Romanus non ſit ſucceſſor Petri, ſed poſſit eligi in ſucceſſorem Petri Epiſcopus Pariſienſis, aut quilibet alius.*

XXV. Ut huic reſpondeas duo ſunt diſtinguenda cum Bellarmino; ſucceſſio Romani Pontificis, & ratio ſucceſſionis: ſucceſſio eſt ex Chriſti inſtituto, ratio ſucceſſionis non item, quia ſcilicet ex inſtituto Chriſti eſt aliquem eſſe primum in Eccleſia, at Romanæ urbis Epiſcopum eſſe primum, non eſt ex inſtituto Chriſti, ſed ex facto Petri, & Eccleſiæ conſenſione, ſicut Epiſcopos eſſe in Eccleſia eſt ex jure divino, & inſtituto Chriſti; verum licet non ſit de jure divino Romanum Pontificem, quia Romanus eſt, eſſe primum de jure divino, eſt eum eſſe primum, quatenus ſuccedit Petro; ut enim dicatur jure divino primus, ſufficit ut habeatur ſucceſſor Petri, cum ipſa ſucceſſio in primatu Divi Petri (cuicumque tandem Epiſcopo competat) ſit de jure divino, utpote cum in Eccleſia debeat ſemper aliquis ordo ſervari, ut a Chriſto inſtitutum eſt: igitur dato quod Romanus Pontifex ſit nunc fueritque ſemper habitus, ut ſucceſſor Petri in primatu, nemo negare debet dici poſſe ipſum

jure

jure divino primatum habere, & licet negaretur Romanum Pontificem Petro in Epiſcopatu ſuccedere, negari tamen non poſſet eum ſuccedere in primatu, ut antea probatum eſt. Porro ſi quæras, cur potiſſimum Romana Eccleſia ſit electa, quæ primatum obtineret, reſponderi poteſt id factum, quia Romana urbs erat prima, nec alia congruentior ratio videtur reddi poſſe.

XXVI. Verum ut majorem bis lucem afferamus, diſtinguenda ſunt plura in Romano Pontifice. Primo, quod ſit primus Epiſcoporum. Secundo, quod ſit Metropolitanus, & Patriarcha. Tertio, quod aliquas habeat prærogativas, aliqua jura ſibi peculiariter conceſſa. Quarto, quod habeat poteſtatem temporalem in patrimonium ſancti Petri. Primum habet, ut jam diximus, præſertim ex inſtituto Chriſti. Secundum, & tertium babet ex conſuetudine, & Canonibus ob urbis, & Eccleſiæ dignitatem. Quartum partim ex donatione Pipini, & Caroli Magni, partim jure gentium, & præſcriptionis more aliorum Principum politicorum. Ita optime Valentinianus in Novella, quam obtinuit. S. Leo poteſtatem Epiſcopi Romani a triplici capite repetit, a Petri merito, a dignitate Sedis Romanæ, & a Synodorum auctoritate. Sic etiam conciliantur invicem dicta Patrum, & Pontificum, quorum alii primatum ſuum, & prærogativas repetunt a Chriſti inſtituto, alii a conſtitutionibus, & decretis Synodorum, alii ab uſu, & conſuetudine. Conciliari item poteſt per ea, quæ tradidimus Græcorum ſententia cum noſtra. Denique iſtis rite explicatis, ac perpenſis, facilior reddetur Heterodoxorum reditus ad Eccleſiam.

XXVII. Ex hoc primatu Romani Pontificis fluunt multæ prærogativæ, quæ ipſi non ſecus ac Primatui jure divino competunt.

XXVIII. Prima eaque potiſſima eſt curam habere, ut per univerſum orbem Canones obſerventur, utque fides illibata cuſtodiatur. Atque ob id poteſtatem habere uti pœnis Eccleſiaſticis per ipſos Canones ſtatutis, & refragantes ad id compellere. Hoc autem privilegium habet Romanus Pontifex jure Primatus ſui. Nam qui primus eſt, in aliqua ſocietate, is lege naturali tenetur invigilare, ut leges ſocietatis obſerventur, atque ut id procuret neceſſaria auctoritate debet eſſe inſtructus. Hinc ſummi Pontifices ſe ſe paſſim Canonum executores eſſe perhibent, & ſi qui ubique terrarum, fidem, aut diſciplinam Eccleſiaſticam Canonibus ſancitam violaſſent, ſtatim adverſus eos primi inſurgebant, & malum in ipſo exordio auctoritate ſedis Apoſtolicæ, ſi fieri poſſet comprimebant. At ſi pertinacius eſſet malum, nec tantæ Sedis judicio poſſet omnino extingui ob contumaciam Hæreticorum vel Schiſmaticorum, cum neceſſe ſit hoc in caſu Concilium generale univerſam Eccleſiam repræſentans congregari, nemo dubitare poteſt quin ſecundo loco Romanus Pontifex vi Primatus ſui potuerit ad hujuſmodi Concilium Epiſcopos convocare, ut infallibili ejus auctoritate, controverſia terminaretur. Verum equidem eſt prima Concilia generalia ab Imperatoribus eſſe convocata, ſed ſæpe ſæpius Imperatores id fecerunt ad preces Romanorum Pontificum, qui eo recurrebant, ut facilius ac promptius Epiſcopi congregarentur, ſed dubium eſſe non poteſt, quin ubi fidei, vel diſciplinæ periculum imminet, nec jam unius Romani Pontificis auctoritas ad comprimenda Eccleſiæ diſſidia ſufficit, dubium, inquam non eſt quin hoc in caſu Romanus Pontifex claſſicum canere poſſit, & vi Primatus ſui cunctos Epiſcopos ad Synodum generalem vocare, atque in eos ſi legitime vocati adeſſe renuerint, velut in Eccleſiæ deſertores excommunicationis ferre ſententiam.

XXIX. Tertio licet Romani Pontificis definitiones de fide, & moribus non ſint omnino infallibiles, ſunt tamen magni apud omnes momenti, & univerſam ſpectant Eccleſiam. Atque hinc ſingulæ privatim Eccleſiæ magnam ejus definitionibus reverentiam præſtare debent, nec poſſunt pro libito eas vel contemnare, vel rejicere.

XXX. Quarto, licet Romanus Pontifex, non ſit ſolus omnium controverſiarum judex, ſunt tamen ejus præcipue in judicando partes nec quidquam in Eccleſia magni momenti definiri par eſt, quod non

ad

ad ipſum referatur, vel de quo non conſulatur. Innumera ſunt ejuſmodi relationum, & conſultationum, ut ita loquar, exempla, quæ alias retulimus, nec hic repetere neceſſe eſt.

XXXI. Quinto, Theologi noſtri cenſent Romanum Pontificem a legibus a Conciliis etiam generalibus latis ſapienter diſpenſare poſſe eo in caſu, quo Concilium ipſum diſpenſaret, nec non agnoſcunt ipſum leges Generales poſſe condere, & toti Eccleſiæ obſervandas proponere, ſed quæ vim habeant, niſi ſint promulgatæ, & receptæ communi omnium conſenſu.

XXXII. Sexto, ajunt πρωεδρίαν in Conciliis ipſi quidem ex convenientia deberi ſed non ex neceſſitate, quandoquidem tribus primis Conciliis generalibus non præfuit, negant porro illum eſſe ſupra Concilia, aut a nemine judicari poſſe, quin imo contrarium diſerte affirmant, & probant ex ipſorum Pontificum exemplis.

XXXIII. Septimo, probavimus in diſſertatione præcedenti jus ordinationum Pontificem non habuiſſe extra Patriarchatus ſui limites.

XXXIV. Octavo, Pontificem infallibilem eſſe negant, & de facto plures erraſſe contendunt.

XXXV. Nono, contendunt ipſum œcumenicis Conciliis inferiorem eſſe, & ab ipſis judicari, ac deponi poſſe.

XXXVI. Decimo, execrantur illorum ſententiam, qui aſſerunt Pontificem jus habere deponendorum Regum, & ſubjectorum a ſacramento fidei abſolvendorum, regnorumque aut transferendorum, aut cuilibet occupanti tradendorum.

XXXVII. Sunt & alia quædam privilegia, quæ ſibi arrogant Romani Pontifices, quæ ex iſtis fluunt, quæ illi pariter non agnoſcunt: ut quod ſolus Papa poſſit deponere Epiſcopos, quod falſiſſimum eſt, & innumeris exemplis refellitur: quod neceſſe ſit Concilia ab ipſo confirmari, ut robur habeant, quod pariter falſum eſſe docent prima Concilia, quæ a Pontificibus confirmata minime ſunt. Item quod ſolus jus habeat ea convocandi, quod adeo falſum eſt, ut octo priora Concilia ab Imperatoribus convocata eſſe conſtet (*). Hæc ſunt, quæ noſtri præſertim Theologi ad Primatum Pontificis Romani pertinere negant: vide de his Gerſonem in tractatu de poteſtate Eccleſ. de Auferibilitate Papæ, de ſtatibus Eccleſ. de pace, & in articulis contra Petrum de Luna, Petrum de Alliaco in tract. de Eccleſiæ auctoritate, Jacobum Almainum tract. de Dominio naturali, civili, & Eccleſiaſtico, de auctoritate Eccleſiæ, de poteſtate Eccleſiaſtica, & laica, Joannem majorem diſput. de auctoritate Concilii ſupra Pontificem, & in 4. diſt. 24. & poſt hos Richetium tract. de Eccleſ. & politica poteſtate in Apolog. pro Gerſonio, & in hiſtoria octo Conciliorum generalium nuper edita, Simonem Vigorium in reſponſione Synodali, & in libro gallice edito, cui titulus *De l'état & gouvernement de l'Egliſe*, Joannem Launoium in Epiſtolis, variiſque tractatibus, Petrum de Marca in libro de concordia, aſſertiones Pariſienſium Theologorum, & cenſuram eorumdem in Vernantium eum ejus aſſertione, librum de antiquis, & majoribus Epiſcoporum cauſis, librum Gerbaſii Doctoris Pariſienſis de eodem argumento, & alios.

XXXVIII. Eadem nos poſt tot graves, ac ſummos Theologos de Primatu, & prærogativis ſummi Pontificis aſſerere non dubitamus, & jam ex iis nonnulla probavimus, cetera ſuſe deinceps probabuntur.

DE

(*) Et facto, quod Imperatores aliquando Concilia generalia Orientalia convocaverint, haud læditur jus, quod in R. Pontifice modo ipſemet Auctor agnovit: ſcilicet *Vi Primatus ſui cunctos Epiſcopos ad Synodum generalem vocat &c.* Tum alibi Imperatores *ex ſententia Sacerdotum* Synodos generales aliquando convocaſſe tradit.

DE
ANTIQUA ECCLESIÆ
DISCIPLINA
DISSERTATIONES HISTORICÆ

DISSERTATIO QUINTA.

In qua probatur Romani Pontificis judicium non eſſe irreformabile.

PRÆLOQUIUM.

CUM ea communis ſit omnium hominum conditio, ut multis ac variis erroribus ſint obnoxii, nullum præſtantius mortali cuiquam munus a Deo concedi poteſt, quam ut aliquibus in rebus falli non poſſit, præſertim vero in iis, quorum cognitio, licet neceſſaria, rationis tamen viribus haberi non poteſt: Hinc nullum majus Romanis Pontificibus privilegium tribui potuit, quam certum, & infallibile in rebus fidei definiendis judicium; ſed quo majus, & excellentius eſt iſtud donum, eo diligentius cavendum eſt, ne illud temere ac ſine fundamento ipſis adſcribamus: nam præterquam quod indignum eſt alicui auctoritatem eam, quæ ipſi non competit tribuere, nihil magis periculoſum, quam eum, qui poſſit errare infallibilem credere: ſi enim contingat eum de facto errare, neceſſario in errorem ducuntur, qui eum deficere minime poſſe arbitrantur, cum ei auctoritati, quæ putatur infallibilis, adhærendum omnino ſit. Igitur Romani Pontificis infallibilitatem credere nemo debet, niſi tam perſpicue demonſtretur, ut nullus dubitationi ſuperſit locus. Nam niſi omnino certum ſit eum eſſe infallibilem, qui poteſt eius judicium pro certo & infallibili haberi? Quippe ſi probabile tantum eſt Pontificem eſſe infallibilem, poteſt id etiam eſſe falſum; quod ſi falſum id eſſe poteſt, poteſt in particulari judicium quodlibet Papæ eſſe falſum: Quomodo ergo dicetur infallibile judi-

judicium, quod poteſt eſſe falſum? Itaque qui Pontificis defendunt infallibilitatem, tenentur apertiſſime demonſtrare iſtud privilegium ei a Deo conceſſum eſſe, hoc autem aliter probare non poſſunt, quam ex ſcriptura, & traditione: quare ſi ex neutro capite palam, & aperte id oſtendant, actum eſt de illa infallibilitate Pontificia.

II. Porro, qui Pontificis Romani infallibilitatem propugnant, non id ſibi volunt Romanos Pontifices prorſus, & quocumque in caſu eſſe infallibiles: imo fatentur eos non ſecus ac ceteros mortales ſæpe errare ac decipi; ſed tunc eos errare non poſſe perhibent, *cum ex Cathedra* loquuntur, quæ vox antiquis omnibus Theologis hoc in negotio ignota a recentioribus eſt excogitata.

III. At quamvis omnes infallibilitatis Pontificiæ aſſertores de ea conveniant, in ejus tamen ſenſu aſſignando multum a ſe invicem diſcrepant: quibuſdam loqui ex Cathedra, idem eſt ac cum Concilio loqui; ſed iſti non tam videntur infallibilitatem Pontifici tribuere, quam Concilio. Aliis ex Cathedra loqui, idem ſonat ac ſecundum ſcripturam, & traditionem loqui; quæ quidem expoſitio nihil magis tribuit Pontifici, quam cuilibet alii; certum enim eſt eum non errare, qui ſecundum ſcripturam, & traditionem loquitur: Sed illud quæritur quomodo, & an certo ſciri poſſit Pontificem ſecundum ſcripturam, & traditionem loqui? quod ſi cuilibet examinare liceat, ruit profecto infallibilitas illa Pontificia. Alii ſic explicant, illud ex Cathedra loqui, ut idem ſit ac loqui re mature, & diligenter examinata. Vulgatiſſima expoſitio verborum iſtorum, quam Cajetanus, Bellarminus, Duvallius, & alii ſubminiſtrant, hæc eſt, Pontificem loqui ex Cathedra, cum circa fidem, aut bonos mores Eccleſiam docet, ſed nec iſta nodum plane ſolvit; ulterius enim quæritur unde cognoſcatur, utrum Eccleſiam doceat, univerſam, an vero ut privatus loquatur. Hic eis aqua hæret; quidam dicunt Pontificem tunc cenſeri Eccleſiam docere, cùm decretalem condit, alii cum conſultus reſpondet; nonnulli cum Bulla ejus certo tempore ad valvas S. Petri affixa eſt, quo nihil ineptius dici poteſt. Ceterum inde colligitur quanta ſit eorum, qui Pontificem Romanum infallibilem eſſe docent in ſua opinione tuenda anxietas, & inconſtantia ex qua de ejus falſitate præjudicari quodammodo poteſt: Enimvero ut certi eſſe poſſimus de infallibilitate judicii alicujus a Romano Pontifice lati, debemus habere certam regulam, per quam manifeſte cognoſcamus hoc illorum de numero eſſe, quæ neceſſario infallibilia ſunt; at nondum de ejuſmodi regula convenit inter eos ipſos, qui Pontificem infallibilem eſſe prædicant; ſed hi quidem unam, alii vero aliam conditionem ad certitudinem alicujus judicii Pontificii requiſitam eſſe contendunt, ac proinde neceſſe eſt judicium illud in dubium ab aliquibus revocari, quod ab aliis pro certo, & infallibili habebitur.

IV. Quomodo ergo quiſquam poteſt eſſe certus hoc vel illud judicium de numero infallibilium eſſe, cum ſecundum aliquos in dubium revocari poſſit, ſecundum alios de eo dubitare ſit nefas: ergo hic *ἐπέχειν* oportet, & neutrum judicium pro infallibili habere: Sed his præmiſſis, Romanos Pontifices, aut ſolos, aut cum ſua Romana Synodo etiam cum ex Cathedra loqui perhibentur, in judicando falli poſſe oſtendamus.

V. Ad hoc autem ſufficeret adverſæ opinionis argumenta refellere, quia ipſorum eſt (ut obſervavimus) probare ex ſcriptura, & traditione Pontificem Romanum inerrantiæ privilegio gaudere; quapropter ſatis nobis eſſe, argumenta, quibus id ſuadere conantur, inania demoſtrare, nec opus foret rationibus, & exemplis docere Pontifices in definiendo errare poſſe, & de facto erraviſſe, ſed quia non nocet (ut loquuntur) abundantia juris, utrumque nos, Deo dante, præſtabimus.

CA-

Digitized by Google

CAPUT I.

In quo oſtenditur Romanos Pontifices non eſſe in judicando infallibiles.

§. I.

Docetur id ex ſcriptura.

(*) ET primum quidem Pontificem Romanum infallibilem non eſſe, colligitur ex ſcriptura: nam Galatarum 2. v. 14. Petrus a Panlo reprehenſibilis fuiſſe perhibetur, accuſaturque ab eodem, quod non recte ad Evangelii veritatem ambularet, quodque geutes auctoritate ſua ad judaizandum impelleret. Jam vero ſi potuit Petrus adverſus veritatis regulam, quam poſtea Eccleſia ſecuta eſt, cogere geutes ad judaizandum (ut obſervat Auguſtinus) cur non potuerunt Petri ſucceſſores contra veritatis regulam aliquid aut docere, aut faciendum præſcribere? hæc vero ratio non a nobis primum inventa eſt, ſed ab Auguſtino centies inculcata: is enim ex hoc loco ſæpius concludit nullum omnino Epiſcopum, nullam Synodum Provincialem eſſe infallibilem. Sic lib. 2. de Baptiſmo c. 1. ita ratiocinatur.

II. *Si quiſquam nunc cogat circumcidi aliquem more Judaico, & ſic baptizari, multo amplius hoc deteſtatur genus humanum, quam ſi aliquis cogatur rebaptizari; quapropter cum Petrus illud faciens a Paulo poſteriore corrigitur .... quanto facilius, & fortius quod per univerſa Eccleſiæ ſtatuta firmatum eſt, vel unius Epiſcopi auctoritati, vel unius Provinciæ Concilio præferendum eſt.* Ante Auguſtinum vero Cyprianus idem ex iſto Apoſtoli Pauli facto intulit in Epiſt. ad Quintum: *Nam nec Petrus, quem primum Dominus elegit, & ſuper quem ædificavit Eccleſiam ſuam, cum ſecum Paulus de Circumciſione poſtmodum diſceptaret, vindicavit ſibi aliquid inſolenter, aut arroganter aſſumpſit, ut diceret ſe Primatum tenere, & obtemperari a novellis, & poſteris ſibi potius oportere, ſed conſilium veritatis admiſit, & rationi legitimæ, quam Paulus vindicabat facile conſenſit, ut non pertinaciter noſtra amemus, ſed quæ aliquando a fratribus, & collegis noſtris utiliter, & ſalubriter ſuggeruntur, ſi ſint vera, & legitima noſtra potius ducamus.* Ex quibus conficitur exemplo Petri doceri Epiſcopos omnes, nullo excepto, in errores prolabi poſſe, & ab aliis emendari. Id vero ad Romanos etiam Pontifices pertinere docet Pelagius II. in Epiſt. ad Iſtriæ Epiſcopos: *Debet*, inquit, *perpendere veſtra dilectio, quia prædeceſſorum noſtrorum in hac cauſa (trium capitulorum) conſenſus tanto poſt inanis non fuit, quanto prius duris contradictionum laboribus inſudavit: ſed his inſuper factum Petri, qui & Paulum ſuperat veſtra fraternitas ad memoriam reducat, diu quippe reſtitit, ne ad fidem gentes ſancta Eccleſia ſine circumciſione reciperet; diu ſe a converſarum Gentium communione ſubtraxit, Paulo atteſtante, qui ait, cum veniſſem Antiochiam in faciem ei reſtiti, &c. qui tamen ab eodem Paulo poſtmodum ratione ſuſcepta, dum quoſdam conſpiceret, qui Gentiles ad Eccleſiam venientes pondere ſervandæ circumciſionis onerarent: dicit cur tentatis Deum, imponentes jugum cervicibus diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus, nunquid, fratres dilectiſſimi, Petro Apoſtolorum Principi ſibi diſſimilia docenti debuit ad hæc reſponderi. Hæc quæ dicis audire non poſſumus, quia aliud ante prædicaſti. Si igitur in trium capitulorum negotio, aliud cum veritas quæreretur, aliud autem inventa veritate di-*

(*) Argumenta, quæ ad ſuam ſententiam adſtruendam in hac diſſertatione congerit Auctor non omnia ejuſdem ſunt roboris. Non vacat in ſingula inquirere; etenim de eodem iſthoc capite fuſe agunt Theologi Clariſſimi. Ceterum ipſemet Auctor fatetur pag. 336. *Romani Pontificis definitiones de fide, & moribus magni eſſe apud omnes momenti, & univerſam ſpectare Eccleſiam. Atque hinc ſinguli privatim Eccleſiæ magnam ejus definitionibus reverentiam præſtare debent.*

ctum eſt, cur mutatio ſententiæ huic ſedi in crimine objicitur, quam cuncta Eccleſia in ejus auctore veneratur.

§. II.

Idem probatur ex veteris Eccleſiæ diſciplina.

SEcundo, idem conficitur ex diſciplina Eccleſiæ in judicandis cauſis Eccleſiaſticis in alia diſſertatione a nobis expoſita, ex ea etenim luculenter demonſtratur ignotum fuiſſe per decem, & amplius ſæcula illud non errandi privilegium, quod Romano tribuitur Epiſcopo, nam ut abunde ibi probatum eſt, non pauca etiam de fide olim lata ſunt judicia, inconſulto Romano Pontifice, nec habitus eſt ille ſummus controverſiarum judex: Sed ſæpe ſæpius judicia ab ipſo lata in Conciliis præſertim œcumenicis, iterum examinata, & retractata ſunt: jam vero ſi extra controverſiam tunc fuiſſet Romani Pontificis infallibilitas, an credibile eſt ceteros Epiſcopos quidquam judicaturos fuiſſe abſque illius conſenſu, & auctoritate, aut aliquid ab ipſo judicatum retractaturos fuiſſe. Nam poſito quod infallibile ſit aliquod judicium, abſurdum eſt cauſam in eo terminatam iterum examinare, & judicare. Quid ergo neceſſe erat totius orbis Epiſcopos fatigari? Quid opus Eccleſias Paſtoribus orbari ad cogenda Concilia, quorum judicium non pluris fieri deberet, quam unius Romani Epiſcopi? nam e duobus infallibilibus judiciis, unum pluris altero fieri non poteſt, nec duo infallibilia judicia majorem habent auctoritatem quam unum; quod enim infallibile eſt omnem omnino meretur fidem, nec quidquam huic certitudinis ex illo judicio, licet infallibili accedit.

II. Verum id argumentum, quod ineluctabile eſt, majorem etiam lucem accipit ex his controverſiis, quas nonnulli Epiſcopi maxime Catholici cum Romanis Pontificibus habuerunt; nam ſi Romani Pontificis infallibilitas in judicando ab omnibus Catholicis tum fuiſſet agnita, ceteri Epiſcopi Catholici illius procul dubio judicio ceſſiſſent, & ab eo diſſentire nefas eſſe duxiſſent: ſic, verbi gratia, ſi tempore Victoris Romani Pontificis judicium infallibile habitum fuiſſet, ei non reſtitiſſent, non modo Aſiatici, ſed nec Iræneus, & ceteri orbis Epiſcopi, qui in illorum communione contra Romani Pontificis ſententiam permanſerunt. Similiter ſi tempore Stephani compertum fuiſſet Romanum Pontificem errare non poſſe, Cyprianus, & Africani Præſules, necnon Dionyſius, & alii Orientis Epiſcopi in Stephani ſententiam pedibus iviſſent, nec diſciplinam ſuam contra ejus auctoritatem mordicus retinuiſſent: & certe S. Auguſtinus hac de re agens, ſupponit eos illæſa fide, & charitate a Stephano diſſenſiſſe, quia res nondum fuerat ſupremo judicio, & infallibili determinata. *Fuit*, inquit lib. 2. de Bapt. c. 5. *aliquando de Baptiſmo dubitatio, qui diverſa ſenſerunt in unitate manſerunt, ea dubitatio procedente tempore perſpecta veritate ſublata eſt.*

III. Jam vero ſi Romani Pontificis judicium tempore Auguſtini habitum fuiſſet indeficiens, nonne Stephani judicio veritas perſpecta, & ſublata quæſtio dici debuiſſet?

IV. Denique ut alia mittam tempore Baſilii Magni judicium Romani Pontificis, etiamſi cum Epiſcopis Occidentalibus ſentiret, non habebatur infallibile. Nunquam enim ille (Baſilius) aut ceteri Orientales tres hypoſtaſes rejicere voluerunt, & eos probare, qui unam dicebant hypoſtaſim; quamvis id maxime urgerent cum Romano Pontifice Occidentales, nec alia conditione cum Meletio communionem habere vellent, quorum propterea typhum Baſilius acriter reprehendit.

V. Confirmatur idem ex Romanis Pontificibus, qui ad cauſas Eccleſiaſticas finiendas, Synodos petierunt convocari: ſic Liberius ad Athanaſii cauſam judicandam Synodum petiit a Conſtantio, Damaſus, & Occidentales petierunt Synodum fieri univerſalem ad res Orientis componendas. Siricius Bonoſum ad Concilium remiſit judicandum. Innocentius petiit Synodum fieri ad cauſam Chryſoſtomi examinandam. S. Leo ad Eutychis cauſam retractandam, reſcindendumque latrocinii Epheſini decre-

tum,

Digitized by Google

tum, Synodum univerſalem neceſſariam eſſe duxit. Mitto alios innumeros: quod ſi Romani Pontifices ſe in judicandis rebus fidei, aut morum infallibiles eſſe præſumpſiſſent, nunquam illas Synodos fieri petiiſſent, ſed judicium ſuum veluti ſupremum, & infallibile interpoſuiſſent.

VI. Confirmatur item hæc ratio multis Auguſtini teſtimoniis, in quibus aſſerit nullius Epiſcopi, aut etiam Synodi Provincialis judicium eſſe infallibile. Sæpiſſime id habes in libris ejus de Baptiſmo, cum obſervat nec Stephani, nec Cypriani judicio quæſtionem de rebaptizatione hæreticorum fuiſſe terminatam, ſed univerſalis Concilii, ac totius Eccleſiæ judicio. Hinc ibidem aperte pronuntiat omnes omnino Epiſcoporum litteras, & omnia omnino Concilia Provincialia, ne exceptis quidem Romanis, emendari poſſe a Conciliis majoribus. Speciatim vero hanc regulam Romano Pontifici eiuſque Synodo adaptat, lib. 2. ad Bonifac. c. 3. cum enim jactarent Cæleſtiani Romanum Pontificem Zoſimum Cæleſtii dogma approbaſſe, reſpondet primo Cæleſtium Zoſimo impoſuiſſe: deinde vero hæc addit. *Sed ſi, quod abſit, ita tunc fuiſſet de Cæleſtio, & Pelagio in Romana Eccleſia judicatum, ut illa eorum dogmata, quæ in ipſis, & cum ipſis Papa Innocentius damnaverat, approbanda, & tenenda pronuntiarentur, ex hoc potius eſſet prævaricationis nota Romanis Clericis inurenda.* Siccine loqueretur Auguſtinus, ſi credidiſſet Romanum Epiſcopum cum ſuo Clero non poſſe a fide deficere? Ceterum tunc temporis adeo perſuaſum erat Epiſcopis Africanis Romanum Pontificem non eſſe in judicando Spiritus ſancti adjutorio infallibilem, ut non dubitent id veluti certum proponere: *niſi forte*, inquiunt, *quiſquam eſt, qui credat unicuilibet noſtrum poſſe Deum inſpirare juſtitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium Sacerdotibus denegare.* Unus ille Epiſcopus, non alius eſt, quam Romanus, ad quem hæc verba diriguntur,

VII. Eadem eſt ferme ſententia Concilii 5. generalis collat. 8. tom. 5. Concil. colum. 562. & 563. unde hæc exſcripta ſunt,

VIII. *Licet Spiritus ſancti gratia circa ſingulos Apoſtolos abundaret, ut non indigerent alieno conſilio ad ea, quæ agenda erant, non tamen aliter voluerunt de eo, quod movebatur, ſi oporteret gentes circumcidi definire, priuſquam communiter congregati, divinarum ſcripturarum teſtimoniis unuſquiſque dicta ſua confirmaverunt, unde communiter de eo ſententiam protulerunt ad gentes ſcribentes, viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis: ſed & ſancti Patres, qui per tempora in ſacris quatuor Conciliis convenerunt, utentes communiter de exortis hæreſibus, & quæſtionibus diſpoſuerunt certo conſtituto, quod in communibus de fide diſputationibus, cum proponantur ex utraque parte, quæ diſcutienda ſunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacii: nec enim poteſt in communibus de fide diſceptationibus aliter veritas manifeſtari, cum unuſquiſque proximi adjutorio indiget.* Ex quibus cernere eſt iſtius Concilii Patribus fuiſſe perſuaſum veritatem alibi definiri non poſſe quam in Conciliis generalibus, nec ab ullo privato Epiſcopo etiam Romano quidquam circa fidem decerni poſſe, quod ita certum ſit ac ea, quæ in Conciliis definita ſunt.

§. III.

Idem probatur exemplis Romanorum Pontificum, qui de facto a fide, & veritate deviarunt.

Tertio, Pontificem Romanum indeficientis judicii privilegio non gaudere ad oculum demonſtratur exemplis Romanorum Pontificum, quos in quæſtionibus fidei, aut morum etiam conſultos, & decretalibus Epiſtolis Eccleſiam docentes, & proinde, ut loquuntur, ex Cathedra loquentes, a veritate deviaſſe certum eſt.

II. Primus eſt Eleutherius ſeu quiſquis alius Romanus Pontifex, quem teſtis eſt Tertullianus in lib. contra Praxeam litteras pacis miſiſſe ad Montaniſtas, & eas poſtea revocaſſe: verba Tertulliani hæc ſunt. *Nam idem Praxeas tunc Epiſcopum Romanum agnoſcentem jam prophetias Montani, Priſcæ, Maxillæ, & ex ea agnitio-*

ne pacem Eccleſiis Aſiæ, & Phrygiæ inferentem, falſa de ipſis Prophetis, & eorum Eccleſiis aſſeverando, & prædeceſſorum ejus auctoritates defendendo; coegit litteras pacis revocare jam emiſſas, & a propoſito recipiendorum chariſmatum conceſſare. Fuit ergo tunc temporis Romanus Pontifex, qui novas Montani prophetias approbavit, & per litteras Montaniſtis communionem impertiit, quas, errore cognito, revocare coactus eſt.

III. Secundus eſt Victor, qui temere in Aſianos Epiſcopos ſententiam excommunicationis tulit, & ideo acerbe reprehenſus eſt a ceteris Epiſcopis, ut ex Euſebio liquet. Quamvis autem res illa diſciplinæ tantum fuerit, nihilominus tamen graviter erravit, iſte Pontifex, qui ob rem, tam parvi momenti totum orbem laceraſſet, niſi ceterorum Epiſcoporum prudentia hujus temeritatem correxiſſet.

IV. Tertius eſt Stephanus, qui in oppoſitum Cypriano errorem videtur incidiſſe, docens quoslibet hæreticos a quacumque hæreſi venientes ſine iterato Baptiſmo ſuſcipiendos, quo omnium omnino hæreticorum baptiſmata, ſive in nomine Trinitatis, ſive ſecus collata approbavit: ita certe mentem ejus intellexerunt Cyprianus, & Firmilianus, ejuſque verba, id omnino ſonant: adde quod omnes fere hæretici, qui tunc exorti erant, exceptis Novatianis, de quibus nondum erat quæſtio, cum Trinitatem non agnoſcerent, in Trinitatis nomine minime baptizabant, ſed in baptiſmate abſurdis utebantur quibuſdam formulis, ut videre eſt apud Irenæum. Cum ergo omnes, aut fere omnes hæretici, qui a Chriſto ad Stephanum uſque exorti erant, in Trinitatis nomine minime baptizarent; Stephanus autem a quacunque hæreſi venientes ſine iterato baptiſmo ſuſceperit, quid aliud inde inferri poteſt; niſi eum illorum, qui in Trinitatis nomine minime baptizabant, rata habuiſſe baptiſmata, qui error eſt Cypriani errori oppoſitus, quem tamen ille, ita acriter defendit, ut Cyprianum, & alios aliter ſentientes a communione Eccleſiaſtica ſummovere ſit conatus.

V. Quartus eſt Liberius, qui non tantum Athanaſii damnationi, ſed & fidei formulæ hæreticæ ſubſcripſit: quænam autem, illa fuerit fidei formula, cui ſubſcripſit, hic ego inquirere nolo. Unum hoc mihi ad propoſitum ſufficit, antiquos pro certo habuiſſe Liberium hæreticæ fidei formulæ ſubſcripſiſſe, & Arianæ perfidiæ conſenſiſſe. Hoc autem manifeſtum eſt, ex Hilarii teſtimonio, qui ſæpius in fragmentis formulam illam, cui ſubſcripſit, Arianam perfidiam vocat, atque identidem Liberio anathema dicit: unde patet eam formulam, cui ſubſcripſit Liberius, primam non eſſe Sirmienſem, utpote quam Hilarius defendit, ac velut Catholicam exponit. Similiter Hieronymus in Chronico ſcribit Liberium hæreticæ pravitati ſubſcripſiſſe, atque omnes antiqui uno ore de lapſu Liberii, velut de apoſtaſia a fide loquuntur, & ſane, ita verum eſt hæreticam fuiſſe formulam, cui ſubſcripſerat in exilio Liberius, quæque ipſi a Demophilo fuerat oblata, ut hujus ſubſcriptionis occaſione Ætiani ſparſerint in vulgus Liberium diſſimilem Patri Filium agnoviſſe, quæ res movit eos, qui Semiariani dicebantur, ut ab eo Sirmium reverſo exigerent, ut Filium Patri natura ſimilem ſcripto profiteretur. Nam bis ſubſcripſit Liberius, primum quidem in exilio fidei formulæ ſibi a Demophilo oblatæ, quæ quidem procul dubio Ariana prorſus erat, nam Demophilus Arianam hæreſim palam profiteri non verebatur: huic autem cum ſubſcripſiſſet, ſcripſit ad Orientales litteras obteſtans eos, ut quoniam in omnibus Demophilo, & Orientalibus conſenſerat, apud Imperatorem efficiant, ut ab exilio revocetur, & ad Eccleſiam ſuam redeat. Evocatus itaque Sirmium Liberius occurrit ibi Synodi Ancyranæ Legatis, qui quoniam Ætiani in vulgus ſparſerant, Liberium Filium Patri diſſimilem profiteri, eo quod conſubſtantialis vocabulum damnaſſet, ab eo exegerunt, ut tomo formularum ſubſcriberet, utque Filium natura Patri ſimilem profiteretur. Ita rem narrat Sozomenus lib. 4. Hiſt. c. 15. cui conſentiunt antiqua monumenta, quæ reperiuntur in fragmentis Hilarii, unde liquet Liberium ab hæreſi liberari non poſſe.

VI. Quintus eſt Zoſimus, qui Cæleſtii hære-

Digitized by Google

hæretici libellum Catholicum eſſe pronuntiavit, eumque datis ad Africanos litteris comprobavit: nam etſi errorem Cæleſtii non approbaverit Pontifex, attamen ejus de peccato originali dubitationem procul dubio approbavit; ita Aug. lib. 2. ad Bonif. c. 3. *Quænam tandem*, inquit, *querela venerandæ memoriæ Papæ Zoſimi, quæ interlocutio reperitur, ubi præceperit, credi oportere ſine ullo vitio peccati originalis hominem naſci, nuſquam prorſus hoc dixit, nuſquam omnino conſcripſit, ſed cum hoc Celeſtius in ſuo libello poſuiſſet inter illa dumtaxat, de quibus ſe dubitare, & inſtrui velle confeſſus eſt in homine acerrimi ingenii, qui profecto ſi corrigeretur, plurimis profuiſſet, voluntas emendationis, non falſitas dogmatis approbata eſt, & propterea libellus ejus Catholicus dictus eſt, quia, & hoc Catholicæ mentis eſt, ſi qua forte aliter ſapit, quam veritas exigit, non ea certiſſime definire, ſed detecta ac demonſtrata reſpuere*. Ita primum Auguſtinus excuſare conatur factum Zoſimi probantis libellum Cæleſtii, qui dubitationem de peccato originali præferebat. Deinde vero huic reſponſioni parum fidens hæc addit. *Sed ſi*, quod abſit, *tunc fuiſſet de Celeſtio vel Pelagio in Romana Eccleſia judicatum, ut illa eorum dogmata, quæ in ipſis & cum ipſis Papa Innocentius damnaverat, approbanda, & tenenda pronuntiarentur, ex hoc potius eſſet prævaricationis nota Clericis Romanis inurenda*. Hæc Auguſtini reſponſio nodum plane ſolvit, necnon Pontificem, & Eccleſiam, quæ Romæ eſt, a fide majorum deficere poſſe ſupponit.

VII. Sextus eſt Honorius, qui a Sergio Patriarcha conſultus Monothelitarum errorem decretali Epiſtola definivit, & propterea a Synodo ſexta œcumenica non ſemel anathemate percuſſus eſt, nec tantum damnatur, ut fautor hæreſeos, ſed ut illius reus & ex Epiſtola convinctus ſic act. 13. damnatur ejus Epiſtola, ut contraria rectæ fidei, & hæreticorum doctrinæ conſentanea p. 944. his verbis: *Retractantes Dogmaticas Epiſtolas, quæ tanquam a Sergio ſcripta ſunt tam ad Cyrum, quam ad Honorium quondam Papam antiquæ Romæ. Similiter, & Epiſtolam ab illo, id eſt Honorio, reſcriptam ad eundem Sergium, haſque invenientes alienas exiſtere ab Apoſtolicis Dogmatibus, & a definitionibus ſanctorum Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, ſequi vero falſas doctrinas hæreticorum, eas omnimodo abjicimus:* Si quis ab hæreſi excuſare velit Epiſtolam Honorii, is pariter Epiſtolas Sergii poteſt excuſare, deinde de Honorii Epiſtola non ſecus ac Sergii dicitur, *quod aliena exiſtas ab Apoſtolicis Dogmatibus, & a definitionibus Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, & quod ſequatur doctrinas hæreticorum*. Nec eſt quod dicat Garnerius hic mentionem nullam eſſe de una Chriſti voluntate, ſed tantum generatim de falſis doctrinis; agebatur enim in illa Synodo tantum de Monothelitarum dogmate: cum ergo Epiſtola Honorii jungitur Epiſtolæ Sergii, & ambæ damnantur quaſi abhorrentes ab Apoſtolicis Dogmatibus, de alio Dogmate id non poteſt intelligi, quam de una Chriſti voluntate. Nam quod addit Garnerius, abhorrere Epiſtolam Honorii a doctrina Apoſtolorum, non in fide ſicut Epiſtolam Sergii, ſed in conſtantia, & fortitudine, a mente verbiſque Synodi prorſus abhorret, nec quiſquam cordatus huic unquam aſſentietur expoſitioni, eamque refellit id, quod ſequitur in eodem loco, ubi Patres ita loquuntur. *Cum his vero ſimul projici a vultu Dei Eccleſia Catholica, ſimulque anathematizari prævidimus, & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ eo quod invenimus per ſcripta, quæ ab eo facta ſint ad Sergium, quia in omnibus mentem Sergii ſecutus eſt, & impia dogmata confirmavit*. Hinc p. 972. Epiſtolæ Honorii lectæ in Concilio: *Non ſecus ac ceteræ chartæ, & litteræ hæreticorum igni addicuntur, eo quod, inquiunt Patres, cognovimus in unam ipſam, eandemque impietatem tendere, cum ſcriptis hæreticorum*, Act. 8. pag. 1024. ait Synodus, dæmonem per organa ſua, id eſt, *Teodorum, Sergium, Pirrhum, Paulum, Honorium, & Cyrum, atque Marcianum, & Stephanum Eccleſiæ continenter erroris ſcandala excitare, unius voluntatis, & operationis in duabus naturis Chriſti hæreſim in populum ſpargendo*.

VIII. In Proſphonetico ad Imperatorem eadem

eadem actione pag. 1033. anathematizatur Honorius cum ceteris hæreticis: *Utpote*, inquit Synodus, *qui eos in omnibus ſecutus eſt*. Mitto alia loca innumera, in quibus Honorius una cum ceteris Hæreticis anathemate percutitur, nulla facta mentione cur damnetur, quod vel unum ſufficeret ad probandum eum fuiſſe hæreticum.

IX. Quantum vero iſtud argumentum adverſarios premat, ex eo videre eſt, quod Baronius vir acerrimi judicii non alia ratione ſeſe ab eo expedire poſſe judicavit, quam ſcribendo acta Concilii eſſe adulterata: Sed hujus opinionem nunc omnes rident, & actorum his in locis *γνησιότητα* nullus non agnoſcit: Quapropter alii eo confugiunt, ut dicant Honorium fuiſſe damnatum non ut hæreticum; ſed tantum eo quod hæreſim naſcentem negligendo, ac connivendo foverit. Verum ſi hæc fuiſſet Concilii mens, cur nunquam Honorium a ceteris hæreticis diſtinxiſſet, cur ubique eodem anathemate iiſdem verbis, tum illius perſonam, tum ejus Epiſtolas confixiſſet: durum id, & odioſum, diverſis longe criminibus eandem pœnam infligere. Quid quod verba Concilii hunc ſenſum habere non poſſunt, quis enim patiatur de eo, qui hæreſi non conſenſerit, ſed tantum illam, non ea qua par eſt diligentia compreſſerit, illa dici, quæ de Honorio ſexta Synodus habet, *quod ejus epiſtola ſit contraria Apoſtolicis dogmatibus*, *quod ſequatur doctrinas hæreticorum*, *quod per ſcripta inveniatur mentem hæreticorum in omnibus ſequi*, *& impia dogmata confirmare*, *& in unam eandemque impietatem tendere*, *unius voluntatis*, *& unius operationis hæreſim in vulgus ſpargere*, & alia ſimilia, quæ dici non poſſunt, niſi de eo, qui hæreſi plane conſentit. Maneat ergo perſuaſum fuiſſe ſextæ Synodo Honorium in ſuis Epiſtolis hæreſim Sergii aperte docuiſſe.

X. Ipſæ vero Epiſtolæ ſi legantur hæreſim Monothelitarum omnino ſapiunt, nam in iis Honorius unam profitetur Chriſti voluntatem, & de duplici Chriſti operatione, aut voluntate ſileri vult, & quod Monothelitarum præcipuum erat dogma, totiuſque hæreſeos principium, *dicit Jeſum operatum eſſe divina*, *media humanitate*, *& humana plene a divinitate*; Nam Monothelitæ aiebant humanam in Chriſto naturam eſſe divini verbi inſtrumentum, quod tantum ageretur: Excuſatur equidem Honorius eo quod rationem reddens cur unam dicat voluntatem, excludere tantum videatur eam, quæ ex originis vitio in nobis eſt: Verum hac etiam ratione utebantur Monothelitæ, ſtatuentes omnem voluntatem humanam ex peccato eſſe, & ad peccatum eſſe proclivem: Unde non mirum ſi Honorius ut probaret voluntatem humanam in Chriſto nullam eſſe, hanc rationem reddit, *Quia a divinitate aſſumpta eſt noſtra natura*, *non culpa*. Et licet Joannes, ac Maximus aliter ejus verba interpretentur, ſic tamen illa intellexit totus Oriens, imo & ipſa Eccleſia Romana, quæ in veteri Breviario in feſto Leonis II. hæc ad tertiam quartamque lectionem legebat. *Hic ſuſcepit ſanctam ſextam Synodum*, *quæ nuper per Dei providentiam in regia urbe celebrata eſt . . . . in qua Synodo condemnati ſunt Cyrus*, *Sergius*, *Honorius*, *Pyrrhus*, *Paulus*, *& Petrus*, *necnon Macarius cum diſcipulo ſuo Stephano*, *ſed & Polychronius*, *novus Simon*, *qui unam voluntatem*, *& operationem in Domino Jeſu Chriſto dixerunt*, *vel prædicaverunt*, *&c.* nec vero pugnat cum illius Breviarii teſtimonio Leonis ipſius ſecundi auctoritas. Quem nonnulli putant Honorium eo tantum nomine accuſare, quod negligentia ſua errorem Monothelitarum foverit: Utrumque enim in Honorio reprehendi merito potuit, & quod a fide deviarit *ipſe*, & quod alios deviantes non correxerit; Utrumque dicit Leo II. Epiſtola ad Imperatorem Conſtantium, *necnon*, inquit, *& Honorium anathematizamus*, qui hanc Apoſtolicam Eccleſiam non Apoſtolicæ traditionis doctrina illuſtravit, ſed prophana traditione immaculatam maculari permiſit. Ita etiam Conſtantius in Edicto: *Anathematizamus qui novorum Dogmatum auctores*, *& fautores ſunt*, *Theodorum*, *Sergium*, *&c. atque etiam Honorium horum fautorem*, *adjutorem*, *& confirmatorem hæreſis*, *& alias ad hæc Honorius hujuſmodi hæreſeos confirmator*, *qui etiam ſibi ipſe pugnat*, *&c.* Ita non tantum Honorius hæreſim Monothelitarum naſcen-

Digitized by Google

naſcentem comprimere neglexit, non tantum Sergii, & aliorum hæreticorum perſonis favit; ſed & ipſius hæreſeos fautor, & confirmator fuit ex mente Leonis, & Conſtantini, quam perperam alio trahunt plerique, non diſtinguentes inter fautorem hæreticorum, & hæreſeos. Qui perſonæ tantum hæreticorum fautor eſt, poteſt non eſſe hæreticus, at qui fautor, & confirmator eſt hæreſeos, qualis fuit Honorius, is non poteſt non eſſe hæreticus: ruit ergo vana illa diſtinctio, qua ſola poteſt Honorius ab hæreſeos crimine cum nonnullo colore vindicari.

XI. Porro exemplum iſtud Honorii, & alia, quæ ſuperius adduximus, probant Romanos Pontifices etiam ut Pontifices; atque ut aiunt ex Cathedra loquentes erroribus obnoxios eſſe poſſe: nam in exemplis propoſitis cernere eſt eos conſultos univerſam Eccleſiam docentes litteris, & ſcriptis publicis animo definiendi emiſſis a veritate, & fide deviaſſe.

XII. Denique Joannis XXII. exemplum in medium poteſt adduci, qui Pontifex, tum prædicationibus publicis, tum etiam litteris, & ſcriptis, & legationibus conatus eſt ſuum de medio animarum poſt mortem ſtatu errorem in Eccleſiam univerſam inducere, & contrarium ſentientes a ſua opinione demovere. Rem ſic narrat Continuator Nangii ad annum 1333. *Hoc anno 1333. cum prædicatio, qua dictus Dominus Joannes Papa, in qua publice, ut ferebatur, dixerat, quod animæ decedentium in gratia non vident Deum per eſſentiam, nec ſunt perfecte beatæ uſque poſt reſurrectionem corporum (quod dictum multos ſcandalizaverat) tacebatur publice tamen apud Avenionem, ubi Papa tunc reſidebat, iſtud dictum a pluribus ab aliquibus, & maxime a quibuſdam Cardinalibus ob favorem, ab aliis propter timorem prædicti Pontificis. Nam quemdam fratrem Prædicatorem, qui contra iſtud dictum ſive errorem iſtum prædicaverat, in carcerem fecit poni: Pariſiis autem ut a magiſtris, & tota Theologiæ Facultate approbaretur, miſſi ſunt a latere ipſius Papæ duo Magiſtri in Theologia, qui ſibi in opinione ſua conſentiebant ..... ut Magiſtros Pariſienſes ad opinionem ſuam adducerent, ſed ita Dei gratia non contigit*. Narrat deinde quemadmodum hæc opinio ab illis propoſita fuerit Facultati; & repetit dein quomodo coram Rege a decem Magiſtris fuerit damnata; denique vocatos ait Rege omnes Magiſtros in Vincennas, miſſamque ab eo ad Papam Epiſtolam, qua mandatur, ut *ſententiam Magiſtrorum Pariſienſium teneat, qui melius ſcirent, quid deberet teneri, & credi in fide, quam Juriſtæ aut alii Clerici*.

XIII. Tum per litteras petiit Pontifex ut liceret Baccalariis utramque opinionem defendere, his acceptis tribus vicibus congregata Facultas opinionem Joannis improbavit, & vetuit eam defendi: Eadem habet Petrus Alliacus Cameracenſis horum fere oculatus teſtis ann. 1406. In oratione ad Regem: *Quand l'on traita l'erreur Joannis Papæ XXII. de Viſione beata Rex Franciæ, qui étoit au Bois de Vincennes, envoya par devers la Faculté de Theologie, non mie par devers l'Univerſité, & luy envoya-t'on a Vincennes la Faculté vingt-neuf Maitres, & l'appointement qu'ils firent, il l'executa, & manda lors Joanni Papæ 22. qu'il ſe revoquât, ou qu'il le feroit ardre*.

XIV. *Item Joannes Gerſo in ſerm. de feſto Paſchatis: propter quod inſuper apparet falſitas doctrinæ Papæ Joannis XXII., quæ damnata fuit cum ſono Buccinarum vel tubarum coram Rege Philippo*.

XV. Gobelinus Coſmodromii ætat. 6. cap. 71. *Joannes XXII. poſtquam ſenex effectus eſt deſipuit prædicans animas ſeparatas non videre eſſentiam divinam ante diem judicii, contra quem Thomas Walleis de Ordine Prædicatorum ſe exponens periculo propter fidem Catholicam publice prædicavit; itaque propter hoc Papa miſit eum in carcerem, & ibidem fame cruciatus eſt. Papa anno 20. Ludovici in extremis conſtitutus ad inſtantiam quorumdam amicorum ſuorum prædictum errorem revocavit*.

XVI. Longius in Monaſterio Ciſtercienſis Chronic. *Thomas de Valas prædicavit Avenione contra Papam Joannem propter errorem ejus de cæcitate animarum*. Joannes antequam migraret e vita revocavit errorem, verba revocationis ſunt: *Et ſi forſan*

in

Digitized by Google

in prædictis ſermonibus, collationibus aliqua diximus, quæ ſcripturæ ſacræ quovismodo eſſent, vel viderentur obvia, ea revocamus expreſſe.

XVII. Ex his, & aliis, quæ huc afferri poſſent teſtimoniis conſtat Joannem XXII. non tantum in eo errore fuiſſe animas ſanctorum beatitudine non frui ante judicii diem, ſed etiam nihil non molitum eſſe, ut errorem iſtum tota Eccleſia, ac præcipue Gallicana amplecteretur; atque ob eam rem Legatos a latere cum litteris in Galliam miſiſſe, & forte multos Gallos in eam ſententiam traxiſſet, niſi Facultatis noſtræ auctoritas obſtitiſſet. Habemus ergo in iſto Pontifice exemplum, quo manifeſte probatur Papam Romanum etiam cum Eccleſiam docere intendit, errorem poſſe tanquam fidei dogma proponere, ac proinde ruit Romani Pontificis ex Cathedra loquentis, hoc eſt, Eccleſiam docentis infallibilitas.

§. IV.

Ex recentiorum Pontificum pugnantibus inter ſe definitionibus rejicitur infallibilitas.

VEritas cum una ſit nunquam poteſt ſecum invicem pugnare, nec poteſt aliquo tempore falſum eſſe, quod aliquando verum fuit. Ubi ergo occurrunt Pontificum pugnantes inter ſe definitiones, neceſſe eſt ex iis alteram a vero eſſe alienam. Hoc autem Pontificibus recentioribus uſu ſæpe veniſſe, ut contraria definirent, haud ignorant qui in jure Canonico paulum verſati ſunt. Duo hujus rei exempla paulo vetuſtiora referuntur ab Almaino in tractatu de auctoritate Eccleſiæ his verbis: *Secundo*, inquit, *Innocentius III. & Cæleſtinus determinaverunt contraria ſuper iſta propoſitione: uno conjugum ad hæreſim tranſeunte, alter qui remanet in fide, poteſt ad ſecunda vota tranſire, determinatio Innocentii III. quod non poteſt, ponitur in capite quarto de divortiis, determinatio Cæleſtini ut dicit Gloſſa in eodem capite olim ponebatur in Decretalibus de converſione conjugatorum in fine. Tertio*, pergit idem, *alii Pontifices ſtatuerunt contra Evangelium, ut Pelagius, qui fecit conſtitutionem quod omnes Subdiaconi Siciliæ a ſuis uxoribus abſtinerent, quas in minoribus ordinibus duxerant ut ab officio ceſſarent, quam quia erat iniqua, & contra Evangelium, retractavit Gregorius primus ejus ſucceſſor, ut patet 31. diſtinct. c. ante triennium in textu, & Gloſſa: ſi enim potuerit judicialiter ſtatuere contra Evangelium, ita & definire.*

II. Innocentius IV. in caput Presbyter de Sacramentis non iterandis, ait *formas Sacramentorum poſt Apoſtolos eſſe inventas, & ab Eccleſia ordinatas. De ritu inquit Apoſtolico invenitur in Epiſt. ad Timotheum, quod manum imponebant ordinandis, & orationem fundebant, aliam autem formam non legimus ab eis ſervatam, unde credimus, quod niſi eſſent formæ poſtea adinventæ, ſufficeret ordinatori dicere: ſis Sacerdos, vel alia æquipollentia verba: ſed ſubſequentibus temporibus formas, quas ſervantur Eccleſia ordinavit:* Hæc Pontificis hujus ſententia adverſatur Eugenii IV. definitioni, & vulgatæ ſcholaſticorum opinioni.

III. Similiter Stephanus II. conſultus reſpondens, & Decretalem condens, ac proinde ex Cathedra loquens de Baptiſmo in vino collato, ſic ſtatuit c. 11. Epiſt. *Si in vino quis propterea quod aquam non inveniebat omnino periclitantem infantem baptizavit, nulla ei exinde adſcribitur culpa. Infantes ſic permaneant in ipſo baptiſmo, nam ſi aqua adfuit præſens, ille Presbyter excommunicetur, & pœnitentiæ ſubjiciatur.* Hæc definitio adverſatur contrariæ Eugenii IV. in reſponſis ad Conſulta Bulgarorum ſanctioni, & Eccleſiæ univerſæ diſciplinæ.

IV. Aliud hujuſmodi contradictionum in Romanis Pontificibus exemplum admodum facetum nobis ſubminiſtrat Franciſcanorum de paupertate contentio, quæ Pontifices quoque inter ſe commiſit: quippe cum Franciſcanis quibuſdam veniſſet in mentem, omnem omnino rerum ad uſum pertinentium proprietatem abjicere curarunt, ita Franciſci Regulam a Gregorio IX. anno 1230. explicarunt ut nulla omnino proprietas ipſis, ſive in communi, ſive in ſpeciali competere deberet. *Dicimus*, inquit iſte Pontifex, *quod neque in communi,*

Digitized by Google

ni, neque in ſpeciali debent proprietatem habere, ſed utenſilium, & librorum, & eorum mobilium, quæ licet habere, eorum uſum habeant . . . . nec vendi debent mobilia, vel extra ordinem commutari, aut alienari quoquomodo, niſi Eccleſiæ Romanæ Cardinalis, qui fuerit Ordinis Gubernator, Generali, ſeu Provincialibus Miniſtris auctoritatem ſuper hoc præbuerit, vel aſſenſum.

V. Poſt hæc Innocentius IV. *rerum quarum* uſus minoribus conceditur proprietatem ad Sedem Apoſtolicam ſpecialiter pertinere declaravit anno 1245. Itemque Alexander IV. anno 1254. decrevit loca Fratrum ad Pontificem, & Sedem Apoſtolicam ſpecialiter pertinere: cum vero hujuſmodi proprietatis abdicationem quidam irriderent, Nicolaus III. in Decretali exiit, eos velut errantes damnavit, & excommunicatione perculit, *Dicimus*, inquit, *quod abdicatio proprietatis hujuſmodi omnium rerum non tam in ſpeciali quam etiam in communi meritoria eſt, & ſancta, quam & Chriſtus viam perfectionis oſtendens verbo docuit, & exemplo firmavit, quamque primi fundatores militantis Eccleſiæ, prout ab ipſo fonte hauſerunt volentes perfecte vivere per doctrinæ, & vitæ exempla in eos derivarunt. Aliter ſentientes excommunicationis ſententiæ, quam nunc in ipſos proferimus ſe noverint ſubjacere, a qua per neminem niſi per Romanum Pontificem poſſint abſolvi:* Ita occaſione contentionis Franciſcanorum, Innocentius dogma condit de abdicatione proprietatis omnium rerum, eoſque, qui illam meritoriam aut ſanctam eſſe negarent proſcribit, idque tam diſertis verbis adhibita etiam ſacrarum litterarum auctoritate decernit, ut facile intelligatur eum habuiſſe in animo univerſam Eccleſiam docere, ac rem ex Cathedra definire. Hujus ſucceſſor Martinus IV. in Bulla data 10. Kal. Februarii anno 1282. *pariter ſtatuit ad Eccleſiam Romanam omnium rerum mobilium, & immobilium, quibus fratres uti poſſunt, jus, proprietatem, & dominium nullo modo ſpectare.* Idem decernit Nicolaus IV. anno 1298. ac demum Clemens V. in Concilio Viennenſi circa ann. 1311. eadem, quæ anteceſſores ſui declaraverant confirmat conſtitutione ſatis prolixa, quæ inter Clementinas legitur, cujuſque principium eſt *Exivi;* ita ſeptem Romani Pontifices non modo approbarunt eos Franciſcanos, qui illarum, quibus utebantur rerum proprietatem abdicabant, eamque Pontifici ultro largiebantur, ſed & eos, qui iſtud improbarent damnare non dubitarunt.

VI. At e contra Joannes XXII. qui Clementi ſucceſſit Minores quoſdam, qui fratres de paupere vita, necnon Biſocchi, ac Beguini dicebantur, ſeque D. Franciſci regulam ad litteram ſervare profitebantur, damnavit, & abolevit, conſtitutione, cujus initium ſancta Romana Eccleſia, necnon altera Directorio Inquiſitorum inſerta, quæ incipit glorioſam Eccleſiam, utraque anno ipſius 2. data, tunc ait Eymericus quatuor fratres hujuſmodi velut hæretici apud Maſſiliam anno 1318. per Inquiſitorem hæreticæ pravitatis, velut hæretici condemnati ſunt, & flammis addicti, qui ab eorum collegis tanquam Martyres honorati ſunt: Porro præcipua cauſſa, quæ Joannem XXII. in iſtos exacerbaverat, hæc erat quod Nicolai III. de proprietate bonorum, quibus utebantur ſententiam mordicus retinerent. Hinc 7. Kal. Aprilis anno 1322. conſtitutionem (*quia nonnumquam*) promulgavit, qua ſuſpendit excommunicationis ſententiam a Nicolao latam, in eos, qui decretalem ſuam *Exiit*, aliter quam littera ipſa ſonat exponerent, aut aliquid in ea declaratum in dubium revocarent: At ex alia parte Michaël Ceſenas Generalis Minorum, Gulielmus Provincialis, & alii Conſtitutionem Nicolai III. tueri cœperunt, & contrariam ſententiam velut hæreticam oppugnare: tum Joannes ut eos proſcriberet, conſtitutionem *Cum inter*, emiſit, in qua fundamentum opinionis Nicolai velut hæreticum, & erroneum proſcribit *declarans erroneum, & hæreticum eſſe pertinaciter aſſerere, quod Chriſtus, ejuſque Apoſtoli, nec in ſpeciali, nec in communi aliqua, nec hæc ipſa vendendi, vel donandi jus habuerint.* Deinde in alia Extravaganti *ad conditorem* declarat e translato, & recepto per Nicolaum III. in Romanam Eccleſiam, rerum quæ Minori-

bus conſerentur dominio, ſervato tamen ab iis uſu, nihil commodi Romanis Pontificibus accedere, nec propterea ſratres fieri pauperiores. *Cum*, inquit, *nec intentio reſervantis, nec fratrum ipſorum fuerit, quod ad quemcumque alium, quam ad fratres dictarum rerum perveniret compendium*. Cum vero ſratres minores a Nicolai ſententia minime propter hæc diſcederent, iterum Joannes novam edidit ſanctionem (*quid quorumdam*) anno 1324. promulgatam, ubi maniſeſte illam Nicolai III. de expoliatione Chriſti, & Apoſtolorum doctrinam *peſtiferam, erroneam, damnatam doctrinam, & hæreſim, ac blaſpemiam Catholicæ fidei inimicam pronuntiat, omnes, & ſingulos, qui eam docuerint verbo, vel ſcripto, vel in poſterum docturi, & deſenſuri ſunt hæreſeos damnat, ac tanquam hæreticos contumaces, Romanæque Eccleſiæ rebelles ab omnibus haberi mandat*. Hinc Nicolaus Eymericus in Hiſpania Tarraconenſi Inquiſitor creatus, 20. circiter annis poſt obitum Joannis XXII. Fratrum Minorum Joanni adverſantium, quos ſraticellos, ſeu ſratres de paupere vita appellat, errores recenſens, director p. 2. q. 51. *Primus*, inquit, *error, & hæreſis eſt, quod Dominus Jeſus Chriſtus in quantum fuit homo, & ejus Apoſtoli nihil habuerunt in proprio, nec in communi; quia fuerunt perfecti pauperes in mundo. Secundo quod dicunt hanc eſſe perfectam Evangelicam paupertatem videlicet, nihil habere in proprio, nec in communi*. Item Antoninus, qui Eymerico paulo recentior eſt eorumdem fratricellorum mentionem faciens, ait ſummæ Theologi p. 4. tit. 11. c. 7. §. 5. *in Extravagantibus Joannis XXII. Determinatur pro hæreſi habenda opinio eorum, qui dicuntur fratricelli, ſeu fratres de opinione dicentium Chriſtum nihil habuiſſe cum Apoſtolis proprium, nec in particulari, nec in communi, etiam rerum mobilium: ſed ſolum nudum uſum facti eorum, quibus utebatur ſibi conceſſis per eleemoſinam, vel alium modum, cum tamen Joannis IV. dicatur, quod diſcipuli ejus iverunt in civitatem ad emendum cibum, & Joannis XIII. quod Judas habebat loculos, &c. multi pertinaces in dicta opinione fuerunt combuſti*.

VII. Ex his autem ut ad propoſitum noſtrum revertamur abunde liquet Romanos Pontifices etiam ſolemniter aliquid definientes errori obnoxios eſſe, cum enim Nicolaus, & Joannes contrarium plane definiant, atque huic videatur hæreticum, quod ab illo determinatum eſt, neceſſe eſt alterutrum eorum non modo in errore verſari, ſed & errorem ſolemniter definiviſſe.

VIII. Et certe Joannes ultro agnovit ſtare non poſſe ſuam definitionem cum inſallibilitate Pontificia, cum enim Michaël Generalis Minorum cum aſſeclis ſuis Joanni *objiceret; quod in his, quæ pertinent ad fidem, & mores, determinatum ſemel per ſummum Pontificem non poteſt per alium revocari*, reſpondit pro Joanne Cardinalis, qui poſtea Pontiſex eſt creatus, dictuſque Benedictus XII., id ſalſum eſſe, cum exemplis pluribus conſtet, quod illud, quod circa fidem, & mores *male determinatum eſt, per unum Papam, vel Concilium, poteſt per alium perſpecta melius veritate corrigi, & emendari, & ideo non eſſe mirum, ſi dominus Joannes diligenti deliberatione cum multis peritis in Theologia, & in utroque Jure habita revocavit, quæ male dixerat D. Nicolaus de Chriſti, & Apoſtolorum paupertate:* Hæc reſert Eymericus Direct. p 2. q. 17. itaque fruſtra Bellarminus Pontificem utrumque conciliare conatur lib. 4. c. 14. de Romano Pontifice, cum ultro Joannes agnoſceret ſe Nicolai III. ſententiæ adverſari: nec eſt quod dicat Bellarminus Joannem non negare Chriſtum aliquando nihil habuiſſe proprii, nec in ſpeciali, nec in communi, ſed negaſſe quod ſemper talem vitam egerit. Non eſt, inquam, quod Bellarminus hoc pacto velit contradictionem inter Nicolaum, & Joannem aut tollere, aut ſaltem lenire: nam primo Joannes XXII. exappropriationem, ſeu abdicationem dominii in rebus, quæ uſu conſumuntur impoſſibilem eſſe putavit: *Cum*, inquit, *in ipſo actu res conſumatur hujuſmodi ac in ipſius rei exerceatur ſubſtantia, nec ſine ipſius conſummatione eſſe valeat*. At Nicolaus eam poſſibilem eſſe arbitrabatur. Secundo, Joannes XXII. hujuſmodi abdicationem inutilem eſſe ſanxit

Digitized by Google

xit, quippe ex qua nihil commodi accederet Romanæ Eccleſiæ, nihil incommodi fratribus minoribus, qui nec propterea fuerint pauperiores.

IX. At e contra Nicolaus II. eam ſanctam, & meritoriam eſſe ſanxit, in eaque perfectionem paupertatis conſiſtere definivit, & contrarium ſentientes proſcripſit. Tertio Joannes hæreticum, & blaſphemum eſſe ait dicere Chriſtum, & Apoſtolos non habuiſſe proprietatem aliquarum rerum, ſive in communi, ſive in particulari. At Nicolaus dicit Chriſtum, & Apoſtolos verbo, & exemplo hujuſmodi abdicationem docuiſſe. Quarto Joannes non ſolum damnat, ut hæreticos, ſed & igni addici jubet eos fratres, qui abdicationem hujuſmodi pertinaciter profiterentur: Nicolaus vero cum ſex aliis Pontificibus hoc inſtitutum commendat, laudat, approbat.

X. Aliud exemplum nobis præbet diſſidium inter Clementem V. & Bonifacium VIII. Hic enim Extravaganti *unam ſanctam*, veluti fidei articulum definivit, Reges ſuæ ſedi in temporalibus ſubeſſe; ille vero eam conſtitutionem revocavit in capite *Meruit de privilegiis*. Sed de hoc diſſidio agemus diſſertatione ultima, qua conſtabit Bonifacii ſententiam cum recta, & ſana fide manifeſte pugnare.

XI. Denique, ut alia plura ejuſmodi exempla omittam, quæ Decretales, & Bullas Pontificum legentibus paſſim occurrent, ſic ſecum invicem pugnant Sixtus V. & Clemens VIII. circa Bibliorum correctionem: Sixtus enim in bulla editioni Bibliorum præfixa, hanc ſuam vulgatæ editionem emendatiſſimam eſſe, & priſtinæ puritati reſtitutam ſanxit: nihilominus tamen Clemens VIII. cum multos in illa editione errores relictos deprehendiſſet, illam ſimul cum bulla jam promulgata ſuppreſſit, & novæ editioni emendatiori conficiendæ operam poſuit, quæ innumeris pene in locis a Sixtina diſſidet: ergo vel hic de novo Biblia corrigendo, vel ille ſuam editionem emendatiſſimam, & priſtinæ puritati reſtitutam eſſe pronuntiando, in negotio maximi ad religionem momenti, a veritate deviavit.

§. V.

Ex Romanorum Pontificum confeſſione probatur eos non habere indeficientis judicii privilegium.

SI Romani Pontifices indeficientis judicii privilegio fruerentur, nulli eſſent, qui de eo ſecuri magis eſſent quam ipſimet Pontifices, quippe qui illius eſſent conſcii; at ſi conſulantur, tantum abeſt ut illud non errandi privilegium in ſeipſis agnoſcant, ut e contra ultro ſuam ipſi confiteantur infirmitatem, ſeque non ſecus ac ceteros Epiſcopos a fide poſſe deviare fateantur. E multis, qui id ſponte agnoſcant paucos tantum ſelegimus, quos hic teſtes laudaremus; atque ut a recentioribus ordiamur, fatetur id Paulus IV. in conſeſſu quodam frequenti propter quandam conſultationem congregato anno 1557. ut ſtatueretur, num ille poſſet ſolvere matrimonium, quod per verba de præſenti inter Franciſcum Montmorancium, & Joannam Halluyriam Pienneam contractum fuerat, qua occaſione ſic locutus eſt. *Ne, quæſo, vos teneant deceſſorum meorum facta, & exempla, quæ eatenus ſequi volo, quatenus ſcripturæ auctoritas, & Theologorum rationes vos ad illud agendum inducent . . . . Non dubito quin ego, & prædeceſſores mei errare aliquando potuerimus; non ſolum in hoc, ſed etiam in pluribus aliis rerum generibus, & tamen condemnandi plane non ſumus: nam Deus ſuam ita regit Eccleſiam, ut illi certum ad tempus abſcondat multa, quæ tum inde patefacit:* Hæc refert Joannes Haga Pariſienſis Theologus, qui in illo conſeſſu aderat, ut refertur in Michaëlis de Caſtenau tom. 2. comment. & in lib. 6. additionis ad illos commentarios, qui anno 1659. Lutetiæ prodierunt.

II. Fatetur Hadrianus VII. qui in 4. art. 3. de miniſtro confirmationis ait, *ad ſecundum principale de facto Gregorii primi, dico quod ſi per Romanam Eccleſiam intelligatur caput illius, puta, Pontifex, certum eſt, quod poſſit errare, etiam in iis, quæ tangunt fidem, hæreſim per ſuam determi-*

nationem, aut decretalem docendo ; plures enim fuerunt Pontifices Romani hæretici, item & noviſſime fertur de Joanne XXII., qui publice docuit, declaravit, & ab omnibus teneri mandavit. Hæc ille ſcripſit cum eſſet adhuc Lovanienſis Theologus, quæ Pontifex factus non retractavit, rurſum edi voluit in nova editione Commentariorum ſuorum in quatuor ſentent. libros, quam Romanus Pontifex adornari curavit.

III. Fatetur idem Eugenius IV. qui in tertia bulla adverſus Concilium Baſilienſe, licet ſe ſupra Concilium generale efferret, ait in quæſtionibus, *quæ ad fidem reſpiciunt, vel ſtatum univerſalis Eccleſiæ, potius attendendam eſſe Concilii, quam Papæ ſententiam*.

IV. Fatetur Gregorius XI. in teſtamento ſuo: *Item*, inquit, *volumus, dicimus, & proteſtamur, ex noſtra certa ſcientia, quod ſi in Conſiſtorio, in Concilio, vel in ſermonibus, vel in collationibus publicis, vel privatis, ex lapſu linguæ, aut alias ex aliqua turbatione, vel etiam lætitia inordinata, aut præſentia magnatum ad eorum forſitan complacentiam, ſeu ex aliqua diſtemperantia, vel inadvertentia, aut ſuperfluitate aliqua dixerimus erronea contra Catholicam fidem, quam coram Deo, & hominibus, ut tenemur, præ ceteris profitemur, colimus, & colere cupimus; ſed forſitan adhærendo opinionibus contrariis fidei Catholicæ ſcienter, quod non credimus, vel etiam ignoranter, aut dando favorem aliquibus contra Catholicam Religionem obloquentibus, illa expreſſe, & ſpecialiter revocamus, deteſtamur, & habere volumus pro non dictis*. Hæc Pontifex ille tom. 6. Spicilegii Dacheriani.

V. Innocentius tertius ſe in errorem, & hæreſim labi poſſe fatetur, & ab Eccleſia propter eam judicari, ſerm. 3. de Conſecrat. Pontificis *in tantum, mihi fides*, inquit, *neceſſaria eſt, ut eum in ceteris peccatis Deum judicem habeam, propter peccatum, quod in fide committitur poſſim ab Eccleſia judicari*.

VI. Fatetur idem Hadrianus ſecundus in Epiſtola, quæ Synodi ſextæ act. 7. lecta, & approbata eſt: *Licet*, inquit, *Honorio ab Orientalibus poſt mortem anathema ſit dictum, ſciendum tamen eſt, quia ſuper hæreſi fuerat accuſatus, propter quam ſolum licitum eſt minoribus majorum ſuorum motibus reſiſtere, vel pravos ſenſus libere reſpuere*.

VII. Fatetur Leo ſecundus in Epiſt. ad Conſt. in qua confirmat Synodum ſextam, ubi de Honorio ait, *ipſum Romanam Apoſtolicam Eccleſiam non Apoſtolicæ traditionis doctrina luſtraſſe, ſed prophana traditione immaculatam fidem maculari permiſiſſe*, & in Epiſt. ad Ervigium, *accuſat eum, quod immaculatæ Apoſtolicæ traditionis regulam, quam a prædeceſſoribus acceperat maculari conſenſerit*.

VIII. Denique huc afferri poſſent ii omnes Pontifices, qui nonnulla prædeceſſorum ſuorum ſtatuta infirmarunt ; ſed unus ſit pro omnibus Clemens IV., qui ad Abbatem caſæ Dei ſcribens, ait, *cernere ſe deceſſores ſuos Monaſteriis dediſſe privilegia juri divino contraria, quæ rationabiliter annullare ſe poſſe dicit*, adjiciens, *& quamvis noſtris prædeceſſoribus, prout neceſſitas exigit, geramus honorem, multa tamen eorum aliquibus placuerunt, quæ nobis imparis meriti, & ſcientiæ nulla poſſent ratione placere*. Ex his patet non eſſe audiendos eos, qui invitis, & reclamantibus ſummis Pontificibus ipſis indeficientis judicii privilegium aſcribere conantur.

§. VI.

Rejicitur infallibilitas Pontificis ex Decretis Conciliorum.

AD rejiciendam Romani Pontificis infallibilitatem, nihil clarius, nihil apertius eſt quam Concilii Baſileenſis ſanctio, quæ ſic ſe habet in Epiſtola Synod. tom. 12. Concil. col. 682. *Si Eccleſia errare poſſit, cum certum ſit Papam errare poſſe; tunc, & Papa, & reliquo toto corpore errantibus, tota erraret Eccleſia, quod eſſe non poteſt. Experientia etiam demonſtrat, quia ſæpe experti ſumus, & legimus Papam licet caput, & principalem partem erraſſe, reliquum autem corpus, Papa errante, erraſſe nunquam legimus, propterea*

reli-

Digitized by Google

reliquum ſæpe totum corpus condemnavit, aut excommunicavit, aut depoſuit Papam tam ratione fidei, quam morum. Hæc eſt definitio Concilii generalis, & approbati a Pontifice: nam Baſileenſe Concilium approbavit, & œcumenicum eſſe declaravit Eugenius quartus in bulla, quæ lecta eſt ſeſſione decima quarta. *Decernimus*, inquit, *& declaramus præfatum Concilium generale Baſileenſe a tempore prædictæ inchoationis ſuæ legitimæ continuatum fuiſſe, & eſſe, &c.* Cum ergo Epiſtola illa Synodica a Synodo probata fuerit ſeſſione tertia, haud dubium quin pro definitione Concilii generalis habenda ſit, & inter acta Concilii ab Eugenio approbata numeranda. Adde quod Nicolaus quintus Eugenii ſucceſſor, omnia facta, geſta, conceſſa, data, indulta, diſpoſita, & ordinata Concilii Baſileenſis approbavit, ut videre eſt tom. 12. Concil. col. 665. Ergo non eſt, quod reſpondeant adverſarii, hanc Epiſtolam Synodicam Concilii non fuiſſe a Romanis Pontificibus approbatam, & ideo nullam vim habere. Addi poteſt Synodi Conſtatienſis ſanctio, quæ Concilium Papa ſuperius eſſe definivit: quod verum eſſe non poteſt niſi Pontifex errori ſit obnoxius, ut nos obſervavimus antea. Adjice etiam illa, quæ diximus §. 2. hujuſce diſſertationis.

§. VII.

Adducuntur Academiarum, ac præſertim Pariſienſis adverſus infallibilitatem Pontificiam Decreta.

Deinde accedit his omnibus Academiarum Theologicarum auctoritas, ac imprimis Pariſienſis Facultatis, quæ ſemper tenuit, ac docuit Pontificem Romanum errare poſſe.

II. Sic cenſuit, cum anno 1033. Philippo Pulchro conſulenti reſpondit, licitum eſſe a Bonifacii octavi ſententia ad Concilium generale appellare.

III. Sic cenſuit anno 1333. ſub Philippo Valeſio cum Joannis XXII. ſententiam de ſtatu animarum rejecit, eumque hæreſeos, & erroris arguit, ut ſupra diximus.

IV. Sic cenſuit in Concilio Piſano anno 1409., ubi nomine Academiarum Pariſienſis, Andegavenſis, & Toloſanæ Doctor Gallus aſſeruit, Petrum de Luna eſſe hæreticum.

V. Sic cenſuit in cauſa Monteſoni Dominicani, qui cum a cenſura Facultatis anno 1387. in ipſum lata appellaſſet, hoc fundamento, quod ſolus Papa de fide, & doctrina judicare poſſet, in actis, quæ Facultas ad cenſuræ ſuæ defenſionem confecit; reſpondit in cauſis fidei licite ad Concilium appellari poſſe. *Secunda pars*, inquit, *illius dicti*, *quod ſcilicet ad ſummum Pontificem pertinet eorum, quæ tangunt fidem, examinatio, & deciſio continet manifeſtam hæreſim, imo multas hæreſes*. Prima hæreſis, primo, *quia per illam excluſionem excluditur univerſalis Eccleſia, & generale Concilium eam repræſentans, quod eſt hæreticum, quia in cauſis fidei a ſummo Pontifice appellari poteſt ad Concilium, ſicut patet in diſtinctione* cap. *Anaſtaſius*, *& manifeſtum eſt, quod ad ipſum pertinet Concilium res fidei definire*, ſicut patet ex auctoritate Gregorii 15. diſt. cap. *Sicut &c.* Hæc ex mſ. codice Collegii Navarrigi in urbe Pariſ.

VI. Sic cenſuit in cauſa Sarraceni ex eodem Ordine Prædicatorum Monachi, qui cum in Actu Veſperiarum hanc propoſitionem in Theſi inſeruiſſet, *Quandocumque in alio Concilio aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem ſtatutis, in ſolo ſummo reſidet Pontifice*. Facultas hanc propoſitionem velut erroneam ab ipſo revocari voluit anno 1429. contraria hac propoſitione aſſerta. *Quandocumque in alio Concilio aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem ſtatutis, reſidet non in ſolo ſummo Pontifice, ſed principaliter in Spiritu ſancto, & Eccleſia Catholica.*

VII. Sic cenſuit in articulis contra Lutheranos, in quibus infallibilitatem, poteſtatemque rerum fidei ſupremo judicio judicandarum, Eccleſiæ ſoli, & Concilio generali, eam repræſentanti vindicat art. 18. „ Tenetur, & quilibet Chriſtianus firmiter credere unam eſſe in terris univerſalem Eccleſiam viſibilem, quæ in fide, „ & moribus errare non poteſt, cui omnes „ fi-

„ fideles in iis, quæ ſunt fidei, & morum „ obedire aſtringuntur, art. 12. Quod ſi „ quid in ſcripturis ſacris controverſiæ, aut „ dubii oriatur, ad præfatam Eccleſiam „ definire, & determinare ſpectat art. 22. „ certum eſt Concilium generale legitime „ congregatum univerſam repræſentans Ec- „ cleſiam in fidei, & morum definitioni- „ bus errare non poſſe: de Pontifice vero „ Romano nihil ſimile ait; ſed hoc tan- „ tum a. 23. nec minus certum eſſe de „ jure divino ſummum in Eccleſia Chriſti „ militante Pontificem, cui omnes Chri- „ ſtiani parere tenentur, qui quidem po- „ teſtatem habet indulgentias conferendi, „ &c.

VIII. Sic cenſuit in cenſura propoſitionum Joannis Angeli Minoritæ anno 1482. ubi damnat has propoſitiones. Undecimus articulus „ Papa poſſet ab uno Eccleſiaſti- „ co tollere medietatem redituum benefi- „ ciorum, & uni alteri dare, non expri- „ mendo aliquam cauſam: hæc propoſitio „ eſt periculoſa, & nullo modo prædican- „ da, ut jacet articulus 12. Quicumque „ contradicit voluntati Papæ paganiſat, & „ ſententiam excommunicationis incurrit ip- „ ſo facto. A nullo Papa reprehendendus „ niſi in cauſa hæreſis: hæc propoſitio eſt „ falſa, ſcandaloſa, & ſapiens hæreſim ma- „ nifeſtam.

IX. Sic cenſuit anno 1663. cum Senatui Pariſienſi ſex propoſitiones obtulit, quarum ſexta eſt ejuſmodi, *non eſſe doctrinam ſacræ Facultatis, quod ſummus Pontifex nullo accedente Eccleſiæ conſenſu ſit infallibilis*. Cum enim Facultas procul dubio aliquam circa quæſtionem hanc doctrinam habeat, declaretque doctrinam ſuam non eſſe, quod Pontifex ſit infallibilis: ergo contrariam habet Doctrinam, quod ſit fallibilis, nullum quippe eſt inter utrumque medium.

X. Denique anno 1664. diſerte, & abſque ambagibus mentem ſuam aperuit in cenſura contra Vernantium edita, in qua falſas, temerarias, ſcandaloſas, & in fide periculoſas eſſe pronuntiat propoſitiones Vernantii, quibus infallibilitatem ſummi Pontificis aſſerebat.

XI. Academiæ Pariſienſi conſentiunt hac in re plures aliæ, inter eas Herfordienſis in tract. ſuper unione, & neutralitate Principum electorum, ubi hæc habet. *Cum Papa poſſit errare, reſiduum corpus Eccleſiæ ſynodaliter congregatum errare non poteſt, experientia hoc ipſum demonſtrat; ſæpius enim compertum eſt Papam errare reſiduo Eccleſiæ corpore recte ſentiente, Papa autem recte ſentiente reſiduum totum Eccleſiæ corpus erraſſe nunquam eſt compertum*.

XII. Cracovienſis Academia anno 1441. de auctoritate ſacrorum Conciliorum ad Uladislaum Poloniæ, & Hungariæ regem hæc ſcripſit Concluſione quarta. *Sic etiam eſt de judicio Eccleſiæ reſpectu actionum Papæ, quia Eccleſia nunquam deviare poteſt, aut aberrare a fide recta, Papa vero frequenter*, 19. diſt. Anaſtaſius. *Ideo judicium Eccleſiæ dignius eſt judicio Papæ*.

XIII. Viennenſis in opere, quo Electorum conſultationi reſpondit, approbat Concilii Baſileenſis, & Conſtantienſis Decreta de auctoritate Concilii ſupra Pontificem Romanum.

XIV. Colonienſis idem facit in tractatu de poteſtate Concilii, & Papæ ad Theodoricum Colonienſem.

XV. Idem etiam cenſent aliæ quamplurimæ, quarum teſtimonia relata ſunt a Launoio in Epiſtola ad Barillonium tom. 1. Epiſt. 4.

§. Ultimus.

Ex Theologis idem docetur.

Denique innumeri pene Theologi ac præſertim antiquiores, & doctiores Pontificem errori obnoxium eſſe aſſeruerunt, & infallibilitatis Pontificiæ figmentum multis argumentis oppugnarunt: imprimis vero Joannes Gerſo Pariſienſis Cancellarius multis in locis hanc doctrinam propugnavit, ac præcipue in tractatu, *utrum liceat in cauſis fidei a Pontifice provocare*, in quo hæc habet *propoſitio quarta in cauſis fidei: nulla determinatio judicialis Epiſcopi vel Papæ ligat fideles ad credendum quod ita ſit de veritate fidei, ſicut prætendit ſua declaratio, quoniam tam Papa quam Epiſcopus, deviabiles ſunt a fide, obligat tamen ſubditos pœna excommunicationis talis*

lis determinatio, quod non dogmatiſent oppoſitum, niſi appareat manifeſta ratio repugnandi, vel per ſacram ſcripturam, vel per revelationem, vel per Eccleſiæ ſeu generalis Concilii determinationem.

II. Gerſonem ſequitur Toſtatus defenſorii cap. 3. *Apparet*, inquit. *quod jura ſupponunt Papam fieri poſſe hæreticum, & confirmatur experimento: nam Papa Marcellinus fuit hæreticus: &* poſt alia. *Item de Joanne XXII. qui tenuit hæreſim circa viſionem beatam* &c. Et Præfat. in Evangel. Matthæi. *Quilibet homo quantumcumque ſanctus, & quantacumque poteſtatis poteſt errare in fide, & effici hæreticus, ſicut de multis ſummis Pontificibus legimus, ut de Liberio, de Joanne XXII. & aliis quibuſdam.* Dionyſius Carthuſiaunus lib. 1. de auctoritate Papæ, & Concilii cap. 51. *Cum Papa poſſit errare in fide, moribus, & ceteris, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, ejus judicio non videtur ultimate, & certitudinaliter ſtandum in iſtis, cum non ſit infallibilis fidei regula, neque indeviabile fundamentum.*

III. Petrus de Alliaco Cardinalis, & Epiſcopus Cameracenſis, tract. de auctor. Eccleſ. p. 3. c. 3. *Talem*, inquit, *auctoritatem, nempe ſummam non habet Papa, cum errare poſſit in fide.*

IV. Hadrianus Galterus, ex Ordine D. Benedicti Pariſienſis Theologus, tract. de Primatu Petri, & Eccleſiæ. *Quis*, inquit: *tam vafre imponere, ſuaviterque didicit obtrudere palpum, ut glorioſis mendaciis, & coacervatis fabulamentis tanta ſoliditate firmare contendat, & judicium ejus (ſucceſſoris Petri) in iis, quæ ſunt fidei, & bonorum morum, errare a veritate non poſſe mordicus aſſereret.*

V. Joannes Arboreus Pariſ. Theologus lib. 4. Theologiæ cap. 32. *Papa in fide errare poteſt*, ut dicit Innocentius hujus nominis quartus. vel in cap. 1. de ſumma Trinitate: *Et tota mihi via aberrare videtur, qui aliter ſentit, & plus veritati tribuendum eſt quam amico: aſſentantur ſane Romano Pontifici, qui faciunt eum immunem a peccato, & a lapſu hæreſeos, & ſchiſmatis, cum non ſit divino munere confirmatus in gratia.*

VI. Claudius Santeſius, qui Tridentino Concilio interfuit, in reſp. ad Apolog. Theodori Bezæ. *Licuit*, inquit, *non ſolis Sorbonicis, ſed in omni orbe Chriſtiano Theologis diſſerere, an Papa, ſi a fide defecerit, privari poſſet gradu ſuo.*

VII. Gulielmus Okamus lib. 3. p. 1. Dialogorum c. 3. multis probat, Papam poſſe, ut ipſe loquitur, hæreticari, ac potiſſimum exemplo Joannis XXII. & Nicolai III. a nobis ſupra expoſito.

VIII. Gratianus ipſe diſtinct. 40. C. *Si Papa. Cujus*, inquit, *iſtic redargurre præſumit mortalium nullus, quia cunctos ipſe judicaturus a nemine eſt judicandus, niſi deprehendatur a fide devius.* Et in cap. Anaſtaſius diſt. 19. *Videtur quod Papa*, inquit gloſſa, *tenetur requirere Concilium Epiſcoporum, quod verum eſt ubi de fide agitur, & tunc Synodus major eſt Papa*, ut 15. diſt. *Sicut videtur ergo, quod Papa non poſſit deſtruere ſtatuta Concilii, quia orbis major eſt urbe.*

IX. Guido Archidiaconus Bononienſis diſt. 21. nunc autem: *Hinc Papa poteſt condemnari de hæreſi, cum pertinax fuerit, alias non.* Eadem eſt ſententia Auguſtini ab Ancona Eremitarum S. Auguſt. Theologi in ſumma q. 5. a 1. Alvari Pelagii lib. 1. de planctu Eccleſiæ, Joannis de Imola in capite de electione, & electi poteſtate, & aliorum bene multorum.

CAPUT II.

In quo reſpondetur argumentis, quibus adverſarii Romani Pontificis infallibilitatem ſuadere conantur.

DIximus adverſariorum eſſe privilegium illud indeficientis judicii, quod Romano Pontifici tribuunt, ex ſcriptura, & traditione aſſerere, noſtramque ſententiam, etiamſi nullo argumento poſitivo probaretur, neceſſario tenendam eſſe, ſi vanis tantum, ac futilibus augumentis adverſariorum opinio niteretur; hoc autem ita ſe habere, ex ſequentibus eorum argumentis, noſtriſque ad ea reſponſionibus unuſquiſque

Digitized by Google

que facile intelliget.

II. Ex ſacris litteris adducunt, primo illud Chriſti dictum ad Petrum, Lucæ 22. v. 32. *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Unde concludunt fidem Romanorum Pontificum Petri ſucceſſorum deficere non poſſe.

III. Verum ſi quid probet iſtud teſtimonium plus probat quam adverſarii poſtulant; non enim probaret tantum Romanos Pontifices non poſſe a fide deficiendo aberrare, ſed etiam nullatenus poſſe a fide, & gratia excidere: itaque intelligi debet iſta promiſſio Chriſti de ſola Petri perſona, docet id, & intentum Chriſti prædicentis futurum, ut Petrus aliquando ipſum negaret, ita tamen, ut a fide penitus, & uſque ad finem vitæ non excideret. *Simon, Simon*, inquit Chriſtus, *ecce ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum, ego autem rogavi pro te, &c.* Tentatio illa ſatanæ reſpicit perſonam Petri, & Apoſtolorum, & ſimiliter oratio Chriſti non habet alium finem, quam ut Petrus licet a Diabolo tentatus, a fide tamen penitus, & uſque ad finem vitæ non deficiat, ſed ut poſt negationem converſus confirmet fratres, hoc autem totum in ipſa perſona Petri adimpletum eſt. Nam & tentatus eſt a diabolo, & in tentatione victus Chriſtum negavit. Verum ei profuit oratio Chriſti: ſtatim enim pœnitentia ductus reſipuit, & poſt Paſſionem ac Reſurrectionem Chriſti non modo conſtantior ceteris apparuit, ſed & generoſis dictis, & factis fratres ſuos confirmavit: ita hunc locum exponunt, Tertull. lib. de fuga in perſ. cap. 2. S. Cyprianus Epiſt. 8. & in lib. de orat. Dominica. S. Hilar. lib. 1. de Trinitate. Baſilius Homil. 22. de humilitate: Ambroſ. in Pſalm. 43. Chryſoſt. Homil. 63. Carth. Conc. in Ep. ad Innoc. I. & Innocentius I. in Ep. ad Carth. Conc. S. Aug. pluribus in locis, & alii Interpretes, quos numero 43. conſulere poteris apud Launoium Epiſt. ad Jacobum Bevilaquam Epiſt. tom. 5. Porro ex hac expoſitione nihil poteſt colligi ad probandum Pontificis Romani judicium eſſe indeficiens: Si quid enim, ex iſta oratione Chriſti pro Petro de ejus ſucceſſoribus colligeretur, inferri deberet pro Petri ſucceſſoribus, non ſecus ac pro ipſo Petro oraſſe Chriſtum, ut a fide ipſi privatim minime deficerent, at nullus huc uſque ſomniavit id ipſis privilegii adſcribi poſſe.

IV. Sunt & alii Patres, ac Interpretes, quos apud eundem Launoium ibidem collectos reperies, qui dicant oraſſe Chriſtum, ut univerſalis Eccleſia, vel etiam generale Concilium a fide nunquam deficiat, quorum interpretatio, licet minus ad litteram, eo magis adhuc cum adverſariorum placitis pugnat, cum ex illa ſequatur infallibilitatem Eccleſiæ, & Concilio adſcribi debere, non autem Pontifici Romano, ut quid enim locus ille, qui de Petro ad litteram intelligendus eſt ad Eccleſiam, & Concilium inflecteretur, niſi certum eſſet Petrum, & ejus ſucceſſores potuiſſe a fide deficere, Eccleſiam, & Concilium non item.

V. Secundo loco profertur ab iis, qui infallibilitatem defendunt illud Matth. 16. *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Unde colligunt Petrum, & ejus ſucceſſores eſſe Eccleſiæ fundamentum: cum autem impoſſibile ſit Eccleſiæ fundamentum ruere, impoſſibile eſſe concludunt Romanum Pontificem a fide deficere.

VI. Verum uti diximus antea locus ille quatuor modis exponitur a Patribus, & Interpretibus ſcripturæ, alii enim de perſona ipſius Petri hæc verba interpretantur, dicuntque ſuper illum fundatam Eccleſiam, quia ipſe cum ceteris ad eam fundandam adlaboravit, alii dicunt ſuper omnes Apoſtolos fundatam pariter eſſe Eccleſiam, Petrumque cum hæc ei dicta ſunt geſtaſſe perſonam Eccleſiæ: ſunt qui nolunt Petrum hic petram eſſe dictum, ſed petram aiunt eſſe fidem, & confeſſionem Petri, vel, ut alii volunt, ipſum Chriſtum: nulla autem ex iſtis expoſitionibus Pontificum infallibilitati favet: ſicut enim qui in ſecunda expoſitione ſentiunt ſuper Apoſtolos omnes, eorumque ſucceſſores fundatam eſſe Eccleſiam, non propterea putant aut Apoſtolos omnes, aut eorum ſucceſſores indefectibiles fuiſſe, ita non ſequitur ex prima expo-

expoſitione Petrum, & ejus ſucceſſores indefectibiles, eo quod ſuper eos tanquam ſuper petram, & fundamentum Eccleſia ſit ædificata, ex tertia, & quarta expoſitione in gratiam Romanorum Pontificum nihil concludi poſſe perſpicuum eſt.

VII. Tertio loco Bellarminus objicit illud Chriſti dictum ad Petrum Joannis ult. *Paſce oves meas*, atque ex eo ſic ratiocinatur: *Pontifex eſt Doctor, & Paſtor totius Eccleſiæ, ergo tota Eccleſia illum audire, & ſequi tenetur, ergo ſi ille erret, tota Eccleſia errabit.*

VIII. Reſpondeo, non ſolum Petrum, ſed omnes Apoſtolos, & eorum ſucceſſores Paſtores eſſe ovium Chriſti, ipſiſque in perſona Petri dictum fuiſſe illud *paſce oves meas*, & tamen nemo contendit ſingulos Eccleſiæ Paſtores infallibili judicio præditos eſſe. Ita hunc locum ad omnes omnino Apoſtolos, & animarum curam habentes referunt Ambroſius lib. 2. de dignitate ſacerdotali: *Paſce*, inquit, *oves meas, quas oves, & quem gregem non ſolum tunc B. Petrus ſuſcepit, ſed & nobiſcum eas ſuſcepit, & cum illo eas nos ſuſcepimus omnes.* S. Aug. tract. 47. in Joannem: *Et quidem fratres quod Paſtor eſt* (Chriſtus) *dedit, & membris ſuis. Nam & Petrus Paſtor, & Paulus Paſtor, & ceteri Apoſtoli Paſtores, & boni Epiſcopi.* Verum etiamſi iſtud dictum ad ſolum Petrum, & ejus ſucceſſores pertineret, non ſequitur eos eſſe infallibiles, nec valet ratiocinium Bellarmini, cum enim errant, deſinunt Eccleſiam paſcere, ut oportet: imo occidunt eas potius quam paſcunt, unde non tenentur ejus oves eum ſequi, cum vident ſe in mortifera paſcua duci: non enim oves paſcit irrationales, quas pro arbitrio, & nutu, quo voluerit, agere poſſit, ſed quæ ratione, & perſuaſionibus paſci debeant, hoc eſt, doceri, & moveri, ut ſponte Chriſtum colant, ejuſque fidem, ac religionem illibatam ſervent. Hæc fere ſunt, quæ adverſarii ex ſacris litteris argumenta depromunt, quæ nullius plane roboris eſſe ex dictis nemo non videbit: nec graviores ſunt momenti ea, quæ ex ſanctorum Patrum, aut Pontificum operibus genuinis deſumunt.

IX. Inter ea vero primum, ac principem locum tenere videtur illud Hieron. Ep. ad Damaſum, in qua poſtquam dixit: *Cathedræ Petri communione conſocior, ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio, quicumque extra hanc domum agnum comederit prophanus erit, ſi quis in arca Noe non eſt, peribit regnante diluvio.* Addidit: *diſcernite ſi placet, obſecro, non timebo tres hypoſtaſes dicere, ſi jubetis, &c.* ubi, inquiunt, aſſerit Hieronymus, ſe tuto ſequi poſſe ſententiam Romani Pontificis, quia novit ſuper eum Eccleſiam eſſe fundatam, & extra ejus communionem ſalutem non eſſe: deinde cur, inquiunt, Hieronymus totius Orientis de hypoſtaſibus ſententiæ, & judicio acquieſcere noluiſſet, Imperiumque Romani Pontificis ad tres hypoſtaſes agnoſcendas expectaſſet, niſi putaſſet eum in judicando falli non poſſe?

X. Reſpondeo, ex verbis Hieronymi inferri non poſſe Romani Pontificis judicium eſſe infallibile, ſed magni tantum ponderis, & momenti apud ipſum fuiſſe Eccleſiæ Romanæ ſententiam, atque communionem: hoc tantum ejus verba ſonant, quæ immerito ad infallibilitatem aſtruendam trahuntur: ait autem ſe tuto ſequi poſſe Romani Pontificis ſententiam, quia ſcilicet diſſidentibus de hypoſtaſeos voce Eccleſiis totius orbis, poterat ipſe ad eam, quam vellet partem accedere, unde non ſolius Romanæ Eccleſiæ auctoritatem adducit, ſed Occidentalium omnium, & Ægyptiorum: *Hæreticum*, inquit, *me cum Occidente, hæreticum cum Ægypto, hoc eſt, cum Damaſo, Petroque*, quia ſcilicet iſtis duobus adhærebant Occidentales, & Ægyptii omnes, *condemnent; quid enim hominem exceptis ſociis criminantur?* Sequebatur porro ille iſtorum potius, quam aliorum ſententiam. Primo, quia ordinatus fuerat a Paulino trium hypoſtaſeon hoſte, qui Occidentem, & Ægyptum hypoſtaſibus minus æquum effecerat. Secundo, quia timebat ne nomine hypoſtaſeos aliqui non perſonam, ſed ſubſtantiam ſignificarent. Quod vero ait: *ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio: quicumque extra hanc domum comederit agnum prophanus eſt; ſi quis in Arca Noe non eſt, peribit regnante diluvio;* di-

dictum eſt officioſe, & per exagerationem. Deinde id non probat Sedis Romanæ ſententiam infallibilem eſſe ſemper fidei regulam, ſed ad ſummum ordinario adhærendum eſſe Romani Pontificis ſententiæ, eoſque, qui a ſede Apoſtolica diſſident, in periculum ſchiſmatis venire; at nihil id facit ad fidem, & judicium Romani Epiſcopi, ſed tantum ad communionem. Denique perſpicuum eſt ex dictis, cur Hieronymus Romani Epiſcopi Imperium ad tres hypoſtaſes profitendas expectarit, quippe ſentiebat quæſtionem eſſe de nomine, nihil mali eſſe, ſi tres hypoſtaſes bono ſenſu profiteretur, verum cum id ab ipſo exigeretur, nolebat id facere, quia cum Occidente, & Ægypto communicabat, qui tres non dicebant hypoſtaſes, fueratque ordinatus a Paulino trium hypoſtaſium adverſario: ipſeque peculiares habebat inimicitias cum iis, qui tres dicebant hypoſtaſes. Quid aliud, quæſo, poterat facere, cum ab eis urgeretur, ut tres hypoſtaſes diceret, quam a Romano Epiſcopo petere, num vellet, num juberet, ut tres diceret hypoſtaſes; nam ſi citra ejus auctoritatem id feciſſet, viſus fuiſſet ab Eccleſiæ Occidentalis, & Ægyptiæ communione diſcedere, quod imprimis cavebat: ergo imperium, & judicium Romani Epiſcopi non expectat, ut ſententiam ferat de quæſtione circa tres hypoſtaſes: ipſe enim ſciebat quid de ea eſſet ſentiendum, & ante Damaſi reſponſionem ſuum tulerat judicium; ſed volebat ejus auctoritatem habere, quam Orientalibus opponeret.

XI. Poſt Hieronymum profertur Auguſtinus, qui ſerm. 2. de verbis Domini cap. 10. *Jam enim*, inquit, *de hac cauſa Pelagii, atque Cæleſtii duo Concilia miſſa ſunt ad Sedem Apoſtolicam, inde etiam reſcripta venerunt, cauſa finita eſt, error utinam aliquando finiatur*. Unde inquiunt, cum finitam putet Auguſtinus cauſam fidei, quando poſt Concilia Sedes Apoſtolica judicavit, dicendum eſt hujus eſſe ſupremum, & infallibile judicium.

XII. Reſpondeo, finitam dici cauſam Pelagianorum poſt Conciliorum, & Apoſtolicæ Sedis judicium, non quod nullum ſuperius eſſet judicium, ſuperius enim agnoſcit in ſimili cauſa Auguſtinus, cum ait, poſt judicium Romanæ Sedis adhuc reſtaſſe plenarium Eccleſiæ Concilium, ſed quia poſt damnationem Romani Pontificis Pelagianorum cauſa omni defenſione ſpoliata erat. Nam antequam a Zoſimo proſcriptus fuiſſet Cæleſtius, jactitabant Pelagiani, ſe a Romano Epiſcopo, & multis Occidentalibus probari; ubi vero ab iſto Pontifice Pelagius, & Cæleſtius aperte damnati ſunt, jam defenſione omni carebant, ac propterea finita dici poterat eorum cauſa, quia unanimi conſenſu ab omnibus Occidentalibus damnabantur: porro tantum abeſt, ut Auguſtinus ſcripſerit hanc cauſam finitam eſſe judicio Sedis Apoſtolicæ, quia ſupremum erat, & infallibile, ut ipſe de ea dicat, quod ſi de Cæleſtio, & Pelagio in Romana Eccleſia fuiſſet aliquid ſecus judicatum, nota prævaricationis eſſet Clericis Romanis inurenda.

XIII. His additur Petri Chryſologi teſtimonium Epiſt. ad Eutychem ante Concilium Chalcedon. ubi hæc habet: *Hortamur te, frater honorabilis, ut his, quæ a Beatiſſimo Papa Romanæ civitatis ſcripta ſunt, obedienter attendas, quia beatus Petrus, qui in propria ſede vivit, & præſit, præſtat quærentibus fidei veritatem*.

XIV. Reſpondeo, aliud eſt beatum Petrum veritatem fidei quærentibus præbere, aliud infallibiliter eam præbere: prius de Romano Epiſcopo dicit Chryſologus, non poſterius, quod tamen unum eſt probandum.

XV. Denique Bernardi teſtimonium profertur, qui Epiſt. 190. ad Innocentium II. ita loquitur: *Oportet*, inquit, *ad veſtrum referri Apoſtolatum pericula quæque, & ſcandala regni Dei, ea præſertim, quæ de fide contingunt; dignum namque arbitror, ibi potiſſimum reſarciri damna fidei, ubi non poſſit fides ſentire defectum, cui enim alteri ſedi dictum eſt aliquando: oravi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua*.

XVI. Reſpondeo primo, ex uno Bernardi officioſo dicto infallibilitatis privilegium Romano Pontifici tribui non poſſe, niſi accedat ſcripturæ, & traditionis auctoritas. Nam etiamſi conſtaret mentem Bernardi fuiſſe his verbis Pontificem Romanum

num infallibilem prædicare, hujus unius auctoritas ad iſtud privilegium Romano Pontifici aſſerendum minime ſufficeret.

XVII. Secundo, non loquitur Bernardus de perſona Papæ Romani, ſed de ſede Petri, ac proinde ex iſto loco probari tantum poteſt Romanam Eccleſiam totam non poſſe a fide deficere; at immerito concluditur, Romano Pontifici ſoli idem privilegium competere.

XVIII. Tertio, loquitur Bernardus comparate, non abſolute exaggerando Pontificis Romani auctoritatem, qua tunc opus habebat ad Abaelardi errores proſcribendos.

XIX. Quarto, Innocentius non putavit hæc verba Bernardi ad ſe ſolum pertinere, nam Abaelardi errores, licet a duobus Conciliis jam damnatos, non niſi coacto iterum Concilio proſcripſit: *Nos itaque*, inquit in Epiſt. quæ inter Bernardinas eſt 294. *qui in Petri Cathedra, cui & Domino eſt dictum, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos, licet indigne reſidere conſpicimur, communicatio fratrum noſtrorum conſilio deſtinata nobis a veſtra dilectione capitula, & univerſa ipſius Petri Abaelardi perverſa dogmata Canonum auctoritate cum ſuo auctore damnavimus.*

XX. Denique Bernardus lib. 3. conſiderat. ad Eugenium de Romanis Pontificibus ut errori obnoxiis loquitur, præſertim l. 4. *Tunc*, inquit, *tibi licitum cenſeas ſuis Eccleſias mutilare membris, confundere ordinem, perturbare terminos, quos poſuerunt Patres tui, ſi juſtitiæ eſt jus cuique ſervare, ſuum auferre jus juſto quomodo poterit convenire? Erras, ſi ut ſummam tuam, ita & ſolam inſtitutam a Deo veſtram Apoſtolicam poteſtatem exiſtimas.*

XXI. Ex dictis jam abunde conſtat, e Latinis Patribus nullum teſtimonium proferri, quo diſerte Romani Pontificis infallibilitas aſtruatur, imo nullum proferri, e quo poſſit illa per legitimam conſecutionem deduci, cum vero inter opera Patrum Græcorum genuina nullum teſtimonium inveniretur, quod illuc ullo modo trahi poſſet, confecta ſunt plura teſtimonia, quæ ipſis aſcriberentur, & ſub eorum nomine venditarentur: ſed eorum *vobtiar* deprehendere haud difficile fuit. Inter ea vero inſignia ſunt illa, quæ ex Libris Theſaurorum Cyrilli laudantur a D. Thoma multis in locis, ut in 4. diſt. 24. q. 3. art. 2. *Ut membra maneamus in capite noſtro Apoſtolico Throno Romanorum Pontificum, a quo noſtrum eſt quærere, quid credere, quid ſentire debeamus, ipſum venerantes, ipſumque rogantes pro omnibus, quoniam ipſius ſolius eſt reprehendere, corripere, ſtatuere, & diſponere, ſolvere, & ligare loco illius, qui ipſum ædificavit, & multis aliis quod ſuum eſt, & plenum, ſed ipſi ſoli dedit, cui omnes jure divino caput inclinant, & primates mundi tandem ipſi Domino Jeſu Chriſto obediunt:* idem teſtimonium repetit in libro contra impugnantes Religionem, & in opuſculo contra errores Græcorum, ac demum in catena aurea aliud ſub ejuſdem Cyrilli nomine teſtimonium refert his verbis: *Cyrillus*, inquit, *in libro Theſauri: ſecundum autem hanc Domini promiſſionem Eccleſia Apoſtolica Petri ab omni ſeductione, hæreticaque circumventione manet immaculata, ſuper omnes primates Eccleſiarum, & populorum in ſuis Pontificibus in fide pleniſſima, & auctoritate Petri, & quamvis aliæ Eccleſiæ quorundam errore ſint verecundatæ, ſtabilita inquaſſabiliter illa ſola regnat ſilentium imponens, & omnium obturans ora hæreticorum, &c.*

XXII. Hæc autem loca Cyrilli eſſe ſubdititia luce clarius eſt. Primo enim non extant in genuinis Theſaurorum Cyrilli libris, unde illa refert D. Thomas, nec extare illic poſſunt, cum nihil faciant ad ſcopum, qui hic in eo totus eſt, ut Trinitatem ex ſacris litteris probet, nec alio excurrit. Deinde, iſtorum locorum ſenſus, & ſtylus longe abeſt a doctrina, & ſtylo Cyrilli. Demum, qui eos laudarit primus eſt D. Thomas, quem nemo neſcit ſæpe ſæpius ſubdititia ſcripta, & teſtimonia Patrum pro veris laudaſſe.

XXIII. Ejuſdem farinæ eſt teſtimonium Chryſoſtomi ab eo laudatum ex reſponſis ad Conſulta Bulgarorum, cum Chryſoſtomus diu ante Bulgarorum nomen auditum, fuerit mortuus: nec majoris fieri debet neſcio quis Canon Conſtantinopolitanus ab eodem laudatus, qui ſe ſic habet: *Antiqua Romæ Epiſcopum primum eſſe, & maxi-*

Digitized by Google

mum omnium Epiſcopum. Idem dicendum de acclamatione Synodi Chalcedon. ab eodem D. Thoma laudata, quæ nec in Græcis, nec in Latinis Concilii Chalcedonenſis exemplaribus reperitur, & in qua reperitur vox *Icumeraïcos*, quæ nec græca, nec latina eſt. Denique non magis fidei habendum eſt aliis locis Chryſoſtomi, Maximi, Cyrilli, & aliorum ab eodem ſcriptore laudatis, quæ in eorum operibus non inveniuntur, hæc enim Patrum iſtorum genuini fœtus minime ſunt, ſed ipſi ab aliis ſubjecti a B. Thoma, qui in iſtis rebus acutum non cernebat, in ſuos commentarios translata ſunt: qui plura de iis volet, Launoium conſulat in Epiſt. t. 1. ubi ſuſe hæc loca ſubdititia eſſe demonſtrat. Sed res clarior eſt, quam ut in ea diutius immoremur.

XXIV. Ultimo loco proferimus Romanorum Pontificum auctoritatem, qua maxime nituntur adverſarii, quamvis ipſis in ſua cauſa loquentibus tantum fidei, quantum ceteris haud debeatur. Verum ut probavimus antea ex iis quamplurimi agnoſcunt errare ſe poſſe, & decipi, imo & in hæreſim labi; quare etiamſi nonnulli hoc ſibi privilegium vindicaſſent reclamantibus aliis non eſſent audiendi. At prætérea nullum eſſe, qui ſibi jus infallibiliter judicandi tribuerit, ut ex locis ab adverſariis allatis conſtabit.

XXV. Objiciunt primo verba Epiſtolæ, quæ nomen Lucii I. præfert, quæ ſunt ejuſmodi: *Eccleſia Romana Apoſtolica, & mater Eccleſiarum omnium, quæ a tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probatur, nec hæreticis novitatibus depravata ſuccubuit ſecundum ipſius Domini pollicitationem dicentis: Ego rogavi pro te Petre, &c.* Eadem fere habentur in Epiſt. Felicis I.

XXVI. Reſpondeo, teſtimonia hæc nullius eſſe momenti, utpote deſumpta ex Epiſtolis, quas ſubdititias eſſe conſtat apud omnes, in utraque iſta falſa Conſulum nota earum *vobiſcum* ſpeciatim prodit.

XXVII. Objiciunt ſecundo teſtimonium Agathonis Papæ in Epiſtola ejus, quæ lecta eſt, & probata in Synodo 6. art. 4. in qua ſic loquitur: *Hæc eſt vera fidei regula, quam in proſperis, & in adverſis vivaciter tenuit Apoſtolica Chriſti Eccleſia, quæ per Dei gratiam a tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probatur, aut hæreticis novitatibus unquam depravata ſuccubuit. Quia dictum eſt Petro: Simon, ecce ſatanas expetiit: Ego autem rogavi pro te Petre, &c. Hic Dominus fidem Petri non defecturam promiſit, & confirmare eum fratres ſuos admonuit, quos Apoſtolicos Pontifices meæ exiguitatis Prædeceſſores feciſſe, cunctis eſt agnitum.*

XXVIII. Reſpondeo primo, adverſarios, cum ab Agathonis teſtimonio ordiantur, agnoſcere nullum Pontificem per quinque, & amplius Eccleſiæ ſæcula ſibi infallibilitatem arrogaſſe.

XXIX. Secundo, non dicit Agatho Romanum Pontificem infallibilitatis privilegium habere, ſed tantum Romanam Eccleſiam a tramite Apoſtolicæ traditionis non aberraſſe, quæ aſſertio eſt facti, non juris; nam ex eo, quod aliquis non erraverit, non ſequitur eum errare non poſſe.

XXX. Denique, id non dicit Agatho de Romano Pontifice ſolo, hoc enim falſum fuiſſet, nam Liberium, & Honorium a traditionis Apoſtolicæ tramite deviaſſe ignorare non poterat, ſed de Romana Eccleſia, quæ deficientibus a fide Epiſcopis ſuis, nunquam tamen a fide defecerat.

XXXI. Poſt Agathonem laudant Epiſtolam 8. Nicolai I. ad Michaelem Imperatorem, ubi de ſua ſede ſic loquitur: *Privilegia iſtius Sedis perpetua ſunt divinitus radicata, atque plantata impingi poſſunt, transferri non poſſunt, quæ ante Imperium veſtrum fuerunt, permanent, Deo gratias, hactenus illibata, manebuntque poſt vos, quouſque Chriſtianum nomen prædicatum fuerit, illa ſubſiſtere non ceſſabunt.* Et mox oſtendens unde illa privilegia, tam libere prædicaret, hæc ait: *nam & inter cetera, is, per quem nobis præcipue iſta ſunt privilegia collata, aliquando converſus audivit a Domino, confirma fratres tuos.*

XXXII. Reſpondeo, hic nihil a Nicolao dici, ex quo infallibilitas deduci poſſit. Privilegia Sedis ſuæ commendat, ea transferri non poſſe, & in æternum permanſura eſſe dicit: hoc nihil ad infallibilitatem Pontificis Romani. Nam licet Eccleſiam Romanam ſemper ſubſiſtere, & a fide penitus non deficere neceſſarium ſit, haud in-

de

Digitized by Google

de ſequitur ejus Epiſcopum in errorem cadere non poſſe. Quod vero addit Petro, a quo hæc privilegia Romanæ Sedi ſunt collata dictum eſſe, *& tu confirma fratres tuos*, ſi probaret aliquid de Romano Pontifice, probaret eum non poſſe in culpam cadere, quin pœnitentiam agat, & ſic non poſſe damnari: addit enim Nicolaus poſt hæc verba: *& tu confirma fratres tuos, ſiquidem, & in culpam cecidit Petrus, ut ſciret qualiter infirmitatis aliorum miſereri deberet, &c.* Ergo ſi idem privilegium haberent ſucceſſores Petri, quod habuit Petrus, haberent omnes donum perſeverantiæ finalis: ſed, ut jam dixi, Nicolaus ex his probare minime vult, ſe errare non poſſe, ſed ſuum eſſe ſollicitudinem Eccleſiarum omnium gerere, & fratres per vim oppreſſos adjuvare: colligitur ex antecedentibus verbis: *Hæc*, inquit, *Ignatium Patriarcham nulla regula, nulloque ordine dictante dejectum, tanquam fratrem adjuvare compellunt: nam inter cetera, is, per quem nobis ſunt hæc privilegia collata ſic aliquando converſus audivit a Domino, confirma fratres tuos:* ubi videre eſt privilegia Romanæ Sedis a Nicolao commendata eo tantum ſpectare, ut Romanus Epiſcopus Ignatium Patriarcham injuſte dejectum poſſit adjuvare.

XXXIII. Poſt hæc profertur Leonis IX. qui circa annum 1050. Romanam Eccleſiam rexit, Epiſtola ad Petrum Antiochenum quinta, ubi commendans Sedem Romanam hæc habet: *Nimirum ſolus eſt Petrus, pro quo ne deficeret fides ejus, Dominus, & Salvator aſſeruit ſe rogaſſe, dicens: rogavi pro te, &c. quæ venerabilis, & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius uſque in ſæculum ſæculi, ſed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periclitationibus, ſicut uſquequaque confirmare non ceſſavit.*

XXXIV. Reſpondeo, hæc verba Leonis IX. non eſſe ita ſtricte accipienda, quaſi Romanus Pontifex a fide deficere non poſſit; alioquin probarent, eum non tantum docendo Eccleſiam errare non poſſe, ſed nec fidem eum poſſe amittere: non loquitur ergo de perſona Romani Epiſcopi, ſed de Eccleſia Romana, unde in Epiſtola ad Michaelem Conſtantinopolitanum Patriarcham eumdem ſcripturæ locum allegans, ex eo probat fidem Petri non defecturam in univerſa Eccleſia: *Taliter*, inquit, *ſancta Eccleſia ſuper Petrum*, id eſt, *Chriſtum, & ſuper Cepham Filium hominis ædificata, quia inferi portis, diſputationibus ſcilicet hæreticorum nullatenus foret ſuperanda, ſic pollicetur ipſa veritas: portæ inferi non prævalebunt adverſus eam; cujus promiſſionis effectum ſe impetraſſe a Patre Filius proteſtatur, dicendo ad Petrum: Ego pro te rogavi, &c. Erit ergo quiſquam tantæ dementiæ, qui orationem illius, cujus velle eſt poſſe, audeat in aliquo vacuam putare? nonne a Sede Principis Apoſtolorum, Romana videlicet, tam per eumdem Petrum, quam per ſuos ſucceſſores convicta, atque expugnata ſunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec uſque in finem deficiet, ſunt confirmata.*

XXXV. Ex his videre eſt, per fidem Petri non defuturam, Leonem intelligere ipſam fidem, quam prædicavit Petrus; per fidem vero ſeu thronum Petri ipſum non intelligere ſolum Romanum Pontificem, ſed Eccleſiam univerſam Romanam: ſenſus ergo ejus non eſt, haud defecturam fidem Petri in Romanis Pontificibus, ſed non defecturam in univerſa Eccleſia Romana.

XXXVI. Denique Innocentii III. teſtimonium præ ceteris opponitur, hoc habetur in cap. *Majores*, extra de Baptiſmo, & ejus effectu, ubi hæc habet: *Majores cauſæ præſertim articulos fidei contingentes ad Petri Sedem referendos intelliget, qui novit pro eo Dominum exoraſſe, ne deficiat fides ejus.*

XXXVII. Reſpondeo, Innocentium hoc poſcere, ut majores cauſæ, ac præſertim fidei ad ſe referantur, at ipſum non dicere eas ſupremo, & infallibili judicio a ſe judicandas: nec alio fine adducit hæc verba Chriſti ad Petrum: *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides.* Ergo immerito ab adverſariis ad probandam infallibilitatem adducuntur, cum ex iis tantum probet Innocentius cauſas majores ad ſe referendas, & alio in loco diſerte dicat, ſe

in

in fide poſſe aberrare, & ab Eccleſia judicari, ſerm. ſcilicet 3. de conſecratione Romani Pontificis, ubi ſic loquitur: *In tantum mihi fides neceſſaria eſt, ut cum de ceteris peccatis Deum judicem habeam, ob peccatum, quod in fide committitur, poſſim ab Eccleſia judicari*. Porro peccatum in fide committi non poteſt, de quo Eccleſia poſſit cognoſcere, & judicare, niſi fiat docendo pravum aliquod dogma. Hoc autem ipſi Innocentio contigit: conſultus enim ab aliquo Abbate Ciſtercienſi de quodam qui ſibi confeſſus fuerat ſe celebraſſe Miſſas, etſi Laicus eſſet, & ſic vellet permanere, an poſſet in hoc caſu revelare ſecretum confeſſionis, ex conſilio Cardinalium cenſuit Innocentius revelandum eſſe in eo caſu confeſſionis ſecretum. Id refert Cæſarius Ciſtercienſis Monachus Innocentio æqualis, lib. 3. hiſt. memorab. c. 32. ubi ait, *Innocentii reſponſionem ſimpliciter, & abſolute datam, non ſolum communi Theologorum doctrinæ adverſari, ſed etiam videri repugnare Lateranenſi Concilio c. 21. ſub eodem Innocentio celebrato*.

XXXVIII. Ex his abunde, ni fallor, demonſtratum habemus, nihil afferri poſſe, quo vere ſolideque Romani Pontificis in rebus fidei definiendis infallibilitas aſtruatur: nunc ad alia properemus.

DE

Digitized by Google

DE
ANTIQUA ECCLESIÆ
DISCIPLINA
DISSERTATIONES HISTORICÆ

DISSERTATIO SEXTA.

De Concilii generalis ſupra Romanum Pontificem auctoritate.

PRÆLOQUIUM.

QUAM aggredimur de comparatione poteſtatis Pontificiæ cum auctoritate Concilii generalis quæſtionem, quibuſdam prima fronte ſuperfluam, & odioſam videri poſſe non diffiteor. Eccui enim bono, inquiet aliquis, de duarum maximarum, ut nemo dubitat, poteſtatum ſupra ſe invicem excellentia tam acriter diſceptare? Quid opus eſt eas ſecum invicem committere, & de Primatu contendentes inducere: quid religionis intereſt, utrum Papa ſit ſupra, vel infra Concilium; ſed qui ita ratiocinantur, quæſtionis hujus conſectaria prorſus ignorant. Nam qui ad illa vel modicum attenderint, ſtatim intelligent non de quæſtione aliqua metaphyſica, & ludrica hic agi, ſed eam controverſiam moveri, e cujus determinatione Eccleſiaſtica diſciplina tota pendeat; nam ſi Papa ſit ſupra Concilium, ſequitur eum eſſe ſummum Eccleſiæ Monarcham, & Dominum; Eccleſiam auctoritate ſuprema, non autem Canone regi; nullum eſſe Ariſtocraticum in ea regimen (*); Conciliorum nullam eſſe neceſſitatem; horum auctoritatem omnem non a communi, & Catholico Eccleſiarum conſenſu, ſed ab unius

(*) Jacobus Benignus Boſſuetus in Vindiciis Declarationis Eccleſ. Gallic. agnoſcit regimen in Eccleſia Monarchicum Ariſtocratia temperatum.

nius Papæ ſententia, & voluntate pendere, proptereaque Papam poſſe ex animi ſui arbitrio Canones abrogare, alios condere, ab illorum obſervatione pro libito diſpenſare, Epiſcopos ejus eſſe Conſiliarios, non legitimos, & neceſſarios controverſiarum Judices. Hæc ſunt conſectaria, quæ Theologi Curiæ Romanæ obnoxii, ex falſa, & perverſa quæſtionis hujus definitione inferunt. Nos autem e contra, qui tenemus Concilium generale eſſe ſupra Papam, ex hac aſſertione contraria prorſus elicimus conſectaria; Papam ſcilicet non eſſe ſupremum, ac abſolutum Eccleſiæ Monarcham, & Dominum; Eccleſiam non abſoluta auctoritate, ſed Canone regi; Statum ejus licet Monarchicum Ariſtocratico regimine temperari; frequentem Conciliorum celebrationem eſſe neceſſariam; horum auctoritatem non pendere a ſolo Papa, ac proinde Papam non poſſe leges a Conciliis latas abrogare, nec ab earum obſervatione diſpenſare, niſi legitima de cauſa, & in eo caſu, in quo Concilium ipſum diſpenſaret; Epiſcopos in Concilio congregatos eſſe Judices omnium controverſiarum, & perſonarum, atque ipſorum etiam Pontificum Romanorum, ſi in fide, & moribus peccent. Ex quibus intelligere eſt, ex hujus quæſtionis determinatione totam Eccleſiæ οἰκονομίαν pendere. Quare ſatis mirari non poſſum Petrum de Marca Pariſienſem Archiepiſcopum, virum alioquin acerrimi judicii pronuntiaſſe, controverſiam hanc nullius eſſe ad diſciplinam Eccleſiaſticam, libertateſque Eccleſiæ Gallicanæ vindicandas, momenti. Nam ſi ſemel Pontifex Romanus Conciliis omnibus ſuperior aſſeratur, ruit profecto omnis Eccleſiæ libertas, Concilia ſua auctoritate ſpoliantur, Canones in irritum mittuntur, omnia ad unius Pontificis nutum, & arbitrium revocantur: quæ ſi ſemel admittas, Eccleſiæ Gallicanæ libertates tueri nullo pacto potes.

II. Porro quæſtio propoſita tripliciter intelligitur. Primo enim quæritur, utrum Concilium generale legitime congregatum, cui adeſt Pontifex Romanus, vel ad quod legitime vocatus adeſſe renuit, majorem habeat auctoritatem, quam Pontifex Romanus ſolus, & ſine Concilio generali. Secundo, utrum Concilium generale habeat poteſtatem condendi Canones, quibus ipſe Pontifex teneatur. Demum, utrum Concilium poſſit judicare de perſona Papæ, ipſumque in errorem aut in crimen lapſum deponere. Hæc tria ſunt, quæ propoſita quæſtio de auctoritate Concilii generalis ſupra Papam involvit. Qui dicunt Pontificem eſſe ſupra Concilium, affirmant tria; majorem eſſe Pontificis, quam Concilii auctoritatem, aut ſaltem æqualem; Romanum Pontificem non teneri Concilii generalis legibus, eaſque poſſe pro libito ab ipſo abrogari: demum Pontificem non poſſe a Concilio judicari, aut deponi. Qui vero Concilium Pontifice Romano ſuperius eſſe aſſerunt, tria hæc negant, & oppoſitum tenent. Quæſtio porro iſta videtur primum in controverſiam veniſſe, atque hinc, & inde agitari cœpiſſe circa tempora Concilii Piſani, ut Bellarminus obſervat, qua de re nobis cum illo nulla lis erit; ſed tota difficultas eo redit, quid ante illud tempus Eccleſia univerſa de auctoritate Pontificis, & Concilii ſenſerit, & quid deinde in Conciliis generalibus de iſta quæſtione judicarit: contendit Bellarminus Eccleſiam ante iſtud tempus ſtatuiſſe Pontificem Concilio ſuperiorem, tuncque primum fuiſſe aliquos, qui Concilium ſupra Papam extollerent: nos e contra dicimus Bellarmini ſententiam ad illud uſque tempus fuiſſe orbi univerſo ignotam, tuncque primum inventam, & invectam fuiſſe, atque antea Eccleſiæ ſemper perſuaſum fuiſſe, majorem eſſe Concilii præſertim generalis, quam Romani Pontificis auctoritatem: ac demum idem ab ipſa poſt motam litem in Conciliis generalibus ſtatutum, atque definitum eſſe: hæc ſunt, quæ nobis adverſus Bellarminum oſtendere oportet.

§. I.

Poteſtatis Eccleſiaſticæ immediatum ſubjectum eſſe univerſam Eccleſiam.

PRopoſitarum quæſtionum definitio tota pendet ex hujus principii determinatione, quod hiſce verbis a noſtris Theologis concipitur: *quodnam ſit ſubjectum immedia-*

Digitized by Google

mediatum poteſtatis Eccleſiaſticæ. Senſus eſt, an poteſtas clavium ſit immediate conceſſa univerſitati Eccleſiæ, ut per ejus Miniſtros, ac per ſummum Pontificem exerceatur, an vero ſummo Pontifici, aut etiam Epiſcopis ſit immediate collata: hoc eſt ſcilicet quæſtionum propoſitarum fundamentum; nam ſi clavium poteſtas eſt penes ſolum Pontificem Romanum, haud dubium eſt, quin ſuper univerſam Eccleſiam poteſtatem habeat, cum aliam poteſtatem hac in hypotheſi non habeant Eccleſia, & Prælati, quam quæ illis ab ipſo communicatur; ſecus vero ſi vice verſa Eccleſia ſupremam habet poteſtatem, quæ ab ea in Miniſtros ejus, ſummumque Pontificem derivatur. Operæ pretium eſt ergo, antequam ultra progrediamur, opinionis noſtræ fundamentum ex traditione confirmare. Ut ergo pateat mentem antiquorum omnium fuiſſe, claves non uni Petro, ſed in perſona Petri univerſitati Eccleſiæ collatas eſſe, quas illa Miniſtris ſuis, atque ipſi ſummo Pontifici communicat, nonnulla veterum id diſerte aſſerentium teſtimonia referam. Imprimis vero ſpectat illuc Chriſti dictum apud Matthæum Evangelii c. 18. *Si eos teſtes non audierit* frater peccans, *dic Eccleſiæ*, *ſi autem Eccleſiam non audierit*, *ſit tibi ſicut Ethnicus*, *& Publicanus*. Quo patet ſupremam excommunicandi poteſtatem penes Eccleſiam eſſe. Hoc autem ex iſto loco, aliiſque ſimilibus intulerunt antiqui Patres, quorum ſelecta tantum, & aperta teſtimonia referam.

II. Tertullianus Scorpiaci cap. 10. *Memento claves hic Dominum Petro*, *& per eum Eccleſiæ reliquiſſe*. Cyprianus lib. de unitate Eccleſiæ: *Loquitur Dominus ad Petrum: tu es Petrus*, *&c. Tibi dabo claves regni cælorum. Et quamvis Apoſtolis omnibus poſt Reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat*, *& dicat: ſicut miſit me vivens Pater*, *&c. tamen ut unitatem manifeſtaret*, *unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit; hoc erant utique*, *& ceteri Apoſtoli*, *quod fuit Petrus pari conſortio præditi honoris*, *& poteſtatis*.

III. Optatus lib. 7. *Præferri Petrus ceteris Apoſtolis meruit*, *& claves regni cælorum communicandas ceteris ſolus accepit:* id eſt, accepit eas, ut ceteris etiam communicarentur, perſonam gerebat omnium.

VI. S. Baſilius Monaſticarum Conſtitutionum c. 23. *Petre*, inquit, *amas me plus his*, *paſce oves meas: & omnibus deinde Paſtoribus*, *ac Magiſtris eamdem tribuit poteſtatem*, *cujus quidem rei ſignum eſt*, *quod omnes ſimiliter*, *atque ille ligent*, *& ſolvant*.

VII. Ambroſius lib. de dignitate ſacerdotali c. 2. *Quæ oves*, inquit, *& quem gregem non ſolum tunc beatus ſuſcepit Petrus*, *ſed & nobiſcum eas ſuſcepit*, *& cum illo eas nos ſuſcepimus omnes*.

VIII. Chryſoſtomus homil. 79. ad eadem verba: *Amas me*, *Petre*, *paſce oves meas: Quod*, inquit, *non ad Sacerdotes ſolos dictum eſt*, *verum etiam ad ſingulos noſtrum*, *quibus vel minime grex commiſſus eſt . . . . . Habet unuſquiſque ovem*, *ad pinguia eam paſcua ducat*.

IX. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum: *At dicis*, *ſuper Petrum fundatur Eccleſia*, *licet idipſum in alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat*, *& cuncti claves regni cælorum accipiant*, *& ex æquo ſuper eos fortitudo Eccleſiæ ſolidetur*, *tamen propterea unus eligitur*, *ut capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio*.

X. Sanctus Auguſtinus diſerte, & centies lib. de Agone Chriſtiano c. 30. *Huic enim Eccleſiæ claves regni cælorum datæ ſunt*, *cum Petro datæ ſunt*, *& cum ei dicitur*, *ad omnes dicitur*, *paſce oves meas*. concione 2. ſuper Pſalmum 30. *cujus Eccleſiæ perſonam gerebat Petrus*, & enarratione in Pſalmum 108. *Agnoſcitur ille in figura geſtaſſe perſonam Eccleſiæ*. Tractatu 50. in Joannem: *Petrus quando claves accepit*, *Eccleſiam ſanctam ſignificavit*. Item tractatu 118. *Claves unus tanquam perſonam gerens ipſius unitatis accepit*. Item tract. 124. *Cujus Eccleſiæ Petrus Apoſtolus propter Apoſtolatus ſui primatum gerebat figurata generalitate perſonam . . . . Eccleſia ergo*, *quæ fundatur in Chriſto*, *claves ab eo regni cælorum accepit in Petro*, id eſt, *poteſtatem ligandi*, *ſolvendique peccata*. Mitto alia innumera ejuſdem teſtimonia in eamdem ſententiam, viginti ſex colle-

git Launoius Epiſtolarum p. 2. Epiſt. ad Hadrianum Vallantium, ſed citata ſufficiunt ad mentem eius cognoſcendam.

XI. Cyrillus lib. 12. in Joannem: *Accipite Spiritum ſanctum, reſpondemus virtutem in omnes permanaſſe, & ſcopum largientis impleſſe; dedit autem Chriſtus non aliquibus ſeorſum, ſed univerſis diſcipulis.*

XII. Sanctus Leo ſerm. 3. de anniverſario Aſſumptionis ſuæ: *propter quod dicitur beatiſſimo Petro: Tibi dabo claves regni cælorum, tranſivit quidem in alios Apoſtolos vis iſtius poteſtatis, & ad omnes Eccleſiæ Principes Decreti hujus conſtitutio commeavit; ſed non fruſtra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ſingulariter id creditur, quia cunctis Eccleſiæ rectoribus præponitur.* Idem habet ſerm. 2. de natali Apoſtolorum.

XIII. Fulgentius in lib. de fide ad Petrum c. 3. *Deus in perſona B. Petri ligandi, ſolvendique tribuit poteſtatem.* lib. 1. de peccat. meritis, & remiſſ. *Cui* (Eccleſiæ) *claves regni cælorum dedit, cui etiam poteſtatem ligandi, ſolvendique conceſſit.* Et cap. 20. *Hinc eſt quod etiam B. Petro, ideſt, Eccleſiæ ſuæ in terra ligandi ſolvendique tribuit poteſtatem.*

XIV. Eucherius Lugdunenſis homilia de natali Petri: *Et tibi dabo claves regni cælorum, hoc enim quod principaliter Petro dicitur, ceteris quoque Apoſtolis dictum intelligi debet, & non tantum Apoſtolis, verum etiam Epiſcopis, & Sacerdotibus.*

XV. Gregorius I. lib. 6. expoſit. in caput 16. lib. 1. Regum cap. 3. *Nam quod antiquis nuſquam dicitur, quodcunque ligaveris ſuper terram, modo univerſali in Eccleſia dicitur.*

XVI. Beda in cap. 19. Matthæi: *Claves regni cælorum Petrus tanquam perſonam gerens ipſius unitatis accepit.* Et in cap. 21. *Eccleſia ergo in Petro claves regni cælorum accepit.* Et lib. 4. in cap. 16. Matth. *Hæc poteſtas* (ligandi, atque ſolvendi) *ſine dubio cunctis datur Apoſtolis, necnon Epiſcopis, Presbyteris, & omni Eccleſiæ.*

XVII. Ambroſius Auſpertus lib. 4. in Apocalypſim: *Huic Petro typum gerenti Eccleſiæ dicit: quodcumque ligaveris*; idem habet lib. 5. & lib. 7.

XVIII. Dungalus Diaconus in lib. contra Claudium Taurinenſem citata B. Auguſtini teſtimonia tranſcribit, Rabanus lib. 5. in Matt. c. 16. *Quæ ſolvendi, atque ligandi poteſtas, quamvis ſoli Petro data videatur a Domino, abſque ulla dubietate tamen noſcendum eſt, quod & ceteris datur ipſo teſte.*

XIX. Meldenſe Concilium anni 845. *Ut clavibus Eccleſiæ datis aditus ad vitam claudi debeat, aut reſerari.*

XX. Paſchaſius Radbertus lib. 8. in Matt. cap. 16. *Videtur eum Petro, & cum omnibus Apoſtolis hæc poteſtas ſpecialius a Domino attributa, & licet Eccleſiæ eadem ſit conceſſa.*

XXI. Hincmarus Rhemenſis Epiſt. 33. cap. 20. cap. 36. & 47. necnon in libello expoſtulationis, qui in Concilio Duziacenſi I. refertur cap. 26. citata ex Auguſtino, & Beda teſtimonia exſcribit.

XXI. Odo Cluniacenſis lib. 4. collat. c. 19. *Qui* (Chriſtus) *ligandi, atque ſolvendi poteſtatem Eccleſiæ rectoribus in perſona beati Petri conceſſit.*

XXII. Hugo de ſancto Victore lib. 1. de Sacramentis cap. 26. *Quid eſt, quod in typo Eccleſiæ dictum eſt Petro: quodcumque ligaveris?* Sequuntur eamdem ſententiam Magiſter ſententiarum diſtinct. 18. & 29. Alanus lib. 2. contra Valdenſem. Thomas Valdenſis tom. 1. de Sacramentis cap. 145. Joannes Gerſo tract. de poteſtate Eccleſiaſtica, conſiderat. 4. Toſtatus Abulenſis in cap. 13. Num. quæſt. 48. Dionyſius Carthuſianus lib. 1. de auctoritate Papæ, & Concilii art. 4. 34. Almainus de poteſtate Eccleſiaſtica cap. 17. Hadrianus VI. in 4. q. 1. Gulielmus Okamus, & alii: ſed ex iis Theologis non eſt, qui opinionem noſtram diligentius explicet, & accuratius expendat, quam Toſtatus Abulenſis, e quo non pauca referre haud pigebit.

XXIII. Quæſtionem ſic proponit illo loco ſupra citato: *an communitas ſeu Eccleſia poſſit habere exercitium juriſdictionis, & an Chriſtus dederit claves ſoli Petro ſpecialiter, vel ſoli Eccleſiæ, & quomodo trans-*

tranſfertur auctoritas clavium de uno Prælato ad alium. Huic autem quæſtioni reſpondet, Juriſdictionem quidem ſecundum actum cadere non poſſe in communitatem, ſed in perſonam determinatam, quæ poſſit actus aliquos exercere, ſed eam eſſe in communitate ſecundum originem, & ſecundum virtutem, quia omnes perſonæ, quæ accipiunt juriſdictionem, ex virtute communitatis accipiunt. „ Ita autem, *inquit*,
„ videtur de clavibus Eccleſiæ, quia illæ
„ datæ ſunt a Chriſto toti Eccleſiæ, quia
„ tamen non poterat univerſa Eccleſia di-
„ ſpenſare illas cum non eſſet aliqua per-
„ ſona, eas Petro dedit nomine Eccleſiæ;
„ ſi tamen intelligeretur claves traditas
„ eſſe Petro ſpecialiter, non ſolum ſeque-
„ retur inconvenienter, quod inducitur, ſci-
„ licet quod alii Apoſtoli non habuiſſent,
„ &c. ſed adhuc inconveniens majus erat,
„ quod defuncto Petro non manſiſſent cla-
„ ves, quod neceſſe erat ſi ſoli Petro da-
„ tæ fuiſſent, & non ſolum ſi ipſi ſoli,
„ ſed etiam ſi omnibus Apoſtolis datæ fuiſ-
„ ſent, tanquam determinatis perſonis, de-
„ functis illis, non manſiſſent claves in
„ Eccleſia, quia iſti non habent poteſta-
„ tem dandi aliis claves, faciendo eos ſuc-
„ ceſſores ſuos, cum nemo poſſit Præla-
„ tum ſucceſſorem ſibi facere . . . . Ergo
„ non fuerunt datæ claves illis, tanquam
„ determinatis perſonis, ſed tanquam Mi-
„ niſtris Eccleſiæ; & tunc magis dabantur
„ claves Eccleſiæ, cum Eccleſia, quæ ip-
„ ſas habet radicaliter, nunquam moriatur.
„ Hinc leviter apparet, quomodo mortuo
„ Petro ſuccederent alii ſummi Pontifices
„ in æquali poteſtate, quia illa poteſtas
„ clavium erat in Eccleſia . . . Hinc mor-
„ tuo Petro poteſt eligere ſucceſſorem, &
„ eligendo confert eam poteſtatem. Hoc
„ idem patet in communitatibus; ſi enim
„ aliqua communitas, vel collegium eſt,
„ ibi erit juriſdictio, & quia non poteſt
„ adminiſtrari per univerſam ſocietatem,
„ adminiſtratur per unum de communita-
„ te: non eſt tamen juriſdictio in illo ita,
„ quod non ſit in communitate, ſed eſt
„ magis in communitate, quia antequam
„ ille conſtituatur in judicem, vel recto-
„ rem, nullam habet juriſdictionem, illo
„ mortuo, vel cadente, non penitus exſpi-
„ rat juriſdictio; poteſt alius præfici in re-
„ ctorem, vel judicem, non tamen poſſet
„ hoc fieri, ſi non maneret juriſdictio in
„ communitate: ergo ipſa communitas ha-
„ bet magis juriſdictionem. Adhuc patet
„ hoc, quia ſede vacante capitulum habet
„ omnia, quæ pertinent ad juriſdictionem
„ Prælati: licet non ea, quæ ſunt ordi-
„ nis . . . Ergo videtur, quod juriſdictio
„ illa radicalius erat in Eccleſia, quam in
„ Prælato: non tamen haberet eam Ec-
„ cleſia, niſi in principio ei tradita fuiſſet,
„ quia juriſdictio clavium non eſt talis, qua-
„ les ſunt juriſdictiones, quas conſtituunt
„ ſibi homines; quia cum juriſdictio ſit in
„ remittendo peccata, & ligando, non poſ-
„ ſunt eam homines ſibi fingere, ſed a
„ Deo ſolo eſt, cum ipſe ſolus remittat
„ peccata, in Eccleſia autem eſt iſta ju-
„ riſdictio. Ergo oportet, quod illam ali-
„ quando acceperit, & hoc non fuit, niſi
„ cum primo traditæ ſunt claves a Chri-
„ ſto. *Et quæſt.* 49. Eccleſia ſuſcipit cla-
„ ves a Chriſto, & Apoſtoli tanquam Mi-
„ niſtri Eccleſiæ, & nunc Eccleſia illas
„ habet, & Prælati etiam, ſed aliter Ec-
„ cleſia, quam Prælati; nam Eccleſia illas
„ habet ſecundum originem, & virtutem,
„ Prælati autem habent ſecundum uſum
„ earum. Dicitur Eccleſia habere ſecundum
„ virtutem claves, quia poteſt illas confer-
„ re Prælato per electionem . . . Exem-
„ plum hujus rei in domino rei, & uſu-
„ fructuario, atque uſurario; nam dominus
„ rei habet uſum rei, & confert illum
„ uſum alteri, ſed non eo modo, quo ha-
„ bet, quia ſibi reſervat uſum, ut proprie-
„ tario alteri concedit, vel uſuario, vel
„ uſufructuario; & in hoc confert dominus,
„ quod habet, quia dominus rei non eſt
„ uſufructuarius, vel uſuarius: conformiter
„ in Eccleſia, ipſa enim non habet claves
„ quantum ad uſum, omnia autem iſta
„ deſcendunt ex hoc, quod Eccleſia non
„ eſt aliquid unum per ſe potens habere
„ adminiſtrationem clavium, ſi autem poſ-
„ ſet per ſe adminiſtrare, non committe-
„ ret alicui Prælato. „ Ita Epiſcopus Abulenſis opinionem noſtram, quæ ſacræ Facultatis Pariſienſis eſt, mirum in modum

illu-

illuſtrat, & invicte probat, ita ut nihil a nobis addi poſſit ad eam explicandam, aut aſſerendam.

XXIV. Ut tamen ad propoſitum revertamur, oſtendendum eſt, quo pacto ex hoc principio, & fundamento ſequantur ea, quæ nobis in hac diſſertatione probanda ſumſimus. Hoc autem facile eſt ad oculum demonſtrare; nam nemo eſt, qui non ſtatim intelligat illum ſupremam habere poteſtatem, qui poteſtatem ipſam habet ſecundum originem, & virtutem; eum vero poteſtatem non habere ſupremam, qui tantum poteſtatem habet ab alio ſibi commiſſam quoad uſum. Patet autem ex dictis, poteſtatem Eccleſiaſticam, eſſe penes Eccleſiam, Romanum autem Pontificem, ceteroſque Prælatos, eam accipere ab Eccleſia quoad uſum tantummodo. Non ergo Summus Pontifex habet poteſtatem in univerſam Eccleſiam, licet habeat in univerſa Eccleſia, ſed vice verſa Eccleſia poteſtatem habet in Pontificem; & quemadmodum mortuo Pontifice alium ſufficit, ita poteſt eum corrigere, atque deponere, non quidem ipſa per ſe, nam univerſam ſocietatem Eccleſiæ convenire, aut judicare non eſt poſſibile; ſed per Concilium generale, quod cum univerſam Eccleſiam repræſentet, habet univerſam Eccleſiæ poteſtatem in ſe unitam, cum præſertim Eccleſiæ univerſæ habeat aſſenſum. Cum ergo Eccleſiæ poteſtas ſit ſuperior poteſtate Papæ, cum Eccleſia leges dicere poſſit Papæ, cum Eccleſia poſſit auferre a Papa juriſdictionem, quam ipſi commiſit; nemo dubitare poteſt, quin hæc omnia fieri poſſint a Concilio generali ipſam repræſentante: ſed hæc ſunt ſingillatim expendenda.

§. II.

Majorem eſſe Concilii generalis, quam Romani Pontificis auctoritatem.

AD probandam majorem eſſe Concilii præſertim generalis, quam Romani Pontificis auctoritatem hoc unum obſervaſſe ſufficeret, a Concilio generali Eccleſiam univerſam repræſentari, non item a Romano Pontifice; quippe cum ſuprema poteſtas ſpiritualis toti Eccleſiæ in commune a Chriſto collata ſit, ut paragrapho ſuperiori abunde probatum eſt, aliunde vero certum ſit, Concilium generale univerſam Eccleſiam repræſentare, non item Romanum Pontificem, quis negare poſſit, quin major ſit Concilii, quam Romani Pontificis auctoritas?

II. Præterea Romanis Pontificibus adeo perſuaſum fuit, Concilii auctoritatem ſua majorem eſſe, ut ultro ipſi Concilia poſtularint, tanquam ad dirimendas controverſias neceſſaria, ſuaque judicia in illis retractari poſtularint, aut ſaltem paſſi fuerint. Docet id conſtans, ac perpetua Romanorum Pontificum diſciplina.

III. Atque ut a Beato Petro ordiamur, *nihil ille*, ut Chryſoſtomus obſervat, nihil, inquam, alicujus momenti ſolus egit, nihil alicujus momenti ſine Concilio ſtatutum eſſe voluit: cum eligendus Apoſtolus in locum Judæ, cum conſtituendi Diaconi, cum aliquid de legalium obſervatione ſtatuendum in commune conſulit, & omnia fratrum electioni, ac judicio permittit. Id vero maxime elucet in illa celebri de legalium obſervatione controverſia, quæ in Concilio Hieroſolymis congregato diſceptata, ac judicata eſt, totiuſque Synodi non unius Petri nomine definita his verbis: *viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis, &c.* Hoc exemplo utuntur Synodi V. generalis Patres, ut oſtendant Concilii præſertim generalis auctoritatem ſingulorum Epiſcoporum, ipſiuſque Romani Pontificis auctoritate ſuperiorem eſſe, ac majorem his verbis: „ Licet, *inquiunt*, Spiritus ſancti gra„ tia circa ſingulos abundaret Apoſtolos, „ ut non indigerent alieno conſilio ad ea, „ quæ agenda erant, non tamen aliter vo„ luerunt de eo, quod movebatur, ſi opor„ teret Gentes circumcidi, definiri prius„ quam communiter congregati diverſarum „ ſcripturarum teſtimoniis unuſquiſque ſua „ dicta confirmaverunt, unde communiter „ de eo ſententiam protulerunt ad gentes „ ſcribentes, viſum eſt Spiritui ſancto, & „ nobis, &c. Sed & ſancti Patres, qui per „ tempora in ſanctis quatuor Conciliis con„ venerunt antiquis exemplis utentes com„ muniter de exortis hæreſibus, & quæſtio-

„ ni-

„ nibus diſpoſuerunt, certo conſtituto, quod
„ in communibus de fide diſceptationibus,
„ cum proponuntur, quæ ex utraque parte
„ diſcutienda ſunt, veritatis lumen tenebras
„ expellit mendacii. Nec enim poteſt in
„ communibus de fide diſputationibus ali-
„ ter veritas manifeſtari, cum unuſquiſque
„ proximi adjutorio indiget.

IV. Hinc quoties in Eccleſia majores, ac graviores controverſiæ ſunt exortæ, congregata ſemper fuere Concilia. Quid autem neceſſe fuiſſet ea congregari, ſi ſolius Romani Pontificis auctoritas Concilii auctoritatem ſuperaret? At non iſta fuit Romanorum Pontificum ſententia, cum ipſi Concilia ultro ut neceſſaria poſtulent etiam poſt judicium ſuum.

V. Sic Clerus Romanus tempore Cypriani cauſam lapſorum non aliter tractari poſſe affirmat, *quam collatione conſiliorum cum Epiſcopis, Presbyteris Confeſſoribus facta, quoniam nec firmum decretum poteſt eſſe, quod non plurimorum videbitur habuiſſe conſenſum*.

VI. Sic Julius ad Orientalium diſſidia finienda, Athanaſii cauſam judicandam, necnon ad fidem confirmandam Concilium neceſſarium eſſe affirmat, atque ad illud Euſebium, & ejus ſocios invitat.

VII. Sic etiam Liberius ad eandem cauſam judicandam Concilium petiiſſe ſe teſtatur, & iterum enixe poſtulat in litteris ad Conſtantium; atque illa de cauſa Legatos ad eum mittit: idem cum in Imperatoris conſpectum veniſſet, eamdem poſtulationem iterato renovavit, & interroganti Imperatoris Miniſtro, *quota pars orbis eſt Liberi*, non reſpondet ſe ſupra Concilia eſſe, ſuamque auctoritatem omni alia majorem eſſe, ſed tantum ait, quod etiamſi ſolus ſit cum paucis, non ideo cauſam fidei minui; quoniam tres tantum fuerunt, qui Nabuchodonozori reſtitere.

VIII. Damaſus, & alii Epiſcopi Occidentales poſt Aquileienſem Synodum ad Imperatorem Theodoſium ſcribentes, ad componendas Orientis res Synodum generalem fieri enixe poſtulant: iidem autem ſe non prærogativam examinis ſibi vindicare aiunt, ſed tantum conſortium communis arbitrii. Cauſam Bonoſi, quæ Concilii Capuenſis ſtatuto finitimis Epiſcopis, Anyſio ſcilicet Theſſalonicenſi, & Macedonibus fuerat commiſſa, non audet ipſe judicare: *cum hujuſmodi*, inquit, *fuerit Synodi Capuenſis judicium, ut finitimi Bonoſo de eo cognoſcant; advertimus nobis judicandi formam competere non poſſe*. Quibus verbis agnoſcit Siricius, ſe non ſolum Concilii generalis, ſed & alterius Synodi, qualis erat Capuenſis auctoritate ita aſtringi, ut non poſſit cauſam ab iſta Synodo aliis judicibus commiſſam ipſe judicare, agnoſcit etiam judicium ab iſtis, qui a Synodo delegati fuerunt, ferendum ſuo judicio firmius ac ſuperius fore: *Vos enim*, inquit, *ut ſcripſimus, Synodi vice decernitis, nos quaſi ex Synodi auctoritate judicare non convenit*. Innocentius I. ad motas in Chryſoſtomum turbas componendas ſuam non interponit auctoritatem tanquam ſupremam, ſed Synodum neceſſariam eſſe judicat: *Quodnam*, inquit in Epiſt. ad Clerum Conſt. *remedium iſtis rebus in præſenti afferemus, neceſſaria erit Synodalis cognitio, quam etiam multo jam antea congregandam diximus: ea enim ſola eſt, quæ hujuſmodi procellarum impetus retundere poteſt*.

IX. Cæleſtinus I. cognita Neſtorii hæreſi privatam Sedis Apoſtolicæ, ſed in Concilio Occidentalium ſententiam in eum profert, ac deinde cum convocata Synodus generalis foret, ipſe ad eam Legatos miſit, litteris ſuis ita Synodorum generalium auctoritatem extollens: *Non poterit*, inquit, *veritas mentiri, cujus in Evangelio iſta ſententia eſt: ubi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum; quod cum ita ſit, ſi nec huic tam brevi numero Spiritus ſanctus deeſt, quanto magis eum nunc intereſſe credimus, quando in unum convenit tanta turba ſanctorum*.

X. Sed nullus eſt Pontifex, qui de Conciliorum neceſſitate, & auctoritate plura ſcripſerit, quam beatus Leo, præſertim vero in cauſa Eutychetis. Licet enim Flavianus ad judicandum Eutychem Synodum generalem neceſſariam non eſſe credidiſſet, nihilominus S. Leo Concilii celebrationi annuit, petiitque ab Imperatore, *ut intra*

Ita-

Digitized by Google

Italiam habere juberet Epiſcopale Concilium, quo, conciliante Deo, poſſent omnia ſcandala, quæ in perturbationem Eccleſiæ commota erant, reſecari. Com vero Imperator eam Synodum Epheſi indixiſſet, ultro beatus Leo ad eam Legatos miſit: *Unde*, inquit in Epiſt. ad Theodoſium, *quamvis ad diem* Concilii *Epiſcopalis, quem pietas veſtra conſtituit occurrere me ratio nulla permittat, cum nec aliqua ex hoc exempla præceſſerint, & temporalis neceſſitas me non patiatur deſerere civitatem; præſertim cum tam evidens fidei cauſa ſit, ut rationabilibus cauſis ab indicenda Synodo fuiſſet abſtinendum. Tamen in quantum Dominus juvare dignatur, meum ſtudium commodavi, ut clementiæ veſtræ ſtatutis aliquatenus pareatur. Ordinatis hinc fratribus meis, qui amputandis ſcandalis pro cauſæ æquitate ſufficiant, quippe præſentiæ meæ ėmpleant vicem*. Nec beatus Flavianus, nec ſanctus Leo inutilem eſſe Syodum judicant, eo quod judicium Pontificis Concilii judicio ſit ſuperius, ſed quia, ut obſervavimos, atque ot hic habet ſanctus Leo, evidens omoino cauſa fidei ſit in anterioribus Conciliis aperte definita, ſed cum Synodum neceſſariam judicaſſet Imperator, ipſe ſanctus Leo ultro aſſenſus eſt, nec putavit ullum fieri Sedi, aut auctoritati ſuæ præjudicium, ſi ad illam Legatos mitteret. Cum vero Syoodus illa Dioſcori oefariis artibus compulſa perperam judicaſſet, ſi S. Leo ſuam auctoritatem Concilii poteſtate ſuperiorem credidiſſet, quis dubitet quio ille, prout affectus erat, ſtatim ejus Decreta in irritum miſiſſet; verum nihil hujuſmodi fecit, aut facere ſe poſſe arbitratus eſt, imo nullum alium huic malo remedium eſſe ratus eſt, quam Concilii alterius generalis celebratiooem. Quapropter Imperatorem ſupplex per litteras non ſemel obteſtatus eſt, *ut majorem ex toto orbe Sacerdotum numerum congregaret*. Quum demum Synodum, imperante Martiano, obtinuit, & in qua Chalcedone habita Eutychetis cauſa ſupremo judicio terminata eſt; quis porro credat, Leonem dignitatis ſuæ defenſorem acerrimum, aut Concilia geoeralia poſtulaſſe, aut ſoa judicia in iis retractari permiſiſſe, ſi ſuam auctoritatem Concilii auctoritate ſuperiorem fuiſſet arbitratus.

IX. Denique diſerte teſtatur in Epiſt. ad Theodoretum poſt Synodum ſcripta, judicium ſuum poſt Synodi confirmationem magoum robur accepiſſe, & jam non poſſe ullatenus convelli, aut labefactari: *Gloriamini*, inquit, *in Domino, qui nullum nos in fratribus detrimentum ſuſtinere permiſit, ſed quod noſtro prius miniſterio definierat, non univerſæ fraternitatis privavit aſſenſu, ut vere a ſe prodiiſſe oſtenderit, quod prius a prima omnium ſede firmatum, totius Chriſtiani orbis judicium recepiſſet*. Ergo non exiſtimavit judicium ſuum æqualis fuiſſe ponderis cum judicio Syoodi.

X. Felix III. & Gelaſius I. ad damnaodum Acacium Conſtantinopolitanum, non ſuam, ſed Concilii Chalcedooenſis auctoritatem adducuot: cum enim ille Synodum peteret, in qua jodicaretur, non ajunt illi opus non eſſe Synodo, eo quod ſola ſufficiat auctoritas Pontificis, utpote quæ qualibet Synodo major ſit, atque ſuperior, ſed Synodum mioime neceſſariam eſſe dicunt, eo quod Acacius jungeret ſe Eutychianis in Synodo Chalcedonenſi damnatis: *Nec enim*, inquit Gelaſius Epiſt. 9. *dubium eſt, quod ſicut in unaquaque hæreſi, quod inceſſabiliter repetendum eſt, quia firmum eſſe nullus ambigit Chriſtianus, omnes complices ſectatores communicatores damnatæ ſemel pravitatis pari ſorte cenſetur, ide que ſit conſequens, ut ſicut Timotheus, atque Petrus talium ſectatores communicatores damnato ſemel pravitatis pari ſorte cenſentur, ſecundum illius tenorem Synodi, nulla recenti facta Pontificum congregatione damnati ſunt; ſic & qui Petro communicavit Acacius, ut criminis particeps, ita conſors factus ſit & pœnæ*. Itaque Romani Pontifices non ſuam in Acacium, ſed Concilii Chalcedooenſis auctoritatem allegant, cujus ſe tantum executores perhibent; ſic enim Gelaſius Epiſt. 4. ait deceſſorem ſuum *executorem fuiſſe veteris conſtituti, non novæ Conſtitutionis auctorem. quod non ſolum*, inquit, *præſuli Apoſtolico facere licet, ſed & cuicunque Pontifici, ut quoslibet, & quemlibet locum ſecundum regulam hæreſeos ipſius ante damnatæ a Catholica communione diſcernant*. Siccine ſe geſſ-

geſſiſſent iſti Pontifices, niſi auctoritatem Concilii ſua ſuperiorem exiſtimaſſent? Quid opus fuiſſet ſtudioſe obſervare, ſe non ſuo marte pugnare, ſed tantum ex auctoritate Concilii Chalcedonenſis? Non poteſt alia ratio afferri, cur eam tantum venditent, niſi quod illam ſua maiorem eſſe arbitrentur.

XI. Vigilius Papa in cauſa trium capitulorum ad eorum damnationem non potuit compelli; niſi auctoritate Concilii generalis: hoc teſtantur Italiæ Clerici in litteris ad Legatos Francorum Conſtantinopolim euntes: *Cæpit*, inquiunt, *Papa Vigilius ad hoc compelli, ut abſolute ipſa capitula ſine Synodi Chalcedonenſis mentione damnaret, ſed Papa non acquieſcens hoc facere, & videns ſe nimium ingravari, dixit tunc ſereniſſimo Principi: veniant huc fratres noſtri ex omnibus Provinciis quini, aut ſeni, & quicquid ſub tranquillitate tractatu habito omnibus viſum fuerit, cum pace diſponemus; quia ſine conſenſu omnium iſta, quæ & Synodum Chalcedonenſem in dubium venire faciunt, & ſcandalum fratribus meis generant, ſolus facere nullatenus acquieſcam*. Et poſtea: *ſi quis Græcorum Epiſcoporum uſque ad univerſalis Concilii tractatum de iſtis capitulis aliquid feciſſet, aut facientibus acquieviſſet, a communione Sedis Apoſtolicæ alienus exiſteret*. Cum vero quinta Synodus generalis de tribus capitulis judicium poſtea tuliſſet repugnante, ac reſiſtente Vigilio, eius tum Decretum vim habuit, coactuſque fertur ipſe Vigilius tandem ei conſentire. Agatho Romanus Pontifex Synodo generali propter Monothelitarum cauſam indicta non deprecatur eam minime fieri, eo quod in Synodo Lateranenſi, Præſide Martino I. jam judicata cauſa videri potuiſſet; quinimo ultro ad eam Legatos mittit, eamque neceſſariam fuiſſe fatetur in Epiſtola Synodica, *Ut*, inquit, *veritas adhuc in ancipiti poſitis clareat, & eam ferventer amplectentibus robur accreſcat, & zizaniorum genimina ſpirituali falce abſcindantur*.

XII. Mitto alia plurima Pontificum Romanorum teſtimonia, quibus centies ipſi profitentur, ſe nihil quippiam momenti definire, aut gerere poſſe ſine Concilii auctoritate: unus erit inſtar omnium.

XIII. Innocentius III. qui Philippo petenti, ut ſibi liceret cum uxore divortium facere, reſpondet ſe id ſine Concilio generali facere non poſſe lib. 3. regiſt. 15. Epiſt. 104. *Verum*, inquit, *ſi ſuper hoc abſque generalis deliberatione Concilii determinare aliquid tentaremus, præter divinam offenſam, & mundanam infamiam, quam ex eo poſſemus incurrere, forſan ordinis, & officii nobis periculum immineret*. Putavit ergo poſſe aliquid Concilium generale, quod ſibi facere non liceret, ac proinde auctoritatem generalis Concilii ſua ſuperiorem agnovit.

XIV. Gregorius X. in indictione Concilii Lugdunenſis agnoſcit ſe ſolum ſine Concilio generali non ſufficere ad res Eccleſiæ reſtituendas. „ Ad quod, *inquit*, cum nos
„ ſufficere non poſſe ſciamus, levamus oculos
„ ad montem, montem quidem Dei, montem
„ uberem, montem pinguem, unde opportunum
„ nobis provenire auxilium & humiliter petimus, & devote ſperamus; & quia ſalubre in
„ his adhiberi remedium intereſt generaliter omnium, nos cum fratribus noſtris, aliiſque viris prudentibus exacto, & frequen-
„ ti tractatu præhabito, prout tantæ neceſſitatis inſtantia exigebat, de ipſorum conſilio generale Concilium, ſicut imitatio-
„ tione digna ſanctorum Patrum conſuetudo laudabilis, longæque obſervationis exem-
„ plum nos inſtruit opportuno tempore decernimus congregandum, in eo tam cir-
„ ca præmiſſa, quam circa cetera, quæ ſalutem reſpiciunt animarum, illa Deo auſpice, communi conſilio inveniatur pro-
„ viſio, & ejuſdem approbatione Concilii
„ roboretur. Eadem verba repetit Clemens V. in Epiſt. ad Philippum Francorum Regem.

XV. Denique, ut alia mittam, Romani Pontifices ad Lutheranorum, Calvinianorum, aliorumque Novatorum errores peremptorio judicio damnandos Concilii generalis auctoritatem neceſſariam eſſe crediderunt; nec conqueſti ſunt, rem a ſua Sede judicatam in Synodo Tridentina iterum examinari, ac de novo judicari. Non ergo putaverunt, ſuam auctoritate Concilii majorem aut ſuperiorem eſſe.

XVI. Denique eandem ſemper fuiſſe de Concilii auctoritate totius Eccleſiæ ſententiam docet ea, quam in definiendis rebus Eccleſiaſticis perpetuo ſervavit diſciplina, de

qua

Digitized by Google

qua diſſertatione ſecunda ſatis, & abunde dictum. Ex ea quippe liquet, ſupremum ſemper Eccleſiæ judicium fuiſſe penes Synodum generalem, a qua non poterat ulla ad Pontificem eſſe provocatio, cum e contra a Pontificis Romani judicio ad Synodum generalem confugere liceret. Docet id diſerte Divus Auguſtinus Epiſt. 162. ubi Donatiſtis Romæ a Pontifice, Synodoque proſcriptis ait, unum adhuc confugium ſupereſſe, ad plenariam ſcilicet Synodum: *Ecce putemus*, inquit, *illos Epiſcopos, qui Romæ judicarunt non bonos fuiſſe judices, reſtabat adhuc plenarium Eccleſiæ univerſæ Concilium, ubi etiam cum ipſis judicibus cauſa poſſet agitari, ut ſi male judicaſſe convicti eſſent, eorum ſententiæ ſolverentur*. Haud dubitavit ergo S. Auguſtinus, majorem eſſe Concilii plenarii, & generalis (quod ad ejus Africanorumque mentem potuit eſſe tantum nationale) non dubitavit, inquam, quin hujuſmodi Concilium Romani Pontificis, & ejus Synodi, quæ novemdecim erat Epiſcoporum, judicium infirmare poſſet, ac ſolvere. Et ſane, ut jam multoties a nobis obſervatum, ac probatum eſt, univerſæ ferme cauſæ fidei, poſtquam a Romanis Pontificibus judicatæ ſunt, iterum in Synodis agitatæ, atque definitæ fuerunt, nec res ante Concilii definitionem penitus eliquatæ, atque definitæ cenſebantur. Sic Auguſtinus obſervat in negotio Baptiſmi hæreticorum judicio Stephani litem non fuiſſe definitam, ſed tantum Synodi plenariæ ſanctione; beatumque Cyprianum potuiſſe ſine hæreſi a Stephani opinione diſſentire, quod non poterant Donatiſtæ, poſtquam res in Synodo plenaria definita fuerat. Sic etiam in negotio celebrationis Paſchæ, quandiu Victoris tantum, & Romanæ Eccleſiæ ſententia reprobata eſt Aſianorum conſuetudo, pro hæreticis, aut ſchiſmaticis habiti minime fuerunt. At ſtatim atque a Concilio Nicæno ſtatutum eſt Paſcha, nonniſi die Dominica celebrandum, qui alia die illud celebrarunt, ſchiſmatici ubique audiere.

XVI. Mitto alia innumera exempla, atque primum iſtud diſſertationis hujus caput concludo auctoritate, & ratiocinio ſancti Auguſtini lib. 2. de Bapt. cap. 4. *Univerſum*, inquit in ſimili negotio, *partibus ſemper optimo jure præponitur*. Cum ergo Concilium ſit totum reſpectu Papæ, qui membrum ejus eſt, cum Concilium univerſam repræſentet Eccleſiam, cujus Pontifex eſt membrum, licet primum, atque præcipuum, quis ſanus in dubium revocare poſſit, quin univerſa Eccleſia, & Concilium eam repræſentans majori auctoritate polleat, quam ſolus Pontifex Romanus? addi poſſet, & illud Hieronymi Epiſt. 85. *ſi auctoritas quæritur, orbis major eſt urbe*. Quod ſi ita eſt, major quoque debet eſſe Epiſcoporum univerſi orbis, quam Epiſcopi unius urbis auctoritas.

§. III.

Pontificem Romanum Concilii Legibus teneri, nec poſſe illas pro libito irritare, immutare, quamvis poſſit ab iis ſapienter diſpenſare in eo caſu, quo Concilium diſpenſaret.

SEquitur hæc propoſitio ex præcedenti, nam ſi Papæ auctoritas inferior auctoritate Concilii, ſi judicium Concilii ſuperius eſt judicio Pontificis, cum inferior nihil poſſit in ſuperiorem, neceſſario dicendum eſt, leges, & judicia Concilii generalis non poſſe a Romano Pontifice pro libito diſſolvi, aut mutari, aut vice verſa, cum ſuperior inferiori leges dicere poſſit, Pontificem Romanum Conciliis, & legibus teneri fatendum eſt; ſed ut omnibus id conſtet, non aliis utemur teſtibus, quam ipſis Romanis Pontificibus, qui omnes uno ore clamant, ſe Conciliorum legibus teneri, nec poſſe ſe illas infringere, aut pro libito immutare. Sed præſtat ipſorum audire verba, quibus nihil diſertius, nihil luculentius eſt: audiantur ergo.

II. Julius I. Epiſt. ad Orientales: *Id vere ad Synodi, & Epiſcoporum, qui in concilio* (Nicæno) *fuerant, contumeliam vergeret, ſi quæ illi tanto ſtudio, & cura, velut Deo præſente egiſſent, a nobis ut vana, futiliaque abrogarentur*. Et ibidem *Nos omnia ſecundum Canonem facimus*.

III.

III. Liberius in Epiſt. ad Conſt. *Ad iſtud officium, teſtis eſt mihi Deus meus, invitus acceſſi, in quo cupio quidem ſine offenſa Dei, quandiu in ſæculo fuero, permanere, & nunquam mea ſtatuta, ſed Apoſtolica ut eſſent ſemper firmata, & cuſtodita perſeci, ſecutus morem nihil addidi Epiſcopatui urbis, ordinemque majorum, Romæ nihil minui paſſus ſum*.

IV. Bonifacius I. in Epiſt. ad Hilarium Narboneſem: *Quod nequaquam poſſumus ferre patienter, quia convenit nos paternarum functionum diligentes eſſe cuſtodes*. Et poſt alia: *Nemo ergo eorum termino audax temerator excedat, nec aliquid in illorum contumeliam partibus ſuis, quæ tibi non videntur conceſſa defendat. Ceſſet hujuſmodi præſumptio eorum, qui ultra licitum ſuæ limitem dignitatis extendunt. Quod idcirco dicimus, ut advertat charitas tua adeo nos Canonum precepta ſervare, ut ita quoque conſtitutio noſtra definiat, quatenus Metropolitani ſui unaquæque Provincia in omnibus rebus ordinationem ſemper expectet*.

V. Cæleſtinus I. in Epiſt. ad Perigenem Dinatum, Baſilium, & alios Illyrici Epiſcopos, *dominentur nobis regulæ: non regulis dominemur, ſimus ſubjecti Canonibus, qui Canonum præcepta ſervamus*.

VI. Sixtus III. in Epiſt. ad Epiſcopos per Illyricum: *ſed ut omne corpus capite regitur, ita ipſum caput, niſi ſuo corpore ſuſtentetur, firmitatem, & vigorem ſuum perdit, & non tenet, quam habuerat, dignitatem*.

VII. Leo I. *Nimis hæc improbanda, nimis ſunt prava, quæ ſanctis Canonibus inveniuntur eſſe contraria*. Et paulo poſt: *Abſit a conſcientia mea, ut tam prava cupiditas ſtudiis meis adjuvetur . . . . . . ſancti illi, & venerabiles Patres, qui in urbe Nicæna ſacrilego Ario cum ſua impietate damnato manſuras uſque in finem mundi leges Eccleſiaſticorum Canonum condiderunt, & apud nos in toto orbe terrarum in ſuis conſtitutionibus vivunt, & ſi quid uſque aliter, quam illi ſtatuerunt, præſumitur, ſine cunctatione caſſatur, ut quæ ad perpetuum generaliter inſtituta ſunt, nulla commutatione varientur*.

VIII. Idem in Ep. ad Pulcheriam de iiſdem Canonibus Nicænis loquens: Quoniam, *inquit*, contra ſtatuta paternorum Canonum, quæ ante longiſſimæ ætatis annos in urbe Nicæna ſpiritualibus ſunt fundata Decretis nihil cuique addere concedit, ita ut, ſi quis diverſum aliquid decernere velit, ſe potius minuat, quam illa corrumpat. Quæ ſi, ut oportet, a cunctis Pontificibus intemerata ſerventur. *Et cap.* 3. conſenſiones vero Epiſcoporum ſanctorum Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnante unita nobiſcum veſtræ fidei pietate in irritum mittimus, & per auctoritatem beati Petri Apoſtoli generali prorſus definitione caſſamus, in omnibus Eccleſiaſticis his legibus obſequentes, quas ad pacificationem omnium ſacerdotum per trecentos decem & octo Antiſtites Spiritus ſanctus inſtituit.

IX. Simplicius in Epiſt. ad Acacium ait, *contra definitiones Concilii Chalcedonenſis nihil retractari poſſe, quia per univerſum mundum inſolubili obſervatione retinetur, quod a ſacerdotum univerſitate conſtitutum eſt*.

X. Gelaſius I. Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ: *Quibus*, inquit, *convenienter ex paterna traditione perpenſis confidimus, quod nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret uniuſcujuſque Synodi conſtitutum, quod univerſæ Eccleſiæ probavit aſſenſus, non aliquam magis exequi ſedem oportere, quam primam*.

XI. Similiter Hilarius Papa in Romano Concilio, cui præfuit: *Nos*, inquit, *potiſſimi Sacerdotis adminiſtramus officia, talium tranſgreſſionum culpa reſpiciet . . . . ſi quidem reatu majore delinquit, qui potiori honore perfruitur, & graviora facit vitia ſacerdotum ſublimitas perſonarum*.

XII. Agapetus Epiſt. 6. ad Cæſarium Arelatenſem „: Revocant, *inquit*, nos quominus deſideriis tuis annuamus, veneranda Patrum manifeſtiſſima conſtituta, quibus ſpecialiter prohibemur prædia juris Eccleſiæ, cui nos omnipotens Dominus præeſſe conſtituit, quolibet titulo ad aliena jura transferre; qua in re ſapientiæ veſtræ quoque credimus eſſe gratiſſimum, quod in nullo contra priſcas „ de-

„ definitiones, conſtituta, vel regulas qualibet occaſione, ſub cujuſcunque perſonæ reſpectu venire concedimus; nec tenacitatis ſtudio, aut ſæcularis utilitatis cauſa hoc facere nos credatis, ſed divini conſideratione judicii neceſſe nobis eſt, quicquid Synodalis decrevit auctoritas, inviolabiliter cuſtodire.

XIII. Gregorius I. lib. 3. indict. 12. Epiſt. 30. Conſtantinæ Auguſtæ negat, quod illa petierat, ut caput Sancti ad ſe tranſmitteret: *Quod*, inquit, *vos illa præcipitis, quæ facere nec poſſum, nec audeo*. Lib. 2. ind. 11. Epiſt. 52. *Si Canones non cuſtoditis, & majorum vultis ſtatuta convellere, non cognoſco, qui eſtis*. Idem lib. 1. Epiſt. 24. ait, ſe quatuor Concilia generalia, velut quatuor Evangelia venerari.

XIV. Martinus I. Epiſt. 5. ad Joannem Philadelphiæ Epiſcopum: *defenſores enim*, inquit, *divinorum Canonum, & cuſtodes ſumus, non prævaricatores*. Et in Epiſt. ad Amandum Trajectenſem: *Ideo*, inquit, *neceſſe habuimus ...., Cœtum generalem fratrum, & Coepiſcoporum noſtrorum in Romana civitate congregare*.

XV. Zacharias Epiſt. 1. ad Bonif. cap. 5. *Abſit, ut hoc prædeceſſor noſter ita credatur præcepiſſe, nec enim ab hac Apoſtolica Sede illa diriguntur, quæ contraria eſſe Patrum, ſive Canonum inſtitutis inveniretur*.

XVI. Leo III. in dialogo, quem de additione particulæ *Filioque* Symbolo facta habuit cum Legatis Caroli Imperatoris negat quidquam ſe poſſe Symbolo adjicere, *Quia*, inquit, *me illis Patribus Conſtantinopolitani Concilii non dico præferam, ſed abſit, ut coæquare præſumam*.

XVII. Nicolaus I. Epiſtola 32. ad Epiſcopos Silvanectenſis Concilii: *Sciat beatitudo veſtra, non nos regulas, atque Decreta velle corrumpere*.

XVIII. Hadrianus II. de his *nihil audemus judicare, quod poſſit Nicæno Concilio, & quinque ceterorum Conciliorum regulis, vel decretis noſtrorum anteceſſorum obviare*.

XIX. Joannes VIII. Epiſt. 231. *Et quia*, inquit, *Eccleſia Dei privilegium nos decet immutilatum ſolemniter conſervare, ne in aliquo Patrum terminos præferre videamur contra ſtatuta majorum agere nequivimus*.

XX. Silveſter II. Epiſt. 145. *Itaque in cauſa Roberti Abbatis, ob eam, quam ſervamus, ac ſemper vobis ſervare volumus fidem, hæc tria conſultando proponimus, primum non eſſe noſtri juris falcem in alienam meſſem ponere*.

XXI. Gregorius VII. *Et quia*, inquit lib. 2. Epiſt. 5. *venerandi Canones ad ſacerdotii gradum tales provehi contradicunt, probare eos non ſatis cautum fore putamus, ne quidquam a nobis contrarium ſanctis Patribus in exemplum, & auctoritatem relinquatur; ſolet enim ſancta, & Apoſtolica Sedes pleraque conſiderata ratione tolerare, ſed numquam in ſuis decretis, & Conſtitutionibus a concordia Canonicæ traditionis diſcedere*.

XXII. Eugenius III. Epiſt. 8. *Contra Deum*, inquit, *& ſacrorum Canonum ſanctiones nulli omnino petitioni poſſumus præbere conſenſum*.

XXIII. Innocentius III. *Si ſuper hoc abſque generali deliberatione Concilii ſtatuere aliquid tentaremus, præter divinam offenſam, & mundanam infamiam forſan ordinis, & officii nobis periculum immineret, cum contra præmiſſam veritatis ſententiam noſtra non poſſit auctoritas diſpenſare*.

XXIV. Idem agnoverunt Antiſtites Græci, & Latini in Decreto unionis Concilii Florentini, quo ſtatuitur Romano Pontifici *paſcendi, regendi, ac gubernandi univerſam Eccleſiam a Domino Jeſu Chriſto poteſtatem eſſe traditam, quemadmodum & in actis Conciliorum œcumenicorum, & in ſacris Canonibus continetur*. Hoc eſt, *juxta eum modum, quo & in actis Conciliorum œcumenicorum, & in ſacris Canonibus continetur*, καθ' ὃν τρόπον ϗ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων ϗ ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσι διαλαμβάνεται. Quæ voces paſcendæ, & regendæ Eccleſiæ univerſæ rationem, & formam reſtringunt, oſtenduntque Pontificem in regenda, & paſcenda Eccleſia teneri Conciliorum, & Canonum auctoritatem, & Decreta ſequi, nec poſſe aliter Eccleſiam univerſam regere aut paſcere. Ita vero legi, & intelligi debere decretum Synodi Florentinæ, non autem ut recenter a quibuſdam legitur quem-

Digitized by Google

quemadmodum etiam, docet tum textus Græcus Decreti, tum ii, qui ita in Latino legere ſcriptores Blondus Eugenii Papæ IV. Notarius lib. 3. decade 10. Marcus Vigerius Patavinus, qui Romæ anno 1516. obiit, in Decachordo chorda 10. Roffenſis art. 25. contra Lutheranos, Ekius lib. 2. de Primatu Petri c. 25. Albertus Pighius lib. 3. de Hierarchia c. ultimo. Hi omnes ſcriptores minime ſuſpecti ſunt, & tamen Decretum Concilii Florentini legerunt, & & intellexerunt, quemadmodum & nos legimus atque intelleximus. Majorem autem ipſis quam recentioribus, qui aliter verba Concilii legerent, & intelligerent, fidem deberi nemo non intelligit.

XXV. In eadem Synodo Beſſarion ſeſſione nona, velut principium apud Græcos, & Latinos minime controverſum ſupponit *Eccleſiam Romanam quantacumque facultate polleat, minus tamen pollere Synodo œcumenica, & univerſali Eccleſia*. Quod quidem principium a Latinis minime rejectum legitur; imo in Decreto unionis modo relato confirmatum eſt, cum modus Eccleſiæ paſcendæ, & regendæ Pontifici præſcriptus eſt juxta acta veritatis, & Canones Conciliorum.

XXVI. Poſt tantam nubem teſtium, quis niſi excæcatus, & vecors affirmare audeat, Romanos Pontifices Decretis Conciliorum non teneri, ſed ea poſſe pro libito abrogare, & ſine cauſa quoslibet ab iis diſpenſare, cum contrarium tot, ac tanti Romani Pontifices diſerte, ac ſine ambagibus proteſtentur? nam in teſtimoniis ſuperius allatis videre eſt eos ſæpe ſæpius affirmantes, ſe Concilii legibus ita teneri, ut eas vel in leviſſimis rebus infringere, aut violare minime valeant.

XXVII. Nec vero diſpenſationes Canonum a Pontificibus olim licet raro conceſſæ, ſuperiori doctrinæ adverſantur; quippe diſpenſatio non eſt infractio, aut violatio legis, ſed declaratio cum auctoritate facta legem non habere locum in tali vel tali caſu; nam cum Legiſlator legem ferat generalem, nec poſſit omnes caſus prævidere, neceſſe eſt legem locum non habere, cum præſumitur mens Legiſlatoris non fuiſſe, ut in iſto caſu obligatoria eſſet, ut loquuntur. Itaque conſideranda eſt in diſpenſationibus mens Legiſlatoris, & eo tantum in caſu diſpenſatio danda, quo in caſu eam ipſe Legiſlator conceſſiſſet. Sed quia ſi permitteretur unicuique hujuſmodi interpretatio legis, ſi cuivis liceret de mente Legiſlatoris judicare, ſub hoc obtentu leges ab omnibus infringerentur; neceſſe fuit, jus iſtud reſervari iis, qui auctoritate pollent, quibus permiſſum eſt cum auctoritate declarare, legem locum non habere in hoc vel illo caſu, & ita ab ejus obſervatione diſpenſare. In hoc enim differt interpretatio a diſpenſatione, quod interpretatio fiat ab eo, qui auctoritatem non habet; diſpenſatio vero ab eo, qui auctoritatem habet. Sic Doctor aut Juriſconſultus poteſt quidem interpretari legem, non autem poteſt efficere, quominus ii, quos cenſet a lege debere eſſe immunes, ab illa fiant immunes. Hoc autem faciet Senatus, faciet Prætor, & alius qui auctoritatem habet. Ita Pontifex Romanus poteſt non ſolum interpretari legem, quod quilibet Doctor poſſet, ſed & declarare cum auctoritate in tali vel tali caſu hunc vel illum ab ea eſſe immunem; hoc autem non poteſt facere, niſi cum evidens, & juſta ratio faciendum eſſe ſuadet, alioquin diſſipatio potius eſt quam diſpenſatio, inquit egregie Bernardus hac de re conſulendus in libro de præcepto, & diſpenſatione, & in Epiſtola prima.

§. IV.

In quo probatur Pontificem Romanum a Concilio judicari, & deponi poſſe.

ROmanos Pontifices in errores prolabi poſſe ſuperiori diſſertatione oſtenſum. Eoſdem gravibus turpibuſque vitiis depravari poſſe certo certius eſt. Aliunde vero conſtat ab Eccleſiaſtica communione ejiciendos, & de Epiſcopatu dejiciendos eſſe illos, qui vel in fide, vel in moribus peccant, ut a nobis demonſtratum, & explicatum eſt in diſſertatione de excommunicatione. Ex quibus ſimul junctis infertur, fieri poſſe aliquando, ut Pontifex Romanus ſit excommunicandus, & deponendus.

Digitized by Google

Quod etiamſi nunquam eveniſſet, attamen fieri poſſe quis dubitaret? Verum non unum ſupereſt exemplum Epiſcoporum Romanorum, qui a Conciliis propter hæreſim, ac vitia judicati, damnati, atque etiam de ſede dejecti fuerunt.

II. Et quidem antiquum fuiſſe Eccleſiæ Romanæ morem, ut cum in hæreſeos vel criminum ſuſpicionem veniſſent a Synodis jndicarentur, docet Concilium Italiæ ſub Damaſo in Epiſtola tertia ad Gratianum, & Valentiniannm: *Memoratus*, inqnit, *frater Damaſus, quoniam in ſua cauſa veſtri tenet inſigne judicii, non fiat inferior, quibus & ſi æqualis eſt munere, prærogativa tamen Apoſtolicæ Sedis excellit, ut judiciis publicis videantur eſſe ſubjecti, quibus ſacerdotale caput lex veſtra ſummovit*. Et poſt pauca: *Quod vero ad prædicandam Epiſcopi conſcientiam ſeverioribus ſe dedit ipſe judiciis Sacerdotum, a quibus non nominis, ſed etiam morum ratio penſatur*. Et poſtea: *Quoniam non novum aliquid petit, ſed ſequitur exempla majorum, ut Epiſcopus Romanus, ſi Concilio ejus cauſa non creditur, apud Concilium ſe Imperiale defendat. Nam & Sylveſter Papa a ſacrilegis accuſatus apud parentem veſtrum Conſtantinum cauſam propriam proſecutus eſt*. Quo ex teſtimonio liquet, conſuetudinem Eccleſiæ Romanæ eſſe, ut ejus Epiſcopus a Synodo, etiam in moribus judicaretur.

III. Rariora ſunt hujus rei apud antiquos exempla, quia tum temporis ad Epiſcopatum Romanum ii tantum promovebantur, quorum integra erat vita, moreſque probati. Nihilominus tamen cum aliquid in iis reprehenſione dignum erat, ceteri Epiſcopi Pauli Apoſtoli libertatem imitabantur, qui Petrum minus recte ad Evangelii veritatem ambulantem reprehendit. Sed ut illa mittam, in Romanos Pontifices a Synodis lata judicia memorabo.

IV. Honorium ſexta Synodus cum ceteris hæreticis damnavit, licet mortuum; quod ſi mortuum potuit anathemate percellere, quis dubitet quin potuerit eum, ſi vixiſſet, de Epiſcopatu dejicere?

V. Ad Symmachi, qui quorumdam accuſabatur criminum, cauſam judicandam, Rex Theodoricus Synodum Italiæ indixit, qua quidem in Synodo Symmachi cauſa ventilata eſt; ſed cum deficerent probationes, Concilium judicavit hunc, quantum ad homines reſpicit, immunem, & liberum eſſe ab objectis criminibus: *Decernimus*, inqniunt Patres Synodi Romanæ anno 501. habitæ, *ut Symmachus Papa Sedis Apoſtolicæ Præſul ab hujuſmodi propoſitionibus impetitus, quantum ad homines reſpicit, quia totum cauſis obſiſtentibus deſignatis* (hoc eſt quia deficiebant adverſus eum probationes.) *conſtat arbitrio fuiſſe divino dimiſſum, ſit immunis, & liber, &c. totamque cauſam Dei judicio reſervantes, univerſos hortamur, ut ſacram communionem ab eo recipiant, &c.* Verum quidem eſt, ut nihil diſſimulem, fuiſſe tum nonnullos, qui exiſtimarent Synodum Italorum Epiſcoporum, utpote minorum, & inferiorum Pontifice Romano, non habere de eo judicandi poteſtatem. Ita ipſa Synodus initio Theodorico Regi duo ſuggeſſit, quorum alterum erat debuiſſe Synodum ab ipſo Pontifice convocari; alterum Romanum Pontificem minorum nunquam ſubjeciſſe judicio. Quamvis autem alii legant *inimicorum* pro minorum, alii *minorum* nomine non Epiſcopos, ſed Laicos Judices intelligant: malim bona fide fateri eos minorum nomine intellexiſſe Epiſcopos; at cum Theodoricus affirmaſſet Synodum conſenſu Romani Epiſeopi celebratam, cauſam ejus ipſi ventilarunt, Deoque dimiſerunt, non ob defectum poteſtatis, ſed ob defectum probationum. Videtur tamen Ennodius aliter mentem Synodi inrellexiſſe, cum ait in Apologetico: *Aliorum forte hominum cauſas Deus voluerit per homines terminare, Sedis iſtius Præſulem ſuo ſine quæſtione reſervavit arbitrio*. Quod ab Ennodio dictum videtur per adulationem, ad mentem quorumdam, qui in moribus Pontificem a Synodo præſertim Provinciali judicari non poſſe jam tum aiebant, ſed fatebantur omnes in rebus fidei a Synodo generali ipſum judicari poſſe, ut egregie docet Hadrianus II. in Epiſtola, quæ Synodi octavæ actione ſeptima lecta eſt: *Licet*, inquit, *Honorio ab Orientalibus anathema ſit dictum, ſciendum tamen eſt, quia*

ſuper

Digitized by Google

ſuper hæreſi accuſatus fuerat, propter quam ſolum licitum eſt minoribus majorum ſuorum moribus reſiſtere, vel pravos ſenſus libere reſpuere. Fuit ergo quorumdam licet vana perſuaſio, propter mores a Concilio Romanum Epiſcopum judicari non poſſe, quamvis nemo dubitaret, quin propter fidem deponi poſſet; quod unum, nobis ſufficit. Sed nec alterum illud verum eſt, nam poſt Simmachi, & Honorii tempora exempla ſuperſunt Romanorum Pontificum a Conciliis propter corruptos mores depoſitorum.

VI. Imprimis vero inſigne eſt judicium a Romano Concilio in Joannem XII. latum, a quo propter horrenda flagitia depoſitus eſt Joannes, & alius in ejus locum electus, ut narrat Luitprandus Ticinenſis lib. 6. cap. 6. his verbis: *Poſt triduum rogantibus tam Romanis Epiſcopis, quam plebe, magnus in ſancti Petri Eccleſia fit conventus, ſederuntque cum Imperatore Archiepiſcopi ab Italia pro Engelfrido Aquileenſi Patriarcha, quem in eadem urbe languor repente, ut fit, arripuerat*. Rodulphus Diaconus, Albertus Mediolanenſis, &c. & enumeratis ſexaginta, & amplius Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Cardinalibus, cum aliquot Romanæ Eccleſiæ Officiariis, urbiſque Primatibus: *His itaque reſidentibus*, pergit Hiſtoricus, *ſilentiumque ſummum tenentibus, ita ſanctus Imperator exorſus. Quoniam decorum eſſet, tam claro ſanctoque dominum Papam Joannem intereſſe Concilio, cur tantum declinaverit cœtum, vos, o ſancti Patres, conſulimus, quibus communis labor Eccleſiaſticus, ac commune negotium exiſtit; tunc Romani Pontifices, & Cardinales, Presbyteri, & Diaconi cum univerſa plebe dixerunt: miramur ſanctiſſimam prudentiam veſtram nos hoc velle percontari, quod nec Ibericos, nec Babylonicos, nec Indicos incolas latet; non hic eſt ex iis, qui veniunt in veſtimentis ovium, intus autem ſunt lupi rapaces; ita aperte ſævit, ita aperte diabolica pertractat negotia, ut nihil circuitionis utatur*. Imperator reſpondit: *Juſtum nobis videtur, ut accuſationes nominatim exprimantur. Tum a Narnienſi Epiſcopo execrandorum criminum accuſatus Joannes litteris ad Synodum vocatur, ut e de impoſitis criminibus, & ſacrilegiis purgaret*. Hanc Epiſtolam cum legiſſet Joannes, nulla accuſationum in ſe prolatarum mentione facta, reſcripſit tantum ſe audiviſſe Synodum in mente habere, ut alium crearent Papam: *Quod*, inquit, *ſi facitis, excommunico vos de Deo omnipotente, ut non habeatis licentiam ullum ordinare, & Miſſam celebrare*. Hæc Synodus Kalendis Decembris congregata reſpondit Joanni: *Si ad Synodum venire, & objecta purgare non diſfertis, auctoritati veſtræ proculdubio obediemus; ſed ſi venire, & objecta capitalia crimina purgare diſſimulatis, tunc excommunicationem veſtram parvi pendemus, eam potius in vos retorquebimus, quandoquidem juſte facere poſſumus*.

VII. Hæ litteræ Hadriano datæ, ut ad Joannem deferrentur; ſed cum inveniri non potuiſſet, conſtaretque eum ad Synodum non venturum, totius Synodi judicio depoſitus eſt, & electus in ejus locum Leo IV. quem quidem Joannes poſt diſceſſum Imperatoris Roma ejecit; ſed ipſe Joannes paulo poſt e vivis abiit Idibus Maii anno 964. Poſt hujus mortem a Romanis Benedictus eſt ſubrogatus, ſed eo rejecto, Leo coadunata Epiſcoporum Synodo reſtitutus eſt, & in Benedictum tanquam in invaſorem prolata ſententia. Hæc narrant præter Luitprandum Continuator Reginonis Adamus Bremenſis, Sigebertus, & alii bene multi, quorum teſtimonia collegit Launoius p. 4. Epiſt. Ep. 1. ad Mareſium. Ex iis vero nullus eſt, qui factum Concilii improbet, aut depoſitionem Joannis iniquam, & illicitam eſſe ſcribat, imo omnes uno ore eam approbant, Joannem Expapam, & Leonem legitimum Pontificem appellant.

VIII. Primum omnium Baronius Joannis videtur ſuſcepiſſe patrocinium, ſed infeliciter omnino: quod enim ait, eum fuiſſe a Synodo reſtitutum, depoſitumque per eam Leonem, id non aliunde habet, quam ex additamento quodam inſerto in Chronico. Sigeberti, quod Aubertus Miræus non invenit in manuſcrip. Gemblacenſis Monaſterii, quodque manifeſte patet eſſe aſſutum, & a mente Sigeberti, qui Joannem

Digitized by Google

nem Expapam, & Leonem legitimum Pontificem ibidem agnoſcit, omnino alienum eſt. Nec vero fides ulla debetur actis quibuſdam e Vaticano codice prolatis, quæ feruntur eſſe Synodi a Joanne adverſus Leonem celebratæ; cum enim nullum hujuſmodi Concilium habitum fuiſſe conſtet, non poſſunt ejus acta eſſe genuina, cum præſertim hæc aliunde ſuppoſitionis argui poſſint, ut oſtendit Lannoïus citata Epiſtola ad Mareſium.

IX. Ut vero minus odioſum auctoritatis a Concilio in Romanum Pontificem exemplum proferam, addam ſententiam a Concilio Lateranenſi anno 112. celebrato in Paſchalem ſecundum latam, qua tum Pontificis illius ſententia de inveſtituris eſt reſciſſa, tum ipſe Pontifex a Synodo emendatus, & ad fidei ſuæ profeſſionem emittendam impulſus. Primum ergo Paſchalis ſe correctionis Concilii ſubjicit his verbis: *Porro*, inquit, *ſcriptum illud, quod magnis neceſſitatibus coactus, non pro vita mea, non pro ſalute, & gloria, ſed pro ſolis Eccleſiæ neceſſitatibus, ſine fratrum conſilio, aut ſubſcriptionibus feci, ſuper quo nulla conditione, nulla promiſſione conſtringimur, ſicut prave factum cognoſco, ita prave factum confiteor, & omnino corrigi, Deo præſtante, deſidero. Cujus correctionis modum fratrum, qui convenerunt Concilio, judicioque conſtituo, ne forte per hoc impoſterum detrimentum aliquod Eccleſiæ, aut animæ meæ præjudicium relinquatur*. His a Paſchali dictis, *communi omnium favore laudatum eſt, ut fratres omnes, qui donum a Deo ſapientiæ ſcientiæque perceperant, maturius ſuper hoc conſilium communi collatione ſuſciperent, quid ſequenti die per inſpirationem Spiritus ſancti reſponderent. Die itaque ſexta, quæ & ultima Concilii fuit, fidei ſuæ veritatem ſanctis Patribus per omnia congruentem, Dominus Paſchalis in audientia Concilii totius expoſuit, aſſerens ſe ſcripturas ſanctas veteris, & novi Teſtamenti, & Concilia univerſalia veneranda ſuſcipere*. Decreta Romanorum Pontificum, ac præcipue Decreta Domini Papæ Gregorii, & B. memoriæ Papæ Urbani, quæ cum ſe probare, & ſemper probaturum eſſe profeſſus eſſet; in calce profeſſionis Engoliſmenſis Gerardus hanc ex ſcriptis ſententiam recitavit: *Privilegium illud quod non eſt privilegium, ſed privilegium pro libertate captivorum, & Eccleſiæ a Domino Papa Paſchali per violentiam Henrici Regis extortum, nos omnes in hoc ſancto Concilio cum eodem Papa congregati, canonica cenſura, & Eccleſiaſtica auctoritate judicio ſancti Spiritus damnamus, & irritum eſſe judicamus, atque omnino caſſamus*. Ex his multa inferri poſſunt Curialium placitis adverſa; primo, Pontificem errare poſſe: ſecundo, errorem ejus a Concilio corrigi, & emendari: tertio, modum correctionis ipſi a Concilio præſcribi: quarto, coram Concilio Pontificem ſe purgare, fideique profeſſionem, ut ſe purgaret, emittere: demum, errorem Pontificis a Concilio damnari, & rejici.

X. Denique in Conciliis Piſano, Conſtantienſi, ac Baſileenſi, Romani Pontifices, ut Conciliorum Patribus eſt viſum, depoſiti ſunt, aliique ad ipſorum nutum in eorum locum ſubrogati, qui ab univerſa Eccleſia pro legitimis habiti ſunt; ſed ea de re plura paragrapho ſequenti.

XI. Unum hic addam Concilii octavi Decretum, quod rem extra omnem controverſiam ponit; hoc quippe Canone vigeſimo primo reverentiam quidem Romano Epiſcopo debitam tuetur, ita tamen, ut poſſit in eum a Concilio ſententia ferri, his verbis: *Si quis tanta efferatus audacia, quemadmodum Photius, & Dioſcorus, ſive ſcripto, ſive ſine ſcripto inſanias quaſdam contra cathedram Coriphæi Apoſtolorum Petri audeat jactare, eandem atque, illi ſententiam damnationis ſubeat. Si qua vero œcumenica collecta de Synodo de Romana etiam Eccleſia controverſia extiterit, licebit cum decenti reverentia de propoſita quæſtione veneranter percontari, reſponſumque admittere, & ſive juvari, ſive juvare, non tamen impudenter contra ſenioris Romæ Pontifices ſententiam dicere*. Quibus poſtremis verbis non adimit Concilio Synodus octava poteſtatem judicandi de Epiſcopo Romano, quam præcedentibus ei conceſſit; ſed tantum cavet, ne impudenter, & audacter privati Epiſcopi, quales Photius, & Dioſcorus, ſententiam in Pontificem dicant,

cant. Quod ex primis Canonis verbis liquet: *ſi quis tanta efferatus audacia, quemadmodum Photius, & Dioſcorus, &c.* Et ſane Synodus permittit Concilio œcumenico de iis, quæ ſpectant ad ſummum Pontificem quærere, & judicare, eumque, ut habet, juvare, vel ab eo juvari, hoc eſt, vel eum docere, vel ab eo doceri: vetat autem tantummodo, ne temere ſententia in eum proferatur, ſupponens eam ferri poſſe, ſi non temere, & imprudenter id a privatis fiat, ſed ab univerſa Synodo. Uno verbo, non negat Synodus œcumenico Concilio judicium Pontificis Romani competere, imo id adſtruit, ſed tantum definit, non eſſe de eo temere judicandum. Nec eſt, quod putet Cajetanus hoc ſe telum vitare, dicendo ſenſum Canonis eſſe, non poſſe ſine audacia de Pontifice Romano judicari. Contrarium enim ſupponit Synodus, cum vult de rebus ad Pontificem, Eccleſiamque Romanam ſpectantibus a Synodo inquiri; ad quid enim inquireretur, niſi ut judicium ferretur? quid ſi, inquiſitione facta, inveniretur hæreticus, aut graviſſimorum criminum reus, nolletque juvari, hoc eſt emendari a Synodo? Quis dubitet quin mens Synodi fuerit, hoc in caſu ſine temeritate ſententiam in eum dici poſſe?

§. V.

In quo Conciliorum Piſani, Conſtantienſis, & Baſileenſis circa propoſitam quæſtionem definitiones referuntur, & ab adverſariorum objectionibus vindicantur.

POſtquam a nobis oſtenſum eſt, quæ fuerit antiquæ Eccleſiæ circa Concilii, & Pontificis Romani auctoritatem mens, & diſciplina, ſupereſt, ut quid de illa in Conciliis generalibus poſt motam litem definitum fuerit expendamus.

II. Tria porro ſunt Concilia in quibus hæc quæſtio diu multumque ventilata, ac tandem definita eſt, & factis confirmata, Piſanum ſcilicet, Conſtantienſe, ac Baſileenſe, quorum hiſtoriam breviter ab origine deducere a propoſito non erit alienum.

III. Cum Gregorius XI. Avenione, ubi 73. annos Pontifices ſederunt, Romam rediiſſet, atque paulo poſt anno 1378. e vivis exceſſiſſet, populus Romanus ſeditione facta, in Conclave, ut vocant, irrupit, atque omnibus Cardinalibus mortem interminatus eſt, ni Romanum, aut ſaltem Italum crearent Pontificem; hi, ut ſaluti ſuæ conſulerent, Bartholomæum Neapolitanum, qui Cardinalis non erat, Pontificem delegerunt, qui dictus eſt Urbanus VI. ſed ægre ferentes vim a populo ſibi illatam, aliquanto poſt Fundos ſe ſe tranſtulerunt, ubi Cardinalem Robertum, qui Clemens VII. eſt dictus, Pontificem elegerunt. Is Avenione ſedit uſque ad annum 1394. quo mortuus ſucceſſorem habuit Petrum de Luna, qui Benedictus XIII. eſt dictus. Aliunde vero Urbano VI. ſucceſſit Bonifacius hujus nominis nonus, Bonifacio Innocent. VII. ac demum Innocentio Angelus de Corario, qui anno 1406. ea conditione electus eſt, ut ſtatim poſt electionem ad finem imponendum Schiſmati Pontificatu ſe ſe abdicaret. Verum ubi Pontificatum adeptus eſt, eo cedere noluit, ſeque Gregor. XII. appellari voluit. Ita res ad duos rediit Antipapas, Benedict. XIII. & Gregorium XII. Neutrum pro legitimo Pontifice agnoſcebat Gallia, & tertium eligi volebat. Hinc habitum eſt Concilium Piſanum anno 1409. & ex conſenſu Chriſtianorum omnium Principum celebratum, cui quidem adfuerunt pluſquam ducenti Epiſcopi, ex Italia, Francia, Germania, & Anglia. Ad illud vocati Gregorius, & Benedictus cum non adfuiſſent, de Pontificatu dejecti ſunt, electuſque Alexander V. Nec ſolum Piſana Synodus ſuam in Pontifices auctoritatem exercuit, ſed etiam Decreto ſancivit, *Concilium generale univerſam repræſentans Eccleſiam eſſe ſuperius Papa, & ad illud pertinere cognitionem, ac judicium controverſiarum, quæ Pontificatum Romanum ſpectant.* Ea vero, quæ a Concilio Piſano geſta, & definita fuerunt, approbavit, & confirmavit Alexander V. qui tum ab omnibus pro legitimo Pontifice habebatur, & Piſanum Concilium legitimum, & generale pronuntiavit. Quo etiam nomine donatur Concilium illud ab omnibus, qui de eo tum temporis ſcripſerunt.

IV. Poſt mortem Alexandri V. Joannes XXIII. hnjus ſucceſſor Concilium Conſtantienſe quaſi ad continuationem Piſani anno 1414. indicit. Hnic ipſe Pontifex adfuit, promiſitque ſe pro bono pacis Pontificatu ceſſurum, modo Benedictus XIII. & Gregorius XII. idem facerent. Sed hujus pollicitationis pœnitentia ductus a Concilio ſeceſſit. Nihilominns Concilium non propterea interruptum eſt, imo decretum emiſit, qno definiebatur, Concilium ſeceſſu Joannis XXIII. non eſſe diſſolutum. Deinde vero ſeſſionibus 4. & 5. *diſerte definivit Concilium generale univerſam repræſentans Eccleſiam, poteſtatem ſuam immediate habere a Chriſto, cui quilibet cujuſcumque ſtatus, vel dignitatis etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationem ſchiſmatis, & reformationem Eccleſiæ generalem in capite, & in membris*. Hocce decretum probatum fnit nationaliter, ac deinde ſynodaliter, hoc eſt ſejunctim, ut fiebat, ab unaquaque natione, ac deinde ab univerſis in Synodo Patribus.

V. Omnia porro ita decruta, & definita in Concilio a Martino V. probata ſunt, qui illa tantum excipit, quæ nationaliter, & non ſynodaliter definita fuerant.

VI. Poſt hæc Joannes XXIII. ad Synodum citatus reſpondit, ſe diſceſſus ſui pœnitentia duci, probari a ſe, quæ facta fuerant a Concilio, quæque deinceps erant ſtatuenda, paratumque ſe eſſe quæcumque a Concilio etiam adverſum ſe decernerentur, approbare. Idem fecit Gregorius XII. ſolus Benedictus XIII. ſe ipſum Pontificatu abdicare, & Concilii judicio cauſam ſuam committere rennit, atque ideo a Concilio, ut contumax eſt proſcriptus ſeſſione 37. Deinde ſeſſione 39. Concilium Decretum condidit de celebrandis ſingulis quinquenniis Conciliis generalibus.

VII. Quæcumque autem in Concilio nationaliter, & ſynodaliter fuerant definita Martinus V. legitimus Pontifex a Concilio electus rata habuit, & probavit, in primis vero decreta ſeſſionis 4. & 5. Nam inter articulos Bullæ in errores Wicleffi conditæ jubet interrogari Wiclefiſtas, num teneant Concilium generale univerſam Eccleſiam repræſentare, num doceant ea, quæ a Concilio Conſtantienſi probata ſunt, ab omnibus Chriſtianis probari debere, quod quidem ſeſſiones quartam & quintam reſpicit.

VIII. Idem Pontifex Decreto Conſtantienſis Concilii morem gerens Concilium generale indixit primo Papiæ, deinde Senis, ac demum Baſileæ, at ante hujus initium è vivis exceſſit: hujus vero ſucceſſor Eugenius IV. Julianum Cardinalem Legatium illuc deſtinavit, ut Concilio præeſſet. In eo 2. ſeſſione Concilii Conſtantienſis de auctoritate Concilii ſupra Papam Decreta renovata ſunt. Conatus eſt deinde Eugenius Concilium diſſolvere, at ſtetit illud nihilominus; ſtatuit ſeſſione 13. Pontifici non competere hujuſmodi poteſtatem, ipſum quidem eſſe Eccleſiæ caput, ſed non univerſa Eccleſia ſuperius. Ipſum quippe falli procul dubio poſſe, quod de Eccleſia dici ſine piaculo non poſſet. Hæreticum eſſe dicere Papam non teneri Concilio parere; tum Eugenius IV. mutata ſententia Concilii acta probavit. & ea omnia confirmavit, quæ a principio decreta fuerant uſque ad ſeſſionem decimam ſextam, in qua Bulla confirmatoria actorum Synodi continetur.

IX. Ex his, ut puto, abunde evincitur, quæſtionem iſtam de auctoritate Concilii generalis etiam ſupra Papam in tribus Conciliis generalibus per tres Pontifices legitimos, & ab omnibus receptos approbatis diſerte, & aperte definitam fuiſſe, ita ut de illa jam non ſine temeritate dubitari poſſe videatur. (*)

§. VI.

(*) Notat Boſſuetus in *citat. Vindiciis* in decreto Conſtantienſis Concilj memorato non haberi *anathema*, quod contra errores, & errantes ferri ſolet; ac ſubdit, id a Theologis *non indiligenter notatum*.

§. VI.

Reſpondetur iis, quæ a nupero quodam ſcriptore ad elevanda, & eludenda Concilii Conſtantienſis Decreta objecta ſunt; ſimulque Conſtantienſis Concilii, necnon Baſileenſis, & Cleri Gallicani nuperrime congregati Patres ab hujus calumniis vindicantur.

AD elevanda Concilii Conſtantienſis de auctoritate Conciliorum generalium Decreta multa commenti ſunt adverſarii. Ex iis enim aliqui ea quaſi dubiæ auctoritatis, ac ut minus approbata rejecerunt, alii ad tempus tantum ſchiſmatis Concilii dicta detorſerunt; hæc duo recentior quidam Cleri Gallicani Patrum cavillator poſt alios adverſus Concilii Conſtantienſis Decreta rudi, & incondito ſermone crocitavit, quibus & tertium addidit, a quo libellum ſuum orditur, ſeſſionis 4. Decreta vitiata eſſe, & corrupta. Cum ergo hujus opus licet exiguum omnes adverſariorum adverſus Concilii Conſtantienſis Decreta cavillationes contineat, operæ pretium facturos nos eſſe arbitrati ſumus, ſi ejus argumenta expenderemus.

II. Primum ergo, ut vitiatum eſſe probet ſeſſionis 4. Decretum, ait in aliquot editionibus poſt hæc verba, *quod ipſa Synodus in Spiritu ſancto legitime congregata, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis exiſtat, obedire tenetur*, poſt hæc, inquam, verba non reperiri hæc: *in his, quæ pertinent ad fidem*: ſed tantum iſta, quæ ſequuntur: *ad extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem generalem Eccleſiæ in capite, & in membris.*

III. Addit, hæc omnia verba poſtrema, *ad reformationem Eccleſiæ in capite, & in membris*, in tribus codicibus mſſ. actorum Concilii, necnon in quatuor aliis mſſ. geſtorum indubitatorum Conſtantienſis Synodi, ac demum in duobus mſſ. codicibus Cardinalis Sirleti non haberi. Hinc ille concludit ea, quæ ſpectant ad reformationem generalem Eccleſiæ in capite, & in membris adventitia eſſe, & inſerta Decreto ſeſſionis 4. hujus autem interpretationis auctores eſſe non tantum comminiſcitur, ſed & velut exploratum affirmat Baſileenſes Patres: *Concilii*, inquit, *Baſileenſis Patres cum jam viderent auctoritatem ſuam apud pleroſque vilipendi, cogitare cœperunt de publicandis actis Conſtantienſis Concilii, ideoque mandarunt duobus Cardinalibus, duobus Epiſcopis, duobus Theologiæ Doctoribus, & Archidiacono Zagabienſi, ut ex actis Conſtantienſis Synodi Decreta extraherent; hoc vero cum anno 1442. abſolutum eſſet a deputatis ſupra dictis, opus fideliter conſcriptum fuit. Ex hoc codice juſſu Baſileenſis Synodi ex ſcripto Joannes quidam Hobert ex Inderdoſ ſacræ Theologiæ Baccalaureus copiam propria manu extraxit, & hæc, quæ anno 1499. ad Hieronymum de Crooria Juris utriuſque Doctorem ſpectabat, eodem anno typis mandata eſt in Imperiali oppido Hagenou.* Hæc ſunt, quæ de actorum 4. ſeſſionis vitiatione affert iſte recentior, quæ quidem, & vana eſſe, & etiamſi vera eſſent, quantum ipſi, & ejus ſcopo inutilia ſint, nemo non animadvertit.

IV. Primum enim, etiamſi ſeſſionis 4. Decreto nonnihil additum eſſe conſtaret, quid quæſo inde lucraretur, cum certum ſit, ipſeque non diffiteatur Scheleſtratus eadem omnino verba ſeſſione 5. haberi, ibique adjecta dici minime poſſe, cum ubique atque in ipſis mſſ. ab eo laudatis reperiantur? Dicet ſorte minorem eſſe ſeſſionis 5. quam 4. auctoritatem, atque in illa communi conſenſu Decretum hocce non eſſe editum, ſed hoc illi effugium modo præcludemus; interim certum maneat, & indubitatum a Concilio Conſtantienſi iſtud integrum de auctoritate Concilii generalis Decretum eſſe editum, ſi non ſeſſione 4. ſaltem ſeſſione 5.

V. Secundo, demus abeſſe ab iſto Decreto hæc verba: *in iis, quæ ſpectant reformationem generalem Eccleſiæ, &c.* auctoritas Concilii generalis ſupra Papas ſatis, & abunde ſtabilitur præcedentibus hiſce: *quod ipſa Synodus in Spiritu ſancto legitime congregata Generale Concilium faciens, Eccleſiam Catholicam militantem repræſentans poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet cujuſcumque ſtatus, vel dignitatis*

etiamſi Papalis exiſtat, *obedire tenetur*. Inutile eſt ergo Scheleſtrato oſtendere ſequentia de reformatione verba eſſe adjecta, cum non minus ex præcedentibus auctoritas Concilii generalis ſupra Papam aſſeratur. Nam ſi quilibet, cujuſcumque dignitatis ſit, ſi ipſe Papa nominatim tenetur obedire Concilio generali univerſam Eccleſiam repræſentanti, quis dubitet majorem eſſe hujus, quam cujuslibet, atque ipſius Papæ auctoritatem?

VI. Tertio, hæc verba eſſe addita nullatenus eſt veriſimile. Primum enim id aſſerit contra editionum omnium Concilii Conſtantienſis fidem, atque etiam contra mſſ. omnium, ad quas editiones recenſitæ ſunt, fidem, in quibus omnibus habetur Decretum ſeſſione 4. cum hac additione, *& ad reformationem*, *&c.* Quod vero in quibuſdam non habetur *ad fidem*, nihil ad propoſitum Scheleſtrati conducit. Deinde idem aſſeritur contra fidem plurimorum optimæ notæ, antiquiſſimorumque mſſ. qui in bibliothecis occurrunt, etiam eorum, quæ forte ante Baſilcenſium Patrum collectionem conſcripta ſunt. Quid habet, quod his opponat Scheleſtratus? aliquot tantum mſſ. profert, de quorum antiquitate non conſtat, & quidem e loco ſuſpecto deprompta eſt, Bibliothecis ſcilicet urbis Romæ, in quarum mſſ. certum eſt pleraque eorum, quæ Curiæ Romanæ placitis adverſabantur, eſſe eraſa, aut omiſſa. Sed demus de induſtria factum id non eſſe, an non facilius fuit hæc verba in quibuſdam mſſ. omitti, quam in aliis ſuppleri?

VII. Quarto, additamenti hujus ratio a Scheleſtrato adjuncta, non tantum fictitia, ſed & abſurda plane; quis enim credat, Baſileenſes Patres de induſtria hæc ſeſſioni 4. inſeruiſſe, aut, ſi inſeruiſſent, a nemine fuiſſe animadverſum eo tempore, quo Concilii Conſtantienſis actorum recens adhuc erat memoria? Quis putet eos gratis eam fraudem admiſiſſe, cujus ſtatim ab omnibus argui, atque convinci potuiſſent? deinde cui bono iſta ſeſſioni 4. adjeciſſent, cum eadem prorſus reperirent ſeſſione 5. cujus non minorem auctoritatem eſſe arbitrabantur? Fictitium ergo eſt, & abſurdum hanc eis ſine ullo fundamento dicam impingere.

VIII. Denique ſi fides mſſ. a Scheleſtrato citatis habeatur, hoc unum poteſt inferri, primum quidem ſeſſione 4. conditum eſſe decretum ſine iſta additione, *& ad reformationem Eccleſiæ*; ſed ſeſſione ſequenti Decretum iſtud fuiſſe reformatum ab ipſis Patribus Synodi.

IX. Hoc patet ex geſtis quibuſdam Concilii Conſtantienſis ab ipſo editis, in quibus poſtquam narratum eſt ſeſſione 4. capitulum iſtud editum eſſe ſine illis verbis, *& ad reformationem*, *&c.* poſtea narratur ſeſſione 5. actum fuiſſe *ſuper correctione*, *& emendatione capitulorum in præcedenti ſeſſione ſtatutorum*, *& concluſum eſſe*, *quod ſupra dicta capitula hoc modo corrigerentur.* Ergo ſi fides habeatur ipſis actis a Scheleſtrato prolatis in ipſo Concilio Conſtantienſi ſeſſionis 4. Decretum fuit reformatum, & cum prius ſine iſtis verbis, *& ad reformationem*, *&c.* prodiiſſet, poſtea ab ipſa Synodo fuit cum iſtis editum. Non eſt ergo quod hujus additamenti reos peragat Patres Baſileenſes, quod ab ipſa Synodo Conſtantienſi factum eſſe docent acta ab ipſo probata.

X. Pergit deinde ad elevandam Decreti hujus auctoritatem, aitque primum, ſeſſionis 5. Decreta non fuiſſe ex conſenſu omnium facta; quod ut probet, acta quædam Concilii Baſileenſis huc uſque inedita profert, quibus oſtendere conatur ſeſſionem 4. & 5. reclamantibus multis e Patribus celebratas fuiſſe, imo & libellum conteſtatorium adverſus eas a Cardinalibus eſſe emiſſum, aſſentientibus Regis Galliæ Legatis, qui ſeſe Cardinalibus adjunxerunt. Specioſa quidem prima fronte videtur hæc exceptio; ſed ſi accurate expendatur, ſtatim concidit. Primum enim acta illa, quæ profert Scheleſtratus, non ſunt authentica, nihilque ſimile habetur in veris, & genuinis, imo ex iis conſtat unanimi Cardinalium, Epiſcoporum, & Oratorum conſenſu Decreta hæc primum nationaliter propoſita ſynodaliter eſſe concluſa, atque decreta. Deinde vero etiamſi fides aliqua adhiberetur actis a Scheleſtrato prolatis, quæ nihil aliud videntur eſſe, quam commentarioli cujuſdam, qui Concilio adfuerat Pontificis partibus addicti; etiamſi, inquam, in au-

cto-

Digitized by Google

ctoritatem admittantur, nihil tamen hæc ad cauſam Scheleſtrati; quippe ex iis minime probatur, litem, & controverſiam fuiſſe de duobus Decretis, de quibus inter nos agitur, imo inter eos, qui ſeſſionis celebrationi ſeſe opponebant, numerantur Legati Regis Franciæ, quos Decretis iſtis ſeſe oppoſuiſſe plane abſurdum: ſed tantum ex iis videtur oſtendi, poſt diſceſſum Papæ quoſdam e Patribus Baſileenſibus dubitaſſe, num expediret, eo abſente, & reditum promittente, ſeſſionem inchoare; ſic enim incipiunt actorum iſtorum fragmenta a Scheleſtrato prolata: *Omnia tanquam ludicra, & ficte pro parte Domini noſtri Papæ oblata per Dominum Regem Romanorum, & alios ibidem adſtantes reputata fuerunt, fuitque unanimiter vociferatum: his non obſtantibus fiat ſeſſio, fiat ſeſſio; propter quæ tam ipſa die, quam die Veneris ſequenti altercationes maximæ fuerunt inter Dominos Cardinales, & Nationes.*

XI. Ex iis patet, & ex actis authenticis confirmatur, Joannem diſceſſus ſui varias excuſationes attuliſſe, quarum una erat, ſe ſanitatis ergo Conſtantia diſceſſiſſe, moxque rediturum. Hæ porro excuſationes licet ſtatim ludicræ, ac fictæ omnibus eſſe viderentur, nihilominus fuere nonnulli, qui expectandum adhuc eſſe arbitrarentur. Narratur deinde in iiſdem actis, nationes de celebranda ſeſſione deliberaſſe, atque interim Cardinales obtuliſſe Regi, paratum eſſe Papam procuratores mittere ad cedendum Papatum, paratoſque ſe eſſe ſeſſioni, ſi fieret, adeſſe, dum non fierent alia capitula quam infra ſcripta. (Hoc eſt ea, quæ habentur ſeſſione 4. inter quæ decretum eſt de auctoritate Concilii generalis.) Hæc capitula Rex nationibus propoſuit, quæ cum de iis deliberaſſent habita die Sabbati ſeſſione poſt habitam diſceptationem inter Cardinales, & nationes de capitulis, jam prælibatis, *tandem*, verba ſunt Actorum, *divino flamine inſpirante in unam ſententiam convenerunt, quod tantum capitula infra ſcripta in dicta ſeſſione ſtatuerentur. Fuit ergo dicta ſeſſio de conſenſu, & voluntate Domini Regis, & omnium Dominorum Cardinalium in Conſtantia exiſtentium, quatuor Nationum, & Oratorum Regum, & omnes Cardinales in Conſtantia exiſtentes, qui non erant infirmitate gravati interfuerunt.* Hæc autem narratio tantum abeſt, ut nobis obſit, & Scheleſtrato faveat, quin e contra non pauca continet, quæ noſtram mirum in modum cauſam juvent: ex ea enim primum conſtat, ab ipſis Cardinalibus propoſita fuiſſe capitula, quæ in ſeſſione ſunt definita. Secundo, eadem eſſe ventilata apud ſingulas nationes. Tertio, cum Cardinalibus circa hæc eſſe deliberatum. Demum, omnes uno flamine inſpirante in unam ſententiam conveniſſe, atque unanimi conſenſu decreta ſeſſionis 4. eſſe promulgata. Inter hæc autem primum eſt de auctoritate Concilii generalis, in quo etiamſi non habeantur hæc verba, & *ad reformationem Eccleſiæ, &c.* ſufficiunt ea, quæ præcedunt ad probandam auctoritatem Concilii Pontificia ſuperiorem eſſe. Itaque videre eſt, rem definitam fuiſſe poſt maturam deliberationem, & primum nationaliter, ac deinde ſynodaliter eſſe concluſam.

XII. Poſt hæc cum adhuc de capitulis ſeſſionis eſſet altercatum, non quidem quoad ipſam ſubſtantiam, ſed quoad quaſdam circumſtantias, tandem unanimi conſenſu ſtatutum eſt, ut corrigerentur, & emendarentur eo modo, quo habentur ſeſſione 5. verum eſt quidem Cardinales, & Legatos Regis Franciæ (ſi fides habeatur commentariis Scheleſtrati) proteſtationem ſecreto feciſſe antequam venirent ad ſeſſionem, ſe tantum propter ſcandalum evitandum ad ſeſſionem ire, non animo conſentiendi his, quæ audiverant in ſeſſione ſtatui debere; verum proteſtatio iſta primo non poteſt dici fuiſſe facta adverſus Decretum de auctoritate Concilii generalis, cum Legati Franciæ huic ſeſe adjunxerint, quos huic decreto ſeſe oppoſuiſſe omni veriſimilitudine caret: iſta ergo proteſtatio facta fuit adverſus alia quædam, quæ in ſeſſione 5. definienda eſſe ferebantur. Cum vero ſeſſio habita fuiſſet, & decreta emiſſa, nulla amplius adverſus ea proteſtatio facta eſt, imo omnium conſenſu promulgata fuit, & ab omnibus nullo reclamante probata.

XIII. Ex his abunde, ni fallor, demon-

ſtratum eſt, illos ipſos commentarios Synodi Conſtantienſis, qui a Scheleſtrato prolati ſunt, noſtram confirmare potius, quam infirmare ſententiam. Nihil dico de proteſtatione, quæ ſequitur, factaque dicitur poſt ſeſſionem 38. qua Nationes Italica, Hiſpanica, & Gallicana Pontificem eligi poſtulant: hæc enim a propoſito omnino aliena eſt.

XIV. Duo ſunt alicujus momenti, quæ nobis opponit Scheleſtratus; unum eſt non fuiſſe ſufficienter deliberatum, ſed tantum, ut habetur in iſtis actis *aliqualiter*; alterum, recitata fuiſſe ſeſſionis 5. Decreta per Electum Poznanienſem, quia Cardinalis Florentinus illa noluit pronunciare, unde concludit, iſtorum Decretorum auctoritatem infirmari.

XV. Verum hæc duo, licet ita ſe haberent, non tanti viderentur, ut propterea Decretorum Concilii auctoritas penitus labefieret. Nam primo certum eſt, quæſtionem iſtam de auctoritate Concilii novam non fuiſſe, ſed jam agitatam, atque definitam in Concilio Piſano, imo & in hac ipſa Synodo Conſtantienſi jam motam, ut teſtis eſt Petrus de Alliaco. Deinde vero conſtat, capitula propoſita, & Decreta ſeſſione 4. & 5. inter nationes primum fuiſſe ventilata, ac de iis cum Cardinalibus diu diſceptatum. Quod vero in actis habetur, *aliqualiter eſſe diſputatum*, non ita intelligendum, quaſi leviter res agitata fuerit; ſed ſenſus eſt, non proprie diſputatum, aut altercatum fuiſſe, ſed tantum aliquatenus, hoc eſt rem ventilatam ſine diſputationis æſtu. Quod vero ſecundo loco addit, recitata fuiſſe capitula per Electum Poznanienſem, *quia Cardinalis Florentinus noluit ea recitare*, non habetur in actis Concilii, ſed tantum ea fuiſſe recitata a Cardinali Poznanienſi: verum voluerit, necne Florentinus ea recitare, nihil ad rem: ſufficit ea mandato Concilii univerſi fuiſſe recitata, & ab aſtantibus probata.

XVI. Quæ vero fuerit Cardinalium Florentini, Cameracenſis, & aliorum mens, qua de cauſa ſeſſiones prorogari voluerint, patet tum ex actis Concilii Conſtantienſis tom. 12. Concil. col. 25. tum etiam ex proteſtatione ab ipſis emiſſa poſt tertiam ſeſſionem ibidem col. 1464. Ex quibus monumentis liquet, eos proteſtatos eſſe, ſe, ſi Joannes XXIII. vellet in propoſito ſeſe abdicandi permanere, ab ipſius partibus futuros. Si vero ſecus faceret, ſe Concilio adhæſuros, atque idcirco petiiſſe, ut donec de ejus propoſito liqueret, ſeſſiones differrentur. Has tamen Concilium propterea intermitti debere non exiſtimavit, & Cardinales pro bono pacis eis adfuerunt; cumque cognoviſſent Joannem XXIII. de induſtria moras nectere, & Papatu cedere bona fide nolle, cum ceteris Epiſcopis adverſus eum conſenſerunt. Itaque nulla fuit in Synodo altercatio de auctoritate Concilii generalis ſupra Papam, quam omnes agnoſcebant, ſed tantum de celebratione ſeſſionum, quas Cardinales nonnulli prorogandas eſſe arbitrabantur, donec de Pontificis ſententia, & mente plane conſtitiſſet.

XVII. Et ſane Decretum de auctoritate Concilii generalis ſupra Papam etiam ad reformationem Eccleſiæ in capite, & in membris unanimi Patrum Concilii conſenſu factam fuiſſe, ſemper apud omnes indubitatum fuit. Sic Gerſo Patres Concilii alloquens in ſermone, quem habuit coram ipſis in feſto ſancti Antonii, Concilii Conſtantienſis Decretum laudat, in quo hæc verba reperiuntur: *& ad reformationem Eccleſiæ, & in capite, & in membris*; itemque in ſermone habito 21. Julii die idem Decretum impenſe laudat, atque ſaluberrimum illud eſſe, & dignum quod ubique inſcribatur. Siccine, quæſo, de Decreto controverſo, aut ſuppoſito coram ipſis Concilii Patribus Gerſo auſus fuiſſet proloqui?

XVIII. Tranſit deinde Scheleſtratus ad Concilii Conſtantienſis in Decretis iſtis condendis auctoritatem, eamque tribus elevat rationibus. Primum, quia Decreta a Concilio ſub una obedientia Joannis XXIII. ſunt condita. Secundo, quia aliter ſenſiſſe videntur Patres poſt tres obedientias. Tertio, quia Decreta hæc minus approbata ſunt, aut tantum ad tempus ſchiſmatis confecta. Hæc ſunt, quæ nobis ex ejus libro refutanda ſuperſunt, quod breviter præſtabimus.

XIX.

Digitized by Google

XIX. Ad primum dicimus Concilium vim, & auctoritatem ſuam non habuiſſe ex obedientiis trium Pontificum, quippe Joannes XXIII. erat legitimus Pontifex, a quo fuerat vocata Synodus, alii duo non erant legitimi, & ideo conſenſus illorum non erat requiſitus ad convocationem, aut celebrationem Synodi. Joannes vero XXIII. ultro ceſſurum ſe Pontificatum promiſerat, poterat ergo Concilium tum auctoritate ſua, tum vi illius ceſſionis agere, & decernere. Nec opus erat, ut expectaret alias obedientias, unde ipſe Joannes ſeſſione 12. & qui poſtea electus eſt Martinus V. ut mox dicturi ſumus, Concilium Conſtantienſe pro generali habuerunt, & quæ ab ipſo fuerant etiam tempore unius obedientiæ Decreta approbarunt.

XX. Secundum argumentum, Patres ſcilicet Conſtantienſes aliter ſenſiſſe poſt tres obedientias probat tantummodo Scheleſtratus ex proteſtatione a ſe primum edita, quam poſt ſeſſionem 38. Cardinales una cum nationibus tribus Italica, Hiſpanica, & Gallicana, adverſus Germanicam condidiſſe feruntur ad electionem Pontificis, ſed hoc ut jam dixi ad propoſitum nullatenus pertinet, in eo quippe queruntur differri electionem Pontificis legitimi, obteſtanturque nationem Germanicam, ut ſinat Papam eligi a Collegio Cardinalium cum deputatis, aut deputandis a Synodo, proteſtantur ſe, ſi quid inde detrimenti Eccleſiæ accidat, innoxios fore, convenientius eſſe reformationem poſtponi electioni Pontificis. Hac non obſtante proteſtatione, reformatio non eſt intermiſſa, & electio rejecta, donec tandem concordia unita eſt ea conditione, ut Decretum fieret, quo futurus Pontifex obligaretur Eccleſiam reformare in capite, & Curia Romana ſimul cum Concilio, & deputatis a nationibus; quo Decreto facto, & capitibus reformationis propoſitis electus eſt Pontifex Martinus V.

XXI. Hæc porro tantum abeſt, ut oſtendant improbatum eſſe a Synodo Decretum de auctoritate Concilii ad reformationem Eccleſiæ in capite, & in membris, ut e contra oſtendant, Patres in hac opinione ſemper perſtitiſſe. Sed hoc unum fuiſſe inter eos controverſum, utrum expediret ante reformationem Pontificem eligere, an vero ejus electio reformationi eſſet poſtponenda; ac noviſſime inter partes conveniſſe, ut Pontifex eligeretur ea conditione, ut prius Decreto obligaretur una cum Concilio Eccleſiam in capite, & Curia Romana reformare, necnon articulos reformationis ipſi a Synodo præſcriptos obſervare: an quæſo ita probant Concilium derogaſſe iis, quæ ſtatuerat de auctoritate Concilii ad reformationem Eccleſiæ? An non potius oſtendunt iis Concilium ſemper adhæſiſſe? Unum tamen & alterum verbulum ex iſta proteſtatione, & concordia nobis obiicit Scheleſtratus, quod non eſt omnino intactum prætermittendum; prius eſt in proteſtatione iſtud haberi: *licet aſſeratis ſine veſtro conſenſu, & ordinatione Concilii ſuper modo, forma, loco, tempore, & materia ad dictam electionem non poſſe procedi, obſtantibus quibuſdam hujus Concilii Decretis, quibus nos Hiſpanica, etiamſi alias valida exiſterent, non ligaremur*. Unde vellet inferri Scheleſtratus, Decreta prius edita de auctoritate Concilii ad reformationem Eccleſiæ non eſſe valida.

XXII. Poſterius eſt in inſtrumento concordiæ, ubi inducitur natio Germanica hanc rationem reddens, cur electio ſit poſtponenda reformationi, quod ſcilicet *Papa electus ligari non poſſit*. Unde concluditur exiſtimaſſe nationes, Concilium non poſſe legitimo Papæ leges dare.

XXIII. Reſpondeo, levia eſſe omnino hæc momenta; primum quidem quia non loquuntur nationes de Decretis de auctoritate Concilii ad reformationem Eccleſiæ in capite, & in membris, ſed de Decretis, quibus cavebatur, ne Pontifex fieret ſine conſenſu Concilii, & eo modo, ac tempore, quo Concilium præſcriberet. Deinde iſtud dicitur tantum nomine Hiſpanicæ nationis, quæ quia favebat Benedicto XIII. ſeu Petro de Luna, hæc in ejus gratiam proteſtationi potuit inſerere. Denique proteſtationis hujuſmodi nulla eſt auctoritas, cum præſertim res in Synodo poſtea fuerit definita; adde, quod ipſi Hiſpani Decreto Concilii paruerunt, & electionem Pontificis cum deputatis a Synodo fieri conceſſerunt.

XXIV. Ad alterum momentum facilis quo-

Digitized by Google

quoque eſt reſponſio, non fuiſſe mentem Synodi Papam ligari non poſſe per Decreta Synodi, ſed induci tantum Germanos hanc rationem afferentes ad procraſtinandam ejus electionem, non quod revera crederent Papam ligari non poſſe Decretis Concilii, ſed quia timebant, ne ille ſemel electus reformationem pati, aut facere non poſſet. Quare priuſquam eligeretur, Decretum, ut diximus, de reformatione per Concilium facienda emiſſum eſt. Quod in actis authenticis Concilii ita habetur ſeſſione 40. *Sacroſancta Generalis Synodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata univerſalem Eccleſiam repræſentans ſtatuit, & decernit, quod futurus Romanus Pontifex per Dei gratiam de proximo aſſumendus cum hoc ſacro Concilio, vel deputandis per ſingulas nationes debeat reformare Eccleſiam in capite, & in membris, & Curiam Romanam, &c.*

XXV. Ceterum approbatum eſſe a Romanis Pontificibus Decretum ſeſſionis 4. & 5. dubitari non poteſt, quin de omnibus quoque actis Concilii dubitetur; nam primo Joannes XXIII. ipſe, ut habetur ſeſſione 12. Concilii, declaravit, atque profeſſus eſt, *Synodum Conſtantienſem eſſe legitimam Concilii Piſani continuationem, atque errare non poſſe, propterea que ejus ordinationi, declarationi, & determinationi omnibus in rebus ſtare ſe, ac contra ſe aliquo temporis proceſſu nunquam iterum promittere.*

XXVI. Deinde vero Martinus V. Summus Pontifex electus, & omnium conſenſu tanquam legitimus approbatus, Decreta Conſtantienſis, etiam ſub una obedientia facta non ſemel approbavit. Primum ſeſſione 42. Concilium Conſtantienſe generale Concilium vocat, approbatque depoſitionem ab eo factam Joannis XXIII. ſeſſ. 44. Decretum Concilii, quo jubeatur futurus Pontifex Concilium generale indicere, confirmat, & executioni mandat futuri Concilii generalis locum, Papienſem civitatem deſignans his verbis ſeſſ. 44. *Cupientes, ac volentes Decreto hujus generalis Concilii ſatisfacere inter alia diſponente, quod omnino generalia Concilia celebrentur, &c.*

XXVII. Demum ſeſſione 45. proteſtatus eſt, *ſe omnia, & ſingula determinata, & concluſa, & decreta in materiis fidei per præſens Concilium conciliariter tenere, & inviolabiliter obſervare, & nunquam contrarie quoquo modo, ipſaque ſic conciliariter facta approbare, ratificare, & non aliter, nec alio modo.* Inter ea porro, quæ conciliariter facta ſunt, haud ambigendum, quin collocanda ſint Decreta ſeſſionis quartæ, & quintæ, quæ quidem primum nationaliter expenſa in Synodo definita ſint, & quidem definita, quaſi ad fidem pertinerent. Ruunt ergo adverſariorum effugia, qui, ut Decreta ſeſſionis quartæ, & quintæ approbata eſſe negent, ajunt cum Bellarmino, ea conciliariter non eſſe facta, cum Cajetano, ad fidem illa non pertinere; utrumque autem falſum eſſe patet ex ipſo Concilio; primum quidem, quia ex actis authenticis, atque ex iis ipſis, quæ a Scheleſtrato probata ſunt, liquet hanc quæſtionem in nationibus ſingulis primum examinatam, atque diſcuſſam, poſtea fuiſſe in Synodo generali omnium conſenſu definitam. Hoc eſt autem, quod Martinus appellat conciliariter factum; cetera vero alio modo facta, hoc eſt, apud nationes tantum deliberata, atque concluſa, ut loquuntur, non autem ab univerſa Synodo probata, ut concluſio nationis Gallicanæ de Annatis non ſolvendis, & propoſitio de damnando libro Joannis Falkemberg, & alia ſimilia, quæ univerſa Synodi ſententia non ſunt confirmata.

XXVIII. Alterum vero effugium, Martinum ſcilicet agere tantum de rebus fidei, ad quam Decreta hæc non pertinent, pariter a Concilio præcluditur, quod illa quaſi ad fidem pertinentia definivit, atque ſancivit. Et ſane quis neget ad fidem pertinere, quod Concilium generale univerſam Eccleſiam repræſentet, quod errare non poſſit; quæ cum Decretis quartæ, ac quintæ ſeſſionum Synodi contineantur, quis eas ad fidem pertinere poſſe neget?

XXIX. Denique Martinus V. in Bulla adverſus errores Wicleffi, & Concilii Conſtantienſis definitiones probat, & ſatis indicat Decreta ſeſſionum quartæ, & quintæ a ſe probata fuiſſe, & ad fidem pertinere. Primo, cum jubet interrogari ſuſpectos hæreſeos, *utrum credant, & teneant*

quod

quod quodlibet Concilium generale, & etiam Conſtantienſe univerſam Eccleſiam repræſentet. Quo reſpicit ad Decretum ſeſſionis quartæ, & quintæ. Item, *utrum credant quod illud, quod Concilium Conſtantienſe univerſalem Eccleſiam repræſentans approbavit, & approbat in favorem fidei, & ad ſalutem animarum, quod hoc eſt ab univerſis fidelibus approbandum, & tenendum, & quod condemnavit, & condemnat eſſe fidei, & bonis moribus contrarium, hoc ab eiſdem eſſe tenendum pro condemnato & approbato*. Non poſſunt ad iſtam interrogationem reſpondere, qui Decreta Concilii Conſtantienſis de auctoritate Synodi generalis ſupra Papam impugnant; non poſſunt, inquam, huic interrogationi reſpondere, quin vel opinionem ſuam abjurent, approbando univerſa Concilii Decreta, vel Martinum V. temeritatis, erroris, & impudentiæ arguant, qui ea probari voluerit, quæ improbari oporteat. Uno verbo, Martinus V. univerſa Concilii Conſtantienſis Acta, & Decreta probat conciliariter facta ea omnia, quæ ab ipſo ad fidem, & ſalutem animarum ſpectantia definita ſunt, approbari, quæ ab eo damnata ſunt, damnari jubet. Nuſquam excipit ſeſſionis quartæ, & quintæ Decreta; qua ergo auctoritate, qua fronte ea volunt eſſe adverſarii excepta?

XXX. Eſt & alind in eadem Bulla, quo conſtat Martinum Concilii Conſtantienſis Decretis de auctoritate Concilii generalis prorſus aſſenſiſſe; nam ad articulum 41. errorem Wicleffi, qui eſt huiuſmodi: *Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias*. Hæc habet Pontifex ad mentem Concilii Conſtantienſis: *Error eſt, ſi per Romanam Eccleſiam intelligat univerſalem Eccleſiam, aut Concilium generale, aut pro quanto negaret Primatum Romani Pontificis ſuper alias Eccleſias particulares*. Ex qua quidem obſervatione ſatis intelligitur, Martinum exiſtimaſſe univerſalem Eccleſiam, & Concilium generale majorem habere auctoritatem, Romanum vero Pontificem Primatum habere in Eccleſia ſuper alias Eccleſias particulares, non autem poteſtatem Eccleſia univerſa, & Concilio generali ſuperiorem. Maneat ergo, Decreta ſeſſionum quartæ, et quintæ de auctoritate Concilii ſupra Papam a Pontifice Martino V. fuiſſe probata.

XXXI. Ad hæc opponit duo Schcleſtratus; alterum eſt, Martinum V. ea tantum approbaſſe Concilii Decreta, quæ ad materiam fidei pertinebant, iis autem verbis comprehendi non poſſe Decreta de auctoritate Concilii ſupra Papam; quia ſcilicet ea nomine tantum conſtitutionum appellantur ſeſſione quinta: cum ea, quæ ſpectant ad Bohemorum, & Huſſitarum negotium eadem ſeſſione dicantur *ſuper materia fidei*. Hinc intelligitur, hoc nomine ea tantum Decreta comprehendi, quæ hæreticos ſpectant: unde in duobus manuſcriptis Bibliothecæ Vaticanæ, ſingulis ſeſſionibus, ubi agitur de Vvicleſiſtis, Huſſitis, & Bohemis, præfigitur titulus iſte: *in materia fidei*, vel *in cauſa fidei*. Ceteris autem non item: *Quippe*, inquit, *tria materiarum genera in Conſtantienſi Concilio diſtingui ſolebant; unum materiæ fidei; ſecundum unionis; tertium materiæ reformationis. Per primum intelligebatur id, quod fiebat contra hæreticos; per ſecundum, quod fiebat contra tres contendentes de Papatu, & pro trium obedientiarum unione, ac electione veri, & indubitati Pontificis; per tertium, quod fiebat pro reformanda Eccleſia in capite, & in membris*. Reſpondeo, inter ea, quæ ſpectabant unionem, & reformationem, eſſe nonnulla, quæ non ſolum ad diſciplinam, ſed etiam ad fidem pertinent; talem autem eſſe hanc definitionem, *quod Concilium generale univerſam Eccleſiam repræſentans, &c.* Manifeſte patet ex eo, quod hocce Decreto non tantum de negotio aliquo diſponitur, aut ad tempus aliquod cavetur, ſed dogma conditur, atque decernitur, quod perpetuo idem eſt, nec mutari poteſt. Quippe licet res diſciplinæ, & œconomiæ variari poſſint; quod tamen circa hæc eſt dogmatis, mutationem non habet. Sic, verbi gratia, uſum calicis laicis concedere, vel interdicere, res eſt diſciplinæ; at dogmatis eſt non eſſe de neceſſitate ſalutis calicem ſumere. Et hoc cum definit Synodus Conſtantienſis, cenſetur de fide aliquid definire; ita pariter

cum

cum ad dogma pertineat dicere, & credere, utrum Concilium Eccleſiam univerſam repræſentet, necne; utrum errare poſſit, necne; utrum immediate a Deo habeat poteſtatem, necne; utrum ei omnes, atque etiam Romani Pontifices parere teneantur, tum in fide, tum in reformatione Eccleſiæ in capite, & in membris. Cum hæc definit Synodus aliqua generalis, non poſſunt ejus Decreta ad fidem non pertinere. Et quemadmodum ad fidem pertinent Decreta Concilii in Huſſitas, quibus Romani Pontificis, & Eccleſiæ Romanæ ſupra alias prærogativa decernitur: ita ad fidem pertinere debent Decreta, quibus univerſæ Eccleſiæ, & Concilii generalis ſupra Romanam Eccleſiam prærogativa ſtabilitur. Quod vero ait Scheleſtratus, hæc Decreta conſtitutionum nomine in Concilio indigitari, non impedit quominus ad fidem ſpectent, cum conſtitutiones Synodales Decreta fidei contineant. Quod autem ea, quæ errores hæreticorum ſpectant, vulgo appellentur materia fidei, factum eſt ex communi loquendi more, quo ſolent ejuſmodi controverſiæ ſpecialiter nomine fidei indigitari: quamvis & alia ſint, de quibus cum hæreticis nulla lis, quæ non minus ad fidem pertinent. Sic in Concilio Tridentino, licet Decreta, & Canones in hæreticos ſpecialiter appellentur Decreta, de fide nihilominus multa ſunt in capitibus de reformatione, quæ ad fidem non minus pertinent, quam quæ in Canonibus. Mitto auctoritatem manuſcriptorum Vaticanorum, in quibus titulus iſte recentiori manu adjici potuit, & ab aliquo ejuſdem cum Bellarmino, & Cajetano ſententiæ ſeſſionibus præfigi.

XXXII. Alterum Scheleſtrati argumentum, ut probet non fuiſſe confirmata per Martinum V. ſeſſionis quartæ, & quintæ Decreta, eſt ejuſmodi. Tantum abeſt, ut Martinus V. hæc Decreta approbarit, quin e contra dum ſolus obſtitit Concilio, ne liber Joannis Falkemberg damnaretur, cumque unus ex Poloniæ Regis Legatis ad futurum Concilium ſeſe appellaturum diceret, Pontifex ei ſilentium ſub pœna excommunionis impoſuit. Demum finito Concilio, teſte Gerſone, conſtitutionem promulgavit, in qua hæc reponebatur aſſertio: *Nulli fas eſt a ſupremo judicio, videlicet Apoſtolico, ſeu Romano Pontifice Jeſu-Chriſti Vicario in terris appellare, aut illius judicium in cauſis fidei, quæ tanquam majores ad ipſum, & Sedem Apoſtolicam deferendæ ſint, declinare.*

XXXIII. Reſpondeo, Martinum id feciſſe, quod facere conſueverunt omnes ad ſummum evecti faſtigium, ut immemores eorum, quæ prius tenuerunt, aliam mentem induant: quippe is ad Pontificatum a Concilio evectus, quamdiu Concilium ſtetit, ſeſe morigerum, & obedientem Synodo præſtitit, nec ſuam poteſtatem illius auctoritati prætulit. At ſtatim atque Concilio finis impoſitus ſuam cœpit extollere auctoritatem. Primum, cum de libri Joannis Falkemberg damnatione actum eſt, noluit de eo mentionem amplius fieri; cum vero de appellatione ad futurum Concilium actum eſſet, diſplicuit hæc propoſitio Pontifici, & demum ſtatuit, non poſſe a Pontifice ad Concilium appellari, non advertens, id ſi verum eſſet, ſtare non poſſe ejus electionem, & Joannis XXIII. Benedicti XIII. ac Gregorii XII. abdicationem; quippe tantumdem ſibi juris potuiſſent arrogare contra Piſanam, & Conſtantienſem Synodum, & prohibere, ne a ſuis ſententiis ad Concilium provocaretur; cum præſertim unus ex iis legitimus eſſet Pontifex. Quod ſi dicant, in caſu ſchiſmatitis id locum habere, Martini conſtitututionem de non provocando ad Concilium quomodo defendent, cum necdum ſchiſma finitum fuerit eo tempore, quo promulgata eſt, ſuperſtite adhuc Petro de Luna, qui ſe legitimum Pontificem eſſe jactitabat. Sed ut ut ſit de Martini V. privata mente, reſponderi poteſt, nunquam eum Decreta ſeſſionis quartæ, & quintæ publice, & authentice reprobaſſe, quemadmodum ea non ſemel approbavit, ut a nobis oſtenſum eſt. Nam conſtitutio illa, cujus adornatæ mentionem facit Gerſo, promulgata non fuit per orbem, ſed huc uſque latuit ignota.

XXXIV. Supereſt ultimum adverſariorum effugium, quod leviter omnino attingit Scheleſtratus, quamvis aliis mirum in modum placeat. Hoc autem eſt, Decreta

hæc

Digitized by Google

hæc quartæ, quintæque ſeſſionum Concilii Conſtantienſis ad tempus tantum ſchiſmatis pertinere, nec extendi debere ad illud tempus, quo unus eſt Pontifex legitimus. Verum hoc quoque effugium facile eſt præcludere.

XXXV. Primo enim Concilium Conſtantienſe generatim loquitur de omni tempore, & de omni reformatione Eccleſiæ in capite, & in membris, tam in fide quam in moribus, non autem tantum de extirpatione ſchiſmatis.

XXXVI. Secundo, non tantum loquitur de hoc vel illo Concilio, ſed generarim de cujuſcumque generalis Concilii Decretis, quibus omnes, atque ipſos etiam Pontifices quovis tempore dare oportere definit.

XXXVII. Tertio, pœnam excommunicationis, & pœnitentiæ fert in eos, qui Decretis Conciliorum non parerent.

XXXVIII. Quarto, ſupremam hanc Concilii auctoritatem deducit ex eo, quod univerſam repræſentet Eccleſiam, & errare non poſſit, quod cuivis Concilio generali quovis tempore celebrato æque convenit.

XXXIX. Quinto, Concilium non ſolum illegitimum Pontificem fert judicium, ſed etiam in legitimum, Joannem ſcilicet XXIII.

XL. Sexto, Concilium leges condit, ſeſſ. 17. & 39. quibus futuros Pontifices teneri vult; non ergo cenſuit tantum ſe tempore ſchiſmatis legem Pontificibus imponere poſſe, ſed etiam leges condere, quibus Pontifices legitimi tenerentur.

§. VII.

Academiarum, & Theologorum affertur auctoritas.

Ultimo loco ſuccenturiantur nobis doctiſſimorum Theologorum ſententiæ, ac celeberrimarum toto orbe Academiarum definitiones.

II. Et quidem primum Pariſienſis Academia ceterarum omnium facile princeps, a primis incunabulis hanc doctrinam habuit, eamque, ubi ſe dedit occaſio, defendit, atque definivit. Primum hujus rei monumentum extat ſub Philippo Pulchro, quo tempore ſimul cum Rege, & Eccleſia Gallicana, ac proceribus Regni, a ſententia Pontificis ad futurum Concilium generale provocandum eſſe cenſuit: *Nos*, inquiunt in Inſtrumento publico die Veneris ante feſtum Joannis Baptiſtæ anno Domini 1303. dato, *convocationem, & congregationem ipſius Concilii reputantes utilem, neceſſariam, & ſalubrem, ac expedientem fidei negotio, & Eccleſiæ ſanctæ Dei, ejuſdem convocationi, & congregationi aſſentimus, ac opem, & operam libenter dabimus juxta poſſe, & provocationi, & appellationi præfati domini Regis adhæremus, quantum de jure poſſumus, & debemus ſecundum Deum, & juſtitiam, & ſanctæ permittent Canonicæ ſanctiones*. Hæc univerſa tum temporis Academia.

III. Speciatim vero Facultas Theologiæ Pariſienſis adverſus Monteſonum, & Saracenum, auctoritatem Concilii generalis ſupra Papam aſſeruit; adverſus primum in tractatu, quem compoſuit nomine Facultatis Petrus de Alliaco, quo probat, in cauſis fidei a Pontifice ad Concilium appellari poſſe; adverſus Saracenum vero in ipſa cenſura, qua configit has propoſitiones: *quandocumque in aliquo Concilio generali aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem ſtatutis in toto ſummo reſidet Pontifice, omnes aliæ poteſtates de jure nihil poſſunt contra ſummum Pontificem*: & contrarias Saracenum profiteri jubet, quæ ſunt hujuſmodi: *quandocumque in aliquo Concilio aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem ſtatutis reſidet non in ſolo ſummo Pontifice, ſed principaliter in Spiritu ſancto, & Catholica Eccleſia, aliqua poteſtas ſcilicet Eccleſiæ de jure poteſt aliquid, & certis in caſibus contra ſummum Pontificem*.

IV. Item eadem Facultas in cenſura adverſus Joannem Angeli Minoritæ ad annum 1482. damnat propoſitiones ſequentes; 8. hæc eſt: *Papa poſſet totum jus Canonicum deſtruere, & novum conſtituere; hæc propoſitio*, inquit, *eſt ſcandaloſa, blaſphematoria, & notorie hæretica, & erronea*. Item 11. quæ eſt hujuſmodi: *Papa poſſet ab uno Eccleſiaſtico tollere mediam par-*

partem redituum, beneficiorum ſuorum, & uni alteri dare non exprimendo aliquam cauſam, cujus propoſitionis hæc eſt cenſura: *Hæc propoſitio eſt periculoſa, & nullo modo prædicanda*. Demum in cenſura 12. *Quicunque contradicit voluntati Papæ, paganiſat, & ſententiam excommunicationis incurrit ipſo facto: a nullo Papa reprehendi poteſt, niſi in materia hæreſis; hæc propoſitio eſt falſa, ſcandaloſa, & ſapiens hæreſim manifeſtam*; mens propoſitionum eſt Papam ſupra Concilium extollere, cenſuræ vero Papam Concilio ſtatuere inferiorem.

V. Tota Pariſienſis Academia anno 1491. pro libertate Eccleſiæ, & virorum Eccleſiaſticorum immunitatibus ad generale Concilium appellavit, *a ſanctiſſimo*, inquiunt in libello appellationis, *Domino noſtro Papa Innocentio VII. minus debite conſulto ad ſe ipſum melius conſulendum, & ad ſanctam Sedem Apoſtolicam etiam melius conſulendam, necnon ad ſacroſanctam univerſalem Synodum celebrandam .... provocamus, & appellamus proteſtantes nominibus, quibus ſupra de prædictis ſententiarum, & cenſurarum nullitate juxta Canonicas ſanctiones, ſubmittentes tamen omnia judicio univerſalis Eccleſiæ*.

VI. Hanc fuiſſe Pariſienſis Academiæ, & Gallorum omnium eo tempore ſententiam teſtatur Cardinalis a Lotharingia in Epiſtola Romam miſſa ad Britonem, qui ipſi erat a ſecretis: *Nunc ſupereſt*, inquit, *ultimus e titulis, quem volunt ſummo Pontifici tribuere, is eſt, quem Florentina Synodus ipſi aſcribit in fidei definitione, quam confecit, ego vero negare non poſſum, quin Gallus ſim, in Pariſienſi educatus Academia, quæ Concilii auctoritatem Pontificia majorem eſſe conſtantiſſime docet, atque eos, qui doceent contrarium hæreticos eſſe cenſet; nam apud Gallos Concilium Conſtantienſe pro œcumenico quoad omnes partes habetur, & Baſileenſe ſequitur: Florentinum perinde nec œcumenicum nec generale rejicitur, & res eo redacta eſt, ut Galli de vita potius, quam de ſententia diſcederent*.

VII. Hanc opinionem iſto etiam tempore retinuit, cum anno 1663. propoſitiones condidit, quarum una doctrinam a nobis traditam diſerte definit.

VIII. Denique Clerus Gallicanus quænam fuerit Eccleſiæ Gallicanæ ea de re ſententia aperte definivit, & omnia adverſariorum effugia præcluſit in nupera definitione.

IX. Mitto alias Academias, ut Lovanienſem, Cracovienſem, Colonienſem, Herfordienſem, &c. Mitto etiam Theologorum innumerorum teſtimonia, paucorum tantum hic nomina perſcribam, quorum teſtimonia, qui volet, quærat apud Launoium p. 1. Epiſt. ad Frankevillam· hi ſunt autem, Gerſo, Petrus de Alliaco, Joannes Major, Dionyſius Carthuſianus, Robertus Corceon, Adrianus VI. primum Doctor Lovanienſis, deinde Pontifex, Galerus, Clictoveus, Arboreus, Franciſcus Victoria, Joannes Celaïa, Thomas Campegius, Dominicus Sotus, Toſtatus Abulenſis, Martinus Navarrus, Thomas de Corſellis, Henricus Haſſianus, Philippus Abbas Monaſterii ſancti Dionyſii in Francia, Petrus Ortiſius, Claudius Santeſius, Renatus Benedictus, e Lovanienſi Academia præter Adrianum, Joannes Driedo, Jacobus Latomus, Ricardus Capperus, & alii plures, quorum teſtimonia ſtudioſe, & accurate pro more ſuo Launoius collegit locis ſupra citatis, & alibi.

§. ULTIMUS.

Reſpondetur adverſariorum objectionibus.

Poſtquam aſſertionem noſtram ſatis, & abunde confirmavimus, adverſariorum argumenta repellenda nobis ſunt, quod quidem non erit admodum arduum, cum levibus omnino, & vanis illi nitantur rationibus.

II. Objiciunt ergo primo locum hunc Evangelii Lucæ cap. 12. *Quis putas fidelis ſervus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam?* quem quidem locum de Pontifice Romano intelligendum eſſe contendunt: addunt auctoritatem Hilarii Diaconi in commentariis ad Epiſtolas Pauli dicentis, Eccleſiæ Rectorem eſſe Damaſum.

III. Verum argumentum iſtud adeo alienum

Digitized by Google

num eſt a propoſito, ut vix perſpici poſſit quid inde deducant, & quomodo id faciant. Laudata quippe in objectione ſcripturæ verba de Romano Pontifice ſolo non intelliguntur, ſed de omnibus Epiſcopis, Paſtoribus, imo ſi ad litteram ita ſumas, de omnibus omnino Chriſtianis. Sic locum hunc explicant ſancti Patres, vel de Epiſcopis, & Paſtoribus, vel de omnibus fidelibus; ita Irenæus lib. 4. cap. 44. de omnibus id dicit Presbyteris. Hilarius Can. 27. in Matt. *Quanquam*, inquit, *in commune ad indeſeſſam vigilantiæ curam hortetur, ſpecialem tamen populi principibus, id eſt Epiſcopis ſollicitudinem mandat*, *&c.* Ambroſius in cap. 12. ad hæc verba: *& illa quidem in omnes præcepti forma generalis, verum ſenes ſequentis exempli diſpenſatoribus, id eſt Sacerdotibus videtur eſſe propoſita*, *&c.*

IV. Chryſoſtomus homilia 78. in cap. 24. Matthæi de divitibus, & potentibus Chriſtianis id interpretatur. Auctor operis imperfecti in Matt. apud eundem Chryſoſtomum de Sacerdotibus; & Hieronymus in cap. 24. Math. de omnibus Chriſtianis.

V. Auguſtinus lib. 2. quæſt. Evangeliearum cap. 26. dicit, hunc locum propter modum capacitatis unicuique Chriſtiano convenire; Iſidorus Peluſiota lib. 3. Epiſt. 145. de Epiſcopis interpretatur. Petrus Chryſologus de omnibus Chriſtianis: *Eccleſiæ*, inquit in ſermone 26. de fideli diſpenſatore, *præſules iſta ſimilitudo quamprimum conſtringit, ſed hominem nullum mortalem, nullum prorſus eximit hæc figura, quæ dum loquitur ad diſpenſatorem, omnibus uno interrogante reſpondit, ſi eſt quiſquam, qui a Deo nihil acceperit*, *&c.*

VI. Ex his patet, ſanctos Patres locum hunc intellexiſſe de omnibus fidelibus, & maxime de Epiſcopis, & Paſtoribus, quibus omnibus hæc verba adaptat Eccleſia in officio publico. Quid vero ex iſto loco ita intellecto deducere poſſint adverſarii, ego prorſus capere non poſſum.

VII. At, inquit Bellarminus, *quamvis Patres non loquantur expreſſe de Epiſcopo Romano, tamen ſine dubio ſententia ſcripturæ eſt, ut ſicut Epiſcopi particulares ſunt ſummi œconomi in ſuis Eccleſiis, ita eſſe Epiſcopum Romanum in univerſa Eccleſia.*

VIII. At, inquam ego, ſententia hæc eſt Bellarmini, non ſcripturæ, non Patrum, qui nullam Romani Epiſcopi mentionem faciunt; ut autem recte inſtitueretur comparatio, deberet ita procedere, ut Epiſcopi particulares ſunt ſummi œconomi in ſua Eccleſia, ita Epiſcopus Romanus in Romana, ita tamen, ut propter amplitudinem ſedis, habeat quandam ſuper univerſam Eccleſiam inſpectionem, ſed tantum, ut Canones ubique obſervari procuret: & ſic aliquo modo dici poteſt univerſæ Eccleſiæ œconomus. Atque ita forſan intelligitur illud Hilarii: *Domus Dei ſeu Eccleſia, cujus Rector eſt Damaſus*. Nam vel id intelligere oportet de ſola Eccleſia Romana, vel, ſi de univerſa intelligas, non poteſt aliter accipi, quam de generali illa totius Eccleſiæ cura, quam ſummus Pontifex ob Primatum habere tenetur, ut obſervavimus alibi.

IX. Urget Bellarminus, quemadmodum œconomus ita eſt ſupra familiam, ut non poſſit ab ea judicari, & puniri, ſed a ſolo Directore, idem dicendum eſt de Romano Pontifice reſpectu Eccleſiæ.

X. Reſpondeo, Bellarminum ſemper falſo ſupponere id de ſolo Pontifice dictum; deinde falſo etiam ſupponere, eum eſſe œconomum univerſæ Eccleſiæ eo modo, quo Epiſcopi ſunt œconomi ſuarum Eccleſiarum. Tertio, falſo etiam ſupponere, comparationem in omnibus eſſe æqualem; quæ tria cum neceſſario ſupponat, ratiocinium Bellarmini totum plane concidit ex dictis.

XI. Objicitur ſecundo locus alius Evangelii Joannis ſcilicet ultimo capite, ubi Chriſtus Petrum ita alloquitur: *paſce oves meas*. Conſtat autem, inquit Bellarminus, paſtorem ita præeſſe ovibus, ut nullo modo ab eis judicari poſſit.

XII. Reſpondeo, locum hunc de omnibus omnino Paſtoribus intelligi, & intellectum ſemper fuiſſe; ita Petrus ipſe Epiſt. 1. cap. 5. omnes alloquens Presbyteros: *paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei*, inquit. Ambroſius de dignitate ſacerdotali t. 2. *quas oves*, inquit, *quem gregem non ſolum tunc B. Petrus ſuſcepit, ſed & nobiſcum eas*

 ſuſce-

Digitized by Google

ſuſcepit, *& cum illo eas nos ſuſcepimus omnes*. Chryſoſtomus homilia 79. in Matt. ad hæc verba: *Amas me*, *Petre*, *&c. quod non*, inquit, *ad ſacerdotes ſolummodo dictum eſt*, *verum etiam ad ſingulos noſtrum*, *quibus vel minimum Grex eſt commiſſus*. Verbo dicam, antiqui omnes id, quod dictum eſt Petro, ad omnes Paſtores dictum eſſe autumant; unde Auguſtinus ait, multoties Petrum tunc Eccleſiæ ſuſtinuiſſe perſonam. Hoc poſito, ruit ratiocinium Bellarmini. Probaret enim Paſtores omnes a nemine poſſe judicari; ſed etiamſi Petro ſoli id dictum conveniret, *paſce oves meas*, *paſce agnos meos*, nonniſi ſophiſtice inde inferri poteſt, non poſſe eum ab Eccleſia judicari; his enim verbis nihil aliud Chriſtus ſignificare vult, quam pabulo verbi oves ſuas, agnos ſuos, hoc eſt fideles a Petro nutriendos eſſe. Qui autem inde inferre vult, Petrum in omnibus Paſtoribus eſſe plane ſimilem, & oves Chriſti nihil plus habere juris, quam oves vulgares, is ſane deſipit.

XIII. Mitto alia duo teſtimonia ex Epiſt. ad Epheſios a Bellarmino prolata, quia ad propoſitum plane non pertinent, pigetque in iſtis immorari. Hoc unum obſervo perpetua Bellarminum in iſtis laborare fallacia, cum ſupponit, nomina diſpenſatoris, Paſtoris, & capitis eodem modo convenire Petro, ac Chriſto: hoc enim falſum eſſe quivis ſtatim deprehendit. Et quidem nomen capitis Eccleſiæ Chriſto convenit ſecundum omnem ſuum intellectum, Romano autem Pontifici quomodo conveniat, docent ſequentia Romanorum Pontificum teſtimonia. Gregorius I. Epiſt. 38. ad Joannem: *Certe*, inquit, *Petrus Apoſtolus primum membrum eſt ſanctæ*, *& univerſalis Eccleſiæ*, *Paulus*, *Andreas*, *Joannes quid aliud quam ſingularum ſint plebium capita*, *& tamen ſub uno capite* (*Chriſto*) *omnes membra ſunt Eccleſiæ*. Sixtus III. in Epiſtola ad Epiſcopos Illyrici: *ut omne corpus capite regitur*, *ita ipſum caput niſi ſuo corpore ſuſtentetur*, *firmitatem*, *& vigorem ſuum perdit*, *& non tenet*, *quam habuerat*, *dignitatem*. Joannes VIII. Epiſt. 199. ad Baſilium: *Totius*, inquit, *familiæ Domini ſtatus*, *& ordo nutabit*, *ſi quod requiritur in corpore*, *non ſit in capite*, *& inde fiet*, *ut omnis Eccleſiaſtica diſciplina reſolvatur*, *omnis ordo turbetur*.

XIV. Hinc videre eſt, quomodo nomen capitis conveniat Romano Pontifici. Caput eſt Eccleſiæ, hoc eſt primum ejus membrum, quod tamen indiget ab univerſo corpore ſuſtentari, ne firmitatem ſuam amittat. Et ſi contingat aliquando, caput morbidum fieri: *Melius eſt*, inquit Turonenſe Concilium Canone 13. *ut caput hujuſmodi*, *ſi curari non poteſt*, *amputetur*, *quam grex per eundem inficiatur*.

XV. Objiciunt tertio in Concilio Chalcedonenſi, Pontificem ſemper ante Concilium nominari.

XVI. Reſpondeo, inde minime probari Concilium univerſum eſſe inferius Pontifice, ſed tantum primum Concilii membrum fuiſſe Romanum Pontificem; quia conſuetudo eſt, ut cum ſocietas aliqua ſcribit litteras, iis primum ſocietatis membrum, quod ejus caput eſt, nomen ſuum præmittat: ſic Rectoris nomen præponitur Univerſitati, & Decani nomen Facultati, aut Capitulo, nemo tamen inde inferat, Rectorem Univerſitate integra, aut Decanum Facultate, & Capitulo ſuperiorem eſſe.

XVII. Objiciunt quarto, ad ſummos Pontifices a judiciis Epiſcoporum, & Synodorum ſemper fuit provocatum.

XVIII. Reſpondeo, ex Diſſertatione ſecunda abunde liquere, primo jus provocationis Romano Pontifici jure divino non competere; ſecundo, nec olim illud fuiſſe ab omnibus admiſſum, imo vetitum fuiſſe multis in locis, ne provocatio ad eum fieret; tertio, nunquam ad eum provocatum poſt Synodi generalis judicium, cum e contra poſt judicium ſummi Pontificis ad Synodum generalem ſæpe provocatum fuerit. Quæ omnia cum abunde ſint probata, petitum ab appellationibus argumentum in adverſarios retorquere facile eſt. Verum dato quod appellationum ſolemnis olim fuerit uſus, hoc unum inde probatur, Pontificem ſuperiorem eſſe ſingulis Epiſcopis, & Synodum Romanam ceteris Synodis Provincialibus majorem habere poteſtatem, quod ad propoſitam quæſtionem non pertinet.

XIX.

XIX. Objiciunt quinto, Concilia generalia fuiſſe ſemper convocata, & confirmata per Pontifices Romanos, qui non modo iis præſidebant, ſed & ſummam rerum in illis tenebant. Unde ſic argumentari poſſunt: Illi ſunt Superiores Concilio generali, quorum eſt primum convocare Concilium generale, deinde ei convocato præeſſe, & cuncta in eo pro libito moderari, ac demum ſine quorum confirmatione Synodi Decreta vim non haberent; ſed hæc omnia Romanis Pontificibus competunt: ergo ſuperiores ſunt Concilio generali.

XX. Reſpondeo primo, nullam eſſe legem ſive divinam, ſive Eccleſiaſticam, qua irrita, & nullius roboris eſſe pronuncientur Concilia generalia, aut ab aliis, quam a Romanis Pontificibus convocata, aut quibus alii, quam Romani Pontifices præfuerint, aut quæ ab ipſis ſpecialiter non fuerint confirmata.

XXI. Reſpondeo ſecundo, octo priora Concilia generalia ab Imperatoribus eſſe convocata, nullum a Romano Pontifice; quædam ex iis etiam invitis, aut ignorantibus Romanis Pontificibus; tribus vero primis, necnon Sardicenſi Romanos Pontifices non præfuiſſe, ſed alios Epiſcopos. Demum quædam Concilia generalia non fuiſſe a Pontificibus confirmata, aut approbata, ea vero, quæ ipſi approbarunt, non ita approbaſſe, quaſi ea nullum ſine hujuſmodi approbatione robur haberent, ſed tantum illos conſenſiſſe iis, quæ a Concilio facta fuerant, & decreta, ejuſque judicio adhæſiſſe.

XXII. Reſpondeo tertio, etiamſi convocatio Synodorum generalium, earum confirmatio, atque in ipſis προεδρία neceſſario competeret Romano Pontifici, nihilominus tamen non propterea dicendum fore, illum ſuperiorem eſſe Concilio generali. Primo enim neceſſe non eſt, ut qui convocat aliquem cœtum, eo convocato, ſuperior ſit univerſo cœtu. Imo vero ordinarie, qui cœtum aliquem convocat, eo inferior eſt, ejuſque Decretis parere debet; alioquin quid opus eſſet cœtum congregare: idem eſto judicium de Concilio. Secundo, nec neceſſe eſt eum, qui primum in aliquo cœtu locum obtinet, univerſo cœtu ſuperiorem eſſe, ſufficit ut ſit primus in cœtu, ut debeatur illi προεδρία, alioquin dicendum eſſet, nullam eſſe ſocietatem, cujus Præſidens non eſſet univerſa ſocietate ſuperior, quod eſt abſurdum. Porro in antiquis Conciliis licet præeſſet Papa, cuivis proponere deliberanda licitum erat: ſed etiam ſi Preſidens eſſet rerum gerendarum moderator, non tamen eſſet propterea ſuperioris auctoritatis univerſo cœtu. Denique ponatur conſenſus legitimi Pontificis neceſſarius ad robur dandum Decretis Synodi generalis, non tamen inde ſequitur, Pontificem, eſſe Concilio ſuperiorem, ſicut licet ad firmitatem Senatuſconſulti, aut Decreti Facultatis requiratur Præſidis ſubſcriptio, & Decani concluſio, non licet inde inferre Præſidem univerſo Senatu, & Decanum integra Facultate ſuperiorem. Dixi, ubi legitimus eſt Pontifex, nam ubi Pontifex eſt hæreticus, aut ſchiſmaticus, aut graviſſimorum criminum reus, ſi quis vellet eum depoſitioni ſuæ aſſentiri, is profecto incaſſum laboraret. Sufficiet ergo hoc in caſu, ut legitimus Pontifex a Synodo electus poſt hujus depoſitionem acta Synodi confirmet. Atque ita nec ex confirmatione, nec ex præſidentia Synodorum generalium poteſt inferri, Pontificem eſſe Concilio ſuperiorem.

XXIII. Objicitur ſexto dictum Concilii Romani ſub Symmacho, *Papam nunquam minorum ſubjacuiſſe judicio.*

XXIV. Reſpondeo, minorum nomine forſan alios intelligi, quam Epiſcopos, qui minores dici nec debent, nec poſſunt. (*) Deinde vero etiamſi de Epiſcopis loqueretur Concilium, non loquitur de Concilio generali, ſed de Concilio quorumdam Italiæ Epiſcoporum; denique loquitur ad mentem Romanorum, qui tum temporis exiſtimabant, Pontificem a Synodo præſertim particulari deponi non poſſe, niſi in caſu hæreſeos. Agebatur autem de moribus Pontificis, quo in caſu exiſtimabant tum temporis nonnulli, eum reſervandum eſſe divino judicio.

XXV.

(*) Cum ſint in Concilio congregati, quin etiam Romani Pontifices Epiſcopos, ad quos ſcribunt, Collegas, Fratres, & Conſacerdotes paſſim appellant, nunquam filios, aut minores; etſi enim iis Romanus Pontifex in Primatu ſit ſuperior, eſt tamen in Epiſcopatu frater.

Digitized by Google

XXV. Objiciunt ſeptimo quædam Romanorum Pontificum dicta, ut Leonis I. Ep. 48. ſcribentis, ad Petri Sedem univerſæ Eccleſiæ curam pertinere; Gelaſii I. Epiſt. 13. dicentis, quod ſacroſancta Romana Eccleſia de omnibus habeat judicandi poteſtatem, nec cuiquam liceat de ejus judicare judicio; Gregorii I. qui Epiſt. 39. lib. 9. ait, Petrum reſpondere potuiſſe iis, qui eum culpabant, non eſſe ovium Paſtorem ſuum reprehendere; Nicolai I. dicentis in Epiſtola ad Michaelem Imperatorem, *judicium Sedis Apoſtolicæ, quæ ſuperiorem non agnoſcit, a nemine refricari poſſe*; Paſchalis II. cujus verba referuntur in capite *ſignificaſti* extra de electionibus in hunc modum: *Aiunt*, inquit, *in Conciliis ſtatutum non inveniri quaſi Romanæ Eccleſiæ legem Concilia ulla præfixerint, cum omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ auctoritatem, & facta ſint, & robur acceperint, & in eorum ſtatutis Romani Pontificis patenter recipiatur auctoritas*.

XXVI. Alexandri III. cap. *licet* extra de electione, ubi ſtatuitur, maiori cautela eligendum eſſe Romanum Epiſcopum, quam ceteros, quia ſi malus eligatur Pontifex, nullum erit remedium, cum non habeat ſuperiorem, a quo deponi poſſit; Innocentii III. dicentis ſermone 2. ſe propter ſolum in fide peccatum poſſe ab Eccleſia judicari, in ceteris Deum habere judicem; Bonifacii denique VIII. in Extravaganti *unam ſanctam*, ubi ait, ſupremam eſſe Romani Pontificis poteſtatem, quæ non niſi a Deo poſſit judicari.

XXVII. Reſpondeo ad ſingula teſtimonia: ad primum Leonis I. verum eſſe, Romanum Epiſcopum curam gerere univerſæ Eccleſiæ, ſed diſtributim, non collectim ſumptæ, unde non valet conſecutio Bellarmini: Ergo etiam curam Concilii generalis habet. Sed eſto habeat curam, ut in Concilio generali omnia ſecundum ordinem fiant, non ſequitur: ergo ſuperior erit Concilio generali.

XXVIII. Ad ſecundum Gelaſii primi dico, eum non loqui de Concilio generali, aut Provinciali, ſed de ſingularibus Epiſcopis; docet id vox *cuiquam*, quæ de Concilio intelligi non poteſt; docet ſcopus Epiſtolæ, in quo agit contra eos, qui nomen Acacii retinere volebant in dypthicis.

XXIX. Ad tertium Gregorii reſpondeo, non negare Gregorium, quin oves aliquando Paſtorem reprehendere potuerint, ſed tantum dicere, potuiſſe Petrum hac uti reſponſione, ſed maluiſſe *non ex poteſtate*, *ſed ex ratione reſpondere*. Poſt quæ hæc adjicit: *Si ergo Paſtor Eccleſiæ Apoſtolorum Princeps ſigna, & miracula ſingulariter faciendo non dedignatus eſt in cauſa reprehenſionis ſuæ rationem humiliter reddere, quanto magis nos peccatores, cum de re aliqua reprehendimur, reprehenſores noſtros ratione humili placare debemus*.

XXX. Ex quo patet, ſcopum Gregorii non eſſe, ut oſtendat Pontificem non poſſe ullo in caſu reprehendi, & judicari; imo contrarium infert ex facto Petri: deinde non loquitur de Concilio, aut Eccleſia, quaſi Petrus non potuiſſet a Concilio reprehendi, ſed tantum de privatis quibuſdam reprehenſoribus.

XXXI. Ad quartum Nicolai I. patet, eum non aſſerere ſuam auctoritatem Concilii auctoritate majorem, ſed tantum Sedem ſuam quavis alia majorem: *patet*, inquit, *profecto Sedis Apoſtolicæ, cujus auctoritate major non eſt, judicium a nemine fore retractandum*. Sedem ille ſuam cum aliis Sedibus, ſeque cum aliis Epiſcopis comparat, ſed diſtributim, hoc eſt Sedem ſuam cum qualibet alia, ſe cum quolibet alio Epiſcopo, non Sedem ſuam cum omnibus, aut ſe cum collectis in Concilium Epiſcopis univerſis; alioquin vitio laboraret ejus ratiocinium: *univerſum enim*, ut ait S. Auguſtinus, *partibus ſingulis merito præponitur*.

XXXII. Paſchalis II. teſtimonium, quod eſt ordine quintum, benigne oportet explicare, alioquin ſuſtineri non poterit ejus dictum, cum certum ſit, Concilia leges omnibus Epiſcopis, atque etiam Romanis dixiſſe: ſic verbi gratia, Concilium Antiochenum, & Arelatenſe ſua Decreta per litteras Romano Epiſcopo ſignificant, ut ea executioni mandet, ipſique Romani Pontifices legibus a Conciliis latis ſe obnoxios eſſe non ſemel proteſtantur; quare verba Paſchalis benigne ſunt interpretanda de poteſtate diſpenſandi ſapienter a Canonum obſervatione, quæ Romano Epiſcopo præ ceteris competit.

XXXIII.

Digitized by Google

XXXIII. Alexandri III. teſtimonium, quod eſt ſextum, non bona fide refertur; nec enim ait ille, nullum eſſe remedium, ſi malus Pontifex ſit electus, ſed tantum non poſſe recurſum haberi ad ſuperiorem, cum nullum ſcilicet Concilium eſt convocatum. Unde major cautela eſt adhibenda ad ejus electionem, quia non facile Concilium convocatur, nec poteſt a ſuperiore Epiſcopo, quemadmodum ceteri, judicari.

XXXIV. Innocentius III. cujus teſtimonium 7. refertur, videtur in eorum ſtare opinione, qui tenebant Papam ob ſolam fidem poſſe deponi, ſed forte per fidei negotium intelligit etiam pravitatem incmendabilem, quæ univerſæ officiat Eccleſiæ: unde ad Philippum Regem Francorum ſcribens ait, ſi abſque generalis Concilii deliberatione ipſum ſepararet ab uxore ſua, ordinis, & officii periculum ſibi imminere.

XXXV. Denique Bonifacii VIII. Extravagantem omni ratione, & auctoritate deſtitutam nihil omnino moror.

XXXVI. Objicitur ultimo Concilii Lateranenſis ſeſſione 11. ſeu potius Leonis X. in Concilio edita conſtitutio de abrogatione Pragmaticæ, in qua poſtquam dixit, ea, quæ geſta ſunt in Concilio Baſileenſi poſt translationem ejus Eugenii IV. auctoritate factam, nullum habere poſſe robur, hæc addit: *Cum præſertim ſolum Romanum Pontificem tanquam auctoritatem ſuper omnia Concilia habentem Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac diſſolvendorum plenum jus, & poteſtatem habere, nedum ex ſacræ Scripturæ teſtimonio, dictis ſanctorum Patrum, & aliorum Romanorum Pontificum etiam prædeceſſorum noſtrorum, ſacrorumque Canonum Decretis, ſed ex propria etiam eorumdem Conciliorum confeſſione.* Quibus verbis videtur Synodus Lateranenſis, aut potius Leo X. approbante Concilio rem plane definiviſſe.

XXXVII. Reſpondeo, magnum eſſe diſcrimen inter hanc ſanctionem, & definitionem Conciliorum Conſtantienſis, & Baſileenſis: primum enim, ut mittam hæc Concilia numeroſiora fuiſſe, cum Lateranenſi Concilio vix octoginta Patres adfuerint, e quibus ſexaginta tantum, aut circiter Epiſcopi, quorum magna pars ex Italia: Chriſtianiſſimi Regis Orator nullus, e Gallicanis partibus Antiſtites nulli, ideoque a non paucis haud immerito in dubium revocetur, utrum revera ſit generale, ut, inquam, id mittam, perſpicuum eſt definitionem iſtam non eſſe a Concilio univerſo, ſed a Romano Pontifice ſolo editam; & quamvis initio Bullæ præfigatur, *ſacro approbante Concilio*, patet tamen rem non fuiſſe in Concilio diſcuſſam, et examinatam, ſed tantum perlectum in Concilio Pontificis Decretum, quod quidem non erat conditum de hoc negotio, ſed de abrogatione Pragmaticæ. Hoc vero Decretum inſeritur Bullæ tanquam ratio definitionis, non autem tanquam definitio. Quapropter licet conſtaret, approbatam a Concilio definitionem Pontificis de Pragmaticæ abrogatione, remque in Concilio examinatam, ac diſcuſſam; non propterea idem dici poſſet, imo idem dici non poſſet de hac ratione, quam Pontifex Bullæ inſeruit. Hæc omnia ad Concilii Lateranenſis Decretum reſponderi poſſe notaverunt Duvallius, & Bellarminus, licet in diverſa opinione fuerint: *Ad Concilium Lateranenſe*, inquit Duvallius 4. part. q. 7. libri de ſuprema poteſtate Papæ, *quod multo expreſſius loquitur, quam Florentinum, variæ ſunt reſponſiones. Quidam enim ajunt, non fuiſſe vere, & proprie generale, cum ei vix centum interfuerint Epiſcopi; alii dicunt, caput illud 21. in quo de auctoritate Concilii ſupra Pontificem mentio ſit, a Concilio non fuiſſe diſcuſſum aut examinatum, ſed tantum perlectum coram Prælatis Concilii, qui ſine prævio examine illud approbarunt, ideoque dici non poſſe conciliariter concluſum, & definitum, ſicut de Concilii Conſtantienſis definitione dictum eſt. Alii rem ſic expediunt, etiamſi, inquiunt, Concilium fuiſſet abſolute generale, (quod adhuc propter Epiſcoporum paucitatem relinquitur incertum) tamen rem ipſam, ut Decretum fidei Catholicæ non definiunt. Nulla enim in verbis Concilii nota apparet, ex qua fidei definitionem colligamus. Nam nec anathema pronunciat in eos, qui contra ſentiunt, nec dicit, ſe hoc expreſſe, aut proprie definire, aut eſſe de neceſſitate ſalutis ita credere, vel quid ſimile, ex quo expreſſa definitio colligatur. Alii denique reſpondent, Concilium*

cate-

eatenus auctoritatem Papa ſupra Concilium definire, quatenus id ex ſcripturis, Patribus, & antiquis Cancnibus manifeſte conſtare cenſetur. Ad hæc enim ſi omnia verba attente expendantur, vim ſuæ definitionis, ſi quæ ſit, Concilium vocat. Potuitne clarius atque diſertius oſtendi, Decretum Leonis in Concilio Lateranenſi nullius eſſe ponderis? Cautior eſt Bellarminus, ſed tamen fatetur, decretum iſtud non eſſe de fide, & de Concilio Lateranenſi dubitari poſſe, utrum ſit generale: fatentes ergo habemus adverſarios Concilii Lateranenſis ſeu potius Leonis X. in Concilio Lateranenſi, ſententiam noſtræ nihil præjudicare opinioni. Hoc autem magis adhuc conſtabit, ſi rationes, et auctoritates hic allatæ ponderentur: ut enim obſervabat Duvallius, non definit id Pontifex, niſi quatenus manifeſte conſtat ex ſcripturis, Patribus, et Conciliis, quæ allegat nobis, ergo examinandum relinquit, utrum conſtet, nec ne. Hæc autem non tantum non id probant manifeſte, ſed omnia aut falſa ſunt, aut a propoſito aliena.. Scripturæ ſacræ generatim laudatur auctoritas, at nullus extat locus, qui id probare ullatenus poſſit: Patrum quoque generatim allegantur dicta, ſed nullum ſpeciatim refertur; Romanorum Pontificum Decreta venditantur, ſed nullum ſpeciatim promitur. Ipſa Conciliorum confeſſio pro argumento adducitur, at tantum abeſt, ut Concilia generalia ſupra ſe Romanos agnoverint Pontifices, & in iis venerati fuerint poteſtatem convocandorum, diſſolvendorumque Conciliorum, ut ſæpe leges Pontificibus etiam Romanis tulerint, ſeque paſſim ab Imperatoribus, non a Romanis Pontificibus convocatos eſſe teſtificati ſint, ut alibi oſtenſum eſt. Alexandrina Synodus adducitur, quæ ſcripſiſſe dicitur Felici Romano Pontifici, Nicænam Synodum ſtatuiſſe non debere abſque Romani Pontificis auctoritate Concilia congregari, ſed hæc Synodus, & Epiſtola illius nomine ad Felicem ſcripta ſuppoſititia procul dubio eſt, & talis eſſe ab ipſo Baronio agnoſcitur. Dicitur poſtea Beatus Leo Synodum Epheſinam 2. ad Chalcedonenſem tranſiluiſſe: quis hoc unquam dixit, aut dicere potuit, cum Epheſinam Synodum ab Imperatore convocatam ſine ulla translatione finitam eſſe conſtet, & Chalcedonenſem poſt aliquot annos ab Imperatore convocatam alia de cauſa, quam Epheſinam. Martinus V. fertur dediſſe poteſtatem legatis ſuis in Concilio Senenſi transferendi Concilium, nulla conſenſus Concilii ipſius mentione habita, at exequebatur Martinus Decretum *Frequens* Concilii Conſtantienſis, deinde non excludit conſenſum Concilii. Et revera translatio Concilii Senenſis Baſileam facta eſt ex conſenſu deputatorum nationum, ut patet ex Exordio Concilii Baſileenſis. Laudantur deinde plures Synodi, quæ Pontificibus Romanis dicuntur magnam exhibuiſſe reverentiam, Epheſina Cæleſtino I., Chalcedonenſis Leoni I., ſexta Generalis Agathoni, ſeptima Hadriano I., octava Nicolao, & Hadriano II. Quid tum? An inde ſequitur unicum Pontificem Romanum auctoritatem ſuper omnia Concilia habentem Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac diſſolvendorum poteſtatem habere? Citantur Damaſus Papa, & Occidentales ſcribentes per numerum Epiſcoporum Arimini congregatorum præjudicium fieri non potuiſſe, *quandoquidem Romanum Pontificem, cujus expectanda erat imprimis auctoritas, conſtabat his non præbuiſſe conſenſum*. Sed non de uno Romano Pontifice id decretum, ſed etiam Vincentio, & aliis pluribus. Deinde quis neget, imprimis expectandam eſſe Romani Pontificis auctoritatem, ſed an inde ſequitur id, quod ſibi ſumit Leo X. Romanum Pontificem, *tanquam auctoritatem ſuper omnia Concilia habentem, &c.* Citantur denique plures Synodi, quæ dicuntur geſtorum confirmationem a Pontifice petiiſſe, atque inter has Conſtantienſis laudatur. Quod argumento eſt, ex confirmatione ſeu conſenſu, & approbatione geſtorum in Conciliis a Pontifice Romano requiſitis non inferri, Pontificem eſſe ſupra Concilium, cum Synodus Conſtantienſis, a qua petiram a Martino geſtorum approbarionem dicit Leo, diſerte contrarium difinierit. Sed de hoc argumento jam dictum eſt ſupra. Ex his patet, neque ex auctoritate, neque ex rationibus Concilii Lateranenſis, ſeu potius Leonis X. in Concilio Lateranenſi confici, Romanos Pontifices eſſe ſupra Concilia, qua de re jam ſatis, & abunde a nobis dictum eſſe arbitror.

DE

ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA

DISSERTATIONES HISTORICÆ

DISSERTATIO SEPTIMA.

In qua probatur, Pontificem, aut Eccleſiam nullam habere in Reges, eorumque bona auctoritatem directam vel indirectam, nec poſſe reges ab ipſis ullatenus deponi, aut eorum ſubditos a fide, & obedientia eximi.

P.RÆLOQUIUM.

DUÆ ſunt inter homines maximæ, atque præſtantiſſimæ Societates, Civilis, & Eccleſiaſtica, quæ licet inter eoſdem meantur, ideoque ſæpe videantur inter ſe confuſæ, atque permixtæ, revera tamen ad diverſos fines diverſis modis tendunt, poteſtatemque diverſi plane generis obtinent: ſocietatis quippe Eccleſiaſticæ finis eſt vita æterna, ſocietatis vero civilis finis eſt pax, ac tranquillitas Reipublicæ, qui fines cum ſint omnino diſparati, nihil mirum, ſi media, quæ ad illos fines conducunt, ſint plane diverſa. Ad vitam quippe æternam nemo pervenit, niſi per eas actiones, quæ liberrimo voluntatis motu ex amore Dei fiunt: atque hinc religionis eſt fide, & pietate hominum animos excolere, ut ſponte, & libenter præceptis Chriſti obtemperent. At e contra nihil ad reipublicæ tranquillitatem conducit, utrum leges libenti animo, an ſecus obſerventur, modo exterius obſerventur. Atque ideo ſocietatis civilis hoc munus eſt, ut ita eas obſervari procuret, quod fit ſuppliciorum, & mortis metu: uno verbo, poteſtas ſocietatis civilis in corpora extenditur, ſocietatis Eccleſiaſticæ auctoritas tota ad animos

Digitized by Google

mos ſpectat; cum ergo corpora cogi poſſint, eorum eſt, qui poteſtate civili potiuntur, noxios ſuppliciis, & morte afficere: ſed cum in animos nihil omnino poſſit vis exterius adhibita, nullam hujuſmodi poteſtatem habet ſocietas Eccleſiaſtica, nec alio modo peccantes a vitiis revocare poteſt, quam exhortationibus, & præceptis, quibus illi, ſi non obtemperent, nullam aliam pœnam in eos ſtatuere valet, præter quam excommunicationis, qua ſocietate Eccleſiæ, & vita æterna indigni pronuntiantur. Denique leges ſocietatum civilium reipublicæ tantum bonum, & tranquillitatem reſpiciunt, cum e contra Eccleſiaſticarum legum nullus ſit alius finis, quam doctrinæ, & diſciplinæ Chriſtianæ ſanctitatem, & puritatem illibatam ſervare. Ex his principiis, quæ evidentiſſima & certiſſima ſunt, ſequitur, poteſtatem Eccleſiæ totam eſſe ſpiritualem, quæ ſe in temporalia ſive Regum, ſive aliorum bona minime extendat, ita ut neque Reges deponi poſſint, neque privati bonis ſuis ulla ratione ſpoliari auctoritate mere Eccleſiaſtica. Quod quamvis ita perſpicuum eſſe videtur, ut nemo cordatus de eo dubitare poſſit, ad revincendam tamen eorum, qui aliter ſentiunt, pertinaciam multis rationibus ſacrarum Litterarum, & traditionis auctoritati innixis oſtendam, primo poteſtatem Eccleſiaſticam in temporalia nullatenus extendi: ſecundo, poteſtatem Regum temporalem Eccleſiaſticæ minime ſubjici. Sed antequam ultra progrediar, præmittenda obſervatio quædam plane neceſſaria, tum ad lucem opinioni noſtræ afferendam, tum ad repellenda adverſariorum ſophiſmata, quorum omnium futilitas hac una obſervatione detegitur.

II. Itaque obſervandum eſt, magnum eſſe diſcrimen inter ipſam poteſtatem, & eum, qui poteſtate utitur, ita ut fieri poſſit ut is, qui poteſtate utitur, ſit ſubjectus alteri poteſtati, quamvis poteſtas illa, quam exercet, nulli poteſtati ſubjecta ſit: quod ut ad præſens negotium adaptetur, attendendum eſt, eundem hominem ſimul eſſe membrum ſocietatis civilis, & Eccleſiaſticæ, ac proinde ipſum ratione perſonæ ſubjectum eſſe poteſtati tum Eccleſiaſticæ, tum civili, at inde minime ſequitur, poteſtatem civilem, quam habere poteſt, ſubjectam eſſe poteſtati Eccleſiaſticæ, aut viciſſim Eccleſiaſticam civili, quia ſcilicet in civilibus tantum civili ſubjicitur poteſtati, in ſpiritualibus Eccleſiaſticæ. Sic Epiſcopi ſubjecti quidem ſunt regiæ poteſtati, ſed in civilibus, ita ut poteſtas Epiſcoporum non ſit ſubjecta poteſtati civili: unde non poteſt Rex aut Imperator Epiſcopos conſtituere, aut deponere vi, & auctoritate civili; ita etiam Reges ſubjecti quidem ſunt Epiſcopis, ac ſummo Pontifici, & ſpirituali poteſtati, ſed in ſpiritualibus tantum, ita ut poteſtas eorum temporalis, quam habent ut Reges, minime ſubjecta ſit poteſtati ſpirituali: unde Reges aut inſtitui aut deponi minime poſſunt auctoritate Eccleſiaſtica, ita quamvis Reges poteſtate ſpirituali, ac viciſſim Epiſcopos temporali ſubjectos eſſe, ſit extra dubium, non propterea dicendum eſt, poteſtatem Eccleſiaſticam poteſtati civili ſubjectam eſſe, aut civilem Eccleſiaſticæ: quippe ambæ iſtæ poteſtates ſunt penitus diſparatæ, & a Deo ſolo, a quo ſunt inſtitutæ, dependent, ita ut neutra illarum in alteram quidquam poſſit, quamvis tamen ſpiritualis ſit temporali nobilior. His ita elucidatis, propoſitum ſtatim aggredior.

CAPUT I.

In quo demonſtratur, poteſtatem Eccleſiæ totam eſſe ſpiritualem, & in temporalia nullatenus extendi.

§. I.

In quo exponitur prima ratio, Chriſtum ſcilicet, ut Eccleſiæ caput eſt, nullam habuiſſe, aut exercuiſſe in temporalia poteſtatem.

NOn aliam poteſtatem præter eam, quam Chriſto auctori, & fundatori refert acceptam, Eccleſiam habere certiſſimum eſt, nec minus perſpicuum, Chriſtum non aliam ei contuliſſe præter eam, quam a Deo Patre, quatenus homo, eſt accepit: *Sicut*

Digitized by Google

Sicut me miſit vivens Pater (inquit Chriſtus Joannis 20. v. 21.) *& ego mitto vos;* docet ſe nihil aliud Apoſtolis contuliſſe, quam quod ipſi Pater contulerat. Unde Eccleſiæ miniſtri dicuntur a beato Paulo Chriſti vices implere, & pro ipſo legatione fungi. Non poteſt ergo dici aut Apoſtolos, aut eorum ſucceſſores aliquam poteſtatem habuiſſe, aut habere, quam Chriſtus non habuerit ſub ea ratione, qua Eccleſiæ caput eſt: nec enim agitur de poteſtate Chriſti, qua Deus eſt; hanc enim ab ipſo Eccleſiæ collatam nemo dicere poteſt. Quapropter ut oſtendamus Eccleſiam non habere temporalem ullam poteſtatem demonſtraſſe ſufficiet, Chriſtum quatenus inter homines eſt verſatus, quatenus Eccleſiæ caput fuit, & fundator, nullam ſibi arrogaſſe in temporalia Regum auctoritatem, nullam exercuiſſe temporalem poteſtatem, eumque non Regis majeſtate, ſed magiſtri auctoritate inſtructum fuiſſe: eumdem non vi, aut armis uſum, ut homines ſub jugum mitteret, ſed rationibus ac miraculis, ut eos ad veritatem, & pietatem adduceret: Quod quidem ut demonſtretur, non eſt multum laborandum, cum Chriſtus ipſe diſerte ſe ad hoc non veniſſe dicat, aut ullam temporalem poteſtatem a Patre accepiſſe. Cum enim Judæi ipſum apud Pilatum accuſaſſent, quod ſe Judæorum Regem eſſe dixiſſet, *interroganti Pilato*, num eſſet *Rex Judæorum*, ita reſpondet, ut ſe nullam auctoritatem Regiam in terris habuiſſe demonſtret: *Regnum*, inquit, *meum non eſt de hoc mundo, ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis, nunc autem Regnum meum non eſt hinc*. Urget eum iterum Pilatus, *ergo Rex es tu?* reſpondet Jeſus, ſe Regem equidem eſſe, ſed in hoc tantum, ut teſtimonium perhiberet veritati. *Tu dicis*, inquit, *quia Rex ſum. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati.* Poteratne clarius Chriſtus profiteri ſe non veniſſe in mundum, ut temporalem exerceret poteſtatem, præcipue vero in Reges? *Audite ergo Judæi, & Gentes*, inquit ſanctus Auguſtinus in hunc locum tract. 15. in Joannem, „ audi circumciſio, audi præputium, audite omnia regna terrena, „ non impedio dominationem veſtram in „ hoc mundo . . . . venite ad Regnum, „ quod non eſt de hoc mundo, venite cre„ dendo, & nolite ſævire metuendo: dicit „ quidem prophetia de Deo Patre, ego au„ tem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper „ Sion montem ſanctum ejus; ſed Sion „ illa, & mons ille non eſt de hoc mun„ do, quod eſt enim ejus Regnum, niſi „ credentes in eum, quibus dicit: de mun„ do non eſtis, ſicut & ego non ſum de „ mundo „?

II. Sunt alii Patres, qui locum hunc aliter interpretentur, quorum expoſitio licet minus ad litteram, noſtro tamen propoſito non minus favet. Dicunt illi Chriſtum, licet qua Deus eſt, Rex ſit, & Dominus univerſi orbis, Regem tamen non eſſe, aut Dominum eo modo, quo Reges terræ, ſed ea ratione quæ nihil obſit Imperio Regum; ſic Chryſoſtomus hunc locum explicat Homil. 82. his verbis: *Vult*, Chriſtus, *oſtendere ſe non purum hominem, ſed Deum, & Dei Filium eſſe, tollit autem Tyrannidis ſuſpicionem. An non eſt mundi hujus Chriſti Regnum? quidni? Quomodo inquit non eſſe, non quod etiam poſſideat, ſed quod in cœlo habeat Imperium non humanum, ſed longe majus atque præſtantius?* itaque ſecundum Chryſoſtomi mentem Chriſtus, ut homo nullam habebat poteſtatem regiæ ſimilem, ſeu ejuſdem generis, licet ut Deus poteſtatem in omnia regia majorem, & ſuperiorem haberet.

III. Eadem eſt Ambroſii ſententia in Lucam lib. 3. *Qui dicit*, inquit, *non eſſe de hoc mundo Regnum ſuum, oſtendit eſſe ſupra mundum, ita & erat Regnum ejus, & non erat in ſæculo, erat ſupra ſæculum.* Quid hoc aliud ſibi vult, quam Chriſtum non habuiſſe poteſtatem regiam, ſed poteſtatem regia ſuperiorem, alterius & dignitatis? unde, ut obſerſervat Chryſoſtomus, nihil erat metuendum Cæſari ex iſto Chriſti Imperio, cum id non eſſet ejuſdem conditionis, ac Imperium Cæſaris, & ceterorum Regum, ita ut non poſſent regna terrena cum illo conſiſtere, quod etiam clarius obſervat Cyrillus in hunc locum: *Liberavit*, inquit, *a formidine Pilatum, qui dignita-*

 tem

Digitized by Google

tem Cæſaris in Judæa ſervare debebat; *credidit enim forſan more hominum rebellionem a Chriſto cogitatam*, *Chriſtus autem Pilato reſpondens*, *Regem ſe eſſe non negat*, *mentiri enim non poterat*, *ſed Regni Cæſaris non eſſe hoſtem oſtendit*, *quia principatus ejus mundanus non eſt*, *ſed cæli*, *terræque ceterarumque rerum omnium*. Denique duplex tantum in Chriſto Regnum reperiri poteſt, unum adoptionis, & familiaritatis, ut loquitur Chryſoſtomus homil. 39. in cap. 15. Epiſt. 1. ad Cor. alterum creationis; illud habet ex humana natura aſſumpta, hoc ex divinitate: neutrum porro iſtorum idem eſt cum dominio Regnum in temporalia. Nam quatenus Deus eſt, habet ſupremum in omnia Imperium, quatenus homo eſt, regnum ejus totum eſt ſpirituale, nec enim homo factus eſt, ut totum orbem more Regum terrenorum regeret, aut ut ſibi Reges omnes ſubjiceret, eorumque Imperium, ac poteſtatem Eccleſiæ aut impertiretur, aut ſubjiceret, atque hoc ſenſu Regnum ejus minime eſt de hoc mundo. Nec ſolum verbis, ſed & factis docuit Chriſtus, ſe minime veniſſe, ut rerum temporalium curam aut regimen ſuſciperet, tum quando aufugit ne a Judæis Rex eligeretur, tum quando recuſavit temporalium rerum judicium. Roganti enim cuidam, ut fratri ſuo juberet hæreditatem partiri, *homo*, inquit Chriſtus, *quis me conſtituit judicem*, *aut diviſorem ſuper vos?* quaſi diceret, non veni in mundum, ut de his judicarem, illos adite, quibus hæc poteſtas eſt commiſſa. Unde Ambroſius in hunc locum: *Bene*, inquit, *terrena declinat*, *qui propter cæleſtia tantum deſcenderat*, *nec dignatur judex eſſe litium*, *& arbiter facultatum*; & Bonaventura item in hunc locum: *quia Deus miſerat eum ad ſpiritualia communicanda*, *ideo diſcedere recuſabat ad temporalia dividenda*. Uno verbo, Chriſtus non venit in mundum, ut Regnum temporale ſtatueret, vel ut res terrenas regeret, & moderaretur, *ſed ut mundus per ipſum ſalvus fieret*, *ut ſalvum faceret*, *quod perierat*, *ut teſtimonium perhiberet veritati*, *ut mundaret ſibi populum acceptabilem ſectatorem bonorum operum*, ut cunctos ad veram fidem, & pietatem adduceret, vitaque æterna dignos redderet.

IV. Ad hæc autem tanta, tamque ſublimia opera perficienda non armis, non coactione, non imperio uſus eſt, ſed manſuetudine, patientia, documentis, miraculis, ipſa morte: *Cum enim in forma Dei eſſet*, *non rapinam arbitratus eſt ſe eſſe æqualem Deo*; hoc eſt, cum poſſet in forma Dei hominibus apparere, non tribuit ſibi divinam gloriam, ac majeſtatem: *Non tantum exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens in ſimilitudinem hominum factus*, *& habitu inventus ut homo*, *ſed & humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem*, *mortem autem crucis*. Quid poteſt excogitari magis alienum ab auctoritate illa regia, & temporali, quam quidam fingunt ab ipſo fuiſſe uſurpatam, & Eccleſiæ collatam. Non ſum neſcius, adverſarios nonnullis ſcripturarum, & ſanctorum Patrum teſtimoniis niti, quibus probant Chriſtum Regem fuiſſe, Regnorum, ac regum terrenorum Dominum, verum illa nihil probant, de quo non inter omnes non conſtet: extra omnem quippe controverſiam eſt, Chriſtum Dominum, quatenus Deus eſt, Dominum eſſe regnorum, ac Regum omnium, nec quiſquam diffitetur, quin ob arctiſſimam, utriuſque in Chriſto naturæ unionem poteſtas iſta, quæ divinitati convenit, poſſit non ſecus ac cetera attributa divina homini in Chriſto, per communicationem, ut loquuntur, idiomatum adaptari, & homo Chriſtus dici Dominus Regum omnium, quemadmodum dicitur & creator; quamvis ratione divinæ naturæ tantum id ipſi competat. Quapropter adverſarii fruſtra multis teſtimoniis probare moliuntur id, de quo nullus addubitare poteſt, niſi Arianus, Photinianus, aut Neſtorianus ſit. Etenim in hos tantum hæreticos ſancti Patres adducunt ſcripturæ teſtimoniia, in quibus Chriſto dominium rerum terrenarum tribui videtur, ut ſcilicet inde inferant, Chriſtum eſſe vere Deum, ſupponentes ſcilicet eum non habere iſtud dominium ratione naturæ humanæ. Nam ſi cum adverſariis ſentirent Chriſtum, ut homo eſt, habuiſſe iſtud dominium, perperam omnino ex his locis inferrent in Chriſto, præter humanam naturam, divinam eſſe, ratione cujus

rerum

Digitized by Google

rerum terrenarum ſit Dominus. Ergo ea ipſa teſtimonia, quæ ab adverſariis producuntur, ipſorum opinionem evertunt, oſtenduntque dominium in temporalia Chriſto competiiſſe ratione naturæ tantum, prout creator eſt, non ratione humanæ, prout redemptor eſt, & Eccleſiæ caput, ac proinde cum certum ſit, Chriſtum Eccleſiæ communicaſſe tantum eam poteſtatem, quam habuit, ut homo, ut redemptor, & Eccleſiæ caput, non autem illam, quam habuit ut Deus, & creator, pro certo tenere debemus nullam poteſtatem temporalem a Chriſto Eccleſiæ collatam eſſe.

V. Addam tamen, quod etſi probaretur, Chriſtum ut hominem habuiſſe poteſtatem in Reges, & Regna, dici tamen non poſſit, iſtæc Eccleſiæ collata, cum hanc poteſtatem Chriſtus nec exercuerit, nec Eccleſiæ contulerit, nec aliud Regnum aut ipſe, aut Eccleſia habuerit præter ſpirituale: quod ſi quis de Regno Chriſti, & Eccleſiæ fieri mentionem audiens, de Regno temporali cogitaret, ſimilis profecto foret Judæis, qui prophetias de Regno futuri Meſſiæ de terreno, & temporali interpretabantur, intelligere non valentes eas ad Regnum Chriſti ſpirituale, quod eſt Eccleſia, pertinere. Turpe eſt, Chriſtianos, poſtquam revelata ſunt, & aperta Prophetiarum ſenſa, eodem adhuc errore implicari.

§. II.

Continent rationem ſecundam propoſitionis: poteſtatem ſcilicet a Chriſto collatam totam eſſe ſpiritualem.

NOn alio pacto facilius ac certius nobis innoteſcere poteſt, quænam ſit Eccleſiæ, & miniſtrorum ejus poteſtas, quam ſi ea ſcripturæ loca conſulamus, in quibus mentio fit poteſtatis a Chriſto Apoſtolis collatæ: cum enim Eccleſia non aliam habet poteſtatem præter eam, quam Chriſtus Apoſtolis tradidit, ut per eos ad eorum ſucceſſores perveniret, ſi ex ſcriptura conſtet, nullam omnino poteſtatem, quæ ſpiritualis non ſit, Apoſtolis eſſe collatam, fruſtra eorum ſucceſſores aliam ſibi arrogant: illud vero unicuique percurrenti, & conſideranti ſingula Evangelii loca, in quibus Chriſtus inducitur aliquam poteſtatem Eccleſiæ conferens, liquido conſtabit, nullam ab eo niſi ſpiritualem accepiſſe.

II. Prima, eaque potiſſima a Chriſto Apoſtolis collata poteſtas eſt annuntiandi Evangelium per totum orbem, & eos, qui crediderint, baptizandi, Matth. 28. v. 18. quam quidem totam eſſe ſpiritualem nemo ambigit.

III. Secunda poteſtas, quam Chriſtus Petro pollicitus eſt Matth. 16. cunctis vero Apoſtolis, & in illorum perſona Eccleſiæ contulit Matt. 18. eſt poteſtas ligandi, & ſolvendi ſuper terram: *Amen, amen dico vobis*, inquit, *quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt alligata in cœlis, & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta in cœlis*. Hæc eſt poteſtas, quam nonnulli contendunt ad temporalia extendi, ſed contra mentem Chriſti, quæ exponitur Joan. 20. his verbis: *ſicut me miſit vivens Pater, & ego mitto vos; quæ cum dixiſſet, inſufflavit in eos, dicens: accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt*. Unde perſpicue oſtenditur, poteſtatem ligandi, & ſolvendi a Chriſto collatam Apoſtolis ad peccata tantum pertinere, ita ut vincula illa, quibus utuntur, animas tantum, non corpora reſpiciant, ut egregie obſervat in hunc locum Chryſoſt. nec aliter e ſanctis Patribus quiſquam hunc locum interpretatus eſt, quam de peccatis, excommunicatione, & abſolutione ſacerdotali; quapropter illi, qui ad temporalia poteſtatem illam pertinere arbitrantur, ſcripturam ſacram contra unanimem ſanctorum Patrum conſenſum exponunt, quod a Concilio Tridentino *ad coercenda petulantia ingenia* ſeveriſſime prohibitum eſſe legitur.

IV. Tertia poteſtas a Chriſto Apoſtolis collata, eſt poteſtas Euchariſtiæ conſecrandæ, ac celebrandæ in ejus memoriam: *Hoc facite*, inquit Luc. 22. *in meam commemorationem*, quam quidem actionem mere ſpiritualem eſſe nemo dubitat.

V. Quarta poteſtas delinquentium pœnam reſpicit Joannis 10. *ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus*. Quibus verbis intelligimus, nullam aliam

Digitized by Google

aliam pœnam ab Eccleſia infligi poſſe in noxios, quam ut ab ejus conſortio removeantur, nec amplius in Chriſtianorum habeantur numero. Itaque fruſtra quidam contendunt, poteſtatem eſſe Eccleſiæ noxiorum, vel pœnis temporalibus, vel bonorum privatione puniendorum, cum Chriſtus nihil aliud in eos poteſtatis Eccleſiæ contulerit, quam ut ab eo declarentur velut Ethnici, & Publicani, alludens, ut obſervavimus, ad conſuetudinem Judæorum, qui nullum cum iſtis conſortium habere volebant.

VI. Denique poſtrema poteſtas a Chriſto Apoſtolis collata eſt condendarum legum, quæ ad diſciplinam Eccleſiæ pertineant, & conſtituendorum ſibi ſucceſſorum, hoc eſt Epiſcoporum, Presbyterorum, Miniſtrorum; ſed hæ leges bonum tantum Societatis Eccleſiaſticæ reſpiciunt, non temporalem felicitatem; iſti Miniſtri ad regendam Eccleſiam non ad Rempublicam adminiſtrandam conſtituuntur, nec aliam quam animarum curam habent, juxta illud Pauli: *Obedite præpoſitis veſtris, ipſi enim invigilant quaſi rationem de animabus veſtris reddituri*. Nihil dico de ceteris Apoſtolorum inſignibus donis, qualia ſunt poteſtas miraculorum edendorum, ſanandorum infirmorum, expellendorum dæmonum, &c. Hæc enim dona ad tempus tantum Apoſtolis ſunt collata, nec ad eorum ſucceſſores promanarunt.

§. III.

In quo tertia ratio exponitur, Chriſtum nempe, & Apoſtolos omnem Poteſtatem, & Juriſdictionem temporalem ab Eccleſia amandare.

AD demonſtrandum nullam eſſe in Eccleſia temporalem poteſtatem ſufficeret oſtendiſſe, omnem illam poteſtatem, quæ a Chriſto Apoſtolis eſt collata, ſpiritualem eſſe; cum enim nullam aliam habeat Eccleſia poteſtatem præter illam, quam a Chriſto accepit, neceſſe eſt, eam temporali carere, ſi quidem Chriſtus ſpiritualem tantum ei ſit largitus. Verum præterea Chriſtus omnem omnino poteſtatem temporalem ab Eccleſia amandavit, & ſuos miniſtros tum per ſeipſum, tum per Petrum docuit nullam eos temporalem Juriſdictionem habere, ſed illam eſſe Regum terrenorum propriam: *Reges gentium*, inquit Marc. 10. v. 42. & Luc. 22. v. 25. *dominantur eorum, & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur, vos autem non ſic*. Quæ admonitio duo docet Eccleſiæ Miniſtros. Primum quidem, Apoſtolos, eorumque ſucceſſores omni temporali poteſtate, & juriſdictione carere; ſecundum, poteſtatem illam ſpiritualem, quam habent, non eſſe dominii, aut imperii poteſtatem, ſed manſuetudinis, & charitatis, quia ſcilicet terrenæ poteſtatis eſt exteriora tantum adminiſtrare, ſpiritualis vero proprium eſt interiorem cordis affectum flectere: *Sicut enim*, inquit Origenes in hunc locum Matth. 12. *omnia cardinalia in neceſſitate ſunt poſita, non in voluntate, ſpiritualia autem in voluntate, non in neceſſitate, ſic & principum ſpiritualium principatus in dilectione ſubjectorum debet eſſe poſitus, non in timore corporali*. Idem hoc in loco, & in Iſai. homil. 6. obſervat, Miniſtros Eccleſiæ non eſſe vocatos ad Principatum, ſed ad ſervitutem totius Eccleſiæ, unde & Hieronymus egregie Epiſt. 3. ad Nep. hoc præcipuum diſcrimen inter Principis, & Epiſcopi poteſtatem ſtatuit, *quod ille nolentibus præſit, hic volentibus; ille terrore ſubjiciat, hic ſervituti donetur: ille corpora cuſtodiat ad mortem, hic animas ſervet ad ſalutem*. Hocce inter poteſtatem Eccleſiaſticam, & ſæcularem diſcrimen multis in locis tradit Chryſoſtomus, præcipue vero lib. 2. de ſacerdotio ubi hæc ait: „ neque homini licet tanta cum auctoritate homines curare, cum quanta Paſtor oves curat. „ Hic enim poteſt, & vincire, & a pabulo arcere, urere, & ſecare, cum illic „ medicina ac curationis ſuſcipiendæ facultas poſita minime ſit in illo, qui medicinam adhibet, ſed in eo tantum, qui „ laborat. Hoc enim admirandus ille vir „ cum intelligeret, ſic Corinthios alloquitur, non quod dominemur vobis nomine „ fidei, ſed adjutores ſumus gaudii veſtri; „ Chriſtianis enim minime licet peccantium lapſus corrigere, exteri quidem ju- „ di-

„ dices cum facinoroſos homines leges tran-
„ ſgreſſos fuiſſe deprehenderunt , magna ſe
„ præditos auctoritate, ac poteſtate oſten-
„ dunt, eoſdemque vel invitos ſuos ipſo-
„ rum mores mutare cogunt . Hic vero
„ non vim afferre , ſed ſuadere tantum
„ oportet, atque hac ratione meliorem effi-
„ cere quemadmodum ſuſceperis ; neque
„ enim nobis facultas noſtra a legibus da-
„ ta ad delinquentes coërcendos , ac ne ſi
„ dediſſent quidem , haberemus ubi vim
„ ejuſmodi, potentiamque exercere poſſe-
„ mus, cum Chriſtus eos æterna corona
„ donet, non qui coacti, ſed certo animæ
„ propoſito a peccato abſtineut „ . Idem
Chryſoſtomus aliis in locis inculcat onus
Epiſcoporum majus eſſe, quam parentum,
& judicum , quia ſcilicet poteſtatem non
habent cogendi, aut coërcendi eos, qui ſuæ
curæ commiſſi ſunt , Homil. 1. in Epiſt.
ad Tit. Hom. 3. in Acta , Homilia 10.
in Ep. 1. ad Theſſ. Sed in iſtorum pote-
ſtate eſt obedire, vel non: *In principibus*,
inquit , *movet metus* , *in his vero nequa-
quam* . Addit vero alio in loco : *Idcirco
etiam excellentiorem eſſe poteſtatem Epiſco-
porum poteſtate Principum*, *quod majus ſit
imperare volentibus*, *quam invitis*, Homil.
6. in Iſaïam. Hinc negat Epiſcopum ulla-
tenus dici poſſe veraciter Principem, quia
munus ejus tantum eſt exhortari, monere,
increpare , ipſum vero nulla habere arma
ſenſibilia , ſed tantum ſpiritualia , quibus
noxios ab Eccleſiæ communione expellat,
quibus ſi victi non fuerint , nihil ſacerdoti
ſupereſſe præter lacrymas , & preces , ſed
hæc fuſius poſtea referemus.

II. Nunc vero properamus ad Apoſto-
li Petri Chriſti Magiſtri veſtigiis inſiſten-
tis admonitionem : *Paſcite* , inquit Ep. 1.
cap. 5. v. 2. *qui in vobis eſt*, *gregem Dei*,
non coacte, *ſed ſpontanee ſecundum Deum*,
neque turpis lucri gratia , *ſed voluntarie*,
neque ut dominantes in Cleris , *ſed forma
facti gregis ex animo* . Qui porro clarius
potuit beatus Petrus illorum prædamnare
ſententiam, qui contendunt Chriſtum , cum
dixit ei *paſce oves meas* , dediſſe illi pote-
ſtatem Regum per depoſitionem privatio-
nemque Regni ſui cogendorum? Qui enim
erit dominatio , ſi non hæc dominatio eſt?
Cum ergo Petrus omnem dominatum præ-
poſitis Eccleſiæ interdicat , eum certe ma-
xime, qui exerceretur in eos, qui dominan-
di poteſtatem habent . Ceterum iſtud Pe-
tri mandatum, *non dominantes in Cleris*,
generatim ad omnes dirigitur Epiſcopos,
ejuſque ſucceſſores non ſecus ac ceteros
ſpectat ; quapropter Bernardus ſcribens ad
Eugenium ingenioſe admodum, ut ſolet, ex
his verbis elicit, Romanos Pontifices nullum
habere dominatum , nullum imperium in
Eccleſiam: „ Nec enim, *inquit conſidera-
„ tionum lib. 2. cap. 6.* tibi ille Petrus
„ dare, quod non habuit, potuit, quod ha-
„ buit, hoc dedit , ſollicitudinem ſcilicet
„ ſuper Eccleſias numquid dominationem?
„ audi ipſum: non dominantes ait in Cle-
„ ro, ſed forma facti gregis ex animo; &
„ ne dictum ſola humilitate putes, non et-
„ iam veritate, vox Domini eſt in Evan-
„ gelio: Reges gentium dominantur eorum,
„ vos autem non ſic , planum eſt Apoſto-
„ lis interdici dominatum . I ergo tu &
„ tibi uſurpare aude aut dominans Apoſto-
„ latum, aut Apoſtolicus dominatum : pla-
„ ne ab alterutro prohiberis, aut ſi utrum-
„ que ſimiliter habere velis, perdes utrum-
„ que, alioquin non te exceptum illorum
„ numero putes, de quibus queritur Deus :
„ ipſi regnaverunt, ſed non ex me, Prin-
„ cipes exciterunt, & non cognovi eos .
„ Jam ſi regnare ſine Deo juvat , habes
„ gloriam, ſed non apud Deum; at ſi in-
„ terdictum tenemus , audiamus edictum:
„ qui maior eſt veſtrum , ait, fiat ſicut
„ minor, & qui præceſſor eſt, ſicut qui mi-
„ niſtrat. Forma Apoſtolica hæc eſt , in-
„ terdicitur dominatio , indicatur miniſtra-
„ tio, quæ commendatur ipſius exemplo Le-
„ giſlatoris, qui ſecutus adjungit : ego au-
„ tem in medio veſtrum, ſicut qui miniſtrat.
„ Quis jam ſe titulo hoc inglorium putat,
„ quo ſe prior Dominus gloriæ præſigni-
„ vit? merito Paulus gloriatur in eo dicens:
„ Miniſtri ſunt, & ego, & addit, ut minus
„ ſapiens dico , plus ego in laboribus plu-
„ rimis, in carceribus abundantius, in pla-
„ gis ſupra modum , in mortibus frequen-
„ ter, o præclarum miniſterium „ ! Huic
Benardi ratiocinio nihil addi poteſt, ut pro-
betur Romanum Pontificem , quatenus eſt
Ro-

Romanus Pontifex, nullum habere dominium temporale; dixi quatenus eſt Pontifex, non enim negat Bernardus, quin poſſit habere temporalia, ſed ea negat ad ipſum pertinere, quia ſucceſſor eſt Petri: *Eſto*, inquit ibidem, *ut alia quacumque ratione hæc tibi vindices, ſed non Apoſtolico jure, nec enim ille tibi dare, quod non habebat, potuit*. Quæro nunc ab iis, qui Reges a Romanis Pontificibus deponi, illorumque ſubditos a fide, & obedientia eximi poſſe contendunt, quæro, inquam, ab illis, an unquam fuerit ullum Imperium iſti æquale, aut majus? an etiam credibile ſit, Chriſtum, qui dominationem omnem regiam Apoſtolis interdixit, eiſdem contuliſſe dominatum longe majorem in ipſos Reges, qualem nemo Regum habet.

§. IV.

Seu quartum argumentum petitum ex teſtimoniis Romanorum Epiſcoporum, ſanctorumque Patrum, quibus efficitur, Eccleſiam in ſpiritualia tantum habere poteſtatem, non ſecus ac Reges in ſola temporalia, ita ut neutra poteſtas a ſe invicem dependeat.

POſtquam e ſacris litteris ſatis perſpicua protulimus argumenta, nunc traditionem afferre oportet, eaque primum teſtimonia proferre, quibus aperte probatur, duas eſſe poteſtates a ſe invicem independentes Eccleſiaſticam, & civilem, quarum prior in ſpiritualia tantum, poſterior in ſola temporalia auctoritatem habeat.

II. Initium faciam a teſtimoniis Romanorum Pontificum, inter quæ mihi primum occurrit præclarum Gelaſii Pontificis effatum Ep. 8. ad Anaſtaſium, tom. Conc. 4. col. 1182. „ Duo ſunt, *inquit*, Imperator Auguſte, quibus hic mundus principaliter regitur, auctoritas ſacra Pontificum, & Regalis poteſtas . . . . Noſti enim, Fili clementiſſime, quod licet præſideas humano generi dignitate, rerum tamen præſulibus divinarum devotus colla ſubmittis, atque ab iis cauſas tuæ ſalutis expetis, inque ſumendis cæleſtibus ſacramentis, eiſque, ut competit, diſponendis ſubdite debere cognoſcis religionis ordine, potius quam præeſſe. . . Si enim quantum ad ordinem pertinet publicæ diſciplinæ cognoſcentes imperium tibi collatum legibus tuis ipſi quoque parent religionis Antiſtites: quo, rogo te, decet affectu eis obedire, qui pro erogandis venerabilibus ſunt attributi myſteriis? *Idem habet in tomo de anathematis vinculo*: Quod ſi hæc, *inquit de Eccleſiaſticis rebus loquens*, tentare formidant, nec ad ſuæ pertinere cognoſcunt modulum poteſtatis, cui tantum de humanis rebus judicare permiſſum eſt, non etiam præeſſe divinis, quomodo de his, per quos divina miniſtrantur judicare præſumunt: fuerint hæc ante adventum Chriſti, ut quidam ſinguraliter adhuc tamen in carnalibus actionibus conſtituti pariter Reges exiſterent, pariter Sacerdotes . . . . Sed cum ad verum ventum eſt eumdem (*Chriſtum*) Regem, atque Pontificem, ultra ſibi nec Imperator Pontificis nomen impoſuit, nec Pontifex regale faſtigium vindicavit . . . Chriſtus memor fragilitatis humanæ, quod ſuorum ſaluti congrueret diſpenſatione magnifica temperans, ſic actionibus propriis, dignitatibuſque diſtinctis officia poteſtatis utriuſque diſcrevit, ſuos volens medicinali humilitate ſalvari, non humana ſuperbia rurſus intercipi, ut & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium curſu rerum Imperialibus diſpoſitionibus uterentur; quatenus ſpiritalis actio a carnalibus diſtaret curſibus, & ideo militans Deo minime ſe negotiis ſæcularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præeſſe videretur, qui eſſet negotiis ſæcularibus implicatus, ut & modeſtia utriuſque ordinis curaretur; ne extolleretur utraque ſuffultus, & competens qualitatibus actionum ſpecialiter profeſſio aptaretur„. Ecce utramque poteſtatem, & utriuſque limites optimæ diſtinctos, ita ut nihil liceat ſæculari in Eccleſiaſtica, aut Eccleſiaſticæ in ſæcularia, & pariter Antiſtites teneantur obedire legibus Principum, ac Principes Epiſcoporum admonitionibus parere.

III.

Digitized by Google

III. Symmachus Papa in Apologetico adverſus Anaſtaſinm tom. Conc. 4. col. 1298. Ep. *6.* eodem, quo Gelaſius modo loquitur: *Conferamus*, inquit, *bonorem Imperatoris eum bonore Pontificis, inter quos tantum diſtat, quantum ille rerum humanarum curam gerit, hic divinarum: tu Imperator a Pontifice baptiſmum accipis, ſacramenta ſumis, orationem poſcis, benedictionem ſperas, pœnitentiam rogas, poſtremo tu humana adminiſtras, ille divina diſpenſat; itaque, ut non dicam ſuperior, æqualis honor eſt*. Nicolaus quoqne I. Ep. 8. verba Gelaſii exſcribit. Atque ita videre eſt, Romanos Pontifices nltro agnoſcere ſibi nullam in temporalia poteſtatem eſſe, ſed hanc totam ad Reges pertiuere. At nullus eſt, qui diſertius, & luculentius id profeſſus fuerit, quam Gregorius II. Epiſt. 2. ad Leouem Iſauricum: *Alia eſt*, inquit, *Eccleſiaſticarum rerum conſtitutio, & alius ſenſus ſæcularium; nam quemadmodum Pontifex introſpiciendi Palatium poteſtatem non habet, ac dignitates regias deferendi, ſic neque Imperator in Eccleſias introſpiciendi, & electiones ſacras in Clero peragendi*. Itaque ex Romanæ Eccleſiæ traditione conſtat, nihil magis eſſe juris Romano Pontifici, ceteriſque Epiſcopis in Reges, & eorum Regna, quam Regibus in Epiſcopos, & res Eccleſiaſticas; quemadmodum ergo licet Epiſcopus in civilibus Imperatori ſnbſit, non poteſt tamen ab eo Epiſcopatu dejici, ita Imperator, quamvis in Eccleſiaſticis rebus ſit Romano Epiſcopo ſubjectus, non poteſt Regno ſpoliari, aut temporalibus bonis privari; & quemadmodum Reges res Eccleſiaſticas, ut Reges ſunt, adminiſtrare minime poſſunt, ita etiam Sacerdotes, ut ſunt Sacerdotes, nullam habent in res terrenas poteſtatem.

IV. Hinc Eccleſia Romana olim in publico officio profitebatur, Petrum, & ejus ſucceſſores claves accepiſſe ad regendum tantum animas: hanc enim in officio Cathedræ beati Petri recitabat orationem: *Deus, qui beato Petro, collatis clavibus regni cœleſtis, animas ligandi, atque ſolvendi pontificium tradidiſti; concede, ut interceſſionis ejus auxilio a peccatorum noſtrorum vinculis liberemur*. Hæc oratio, quam Anaſtaſius Bibliothecarius Leoni IV. perperam aſcribit, extat in libro ſacramentorum Gregorii, & in antiquis Breviariis, ac Miſſalibus Romanis a Panlo III., & Gregorio XIII. approbatis, quamvis in poſterioribus vox iſta *animas* ſit abraſa, neſcio quo conſilio. Hnjus certe vocis ſenſus, quod ſcilicet poteſtas clavinm tota ſpiritualis ſit, & animas tantum reſpiciat, conſlanti traditione nititur, & Romanorum Pontificum confeſſione. Hæc quippe ſententia eſt Julii II. in diplomate 23. his verbis: *Liquet omnibus Chriſtianæ fidei cultoribus, beatum Petrum ab ipſo Salvatore noſtro Jeſu Chriſto Apoſtolorum Principem fuiſſe conſtitutum, eique ligandi, ac ſolvendi animas cœleſti privilegio traditam eſſe poteſtatem, cum ei dicitur, tu es Petrus:* & hæc ſententia eſt Hadriani I. in Concilii Francofordienſis initio: *Petrus*, inquit, *in præmium ſuæ confeſſionis cœli janitor, & ligandi, ſolvendique arbitrer factus eſt animarum*.

V. Hæc eſt Petri Damiani ſermone 1. de beato Joanne Evangeliſta: *Tacet is*, inqnit, *cui portæ inferi non prævalent, qui ligandi animas, atque ſolvendi obtinet principatum*.

VI. Hæc eſt etiam Agobardi in libello de diſcrimine utriuſque regiminis ad Ludovicum: eademque ibidem ſententia eſt Gregorii IV. Pontificis in Ep. ad Epiſcopos Regni Francorum: *Neque*, inquit, *ignorare debueratis, majus eſſe regimen animarum, quod eſt pontificale, quam imperiale, quod eſt temporale*.

VII. Eadem eſt ſententia Chryſoſtomi multis in locis, præſertim vero homil. 4. de verbis Iſaiæ de Oſia: *Regi*, inquit, *corpora commiſſa ſunt, Sacerdoti animæ; Rex maſulas corporum remittit, Sacerdos autem maculas peccatorum*.

VIII. Ante Chryſoſtomum affirmavit quoque Nazianzenus in oratione apologetica, totam Paſtoris curam circa occultum, & internum hominem verſari.

IX. Eadem qnoque fuit mens Valentiniani Imoeratoris, cnm referente Theodoreto, poſt electionem Ambroſii dixit, ſe gratias agere Deo, quod ei viro animas commen-

mendaſſet, cui ipſe corpora commiſerat. Hæc eſt ſententia Patrum omnium, qui unanimi conſenſu verba hæc, *quæcumque ligaveris ſuper terram*, de poteſtate ligandi, & ſolvendi peccata interpretantur, nunquam de poteſtate privandi Regis imperio, aut privatis bonis ſibi propriis.

X. Denique hæc ipſa eſt ſententia Apoſtoli Pauli ſcribentis, præpoſitos Eccleſiæ animarum curam tantum gerere, *quia ipſi*, inquit, *invigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri*.

XI. Poſſem hic etiam addere multa Patrum teſtimonia, quæ in ſequentibus argumentis referentur; ſed ne bis eadem repetam, unum tantum referam, quod omni exceptione majus eſt: hoc autem eſt celeberrimi illius Oſii Cordubenſis, qui Conſtantium Imperatorem tanta alloquitur conſtantia, ut diſſimulationis, aut adulationis accuſari minime poſſit: *Deſine, quæſo*, inquit apud Athanaſium in Ep. ad ſolitariam vitam agentes, *& memineris te mortalem eſſe, reformida diem judicii, ſervate in illum purum, ne te miſceas Eccleſiaſticis, neque nobis in hoc genere præcipe, ſed potius a nobis diſce. Tibi Deus imperium commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ credidit; & quemadmodum qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ, ita & tu cave, ne quæ ſunt Eccleſiæ, ad te trahens magno crimini obnoxius fias. Date, ſcriptum eſt, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo: neque igitur fas eſt nobis in terris imperium tenere, neque tu thymiamatum, & ſacrorum poteſtatem habes Imperator*. Hæc magnus ille Oſius, quibus docet, nihil plus juris eſſe Epiſcopis in poteſtatem civilem, quam Regibus in Eccleſiaſticam.

§. V.

In quo quinto argumento evincitur, Eccleſiam in temporalia nullam habere auctoritatem, eo quod per vim, gladiumque materialem homines cogere minime poſſit.

SI qua foret Eccleſiæ in temporalia poteſtas, dubium nullum eſt, quin poſſet temporalem aliquam pœnam, puta mortem, ſupplicium, aut ſaltem bonorum privationem infligere, quod etiam ab adverſariis ſupponitur, cum inde probant Reges in pœnam læſæ fidei ab Eccleſia regnis privari poſſe, illorumque ſubditos a fide, & obedientia eximi. Verum enimvero nihil eſt certius, quam Eccleſiam non habere ullum jus puniendorum noxiorum pœnis, & ſuppliciis corporis, aut etiam bonorum privatione. Inauditum certe eſt apud antiquos, quemquam alia, quam excommunicationis, aut depoſitionis pœna fuiſſe ab Eccleſia mulctatum; quin e contra Eccleſia agnovit, nullam aliam ſibi poteſtatem eſſe, quippe cum eos, qui ſuis Decretis adverſabantur, in exilium ejici, & bonis mulctari, ne turbas cierent, expetivit, Imperatores ſemper, aut Magiſtratus civiles adiit, ut hæc pœna legibus civilibus in eos ſanciretur. Adeo perſuaſum erat ipſi, nullam ſe poteſtatem habere hujuſmodi pœnarum in quemquam decernendarum. Et quidem multis annis Eccleſia civili auctoritate adverſus hæreticos, & rebelles minime uſa eſt, quia nullum ſperabat ab Imperatoribus Ethnicis auxilium. Ut ut ſit, primum legitur auctoritatem civilem imploraſſe in cauſa Pauli Samoſateni, cum ille Antiochena Sede dejectus, domo, & Eccleſia Epiſcopali cedere nollet; quæ res Eccleſiam coegit, Aurelianum Imperatorem adire, ut inde exturbaretur: qui Imperator licet Gentilis prudenter omnino ſtatuit, Eccleſiam, & domum Epiſcopalem ei tradi, ad quem Romanus Epiſcopus, & ceteri Italiæ Antiſtites litteras communionis mitterent. Poſtquam vero Imperatores Chriſtiani fuerunt tum illorum in Chriſtianam Religionem affectus, tum proprii Imperii, cujus tranquillitas religionis conſervatione plerumque pendebat, cura, & ſollicitudo in cauſa fuerunt, ut hæreſiarchas, & rebelles, ne turbas cierent, in exilium mitterent, aut mulcta aliqua pecuniaria plecterent: quod quidem ſæpiſſime proprio motu aliquando ab Epiſcopis ea de re rogati præſtiterunt. Verum non niſi poſterioribus Eccleſiæ ſæculis conceſſa eſt Eccleſiæ ab Imperatoribus poteſtas ſtatuendarum in hæreticos, aut peccatores pœnarum temporalium;

atque

atque hinc Epiſcopi poteſtatem iſtam obtinent ab Imperatoribus, & Regibus, non ab Eccleſia, ſicut Reges debent Eccleſiæ multa alia Eccleſiaſtica munia, quibus ipſi fruuntur; ſed en tibi argumenta, quibus id conficitur.

II. Primo Chriſtus nullam Eccleſiæ poteſtatem contulit præterquam ſpiritualem, nec aliter pertinaces, & rebelles ab Eccleſia puniri juſſit, quam ut haberentur tanquam Ethnici, & Publicani; hoc eſt, ut indigni Eccleſiæ communione declararentur, quod, quid ſit, fuſe antea explicatum eſt.

III. Secundo, idem Chriſtus docuit nos, nihil magis abhorrere ab Evangelii mente, quam dominium, & imperium terrorem incutiens. Cum enim Apoſtoli vellent ignem e cœlo in Samaritanos educere, vetuit Chriſtus hæc dicens: *Neſcitis, cujus Spiritus eſtis, Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare*. Luc. 9. v. 55.

IV. Tertio, Chriſtus Apoſtolos materiali gladio uti prohibuit, etiam ad defendendam religionem, Petrum, qui gladio uſus fuerat graviter increpavit: ſic rem narrant Evangeliſtæ Matthæus c. 26. v. 25. Lucas c. 22. v. 49. & Joannes 18. v. 10. *Videntes autem hi, qui circa ipſum erant* (Chriſtum mox capiendum) *dixerunt ei: Domine ſi percutimus in gladio. Simon ergo Petrus unus ex his, qui erant cum Jeſu, extendens manum exemit gladium ſuum, & percutiens ſervum Principis Sacerdotum, amputavit auriculam ejus dexteram, erat autem nomen ſervo Malchus. Reſpondens Jeſus ait, ſinite uſque huc; & cum tetigiſſet auriculam ejus, ſalvavit eum. Dixit ergo Jeſus Petro: mitte gladium tuum in vaginam; omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt: an putas, quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit plus quam duodecim legiones Angelorum?* Qua ex narratione Evangeliſtarum conſtat, Chriſtum dictis, & exemplo ſuo docuiſſe gladium non eſſe ab Eccleſia exercendum pro religione; quare Origenes in hunc locum hæc obſervat: „ Sed, & ſimpliciter, *inquit*, audientes quod dicit, qui accipiunt gladium, gladio peribunt; cavere debemus, ne occaſione malitiæ aut vindictæ propriarum injuriarum eximamus gladium, aut ob aliquam occaſionem, quam omnem Evangelica abominatur hæc Chriſti doctrina, præcipiens, ut impleamus id, quod ſcriptum eſt: cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus. Si ergo cum odio habentibus pacem debemus eſſe pacifici, adverſus neminem gladio uti debemus: & paulo antea pacificos vult eſſe Chriſtus Diſcipulos ſuos, ut bellicum gladium hunc deponentes, alterum pacificum accipiant gladium, quem dicit Scriptura gladium Spiritus „.

V. Quarto, ſancti Patres unanimi conſenſu docent, Eccleſiam carere omni gladio materiali, ſeu poteſtate civili ad homines cogendos, & puniendos, nec aliud quidquam poſſe, quam hortari, monere, & excommunicare eos, qui ſibi nolunt obedire, Canon Apoſtolicus 26. *Epiſcopum, qui fideles delinquentes, vel infideles injuriam inferentes percutit, & terrorem ipſis propter hujuſmodi vult incutere, deponi præcipimus; nuſquam enim Dominus hoc nos docuit, imo vero contra cum ipſe percuteretur, non percutiebat, cum laceſſeretur conviciis, non regerebat convitium, cum pateretur, non comminabatur*. Tertull. in lib. ad Scapulam: *Non eſt*, inquit, *religionis cogere religionem*. Cui ſuccinens Lactantius lib. 5. divinarum Inſtitutionum: *Non eſt*, inquit, *opus vi, & injuria, quia religio cogi non poteſt . . . defendenda eſt non occidendo, ſed moriendo, non ſævitia, ſed ſapientia, non ſcelere, ſed fide*. Quid, quæſo, faciunt Romani Pontifices, cum Reges regnis ſuis ſpoliare conantur? nonne per vim eos cogere volunt, nonne religionem (ſi tamen religionem) innumerorum hominum ſanguinem fundendo defendere ſe putant? hoc ipſum principium late extendit Athanaſius Apologia ſecunda: *Diabolus*, inquit, *quia nihil veri habet in ſecuri, & aſcia invadens concutit fores eorum, a quibus recipitur . . . . Salvator autem e contra manſuetus eſt. Si quis*, inquit, *velit me ſequi, & meus eſſe Diſcipulus, ita docens, ſe cum ad quemquam venit non vi inſtare, ſed potius pulſare, & dicere: ſoror mea ſponſa; quod ſi aperiat, intrat; ſin gra-*

ventur, aut nolint aperire, abſcedit; non enim gladiis, aut jaculis, aut militari manu veritas prædicatur, ſed ſuadendo, & conſulendo: piæ religionis eſt proprium, ut dixi, non cogere, ſed ſuadere. Siquidem Dominus non cogens, ſed libertatem concedens dicebat omnibus: ſi quis vult venire poſt me: Apoſtolis vero omnibus: Numquid, & vos vultis abire? Idem in Arianos inculcat Hilarius lib. 2. ad Conſtantium: *Deus*, inquit, *cognitionem ſui docuit potius, quam exegit, & operationem cæleſtium admiratione præceptis ſuis concilians auctoritatem coactam confitendi ſe, eſt aſpernatus voluntatem, ſi ad fidem veram èſtiuſmodi vis adhiberetur, Epiſcopalis doctrina obviam pergeret, diceretque Deus univerſitatis obſequio non indiget neceſſario, non requirit coactam confeſſionem, noſtra potius cauſa, non ſua venerandus eſt. Non poſſum niſi volentem recipere, niſi orantem audire, niſi profitentem ſignare.* His concinunt Gregorius Nazianzenus in carmine de vita ſua, his verſibus.

Suadere quippe æquius eſt, quam cogere,
Magiſque nobis convenit, & illis item,
Favere ſummo nitimur quot numini.

VI. Idem orat. 1. de Theologia, & cum eo Ambroſius lib. 7. in Lucam obſervant, Evangelium non eſſe per vim promulgatum, nec miſſos eſſe Apoſtolos, qui gladio aut imperio uterentur ad ſtabiliendam fidem, ſed qui humilitate, & patientia cunctos ad eam adducerent; unde nobiſcum concludunt, Chriſtum hanc non dediſſe Eccleſiæ poteſtatem. Hæc ſunt Ambroſii verba in Lucam cap. 22. „ O „ Domine, cur emere jubes gladium, qui „ ferre me prohibes? cur haberi præcipis, „ quod vetas promi, niſi forte ut ſit para„ta defectio non ultro neceſſaria, ut vi„dear potuiſſe vindicari, ſed noluiſſe, lex „ tamen referire non vetat; & ideo for„taſſe Petro duos gladios offerenti, ſat „ eſt, dicit, quaſi licuerit uſque ad Evan„gelium, ut ſit in lege æquitatis erudi„tio, in Evangelio bonitatis perfectio. „ Multis hoc iniquum videtur, ſed non „ iniquus Dominus, qui cum ſe poſſet ul„ciſci, maluit immolari; eſt enim gla„dius ſpiritualis, ut vendas patrimonia, „ emas verba, quo nuda mentis penetralia „ veſtiuntur, eſt enim gladius paſſionis, „ ut jacias corpus, & immolatæ carnis „ exuviis ematur tibi ſacri corona marty„rii „. Sic Ambroſius dictum illud Chriſti de duobus gladiis (quod Bonifacius VIII. in ſua Extravaganti *Unam Sanctam* ad mentem ſuam detorquet, ut probet in Eccleſia gladium materialem eſſe) ita explicat, ut contrarium Bonifacio inſerat, gladium, de quo hic agitur ſpiritualem paſſionis eſſe gladium, quod Eccleſia debeat pati, non quod ipſa poſſit in alios exercere.

VII. Auguſtinus quoque docet, Eccleſiam nullas alias pœnas infligere poſſe, quam degradationis, & excommunicationis, lib. de fide, & operibus c. 2. &c. *Phinees Sacerdos*, inquit, *adulteros ſimul inventos ultore ferro transfixit, quod utique de degradationibus, & excommunicationibus ſignificatum eſt faciendum in hoc tempore, cum in Eccleſiæ diſciplina viſibilis gladius fuerit ceſſaturus.* Eadem eſt ante hunc Cypriani ſententia Epiſt. 11. lib. 1. *Interfici Deus juſſit a Sacerdotibus ſuis non obtemperantes judicibus a ſe ad tempus conſtitutis, & tunc quidem gladio occidebantur, quando adhuc & circumciſio carnalis manebat, nunc autem quia circumciſio ſpiritualis eſſe ad fideles Dei cœpit, ſpirituali gladio ſuperbi, & contumaces necantur, dum de Eccleſia ejiciuntur.*

VIII. Verum nullus eſt, a quo luculentius propoſitio noſtra aſſerta fuerit, & eloquentius expoſita, quam a beato Chryſoſtomo, cujus extat ea de re inſignis locus homil. 4. de verbis Iſaiæ t. 3. p. 758. ubi de facto Oziæ differens, late docet, Reges nulla temporali pœna a Sacerdotibus poſſe mulctari: „ Regi, *inquit*, corpora com„miſſa ſunt, Sacerdoti animæ; Rex ma„culas corporum remittit, Sacerdos autem „ maculas peccatorum; ille cogit, hic ex„hortatur; ille neceſſitate, hic libera vo„luntate; ille habet arma ſenſibilia, hic „ arma ſpiritualia; ille bellum gerit cum „ barbaris, mihi bellum eſt adverſus dæ„mones, major hic principatus; propte„rea Rex caput ſubmittit manui Sacerdo„tis, & ubique in veteri ſcriptura Sacer„do-

„ dotes innngebant Reges ; verum Rex
„ ille (Ozias) ſua tranſiliens ſepta, mo-
„ dumque Regni tranſgreſſus , conatus eſt
„ aliquid addere , atque ingreſſus eſt tem-
„ plum cum auctoritate incenſum adolere
„ volens . Quid igitur Sacerdos? non licet
„ adolere incenſum; vide libertatem, vide
„ mentem ſævire neſciam . . . Rex au-
„ tem Ozias non ſuſtinuit admonitionem ,
„ ſed arrogantia inflatus ingreſſus eſt tem-
„ plum , aperuit Sancta Sanctorum, volens
„ adolere incenſum ; quid autem Deus ubi
„ Sacerdos contemptus eſt, dignitaſque Sa-
„ cerdotii conculcata, ubi nihil amplius
„ potuit Sacerdos (nam Sacerdotis tan-
„ tum eſt arguere , & audacter, ac libere
„ admonere, non movere arma, non cly-
„ peos uſurpare, non vibrare lanceam, nec
„ arcum tendere, nec jacula mittere , ſed
„ tantum arguere, ac conſtantiam oſtende-
„ re.) Poſtea quam igitur arguiſſet Sacerdos,
„ Rex autem non ceſſiſſet, ſed arma mo-
„ veret, clypeos, & haſtas , ſuaque utere-
„ tur potentia , ibi Sacerdos dicit : Ego ,
„ *inquit* , quod erat mei officii præſtiti ,
„ nihil amplius poſſum : ſuccurre Sacerdo-
„ tio , quod conculcatur , leges violantur,
„ fas ſubvertitur. Quæ quidem Chryſoſto-
mi in Oziæ, Sacerdotiſque magni facta, &
dicta obſervationes Sacerdotibus omnibus
documenta eſſe poſſunt, quo pacto ſeſe ge-
rere debeant, quando tenentur adverſus Re-
ges, velut ſummus Sacerdos adverſus Ozi-
am , jura ſua tueri , uti ſcilicet debent ,
non ſecus ac ille exhortationibus, increpa-
tionibus , imo & excommunicationibus :
at nequeunt regnis eos ſpoliare , arma in
ipſos movere , aut quemquam ad ea mo-
venda exhortari, & impellere : quid autem
aliud fecerunt Romani Pontifices, qui Re-
ges regno indignos eſſe pronunciarunt , ſub-
ditos illorum a fide , & obedientia immu-
nes pronunciarunt , & regna eorum cuilibet
occupanti, aut certe alteri tradiderunt .

IX. Denique ut alios mittam, quorum
teſtimonia jam laudavimus , & infra lau-
dabimus , Gregorio Magno perſuaſum erat,
non licere Sacerdotibus vim ullam adhi-
bere ; hic quippe lib. 2. Ep. indict. 11.
Ep. 52. ad Joannem Hieroſolymitanum ,
eos Epiſcopos, qui vi externa in rebus re-
ligionis uti vellent , ita increpat : *Quid
autem de Epiſcopis, qui verberibus timeri
volunt , Canones dicant bene veſtra frater-
nitas novit : Paſtores enim facti ſumus, non
perſecutores , & egregius Prædicator dicit :
argue, obſecra , increpa cum omni patientia ;
nova vero, atque inaudita eſt iſta prædica-
tio , quæ verberibus exigit fidem* . Itaque ex
Gregorio omnia Sacerdotum in peccantes
officia his tribus comprehenduntur, *argue* ,
increpa , *obſecra* , nec verberibus , aut ſup-
pliciis peccantes coërcere ipſis licitum eſt.
His Veterum teſtimoniis addam nonnulla
recentiorum magnæ auctoritatis , & do-
ctrinæ virorum teſtimonia .

X. Petrus Damiani egregie probat Ec-
cleſiam uti minime poſſe vi externa , &
gladio materiali : hæc ſunt ejus verba lib.
4. Ep. 9. ad Odericum Firmanum Epi-
ſcopum : „ Sicut ipſe Dei filius , *inquit* ,
„ cuncta mundi obſtacula non per diſtri-
„ cti examinis ultionem, ſed per invictam
„ ſuperavit inconcuſſæ patientiæ majeſta-
„ tem , ita decet mundi rabiem potius
„ æquanimiter ferre, quam vel arma cor-
„ ripere , ve lædenti læſionibus reſponde-
„ re, præſertim cum inter Regnum , &
„ Sacerdotium propria cujusque diſtinguan-
„ tur officia , ut Rex armis utatur ſæculo ,
„ & Sacerdos accingatur gladio Spiritus,
„ qui eſt Verbum Dei ; & Aſarias Rex,
„ quia Sacerdotale uſurpat miniſterium, le-
„ pra perfunditur ; & ſi Sacerdos arma cor-
„ ripit , quod utique Laicorum eſt, quid
„ meretur? . . . Si ergo pro fide, qua uni-
„ verſalis vivit Eccleſia , nuſquam ferrea
„ corripi arma conceditur , quomodo pro
„ terrenis, & tranſitoriis Eccleſiæ facultati-
„ bus loricatæ acies in gladios debacchantur.
„ Porrò ſancti viri cum prævalent hæreti-
„ cos, hæreticorumque cultores, nequaquam
„ perimunt , ſed potius ab iis perimi pro
„ fide Catholica non refugiunt . . . . Si
„ aliquis objiciat bellicis uſibus Leonem ſe
„ frequenter implicuiſſe Pontificem, verumta-
„ men ſanctum eſſe : dico, quod ſentio, quo-
„ niam nec Petrus ob hoc Apoſtolicum obti-
„ net Principatum, quia negavit, nec Da-
„ vid idcircò prophetiæ meretur oraculum,
„ quia torum alieni viri invaſit, cum mala,
„ vel bona non pro meritis conſiderentur
„ ha-

„ habentium, ſed ex propriis debeant qua-
„ litatibus judicari: numquid hoc legitur,
„ vel legiſſe, vel litteris docuiſſe Grego-
„ rius, qui tot rapinas, ac violentias a
„ Longobardorum eſt feritate perpeſſus? num
„ Ambroſius bellum Arianis, ſe ſuamque
„ Eccleſiam crudeliter infeſtantibus, intu-
„ lit? numquid in arma Sanctorum tradi-
„ tur quiſpiam inſurrexiſſe Pontificum?
„ Cauſas igitur Eccleſiaſtici cujuſcumque
„ negotii leges dirimant fori, vel Sacer-
„ dotalis edicta Concilii, ne quod geren-
„ dum eſt in tribunalibus judicum, vel
„ ex ſententia debet prodire Pontificum,
„ in noſtrum vertatur opprobrium congreſ-
„ ſione bellorum „.

XI. Anſelmus in cap. 26. Matthæi notat duos gladios eſſe in Eccleſia, unum materialem, ſed hunc a ſæcularibus Miniſtris exercendum: „ Sunt, inquit, & Mi-
„ niſtri ſæculares, a quibus temporalia, &
„ ſpirituales, a quibus debent tractari ſpiri-
„ tualia. Datur ergo materialis gladius
„ carnalibus, ſpiritualis autem Miniſtris
„ ſpiritualibus; ſed ſicut non convenit Re-
„ gibus, quod ad ſtolam pertinet, ſic nec
„ Epiſcopis, quæ Regis ſunt exercere, quod
„ quia Petrus, qui figuram rerum ſpiritua-
„ lium, materialem gladium quodammodo
„ exercuit, dum auriculam ſervi amputa-
„ vit, a Domino increpari meruit.

XII. Sanctus Bernardus de conſiderat. ad Eugenium lib. 1. c. 6. *Non monſtrabunt, puto, qui hoc dicent, ubi aliquando quiſpiam Apoſtolorum judex ſederit hominum, aut diviſor terminorum, aut diſtributor terrarum ſteterit. Denique lego Apoſtolos judicandos ſediſſe, judicantes non lego, erit illud, non fuit ergo in criminibus, non in poſſeſſionibus poteſtas veſtra, quoniam propter illa, non propter has accipitis claves regni cælorum, prævaricatores utique excluſuri non poſſeſſores: habent hæc infima, & terrena judices ſuos Reges, & Principes terræ, quid falcem veſtram in alienam meſſem extenditis?* Quæro nunc ab adverſariis, an non Pontifices cum Imperatores, aut Reges deponunt, & regna eorum aliis occupanda tradunt, an non, inquam, tunc uſurpent ſibi judicium illud de poſſeſſionibus, & limitibus, quod ipſis prorſus interdictum eſſe ex ſcriptura docet Bernardus: falcem ergo in alienam meſſem mittunt, & prævaricatores merito audiunt. Hugo a ſancto Victore de ſacramentis fidei lib. 2. p. 2. c. 7. *Spiritualis ſiquidem poteſtas non ideo præſidet, ut terrenæ in ſuo jure præjudicium faciat, ſicut ipſa terrena poteſtas, quod ſpirituali debetur, numquam ſine culpa uſurpat.* Quodnam, quæſo, majus poteſt præjudicium fieri, quam cum regno privatur?

XIII. Alexander Alenſis p. 3. q. 40. n. 5. recitat eadem Hugonis verba, additque: *Regum eſt exercere pœnam corporalem, Sacerdotum ſpiritualem inferre vindictam; ſicut enim judex terrenus non ſine cauſa gladium portat*, Rom. 13. *ita non ſine cauſa claves Eccleſiæ Sacerdotes accipiunt; ille portat gladium ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum; iſti claves habent ad excluſionem excommunicandorum, & reconciliationem pœnitentium. Igitur a Deo tantum eſt Rex puniendus ſupple (pœna materiali.) Et iterum non habet hominem, qui facta ejus disjudicet*, ad pœnam ſcilicet corporalem inferendam.

XIV. Thomas Valdenſis doctrinalis fidei antiquæ lib. 2. art. 3. c. 78. „ Er-
„ go, inquit, magis placet, ut ſint duæ po-
„ teſtates primæ, ita ut neutra ab altera
„ ſecundum originem pendeat, & hæc illi
„ ſubjecta ſecundum perfectionis ſimplicis
„ dignitatem, utraque tamen major altera
„ ſibi comparata in exercitio poteſtatis; &
„ poſtea ex hac particula occaſionaliter de-
„ liquunt quidem dicentes, quod radix po-
„ teſtatis terrenæ in tantum dependet a
„ Papa, ut ex commiſſione ejus exercitio
„ derivetur in Principem, & Principe de-
„ viante, poteſt ſummus Sacerdos tempo-
„ rale illud adminiſtrare negotium, ſed in
„ præſumptione delinquunt, quia & con-
„ juges habet Sacerdos inſtituere, ut ſint
„ per ſolemnitatem ſacramenti, & judica-
„ re ſi boni non fuerint: non tamen ad-
„ miniſtrare conjugale negotium, ſi delin-
„ quant, nec poteſtas conjugalis ſecundum
„ auctoritatem capitis a Sacerdote depen-
„ det, ſed a Deo . . . Similiter nec ter-
„ rena, ſeu regia poteſtas, quæ ſub annulo
„ fidei diſpenſatur, ad regnum in quem-
„ quam auctoritate reducitur ſupra Regem

„ citra

„ citra Chriſtum „ . Quo exemplo optime illuſtrat ille diſtinctionem, quam initio adhibuimus inter poteſtatem, & eum, qui poteſtate utitur, docetque terrenos Reges ſubdi equidem poteſtati Eccleſiæ, licet illorum poteſtas tunc non ſubdatur, nec a Sacerdotibus exerceri poſſit. Poſſem & alios plures proferre Theologos, quos brevitatis cauſa hic omitto, de his ſorte dicturus alias.

CAPUT II.

In quo demonſtratur, civilem poteſtatem de ſe, & ex natura ſua independentem eſſe a ſpirituali.

HActenus oſtendimus, ſocietatis Eccleſiaſticæ finem, objectum, mercedem, pœnam, poteſtatem, ſpiritualia tantum eſſe: unde neceſſario conſequitur, Eccleſiam neminem poſſe bonis temporalibus ſpoliare, multo minus Reges e regnis ſuis deturbare; nunc oſtenſuri ſumus, poteſtatem regiam a ſpirituali natura ſua minime pendere, quæ res propoſitionem noſtram, ſed diverſimode, demonſtrat.

§. I.

In quo probatur, poteſtatem regiam immediate eſſe a Deo, & ab illius ſolius poteſtate pendere.

CUm homines omnes a natura ſint ad ſocietatem deſtinati, quæ ſine poteſtate, & auctoritate ſtare nequit, neceſſe fuit, ut Deus, qui rerum omnium eſt Dominus, ſocietati in hominum bona, & corpora poteſtatem hanc commiſerit: nam ſi Deus nulli poteſtatem hanc contuliſſet, homines in pace, ac tranquillitate degere foret impoſſibile; quippe ſi nulla eſſet in terris condendarum legum auctoritas, ſi nulla poteſtas, qua poſſent homines ad illarum obſervationem cogi, ſi impune liceret omnibus ſeſe mutuo interficere, boniſque ſpoliare; quomodo poſſet nomen ſocietatis obtinere hominum inter ſe coëuntium inordinata multitudo, confuſa turba, ubi nemo audit neminem: *Niſi*, inquit Chryſoſtomus homil. de ſtatuis, *rectores civitatum eſſent, feriorem feris vitam viveremus, non mordenter tantum, ſed & vorantes alios alii: tolle tribunalia, & omnem de vita tranquillitatem abſtuleris; quod enim in domibus faciunt tignorum contignationes, hoc Principes in civitatibus; & ſicut ſi illas ſuſtuleris diſſoluti parietes per ſe corrunt, ſic ſi ex mundo Principes tollas, & horum metum, & domus, & civitates, & gentes, cum multa inter ſe licentia corruent, cum nemo ſit, qui contineat, & repellat, & pœnæ timore quietem procuret.* Cum ergo ſolus Deus vitæ, bonorumque noſtrorum ſummus ſit Dominus, neceſſe eſt, ut poteſtatis hujus partem contulerit iis, qui ſocietates civiles regunt, ac proinde ſive Reges, ſive Magiſtratus, ſive Principes, ſive populus univerſus poteſtatem illam exerceant, neceſſe eſt, eam a Deo, qui ſolus illam hominibus concedere poteſt, in ipſos immediate derivari. Hoc principium, quod lumine naturali notum eſt, *cum*, ut obſervat S. Auguſtinus lib. 3. Confeſſ. c. 8. *generale pactum ſit ſocietatis humanæ obedire Regibus ſuis*, inculcant Apoſtoli. Paulus quidem Rom. 13. v. 1. his verbis: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas niſi a Deo, quæ autem ſunt, a Deo ordinatæ ſunt. Itaque qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, qui autem reſiſtunt ipſi, ſibi damnationem acquirunt . . . Dei enim miniſter eſt tibi in bonum, non enim ſine cauſa gladium portat, miniſter enim eſt Dei in iram ei, qui malum agit; ideoque ſubditi eſtote, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.* Cui concinens B. Petrus Ep. 1. cap. 2. v. 13. *Subjecti*, inquit, *eſtote omni creaturæ propter Deum, ſive Regi quaſi præcellenti, ſive Ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia ſic eſt voluntas Dei*. Igitur poteſtas temporalis ſive Regum, ſive Magiſtratuum eſt a Deo, qui illam ipſis commiſit, ut egregie habet Auctor libri Sapientiæ, c. 6. v. 4. & 5. *Quoniam*, inquit Reges alloquens, *data eſt a Domino poteſtas vobis, & virtus ab Al-*

Altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur, quoniam cum eſſetis miniſtri regni illius, non recte judicaſtis.

II. Quapropter cum ſolus Deus Reges conſtituat, ita ſolus eis regnum adimere poteſt, idque ſæpe in veteri Teſtamento docuit. Regum 1. c. 10. Samuël dixit ad Saül: *Ecce unxit te Dominus ſuper hæreditatem ſuam in Principem, & liberabis populum ſuum de manibus inimicorum, qui in circuitu ejus ſunt, & hoc tibi ſignum, quia unxit te Deus in Principem*, v. 24. Et ait Samuël ad omnem populum: *Certe videtis, quem elegit Dominus, quoniam non ſit ſimilis illi in omni populo*: Ejuſdem libri 24. v. 7. *Dixit David ad viros ſuos: propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo Chriſto Domini, ut mittam manum meam, quia Chriſtus Domini eſt, & confregit David viros ſuos ſermonibus, & non permiſit eis, ut conſurgerent in Saül . . . Non extendam manum in Dominum meum, quia Chriſtus Domini eſt, manus autem mea non ſit in te:* Ejuſdem lib. c. 26. *Ne interficias eum; quis enim extendit manum ſuam in Chriſtum Domini, & innocens erit? & dixit David: vivit Dominus, quia niſi Dominus percuſſerit eum, aut dies ejus venerit, ut moriatur, aut in prælium deſcendens perierit, propitius ſit mihi Dominus, ne extendam manum meam in Chriſtum Domini . . . Dominus autem retribuet unicuique ſecundum juſtitiam ſuam, & fidem; tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, & nolui extendere manum meam in Chriſtum Domini*. Adeo perſuaſum erat Davidi, nunquam licitum eſſe quidquam in Reges a Deo conſtitutos licet tyrannos, & impios tentare. Similiter Jobi 34. v. 3. *Deus qui regnare facit hypocritam propter peccata populi*. Et Danielis 4. v. 8. *Dominatur Excelſus in regno hominum, & cuicumque voluerit dat illud*. Ozeæ 13. *Dabo tibi Regem in furore meo, & auferam in indignatione mea*. Ex iis conſtat, Reges a Deo ſolo conſtitui, aut deponi poſſe, nec licere hominibus adverſus eorum vitam, aut regnum aliquid tentare.

III. Nunc recenſere oportet ſanctorum Patrum ſententias eodem tendentes.

IV. Extat ea de re Canon inter eos, qui dicuntur Apoſtolici, qui licet Apoſtolorum non ſint, ſunt tamen antiquiſſimi, octuageſimus tertius, qui ſic habet: *Quiſquis Imperatorem, aut Magiſtratum contumelia affecerit, ſupplicium luito; & quidem ſi Clericus, deponitor; ſi Laicus, a communione removetor.*

V. Juſtinus Martyr in Apolog. 2. ſic Imperatores alloquitur: *Vectigalia, & collationes eis, qui a vobis ſunt ordinati exactoribus præ omnibus ubique inferre contendimus, quemadmodum ab eo (Chriſto) ſumus inſtituti. Proinde nos ſolum Deum adoramus, & vobis in aliis rebus læti inſervimus, Imperatores, ac Principes hominum eſſe profitentes, & ſimul precantes, ut cum imperiali poteſtate ſanam quoque mentem obtinere comperiamini*. Addit, eos, ſi quid male egerint, non ab hominibus, ſed a Deo plectendos.

VI. Irenæus lib. 5. c. 24. probat poteſtates non eſſe a Diabolo, ſed a Deo, Deique miniſtros eſſe Reges, quibus obedire tenentur omnes: „ Quoniam, *inquit*, „ abſiſtens a Deo homo in tantum efferavit, ut etiam conſanguineum hoſtem „ ſibi putaret . . . Impoſuit illi Deus humanum timorem, ut poteſtati hominum „ ſubjecti, & lege eorum aſtricti aliquid „ aſſequantur juſtitiæ, & moderentur ad „ invicem in manifeſto poſitum gladium „ timentes, & ſecundum hoc miniſtri Dei „ ſunt, qui tributa a nobis exigunt, in „ hoc ipſum ſervientes poteſtates a Deo „ ordinatæ ſunt, cujus juſſu homines naſcuntur, hujus juſſu & Reges conſtituuntur, apti his, qui in illo tempore ab „ ipſis regantur.

VII. Theophilus ad Autolycum: „ Quæ „ cum ita ſint, magis honorabo Regem, „ ſive Cæſarem, non tamen eum adorabo verum pro eo orando Deum, qui vere Deus eſt, adorabo, ſciens Cæſarem „ ab ipſo eſſe ordinatum. Dices ergo mihi, quare Regem ſive Cæſarem adorare „ recuſas, quia non ad id inſtitutus eſt, ut „ adoretur, ſed ut legitimo, qui ipſi congruit, honoretur honore ... Regem quidem ſive Cæſarem honora, ſubjectus ei „ exi-

„ exiſtens & orans pro eo; hæc enim faciens, Dei voluntatem exequeris: nam „ divinæ legis hic tenor eſt: Honora, fili „ mi, Deum, & Regem, nec cuiquam eo„ rum inobedienſis. *Huic ſimile eſt illud* „ *Dionyſii Alexandrini apud Euſeb. lib.* „ *7. c.* 10. Nos unum Deum omnium „ rerum Fabricatorem, qui Valeriano, & „ Galieno Cæſaribus Auguſtis viris ſanctiſ„ ſimis imperium largitus eſt, & colimus, „ & veneramur: huic etiam ſine intermiſ„ ſione pro eorum (licet perſecutorum) „ regno, ut ſtabile, & firmum maneat, „ preces adhibemus „. Tantum abeſt, ut Dionyſius crediderit, quemquam Epiſcopum debere, aut poſſe Galienum, aut Valerianum hoſtes Chriſtianorum infenſiſſimos deponere, ut e contra pro iis orandum eſſe doceat, ut ſtabile, & firmum eſſet illorum regnum.

VIII. „ *Tertullianus in Apologetico*: „ Sed etiam quod temperans majeſtatem „ Cæſaris infra Deum, magis illum com„ mendo, cui ſoli ſubjicio; ſubjicio au„ tem, non adæquo: ſciunt Imperatores, „ quis illis dederit imperium; ſentiunt „ enim Deum eſſe ſolum, in cujus ſolius „ poteſtate ſunt, & a quo ſunt ſecundi, „ poſt quem primi. *Et in libro ad Sca-* „ *pulam*: Colimus ergo Imperatorem ſic, „ quomodo nobis licet, & ipſi expedit, „ ut hominem a Deo ſecundum, & quid„ quid eſt a Deo conſecutum, ſolo Deo „ minorem; hoc & ipſe volet: ſic enim „ omnibus major eſt, cum ſolo Deo mi„ nor eſt.

IX. Optatus lib. 3. ſuper Imperatorem: *Non eſt niſi ſolus Deus, qui fecit Imperatorem*.

X. Gregorius Nazianzenus oratione altera de ſeipſo: *Orbis*, inquit, *hic univerſus, Imperator, ſub manu veſtra eſt, ſuperna ſolius Dei ſunt, inferna vobis cum Deo communia*.

XI. Ambroſ. orat. de obitu Theodoſii: *Hoc erat*, inquit, *remedium reorum, quoniam eum haberet (Imperator) ſupra omnes poteſtatem, quaſi parens expoſtulare malebat*.

XII. Oſius Cordubenſis Conſtantium alloquens: *Tibi Deus imperium commiſit; nobis, quæ ſunt Eccleſiæ, concredidit*. Ad eundem etiam ita Liberius apud Theodoretum: *Ne pugnes contra eum, qui tibi hoc imperium dedit*.

XIII. Hilarius Diaconus in Epiſtolam ad Rom. cap. 13. *Sciant*, inquit, *non eſſe ſe liberos, ſed ſub poteſtate degere; Principi enim ſuo, qui vicem Dei agit, ſubjiciuntur*.

XIV. S. Aug. lib. 4. de Civit. Dei c. 33. *Deus ille*, inquit, *fœlicitatis auctor, quia ſolus verus eſt Deus, ipſe dat regna terrena & bonis, & malis*. Et. lib. 5. c. 21. *Non tribuamus*, inquit, *dandi regni, atque imperii poteſtatem, niſi vero Deo*.

XV. Chryſoſtomus homil. 2. ad populum Antiochenum: *Læſus eſt*, inquit, *qui parem non habet ullum ſuper terram. Summitas, & caput omnium ſuper terram hominum, propterea ad ſupernum Regem confugiamus, illum in auxilium invocemus*. Et in cap. 13. Ep. ad Romanos in hæc verba: *Omnis anima, &c. Etiamſi*, inquit, *Apoſtolus ſis, ſive Evangeliſta, ſive Propheta, ſive quiſquis tandem fueris, neque enim pietatem ſubvertit iſta ſubjectio*.

XVI. Theodoretus in eundem locum: *Sive ſit Sacerdos, ſive Antiſtes, ſive Monachus, iis cedat, quibus ſunt mandati Magiſtratus*.

XVII. Fulgentius in lib. de verit. prædeſt. & gratiæ, lib. 1. c. 3. *Quantum pertinet*, inquit, *ad hujus temporis vitam in Eccleſia, nemo Pontifice potior, & in ſæculo Chriſtiano Imperatore nemo celſior invenitur*. Ea verba laudantur in Concilio Pariſienſi ſub Ludovico, & Lothario, anno 829. & in Aquiſgranenſi anno 836.

XVIII. Agapetus in Parænetico ad Juſtinianum num. 1. *Homine quolibet ſublimiorem habes dignitatem, Imperator*. Et num. 21. *Eſſentia corporis æqualis eſt cuilibet homini, Imperator, poteſtate autem dignitatis cunctorum præſidi Deo, non enim ſe habet in terris quamquam altiorem*.

XIX. Pelagius I.: *Cum igitur etiam de puſillis iſta forma præceptum ſit, quanto nobis ſtudio, ac labore ſatagendum eſt, ut pro auferendo ſuſpicionis ſcandalo obſequium confeſſionis noſtræ Regibus miniſtremus, quibus nos etiam ſubditos eſſe ſanctæ Scripturæ præcipiunt?*

XX. S. Gregorius Magnus lib. 2. Ep. 61. *Ad hæc poteſtas ſupra omnes homines dominorum meorum pietati cælitus data eſt.* Et in fine Epiſtolæ: *Ego quidem juſſioni ſubjectus, &c. Utrobique ergo, quod debui, exolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod ſenſi minime tacui.*

XXI. Theophilactus in c. 13. Ep. ad Rom. univerſos complectitur: *Sive Sacerdos ſit, ſive Monachus, ſive Apoſtolus, ut ſe Principibus ſubdant.*

XXII. Oecumenius in eundem locum: „ Inſtituit omnem animam, etiamſi Sacerdos „ ſit, ſive Monachus, ſive Apoſtolus, ſubjici Principibus; hæc enim ſubjectio non „ deſtruit pietatem. Ad hoc vero hortatur „ Apoſtolus, oſtendens, quod Evangelium „ neque apoſtaſiam, neque inobedientiam „ doceat, ſed potius modeſtiam, & obedientiam „.

XXIII. Bernardus Ep. 42. ad Henricum Archiepiſcopum Senonenſem: *Intelligitis, quæ dico, cui honorem, honorem; omnis anima*, inquit, *poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, ſi omnis, & veſtra, quis vos excepit ab univerſitate? ſi quis tentat excipere, conatur decipere.*

XXIV. Hugo de ſancto Victore de ſacramentis fidei lib. 2. p. 3. c. 4. *Terrena poteſtas caput habet Regem, ſpiritualis poteſtas habet ſummum Pontificem; ad poteſtatem Regis pertinent, quæ terrena ſunt, & ad terrenam vitam facta omnia; ad poteſtatem ſummi Pontificis pertinent, quæ ſpiritualia ſunt, & vita ſpirituali attributa univerſa.*

XXV. Alexander Alenſis parte 3. q. 40. memb. 5. Hugonis verba refert, & probat, ac deinde ex verbis Petri ſic concludit: „ Ad illud, quod objicitur de Canonica, quod Rex præcellit, verum eſt in „ ordine ſuo, ſcilicet ad corporalem vindictam exercendam, qua vindicta ſi de- „ linquat, non habet, qui eum puniat, niſi Deum „.

XXVI. Innocentius III. cap. *per venerabilem, qui filii ſunt legitimi*: *Rex Francia*, inquit, *ſuperiorem in temporalibus minime recognoſcit.*

XXVII. Innocentius IV. cap. *Noverit*, de ſentent. excommunicationis: *in temporali autem generaliter, & generalis Eccleſiæ ſolus Imperator, qui univerſis, & Clericis, & Laicis in temporalibus præeſſe debet, privilegium concedere poteſt.*

XXVIII. Ex iis, & aliis ſimilibus invicte, ni fallor, demonſtratur, poteſtatem civilem, & temporalem Regum non dependere a poteſtate Eccleſiaſtica: illa enim poteſtas ab alia non dependet, quæ a ſolo Deo emanat, quæque non aliam ſupra ſe agnoſcit, præter divinam; ſed, ut ex teſtimoniis allatis liquet, poteſtas Regum a Deo emanat, nec in ſuo genere ullam aliam poteſtatem, præter divinam, ſuperiorem agnoſcit; ergo poteſtas civilis natura ſua non dependet ab Eccleſiaſtica, ac proinde Romani Pontifices neque directam, neque indirectam in temporalia Regum auctoritatem habent.

XXIX. Dico, nec directam, nec indirectam ad ſenſum adverſariorum; ex illis namque quidam aiunt, Pontificem Romanum directam habere in temporalia auctoritatem; modeſtiores vero eam vocant indirectam: ſed utraque ſententia videtur in idem recidere, quippe utraque ſupponit; Reges regnis ſpoliari poſſe auctoritate Pontificia. Totum diſcrimen in eo eſt, quod illi dicant per auctoritatem Pontificiam immediate id fieri: iſti vero contendant, ex ſpiritualis poteſtatis uſu effectum hunc ſequi; ita ut ex excommunicatione, quæ pœna ſpiritualis eſt, ſequatur neceſſario privatio bonorum temporalium. Hinc videre eſt, omnia noſtra argumenta, tam indirectam hanc poteſtatem, quam directam impugnare; quippe cum oſtendamus, civilem poteſtatem ab Eccleſiaſtica minime pendere; inde ſequitur ex ſpirituali pœna temporalem minime ſequi. Deinde, ut oſtendimus, ubi de excommunicatione, abſurdum eſt dicere, hominem per eam privari bonis, aut officiis temporalibus ſibi jure naturæ debitis. Itaque poteſt equidem Eccleſia Regem tyrannice imperantem, aut veræ religionis hoſtem, monere, & adhortari, ut rectius imperet, vel ut religionem tueatur, & ad ſummum aliquibus forte in caſibus ipſum communione Eccleſiæ privare. At inde minime ſequitur, eum regno, aut bonis temporalibus privatum eſſe, cum Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiæ poteſtas nullos alios, ſive proximos, ſive remotos effectus habeat, præter ſpirituales: ſed hoc fuſius oſtendetur in ſequentibus.

§. II.

Reges peccantes a nemine, præterquam a Deo temporali pœna plecti poſſe.

Nulla maior Regibus pœna poteſt inferri, quam ſi regnis ſuis ſpolientur, adeo ut plerique malint vitam potius, quam regnum amittere. Quare ſi Reges peccantes poſſent ab Eccleſia directe, vel indirecte deponi, neceſſe foret pro falſis habere illa Patrum teſtimonia, quæ peccata Regum, & Imperatorum ſolius Dei judicio, examini, & correctioni, quoad materialem, ſive temporalem pœnam reſervata eſſe docent, & judicio humano ſubjacere negant; enimvero hoc ſenſu plerique ſanctorum Patrum interpretantur hæc Davidis verba Pſal. 50. *Tibi ſoli peccavi*.

II. Clemens Alexandrinus lib. 4. Stromat. *Deinde*, inquit, *tacite ſignificans peccatum, quod legi non ſubjicitur, ſcite modeſtiam ſuam oſtendens, ſubjungit: Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci*.

III. Auctor Commentarii in Pſalmos, qui ſub Arnobii nomine vulgatus eſt, in Pſal. 50. *Tibi ſoli peccavi, omniſque ſub judicio venit, cum deliquerit, Deo peccat, & legibus mundi: hic autem Rex ſub nullo alio, niſi ſub Deo ſolo agens, ipſum ſolum ſuper poteſtatem metuens, Deo ſoli peccavit*.

IV. S. Hieronymus Ep. 46. ad Ruffinum: *Tibi ſoli peccavi, Rex enim eram, & alium non timebam*. Idem habet Epiſtola 22. ad Euſtochium c. 5.

V. S. Ambroſius in Apolog. David. c. 4. „ Qui tenentur legibus, audent ſuum „ negare peccatum, dedignantur rogare in„ dulgentiam, quam petebat, qui nullis de„ dignabatur legibus humanis. *Et c.* 10. „ Tibi ſoli peccavi, Rex utique erat, nul„ lis ipſe legibus tenebatur, quia liberi „ ſunt Reges a vinculis delictorum, ne„ que enim ullis legibus ad pœnam vo„ cantur tuti imperii poteſtate. Homini „ ergo non peccavit, cui non tenebatur „ obnoxius. *Idem lib.* 2. *Ep.* 7. David Rex „ ait, Tibi ſoli peccavi: Regali enim „ ſubnixus faſtigio quaſi legum Dominus, „ legibus reus non erat, ſoli Deo obno„ xius tenebatur, qui Dominus eſt pote„ ſtatum.

VI. Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Joann. c. 56. *Sic enim in rebus etiam humanis fieri conſpicimus; quippe nemo leges Regum impune reprobat, niſi Reges ipſi, in quibus prævaricationis crimen locum non habet: prudenter enim dictum eſt, impium eſſe, qui Regi dixerit: inique agis*. Caſſiodorus in Pſalm. 50. *Tibi ſoli peccavi, quia Rex omnibus ſuperior eſt, & a Deo ſolo puniendus*.

VII. Agapetus in Parænetico ad Juſtinum. 27. *Tibi ipſi cuſtodiendi leges impone neceſſitatem, cum non habeas in terris, qui te poſſit cogere: ſic enim tu legum præ te feres cultum*.

VIII. Gregorius Turonenſis hiſt. lib. 3. c. 17. *Si quis e vobis, o Rex, juſtitiæ limites tranſcendere voluerit, a te corripi poteſt; ſi vero tu receſſeris, quis te corripiet? loquimur enim tibi; ſi volueris, audis, ſi autem nolueris, quis te condemnabit, niſi is, qui ſe pronuntiavit eſſe juſtitiam?*

IX. Iſidorus Hiſpalenſis: *Difficile eſt Principem regredi ad melius, ſi vitiis fuerit implicatus; populi enim peccantes judicem metuunt, & a malo ſuo legibus coercentur: Reges autem, niſi ſoli Dei timore, metuque gehennæ coerceantur, libere in præceps ruunt, & per abruptum licentiæ in omne facinus vitiorum labuntur*.

X. Hincmarus Rhemenſis . . . . . . *Dicunt ſapientes, quia iſte Princeps Rex Gallorum nullorum legibus, vel judiciis ſubjacet, niſi ſolius Dei, qui eum in regno, quod ſuus Pater illi dimiſit, conſtituit; quoniam ſolius Dei debet principatu ſubjici, a quo ſolo potuit in principatu conſtitui*.

XI. Yvo Carnotenſis Ep. 171. „ Et „ quia diſpenſationes rerum temporalium „ Regibus attributæ ſunt, & baſilei, id „ eſt, fundamentum populi, & caput exi„ ſtunt, ſi aliquando poteſtate ſibi conceſ„ ſa abutuntur, non ſunt a nobis graviter „ ex-

„ exaſperandi; ſed ubi Sacerdotum moni-
„ tionibus non acquieverint, divino judicio
„ ſunt reſervandi; ubi tanto diſtrictius ſunt
„ puniendi, quanto minus fuerint divinis
„ admonitionibus obnoxii.

XII. Euthymius in Pſalm. 50. *Tibi ſoli peccavi: cum Rex ſum, & te ſolum commiſſorum a me ſcelerum judicem habeam, tibi ſoli peccaſſe videor: hoc eſt, tibi ſoli judici ſubjicior, cæterorum enim omnium ego Dominus ſum, & ob potentiam meam licere videntur, quæcumque libuerint.*

XIII. Innocentius III. in 4. Pſalm. Pœnitentialem: „ Tibi ſoli, &c. Si dice-
„ ret manifeſtius, peccatum meum tibi ſo-
„ li relinquitur puniendum, eo quod a-
„ lium non habeam ſuperiorem, qui me
„ poſſit punire, cum ipſe ſim Rex. *Et*
„ *infra:* Aliud eſt in aliquem peccare,
„ & aliud alicui; in aliquem peccat, qui
„ committit in illum offenſam; alicui pec-
„ cat, qui ejus ſubjacet ultioni; Rex uti-
„ que ſoli Deo, ceteri vero & Deo
„ peccant, & Regi: ſubdit, hoc tempore
„ legis naturæ fuiſſe, non Evangelii: ſed
„ non video, qua de cauſa diſcrimen iſtud
„ ſtatuat „.

XIV. Haymo in Pſalm. 50. „ Tibi
„ ſoli peccavi, quia cum Rex ſim, nul-
„ lus habet poteſtatem punire peccatum
„ meum, niſi tu ſolus.

XV. Alexander Alenſis in eundem Pſalmum: „ Tibi ſoli, &c. quia non eſt ſu-
„ per me alius, quam tu, qui poſſit punire;
„ ego enim ſum Rex, & non eſt ali-
„ quis, præter te, ſuper me „.

XVI. Lyranus in eundem Pſalmum:
„ Tibi ſoli peccavi tanquam judici, &
„ punire potenti; peccaverat enim contra
„ Uriam, & alios occaſione hujus interfe-
„ ctos: tamen quia Rex erat, non ha-
„ bebat judicem ſuperiorem, qui poſſet eum
„ punire, niſi Deum „.

XVII. S. Thomas 1. 2. q. 96. a 5. ad 3. „ Ad tertium dico, quod Princeps
„ dicitur eſſe ſolutus a lege, quantum ad
„ vim coactivam legis, nullus enim pro-
„ prie cogitur a ſeipſo, lex autem non
„ habet vim coactivam, niſi ex Principis
„ poteſtate: ſic igitur Princeps dicitur eſ-
„ ſe ſolutus a lege, quia nullus in ipſum
„ poteſt judicium condemnationis ferre, ſi
„ contra legem agat: Unde ſuper illud
„ Pſalmi 50. Tibi ſoli peccavi, gloſſa di-
„ cit, quod Rex non habet hominem, qui
„ facta ſua dijudicet, ſed quantum ad
„ vim directivam legis Princeps ſubditur
„ legi propria voluntate „. Mitto innumeros alios recentiores, qui locum illum Pſalmi 50. eodem modo interpretantur.

XVIII. Itaque ex hoc ſcripturæ loco juxta unanimem ſanctorum Patrum, & Scriptorum Eccleſiaſticorum ſenſum explicato, evidenter deducitur, Reges a ſolo Deo judicari, corrigi, puniri poſſe pœna aliqua temporali; quod quidem verum eſſe non poſſet, ſi Romani Pontifices eorum deponendorum poteſtatem haberent: ergo ſcriptura, & traditio huic adverſatur opinioni.

XIX. Mitto, quod nonnulli dicunt, diſcrimen eſſe inter veteris, & novi Teſtamenti ſacerdotium, & illud quidem nihil auctoritatis temporalis in Reges habuiſſe: at vero non idem dicendum de iſto. Quippe ſancti Patres ex hoc loco non tantum concludunt, Reges Iſrael haud fuiſſe ſubditos Sacerdotibus Judaicis, ſed univerſim Reges nulli, niſi Deo ſubjectos eſſe, quod & ipſum ſonat ſcripturæ locus; dum enim dicit David, ſe ſoli Deo peccare, ſatis indicat regalem poteſtatem in cauſa eſſe, ut a ſolo Deo pendeat, non autem Sacerdotii Judaici imperfectionem: adde, quod nulla ratio ſolida reddi poteſt, propter quam Reges Judaici non potuerint a Sacerdotibus deponi, poſſint vero Reges Chriſtiani a ſummo Pontifice; nam quod nonnulli nugantur, rationem diſcriminis inter vetus, ac novum Teſtamentum hanc eſſe, quod in antiquo fœdere regnum ſacerdotale eſſet, in novo vero ſacerdotium regale, puerile plane commentum eſt, quod refutatione non indiget: nec enim verum eſt, aut Reges veteris legis fuiſſe Sacerdotes, aut Sacerdotes novæ legis eſſe Reges. Nec illuc pertinet B. Petri dictum: *Vos autem eſtis regale ſacerdotium, gens ſancta, &c.* quod de omnibus omnino Chriſtianis dictum eſt, qui Sacerdotes, & Reges metaphorice ab ipſo dicuntur.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

In quo oſtenditur, Eccleſiam non poſſe vi, & armis reſiſtere Regibus, etiam poteſtate ſua abutentibus, ſed teneri eos patienter ferre.

TAntum abeſt, ut Eccleſia poſſit peccantes Reges regnis ſuis ſpoliare, ut e contra teneatur eos patienter ferre, nec unquam illi liceat quovis obtentu, vi, & armis illis obſiſtere, etiamſi hæretici ſint, aut impii, vel quemquam ad reſiſtendum, ſive directe, ſive indirecte ſollicitare. Ad id vero probandum adducere oportet tum dicta, tum facta eorum, qui Regibus impiis, & hæreticis aut parendum eſſe docuerunt, aut revera paruerunt, quamvis facile potuiſſent illorum jugum excutere, & alios in eorum locum Reges conſtituere.

II. Primum autem in antiquo fœdere plurima extant exempla obſequii a viris ſanctis, & piis impiis Regibus exhibiti. Sic Iſraelitæ in Ægypto Pharaoni licet impio, & tyranno ſemper paruerunt, nec ipſi adverſus eum rebellarunt, a Deo ſolo opem expectantes, quam licet præſentem eſſe ſatis ſentirent, non egreſſi ſunt tamen ex Ægypto, niſi permittente Pharaone. Poſtquam vero proprios Reges, aut Judices habuerunt, licet ex iis quamplurimi fuerint impii, & religionis patriæ deſertores, ut Achaz, & Manaſſes Reges Juda, qui templum Hieroſolymitanum idolis polluerunt: nunquam tamen quidquam a Sacerdotibus ad eos regno exturbandos tentatum eſſe leges; quin etiam cum in ſervitutem ſunt tranſacti, per Jeremiam juſſit Deus, ut eſſent ſubditi Nabuchodonoſori, Jeremiæ 27. utque pacem civitatis, ad quam volente Deo deducendi erant, procurarent; ideoque Regibus ſucceſſoribus Nabuchodonoſoris paruerunt, & non ſine eorum mandato Hieroſolymam redierunt. Cumque Aſſuerus edictum tuliſſet, ut Judæi omnes necarentur, Mardochæus, & alii Judæi ad preces, & jejunium tantum confugerunt. Quod vero apud Samuelem eſt de jure Regis omnino recte inſpicienti apparet, ut obſervat Grotius, nec de jure vero intelligendum, id eſt de facultate honeſte, & juſte aliquid agendi; longe enim alia ratio præſcribitur in ea parte legis, quæ eſt de officio Regis, neque nudum factum judicari; nihil enim eſſet in eo eximium: ſed factum, quod effectum aliquem juris habeat, id eſt, non reſiſtendi obligationem, ut ſenſus ſit, Regi iſta in vos tam crudelia molienti reſiſtere non poteritis: ideo additur, populum iſtis injuriis preſſum Dei opem imploraturum, quia ſcilicet humana remedia nulla extarent.

III. In novo vero fœdere, dum Chriſtus reddi jubet, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo, *Matth.* 22. v. 21. intelligi ſatis voluit, obedientiam deberi Regibus cum patientia conjunctam. Huc reſpicit Paulus Rom. 13. ſcribens: *Reddite omnibus debitum, cui vectigal, vectigal, cui honorem, honorem, cui timorem, timorem*. Ibidem monet eos, qui reſiſtunt poteſtati, reſiſtere divinæ ordinationi, jubetque iis obediri, non tantum propter iram, ſed & propter conſcientiam. Idem Ep. ad Titum 3. v. 1. commendat obſequium Principibus debitum: admone, inquit, illos Principibus, & Poteſtatibus ſubditos eſſe. Præcipit eadem Petrus Ep. 1. c. 2. *Subjecti eſtote omni creaturæ propter Deum, ſive Regi quaſi præcellenti, ſive Ducibus tanquam ab eo miſſis, quia ſic eſt voluntas Dei*. Porro ſubjectio illa, quam Chriſtus, & Apoſtoli docent Imperatoribus, & Regibus (qui tum impii erant, & idolorum cultores) deberi, in alio conſiſtere nequit, quam in non obſiſtendi neceſſitate. Hinc idem Apoſtolus Petrus dum docet, obediendum eſſe dominis dyſcolis, nihil aliud ſibi vult, quam eſſe patienter ferendas eorum injurias: *Regem*, inquit, *honorate, ſervi ſubditi eſtote in omni timore dominis non tantum bonis, & modeſtis, ſed etiam dyſcolis: Hæc enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias patiens injuſte, quæ enim eſt gloria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? ſed ſi bene facientes patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum*.

IV. Quod ſi ſervos reſiſtere non oportet dominis etiam iniquis, & moroſis, multo magis non licet obſiſtere Regibus, & Principi-

cipibus licet injuſtis, & impiis; ſed patienter iſtorum, non ſecus ac illorum ferendæ ſunt injuriæ propter Reipublicæ tranquillitatem; nam ſi Regi reſiſtere liceret, quotidie in Republica turbæ ſeditionis orirentur, ut obſervat Dio Caſſius hanc in rem a Grotio relatus: *Ego vero*, inquit, *neque decorum exiſtimo, ut Rector civitatis ſubditis cedat, neque ſpem eſſe ad ſalutem, ſi quod parere poſitum eſt, velit imperare: cogitate enim, quis futurus ſit ordo in familia, ſi a junioribus ſenes ſpernantur. Unde ſanitas ægrotantibus, ſi non per omnia medicis pareant? quid tuti navigantibus, ſi plebs nautica gubernantium juſſa contemnat? natura quippe id neceſſarium, & hominibus ſalutare, ut alii quidem imperent, alii vero pareant*. Ea de cauſa Livius lib. 27. ait: *ut parentum ſævitiam, ſic patriæ patiendo, ac ferendo leniendam eſſe*. Et Tacitus hiſt. lib. 6. *bonos Imperatores voto expetendos, qualeſcumque tolerandos*. Ab hac porro lege non diſcedit conſuetudo veterum Chiſtianorum; nam quanquam Imperatores tunc peſſimi forent, & religionis Chriſtianæ infenſiſſimi hoſtes, nunquam tamen Chriſtiani, qui ob multitudinem non parum potuiſſent, adverſus eos arma moverunt, aut iis, qui ipſis ſeſe opponebant, adjunxerunt: *Circa majeſtatem Imperatoris*, inquit Tertullianus ad Scapulam, *infamamur, tamen nunquam Albiniani, vel Nigriani, vel Caſſiani inveniri potuerunt Chriſtiani*. Et Apologetico: *Unde*, inquit, *Caſſii, & Nigrii, & Albini, qui inter duas lauros obſident Cæſarem; unde qui inter duas lauros obſident Cæſarem; unde qui faucibus ejus exprimendis palæſtricam exercent; unde qui armati palatium irrumpunt, omnibus tot Sigeriis, & Partheniis audaciores? de Romanis, ni fallor, id eſt, non Chriſtianis*.

V. At, inquiunt, vires tum temporis Chriſtianis, non animi defuerunt, imo eodem Tertulliano teſte, *vires iis erant tantæ, ut una nox pauculis faculis largitatem ultionis potuiſſet operari, ſi malum malo disjungi per nos licuiſſet; ſed abſit, ut aut igne humano vindicetur divina ſecta, aut doleat pati in quo probatur; ſi enim hoſtes, & apertos, non tantum vindices occultos agere vellemus, deeſſet nobis vis numerorum, & copiarum: plures nimirum Mauri, & Marcomanni, ipſique Parthi vel quanticumque, unius tamen loci, & ſuorum finium gentium gentes, quam totius orbis externi ſumus, & veſtra omnia implevimus, urbes, inſulas, caſtella, municipia, conciliabula, caſtra ipſa, tribus, Decurias, Palatium, Senatum, forum, ſola vobis relinquimus templa: cui bello non idonei, non prompti fuiſſemus, etiam copiis impares, qui tam libenter trucidamur, ſi non apud iſtam diſciplinam magis occidi liceret, quam occidere?*

VI. Ergo non quia vires ipſis deerant, primi illi Chriſtiani Reges impios, & perſecutores tolerarunt; ſed quia illud ſuæ religionis eſſe arbitrabantur; ſequebantur ſcilicet illi exemplum Chriſti, qui cum poſſet legiones Angelorum accerſere, ut defenderetur, maluerat crucem ſubire, ut nobis eſſet exemplum patientiæ: ſciebant eum nihil aliud Chriſtianis in aliquo loco vexatis conceſſiſſe, quam ut fugam capeſſerent. In animo habebant monitum Petri adhortantis Chriſtianos ad patientiam exemplo Chriſti, qui cum peccato vacaret, & doli omnis immunis eſſet, convitia convitiis non repoſuit, neque inter patiendum minatus eſt, *ſed tradidit ſe judicanti injuſte*, aut ut in Græco habetur, *juſte*. Hac præcipue patientia Chriſtianam Religionem invaluiſſe legimus: *Inde eſt*, inquit Cyprianus in lib. ad Demetr. *quod nemo noſtrum quando apprehenditur, reluctatur, nec ſe adverſus injuſtam violentiam veſtram, quamvis nimius, & copioſus ſit noſter populus, ulciſcitur: patientes facit de ſecuture ultione ſecuritas*. Et Lactantius: *Confidimus ejus majeſtati, qui tam contemptum ſui poſſit ulciſci, quam ſervorum ſuorum labores, & injurias: & ideo cum tam nefanda perpetimur, ne verbo quidem reluctamur, ſed remittimus ultionem*: quibus conſentiens Auguſt. de Civitate Dei lib. 22. hæc ait: *neque tunc ſub Imperatoribus Ethnicis civitas Chriſti, quamvis peregrinaretur in terris, & haberet tam magnorum agmina populorum, adverſus impios perſecutores pro ſalute temporali pugnavit, ſed potius ut obtineret æternam, non repugnavit. Ligabantur,*

tur, *cædebantur*, *includebantur*, *torquebantur*, *urebantur*, *laniabantur*, *trucidabantur*, & *multiplicabantur*. *Non erat eis pro ſalute pugnare*, *niſi ſalutem pro ſalute contemnere*. Hinc celebre illud Proverbium: *ſanguis Martyrum ſemen Chriſtianorum*.

VII. Quod ſi quis dicat. Eccleſiam equidem nihil poteſtatis habere in Reges Ethnicos, qui nunquam fuerunt baptizati; at rem diverſo modo ſe habere in eos, qui vel Chriſtiani ſunt, vel baptizati a fide defecerunt: attendere hunc jubemus ad ea, quæ Chriſtiani tolerarunt, cum Principes baptizati a fide Catholica defecere. Dicat an quiſquam in Julianum Apoſtatam inſurrexerit? Num Romani Pontifices quidquam adverſus Conſtantium, Valentem, & alios Arianos Imperatores moliti fuerint? Num Reges Gothos in Italia regnantes, & ſæpe ſibi inſidiantes, aut bona Eccleſiæ invadentes, deponere tentaverint? Uno verbo, num quiſquam ante Gregorium VII. aliquam ſibi in temporalia Regum auctoritatem aſſeruerit, aut in quemquam ſententiam privationis regni tulerit? hoc ſi oſtendant adverſarii, ipſi vicerint; ſi vero oſtendere minime poſſint, fateantur ergo neceſſe eſt, Romanos Pontifices hujuſmodi poteſtatem non habere; nec enim dubium eſt, quin ſi illam habuiſſent, ea fuiſſent uſi, cum multoties ejus executioni mandandæ ſeſe obtulerit occaſio.

VIII. Verum enimvero Epiſcopi non ſolum iſta in Reges poteſtate uſi non ſunt, verum etiam declararunt, ſe nihil ejuſmodi poſſe tentare. Sic Gregorius Nazianzenus orat. 1. in Julianum Apoſtatam docet, nullum aliud remedium adverſus ejus ſævitiam in Eccleſia eſſe, præter preces, lacrymas, & patientiam: „ Ceterum, *inquit*, „ Dei clementia inhibitus, atque repreſſus „ eſt, Chriſtianorumque lacrymis, quas mul„ tas multi profuderunt, quod ſolum ad„ verſus perſecutorem remedium eſt. O„ ſtendant tandem, quæ ratio, atque æqui„ tas ſit, nos injuriis etiam, & cruciatibus „ affectos tolerare, ipſos autem ne parcen„ tibus quidem parcere: ſi enim rem ex„ pendamus, cum quibuſdam temporibus „ ipſi potentia floruerimus . . . quid tan„ dem ſimile a Chriſtianis veſtri perpeſſi „ ſunt, qualia ſæpenumero a vobis Chri„ ſtiani pertulerunt? Quam libertatem „ vobis eripuimus? In quos plebem fu„ rentem concitavimus? Quibus Præfe„ ctos immiſimus, plura etiam ipſis, quam „ imperatum eſſet exequentes? Quibus pe„ riculum vitæ creavimus, imo quoſnam „ a Magiſtratibus, dignitatibuſque ſummo„ vimus, aliiſque honoribus, qui præſtantiſ„ ſimis quibuſque viris debentur? & ut „ compendio dicam, eccui aliquid ſimile „ intulimus, qualia multa a vobis partim „ admiſſa, partim denuntiata ſunt,,? Ita Gregorius Nazianzenus declarat, nec licere Chriſtianis, cum perſecutionem patiuntur, adverſus eos, a quibus vexantur, inſurgere, nec, cum potentiores ſunt, eos vexare, a quibus aliquando vexati ſunt.

IX. Adverſus Chriſtianum Imperatorem injuſta tentantem, & Eccleſiæ jura invadentem, nulla præter patientiam arma adhiberi oportere, nec ullo pacto reſiſtendum eſſe, ſæpius docet Ambroſius: *Coactus*, inquit oratione in Auxentium, *repugnare non novi*, *dolere potero*, *potero flere*, *potero gemere*, *adverſus arma*, *adverſus milites Gothos quoque lacrymæ meæ arma ſunt*, *aliter nec debeo*, *nec poſſum reſiſtere*. Idem lib. 2. Ep. 4. ad Marcellinam ſororem, cum Valentinianus junior Eccleſiam majorem Arianis tradi juſſiſſet, ait, ſe quamvis potuiſſet, non obſtitiſſe Imperatori, & hoc illicitum judicaſſe: „ Exigebatur, *inquit*, „ a me, ut compeſcerem populum, refere„ bam in meo jure eſſe, ut non excitarem, „ in Dei manu, ut mitigaret; poſtremo ſi „ me incentorem putant, jam in me vin„ dicari oportere, vel adducere in quas vel„ lent terrarum ſolitudines . . . . Roga„ mus, Auguſte, non pugnamus, non ti„ memus, ſed rogamus; hoc Chriſtianos „ decet, ut tranquillitas pacis optetur, & „ fidei veritatiſque conſtantia, nec mortis „ revocetur periculo . . . . ad Imperato„ rem palatia pertinent, ad Sacerdotem „ Eccleſiæ: publicorum tibi mœnium jus „ commiſſum eſt, non ſacrorum; interro„ ganti deinde Ambroſium Notario; ſi ty„ rannus eſt, ſcire volo, ut ſciam, quemad-

„ mo-

„ modum adverſus te præparem, ut re-
„ ſpondes: Retuli, inquit, dicens me ni-
„ hil in præjudicium feciſſe Eccleſiæ, eo
„ tempore, quo audieram occupatam eſſe
„ militibus Baſilicam, gemitum tantum-
„ modo liberiorem habuiſſe, multiſque ad-
„ hortantibus, ut eo pergerem, dixiſſe: tra-
„ dere Baſilicam non poſſum, ſed repugna-
„ re non debeo . . . . Si hæc tyrannis
„ videtur, habeo arma, ſed in Chriſti no-
„ mine habeo offerendi mei corporis pote-
„ ſtatem: quid moraretur ferire, ſi tyran-
„ num putaret? Veteri jure a Sacerdoti-
„ bus donata imperia, non uſurpata, &
„ vulgo dici quod Imperatores Sacerdotium
„ magis optarint, quam imperium: Chri-
„ ſtus fugit, ne Rex fieret, &c. Ex his con-
ſtat, Ambroſium exiſtimaſſe Imperatoribus etiam injuſta adverſus Eccleſiam tentantibus non eſſe vi, & armis reſiſtendum, nec eos propterea de throno dejiciendos, ſed patienter ferendos illorum conatus, licet non iis aſſentiendum ſit.

X. Sanctus Auguſtinus in expoſitione propoſitionum in Ep. ad Rom. obſervat, nullum Chriſtianorum per religionem ab obedientia Regibus debita immunem fieri:
„ Rectiſſime, *inquit*, admonet, ne quis ex
„ eo quod a Domino ſuo in libertatem
„ vocatus eſt, factus Chriſtianus extolla-
„ tur in ſuperbiam, & non arbitretur in
„ hujus vitæ itinere ſervandum eſſe ordi-
„ nem ſuum, ut poteſtatibus ſublimoribus,
„ quibus pro tempore rerum temporalium
„ gubernatio tradita eſt, exiſtimes non
„ eſſe ſubdendum; cum enim conſtemus
„ ex animo, & corpore, quandiu in hac
„ vita temporali ſumus, etiam rebus tem-
„ poralibus ad ſubſidium degendæ hujus
„ vitæ utamur: oportet nos ex ea parte,
„ quæ ad hanc vitam pertinet, ſubditos
„ eſſe poteſtatibus, id eſt, hominibus,
„ res humanas cum aliquo honore admi-
„ niſtrantibus; ex illa vero parte, qua cre-
„ dimus Deo, & in regnum ejus voca-
„ mur, non nos oportet eſſe ſubditos cui-
„ quam homini idipſum in nobis evertere
„ cupienti, quod Deus ad vitam æternam
„ donare dignatus eſt. Si quis ergo putat,
„ quoniam Chriſtianus eſt, non ſibi eſſe
„ vectigal reddendum, aut tributum, aut
„ non eſſe exibendum honorem debitum
„ iis, qui hæc curant, poteſtatibus, in magno
„ errore verſatur. Item ſi quis putat, ſe
„ eſſe ſubdendum, ut etiam in ſua fide
„ habere poteſtatem arbitretur, eum, qui
„ temporalibus adminiſtrandis aliqua ſubli-
„ mitate præcellit, in majorem errorem
„ labitur; ſed modus iſte ſervandus eſt, quem
„ Dominus ipſe præſcribit, ut reddamus
„ Cæſari, quæ Cæſaris ſunt, & Deo, quæ
„ Dei ſunt; quanquam enim ad illud re-
„ gnum vocemur, ubi nulla erit poteſtas
„ hujuſmodi, in hoc tamen itinere dum
„ agimus donec perveniamus ad illud ſæ-
„ culum, ubi ſit evacuatio omnis principa-
„ tus, & poteſtatis, conditionem noſtram
„ pro ipſo rerum humanarum ordine tole-
„ remus, nihil ſimulate facientes, & in
„ eo ipſo non tam hominibus, quam Deo,
„ qui hæc jubet, obtemperantes „. Ad id vero quod objiciunt, a poteſtatibus iſtis Chriſtianos eſſe vexatos, ac proinde illi obedientiam non deberi, ſic reſpondet:
„ Poteſt, *inquit*, movere aliquos cum
„ cogitaverint: ab iſtis poteſtatibus ſancti
„ pœnis affecti, & necati ſunt. Quod ait,
„ ideoque neceſſitate ſubditi eſtote, ad hoc
„ valet, ut intelligamus, quia neceſſe eſt
„ propter hanc vitam ſubditos nos eſſe
„ oportere, non reſiſtentes, ſi quid illi au-
„ ferre voluerint, in quo ſibi poteſtas data
„ eſt de temporalibus rebus, quæ quoniam
„ tranſeunt, ideo, & iſta ſubjectio non
„ in bonis quaſi permaſuris, ſed in neceſ-
„ ſariis huic tempori conſtituenda eſt. Ta-
„ men quoniam dixit, neceſſitate ſubditi
„ eſtote, ne quis non integro animo, &
„ pura dilectione ſubditus fuerit hujuſmodi
„ poteſtatibus, addidit dicens: non ſolum
„ propter iram, ſed & propter conſcien-
„ tiam, id eſt, non ſolum ad iram eva-
„ dendam, quod poteſt etiam ſimulate
„ fieri; ſed ut in tua conſcientia certus
„ ſis illius dilectione te facere, cui ſubdi-
„ tus fueris juſſu Domini tui „. Ita Auguſtinus ſolide, & luculenter aſſertionem noſtram ex ſcripturis aſtruit, & omnia adverſariorum effugia præcludit. Idem inculcat in Pſalm. 124. his verbis: „ Ille
„ forte impius & iniquus, tu autem fide-
„ lis, & juſtus: indignum eſt, ut juſtus, &
„ fide-

„ fidelis ſerviat iniquo , & infideli : non
„ hoc dixit, ſed magis ſerviat. Quod au-
„ tem dixi de domino , & ſervo, hoc in-
„ telligite de poteſtatibus, Regibus, & de
„ omnibus culminibus hujus ſæculi ; ali-
„ quando enim poteſtates bonæ ſunt , &
„ timent Deum , aliquando non timent.
„ Julianus extitit infidelis Imperator , non
„ ne extitit Apoſtata iniquus, & idolatra?
„ Milites Chriſtiani ſervierunt Impera-
„ tori infideli , ubi veniebatur ad cauſam
„ Chriſti, non agnoſcebant, niſi eum, qui
„ in cælo erat. Quando volebat, ut idola
„ colerent , ut thurificarent , præponebant
„ illi Deum: quando autem dicebat: pro-
„ ducite aciem, ite contra illam gentem,
„ ſtatim obtemperabant , diſtinguebant
„ Dominum æternum a Domino tempo-
„ rali, tamen ſubditi erant propter Domi-
„ num æternum Domino temporali.

XI. Concilium Toletanum 4. c. 75. definit, nunquam, & nulla de cauſa fideles a ſacramento Regibus præſtito abſolvi poſſe: *Poſt inſtituta quædam Eccleſiaſtici ordinis, vel decreta*, inquiunt hujus Concilii anno 633. habiti Patres , *quæ ad quorumdam pertinent diſciplinam, poſtrema nobis cunctis Sacerdotibus ſententia eſt pro robore noſtrorum Regnum , & ſtabilitate gentes Gothorum Pontificale ultimum ſub Deo judice ferre Decretum* . Et poſt multa de obligatione ſervandi ſacramenti Regibus præſtiti , ſententia his concipitur verbis: *Quicunque a nobis vel totius Hiſpaniæ populis qualibet conjuratione, vel ſtudio ſacramentum fidei ſuæ, quod pro patriæ gentis Gothorum ſtatu, vel conſervatione regiæ ſalutis pollicitus eſt, temeraverit, aut Regem nece attrectarit, aut poteſtate regni exuerit, & præſumptione tyrannica regne faſtigium uſurparit, anathema ſit, &c.*

XII. Poſt hanc ſententiam tertio pronuntiatam , & ab omnibus probatam , additur admonitio ad Reges de modo, quo populum regere debeant; deinde in eos, qui tyrannice , & crudeliter ſe geſſerint , nulla ſtatuitur pœna , ſed imprecatio fit, ut a Chriſto inferatur: *Anathematis*, inquiunt, *ſententia a Chriſto Domino condemnetur , & habeat a Deo ſeparationem, atque judicium, propter quod præſumpſerit prava agere , & in perniciem regnum convertere*. Ergo non exiſtimabant illi Epiſcopi, mortali cuiquam licere Reges deponere , & eorum ſubditos & fide, & obedientia ullo pacto eximere.

XIII. Unum addam Coronidis vice Gregorii Magni teſtimonium diſerte aſſerentis, ſibi nullatenus licuiſſe in mortem cujuſquam conſentire, lib. 7. Ep. 1. Indict. 1. *De qua re*, inquit, *unum eſt, quod breviter ſuggeras ſereniſſimis Dominis veſtris , quod ſi ego ſervus ſervorum in morte Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorum gens , nec Regem , nec Duces , nec Comites haberet, atque in ſumma confuſione eſſet diviſa ; ſed quia Deum timeo , in mortem cujuslibet hominis me miſcere formido*. Quantum ab illa Gregorii Magni ſententia fuerunt alieni Pontifices , qui magnorum bellorum, innumerarumque cædium auctores fuerunt, cum, ſententia depoſitionis in Reges prolata , ipſorum regna , vel aliis, vel primo occupanti tradiderunt, cunctoſque inſuper ad bella gerenda commoverunt; quod quantum a religionis Chriſtianæ præceptis inſtituto abhorreat, ex dictis hoc paragrapho ſatis, & abunde liquet.

§. IV.

Principibus in rebus civilibus , & temporalibus omnes eſſe ſubjectos.

NEminem a ſummis Pontificibus , a fide , & obedientia, quæ in rebus temporalibus Principibus debetur, eximi poſſe ex eo manifeſte colligitur , quod omnes omnino Regibus in iſtis ſubjecti eſſe neceſſario debeant. Quippe omnes Paulus alloquitur, cum ait Rom. 13. *omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*. Hanc porro obedientiam Regibus ita debitam eſſe, ut nullus ab ea eximatur, aut religionis cauſa eximi poſſit, ex ipſius Chriſti verbis colligere eſt: cum enim hujus temporibus quidam apud Judæos emerſiſſent, qui docerent, illicitum eſſe tributum pendere Cæſari utpote tyranno, & religionis hoſti , interrogatus ea de re, quid ſentiret Chriſtus , cum petiiſſet numiſma cenſus, interrogaſſetque , cujus eſſet inſcriptio , & effigies , & reſponſum fuiſſet, eam eſſe Cæ-

ſaris, adjecit: *Reddite ergo, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, &, quæ ſunt Dei Deo*. Matth. 22. v. 2. Quibus verbis probatur, non modo religioni non officere, ſi tributum reddatur Cæſari, ſed partem religionis eſſe, ut, quæ ſunt Cæſaris, reddantur Cæſari: quo certe reſpicit Paulus Rom. 13. ſcribens: *Reddite omnibus debitum; cui vectigal, vectigal; cui tributum, tributum; cui honorem, honorem*. Ipſe etiam Chriſtus tributum pro ſe, & pro ſuis ſolvi voluit, Matth. 17. Itaque ex Evangelio conſtat, omnes omnino Chriſtianos teneri obedientiam in temporalibus præſtare Regibus, & Principibus; allatis enim in locis poteſtatis nomine ſola intelligitur poteſtas civilis, non Eccleſiaſtica: ejus enim poteſtatis, quæ gladio utitur ibi fit mentio, quæ vindex eſt Dei in iram, quæ timorem incutit, cui vectigal debetur, & tributum: ſed iſta poteſtas non eſt Eccleſiaſtica, ſed civilis, nec aliter ſancti Patres poteſtatem, de qua hic fit mentio, intellexerunt; Iræneus lib. 1. c. 24. Tertull. in Apologetico; Origenes lib. 9. in Epiſt. ad Romanos homil. 23. Auguſt. Homil. 31. in Pſalmum 118. & lib. de Catechizandis rudibus c. 21. contra Ep. Parm. lib. 1. c. 7. Hilar. Diaconus in cap. 13. Ep. ad Rom. Baſil. Monaſt. inſtit. c. 22. ubi etiam poteſtates ſpirituales excludit: *poteſtatibus*, inquit, *mundi non ſpiritualibus;* atque id ex iis, quæ deinceps adjecit, declaravit, cum de tributis, & de vectigali locutus eſt: qui vero inde probant obediendum eſſe non tantum temporali, ſed & ſpirituali poteſtati, id concludunt, *quia*, ut inquit Symmachus in Apologia, *ſi Paulus in humanis ſeipſum etiam ſubjicit Imperatori quoad ſpiritualia, tamen adhuc magis docet, Imperatorem ſubdi debere Eccleſiaſticæ poteſtati*. Itaque ex Apoſtoli Pauli teſtimonio conſtat, omnes debere eſſe in temporalibus civili poteſtati ſubjectos, nec ab ea ſubjectione quemquam per ſpiritualem poteſtatem eximi poſſe.

II. Hoc ipſum profitentur ſancti Patres, Juſtinus Apol. 2. *Non ſolum Deum*, inquit, *Chriſtianorum omnium nomine adoramus, & vobis læti inſervimus, Imperatores, ac Principes hominum eſſe profitentes*. Athanaſius Conſtantii Imperatoris mandatis licet injuſtis parere ſe ſcribit in apologetico ad ipſum: „ Nequaquam, *inquit*, reſtiti „ mandatis tuæ pietatis . . . . Certe me „ profectioni adornabam, nam & hujus „ quoque rei conſcius eſt Montanus, ut „ litteris ſuis acceptis, ſi damnatus fuiſſet „ ſcribere ſtatim decederem, & promptitudine obſequendi mandatum tuum anteverterem. Non enim ita inſanio, ut „ hujuſmodi mandatis contradicendum putarim: non enim reſtiti Decreto pietatis tuæ, neque Alexandriam ingredi conabor, quamdiu id per tuam humanitatem non licebit „.

III. Oſius Cordubenſis ad Conſtantium: *Tibi*, inquit, *imperium Deus commiſit, nobis, quæ ſunt Eccleſiæ, concredidit, & quemadmodum qui imperium tuum malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ, &c.* His adde multa alia teſtimonia paragrapho præcedenti præſertim a nobis prolata: ſed ne in his diutius hæream, addam tantum Romanorum Pontificum teſtimonia, qui ſe in civilibus Imperatoribus obedientiam debere proteſtati ſunt.

IV. Primus eſt Gelaſius in Epiſt. ad Anaſtaſium Imperatorem, quæ eſt octava: *Si*, inquit, *quantum pertinet ad ordinem publicæ diſciplinæ, cognoſcentes imperium tibi ſuperna diſpoſitione collatum, legibus tuis ipſi quoque parent religionis Antiſtites, ne vel in rebus mundanis excluſæ videantur obviare ſententiæ*. Sic fatetur ille, ipſos religionis Antiſtites teneri obedientiam præſtare Regibus in iis, quæ pertinent ad Reipublicæ adminiſtrationem.

V. Alter eſt Symmachus in Apologetico: *Nos quidem*, inquit, *poteſtates humanas merito ſuſcipimus, defer Deo in nobis, & nos Deo deferemus in te*. Utraque ergo poteſtas eſt a Deo, & ſicut Imperator poteſtatem ſpiritualem in Pontifice veneratur ac colit, tanquam a Deo ipſi collatam, nec a ſua dependentem, ita Sacerdos poteſtati Regum temporali a Deo ipſis collatæ, & ab Eccleſiaſtica non pendenti ſubjectus eſt.

VI. Gregorius Magnus cum accepiſſet a Mauritio Imperatore mandatum de promulganda quadam lege, qua vetitum erat mili-

militibus in Monaſteriis monaſticam vitam profiteri, eam licet injuſtam eſſe exiſtimaret, & Eccleſiæ libertati contrariam; Imperatoris tamen mandato parens promulgavit, etiam antequam ſententiam ſuam Imperatori ſignificaret: *Ego quidem*, inquit lib. 2. Epiſt. 92. *juſſioni ſubjectus per diverſas terrarum partes tranſmitti feci, & quia lex ipſa omnipotenti Deo minime concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam ſereniſſimis Dominis nuntiavi; utrobique ergo, quod debui, exolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo, quod ſenſi, minime tacui*. Idem Ep.64. ad Theodorum Medicum Imperatoris: *Valde autem*, inquit, *mihi durum videtur, ut ab ejus ſervitio milites ſuos prohibeat, qui ei & omnia tribuit, & dominari eum non ſolum militibus, ſed & Sacerdotibus fecit*. Ex illo facto Gregorii conſtat, in civilibus neceſſario obtemperandum eſſe Imperatoribus, nec ipſos etiam Romanos Epiſcopos poſſe quidquam in illorum temporalia, quando leges injuſtas de rebus civilibus ferunt. Mitto Gregorii II., Joannis, & aliorum dicta ſuperius laudata.

§. Ultimus.

In quo refellitur adverſariorum opinio ex novitate.

Ultimum argumentum petitur ex novitate contrariæ ſententiæ, quæ priſcis inaudita ſæculis, ubi primum decimo Eccleſiæ ſæculo in lucem prodiit, omnés novitate ſua perculit: quippe in religione illud omne verum eſt, quod prius eſt, illud quod ab initio; illud vero falſum, & erroneum, quod aliquando ignotum fuit, & poſtea inventum: nobis enim nihil ex noſtro ingenio indulgere licet, aut ſequi, quod ab aliis fuerit inventum; ſed oportet nos iis tantum fidem adhibere, quæ a Chriſto, ab Apoſtolis ad nos uſque per traditionem manarunt: nec vero neceſſe eſt, ut aliqua opinio ad religionem pertinens falſa demonſtretur, non eſt, inquam, neceſſe ut oſtendatur, contrarium unquam fuiſſe creditum, quod tamen nos hac in quæſtione præſtitimus, ſed ſufficit, ut aliqua opinio recenter nata demonſtretur; hoc enim poſito, ſequitur, nullam ei fidem adhibendam eſſe, nam fidem ſoli debemus doctrinæ a Chriſto, & Apoſtolis traditæ, de qua conſtat per ſcripturam, aut traditionem: cum ergo aliquid docetur, quod neque ex ſcriptura, neque ex traditione probari poteſt ab Apoſtolis traditum, illud merito tanquam commentitium rejicitur. Hoc vero ſuppoſito principio, quod ab iis, qui vel mediocriter religionis fundamenta norunt, in dubium revocari non poteſt, nihil facilius eſt, quam adverſariorum opinionem disjicere, quippe primus hujus parens fuit Gregorius VII. Romanus Pontifex, ante hunc inaudita hæc opinio, unde Bellarminus initio libri adverſus Barclaium, inter auctores, quos tanquam hujus opinionis fautores laudat, nullum hoc Gregorio antiquiorem profert; nec certe ullus proferri poteſt Romanus Pontifex ante hunc, qui hanc poteſtatem vel ſibi arrogarit, vel de facto exercere conatus fuerit.

II. Hujus vero Pontificis tum opinio, tum actio totum orbem novitate ſua obſtupefecit, ut teſtes ſunt omnes ſcriptores, qui de ea ſcripſere, a quibus unanimi conſenſu proditum eſt, depoſitionem Henrici IV. Imperatoris ab eo tentatam omnes homines novitate ſua perculiſſe.

III. Id teſtatur Otho Friſingenſis hujus temporis ſcriptor in fragmento, quod extat in faſciculo rerum ſciendarum: „ Grego-
„ rius ſeptimus, *inquit*, qui tunc urbis Ro-
„ mæ Pontificatum tenebat, eundem Im-
„ peratorem Henricum quartum tanquam
„ a ſuis deſtitutum, anathematis gladio fe-
„ riendum decernit, cujus rei novitate eo
„ vehementius indignatione motum ſuſce-
„ pit imperium, quo nunquam ante hæc
„ tempora hujuſmodi ſententiam in Prin-
„ cipem Romanorum promulgatam nove-
„ rat. *Idem Chronicorum 6. cap. 35.* Ro-
„ manus Pontifex, *inquit*, Regem Henri-
„ cum ſæpe vocatum excommunicavit, ejuſ-
„ que, ut dicitur, conſilio, & auctoritate
„ Rudolphus Allemannorum Dux, a qui-
„ buſdam Principibus Rex creatur, quo
„ non multo poſt in publico bello occiſo,
„ atque Hermanno Lotharingiæ Principe
„ ſibi ſubſtituto., & ipſe non multo poſt

„ a fidelibus Regis occiditur. Lego, & re-
„ lego Romanorum Regum, & Imperato-
„ rum geſta, & nuſquam inveni quem-
„ quam eorum ante hunc a Romano Pon-
„ tifice excommunicatum, vel regno priva-
„ tum „.

IV. Teſtatur etiam Benno Cardinalis, qui quanquam Imperatoris partes ſecutus eſt, & in aliis forſan nonnulla de Gregorio exaggeravit, in hoc tamen cum ceteris tum temporis ſcriptoribus, & rei evidentiæ conſentiat, non eſt, cur ei fides derogetur. Teſtatur autem in primo & ſecundo libro de Hildebrandi, ſeu Gregorii VII. vita, Imperatorem Henricum IV. ab eodem Pontifice ex improviſo ſine legitima accuſatione, ſine canonica vocatione, ſine judiciario ordine, præter voluntatem, & conſilium Cardinalium excommunicatum fuiſſe, novo ac peſſimo exemplo.

V. Teſtantur quoque idem Epiſcopi, & Clerici, quorum nomine apologia eſt conſcripta pro Henrico, quæ eſt apud Aventinum Annalium Boiorum lib. 5. fol. 179.
„ In Conciliabulo Romano, *ait Aventinus*,
„ Papa Cæſarem excommunicat, proſcribit,
„ Cæſarea dignitate privat, idque per or-
„ bem terrarum atrociſſimis bellis denun-
„ tiat, omnes contra eum religionis præ-
„ textu inſtigat, etiam ſubditos ejus, quos
„ a præſtito juramento, omnique obligatio-
„ ne ſolvit. Plerique tum privatim, tum
„ publice indignum facinus clamitant, pro
„ concione Gregorio maledicunt, Hilde-
„ brando male precantur, ipſum odio, at-
„ que libidine dominandi præcipitem agi
„ vociferantur, cæleſtia oracula adulterat,
„ divinas litteras falſo interpretando ſuæ
„ libidini inſervire cogit. Idem ei objicitur a Conrado Epiſcopo Trajectenſi in oratione pro Henrico IV. in Conventu Gerſtengenſi, anno Domini 1085. habita.

VI. Valtramus Epiſcopus Hamburgenſis anno 1093. duos Apologiæ libros edidit pro Henrico IV. adverſus Gregorium VII. in quibus ex ſcriptura, & traditione docet, injuſtum eſſe Gregorii conatum, & lib 2. c. 14. exprobat Epiſcopis, qui ab eo ſtabant, *quod contra Dei ordinationem, uſum atque diſciplinam Eccleſiæ uſurpaverint ſibi ordinationem regiæ dignitatis.*

VII. Sigebertus Abbas Gemblacenſis in Ep. pro Leodegariis ſuis anno 1103. ſcripta:
„ Hildebrandus, *inquit*, Papa qui auctor eſt
„ hujus novelli ſchiſmatis, & primus leva-
„ vit ſacerdotalem lanceam contra diade-
„ ma regni: quis Pontificum Romanorum
„ ſuis unquam Decretis autorizavit, ut de-
„ beat Pontifex gladio belli in peccantes
„ uti? Gregorius primus hujus nominis
„ Papa: Quid omnes ante ſe Papæ ſuper
„ hoc ſenſerunt, & quid omnes poſt ſentire
„ debeant, oſtendit ſcribens Sabinario Diaco-
„ no: *Unum eſt, quod ſuggeras sereniſſimis Dominis noſtris, quia ſi ego ſervus eorum in morte Longobardorum conſentire voluiſſem, eorum gens nec Duces, nec Comites haberet; ſed quia Deum timeo, in mortem cujuslibet hominis me miſcere formido.* Hoc exemplo omnes a primo Gre-
„ gorio Pontifices utebantur ſuo gladio ſpiri-
„ tuali uſque ad ultimum Gregorium, id eſt
„ Hildebrandum, qui primus ſe & ſuo ex-
„ emplo alios Pontifices contra Imperato-
„ rem accinxit gladio belli „. Idem anno 1088. hanc dicit eſſe novitatem, ſeu potius hæreſim Hildebrandinam. Eadem ſunt verba Arronici Belgæ, & Vincentii Bellovacenſis lib. 2. c. 84. ſpeculi hiſt.

VIII. Osbertus Leodienſis Epiſcopus in Epiſtola de vita, & obitu Henrici IV. anno 1106. ſcripta, poſtquam narravit, Gregorium VII. adverſariorum Henrici calumniis deluſum, & cupiditate creandi Imperatoris impulſum, Henricum non ſolum excomunicaſſe, ſed & abſolviſſe omnes, qui fidem ei juraverant, hæc addit: „ Quod factum multis diſplicuit (ſi
„ cui diſplicere licet, quod Apoſtolicus facit)
„ & aſſerebant, tam efficaciter, quam illicite
„ factum, quod factum eſt, ſed non auſim
„ aſſertiones eorum ponere, ne videar cum
„ eis Apoſtolici factum reſcilere „. Hæc ille timidus licet vir & Pontifici plus æquo devotus.

IX. Eberhardus Archiepiſcopus Saliburgenſis in oratione de Hildebrandi Antichriſtiano imperio, recitata in Comitiis Ratisbonenſibus ſub Federico II. „ Hildebran-
„ dus, *inquit*, ante omnes centum, & ſep-
„ tuaginta, primus ſub ſpecie religionis
„ Antichriſti Imperii fundamenta jecit. Hoc
„ bellum nefandum primus auſpicatus eſt,
„ quod

Digitized by Google

„ quod per ejus ſucceſſores huc uſque continuatur.

X. Ipſe etiam Rodolphus Dux Sneviæ a Gregorio I. Imperator creatus in locum Henrici IV. moriens veritati teſtimonium perhibuit: ſic enim locutus fertur, cum vulneratus in prælio morti proximus eſſet: „ Videtis manum dextram meam de „ vulnere ſauciam; hoc ego juravi Domi„ no Henrico, ut non nocerem, nec inſi„ diarer gloriæ ejus: ſed juſſio Apoſtolica, „ Pontificumque petitio me ad id deduxit, „ ut juramenti traſgreſſor honorem mihi „ indebitum uſurparem. Quis igitur finis „ nos acceperit, videtis, cum in manu, un„ de juramenti violavi, mortale hoc vul„ nus accepi. Viderint ergo ii, qui nos ad „ hoc inſtigaverunt, qualiter nos duxerint, „ ne forte deducti ſimus in præcipitium „ æternæ damnationis. Hæc ejus ultima verba „ referunt Helmoldus Chronici Sclavonici autor c. 29. & Albertus Staddenſis ad annum 1080.

XI. Joannes Trithemius in Chronico ad annum 1106. *Ipſe autem*, inquit, *Henricus IV. primus eſt inter omnes Imperatores per Papam depoſitus.*

XII. Onufrius Panvinius in vita Gregorii VII. „ Cæſar, & multi alii Principes ac „ Prælati fuerunt, qui Romani Pontificis ana„ thema tanquam iniquum, & injuſtum, & „ præter leges factum contemnebant, alioſque „ contemnere perſuadebant, & cogebant „. Nicolaus Trevirenſis t. 1. cont. Imp. ſententiam Gregorii obſtupendam abuſionem novitatis ſuæ, & inauditum decretum appellat.

XIII. Venericus Vercelleſis, ſive auctor libri de conſervanda Eccleſiæ unitate: *Nova*, inquit, *& inaudita eſt prædicatio hujuſmodi, cum Eccleſia non habet ſibi conceſſum gladium, niſi Spiritus, quod eſt Verbum Dei*.

XIV. Leodicenſis Ep. ad Paſcalem II. *Hildebrandus Papa, qui auctor eſt hujus novelli ſchiſmatis, & primus levavit ſacerdotalem lanceam contra diadema Regis*.

XV. Gotofredus Viterbienſis: *Ante hunc Imperatorem non legimus aliquem a Pontifice excommunicatum, aut imperio privatum*. Idem habet auctor Chronicorum æt. 6. Cuſpianus in Henrico IV. Guillielmus Malmesburienſis de Guillielmo I. lib. 3. & alii.

XVI. Anonymus Auctor Apologiæ pro Henrico, quam edidit Urſtitius inter veteres rerum Germanicarum Hiſtoricos: *Factum*, inquit, *Gregorii VII. multis diſplicuit, & aſſerebant tam inefficaciter, quam illicite factum, quod factum eſt*.

XVII. Lambertus Scafnaburgenſis ait, Henricum poſtquam iniquas pacis conditiones cum Gregorio VII. iniiſſet, omnibus odio, & execrationi fuiſſe. Mitto alios, cum hi abunde ſufficiant ad oſtendendam opinionem adveſariorum novam eſſe, & a Gregorio VII. primum aſſertam, & cum ſummo Reipublicæ Eccleſiaſticæ damno defenſam.

CAPUT III.

In quo reſpondetur objectionibus.

§. I.

Reſpondetur auctoritatibus, & exemplis, quæ ex ſacris litteris deſumuntur.

PRimum argumentum ex veteri teſtamento petit Bellarminus ab exemplo Oziæ Regis, qui lepra divinitus percuſſus Sacerdotum judicio ſeparatus eſt a cœtu populi, ex quo factum ſupponit, ut regni adminiſtratione privatus fuerit: unde ſic argumentatur: „ Si ob lepram corporalem „ poterat Sacerdos olim Regem judicare, „ & regno privare, quare id non poterit „ novæ legis Sacerdos nunc ob lepram „ ſpiritualem, id eſt propter hæreſim?

II. Reſpondeo primo, non eſſe idem judicium ferendum de lepra ſpirituali, ac de corporali, quippe corporalis lepra in veteri Teſtamento hominem privabat omni prorſus aliorum commercio, & ſocietate, tam in civilibus, quam in ceteris, at vero lepra ſpiritualis peccati, vel hæreſeos hominem tantum privat bonis ſpiritualibus, & argumentum recte ſic procedit: *Lepra corporalis privabat hominem commercio civili, ergo ſpiritalis ſpirituali*: non autem ſic: *lepra*

pra corporalis privabat hominem ſocietate civili, ergo multo magis lepra ſpiritualis hominem civilibus bonis fraudat; quemadmodum enim ultia lepræ corporalis tantum corporalis erat, ut ſcilicet qui ea laborabat, habitaret extra civitatem, ita ultio lepra ſpiritualis tata debet eſſe ſpiritualis, ita ut qui ea laborat, ab Eccleſia ejiciatur.

III. Reſpondeo, Oziam lepra divinitus percuſſum eo quod incenſum adolere vellet ſuper altare thymiamatis a Sacerdotibus declaratum eſſe immundum, & templo expulſum, at regno minime privatum. Sic rem narrat Auctor libri Paralipomenon c. 26. *Ingreſſus Templum Domini adolere voluit incenſum ſuper altare thymiamatis; ſtatimque ingreſſus eſt poſt eum Azarias Sacerdos, & cum ea Sacerdotes Domini octoginta fartiſſimi: reſtiterunt Regi, atque dixerunt: non eſt tui officii, Ozia, ut adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum, hoc eſt filiorum Aaron, qui conſecrati ſunt ad hujuſmodi miniſterium. Egredere de Sanctuario, ne cantempſeris, quia non reputabitur in gloriam hoc a Domina Dea; iratuſque Ozias, tenens in manu thuribulum, ut adoleret incenſum, minabatur Sacerdotibus; ſtatimque orta eſt lepra in fronte ejus, & feſtinato expulerunt eum: ſed & ipſe perterritus feſtinavit egredi, eo quod ſenſiſſet illica plagam Domini: fuit igitur Ozias Rex leproſus, & habitavit in domo ſeparata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porro Joathan filius ejus habebat domum Regis, & judicabat populum terræ.* Ex hac narratione liquet.

IV. Primo, Sacerdotes, ut obſervat Chryſoſtomus, Oziæ ſacra munia invadenti, admonitionibus reſtitiſſe, non armis, non minis, non ſententia depoſitionis in eum intentata conatus ejus repreſſiſſe.

V. Secundo, Sacerdotes eum lepra percuſſum juxta legem indignum conſortio ceterorum Judæorum declaraſſe.

VI. Tertio, ipſum pœnam facinoris ſibimet repræſentantem, ultro Sacerdotum judicio paruiſſe, & templo egreſſum.

VII. Quarto, inde etiam liquet, eum regno privatum minime, aut de ſolio dejectum: id enim tantum dicit ſcriptura, Sacerdotes videntes lepram in fronte ejus, eum feſtinato de templo expuliſſe, ob lepram ſcilicet, non ob peccatum; quare nihil gravius in eum ſtatui potuit, quam quod in leproſos omnes per Sacerdotem ſtatui Deus juſſit; at nullibi in lege veſtigium extat, ut de rerum ſuarum dominio exciderent, ſed tantum ut ſepararentur a cœtu filiorum Iſrael, Levit. 13. *Qui fuerit lepra percuſſus, & ſeparatus ad arbitrium Sacerdatis, habitavit extra caſtra.* Quare etiam ſi poſtea Ozias regnum penitus amiſiſſet, non id ex Sacerdotum judicio, ac ſententia factum fuiſſet.

VIII. Quinto, diſerte ſcriptura teſtatur, eum nec regno, nec regnandi jure propterea excidiſſe: nam v. 2. ejuſdem capitis ait, eum regnare cœpiſſe anno ætatis 16. & regnaſſe annos 52. uſque ad mortem ſcilicet: & v. 23. poſt hujus mortem regnaſſe dicitur filius Joathan pro eo, ergo huc uſque ipſe regnaverat. Nec vero nomen inane Regis retinuit, ſed & jus regium, ac præcipuam auctoritatem, quamvis gubernationis onus in filium rejeciſſet; quippe cum vi morbi urgeretur, nec liceret ei ſecundum legem ceterorum conſortio frui, vix poterat per ſeipſum regnum adminiſtrare; quare in domo habitans ſeparata, non privatus in ea vixit, ut vult Bellarminus, imo ut habent 70. ἐβασίλευσεν, hoc eſt, regnavit in ea quandiu vixit, ſed adminiſtrationem regni ſui filio commiſit; ipſe vero Regis auctoritatem, & nomen retinuit, unde filius ejus nunquam dicitur Rex, quamdiu pater ejus vixit, ſed ejus tantum vices egiſſe legitur, & pro eo tum Palatii curam habuiſſe, tum populum terræ judicaſſe: tunc Joſephus de illo hæc ait: *Non vocabatur Rex, nec ſedebat in ſolia Regis, ſed Ozias vocabatur Rex toto tempore, qua vixit, & ſub eo computatur tempus regni, & ab eo pendebat eorum poteſtas, quæ fiebant in regna, licet per Joathan filium ſuum adminiſtrarentur ...... Iſte Joathan erat unicus filius ejus, vel ſaltem primogenitus, ideo patri morienti ſucceſſit in regno; nam vivente patre ipſe Palatium gubernabat, & ſuſtinebat tatum pondus regalis laboris.* Itaque Ozias ſemper retinuit non modo nomen Regis, ſed & jus regnandi, ac auctoritatem regiam. Hæc

enim

Digitized by Google

enlm duo ſeparari poſſunt, & ſæpe ſæpius contingit, nt is, qui regnandi jus auctoritatemque regiam poſſidet, regnnm ipſe non adminiſtret, vel qnia non poteſt, ut, verbi gratia, ſi ſit impubes ant furioſus, vel qnia onus gubernationis in alium transferre ſatius judicavit.

IX. Denique Ozias non eſt privatus adminiſtratione regni per ſententiam ſacerdotum, ſed ipſe cum ſenior jam eſſet, ac vi morbi urgeretur, nec poſſet in publicum prodire, & cnm ceteris, qni eum abominati fuiſſent, verſari, ſatins eſſe duxit in filinm adminiſtrationem regni transferre; quare id fecit non aliquo Sacerdotum judicio coactus, ſed ſponte ac lubens, morbi tum pudore, tum gravitate ad id faciendum impulſus: ex quibus abunde liquet, hoc exemplum a Bellarmino prolatum, propoſitum ejus nullatenus adjuvare.

X. Secundum exemplum a Bellarmino petitur ex lib. ſecundo Paralip. cap. 23. nbi inquit: *Cum Athalia tyrannice occupaſſet regnum, & foveret cultum Baal, Joïada Pontifex vocavit Centuriones & Milites, & juſſit eis, ut Athaliam interficerent, quod & fecerunt, & pro ea Joam Regem creavit*. Idem exemplum nrgent Sanderus, & Becanus, & ex eo probare volunt, licere ſummo Pontifici in Reges, quod licuit Joïadæ in Athaliam.

XI. At primnm, ſi qnid probaret iſtud argumentum, probaret non tantum Reges a ſummis Pontificibus deponi poſſe, ſed & eorum juſſu interfici, quod dicere non audent ipſi adverſarii.

XII Secundo, longe diſpar ratio eſt Athaliæ, & Regis legitimi, quippe illa per tyrannidem imperium invaſerat poſt mortem Ochoziæ, occiſis ejus filiis, e quibus unus ſuperſtes ſelectus fuit Joas, ad quem morte patris, & fratrum de jure regnnm jnre ſucceſſionis devolutum erat: itaque Athalia non erat legitima Regina, ſed uſurpatrix, qnam proinde proceres regni Judaïci poterant non ſolnm ſpoliare, ſed & occidere: nec eſt, quod dicat Bellarminus, ejus regnnm initio tyrannicum poſtea fniſſe legitimum, & a populo approbatum, poſſe ante m tyrannica imperia, & violenta conſentiente populo fieri legitima: non eſt, inquam, quod hac ntatur exceptione Bellarminus, nam Athalia non potuit jus regium habere quamdiu legitimus regni ſnperſtes erat, præſertim cum ſexennio tantum regno potita fuerit; nam eſto, qnod imperia tyrannica, conſentiente populo, fiant juſta, & legitima, ad hoc tamen requiritur primo, nt aliquo, ſi non alio, ſaltem armorum jure quis imperinm obtineat. Secundo, nt ſat diuturnum tempus poſſeſſionis interfluat. Tertio, nt legitimus hæres vel conſentiat, vel rem habeat pro derelicta. Quarto, ut conſenſus populi ſit liber; at nihil horum ibi occurrit: primo enim Athalia nullo jure belli, ſive alio jure regnnm ſibi vindicavit, ſed turpiſſimo impetu, & proditione oppreſſis nepotibus poteſtatem regiam nſurpavit. Secundo, brevi admodum tempore Athalia regno potita erat. Tertio, legitimus hæres adhuc in vivis erat, nec conſenſerat, ant conſentire potuerat. Quarto, populus non conſenſerat regno Athaliæ, niſi quemadmodum populi jugum tyrannorum, quod amoliri non poſſunt, aliquando patiuntur, nt Syracuſani Diœceſani Dionyſios, & Athenienſes Pyſiſtratum aliquandiu ferre coacti ſunt. Unde Athalia mortua, *populus omnis, tamquam tyranno ſublato, lætatus eſt*, inqnit ſcriptura 2. Paralivomen. c. 23. & 4 Reg. 11. *omnis populus terræ, & urbs quievit*. Ergo nonniſi virtus tyrannidem aliquot annis paſſus fuerat, non autem proprie conſenſerat: adde quod Bellarminus ipſe fatetur, conſenſum hunc populi profectum eſſe *ex eo, quod ignoraretur ſupereſſe adhuc unum e filiis defuncti*. Ergo ſtatim atque ea de re conſtitit jam populi conſenſus, non poterat Athalia a tyrannide excuſari; itaque ex eo qnod Joïadas Athaliam uſurpatricem occidi juſſerit, non ſeqnitur, idem licere in Reges legitimos.

XIII. Tertio Athalia licet idololatriam foverit, non tamen propter hoc crimen occiſa eſt a Joïada, & iis, qni cnm eo erant, ſed propter ſolam nſurpationem regni, nt ſcilicet Joæ legitimo hæredi regnum reſtitueretur: quaprooter inde non ſequitur, Reges regno ob hæreſim, vel peccatum privari poſſe, ſed tantnm manifeſtos uſurpatores regni poſſe, conſentientibus optimatibus, a popu-

Digitized by Google

populo ſolio deturbari.

XIV. Quarto, non fecit id ſolus Joïada, non fecit auctoritate ſua, non fecit id quaſi ſummus Sacerdos, ſed ut ex optimatibus regni Judaïci præcipuus, ut Regis tutor, ac defenſor; ubi enim opportunum vidit eſſe tempus reſtituendi Joæ, Centuriones, Levitas, & alios conſilii ſui participes fecit: *Iniitque*, inquit ſcriptura, *omnis multitudo pactum in domo Dei cum Rege, dixitque ad eos Joiada: ecce filius Regis regnabit ſicut locutus eſt Dominus ſuper filios Iſrael.* Non ergo Joiada Athaliam depoſuit, aut Joam conſtituit auctoritate ſummi Sacerdotis, ſed tantum populo declaravit, Joam hunc eſſe filium Regis, cui regnum debebatur, populus vero ſtatim eum Regem agnovit: *Et eduxerunt*, inquit, *filium Regis, & impoſuerunt ei diadema, & teſtimonium, dederuntque in manu ejus tenendam legem, & conſtituerunt eum Regem, unxit quoque illum Pontifex, & filii ejus, imprecatique ſunt ei: Vivat Rex.* Ergo non a ſolo ſummo Sacerdote Joïada, ſed a populi maxima parte Joas legitimus regni hæres coronatus eſt, & pro Rege agnitus; Joïadas vero non ut ſummus Sacerdos, ſed ut tutor ac defenſor Regis, & æquitatis, conſilium de expellenda Athalia, & reſtituendo Joa iniit, Centurionibus, Levitis, & populo ut id ſine mora facerent auctor fuit, ac demum Athaliam extra templum, non ſua, ſed Regis auctoritate gladio juſſit interfici.

XV. Afferuntur præter hæc duo a nonnullis alia exempla, ut Saulis a Samuele dejecti, & Davidis uncti, 1. Reg. 15. Roboami ab Ahia Propheta regni parte mulctati, 3. Regg. 11. Jehu a Propheta Eliſæo unctio in Regem Iſraël in locum impii Joram, Antiochi a Mathathia expulſi, 1. Mac. 2. & ſequentibus.

XVI. Verum hæc omnia exempla a propoſito aliena ſunt: primo enim qui hoc fecerunt maximi Sacerdotes non erant; deinde id non fecerunt aliqua auctoritate ordinaria, ſed ex ſpeciali mandato Dei, & a ſpiritu prophetico impulſi: ſic Samuël ex mandato Dei Davidem unxit, cum cognoviſſet, quod Deum pœniteret, quod unxiſſet Saulem Regem ſuper Iſraël. Ahias haud ſua auctoritate Roboamum regni parte privavit, illamque Jeroboamo trádidit; jamdudum enim prædixerat Deus Salomoni fore, ut maxima regni ejus pars a filio ejus auferretur, tradereturque ſervo, 3. Reg. v. 12. *Scindam regnum tuum*, inquit Deus, *& dabo illud ſervo tuo*. Quare Ahias ibidem v. 30. non ſuo, ſed Dei nomine prædicit Jeroboamo fore, ut eſſet Rex decem tribuum: *Apprehendens Ahias pallium ſuum novum, quo copertus erat, ſcidit in duodecim partes, & ait ad Jeroboam: tolle tibi duodecim ſciſſuras, hæc enim dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego ſcindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus, &c.*

XVII. Similiter Eliſæus Dei ipſius auctoritate, ac mandato, & a Spiritu prophetico ad id faciendum impulſus Jehu unxit in Regem Iſraël.

XVIII. Denique Mathathias legitimum Regem non depoſuit, ſed Antiochum ſæviſſimum tyrannum, atque Judæi regni invaſorem juſtiſſimis armis expulit, & patriam a tyrannide liberavit.

XIX. Mitto, quod plurima in veteris teſtamenti libris facta leguntur a Prophetis impulſu divino, quæ trahi in exemplum ſine ſcelere non poſſunt. Sic Elias 1. Regum c. 18. Prophetas Baal ad torrentem Cedron occidi juſſit. Quis propterea ſomniet Sacerdotibus Chriſtianis, ac Catholicis idipſum in falſos, & hæreticos Sacerdotes licere? Oſee fornicariam duxit uxorem ex mandato Dei, quis id in aliquo Sacerdote probet? Innumera ſunt hujuſmodi, ex quibus ſi quid aliquis velit concludere, pariter inferat, Sacerdotes noſtros ignem e cælo poſſe deducere, quia Elias deduxit, poſſe pariter imbres ſummovere, quia, Elia jubente, per triennium minime pluit; nihil ergo eſt abſurdius, quam ex illis, quæ Prophetæ vel divina virtute, vel prophetico impulſu fecerunt, aut potuerunt, inferre velle idem a Sacerdotibus noſtris fieri aut poſſe, aut debere.

XX. E novo Teſtamento nullum teſtimonium proferunt adverſarii, quod non in alienum plane ſenſum non detorqueant, qualia ſunt hæc Matth. 16. *Tibi dabo claves regni cælorum*, Joan. 20. *Paſce oves meas.*

meas. Quæ loca Gregorius VII. Bonifacius VIII. & Nicolaus IV. in ſuis Decretalibus allegant ad vindicandam ſibi in temporalia poteſtatem. Sed hæc, ut late probavimus, de ſpirituali tantum poteſtate poſſunt intelligi, & ab univerſa Eccleſia ſemper intellecta ſunt, quique aliter ea interpretari non verentur, ab univerſa Eccleſiæ Catholicæ ſenſu recedunt, ut illicitos conatus quoquo pacto defendant.

XXI. Mitto alia quædam teſtimonia, quæ Marſilius Patavinus defenſ. pacis c. 3. a ſophiſtis ſui temporis propoſita eſſe ait, ut probarent Eccleſiæ poteſtatem eſſe in temporalia, qualia ſunt hæc Matth. 11. *Omnia mihi tradita ſunt a Patre meo*. Et c. 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra*. Item iſtud Marci 5. *Si ejicis nos, mitte in gregem porcorum*. Et Joann. 12. *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me*. Matth. 21. & Luc. 19. *Invenietis pullum aſinæ alligatum, ſolvite, & adducite mihi*. Et 1. Cor. 6. *Neſcitis quod Angelos judicabimus, quanto magis ſæcularia?* Et cap. 9. *Numquid non habemus poteſtatem manducandi?* Ex quibus inferebant, Chriſtum, & ejus Vicarios poteſtatem aliquam temporalem habuiſſe. Verum, uti diximus de Chriſto, prout Deus eſt, nemo dubitat, quin habuerit poteſtatem ſummam in res omnes, atque hoc ſenſu intelligi illud Matth. 11. *Omnia mihi tradita ſunt a Patre*. Et c. 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra*. Niſi quis malit, id de regno Chriſti ſpirituali, & de omnibus iis, qui credituri in eum erant, dictum interpretari: quo certe ſenſu intelligendum eſt illud Joannis 12. *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad meipſum*: Id eſt, ex omni hominum genere, ex omnibus gentibus homines adducam ad mei cultum.

XXII. Quod vero ex Paulo profertur ad præſens negotium, omnino impertinens eſt; quippe ſecundum eum non ſolum Apoſtoli, ſed & omnes juſti judicabunt Angelos, & ſæcularia, ſed in reſurrectione, non in hoc ſæculo. Poteſtatem vero manducandi, & bibendi ſibi ipſe arrogat, non ob ullam auctoritatem temporalem, ſed quia dignus eſt operarius cibo ſuo, æquumque eſt, ut qui altari ſervit, de altari vivat. Supereſt illud de porcis, & de aſinæ pullo, quæ ſi quis, & alia hujuſmodi præſenti in negotio allegans, ad illud minime pertinere, probare tentaret, opera ſua, & lectoris abuteretur patientia. Satius eſt hæc contemnere, quam ſerie refellere, nam hujuſmodi ſophiſmata indigna ſunt revinci, ut ne gravitate adorentur.

§. II.

In quo refutantur rationes, & inductiones Bellarmini.

QUantum adverſariorum opinio rationibus vere Teologicis deſtituta ſit, ex eo liquet, quod Bellarminus in comprobanda auctoritate temporali Pontificis ſolis rationibus uſum ſe dicat, non Scripturis, Conciliis, Patribus, quod iis jam uſus eſſet in ſpirituali Primatu probando, quo probato, facile eſſe arbitrabatur, *tamquam ex fonte diducere rivulos rationum ad poteſtatem in temporalibus comprobandam*. Ex ipſius igitur Bellarmini confeſſione, Scriptura, Patres, & Concilia nihil probant, præter Primatum ſpiritualem Pontificis; auctoritas autem illa temporalis etiam indirecta tota rationibus, & inductionibus innititur, quæ ſi vel minus certæ ſint, vel minus evidenter deductæ, ruit totum ejus ſyſtema. Quid ergo cenſendum erit, ſi illas omnes ſophiſticas eſſe ad oculum demonſtraverimus?

II. Prima ratio ejuſmodi eſt: *Poteſtas civilis ſubjecta eſt poteſtati ſpirituali, quandoquidem utraque pars eſt ejuſdem Reipublicæ Chriſtianæ: ergo poteſt Princeps ſpiritualis imperare Principibus temporalibus, & diſponere de temporalibus rebus in ordine ad bonum ſpirituale; omnis enim ſuperior imperare poteſt inferiori*.

III. Reſpondeo, antecedens eſſe falſum: nam licet, ut obſervavimus, perſonæ civiles ſint ſubjectæ poteſtati ſpirituali, poteſtas tamen temporalis non eſt ſubjecta poteſtati ſpirituali, ut a nobis explicatum eſt ſupra. Ratio item hujus antecedentis falſa, nam poteſtas temporalis non eſt pars Reipublicæ, ut Chriſtiana eſt; ſed utraque poteſtas duas conſtituit Reſpublicas, diverſos fines, diver-

ſa media, diverſas leges habentes; & quanquam iidem homines utriuſque membra ſint, munera duarum Rerumpublicarum ſunt diverſa.

IV. Ad probationem conſequentis, *omnis ſuperior imperare poteſt inferiori*, reſpondeo, illam non eſſe veram; non enim ſuperior poteſt imperare in omnibus, ſed in iis tantum rebus, in quibus eſt ſuperior: ſic præceptor non poteſt diſcipulo imperare in hæreditate adeunda, uxore ducenda, &c. Deinde plus habetur in conſequenti, quam in præmiſſis; nec enim tantum infertur: *Ergo poteſt Princeps ſpiritualis imperare Principibus temporalibus*, quod unum ex præmiſſis ſequitur, & verum eſt, ſi recte intelligatur: ſed additur: *& diſponere de temporalibus rebus in ordine ad bonum ſpirituale*. Hoc autem ex præmiſſis non ſequitur, poteſt enim imperare tantum Princeps ſpiritualis temporali in iis, in quibus ſuperior eſt, ſed ſuperior eſt tantum in ſpiritualibus, cum in temporalibus ei ſubſit, ut late probatum eſt. Demum ſi quid probaret hoc argumentum, probaret unumquemque Principem ſpiritualem, unamquamque Eccleſiam poſſe de rebus temporalibus Principum ſuorum diſponere, cum eo ſuperiores ſint, quod ipſi nolunt adverſarii.

V. Inſtat Bellarminus: *poteſtas politica non ſolum ut Chriſtiana, ſed etiam ut politica ſubjecta eſt Eccleſiaſticæ, ut talis 1. demonſtratur ex finibus utriuſque, nam finis temporalis ſubordinatur fini ſpirituali, ut patet, quia felicitas temporalis non eſt abſolute ultimus finis, & ideo referri debet in felicitatem æternam: conſtat autem ex Ariſtotele lib. Ethic. cap. 1. ita ſubordinari facultates, ut ſubordinantur fines*.

VI. Reſpondeo, alium eſſe finem operantis, alium artis. Finis Principis Chriſtiani poteſt eſſe non tantum felicitas temporalis, ſed & æterna ſui, ac ſuorum, ſicut finis Epiſcopi poteſt eſſe non tantum ſalus æterna hominum ſuæ curæ commiſſorum, ſed & tranquillitas civitatis. Sed finis artis politicæ quatenus politicæ eſt felicitas tantum temporalis, & quidem finis hujus ultimus, nam poteſtas politica ut talis alio non refertur ex ſeipſa. De felicitate vero æterna ſi Princeps cogitet, non id habet a politica, ſed ab Eccleſiaſtica poteſtate, cujus conſiliis adjuvatur; itaque nec artes iſtæ, nec earum fines proprie ſubordinantur: requiritur enim ad ſubordinationem, ut finis artis ſubordinatæ per ſe, & ex natura ſua inſerviat fini ſubordinantis: ſed tranquillitas reipublicæ per ſe, & natura ſua non inſervit ad æternam ſalutem, ſed tantum per accidens, quemadmodum finis medicinæ, qui eſt ſalus corporis, poteſt etiam inſervire ſaluti animæ, & tamen medicinam Eccleſiaſticæ poteſtati ſubordinatam eſſe quis dicat?

VII. Addit ſecundo Bellarminus: Reges, & Pontifices, Clerici, & Laici non faciunt duas Reſpublicas, ſed unam, ideſt unam Eccleſiam: *ſumus enim omnes unum corpus* Rom. 12. & 1. Cor. 12. at in omni corpore membra ſunt connexa, & dependentia unum ab alio, non autem recte aſſeritur ſpiritualia pendere a temporalibus: ergo temporalia a ſpiritualibus pendent, illique ſubjecta ſunt.

VIII. Reſpondeo, hæc omnia argumenta eodem laborare vitio, quod perſonas, & poteſtates confundant; faciunt quidem omnes homines unam Eccleſiam, ſed non faciunt duæ poteſtates unam rempublicam Eccleſiaſticam; ſumus omnes unum corpus ex Apoſtolo, quatenus omnes membra ſumus Eccleſiaſticæ reipublicæ, licet etiam membra quoque ſimus civilis reipublicæ: non eſt ergo dicendum temporalia a ſpiritualibus pendere, quia cives, imo & Reges in ſpiritualibus ab Eccleſia pendent, & ſimiliter Chriſtiani, ac Epiſcopi in rebus civilibus, ac temporalibus Principibus ſunt ſubditi.

IX. Tertio ad idem confirmandum Bellarminus adjicit hoc argumentum: ſi temporalis, inquit, adminiſtratio impedit ſpirituale bonum, tenetur Princeps temporalis mutare illum modum adminiſtrandi etiam cum detrimento temporalis tranquillitatis, quando obviat bono ſpirituali non præciſe ut Rex, ſed ut Rex Chriſtianus, quia bonum ſpirituale dignius eſt, & excellentius bono temporali. At inde non ſequitur, ſubjectam eſſe poteſtatem temporalem ſpirituali, ita ut Reges id non facientes deponi poſſint, aut bonis privari ab Eccleſiaſtica poteſtate.

Rem

Digitized by Google

Rem exemplo illuſtro. Coquus tenetur mutare modum condiendi optimum, ſi ſanitati officiat, quia ſanitas, quæ finis eſt medicinæ, eſt bonum nobilius, quam voluptas guſtus, quæ eſt finis artis coquinariæ: ergo, inquiet aliquis, res coquinaria ſubjecta eſt medicinæ, ergo medicus poteſt coquum officio privare. Quis iſtud ferat? Similiter licet teneantur Reges bonum Eccleſiæ procurare etiam cum detrimento temporalis boni, ſcilicet bonum ſpirituale nobilius eſt, atque præſtantius, non tamen propterea ſpiritualis poteſtas poteſt eos, ſi id non fecerint, pœnis temporalibus afficere, ſed tantum ſpiritualibus; poteſt ſcilicet eos admonere, poteſt increpare; poteſt & eos communione Eccleſiaſtica indignos pronuntiare, ut Theodoſium Ambroſius, idque ſervato honore, ſervata reverentia, quam ſubditus ſuo Principi debet. At nihil præterea debet; etſi Rex iſtis non pareat, Deus ſolus vindex expectandus.

X. Urget Bellarminus, ut probet Eccleſiam, & regnum non poſſe conſtituere duas reſpublicas: *Hoc recte*, inquit, *diceretur ſi politica, & Eccleſiaſtica poteſtas ejuſdem ordinis eſſent, ut ſunt Pagi Helvetiorum: at ex ſcripturis divinis Pontifices, & Reges, Clerici, & Laici in Chriſto regenerati unam rempublicam, imo unam civitatem, imo unam domum, unum corpus efficiunt.*

XI. Reſpondeo, Bellarminum ſemper in eadem perſeverare fallacia; Pontifices, & Reges, Clerici, & Laici unam faciunt rempublicam, unum corpus, ſed in ordine ad bonum ſpirituale, & unam item rempublicam, unum corpus, in ordine ad bonum temporale; licet autem ambæ iſtæ reſpublicæ non ſint ejuſdem ordinis, ſed ſpiritualis ſit civili longe præſtantior, non tamen ſequitur, illam ſummum habere in hanc imperium, ac dominium, ſicut etiamſi medicus ſit coquo dignior, Philoſophus Publicano, argentarius, aut lapidarius fabriferrario, &c. haud ſequitur, illos iſtis imperare in iis, quæ artis ſuæ ſunt.

XII. Pergit Bellarminus: *Neque*, inquit, *poteſtas ſpiritualis, & temporalis in Eccleſia conveniunt, ut duæ Reſpublicæ in unam, ſed ut ſpiritus, & caro in unum hominem, ut Gregorius Nazianzenus ait.* Reſpondeo, ſpiritualem, & temporalem poteſtatem non convenire in Eccleſia, ſed Principes, & Pontifices, Laïcos, & Clericos Eccleſiam conſtituere, & ex iis unam fieri rempublicam Eccleſiaſticam; nec vero Gregorius in Oratione ad populum timore perculſum aliud habet, quam ſpiritualem poteſtatem excellentiorem eſſe temporali, ut eſt ſpiritus excellentior carne; at utramque poteſtatem, ut ſpiritum in unum hominem, aut in unam ſocietatem conveniſſe, nemo eſt, qui dixerit.

XIII. Denique addit Bellarminus: *neque ſunt Chriſti Pontifices, & Reges ut principales arietes in ovili, ſed ut Paſtores, & oves, neque in dubium revocari poteſt, an Paſtores ovibus, vel oves Paſtoribus cum imperio præſint.* Reſpondeo, Reges in republica Eccleſiaſtica oves eſſe, ſed ſpirituales, & ſpiritualiter paſcendas, non cum imperio, & dominatione temporali, ſed ſpontanee, & libere, ut ex Chriſti, Petri, ſanctorumque Patrum teſtimoniis ſupra allatis ſatis, & abunde liquet, atque hæc de prima Bellarmini ratione.

XIV. Secunda ratio hæc eſt: *Reſpublica Eccleſiaſtica debet eſſe perfecta, & ſibi ſufficiens in ordine ad ſuum finem, tales enim ſunt reſpublicæ bene inſtitutæ: ergo debet habere omnem poteſtatem ad ſuum finem conſequendum: ſed neceſſaria eſt ad finem ſpiritualem poteſtas utendi, & diſponendi de temporalibus rebus, quia alioquin poſſent mali Principes fovere hæreticos, & evertere religionem: igitur & hanc poteſtatem habet.*

XV. Reſpondeo primo, retorqueri poſſe a Principibus iſtud argumentum in Papam, & Eccleſiam, ac inde probare ſe poteſtatem habere ſpiritualem, quia alioquin eorum reſpublica foret imperfecta, ſi eis deeſſent vires diſponendi de rebus ſpiritualibus, Pontifices creandi, malos ac improbos deponendi, cum ex religione, & Eccleſiaſtica adminiſtratione ſæpe pendeat reipublicæ tranquillitas.

XVI. Reſpondeo ſecundo, propoſitionem iſtam: *Reſpublica Eccleſiaſtica perfecta eſt, & ſibi ſufficiens*, ambiguam eſſe: duplex enim excogitari poteſt perfectio reipubli-

Digitized by Google

cæ Eccleſiaſticæ, una, quæ removeat omnia impedimenta ſalutis æternæ, altera quæ contineat quidquid neceſſarium eſt, ut poſſint homines per eam ad ſalutem æternam pervenire; prima perfectio procul dubio non convenit Eccleſiaſticæ reipublicæ, quandiu in terris degit: nam ſi ita eſſet, cur non poſſet animos ad pœnitentiam flectere? Cur non infanti in utero materno exiſtenti, aut homini in inſaniam lapſo indulgere? Cur non omnibus peccata donare poſſet? Quorſum mundus in Eccleſiam concupiſcentiis, terroribus, & blandimentis ſuis graſſaretur? Quorſum perſecutionibus, & hæreſibus infeſtaretur? Uno verbo, cur non omnia amovere poſſet impedimenta, quæ cœlum claudunt? Cur non & omnia, quæ Eccleſiæ pacem, & tranquillitatem perturbant e medio tollere? Patriæ eſt, non viæ iſta felicitas. At Eccleſiaſtica reſpublica ſecundam habet perfectionem, ut ſcilicet habeat omnem poteſtatem neceſſariam ad finem ſuum conſequendum ſuæ poteſtatis reſpectu, non eorum, quæ quomodocumque conducere poſſent ad ſalutem: habet quippe omnem poteſtatem ſpiritualem, qua volentes homines ad cœlum inducat, habet etiam in ſua poteſtate omnia media proportionata ad iſtum finem, verbum nempe divinum, & ſacramenta: at poteſtas temporalis non eſt medium ad ſalutem proportionatum; nam, ut diximus, poteſtas temporalis in corpora extenditur, invitos cogit, atque ob id pœnis corporeis plectit: ſalus autem æterna animarum eſt, non corporum, volentibus tantum, atque ultro, & ſponte ad eam adipiſcendam laborantibus dari poteſt, non autem invitis, & metu pœnarum temporalium ad bonum faciendum adactis.

XVII. „ At, *inquit*, neceſſaria eſt ad
„ finem ſpiritualem poteſtas utendi, & di-
„ ſponendi de rebus ſpiritualibus, quia alio-
„ quin poſſent mali Principes impune fo-
„ vere hæreticos, & evertere religio-
„ nem „.

XVIII. Reſpondeo, non propterea impune Regibus licere hæreticos fovere, & Eccleſiam vexare; nam vindicem ſemper ſive in hac, ſive in altera vita ſentient Deum, & in iſta, ſi Criſtiani ſunt, poſſunt excommunicatione plecti; Religionem vero, & Eccleſiam penitus evertere nunquam poterunt, quia ſemper obſtabit religionis conditor Chriſtus, qui promiſit, portas inferi adverſus eam non prævalituras, ſeque ad conſummationem ſæculi cum ſuis futurum: itaque quandiu erit Eccleſia in terris, tandiu velut navis variis agitabitur tempeſtatibus. Hinc eam tyranni vexabunt, adverſus quos inſurgere minime poteſt; inde eam hæretici perturbabunt erroribus ſuis, nec non improbi ſceleribus commaculabunt, & tamen extra ſinum ſuum iſtos hos in ipſis viſceribus ſuis patienter ferre cogetur, atque hoc ſenſu nunquam erit in terris perfecta. Verumtamen eam neque tyrannorum ſævitia, neque hæreticorum rabies, neque improborum perverſitas nunquam evertent.

XIX. Inſtat Bellarminus, & ait: „ po-
„ teſt quælibet reſpublica, quia perfecta eſt,
„ & ſibi ſufficiens eſſe debet, imperare
„ alteri reipublicæ non ſibi ſubjectæ, &
„ eam cogere ad mutandam adminiſtratio-
„ nem: imo etiam deponere ejus Princi-
„ pem, & alium inſtituere, quando non
„ poteſt aliter ſe defendere ab ejus injuriis:
„ ergo multo magis poterit ſpiritualis re-
„ ſpublica imperare reipublicæ ſibi ſubjectæ,
„ & eam cogere ad mutandam adminiſtra-
„ tionem, & deponere Principes, atque alios
„ inſtituere, quando aliter non poteſt ſuum
„ ſpirituale bonum tueri.

XX. Reſpondeo, Bellarminum neque exacte loqui, neque directe ratiocinari: Primum enim falſum eſt, reſpublicas, aut Reges ſibi mutuo imperare poſſe, par enim in parem non habet imperium: ſed contingit nonnumquam, ut Rex, aut reſpublica vicinorum imperiis provocati juſtiſſimis armis ſeſe tueantur, aut illatas injurias ulciſcantur, ex quo nonnunquam fit, ut domitis in pœnam injuriarum ſibi allatarum populis, leges, & dominos pro libito imponant, ſed non eſt par ratio Eccleſiaſticæ, & civilis reipublicæ, ſunt enim diverſi generis, nec poteſt Eccleſiaſtica, aut ſe tueri, aut injurias ſibi illatas ulciſci armis temporalibus, ſed tantum ſpiritualibus, ut late demonſtratum eſt ſupra.

XXI. Urget Bellarminus, atque ut probet

Digitized by Google

bet gladii materialem poteſtatem in Eccleſia eſſe, adducit auctoritatem Bernardi lib. 4 de conſid. c. 3. ubi ex eo loco Evangelii: *duo gladii ſunt hic*, & ex illo: *conde gladium tuum in vaginam*, *infert*, *gladium Pontificis eſſe*, *licet non ejus manu evaginandus ſit*, *addens utrumque gladium materialem ſcilicet & ſpiritualem eſſe Eccleſiæ; ſed hunc quidem pro Eccleſia, illum & ab Eccleſia exercendum, illum Sacerdotis, hunc militis, ſed ſane ad nutum Sacerdotis, & juſſa Imperatoris.* Ubi duo dicit Bernardus, quæ ſibi ſavere autumat Bellarminus, prius eſt, gladium materialem eſſe Pontificis, & Eccleſiæ: alterum, hunc nutu, hoc eſt juſſu, & Imperio Pontificis exercendum.

XXII. Reſpondeo primo, locum Evangelii a Bernardo in ſenſum alienum detorqueri, ut agnoſcit ipſe Maldonatus in hunc locum: ſane nullus unquam ante Bernardum ita hunc locum expoſuit. Secundo, negari non poteſt, quin ſenſus iſte a Bernardo excogitatus allegoricus ſit, & myſticus, e quo nihil concluditur. Tertio, dubitanter loquitur Bernardus: *Tuo*, inquit, *forſitan nutu*, *etſi non tua manu evaginandus*. Quarto, nutus apud Bernardum non ſignificat poteſtatem coactivam, ſed directivam, ſeu conſilium: ſic Bernardum exponunt Joannes de Pariſiis, Antonius de Roſellis, Alvarus, Palagius, & Almaricus; in idem recidit, quod habet Joannes Major, Pontificem habere gladium materialem habitu, non actu, *quia poteſt rogare Principes terrenos, ut ſint ſibi ſubſidio*. Porro nutum apud Bernardum non intelligi imperium, ſed tantum conſilium, ex eo conſtat, quod opponitur juſſui, ſeu imperio Regis, & Imperatoris. Nam apud Bernardum tres ſunt perſonæ, Pontifex, Imperator, & miles, quibus attribuuntur tria reſpectu gladii materialis, Pontifici nutus, Imperatori juſſus, & militi manus ſive executio. Igitur per nutum non intelligit Bernardus imperium, quod vult eſſe Imperatoris, ſed tantum conſilium, admonitionem, & exhortationem: gladium autem dicit eſſe Pontificis, & Eccleſiæ, eo quod debeat pro Eccleſia ad nutum Pontificis, & Imperatoris juſſum exeri. Enimvero tempore Bernardi hæc conſuetudo invaluerat, ut Imperatores, & Reges ad recuperandam terram ſanctam ad nutum Romani Pontificis copias cogerent, atque ad bellum ſacrum proficiſcerentur. Hujuſmodi expeditionum magnus prædicator fuit ipſe Bernardus, & huc ſpectat cum ait, gladium materialem ad Pontificem, & Eccleſiam pertinere, licet non hujus manu ſit exerendus.

XXIII. Denique nutus ille Pontificis, aut poteſtas gladii, de quibus Bernardus agit, Regum depoſitionem minime ſpectant. Nam ex ejus mente tantum abeſt, ut gladius materialis ex nutu Eccleſiæ a milite contra Imperatorem ſtringi poſſit, ut ſine hujus juſſu ſtringi non poſſit.

XXIV. Itaque manifeſte hoc loco Bellarminus abutitur, cum ex eo vult oſtendere, Reges poſſe deponi, regniſque ſpoliari juſſu Romanorum Pontificum.

XXV. Nec enim dicit Bernardus, quod adverſariis probandum eſſet, quod ſi Imperator nolit ad nutum Pontificis gladium ſtringere, aut ſi contra ejus nutum evaginet, tunc poſſe illum a Pontifice deponi, & gladium in eum ipſum exerceri. Hoc, inquam, non dicit Bernardus, imo ſupponit exerendum non eſſe, niſi Imperatoris juſſu.

XXVI. Tertia Bellarmini ratio hæc eſt: Non licet Chriſtianis tolerare Regem infidelem, aut hæreticum, ſi ille conetur pertrahere ſubditos ad ſuam hæreſim, vel infidelitatem: at judicare an Rex pertrahat ad hæreſim, necne, pertinet ad Pontificem, cui eſt commiſſa cura religionis; ergo Pontificis eſt judicare, Regem eſſe deponendum, vel non deponendum.

XXVIII. Reſpondeo, propoſitionem Bellarmini, ut patet, ſeditioſam eſſe, verbo Dei contrarium, & antiquæ Eccleſiæ adverſam. Seditioſa eſt, quia omnibus ſubditis in Reges ſuos, ſi ſemel ſibi perſuaſerint Reges ſuos a fide deviare, arma ſubminiſtrat proditioni, inteſtinis, & civilibus bellis, ac, quod pejus eſt, occultis in Regum vitam molitionibus viam pandit latiſſimam; verbo Dei contraria, quo ſcilicet jubetur, obediri dominis etiam dyſcolis, & rogari Deum pro Imperatoribus, & Regibus

gibus iis, qui in ſublimitate conſtituti ſunt, reddi quod Cæſaris eſt, Cæſari, eo tempore, quo Imperatores erant Ethnici, & Chriſtianæ religioni infenſi: demum Eccleſiæ antiquæ praxi adverſantur: numquid enim illa Nerones, Trajanos, Diocletianos non toleravit? Numquid Apoſtatæ Juliano? numquid non hæretico Conſtanrio, Valenti, aliiſque ſemper patuit? an aliquid in eos molita eſt? Nec dicat Bellarminus, vires Eccleſiæ tum non ſuppetiiſſe; ſuppetebant enim tum longe majores, quam cum Romani Pontifices iſtud in Reges longe minus noxios conari ſunt. Quid quod pro illorum ſalure, & incolumirate quotidie preces tanquam ex officio ſuderunt, & propter conſcientiam, non propter iram obedire ſe proteſtati ſunt, ut alte probavimus ſupra. Itaque propoſitio Bellarmini hoc ſenſu accepta, quod non liceat Reges hæreticos ullo pacto tolerare, ita ut oporteat eos dejicere de throno, obedientiam eis negare, alios conſtituere, ſeditioſa eſt, verbo Dei contraria, & antiquæ Eccleſiæ praxi adverſa. Si vero eo ſenſu ſumatur, quod non licet conſentire Regi infidelitatem profitenti, quod oportet eum hortari, arguere, increpare, cum animi patientia, quod etiam nonnunquam utile eſt, cenſuras, & excommunicationes interminari, aut inſerre, hoc ſenſu verum eſt, non licere Regem tolerare hæreticum, & impium: ſic Chriſtus Herodem non toleravit, quem ut vulpem redarguit. Herodem irem non toleravit Joannes, quem adulterii palam reprehendir. Non toleravit Ambroſius Theodoſium homicidii reum, quem pœnitentiæ ſubjecit, & Eccleſiæ ingreſſu prohibuit: veruntamen non proptera Reges deſinunt haberi pro Regibus; imo dum reprehenduntur eorum flagitia, regia in eis dignitas ac majeſtas ſola in veneratione habetur. Verbo dicam, Regum impietates, & flagitia minime tolerantur, at Reges ipſi proprer poteſtatem ipſis a Deo creditam, ac Reipublicæ tranquillitatem tolerantur: ſic Marcellus melius proculdubio, quam Bellarminus bonos Imperatores ſe voto expetere aiebat, qualeſcumque tolerare, apud Tacitum libro 4.

XXVIII. Propoſitionem ſuam confirmare conatur Bellarminus, atque oſtendere Reges Ethnicos, & Hæreticos fuiſſe olim ab Eccleſia toleratos tantum ob defectum virium, primo, quia prohibiri ſunt Judæi Regem eligere, qui non eſſet Judæus, quod præceptum morrale ſuit: ac proinde eadem æquitate Chriſtiani tenentur ſibi non conſtituere Reges, niſi Chriſtianos; ergo ſi conſtituti Chriſtianæ religioni deficiant, debent deponi.

XXIX. Secundo, quia primi Chriſtiani ex Apoſtolo 1. Cor. *6.* novos Judices temporalium cauſarum conſtituebant. Tertio, quia tolerare Regem hæreticum, & infidelem, conantem pertrahere homines ad ſuam ſectam, eſt religionem exponere evidenriſſimo periculo.

XXX. Reſpondeo, ex iſtarum confirmationum levitate dignoſci quantum Bellarmini propoſitio ſolidis deſtituatur fundamentis. Ad primum dico, præceptum Judæis datum de non habendo Rege, niſi Judæo, non eſſe præceptum naturale, quod ſemper locum habeat, alioquin natura ipſa dictaret non eſſe habendum alium Regem, niſi ſuæ gentis: ſed conſtat, aliquando evenire, ut exteri potius ſint eligendi in Reges, quam ipſius regionis incolæ, unde præceptum iſtud de eligendo Rege Judæo, cæremoniale potius dici debet, aut politicum, quam morale: ſed eſto naturali æquitati convenientius ſit eligere Regem ejuſdem gentis, quam exterum; an propterea ſi quis electus fuerit, tolerandus non eſt? Hic ſallir Bellarminus perſuadere volens idem, eſſe conſtituere Regem, & conſtitutum tolerare: eſto, non debeant in regnis electivis Reges eligi, niſi Chiſtiani; an propterea ſi ſemel electi in hæreſim prolapſi fuerint, dejiciendi ſunt, aut deturbandi? Deinde etſi locum iſtud haberet in regnis electivis, ubi poteſtas regia tota eſt in plebe, aut magnatibus, locum non habet in regnis ſucceſſivis, ubi poteſtas regia non pendet amplius a populo. Denique probaret iſtud argumentum, Regem a populo deponi poſſe, non autem a Papa, aut Eccleſia.

XXXI. Ad ſecundam confirmarionem reſpondeo, Judices iſtos a primis Chriſtianis conſtitutos haud fuiſſe Judices ſæculares poteſtatem coactivam habentes, ſed tantum arbitros, ex quorum conſtitutione nihil

detra-

detrahebatur juris Romanis Imperatoribus: fatetur ipſe Bellarminus, eos non habuiſſe poteſtatem coactivam, ſed negat arbitros fuiſſe, quia non eligebantur a partibus, ſed a cœtu Chriſtianorum, mihi vero ſufficit eos non aliam, quam arbitrorum poteſtatem habuiſſe, ſive a populo, ſive a partibus electi fuerint: at, inquit, obligabantur Chriſtiani, qui cauſas habebant, eas ad illos deferre, imo id conſilii, & perfectionis erat potius, quam præcepti: ut ut ſit, obligari non poterant, niſi ex conſuetudine, aut lege Eccleſiaſtica, iſtos adire ſub pœnis tantum ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis.

XXXII. Ad tertiam confirmationem reſpondeo, tolerare Regem hæreticum, aut infidelem, non eſſe exponere religionem evidentiſſimo periculo, ſed tantum pati religionem eſſe in periculo, quia ei niſi injuſte agendo occurri non poteſt: non ſunt autem facienda mala, ut eveniant bona; quippe cum jure naturali, & divino legitimis Principibus vi, & armis reſiſtere nunquam liceat, aut eos de throno dejicere, ne propter bonum quidem religionis id licebit. At, inquit Bellarminus, quando jus divinum, & humanum pugnant, debet ſervari jus divinum, omiſſo humano. De jure autem divino eſt ſervare veram fidem, & religionem, quæ una tantum eſt, non multæ, de jure autem humano eſt, quod hunc, aut illum habeamus Regem. At, inquam ego, non pugnant iſta, ſervare veram fidem, & religionem, & tolerare Regem hæreticum; nam ſervari poteſt religio, & tolerari Princeps infidelis: deinde tam juris eſt divini Regibus obedire legitimis, quam religionem ſervare; & quamvis jure humano hic, aut ille Rex conſtitutus ſit, juris tamen divini eſt, Regi hoc modo conſtituto obedire, ſicut etſi jure tantum humano hoc, vel illud tuum ſit, vel meum, juris tamen divini eſt, tuum non ſurari: ſicut ergo non licet ad bonum religionis ſurari, perfide agere, patrare parricidia, ita etiam non licet Regem regno ſpoliare. Denique iſta omnia Bellarmini argumenta non probant, Regem a Pontifice poſſe deponi, ſed a populo, quod ab intento Bellarmini alienum eſt.

XXXIII. Inſtat denique Bellarminus, cur non poteſt liberari populus fidelis a jugo Regis infidelis, & pertrahentis ad infidelitatem: ſi conjux fidelis liber eſt ab obligatione manendi cum conjuge infideli, quando ille non vult manere cum conjuge Chriſtiana ſine injuria fidei, ut aperte deduxit ex Paulo 1. Cor. 7. Innocent. in cap. *Gaudemus*. extra de divortiis.

XXXIV. Reſpondeo primo, dupliciter retorqueri poſſe hoc argumentum in Bellarminum; primo enim licet conjugi fideli tolerare infidelem, ſi conſentiat infidelis: *Si infidelis*, inquit Apoſtolus, *conſentit habitare cum illa, non dimittat virum*. Ergo etiam licet tolerare Regem infidelem, quod Bellarminus negat. Secundo, non diſſolvitur matrimonii vinculum ob apoſtaſiam, & hæreſim, ſed tantum ob infidelitatem; ergo nec ſolvitur obedientia Regibus debita ob eorum apoſtaſiam, aut hæreſim: igitur argumentum Bellarmini ad ſummum de infidelibus tantum Regibus aliquid probaret, de iis vero, qui in hæreſim, aut apoſtaſiam lapſi ſunt, contrarium demonſtraret.

XXXVI. Reſpondeo ſecundo, in illorum ſententia, qui dicunt matrimonium ab infidelibus contractum, uno conjugum ad fidem veniente ſolvi, vel indiſſolubile non eſſe matrimonium ab infidelibus contractum; vel ſi dicatur indiſſolubile in hoc caſu diſpenſaſſe ipſum Dominum per legem a D. Paulo promulgatam; at in lege publica, communi, & divina, de obedientia Regibus debita non diſpenſavit Chriſtus, quin imo Evangelicum addidit de illa præſtanda præceptum, atque ideo diſpar eſt utriuſque ratio. Denique ſi quid probaret iſtud Bellarmini ratiocinium, probaret, hominem ab obedientia Regi infideli debita, ſtatim atque convertitur ad fidem, eximi, ſicut ſtatim atque unus conjugum ad fidem convertitur, vinculum matrimonii diſſolvi dicitur.

XXXVII. Quarta ratio Bellarmini ejuſmodi eſt: *Quando Reges, & Principes ad Eccleſiam veniunt, ut Chriſtiani fiant, recipiuntur cum pacto expreſſo, vel tacito, ut regna ſua ſubjiciant Chriſto, & polliceantur, ſe Chriſti fidem ſervaturos, & defenſuros*,

juros, etiam ſub pœna regni perdendi: ergo quando ſunt hæretici, aut religioni obſunt, poſſunt ab Eccleſia judicari, atque etiam deponi a Principatu.

XXXVIII. Reſpondeo primo, hujuſmodi pactum inauditum prorſus eſſe, nec in Baptiſmo, aut inauguratione cujuſquam Regis expreſſe aut tacite factum haberi poſſe: Reges equidem ad Baptiſmum accedentes ſolemni ſacramento, ſicut & ceteri homines ſe obſtringunt ad fidem Chriſti ſervandam, ſed ſub pœnis tantum ſpiritualibus, ſi ab ea defecerint: nullo autem pacto ſub pœna depoſitionis, privationis bonorum, aut alia hujuſmodi; deinde etſi Reges forte hujuſmodi ſacramentum emitterent in Baptiſmo, vel inauguratione ſua: *ſi a fide defecero, aut Eccleſiam deſeruero, regnum, & vitam amittam*. Si quis, inquam, iſtis uſus eſſet verbis in Baptiſmo, aut inauguratione, non propterea poſſet ab Eccleſia deponi, ſi fieret hæreticus, aut Eccleſiam desereret, quia hæc nihil aliud ſunt, quam imprecatio, qua Dei vindictam in caput ſuum armat, non autem poteſtatem dat aliis, ut regno privetur.

XXXIX. Quinta, & ultima ratio Bellarmini hæc eſt: cum Petro dictum eſt Joannis 21. *Paſce oves meas*, data eſt ei omnis facultas, quæ neceſſaria eſt Paſtori ad gregem tuendum; ſed Paſtori neceſſaria eſt poteſtas triplex. Prima circa lupos, *ut eos arceat omni ratione, qua poterit;* altera circa arietes, *ut ſi quando cornibus lædant, poſſit eos recludere:* tertia circa oves reliquas. *Primo lupi ſunt hæretici, &c. ergo ſi Princeps aliquis ex ove, aut ariete lupus fiat, id eſt, ex Chriſtiano hæreticus, poterit Paſtor Eccleſiæ eum arcere per excommunicationem, & ſimul jubere populo, ne eum ſequatur, & proinde privare dominio, quod habet in fideles.*

XL. Reſpondeo, Petrum accepiſſe triplicem iſtam poteſtatem, quoniam ita placet Bellarmino paſcendi ovium poteſtatem diſtinguere, ſed ſpiritualem, & in ordine ad ſpiritualia: itaque potuit ipſe, poſſunt & ejus ſucceſſores lupos, vel hæreticos, & errantes arcere per excommunicationem, ſed ab Eccleſia non a ſocietate civili: poteſt itidem eos privare bonis, & communione in ſpiritualibus, non autem bonis temporalibus, rebuſque jure divino, & naturali debitis, ſicut poteſt oves paſcere, ſed ſpirituali tantum pabulo, hoc eſt, verbo Dei, & ſacramentis: quapropter hujus argumenti negatur tantum poſtrema concluſio: *Et proinde privari dominio, quod habet in fideles;* nam licet Pontifex poſſit Principem hæreticum excommunicatione plectere, licet poſſit populum admonere, imo & ei jubere, ne hæreſim Regis ſequatur, non poteſt tamen Regem privare regno, aut jubere populo, ne ipſi in rebus temporalibus pareat. Hanc certe poteſtatem paſcendi non agnovit in ſe Petrus, qui Neroni Chriſtianos obedire juſſit; nec agnoverunt ejus ſucceſſores, qui Principibus infidelibus, & hæreticis obedientiam ſe debere proteſtati ſunt; non agnovit denique univerſa Eccleſia, quæ verba hæc, *paſce oves meas*, de ſpirituali tantum poteſtate, quæ ſpiritualia ſola reſpiciat, intellexit. Mitto, quod iſtud argumentum, ſicut & alia omnia, non magis probant, Pontifici Romano poteſtatem eſſe deponendorum Regum, quam cuivis Epiſcopo, quod a Bellarmini placitis alienum maxime eſt.

§. III.

Reſpondetur rationibus ab exemplis, ſive a factis ad jus concludentibus.

Ante omnia obſervandum eſt, Theologis omnibus perſuaſum ſemper fuiſſe a facto ad jus raro recte concludi, cum ſingularia facta ſine regula, ſine lege præcedenti jus facere minime poſſint. Unus eſt Chriſtus, cujus acta totidem ſunt documenta, & cujus exempla imitari non tantum poſſumus, ſed & debemus. At quantum ad alios, qui in cathedra Moyſis ſedent, monuit idem Chriſtus Matth. 24. *Quæ dicunt facite, at ſecundum facta eorum ne faciatis*. Porro ſi exempla, & facta in genere ad jus conſtituendum raro vim habent, nullius certe ſunt auctoritatis aut ponderis, quando ea tantum ſunt illius partis, cujus intereſt jus aliquod conſtitui, reclamante altera, cujus intereſt non con-

conſtitui. Ut enim aliquis longi temporis poſſeſſione jus aliquod nſn capiat, neceſſe eſt, ut ſit poſſeſſor bonæ fidei; talis autem eſſe non poteſt, niſi qui ſub aliquo titulo, ſive vero, ſive apparenti, & nemine reclamante poſſidet, neutrum autem in præſenti negotio contingit; nam Pontifices Romani a Gregorio VII., ſine ullo titulo, ſive vero, ſive apparenti, Reges deponere conati ſunt, & ſententias in eos tulerunt; at ſemper reclamatum eſt, tum ab ipſis Regibus, tum ab eorum ſubditis, tum denique a viris doctrina, eruditione, & pietate præſtantibus. Atque ideo exempla a Bellarmino, ceteriſque allata, ad jus Pontificum in temporalia Regum bona ſtabiliendum haud magni ſunt ponderis: ea tamen nos breviter percurremus, & ex ſingulis nihil omnino probari docebimus.

De excommunicatione Theodoſii.

PRimum, & antiquiſſimum de excommunicatione Theodoſii ad præſens inſtitutum haud pertinere ipſe quoque fatetur Bellarminus, agnoſcens ſe illud non in Barclaium, ſed in quoſdam Anglocalviniſtas attuliſſe, qui negant Principem excommunicari poſſe. Et certe Ambroſius nihil quidquam in regnum Theodoſii, aut Regem ejus tentavit, ſed eum tantummodo ob cædem Theſſalonicenſem aditu Eccleſiæ prohibuit. Nec proprie illum excommunicavit; nam, ut diximus, excommunicatio duplex fuit, mortalis, & medicinalis. Patet autem, Theodoſium neutra proprie excommunicatione fuiſſe perculſum: non mortali, quia facti ſui eum dolebat, ultroque ſe pœnitentiæ ſubjiciebat: nec proprie medicinali, nam pœnitentiæ publicæ laboribus ſubjectus non fuit, & cum ceteris pœnitentibus ad fores Eccleſiæ non ſtetit. Quid ergo? Theodoſium Ambroſius aditu Eccleſiæ, & participatione ſacramentorum per aliquod tempus prohibuit, ut non pauci Chriſtiani tum temporis ob delicta non ita gravia abſtinebantur. Sic in Concilio Eliberitano abſtineri jubentur per aliquod tempus, qui muneribus publicis fuerint defuncti, aut qui per tres Dominicas ad Eccleſiam non acceſſerint, non autem pœnitentiæ ſubjici, & proprie excommunicari, ut ceteri graviorum criminum rei. Hujuſmodi pœnæ, qua qui plectebantur, dicebantur abſtenti, nonnunquam aliis etiam in Canonibus aliquot veſtigia cernere eſt, ejuſque non raro mentionem injicit S. Auguſtinus; ſed quidquid ſit, certum eſt, Theodoſium ab Ambroſio limine Eccleſiæ, precibus, oratione, admonitione, non ſententia prohibitum, ultro paruiſſe, necnon aliquandiu ſine communione ſtetiſſe, ac deinde ſponte, & libere publica reſipiſcentiæ ſigna dediſſe, ut reſtitueretur Eccleſiæ: ſic rem refert Theodoretus lib. 5. hiſt. c. 18. *Imperatori Mediolanum ingreſſo, ac more ſolito ad Eccleſiam venienti obviam proceſſit extra veſtibulum (Ambroſius) & a ſacri liminis ingreſſu eum prohibuit, his verbis: ignoras, ut puto, Imperator, perpetratæ abs te cædis gravitatem, & furore jam ſedato, nondum ratio ſcelus, quod admiſſum eſt, intellexit ..... quibus oculis templum communis Domini aſpecturus, quibus pedibus ſanctum ſolum calcaturus, quomodo manus extenſurus, injuſte cæſorum ſanguine ſtillantes, quomodo ſacroſanctum Domini corpus manibus excepturus es? quomodo pretioſum ſanguinem admoturus es ori tuo, qui verbo furoris tui tot hominum ſanguinem injuſte fudiſti. Abſcede igitur, nec poſterioribus factis prius peccatum augere velis. Accipe vinculum, quod Deus omnium Dominus ſuffragio ſuo comprobat, medicabile eſt enim, & ſanitatis reſtituendæ vim habet. His verbis obtemperans Imperator, divinis quippe innutritus oraculis probe norat, quæ Sacerdotum, & quæ Imperatorum eſſent officia, flens ac gemens reverſus eſt in Palatium, longo poſt tempore elapſo, octo enim menſes exceſſerunt, Servatoris noſtri dies advenit.* Narrat deinde, quomodo Imperator eo die ad Eccleſiæ aditum venerit, & ab Ambroſio ſupplieiter ſibi vincula relaxari petierit, fueritque Eccleſiæ ab illo reſtitutus ea conditione, ut legem ferret, ut ſententiæ de cæde aut bonorum proſcriptione, non ante triginta dierum ſpatium executioni mandarentur. Itaque Ambroſius neque pœnas temporales Imperatori irrogavit, neque ne-

catus eſt, neque Imperatorem, ſi admonitioni ſuæ non paruiſſet, regno privaturus erat; imo cum audiſſet, eum per vim Eccleſiam ingreſſurum, eodem referente Theodoreto: *Si regnum flectit in tyrannidem, paratus ſum occidi*. Et lib. 5. Ep. 23. ad Theodoſ. *Cauſam*, inquit, *contumaciæ in te nullam habeo, ſed habeo timoris, offerre non audeo ſacrificium, ſi volueris aſſiſtere*. Itaque hoc unum poterat Ambroſius, ſi non paruiſſet Imperator, ſed vi in Eccleſiam irrupiſſet, a divinis ceſſare ſacrificiis. Sic in alia occaſione: *Rogamus*, inquit, *Auguſte Imperator, non pugnamus, reſiſtere non poſſumus, ſed Eccleſiam tradere non debemus*.

II. Ex eo tamen exemplo Bellarminus oſtendere ſe voluiſſe ait, *poſſe Principes Eccleſiaſticos non ſolum in foro interno conſcientiæ, ſed etiam in foro externo Eccleſiaſtico diſponere de temporalibus in ordine ad ſpiritualia*. Primo, quia cauſam cædis ab Imperatore imperatæ, tanquam ad ſuum tribunal pertinentem judicavit. Secundo, quia Imperatori mandavit, ut legem de civilibus ferret.

III. Reſpondeo, dubium non eſſe, quin Epiſcopus poſſit cognoſcere de crimine Principis in foro interno Eccleſiaſtico, & illud punire pœna Eccleſiaſtica, imo & ſub pœna Eccleſiaſtica jubere, ut hoc vel illud emendet, hoc vel illo modo de bonis diſponat. Ubi enim temporalis res cum manifeſto aut facto, aut peccato conjuncta eſt, tunc illa ratione peccati Eccleſiaſticæ eſt notionis, non ut abſolute de ea diſponat Eccleſia, ſed ut moneat hanc, aut illam actionem Dei lege non licere, ut verbi cauſa decernere duello, uſuras exercere: ac præterea deliquentes Eccleſiaſticis pœnis coerceat, non temporalibus: quia hæ ſcilicet in ſolius Magiſtratus poteſtate ſunt. De temporalibus igitur agi poteſt in foro Eccleſiæ, ſed ſpiritualiter, & in ordine ad ſpiritualia, quatenus adjunctam habent bonitatem, vel malitiam moralem. Itaque potuit Ambroſius Theodoſium ob cædem Theſſalonicenſem, quæ manifeſtum erat peccatum objurgare, reprehendere, excommunicare; potuit etiam ei ſub pœna excommunicationis, & retentionis peccatorum mandare, ut legem ferret, quæ ejus furori deinceps obviaret. Non potuit autem aliam pœnam in eum, ſi parere noluiſſet, irrogare. Deinde vero Ambroſius cauſam illam non egit in foro contentioſo Eccleſiaſtico coram Presbyterorum, aut Epiſcoporum Concilio, ſed ad fores Eccleſiæ oratione potius, & exhortatione, quam ſententia, & judicio. Quod vero ſpectat ad mandatum de lege promulganda, reſponderi primo poſſet, non omnino certum videri, utrum lex illa hac occaſione facta fuerit, quippe illa data legitur, tum apud Caſſiodorum, tum in utroque Codice, ubi extat Antonio, & Siagrio Coſſ. octo annis ante cædem Theſſalonicenſem ſub Gratiano, & Valentiniano; quapropter vel lapſus eſt Theodoretus, dum dixit illam legem hujus cædis occaſione latam fuiſſe, vel ſaltem ea lex prius a Gratiano lata, a Theodoſio tantum tunc eſt renovata: ut ut ſit, hoc non arguit in Epiſcopis ſupremam poteſtatem de temporalibus diſponendi, aut cogendi Reges pœnis temporalibus ad leges quaslibet ferendas, ut inde inferre vult Bellarminus, ſed tantum probat Epiſcopo, & Presbytero poteſtatem eſſe indicendi etiam Regibus ſub pœna retentionis peccatorum, ut remedia, quæ ad ea ſananda neceſſaria eſſe duxerint, adhibeant. Neceſſariam autem putabat Ambroſius legem in remedium furoris Imperatoris, necnon ad converſionis indicium, quapropter potuit ei ſub pœna abſolutionis non conſequendæ imperare, ut legem iſtam ferret, cum præſertim nova non eſſet, ſed antea promulgata; at imperite inde inferretur licere Pontificibus mandare Regibus omnibus ſine ordine ad pœnitentiam, ut has, vel illas leges civiles ferant, &, niſi paruerint, eos non tantum excommunicationibus plectere, ſed, & regnandi jure privatos decernere. Mitto, quod totum iſtud exemplum Theodoſii, ſi quid probaret, probaret ſane, Epiſcopos omnes id juris in Reges habere, quod Curiales Romani procul dubio nollent.

De

De Privilegio Sammedardenſi, aliiſque ſimilibus.

POſt Theodoſii tempora nullum antiquius monumentum habent adverſarii, quod opponant, quam privilegim, quod a S. Gregorio I. Monaſterio ſancti Medardi indultum eſſe dicitur. Nam excommunicationem Arcadii Imperatoris, & Eudoxiæ ab Innocentio I. quam nonnulli opponebant ex Nicephoro lib. 13. c. 34. commentitiam eſſe jam conſtat apud omnes, itaque hac miſſa, de privilegio ſancti Medardi breviter dicemus. In eo poſt multa, & extraordinaria privilegia Abbati Monaſterii Sammedardenſis conceſſa in eos, qui illa violaverint, hæc ſubjiciuntur: *ſi quis Regum, Antiſtitum, Judicum, & quarumcumque ſæcularium perſonarum hujus Apoſtolicæ auctoritatis, & noſtræ præceptionis Decreta violaverit, & cujuſcumque dignitatis, vel ſublimitatis ſit, honore ſuo privetur, &c.*

II. Reſpondeo, privilegium hoc eſſe ſubdititium, & ab aliquo recentiore Gregorio affictum, ut concedunt jam eruditi omnes, & invicte ab eruditiſſimo viro Launoio demonſtratum eſt. Primo enim nullus eſt MS. Codex Epiſtolarum Gregorii ante quingentos annos editus, ubi privilegium Sammedardenſe occurrat; recentiores vero vel nulli, vel pauci ſunt, qui illud repræſentent; non habent illud MSS. Codices, qui ſequuntur, MS. Codex Monaſterii ſancti Audoeni Rhotomagenſis 2. MS. Carmelitarum Pariſienſium, item Ciſtercienſis, MS. Cluniacenſis, Corbeienſis, Geneſecenſis, Lyrenſis, Moſciaſenſis, ſancti Petri Carnotenſis, Pratellenſis, S. Remigii Rhemenſis, Codex MS. Puteanus in Bibliotheca Regia, Codex Bibliothecæ Sorbonicæ, Codices duo MSS. Bibliothecæ Tellerianæ, Codex MS. Thuanæ, Codices antiquiores MSS. Bibliothecæ Victorinæ, nam in alio recentiori ibidem reperitur. Cum primum vero Codex ille Lutetiæ editus eſt anno 1508. privilegium illud in Archiviis Sammedardenſium ad calcem lib. 2. tanquam aliorum opus eſt rejectum, atque hunc locum retinuit, donec Romæ edita ſunt opera Gregorii ſub Sixto V. quo tempore ad lib. 2. Ep. revocatum eſt, & inter Ep. 38., & 39. interpoſitum.

III. Secundo, nullam hujus privilegii mentionem facit Diaconus exſcriptor vitæ ſancti Gregorii, etſi ſe dederit occaſio cum lib. 3. c. 1. de reſcripto Gregorii ad Brunichildem, & Thodebertum Regem Galliæ mentionem facit, nullam item Greg. VII. qui in Ep. ad Herimannum Metenſem, ubi laudat privilegium Xenodochii Auguſtodunenſis eidem Gregorio attributum ad probandam abdicationem Henrici IV. de hoc vero Sammedardenſi privilegio, quod ejus propoſito longe magis faviſſet, omnino ſilet.

IV. Tertio, ſtylus hujus privilegii alienus a ſtylo Gregorii, & recentius ævum ſapit; ridicula inſcriptio ei præfixa eſt, qualem nunquam habet Gregorius. In eo poſſeſſiones, & villæ vocantur Manſi, fundi, Regii fiſci, ſanctus Medardus, Dominus Medardus, quæ omnia ſunt ævi Gregorio multum recentioris. Succeſſorum itidem nomen ibi ſæpe occurrit, quod ante Dagoberti tempora non erat in uſu.

V. Quarto, multa continet hoc privilegium falſa, qualia ſunt Monaſterium S. Medardi olim dictum fuiſſe Monaſterium ſanctæ Dei Genitricis Mariæ, & beatorum Petri, ac Stephani; patet enim ex Gregorio Turonenſi lib. de glor. Conf. cap. 95. lib. 4. Hiſt. Franc. 19. Fortunato lib. 4. de vita Martini, & ab ipſo Gregorio ſæpe, & aliis, nunquam aliter dictam hanc Eccleſiam, quam ſancti Medardi Baſilicam, quam tempore Gregorii Monaſterium fuiſſe probari minime poteſt.

VI. Quinto, ſubſcriptiones νόθων hujus inſtrumenti ſtatim produnt. Subſcribunt ei Alexandrinus, & Carthaginenſis Antiſtites, ad quos res iſta quid pertinet? Numquid illi Romam veniſſent, ut Monaſterii Gallicani, & ne quidem de nomine ſibi noti privilegio ſubſcriberent? Subſcribunt item duo Portuenſes Epiſcopi, unus Gregorius, alter Felix nomine, Eutherius Arelatenſis ſubſcribit, qui tunc Arelate non præſidebat, ſed Virgilius: Ætherius vero, non Eutherius Lugdunenſis erat, non Arelatenſis Epiſcopus. Auguſtinus Cantuariorum, & Mele-

tius Loudaniæ Epiſcopi ſubſcribunt, qui tum nondum erant Epiſcopi: ſubſcribit neſcio quis Satellius Burdegalenſis, cujus nulla alibi memoria, imo tum florebat Burdegalæ Epiſcopus Gundegiſilus. Flavius Rhemenſis, cujus ſubſcriptio quoque legitur, ante hæc tempora Rhemorum Epiſcopus fuit juxta Fortunatum, & Concilio Arvernenſi anno 535. ſubſcripſit. Denique poſt Epiſcopos ſubſcribit Rex Theodoricus, qui nondum Rex erat, vivente adhuc Childeberto Patre.

VII. Sexto, datum dicitur iſtud privilegium 7. Kalendas Junii anno ab Incarnatione Domini 594. Indictione 11. hæc autem Indictio non in annum 593. incidit.

VIII. Septimo, privilegia his indulta Abbati Sammedardenſis Monaſterii, & faſtuoſa illa verba in Reges longiſſime abſunt a genio, & mente ſancti Gregorii.

IX. Demum, anno 1131. nondum fuiſſe confectum iſtud privilegium, colligitur ex Chronico S. Medardi, ubi notatur Innocentium II. Papam tunc Odonem Abbatem hujus Eccleſiæ conſecraſſe, inviro, & contendente Epiſcopo Sueſſionenſi Joſſeno, & poſtea Baſilicam S. Medardi de novo conſecraſſe. Quod ſi privilegium Gregorii tum notum fuiſſet, protuliſſent illud Monachi Sammedardenſes, nec contradixiſſet Joſſenus Sueſſionenſis.

X. Quæ cum ita ſint, non videtur multum laborandum in explicanda formula, quæ ſubjicitur: *ſi quis vero Regum &c. honore ſuo privetur*. Nihilominus tamen hæc non aſtruunt, Gregorium ſibi uſurpaſſe Regum deponendorum poteſtatem; quis enim non ſtatim intelligat, hæc verba imprecantis potius eſſe, quam imperantis; ita ut ſignificent tantum optare Gregorium, ut Reges, qui privilegium a ſe datum violaverint, Deum vindicem habeant, & regno ſuo priventur. Quod genus imprecationis nunc addi ſolet extremis Bullarum, & Conſtitutionum verbis: *Si quis hoc attentare præſumpſerit, indignationes omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, ac Pauli Apoſtolorum incurrat, vel incurſurum ſe ſciat*. Imprecandi formulæ pares inveniuntur in Concilio Toletano IV. c. 75. & VI. c. 111., nec non VII. c. 1. ac demum VIII. c. 10. & aliis in locis. Alium vero ſenſum non poſſe habere verba privilegii hujus, oſtendunt ſequentia: *Omnium maledictionum anathemate, quibus infideles, & heretici ab initio ſeculi uſque in præſens damnati ſunt, cum Juda traditore Domini in inferno inferiori damnetur*. Quæ verba non poſſunt eſſe jubentis, cum Pontifex non habeat poteſtatem homines damnandi, & his vel illis inferni pœnis afficiendi, ſed neceſſario ſunt hominis divinam vindictam imprecantis. Idem dicendum de iſtis, *honore ſuo privetur*, divina ſcilicet vindicta, non Pontificis juſſu. Adeo enim, ut vidimus, ab ea crudelitate fuit alienus Gregorius, ut noluerit in cujuſquam hominis mortem conſentire ad Longobardos religionis, & Sedis ſuæ hoſtes delendos.

XI. Eodem modo explicanda eſt ſimilis formula, quæ in privilegio Xenodochii Auguſtodunenſis reperitur his verbis concepta: *Si quis Regum, Sacerdotum, Judicum, perſonarumque ſæcularium hanc Conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens contra eam venire tentaverit, poteſtatis ſuæ, honoriſque dignitate careat, reumque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat*. Tres extant Epiſtolæ, in quibus iſtud privilegium cum iſta imprecatione reperitur lib. Ep. XI. Epiſtolis 10. 11. & 12. verum iſtud quoque privilegium licet a Gregorio VII. laudetur, atque ideo Sammedardenſi ſit antiquius, Gregorio tamen ſuppoſitum videtur: primo enim privilegium iſtud tam varie habetur, ut intelligi poſſit illud vel eſſe ſuppoſitum, vel interpolatum. Aliquibus in Codicibus una tantum Epiſtola habetur, in aliis duæ, in paucis tres. In prima Epiſtola ad Senatorem privilegium dicitur Xenodochio conceſſum. In 2. ad Theſſaliam dicitur eſſe ſanctæ Mariæ in urbe Auguſtodunenſi. In tertia ad Luponem dicitur privilegium Eccleſiæ ſancti Martini in ſuburbano Auguſtodunenſi, quis hæc ſecum conciliet? Secundo, Joannes Diaconus Actorum ſancti Gregorii diligens Collector horum privilegiorum non meminit. Tertio, privilegia cetera a Gregorio conceſſa iſti diſſimilia maxime ſunt, ſive quoad res, ac præcipue quod iſtam clau-

Digitized by Google

clauſulam, quæ nullibi reperitur. Quarto, pœna hæc comminatoria minus convenit Gregorii modeſtiæ in Reges, imo abſurda eſt, & injuſta: quis dicat Reges regno privandos eſſe ob violatum hujuſmodi privilegium? non eſt ergo veriſimile hujuſmodi privilegium a B. Gregorio indultum eſſe.

XII. Veruntamen ad privilegii hujus *γνησιότητα* aſtruendam multa moliuntur adverſarii. Primo Gregorii VII. qui illud profert, auctoritatem venditant, deinde Flodoardum adducunt, qui lib. 3. Hiſt. Rhemenſis mentionem facere videtur alterius privilegii ad inſtar hujus conceſſi; addunt referri hanc ipſam clauſulam in vita ſancti Hugonis Auguſtodunenſis apud Andream du Cheſne tom. 3. ſcript. Galliæ. Quibus accedit omnium MSS. Codicum auctoritas.

XIII. Reſpondeo, his momentis probari quidem hoc privilegium ante Gregorium VII. eſſe confectum, at non oſtendi illud Gregorii I. genuinum opus eſſe, cum nullus ſcriptor ei æqualis aut ſuppar illud laudarit, aut Gregorio I. tribuerit. Deinde vero fieri potuit, ut aliquod privilegium fuerit Auguſtodunenſi Eccleſiæ conceſſum a Gregorio, ſed quod poſtea interpolatum eſt. Id veriſimile facit varietas MSS. in hoc privilegio referendo. Nec movere quemquam debet MSS. conſenſus, cum enim olim libri a Monachis pluribus uno dictante conſcriberentur, hinc factum eſt, ut in plures MSS. Codices eadem interpolatio permanaret. Sed quidquid ſit de Auguſtodunenſis privilegii, atque hujus clauſulæ *νοθεία*, dici non poteſt hanc alium habere ſenſum, quam imprecatorium. Docent id verba, quæ ſequuntur allata: *Et niſi vel ea, quæ ab illo male ablata ſunt, reſtituerit, vel digna pœnitentia illicite acta defleverit, a ſacratiſſimo Corpore, & Sanguine Dei, ac Domini noſtri Redemptoris Jeſu Chriſti alienus fiat, atque in æterno examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat.* Nonne his verbis Gregorius ſatis oſtendit nullam aliam præter excommunicationis pœnam ab Eccleſia infligi poſſe, ceteras a Dei vindicis ira expectandas? Mitto, quod imprecatio iſta tam reſpicit ſummos Pontifices, qui nomine ſacerdotum comprehenduntur, quam ipſos Reges; ſed illos deponi aut honore privari a quoquam poſſe, præterquam a Deo nolunt adverſarii, niſi forte in caſu hæreſeos: viderint ergo ipſi, quomodo hoc privilegium explicent.

De depoſitione Vambæ Regis Hiſpaniarum.

IN exemplum depoſitionis Regum adducitur a nonnullis Vambæ Regis Hiſpaniarum depoſitio, & Eruigii in hujus locum electio, quæ a Concilio Toletano XII. confirmata eſt: rem ſic refert Lucas Tudenſis in Juliano Toletano: *Tempore beatæ memoriæ Cindanſiundi Regis ex Græcia venit vir quidam nomine Andabatus Græcorum genere nobilis, qui ab Imperatore ſuo expulſus eſt in Hiſpaniam, quem Recentiuntus Rex magnifice ſuſcepit, & ei in conjugium conſobrinam ſuam dedit. Ex quo conjugio natus eſt ei filius nomine Eruigius, qui cum eſſet in Palatio regio enutritus honore Comitis ſublimatus, elatus ſuperbia callide adverſus Regem Vambam excogitavit, & potionem lethiferam dedit ei, ex qua Rex officium memoriæ perdidit: cumque Epiſcopus civitatis, & optimates Palatii, qui erant fideles Regis, quos potionis cauſa latebat, vidiſſent Regem jacentem abſque memoria, cauſa pietatis commoti, pœnitentiam volentes ei præficere, unctionem ſancti Olei, & Communionem Chriſti Corporis obtulerunt; ſed factum eſt, ut Rex a potione liberatus etiam præſciens, quod ille extremæ unctionis Epiſcopus peregerit Sacramentum, in Monaſterium perrexit.* Addit Concilium Toletanum, Eruigium ab ipſo Vamba ſcripto Regem eſſe deſignatum, datumque ab iſto in mandatis Juliano Toletano Epiſcopo, ut illum ungeret in Regem.

II. Ex hac narratione liquet, Vambam Regem non a Pontifice, non a Concilio fuiſſe depoſitum, ſed eum ultro regno ſe abdicaſſe, & Eruigium elegiſſe, quanquam malis profecto artibus, dataque illi potione, quæ mentem ejus perturbaret, hunc ab eo conſenſum extorſit. Concilium porro Toletanum XII. convocatum minime eſt ad deponendum Vambam, aut eligendum Eruigium, ſed cum congregatum eſſet, juſſit Eruigius renuntiationem Vambæ, electionem-

nemque ſuam ab Epiſcopis examinari, atque confirmari. Nam initio Synodi Eruigius ſe jam regem eſſe profitetur ita Epiſcopos alloquens: *Unde*, inquit, *licet ſublimationis noſtræ primordia paternitati veſtræ opinabili ratione non lateant, quibus clara divinorum Judiciorum diſpoſitione præventus, & regnandi conſcenderim ſedem, & ſacroſanctam Regni perceperim unctionem, nunc tamen melius id poteritis, & ſcriptorum relatione cognoſcere, & promulgationis veſtræ ſententiis promulgare. Ut ſicut ſedem regni noſtri primordia conventus veſtræ ſanctitatis compererit divinitus ordinata, ita & orationum ſolamen impendat, & ſalubrium conſiliorum nutrimenta impertiat: quo ſuſceptum regnum ſicut jam veſtris aſſenſionibus teneo gratum, ita veſtrarum benedictionum perfruatur definitionibus conſecrandum, ut innovatio quodammodo noſtri videatur imperii hæc numeroſitas veſtri ordinis aggregati.* Non petit ergo a Concilio Eruigius, ut conſtituatur in Regem, & deponatur Vamba; ſed tantum ab Epiſcopis conſilium, benedictiones, & adiumentum petit ad regendum regnum, quo jam propter abdicationem Vambæ fruebatur, atque ut iſtam Vambæ renuntiationem examinent, promulgent, & approbent; nec aliud quid arrogavit ſibi Concilium, cujus hæc fuit ea de re ſententia cap. 1. t. Conc. 6. p. 1225. „ Etenim
„ ſub qua parte, vel ordine ſereniſſimus
„ Eruigius Princeps regni conſcendens cul-
„ men, regnandique per ſacroſanctam un-
„ ctionem ſuſceperit poteſtatem, oſtenſa nos
„ ſcripturarum evidentia edocet, in quibus,
„ & præcedentis Vambæ Principis pœniten-
„ tiæ ſuſceptio noſcitur, & translatus re-
„ gni honor in hujus noſtri Principis no-
„ mine derivatur. Idem enim Vamba cum
„ inevitabilis neceſſitudinis teneretur eventu,
„ ſuſcepto religionis debito cultu, & vene-
„ rabili tonſuræ ſacræ ſignaculo, mox per
„ ſcripturam definitionis ſuæ, hunc mili-
„ tem Dominum noſtrum Eruigium poſt
„ ſe præelegit regnaturum. Vidimus intui-
„ tu prælucente, perſpeximus hujus præmiſſi
„ ordinis ſcripturas, id eſt, notitiam manu
„ ſeniorum Palatii roboratam, coram qui-
„ bus antecedens Princeps, & Religionis
„ cultum, & tonſuræ ſacræ adeptus eſt ve-
„ nerabile ſignum. Scripturam quoque de-
„ finitionis ab eodem editam, ubi glorio-
„ ſum Dominum poſt ſe Regem fieri ex-
„ optat, aliam quoque informationem jam
„ dicti viri in nomine honorabilis, & ſan-
„ ctiſſimi fratris Juliani Toletanæ Sedis
„ Epiſcopi, ubi eum ſeparavit pariter, &
„ inſtruxit; ſub omni diligentia jam do-
„ ctum dominum noſtrum Eruigium in
„ regno ungere deberet . . . quibus omni-
„ bus approbatis, atque perlectis dignum
„ ſatis noſtro cœtui viſum eſt, ut prædi-
„ ctis definitionibus ſcripturarum noſtro-
„ rum omnium confirmatio apponatur, ut
„ qui ante tempora in occultis Dei judiciis
„ præſcitus eſt regnaturus, nunc manifeſto
„ in tempore generaliter omnium ſacerdo-
„ tum habeatur definitionibus conſecratus;
„ & ideo ſoluta manus populi ab omni
„ vinculo juramenti, quæ prædicto viro
„ Vambæ dum regnum ejus teneret alli-
„ gata permanſit. Hunc ſolum ſereniſſi-
„ mum Eruigium Principem obſequutura
„ grato ſervitii famulatu ſequatur, & libe-
„ ro, quem & divinum judicium in regno
„ præelegit, & deceſſor Princeps ſucceſſo-
„ rem ſibi inſtituit, & quod ſupereſt, quem
„ totius populi amabilitas exquiſivit. Ecce tres cauſas, propter quas regnum ad Eruigium pertinere declaratur, propter divinum judicium, prædeceſſoris electionem, populi conſenſum, non propter Pontificis Romani, aut Epiſcoporum judicium. Quid ergo faciunt Epiſcopi re mature diſcuſſa? declarant Eruigium pro Rege habendum eſſe, utque illi pareatur ſub pœna anathematis præcipiunt. Verum non ſibi propterea arrogant Vambæ deponendi, aut alicujus alterius Regis eligendi poteſtatem. Deinde vero cum Reges Viſigothorum electione ad regnum pervenirent, Epiſcopi vero in electionibus hujuſmodi magnam haberent auctoritatem, haud mirum ſi Eruigius electionem ſuam a Concilio confirmari voluit: adde quod huic conventui præter Epiſcopos, aderant omnes Palatini; ita ut Concilium iſtud loco Comitiorum regni haberi poſſit. Nemo autem dubitat, quin in regnis electivis, ſi Rex ſponte regno ſe abdicet, idque in alium transferat, confirmanda ſit ejus electio a regni primoribus, inter quos Epi-

ſcopi

ſcopi non ultimum obtinent locum.

De Gregorii ſecundi excommunicatione adverſus Leonem Iſaurum.

GRegorii ſecundi in Leonem Iſaurum molimen ad propoſitum magis videtur pertinere; ſic illud nobis objicit Bellarminus: quintum exemplum Gregorii II. *qui Leoni Iſauro a ſe excommunicato probibuit vectigalia ſolvi ab Italis, & proinde ea parte imperii mulctavit, imo &, ſi nonnullis credere volumus, univerſo ipſum imperio dejecit.*

II. Reſpondeo, recentiores Græcos ſcriptores in odium Romani Pontificis hoc confinxiſſe, cum contrarium conſtet tum ex Epiſtolis ipſius Gregorii II. tum antiquioribus ac fide dignioribus Hiſtoricis.

III. Primo enim in Epiſtolis Gregorii nullum hujus in Leonem judicii veſtigium occurrit, imo ita eum alloquitur, ut perſuadeat ſe maxime alienum eſſe ab hujuſmodi conatu: precibus tantum, exhortationibus, ac monitis litteras implet, & diſerte teſtatur; ſe nihil poſſe in ejus regnum, ſic loquitur Epiſt. 1. ad eum ſcripta: *Te obteſtamur, ut arrogantiam deponas, & ſuperbiam, qua circumfluis, multaque cum humilitate ſincere aures nobis accommodes:* Et poſt alia: *teſtis eſt Deus, quaſcumque ad nos miſiſti Epiſtolas auribus, cordibuſque Regum Occidentis obtulimus, pacem illorum ac benevolentiam tibi conciliantes, teque laudantes, ac mirifice offerentes . . . . . Quod ſi nobis inſultes, & minas intentes, non eſt nobis neceſſe longum in certamen deſcendere, ad quatuor & viginti ſtadia ſeceſſet in regionem Campaniæ Romanus Pontifex, tu vade, & ventos perſequere.* Et Ep. 2. teſtis eſt, ſe non magis poſſe in Palatium introſpicere, aut dignitates regias deferre, quam Imperator habeat poteſtatem introſpiciendi in Eccleſiam, & electiones in Clero peragendi. Additque ſibi non licere arma movere in eum, ſed tantum tum precibus divinum auxilium implorare: *Perſequeris nos*, inquit, *& tyrannice vexas militari, carnalique manu, nos inermes ac nudi, qui terrenos, & carnales exercitus non habemus; invocamus Principem exercitus omnis creaturæ ſedentem in cælis, ut immittat ſibi dæmonem, (ſicut ait Apoſtolus) tradere hujuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ejus ſalvus fiat.* Siccine loqueretur Gregorius, ſi ſe, alioſque Italos ab Imperatoris obedientia ſubtraxiſſet, aut vectigalia ei ſolvi prohibuiſſet, aut ſaltem id facere in animo habuiſſet? An credibile eſt, eum, qui tam clare proteſtatur ſibi non eſſe poteſtatem introſpiciendi in Palatium, aut regias dignitates deferendi, exiſtimaſſe ſibi poteſtatem eſſe privandi Imperatorem regno, & vectigalibus ipſis debitis.

IV. Secundo, Carolus Magnus in Epiſtola ad Conſtantium, & Irenem, diſſidii inter Gregorios II., & III., ac Leonem mentionem faciens, teſtis eſt, iſtos Pontifices precibus tantum apud Imperatorem imagines defendiſſe: *Neque*, inquit, *aliter fiebat in partibus, & regionibus iſtis, donec proavus veſter ex imperiorum quorumdam inſtructione venerandas imagines abſtulit, ex quo tempore magnus error Græciam iſtam invaſit, unde non contemnendum ſcandalum in mundo factum; qua de cauſa in magnam tribulationem uterque Gregorius Romani Pontifices per ea tempora confecti ſunt, ſæpius enim proavum ſerenitatis veſtræ admonuerat, ne ſineret venerandas imagines de ſtatu ſuo dejici: verum illorum preces ſalutiferæ nequicquam fuſæ ſunt, animamque illius haud quidquam commoverunt.*

V. Tertio, Paulus Diac. lib. 6. de geſtis Longobard. c. 49. refert Gregor. II. impediviſſe, ne Itali alium ſibi Imperatorem crearent, eo rejecto. Tantum abeſt, ut ei vectigalia ſolvi vetuerit, & ſic eum imperii parte mulctarit: *Omnes*, inquit hic ſcriptor, *Ravennæ exercitus vel Venetiarum talibus juſſis* (Imperatoris edictis de ſubvertendis imaginibus) *reſtiterunt, & niſi eos prohibuiſſet Pontifex, Imperatorem ſuper ſe conſtituere fuiſſent aggreſſi.* Eadem habet Regino lib. 1. Chron.

VI. Quarto, Anaſtaſius Bibliothecarius ad ann. 658. fuſe narrans ea, quæ in diſſidio Greg. II. & Leonis Iſauri ſunt geſta, nihil habet de excommunicatione Imperatoria, multo minus de vectigalium ſubtractione juſſu Pontificis. Imo diſerte ait, Gregorium Italos in officio, & Imperatoris obedientia continuiſſe: *Juſſionibus,*

nibus, inquit, *miſſis decreverat Imperator, ut nulla imago cujuslibet Sancti, aut Martyris, aut Angeli ubicumque haberetur; maledicta enim omnia aſſerebat, & ſi acquieſceret in hoc Pontifex gratiam Imperatoris haberet, & ſi hoc fieri præpediret a ſuo gradu decidere:. Reſpiciens ergo pius vir profanam Principis prohibitionem, jam contra Imperatorem quaſi contra hoſtem ſe armavit, renuens hæreſim ejus, ſcribens ubique cavere ſe Chriſtianos, eo quod orta fuiſſet impietas talis. Igitur perinde omnes Ravennæ, atque Venetiarum exercitus contra Imperatoris juſſionem reſtiterunt, nunquam ſe ejus Pontificis condeſcendere neci . . . . . Cognita vero Imperatoris nequitia, omnis Italia conſilium iniit, ut ſibi eligerent Imperatorem, & Conſtantinopolim ducerent, ſed compeſcuit tale conſilium Pontifex:* Et poſt alia: *Cumque mitteret hominem proprium Romam cum ſcriptis ſuis, quibus continebatur, ut Pontifex occideretur cum optimatibus Romæ, agnita crudeliſſima inſania, protinus ipſum Patricium miſſum occidere voluerunt, niſi defenſio nimia Pontificis præpediſſet: & poſtea blando omnes ſermone, ut in bonis proficerent actibus, & in fide perſiſterent, rogabat, ſed ne deſiſterent ab amore, & fide Romani Imperii admonebat.* Narrat deinde Bibliothecarius, quomodo Gregorius Longobardorum Regem Lnitprandum bellum cum Exarcho adverſus Spoletanum, & Beneventanum molientem, iſtis ad deditionem compulſis, ad pacis conſilia revocarit; ac quemadmodum deinceps Tiberio cuidam cognomento Petaſio, qui Imperatoris ſumpſerat inſignia, reſtiterit, & exercitum ad eum capiendum adjuverit: demum addit, *Imperatorem Romani Pontificis obſequiis, & monitis nihil immutatum, Germanum ſanctæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Antiſtitem, eo quod ei conſenſum præbere noluiſſet, Pontificatu privaſſe, ſibique complicem Anaſtaſium Presbyterum in ejus loco conſtituiſſe. Miſſa Romam Synodica dum tali hæreſi conſentientem eum reperiret vir ſanctus, non cenſuiſſe confratrem, & conſacerdotem ſolito vocari. Sed reſcriptis commonitoriis, niſi ad Catholicam fidem converteretur, etiam extorrem a ſacerdotali officio eſſe mandavit, Imperatori quoque ſuadens ſalutaria, ut a tali execrabili miſeria declinaret, ſcriptis commonuit.* Hæc Anaſtaſius; ex quibus patet primo, Gregorium II. Leoni Iſauro ſemper obſeqnentiſſimum fuiſſe, quamvis ab eo inſidiis peteretur. Secundo, eundem Pontificem illi anxilio fuiſſe, ut Italiam retineret. Tertio, eum admonitionibus ac præceptis ſnis cnnctos in officio continuiſſe. Quarto, juſſiſſe illum ut Imperatoris equidem Decretis de abolendis imaginibus non parerent, quia contraria erant religioni, ſed vetaſſe, ne propterea Imperatoris jugum excuterent. Quinto, eum longe aliter ſe geſſiſſe erga Anaſtaſium, & aliter erga Leonem Imperatorem, atqne illum litteris ſuis ſacerdotali officio extorrem pronuntiaſſe, in Imperatorem vero nihil ſimile tentaſſe, ſed tantum ei per littteras conſuluiſſe, ut ab evertendis imaginibus ceſſaret. Denique Leonem Iſauricum a Gregorio II. non fuiſſe de throno dejectum, & imperii parte ſpoliatum, argumento eſt Gregorii III. ejus ſucceſſoris vita ab eodem Anaſtaſio conſcripta; nam Gregorius III. Leonem Imperatorem agnoviſſe, & ad eum humaniſſimas legitur ſcripſiſſe litteras, in quibus Imperatorem inter eos non receuſet, quos a communione corporis, & ſanguinis Domini alienos eſſe pronuntiat, quod feciſſet proculdubio, ſi excommunicatus a prædeceſſore ſuo fuiſſet pronuntiatus. Quid quod ipſe Gregorius III. Epiſtolas ſuas annis imperii Leonis conſignat, ut Ep. ad Bonifacium, imperante Domino piiſſimo Auguſto Leone, imperii ejus anno 23. qui clarius poterat, & diſertius ille adverſariorum fabulam disjicere? Huc quoque accedit Damaſcenus, qui orat. de imaginibus rerum a Leone adverſus imagines geſtarum mentionem faciens, non refert, eum aut regno privatum fuiſſe, aut excommunicatum a Romano Pontifice, quin imo eum pro Rege agnoſcit, eique vectigalia ſolvenda eſſe affirmat: *Paremus*, inquit, Imperatorem alloquens, *tibi Rex in iis, quæ ad vitæ civilis negotia pertinent, ut in tributis, vectigalibus, & congiariis ſolvendis, quorum tibi quantum ad vos ſpectat, munus eſt creditum, & demandatum. At*

in

in Eccleſiaſticis rebus ſtatuendis habemus Paſtores, qui nobis locuti ſunt verbum, & leges, atque inſtituta Eccleſiaſtica tradiderunt.

VII. Opponit Bellarminus Theophanem, Cedrenum, Zenonem, Nicephorum, & cum iſtis recentiores Latinos, qui ſcribunt, Leonem excommunicatum eſſe a Gregorio II., & exactione tributorum Italiæ privatum. Verum quis non videat, majorem fidem habendam eſſe ipſi Gregorio, Paulo Diacono, Anaſtaſio, & aliis ſcriptoribus a nobis laudatis, qui & antiquiores ſunt, & fide digniores, quam iſtis, qui ab adverſariis laudantur. Nam Græci præterquam quod citatis a nobis auctoribus recentiores ſunt, & rerum in Occidente geſtarum non ita gnari, *in odium, atque invidiam Romanæ Eccleſiæ jacturam Occidentalis Imperii in Romanum Pontificem retorquere ſoliti ſunt*, ut obſervat Baronius, *ad commovendos tum Imperatorum, tum aliorum animos in Romanam Eccleſiam*. Ac proinde illis nulla, aut modica fides hoc in negotio eſt adhibenda; recentiorum vero Latinorum auctoritatem, qui ipſos ſecuti ſunt, ego nihil moror, cum non aliunde quam ab ipſis id hauſerint.

VIII. Deinde vero iſti ſcriptores non dicunt Leonem regno, aut regni parte privatum fuiſſe, ſed tantum auctorem Italis fuiſſe, ne illi vectigalia penderent: unde non ſequitur, Gregorium exiſtimaſſe Leonem ob hæreſim imperio excidiſſe; cum propter alias cauſas potuerit denegari tributum, præſertim vero quia illo opus habebant ad ſui defenſionem adverſus Longobardos. Haud tamen crediderim Gregorium id feciſſe, ſed potius Italos ne tributum Imperatori penderent, Gregorium auctorem prætendiſſe, & excommunicatione generatim ab eo in omnes, qui violarent imagines in Synodo lata, uſos eſſe, ut jugum Imperatoris excuterent; atque hinc apud Græcos manaſſe, Romanum Pontificem Imperatorem anathemati obſtrinxiſſe, atque Italos inhibuiſſe, ne vectigalia Leoni penderent; nam, ut probatum eſt ex auctoribus fide digniſſimis, Gregorius II. quantum potuit, Italos in officio continuit. Nec eſt, quod Bellarminus dicat, *cum primum equidem per multos annos reſtitiſſe populis Italicis cupientibus ab Imperatore deficere: ſed poſtea ubi vidit Imperatorem deteriorem fieri, Imperatorem e cœtu piorum ejeciſſe, ac juſſiſſe, uti ei tanquam impio populi non parerent, nec vectigalia deinceps penderent*. Non eſt, inquam, quod ita putet Hiſtoricos poſſe conciliari; nam Theophanes, & Cedrenus defectionem Italorum juſſu Pontificis factam narrant anno Leonis IX. quo tempore Anaſtaſius narrat, Pontificem obſtitiſſe, ne jugum Imperatorum excuterent. Deinde Anaſtaſius rem proſequitur uſque ad finem, & tamen illius excommunicationis, aut interdicti non meminit, ſed conſtantem ſemper in obedientia Græcorum repræſentat. Denique ſucceſſor Gregorii II. Leonem uſque ad finem vitæ Imperatorem agnovit, & piiſſimi cognomine pro more decorare non dubitavit. Ex dictis jam conſtat Gregorium nihil tentaſſe in Imperatoris jura, aut vectigalia, ſed etiam ſi quid tentaſſet, ejus factum non eſſet trahendum in exemplum, cum ſit contra Evangelii legem, quæ jubet reddi, *quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo*; adverſus quam veritatem nemo præſcribere poteſt, *non privilegium temporum, non ſpatium regionum, non patrocinia perſonarum*. Quapropter quantum volent, uſurpata a Pontificibus in Regum temporalia poteſtatis exempla congerant adverſarii, quot volent, hujus opinionis patronos proferant, hoc reſponſum accipient: *Quid ergo ſi Epiſcopus, ſi Diaconus, ſi vidua, ſi Doctor, ſi etiam Martyr lapſus a regula fuerit, ideo hæreſes veritatem poterunt obtinere: ex perſonis probamus fidem, an ex fide perſonas?*

IX. Hic vero ſubjungendum foret factum Germani, quem Henricus Antiſiodorenſis Monachus lib. 1. de miraculis c. 55. narrat Britannorum Regem depoſuiſſe, & ejus loco Bubulcum quemdam in throno conſtituiſſe, ſi quid in iſta fabula veriſimilitudinis eſſet; ſed cum illa commentum ſit omni veriſimilitudine deſtitutum, quod ab omnibus mente ſanis ſtatim rejicitur, nihil opus eſt in eo vel referendo, vel refellendo diutius immorari. Hoc unum obſervabo, illud etiamſi verum eſſet, nihil

nobis obſtare, cum Germanus id feciſſe dicatur ex revelatione divina. Sed, ut jam dixi, narratio Henrici tota fabuloſa eſt; atque, ut alia mittam, portenti ſimile eſt, Regem barbarum ad ſolam Germani ignoti, & peregrini hominis vocem regnum, & palatium Bubulco ceſſiſſe, totamque gentem Britannorum id ratum habuiſſe.

De depoſitione Childerici Galliarum Regis.

SExtum, inquit Bellarminus, *exemplum eſt Zachariæ, qui rogatus a primoribus Francorum Childericum depoſuit, & in ejus locum Pipinum Caroli magni patrem Regem creari juſſit, cujus cauſa fuit, quia propter ſocordiam Childerici, & religioni, & regno in Gallia extrema ruina imminere videbatur.*

II. Reſpondeo, Zachariam non depoſuiſſe Childericum, aut Pipinum Regem conſtituiſſe; ſed cum jam Pipinus omnem auctoritatem regiam haberet, & Childericus nihil præter nomen Regis obtineret, conſultum a Gallis Zachariam, uter pro Rege habendus eſſet, an is, qui regno invigilabat, & omnem habebat auctoritatem, an vero is, qui omnem prorſus regni curam poteſtatemque regiam ſocordia ſua amiſerat, reſpondiſſe Pontificem, ſatius eſſe illum, quam hunc pro Rege habere. Quo reſponſo accepto, Gallos in comitiis ſuis Childericum depoſuiſſe, & Pipinum Regem proclamaſſe, quem poſtea Bonifacius inunxit. Hæc eſt vera hujus facti narratio, ut conſtat ex ſcriptoribus antiquiſſimis, ac fide digniſſimis.

III. Primum autem Merovingios, quorum ultimus fuit Childericus, omnem auctoritatem regiam amiſiſſe, ac nomine tenus Reges fuiſſe, conſtanti ſcriptorum omnium teſtimonio liquet. Eginardhus in vita Caroli magni: *Jamdudum*, inquit, *nullius vigoris erat, nec quidquam in ſe clarum, præter inane Regis vocabulum præferebat; nam & opes, & potentia regni penes palatii Præfectos, qui Majores domus dicebantur, & ad quos ſumma imperii pertinebat, tenebantur, neque Regi aliud relinquebatur, quam ut regio tantum nomine contentus crine profuſo, barba ſummiſſa, in ſolio reſideret.* Aimoinus lib. 4. c. 66. ait, eos nomen tantum Regis nullam poteſtatem regiam habuiſſe. Abbas Uſpergenſis in Chronico ad annum 753. *Hildericus*, inquit, *qui falſo Regis nomine fungebatur.* Regino lib. 2. Chronicorum: *Hildericus vero, qui falſo Rex vocabatur, attonſus eſt, & in Monaſterium truſus.* Otho Friſingenſis lib. 5. Chronici c. 21. *Eo tempore Hildericus inane, ut ſupra dixi, regium nomen tenebat.* Gofridus Viterbienſis part. 17. Chronici ait, *eo tempore Francorum Reges ſolo nomine Reges fuiſſe.* Abbas Tudenſis ad annum 751. 754. dicit, *nihil tunc Merovingios habuiſſe præter inane Regis vocabulum, & Childericum falſo Regis nomine functum.* Hinc ab aliquibus Majores domus Reges dicuntur, & Caroli Martelli filii regnum ejus diviſiſſe perhibentur. Ita Gregorius III. Ep. cujus initium *Doctores omnium gentium* ad Bonifacium Moguntinum, Carolum Martellum *Principem Francorum* vocat. Aimoinus lib. 4. c. 57. Regem eum dicit, filios ejus regno poſt ejus mortem potitos eſſe ſcribit. Marianus Scotus lib. 2. Chronicorum, & Platina regnum Franciæ Caroli filiis Pipino, & Carlomanno diviſum eſſe, Sueviam, & Auſtraſiam Carlomanno, Pipino Burgundiam cum parte Franciæ ceſſiſſe. Itaque haud dubium, quin regiam tum poteſtatem, tum etiam dignitatem haberet Pipinus, Childericus vero nihil præter inane Regis nomen, juſque hæreditarium ad regnum, quo minime fruebatur.

IV. Secundo, ſcriptores ferme omnes uno conſenſu afferunt, Zachariam tantum conſultum a Gallis, uter pro Rege habendus eſſet, ipſumque conſulentis potius, quam jubentis, aut definientis in morem reſpondiſſe.

V. Eginardhus in Annalibus ad annum 749. Burchardus Vuiſiburgenſis Epiſcopus, & Foltradus Presbyter miſſi ſunt Romam ad Zachariam Papam, ut conſulerent Pontificem de cauſa Regum, qui illo tempore fuerunt in Francia, qui nomen tantum Regis, ſed nullam poteſtatem regiam habuerant, per quos prædictos Pontifex mandavit, melius eſſe illum vocari Regem, apud quem ſumma poteſtatis conſtiterit. Eadem

pror-

prorſus verba ſunt Aimoini lib. 4. de geſtis Francorum cap. 61.

VI. Blondus Flavius lib. 10. Decadis primæ: *Invenio*, inquit, *Alcuinum, Paulumque, & pleroſque alios, qui Francorum geſta ſcripſere, proceres, populoſque ejus gentis, Pipini virtutem, & e contra Childerici Regis amentiam penſantes mentis, Zachariam Pontificem Romam conſuluiſſe, ineptumne Regem ultra tolerandum, an Pipinum merita fraudandum regia dignitate cenſeret. Cumque reſpondiſſet Pontifex, illum, qui regia melius obiret munera, eſſe habendum Regem*. Regino Prumienſis lib. 2. Chronic. anno Dominicæ Incarnationis 749. *Miſſi ſunt Romam ad Zachariam Papam, ut interrogarent de Regibus in Francia, qui illis temporibus non habentes regiam poteſtatem, tamen vocabantur, ſi bene eſſent Reges, & præfatus Papa mandavit Pipino, melius ſibi videri illum Regem vocari, qui poteſtatem haberet, quam illum, qui ſine regali poteſtate manebat*.

VII. Marianus Scotus lib. 3. Chronicorum cap. 750. *Orat ergo ſibi decerni, quis eorum Rex juſte dici debeat, & eſſe is, qui ſecurus domi ſedebat, an ille qui curam totius regni, & omnium negotiorum moleſtiam perferat*.

VIII. Ado Viennenſis in Chronico ætate 61. *Pipinus Urgardum Visburgenſem Epiſcopum, & Fulradum Capellanum ſuum ad Zachariam tum temporis Romanum Pontificem miſit, ut interrogarent eum, ſi ita manere deberent Reges Francorum, eum pene nullius poteſtatis eſſent, jam ſolo Regis nomine contenti. Quibus Zacharias Pontifex reſponſum dedit, illum debere Regem vocari, qui Rempublicam gereret. Reverſis Legatis, abdicatoque Childerico, qui tum regium nomen habebat, Franci per conſilium Legatorum, & Zachariæ Pontificis electum Pipinum Regem ſibi conſtituunt*. Sed ne diutius in repetendis iiſdem ſententiis immorer; iiſdem fere verbis conſultationem, & reſponſionem Pontificis narrant Oto Fringenſis lib. 5. hiſt. cap. 21. Abbas Uſpergenſis ad annum 750. Paulus Fredegarius Scholaſticus in fine Chronici; Vetus Auctor libri de Majoribus domus; Guillelmus Nangius in Chronographia MS. Silvius in Epiſt. lib. 10. decadis 1. Trithemius lib. de Origine Francorum ad annum 751. Aventinus lib. 3. Annalium Boiorum; Gaguinus libro 3. hiſt. Francorum; Papirius Maſſonus in Zacharia, & alii.

IX. Itaque ex illis ſcriptoribus conſtat, Legatos a Gallis Romam miſſos fuiſſe, non ut a Pontifice peterent auctoritate illius regnum Childerico abrogari, & Pipino tradi, ſeque a ſacramento fidei abſolvi, quod procul dubio petiiſſent, ſi tunc hujuſmodi poteſtatem Pontificem Romanum habere perſuaſum fuiſſet; ſed ut conſilium peterent tantummodo, uter habendus eſſet pro Rege, an is, qui regni curam gerebat, nec ullis laboribus parcebat ad illud bene regendum, an vero ille, qui, omni omiſſa regni cura, in ſocordia ac luxu vitam degebat, ac nihil præter inane regis nomen obtinebat: conſilium autem a Pontifice petierunt Galli, tum honoris ergo, tum ne viderentur tantam rem leviter, ac temere ſuſcepiſſe, tum etiam ſorte, ut quorumdam meticuloſiorum ſcrupulis occurrerent. Reſpondit vero Pontifex conſulentis, non autem jubentis in modum, videri ſibi Regem illum haberi debere, qui poteſtatem, & curam regni habebat, non autem illum, qui ſegni turpique otio fluens nullam penitus regni ſollicitudinem gerebat. Itaque nihil proprie egit Zacharias in depoſitione Childerici, ſed quid agendum eſſet Francis oſtendit.

X. Nec vero his opponi poteſt, quod nonnulli ſcriptores ex iis, qui a nobis laudati ſunt, ſcribunt, juſſiſſe Zachariam, ut Childericus deponeretur, & Pipinus in ejus locum eligeretur, aut ejus juſſu, ac auctoritate illum eſſe dejectum de throno, hunc vero Regem conſtitutum: ita Eginardhus in vita Caroli Magni, Regino, Otho Friſingenſis, & Abbas Uſpergenſis locis allatis, Sigebertus in Chronico, Paulus Æmilius, ubi etiam poſt Othonem Friſingenſem dicit, populum a juramento fidelitatis a Pontifice abſolutum: nihil, inquam, id obſtat. Cum enim iidem ſcriptores reſponſionem Pontificis, Gallorumque petitionem ita referant, ut pateat conſilium tantummodo a Gallis quæſitum, & a Pontifice datum, ne-

ceſſe eſt, ut cum dicunt Pipinum juſſu, & auctoritate Pontificis factum eſſe Regem, nihil aliud ſibi velint, quam eum Gallis auctorem fuiſſe, ut id fieret: & ſane conſilium ſæpe ſæpius, & imperii nomine ſignificatur, & quod ex alicujus conſilio factum eſt, dicitur ex ejus auctoritate factum. Nihil ergo repugnat, quominus dicatur Pipinus electus, & Childericus dejectus juſſu, & auctoritate Zachariæ, quia ſcilicet Franci cum in re anxia, & dubia Pontificem conſuluiſſent, ejus auctoritatem, & conſilium erant ſecuti; quod vero unus, aut alter ſcriptores habent, Zachariam abſolviſſe Francos a fideliratis ſacramento, id videntur dicere ex more ſuis temporibus a Romanis Epiſcopis uſurpato, niſi forte ita explices, declaravit eos non teneri illum pro Rege habere, qui nullo Regis fungebatur officio, quod innuit Paulus Æmilius dicens id feciſſe *Pontificem, eo quod ſciret Francos proceres mira conſenſione animorum Pipino adeſſe, cuperque eum Regem haberi*.

XI. Tertio Childericus e ſolio dejectus non eſt, aut electus in ejus locum Pipinus a Pontifice Zacharia, ſed ab univerſis Francis in Comitiis totius regni ille indignus regno pronunciatus eſt, tonſus, & in Monaſterium conjectus, hic vero Rex more Francorum ſolito proclamatus, ac deinde a Bonifacio unctus: ita rem referunt plerique ſcriptores.

XII. Eginardhus in Annalibus ad annum 750. *Hoc anno ſecundum Romani Pontificis ſanctionem Pipinus Rex Francorum appellatus eſt, & ad hujus dignitatem honoris unctus ſacra unctione, manu ſanctæ memoriæ Bonifacii Archiepiſcopi, & Martyris, & more Francorum elevatus in ſolium regni in civitate Sueſſiona, Childericus vero, qui falſo Regis nomine fungebatur tunſo capite in Monaſterium miſſus eſt.* Eadem ſunt verba Aimoini lib. 4. de geſtis Francorum cap. 61.

XIII. Blondus Flavius lib. 10. Decadis 1. *Francos (poſt conſilium Zachariæ) publico totius gentis conſilio Pipinum declaraſſe Regem invenio, Childerico in Clericum tonſurato.* Regino lib. 2. Chronic. *Pipinus ſecundum morem Francorum electus in Regem, & unctus per manum ſanctæ memoriæ Bonifacii Moguntiacenſis urbis Archiepiſcopi, & elevatus eſt a Francis in regno in Sueſſionis civitate, Childericus vero, qui falſo Rex vocabatur, attonſus eſt, & in Monaſterium miſſus eſt.* Ado Viennenſis: *reverſis Legatis, abjectoque Childerico, qui tunc Regium nomen habebat, Franci per conſilium Legatorum, & Zachariæ Pontificis electum Pipinum Regem ſibi conſtituunt, Childericus tonſuratus, & in Monaſterium miſſus eſt.*

XIV. Abbas Uſpergenſis: *more Francorum electus ad regnum Pipinus per manus ſancti Bonifacii Archiepiſcopi Moguntiacenſis elevatus eſt in regni ſolium in Sueſſionis civitate.*

XV. Fredegarius in fine Chronici: *quo tempore una cum conſilio, & conſenſu omnium Francorum miſſa relatione a Sede Apoſtolica auctoritate percepta præcelſus Pipinus electione totius Franciæ in ſedem regni cum conſecratione Principum, una cum Regina Bertrada, ut antiquus ordo depoſcit, ſublimatur in regno.* Eadem ſunt verba appendicis a Theodorico II. uſque ad Pipinum ad librum *de geſtis Francorum Regum*. Auctor de Majoribus domus: *Franci Pipinum ſibi Regem conſtituunt.*

XVI. Anonymus ſcriptor vitæ Lebuini cap. 8. „ Pipinus totius ditionis compos
„ effectus conſultu Papæ Zachariæ, & una-
„ nimi Francorum conſenſu per unctionem
„ ſanctiſſimi Archiepiſcopi Bonifacii Sueſ-
„ ſionis civitate habito conventu Rex ap-
„ pellatus eſt, & regali ſede donatus, re-
„ pudiato, ac tonſurato Childerico, qui falſo
„ nomine Rex appellabatur.

XVII. Annales Francorum ad annum 750. *Pipinus ſecundum morem Francorum electus*; & Monachus Engoliſmenſis in vita Caroli Magni: *Franci cum conſilio domini Papæ Zachariæ, & nobilium Romanorum, Deo volente, uno conſenſu, & una voluntate levaverunt ſibi in Regem Pipinum pium filium Caroli Martelli.* Guilielmus Nangius in Chronographia MS. *Quo audito* (Zachariæ conſilio) *Franci Pipinum Regem ſtatuerunt*; & idem habent Trithemius de origine Francorum ad Annum 746. in fine libri primi; Guaguinus libro

tertio

tertio Hiſtoriæ Francorum; Chronicum Belgicum ad annum 742. Nauclerus generat. 26. anno 756. Antoninus Luit. pag. 2. tit. 14. cap. 1. 32. Sabellicus lib. 14. Chronici mundi, & alii.

XVIII. Poſt tantam teſtium nubem nemo revocare poteſt in dubium, quin Childericus non a Pontifice Romano, ſed tantum ex ejus conſilio fuerit a Francis univerſis in Conventu publico depoſitus, & ab iiſdem ſecundum antiquum Galliæ morem Rex proclamatus fuerit Pipinus, & in ſolio collocatus. Quare cum dicunt quidam, Zachariam depoſuiſſe Childericum, quod tamen ne unus quidem e laudatis ſcriptoribus dixit, exponendum eſt iſtud, ut obſervat Joannes de Pariſiis, *quomodo Gloſſa ordinaria exponit, id eſt, deponentibus conſenſit: non enim legitur*, inquit idem, *quod Zacharias Regem Franciæ depoſuerit, ſed legitur in Chronicis, quod Hildericus regnabat in Francia totus deſes, & remiſſus; Pipinus vero gubernabat Principatum Franciæ, & Major domus dicebatur: miſerunt ergo Barones ad Zachariam Papam, ut decerneret de eorum dubio, quis ſcilicet deberet Rex eſſe, an ille, qui otio deditus ſolo nomine regnabat, an ille, qui omne pondus regni ſuſtinebat; quibus cum reſpondiſſet Papa, quod ille, qui regni gubernacula utilius regeret. Franci mox, incluſo Rege Childerico, Pipinum Regem ſibi conſtituerunt . . . . . aliorum vero Chronica habent, quod poſtquam Childericus quatuor annis regnavit, ex devotione in Monachum eſt tonſuratus, & tunc Pipinus Princeps in Regem inunctus electione Baronum, auctoritate Papa decernentis ſuper dubio procerum.* Auctor Somnii Viridarii lib. 1. c. 75. eodem modo iſtud ſolvit, ſed exactius Gloſſa explicat illud, *depoſuit per iſtud*, id eſt, *deponere volentibus conſuluit. Pipinus enim*, inquit, *miſit ad Papam non ſicut ad temporalis Regni dominum, ſed ſicut ad verum ſapientem, ad habentem conſilium, quod ratione ſtatus Pontificis videbatur authenticum.* Gloſſæ quoque expoſitionem laudat Ocamus Dialogorum part. 1. cap. 9. Almainus libro de poteſtate Eccleſiaſtica, & Laica quæſt. 2. cap. 8. Major in 4. diſt. 24. quæſt. 4. concluſ. 3. & alii. Itaque immerito Romani Pontifices, aut potius eorum Theologi Childerici depoſitionem, & electionem Pipini ſibi aſcribunt, quæ potentiæ Pipini, ſocordiæ Childerici, Francorum in Pipinum ſtudiis, judicio, & auctoritati tribuenda eſt; ita ut non aliæ fuerint Pontificis hoc in negotio, quam conſulentis partes. Verum, ut obſervat Abbas Uſpergenſis, Romani Pontifices hæc ſibi aſcribunt, & ſe feciſſe gloriantur, *quæ potius facta fuerunt judicio divino, culpis Imperatorum exigentibus, animiſque Principum, ſive Gentium ad reſiſtendum ſe coadunantibus.* Unde conſilium Papæ, quod tantum habuit virium, quia dabatur adverſus Childericum perſonatum tantum Regem in gratiam Pipini, qui jam de facto Rex erat, & in quem concurrebant Gallorum omnium ſtudia, riſu aut indignatione cunctorum exceptum eſſet, ſi in alium Regem a populo dilectum datum fuiſſet; nec Gallos expertus eſſet Zacharias obſequentiores, quam cum pluribus poſt ſæculis Pontifices Romani in Reges noſtros ejus ſucceſſores aliquid tentavere. Et vero Francos non exiſtimaſſe neceſſariam auctoritatem Pontificis, ut Regem ſibi conſtituerent, cum legitimum regno ineptum arbitrabantur, patet ex Hugonis Capeti electione, qui ſine ullo Pontificis Romani reſcripto, ex ſolo populi Francici conſenſu Rex Francorum coronatus eſt, rejecto Carolo Lotharingiæ, qui de ſtirpe Carolovingiorum Regni legitimus hæres ſupererat.

XIX. Adverſus hæc nihil objicit Bellarminus, nam præter auctores a nobis laudatos, qui dicunt auctoritate, & juſſu Zachariæ Childericum eſſe dejectum, & Pipinum electum, quos quidem nobis non adverſari oſtendimus; præter hos, inquam, nihil dicit, quod ad propoſitum pertineat, ſed adverſus Barclaium contendit, juſtam fuiſſe Childerici abdicationem, & Pipini electionem: nos vero quæſtionem iſtam non ingredimur, oſtendiſſe contenti, Childericum a Francorum proceribus, & populo fuiſſe depoſitum, non a Pontifice, licet ex ejus conſilio: utrum autem illi recte fecerint, annon, utrum Zacharias rectum, & æquum dederit conſilium, an potius rebus ſuis ſtudens, qui Pipino armis ad Longobar-

Digitized by Google

gobardos expellendos opus habebat, quod utilius ſibi erat, quam quod verius conſuluerit, inquirere res eſt ad propoſitum inutilis, de qua ſine invidia in alterutram partem dici non poteſt.

De Tranſlatione Imperii a Græcis ad Gallos.

NUllum habet exemplum ſpecioſius Bellarminus, ut Pontificum in temporalia poteſtatem aſtruat, quam Imperii Occidentalis tranſlationem, ut loquuntur, a Græcis ad Latinos; ſed ſi res accurate perpendatur, nihil hoc argumento infirmius eſſe dignoſcitur. Sic illud proponit Bellarminus: *Septimum exemplum eſt Leonis III. qui Imperium tranſtulit a Græcis ad Germanos, propterea quod Græci nullum auxilium laboranti Eccleſiæ Occidentali afferre poſſent.* Hanc autem tranſlationem jure ac merito factam probat, tum ex omnium Regum Occidentis, qui Carolum pro vero, & legitimo Imperatore agnoverunt, judicio, tum ex ipſius Irenes confeſſione, quæ non modo non reclamavit, ſed & Caroli conjugium expetiit, tum ex eventu, & victoriis Caroli Magni. Verum, ut quanta ſit hujus exempli ad propoſitum negotium inutilitas, atque futilitas ſtatim dignoſcatur, unum obſervare ſufficit, Pontificem Romanum nihil omnino juris aut terrarum Carolo dediſſe, aut Imperatori Græco abſtuliſſe; ſed merum nomen Imperatoris, idque eum non ſolum dediſſe, ſed ſimul cum populo Romano, cujus nomine velut præcipuum ejus membrum agebat. Quippe diu antequam Carolus Imperator nominaretur, Græcus a dominio Provinciarum Occidentis exciderat, & Carolus jure ſucceſſionis aut armorum dominus erat Galliæ, Germaniæ, Pannoniæ, partis Hiſpaniæ, & maximæ partis Italiæ, ac præſertim urbis Romæ, quæ ſedes erat Imperii. Itaque nomine Imperatoris adepto, ditior non eſt factus Carolus, nec quidquam Græco Imperatori ablatum eſt: ac proinde etiamſi Leo ſolus Imperatorium nomen dediſſet Carolo, non inde ſequeretur, Romanum Pontificem aliquid in temporalia juris habuiſſe, aut Carolo contuliſſe. At etiamſi, electio iſta ſeu potius tituli Imperatorii collatio a nonnullis ſcriptoribus Leoni, ut civitatis Romanæ Principi tribuatur, ab aliis tamen proceribus, & populo accepta refertur. Rem ſic narrant Annales Francorum ab anno 714. ad annum 883. deducti, ad annum 801. *In die natalis Domini ante confeſſionem B. Petri Apoſtoli cum ter ab oratione ſurgeret Leo Papa coronam capiti ejus impoſuit, & a cuncto Romanorum populo acclamatum eſt Carolo Auguſto a domino coronato magno, & pacifico Imperatori Romanorum vita, & victoria, & poſt laudes, more antiquorum Principum adoratus eſt, atque oblato Patricii nomine Imperator, & Auguſtus eſt appellatus.* Iiſdem verbis id narrat Monachus Engoliſmenſis in vita Caroli Magni. Aimoinus libri quinti capite 31. Ado in Chronico ætate 6. Gofridus Viterbienſis in Chronico, & Otho Friſingenſis. *Sed*, inquit Bellarminus, *hic primum mentio ſit populi Romani, ſed acclamantis poſt coronationem, non Imperatorem appellantis ante coronationem.* At notum eſt olim, Imperatores Romanos per hujuſmodi acclamationes a militibus, & populo electos fuiſſe, cum a privatis fuiſſent propoſiti, & tamen eorum electio tribuitur univerſis militibus, & populo, non ei, qui propoſuerat; deinde iſtæ acclamationes arguunt non modo præſentem, ſed & præcedentem populi conſenſum. Demum Pontifex omnium Romanorum vices agebat velut præcipuum civitatis membrum, unde multi hiſtorici ne Leonem quidem nominant, ſed a Romanis tantum Carolum Imperatorem nominatum eſſe dicunt, ſic Marianus Scotus lib. 3. *Carolus*, inquit, *hoc tempore a Romanis Auguſtus appellatus eſt;* eadem ſunt Lamberti verba ad annum 801. Hermannus ait, eum more Romano ſublimatum Imperatorem: ergo a populo non a Pontifice. Lupoldus Bambergenſis libro de juribus Imperii, Sigibertus, & Vincentius aiunt, ex conſenſu Romanorum Carolum a Leone coronatum eſſe Auguſtum. Blondus Flavius Decade 2. ait, *Leonem Pontificem populi Romani ſcito, precibuſque Carolum Imperatorem Romanorum declaratum diademate vetuſto imperatorum capitis geſtamine coronaſſe.* Æneas Sylvius

Digitized by Google

vius in Epitome Blondi de ortu Imperii c. 9. *Populus*, inquit, *Romanus, qui ſuo ſanguine tantum pararat Imperium, Carolum Magnum Francorum Regem primo Patricium, poſt Auguſtum, concurrente ſummi Pontificis conſenſu, ſalutavit Cæſarem*. Philippus Bergomas lib. 2. ſupplementi: *a populo Romano precibus rogatus Carolum Imperatorem declaratum diademate coronavit, acclamante ter populo, Carolo Auguſto*. Et eadem ferme habent Jacobus Vamphelingius, Gaguinus, Nauclerus, Platina, Sigebertus, Vincentius, Chronicum Belgii, Wilielmus Malmesburienſis, Rogerius Hovedonenſis, Anaſtaſius Bibliothecarius in vita Leonis III. Paulus Æmilius de geſtis Francorum lib. 3. & alii plurimi, ex quibus conſtat, Carolum Imperatorem eſſe declaratum precibus, conſenſu, votis, ſcito, & acclamationibus populi Romani. Nec eſt, quod Bellarminus opponat aliquos ex citatis hiſtoricis, ac præter hos Cedrenum, Zonaram, Paulum Diaconum, Eginardum, qui dicunt Carolum a Leone Imperatorem eſſe factum, aut declaratum, & ab eodem inunctum, atque coronatum, cum non repugnet, Leonem id dici feciſſe, quod non ſolus fecit, nec ſua tantum auctoritate, ſed vices agens populi Romani, & velut voluntatis eius ac judicii executor, aut etiam velut Romanorum primus ac præcipuus.

II. Quod vero ad coronationem ſpectat, & inunctionem, certum eſt illas eſſe meras ceremonias, quæ ad Imperii ſubſtantiam non pertinent; ita ut qui eas perficit propterea cenſeri non poſſit Imperium, aut Regnum contuliſſe. In Gallia Rex Chriſtianiſſimus ab Epiſcopo Rhemenſi, in Anglia Rex Angliæ a Cantuarienſi, in Ungaria a Strigonienſi, & alibi Reges ab Epiſcopis præcipuarum urbium conſecrari, & inungi ſolent, & tamen nemo dicere poteſt, ab iſtis Epiſcopis Reges fieri aut conſtitui. Juſtinus Imperator ſexto ſæculo a Joanne Conſtantinopolitano Patriarcha coronatus eſt, ut conſtat ex Ep. hujus ad Hormiſdam, & tamen iterum ab Epiſcopo Romano Joanne poſt ſex annos coronari voluit, ex quo patet, coronationem meram eſſe ceremoniam; uno verbo, coronatio Imperatorem non facit, nec jus dat ad Imperium, ſed ſupponit eum, qui coronatur jam Imperatorem, aut Regem, vel jus ad Imperium, aut Regnum habere. Itaque Carolus Magnus jure ſucceſſionis, & armorum ipſum Imperium Occidentis poſſedit, nomen Imperatorium, quod ipſi utpote totius fere Occidentis dominio debebatur, ab univerſo populo Romano accepit; coronationem vero, & inunctionem ejus, quæ ſacra tantum eſt ceremonia, Leoni acceptam refert.

III. At, inquit Bellarminus, licet Carolus regnum Longobardorum armis obtineret, Romanos tamen nunquam bello vicerat, nec eorum Rex erat; deinde regna equidem Occidentis ſibi paraverat, ſed non Imperium.

IV. Reſpondeo, Carolum Romanos bello non ſubjeciſſe, ſed eos ultro ipſum ſupremum agnoviſſe dominum, Patritiatus dignitatem ipſi conceſſiſſe; nam licet illi ſuis legibus ſe regerent, ſuprema tamen poteſtas erat penes Patricium, & Imperatorem. Ad id vero, quod addit Bellarminus, Carolum ſibi paraſſe regna occidentis non autem Imperium, verum eſt, ſi Imperii nomine nudum Imperatoris nomen intelligas, non autem ſi dominium, & poteſtatem in terras Imperii. Deinde cum Imperium occidentis jam diu vacaret, diviſumque eſſet inter multos regulos, haud dubium eſt, quin Carolo debitus fuerit Imperii honos cum omnes regiones, quæ prius Imperium occidentale componerent ſibi ſubjeciſſet. Attamen ipſe nomen iſtud Imperatorium ſibi non arrogavit, ſed maluit illud habere a populo Romano, & a Pontifice tanquam uno e præcipuis Romanæ civitatis proceribus.

V. Urget Bellarminus, atque ut probet, Carolum Imperium Pontifici uni acceptum tuliſſe, ſic ratiocinatur: *Cum teſtamento*, inquit, *Imperium filiis diviſiſſet, rem totam a Leone Pontifice confirmari voluit, ut non ſine ejus conſenſu, a quo illud acceperat, Imperium aliis tradere videretur*. At contra Baronius, prolato Caroli teſtamento, probat, illum de Imperio nihil diſpoſuiſſe, ut nimirum Imperii pro libito tradendi, cui vellet, totam penes Pontificem oſtenderet poteſtatem: ſed ambo falluntur; nam

reve-

revera Principum Imperii conſenſu Ludovicum auctoritate propria Auguſtum appellavit: etenim morti proximus Ludovicum filium Aquiſgranum vocavit, ibique congregatis Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, & Comitibus, quæſivit, an vellent eum Imperatorem creari, cumque annuiſſent, eum Imperii participem declaravit, juſſitque, ut coronam altari impoſitam ſuo capiti circumponeret: iiſdem in Comitiis Bernardum nepotem Pipini filium Regem Italiæ declaravit, ita Annales Francorum ad ann. 813.

VI. Itaque adeo falſum eſt, Carolum exiſtimaſſe Pontificis fuiſſe, cui vellet, Imperium tradere, ut eo inconſulto Ludovicum Imperatorem crearet, quem poſt biennium circiter Leo III. cum eſſet in Gallia ſimul cum Regina Rhemis coronavit. Sicut autem Ludovicus Imperium a Patre acceperat, ita Lotharium natu maiorem Imperii ſocium fecit anno 817. in Conventu Aquiſgranenſi, inconſulto Pontifice, ut tradunt Eginardhus, & Auctor Chronici Moſſiacenſis; ac moriens, miſſis ad eum corona, & gladio Imperialibus, ſocium Imperatorem reliquit. Is Ludovicum filium anno 852. Imperii participem effecit, & demum anno 855. Imperio, quod 15. annis tenuerat, ſe abdicavit. Ab illo tempore, Ludovicus Imperatoris nomen, & honorem cum Italiæ regno obtinuit uſque ad annum 875. quo mortem obiit. Tum Carolus Calvus Ludovici pii nepos Italiam invaſit, & Imperator non a ſolo Joanne VIII. ſed a Romanis omnibus eſt declaratus. Teſtis eſt ipſe Joannes VIII. in Concilio Ticinenſi his verbis: *elegimus merito, & approbavimus una cum annisu, & voto omnium fratrum, & Coepiſcoporum noſtrorum, atque aliorum S. R. E. Miniſtrorum, ampliqne Senatus, totiuſque Romani populi gentiſque togatæ, & ſecundum priſcam conſuetudinem ſolemniter ad Imperii ſceptra proveximus, & Auguſtali nomine decoravimus ungentes cum oleo*. Itaque non ſolus Pontifex Carolum Calvum elegit, ſed unus fuit e præcipuis electoribus. Carolo Calvo poſt biennium mortuo, Imperium vacavit, donec Carolus III. Ludovici Bavariæ Ducis filius, ſicque Ludovici pii nepos anno 881. a Joanne VIII. coronatus eſt. Poſt hujus mortem Italiæ regnum in varias factiones eſt diviſum. Guido nomen Imperatoris aſſumpſit, ſed Arnulphus Caroli filius, occupata poſt hujus mortem Italia, Imperator coronatus eſt. Hunc ab optimatibus ad Imperium promotum a Principibus Teutoniæ Imperatorem factum docent nonnulli ſcriptores, attamen a Formoſo Romam vocatus eam vi cœpit, & ab illo Pontifice Imperator dictus uſque ad Othonem Magnum Germaniæ Regem, *qui anno Dominicæ Incarnationis* 962. inquit Reginо, *Romæ benigne ſuſceptus acclamatione totius populi Romani, & Cleri ab Apoſtolico Joanne filio Alberici Imperator, & Auguſtus vocatus eſt, & ordinatus*. Is. poſtea tota Italia ſubacta, atque Imperatori Græco Apulia, & Calabria erepta, filium Imperii participem fecit, eumque anno 967. coronari juſſit. Sic Imperii dignitas ad Germanos Principes eſt devoluta. Ex dictis autem patet, Carolum Magnum Imperatoriam dignitatem tanquam aliquid ſibi jure acquiſitum filio tradidiſſe, ejuſque ſucceſſores illam ſibi velut hæreditariam vindicaſſe; poſt hæc eum, qui Romam obtinuit, Italiamque obtinebat nomen Imperatorium aſſumpſiſſe, ac demum Othonem, Italia ſubacta, ad Germanos hanc dignitatem tranſtuliſſe.

De Ludovici Pii, & Lotharii Exauctorationibus.

IN Exemplum a nonnullis adducitur Ludovici Pii Imperatoris exauctoriſatio anno 833. in Concilio Compendienſi facta; licet enim id ſine Romani Pontificis auctoritate fecerint Epiſcopi Gallicani, ex eo tamen facto nonnulli inferunt, in Eccleſia eſſe poteſtatem Regum dejiciendorum: ſed ut cognoſcatur, utrum id recte inferant, necne, res paulo fuſius narranda. Ludovicus ille Pius Caroli magni filius, Imperii regiones inter Lotharium, Pipinum, & Ludovicum partitus fuerat: illi violatis naturæ, & æquitatis legibus, adverſus patrem conſpirarunt, eumque primum anno 830. Lotharius in Monaſterio Sammedardenſi concluſit, ut ibi monaſti-

cam

cam vitam profiteretur. Inde paulo poſt opera Pipini, atque Ludovici liberatus, Lotharium ad petendam veniam compulit. Sed hac libertate diu non eſt fruitus; nam anno 835. iterum conjurarunt in eum tres ejus filii. Ab illis ſtabat Gregorius IV. Pontifex, qui cum in Galliam ſimul cum Lothario veniſſet, & fama eſſet, excommunicationem in Ludovicum Pium ab eo ferendam, proceres, & Epiſcopi Galli, qui Imperatori adhærebant, declararunt ei, *quod ſi excommunicaturus veniret, ipſe excommunicatus abiret*. Quapropter nihil ille in Imperatorem tentavit; at Lotharius, & ejus fratres in propoſito pertinaces, patrem imperio ſpoliandum eſſe ſtatuerunt. Is ab omnibus derelictus, coactuſque filiis ſeſe tradere, in Monaſterium S. Medardi Sueſſionenſis a Lothario conjectus eſt, ibique ſub militari cuſtodia detentus. Sed ut Lotharius facinoris iſtius invidiam minueret, conventum procerum, & Epiſcoporum Galliæ Compendium indixit, ibique callido conſilio patrem coegit pœnitentiam publicam petere, necnon crimina palam confiteri; cum autem tum temporis in more poſitum eſſet, ut pœnitentes publici militiæ cingulum deponerent, habitumque ſæcularem exuerent, Ludovicum id facere coegerunt, ut per hoc videretur imperio ſe ipſum abdicare. Ita rem narrant Hiſtorici omnes, ac inter alios Eginardhus in Chronico, Nithardus ipſius Ludovici ex ſorore nepos, Auctor vitæ Imperatoris Ludovici Pii, Hugo Floriacenſis in Chronico, Theganus Trevirenſis Epiſcopus, & alii, quorum verba referre nihil neceſſe eſt, nonnulla tantum ex auctore vitæ Ludovici excerpam: „Cum, inquit, rumor uſque„ quaque diffuſus fereret de ceteris, quod „ verum erat de Papa Romano, quod ideo „ adeſſet, ut tam Imperatorem, quam Epi„ ſcopos excommunicationis vinculis irretire „ vellet, ſi qui inobedientes eſſent ſuæ, filio„ rumque voluntati, parum quid ſubripuit E„ piſcopis Imperatoris præſumptio audaciæ, „ aſſerentibus nullo modo ſe velle ejus volun„ tati ſuccumbere, ſed ſi excommunicaturus „ adveniret excommunicatus abiret, cum ali„ ter ſe habeat antiquorum Canonum auctoritas. Deinde narratis iis, quæ inſecuta ſunt de Conventu Compendienſi, hoc judicium fert: *Verentes*, inquit, *ſceleris conjuratores inauditi, ne verſa vice retrolapſa ferrentur, quæ geſta erant callido, ut ſibi viſum eſt, conſilio; cum aliquibus Epiſcoporum utuntur argumento, ut pro his, de quibus jam pœnitudinem geſſerat Imperator* (Nempe de nece Bernardi) *iterum publica pœnitentia, armis depoſitis, irrevocabiliter quodammodo Eccleſiæ ſatisfacere judicaretur. Cum ne forenſes quidem leges contra unam culpam ſemel commiſſam bis invehant vindictam, & noſtra lex habeat non judicare* BIS IN IDIPSUM; *cui judicio pauci contradixere, plures aſſenſum præbuere, minima pars, ut aſſolet in talibus, ne primores offenderent, verbo tenus conſenſere. Adjudicatum ergo eum abſentem, & inauditum, nec confitentem, neque convictum ante corpus ſancti Medardi Confeſſoris, & ſancti Sebaſtiani Martyris arma deponere, & ante altare ponere cogant, pullaque indutum veſte, adhibita magna cuſtodia, ſub tectum quoddam retrudunt*. Eodem modo de hoc conventu judicant Eginardhus, & Theganus, atque hic Ebbonem Rhemenſem factionis hujus antesignanum præcipue incuſat. Extant etiam acta ſub Conventus Compendienſis nomine edita, tom. Concil. 10. col. 1687. & ſequentibus, in quibus narratur miſſos ad Ludovicum Pium Sueſſionis tunc in Monaſterio S. Medardi degentem a conventu legatos, qui eum de his criminibus admonerent. Hunc illorum admonitionibus aſſentientem diem conſtituiſſe, quo reſponſum redderet, ea die conventum omnium ad eum perveniſſe, ejuſque crimina illi in memoriam revocaſſe, promiſiſſe illum ſe in omnibus ſalutari conſilio acquieturum, & habiturum remediale judicium, ſed petiiſſe, ut Lotharius Auguſtus adeſſet, ut cum eo prius reconciliari poſſet. Cum veniſſet Lotharius Ludovicum in Baſilica Dei genitricis Mariæ, ubi quieſcunt SS. corpora Medardi, necnon Sebaſtiani, præſentibus Epiſcopis, Presbyteris, & populo proſtratum in terram ſuper cilicium coram altari palam confeſſum eſſe, ſe miniſterium ſibi commiſſum ſatis indigne tractaſſe, multis in eodem offendiſſe, & Eccleſiam ſcandalizaſſe, populum in perturbationem indu-

xiſſe, ac propterea publicam, & Eccleſiaſticam ſe petere pœnitentiam. Deinde injunctum illi ab Epiſcopis, ut aperte confiteretur errata ſua, agnoviſſe ſe præcipue deliquiſſe in iis, de quibus ſive ſcriptis, ſive verbis a ſummis Sacerdotibus admonitus, tum illos ei dediſſe chartulam confeſſionis, continentem crimina, quorum ab iis reus putabatur; qua relata ſequitur exauctorizatio Ludovici, his verbis: *Igitur pro his vel in his omnibus, quæ ſupra memorata ſunt reum ſe coram Deo, & coram Sacerdotibus vel omni populo cum lachrymis confeſſus eſt, & in cunctis ſe deliquiſſe proteſtatus pœnitentiam publicam expetiit. Poſt hanc vero confeſſionem chartulam ſuorum reatuum, & confeſſionis ob futuram memoriam Sacerdotibus tradidit, quam ipſi ſuper altare poſuerant, ac deinde cingulum militiæ depoſuit, & ſuper altare collocavit, & habitum ſæcularem exuens habitum pœnitentis per impoſitionem manuum Epiſcoporum recepit, ut poſt tantam, talemque pœnitentiam nemo ultra ad militiam ſæcularem redeat.* Eodem modo id factum narrat Agobardus in libello de illo apud Compendium conventu ſcripto. Ex his autem patet, in Compendienſi, ſeu potius Sueſſionenſi Conventu, hæc enim exauctoratio in Monaſterio S. Medardi in urbe Sueſſionenſi, quo Conventus Compendienſis migravit, facta eſt, omnia contra jus, ac nefas ad arbitrium Lotharii peracta eſſe. Ludovicum Pium regno jam ante ſpoliatum per vim ad pœnitentiam petendam fuiſſe adactum, ab eodem extortam criminum confeſſionem, imo quod peridiculum eſt, ab aliis chartam confeſſionis criminum, quæ agnoſcere ipſum volebant, ipſi traditam, coactum illum juxta morem pœnitentium cingulum deponere, & habitum pœnitentis induere, ac demum in cuſtodiam retruſum: dirum facinus, & ſæculis omnibus deteſtandum, Epiſcopos reperiri potuiſſe filiis adverſus patrem rebellibus, & naturæ ac æquitatis jura infringentibus, ita addictos, ut pietatis, & religionis ſpecie, ac pigmento tantum ſcelus velare auderent. Sed non omnium hoc fuit crimen; nam pleroſque metu verborum conſenſiſſe, nonnullos etiam contradixiſſe referunt ſcriptores:, unum Ebbonem ſcelerati hujus conſilii auctorem fuiſſe par eſt credere, quamquam & Agobardus illud inventum plurimum probaverit. Ceterum quamvis pateat, iniquiſſimum fuiſſe iſtius conventus conatum, ita ut ex eo nihil prorſus concludi poſſet, etiamſi ſibi deponendi Imperatoris auctoritatem aſſumpſiſſet; attamen in ejus actis, aut apud eos, qui de eo ſcripſerunt, nihil legitur, quod hanc in ſententiam trahi poſſit. Quid enim tandem illi fecerunt? Imperatorem ad agendam de criminibus pœnitentiam adegerunt, eidem crimina exprobrarunt, & impoſuerunt pœnitentiam publicam, petenti confeſſionem dictarunt coram ipſis, & ex eorum judicio Imperator habitum pœnitentis ſumpſit, atque, ut moris erat pœnitentium, cingulum militiæ depoſuit. Facta ſunt hæc, & machinata ab ipſis Epiſcopis nequiter, & injuſte; ſed quid ab iis tentatum in auctoritatem Imperatoriam? nihil certe. Nam quod cingulum militiæ depoſuit, id fecit pro more pœnitentium, qui tum temporis ſæcularibus omnibus negotiis nuntium mittebant, & plerumque ſe in Monaſterio includebant, quin autem iſtud, Rege ultro faciente, Epiſcopi probare potuiſſent, ſi revera criminum, quorum accuſatus erat, reus fuiſſet, aut ſi eorum non ante pœnitentiam egiſſet quis non fateatur? in eo erat iniquitas, quod Ludovicum id invitum facere ſcirent, & criminum, quorum accuſabatur, vel reum non eſſe, vel eorum veniam jam eſſe conſecutum. Ut autem aliquid in Imperatoriam auctoritatem tentaſſe eos probaretur, oſtendendum eſſet, illos pronuntiaſſe Imperatorem regnandi jure ob crimina excidiſſe, & etiam invitum de regno pellendum. At nihil ſimile ſtatuunt, imo ſupponunt, eum ultro ac libenti animo ob crimina, quæ perpetraverat, ſe pœnitentiæ addicere, & cingulum militiæ ponere. Sed quæ ſecuta ſunt, eorum, quæ ab iſtis facta ſunt, iniquitatem oſtendunt; nam anno ſequenti 834. Lotharii fratres, qui prius exauctorationi patris ſui tacite conſenſerant, cum Lotharium poſt depoſitum, & cuſtodiæ traditum patrem, Imperium omne invadere cognoviſſent, coactis copiis adverſus Lotharium proficiſcuntur; qui ſibi metuens aufugit, atque

atque hinc pater Eccleſiaſticæ communioni reſtitutus eſt, & Imperii ornamenta recepit. Deinde ſequente anno in Concilio ad Theodorici villam iterum ab Epiſcopis abſolutionis beneficium eſt conſecutus, & Ebbo ibidem ſenſu Epiſcoporum ſeipſum Epiſcopatu abdicavit; ceteri Epiſcopi, qui conventui adfuerant, excuſaverunt ſe eo quod per vim ad conſentiendum compulſi fuiſſent; Agobardus, & alii abſentes damnati ſunt: notandum porro eſt, in iſtis Conciliis non reſtitui Imperatorem Regno, & Imperio, ſed tantum Eccleſiæ, & communioni, ita neque in exauctoratione, neque in reſtitutione Ludovici Pii quidquam eſt, quod probet Eccleſiæ poteſtatem eſſe in temporalia. Nec magis eo pertinet judicium Concilii Aquiſgranenſis anni 842. adverſus Lotharium, in eo enim Epiſcopi Lotharium auctoritate ſua de regno Galliæ non dejecerunt, ſed tantum a Ludovico, & Carolo in conſilium adhibiti, num liceret ſibi partem Regni Francici a Lothario relictam regere, & cenſuerunt id ab ipſis tuta conſcientia fieri poſſe: rem ſic narrat Nithardus lib. 4. tom. Conc. 7. colon. 1177. & 1758.

De ſeptem Electorum inſtitutione.

Poſt Imperii translationem ſeptem quoque electorum inſtitutionem a Pontificibus factam eſſe affirmat Bellarminus, & ad probandam Pontificum in temporalia poteſtatem adducit: *Octavum*, inquit, *exemplum eſt Gregorii V. qui ſanctionem edidit de Imperatore eligendo per ſeptem Germaniæ Principes, quæ uſque ad hanc diem ſervatur. Quod ita eſſe probatur per Blondum Decade 1. lib. 3. Nauclerum generatione 34. in vita Gregorii V. alioſque multos hiſtoricos; aſſerunt etiam Magdeburgenſes.* Reſpondeo, incertum eſſe quando, quomodo, & a quo ſeptem Electores inſtituti fuerunt: ſunt enim ſcriptores, qui hanc Electorum inſtitutionem tribuant Carolo Magno, ut Jordanes in Chronico, quæ ſententia niti videtur auctoritate Innocentii III. *c. venerabilem de electione, & electi poteſtate*; alii ejuſdem inſtitutionis; Germaniæ Principes auctores faciunt alii eam Gregorio V. tribuunt, ut Blondus, Nauclerus, Platina; & alii Gregorio X. ut Aventinus lib. 5. annalium Boiorum, & Onuphrius in lib. de Comitiis Imper. ubi ex profeſſo probat, hos ſeptem Electores non ante fata Friderici inſtitutos eſſe; denique nonnulli eam partim Gregorio V. partim Othoni III. partim Principibus Germaniæ tribuunt, quia cum hos omnes diverſo modo hæc inſtitutio diverſimode tangat, ab omnibus approbari debuit.

II. Quod ſpectat ad primam opinionem, quæ Carolo inſtitutionem ſeptem Electorum tribuit, eam eſſe falſam concedunt omnes, cum ſucceſſores Caroli non a certis Principibus Germaniæ, ſed ab omnibus Principibus Francis electi fuerint: ſimili ratione probat Onuphrius, Gregorium V. non eſſe illius auctorem, quia diu poſt ipſum vita functum Principes omnes Imperii Germaniæ tam Epiſcopi, quam Laici Imperatores eligebant, & ſic Electos probat Henricum II. Conradum I. & II. Henricum IV. & V. Lotharium II. Fridericum I. & Philippum I. Nec dicas cum Bellarmino, Principes interfuiſſe, non elegiſſe; nam ut multis teſtimoniis docet Onuphrius, & poſt eum Baronius tom. 10. Annal. ad ann. 996. n. 4. & ſequentibus, non ſolum iſtis electionibus intererant, ſed & eas ipſi ſuffragiis promovebant, idque perſpicue patet ex Gregorio VI. Epiſtola ad omnes Epiſcopos, Duces, atque Comites Teutonicos de novi Regis electione facienda, ſi Henricus non reſipiſceret, lib. 4. Epiſt. Greg. Epiſt. 3. Iterum Onuphrii opinio non videtur eſſe magis vera; nam ut obſervat Bellarminus, ſeptem Electorum fit mentio in Auctoribus, qui ante Gregorium X. ſcripſere, ut eſt Martinus Polonus, qui ſub Innocentio IV. ſcribebat, Oſtienſis, qui ſub Gregorio IX. & Concilium generale Lugdunenſe ſub Innocentio IV. Hinc Baronius primam inſtitutionem ſeptem Electorum in hoc Concilio ab iſto Pontifice factam fuiſſe putat, conjicitque eos, qui Gregorio V. eam tribuerunt, deceptos eſſe Martini Poloni verbis, qui ſic loquitur in vita Othonis III. *Et licet iſti tres Othones per ſucceſſionem generis regnaverint, ta-*

 men

Digitized by Google

men poſtea fuit inſtitutum, ut per Officiales Imperii Imperator eligeretur, qui ſunt ſeptem, videlicet primo Cancellarii iſti Moguntienſis Germaniæ, Trevirenſis Galliæ, Colonienſis Italiæ, Marchio Brandeburgenſis Camerarius eſt, Palatinus Dapifer, Dux Saxoniæ enſem portat, Rex Bohemus Pincernam agit. Quæ verba perperam intellecta putat cauſam dediſſe Baronius iis, qui ſub Othone III. a Gregorio V. ſeptem Electores inſtitutos ſcripſerunt; cum tamen Martinus poſt Othonem ſuo tempore id factum indicet; verum, ut diximus, non modo D. Thomas, ſeu potius auctor lib. de regimine Principum, ſed & Oſtienſis, qui ante Concilium Lugdunenſe, vel eodem tempore ſcribebat Chronicum ejuſdem temporis, & Auguſtinus Triumphus, qui paulo poſt ſcripſit, ſeptem Electorum inſtitutionem ad Gregorium V. referunt, & de ea velut de veteri inſtitutione loquuntur. Denique obſervandum eſt, ſeptem Electores Lugdunenſi Concilio recenſitos diverſos eſſe ab iis, qui nunc ſunt, & olim fuerunt: *Hi enim ſunt Moguntienſis, Trevirenſis, Colonienſis, Palatinus Saxo, Brandeburgenſis, & Bohemus*. Qui vero a Concilio Lugdunenſi recenſetur, hi ſunt, Duces Auſtriæ, Bavariæ, Saxoniæ, & Brabantiæ, Epiſcopi vero Colonienſis, Moguntinus, & Salsburgenſis.

III. Itaque incertum omnino eſt, utrum a Pontificibus, & quando inſtitutio iſta fuerit.

IV. Ut autem pateat, electionem Imperatoris ad Electores transferri ab Epiſcopis Romanis ſine injuria non potuiſſe, niſi ex eorum conſenſu id factum fuiſſet, conſiderandum eſt, ad quod Imperatoris electio diverſis temporibus pertinuerit. Ante translationem Imperii hanc ad Senatum, populumque jure pertinuiſſe nemo ibit inficias: exercitus tamen plerumque Imperatores eligebant, qui Senatus, ac populi conſenſu Imperium retinebant; poſt Imperii translationem Carolus Magnus, ut probatum eſt, ab univerſo populo Romano, auctore Romano Pontifice, electus eſt Imperator. Hujus ſucceſſores Imperium ſibi jure hæreditatis, tum etiam ex prævia Principum, ac procerum Imperii electione ſibi vindicarunt.

V. Ultimus e Caroli Magni ſanguine Imperator fuit Ludovicus III. Arnulphi filius, qui prole carens a Berengario Veronæ victus, vitam, & Imperium amiſit. Hinc Imperium ruere cœpit; nam Itali, ac Romani pro Regibus, ac Imperatoribus victores agnoſcebant, ita Berengarius, Ludovicus Boſonis, Hugo Arelatenſis, Lotharius ejus filius, Rodulphus Burgundiæ, & alii ſubinde Italiam occuparunt, Imperiumque affectarunt. Ex alia parte Franci Principes, & Germani Conradum a Carolina ſtirpe Germaniæ Regem Imperatorem agnoſcebant: is morti proximus, ut narrat Nauclerus generat. 31. an. 937. perſuaſit Principibus, ut Henricum Turingiæ, & Saxoniæ Ducem in Regem ei ſucceſſorem eligerent: ſed illi duo titulum Imperatoris non habuerunt. Poſt hæc Otho electus, ut ait Nauclerus, *ab omni populo Francorum, & Saxonum*, Italia recuperata, Imperatoris nomen ac dignitatem conſenſu populi Romani accepit, & a Pontifice Romæ inunctus eſt. Qui vero deinceps iſtis ſucceſſere, plerumque hæreditatis jure, ab univerſis pariter Germaniæ Principibus electi feruntur; donec ad vitandam confuſionem, ac diviſiones, ceteri Principes ſeptem Electoribus ſua jura ceſſerunt. Porro non potuit Pontifex iſtud juris auctoritate ſua quibuſdam Principibus adimere, quippe jure naturali in regno electivo electio pertinet ad univerſum populum, ſed ad vitandas turbas introductum, ut præcipui proceres ex conſenſu populi ceteros cives repræſentantes, Regem, aut Imperatorem eligant; nec dubium quin poſſint ſibi invicem jus ſuum cedere, & electionem paucis tantum committere, ſed Pontificem Romanum id ſine eorum conſenſu facere poſſe, abſurdum prorſus videtur.

VI. Porro ſi quid in re dubia conjici poſſit, veriſimile arbitror Othonem III. ceterorum Imperii procerum adhibito conſenſu, & forte Gregorii V. auctoritate adjecta, numerum Electorum ſeptenarium conſtituiſſe; cum enim is Imperator liberis careret, & periculum eſſet, ne diviſiones ob Electorum multitudinem orirentur, huic malo obviam ire volens, remedio iſto uſus eſt,

Digitized by Google

eſt, ſperans ab omnibus Principibus id probatum iri. Quanquam ex hiſtoria conſtat, id non ſtatim obtinuiſſe Principibus ordinariis Electoribus non omnino conſentientibus, & juri ſuo cedere nolentibus. Nam Henricus Othonis ſucceſſor non a ſeptem Electoribus, ſed a Principibus Germaniæ electus dicitur a Nauclero generatione 34. anno 1002. extantque exempla plura poſteriorum Imperatorum eodem modo Electorum. Ita conciliantur invicem ii, qui dicunt, inſtitutionem Electorum ſeptem ſub Othone III. factam, & qui eam non ante Gregorium X. aut Innocentium IV. obtinuiſſe ferunt; iſti enim loquuntur de uſu, illi de inſtituto.

VII. Porro non id ſolum feciſſe Imperatorem, aut Pontificem auctoritate ſua, ſed ex conſenſu ceterorum Principum, tum ex eo probatur, quod facere non potuerit, tum etiam ex ſcriptorum bene multorum teſtimoniis. Chronicum vetus, cujus auctorem dicunt nonnulli Albertum Stadenſem ad annum 1240. *ex prætaxatione Principum, & conſenſu eligunt Imperatorem Trevirenſis, Moguntinus;* & Auguſtinus Triumphus lib. de poteſtate Eccleſ. q. 35. a. 2. *Gregorius V. tempore Othonis Imperatoris, convocatis & requiſitis Principibus Allemaniæ, ſeptem Electores inſtituit.* Leopoldus de jure Imperii c. 3. *Tempore Othonis III. qui filiis caruit, fuit inſtitutum, ut per certos Principes Germaniæ ſolus per Officiarios Imperii, ſeu Curiæ Imperialis eligeretur Imperator.*

VIII. At nullus eſt, qui diligentius Nauclero id enarret; hujus hæc ſunt verba generat. 34. ann. 994. *Hoc tempore Electores Imperii primum inſtituti leguntur, de quo aliqui ſcribunt, quod Otho tertius cum heredes ex ſe dependentes mares non haberet, conſtituit ex conſilio Principum Germaniæ, ut Imperatore mortuo, in oppido Francofurt perpetuo fieret electio, electoreſque conſtituit tres Archiepiſcopos;* & enumeratis iis ſeptem ſic ait: *Hi ſeptem Principes eligendi Imperatoris jus, & poteſtatem ſic acceperunt:* & mox; *itaque aiunt Gregorium V. cognita Imperii imbecillitate, varietateque fortunæ, quo diutius apud Germanos ſumma poteſtas remaneret, illeque ceteris praeſſet, qui virtute, & dignitate ceteros præſtares, retuliſſe ſanctionem de Imperatore deligendo, videlicet ſolis licere Germanis Principem deligere, qui Cæſar, & Romanorum Rex appellatus, tum demum Auguſtus, & Imperator haberetur, cum a Romano Pontifice benedictione præmiſſa coronaretur; & quod ordinaverit cum procerum Germaniæ conſenſu Electores prædictos, qui vice omnium eligere deberent.* Ex his habes, quæ fuerint Pontificis, Imperatoris, & Principum hoc in negotio partes. Imperator ſeptem Electores delegit ex conſilio Principum, Principes ceteri conſenſerunt, & ſuo juri ceſſerunt; Pontifex conſtitutionem Imperatoriam ex conſenſu Principum factam probavit, & *retulit*, non ut Bellarminus legit, *tulit*. Quia illata fuerat ab Imperatore, convenit inter omnes, delectum Imperatorem nomen Imperatoris non aſſumpturum, niſi prius a Pontifice coronatus fuiſſet. Itaque Electorum inſtitutio non Pontifici, ſed potius Imperatori, ac maxime ceterorum Principum, quorum erat de jure ſuo cedere conſenſui, tribui debet. Id obſervat Cardinalis Cuſanus de concordia Catholica lib. 3. cap. 4. *Electores*, inquit, *qui communi conſenſu omnium Allemannorum, & aliorum, qui Imperio ſubjecti erant tempore Henrici II. conſtituti ſunt, radicalem vim habent ab ipſo communi omnium conſenſu, qui ſibi naturali jure Imperatorem conſtituere poteſant, non ab ipſo Romano Pontifice, in cujus poteſtate non eſt dare cuicunque Provinciæ per mundum Regem, vel Imperatorem, ipſa non conſentiente.* Et concurrebat ad hoc conſenſus Gregorii V. tanquam unius Pontificis Romani, qui juxta gradum ſuum in conſentiendo in communem Imperatorem intereſſe habet: *Recte ſicut in Conciliis generalibus occurrit in primo gradu auctoritas ipſis, vigor nihilominus definitionis non ab ipſo primo omnium Pontifice, ſed ex communi omnium ipſius, & aliorum conſenſus dependet.* Itaque quoquo tandem modo, & quovis tempore facta fuerit iſta inſtitutio, quod non eſt admodum certum, auctoritate ſolius Pontificis vim non habuit, ſed præſertim ceterorum Principum, ad quos pertinebat electio, ſine quo-

quorum conſenſu non poterat electio ad hos ſolos ſeptem reſtringi. Quod & ipſe Bellarminus cogitur aliquando fateri, cum ait lib. 3. de Translat. Imperii c. 4. Papam id non potuiſſe, niſi præſente Imperatore, Germaniſque Principibus conſentientibus. Quod idem prorſus eſt, ac id, quod nos dicimus ex conſenſu Principum, auctoritate Imperatoris, & Pontificis illud factum fuiſſe. Sed hoc non arguit ullam in Pontifice, prout Pontifex eſt, poteſtatem temporalem, nam ut diximus, ad eum Imperatoris electio non pertinet, ut Epiſcopus eſt, ſed ut Romanæ civitatis Princeps eſt.

IX. Objiciunt primo eos omnes ſcriptores, qui dicunt ſeptem Electores a Gregorio V. aut X. fuiſſe conſtitutos.

X. Reſpondeo, ex dictis conſtare, non eſſe certum, utrum ab illis Pontificibus id fuerit ſtatutum. Secundo, certum eſſe id ab ipſis non eſſe factum, aut fieri potuiſſe auctoritate Pontificia. Tertio, certum non minus eſſe id ab ipſis non eſſe factum ſine conſenſu, & auctoritate Principum Imperii, & Imperatoris. Quod ſi qui Scriptores, præſertim recentiores hujus rei non meminerint, cum ab aliis bene multis memoriæ prodita ſit, ab iis, qui illam non referunt, non tam prætermiſſa, quam ſubintellecta dici debet.

XI. Objiciunt ſecundo auctoritatem Innocentii III. in cap. *venerabilem de elect.* ubi hæc ait: *Verum illis Principibus, & jus, & poteſtatem eligendi Regem in Imperatorem poſtmodum promovendum recognoſcamus, ut debemus, ad quos de jure, & antiqua conſuetudine noſcitur pertinere, præſertim cum ad eos jus, & poteſtas hujuſmodi ab Apoſtolica ſede pervenerit perſona magnifici Caroli, qui a Græcis tranſtulit Imperium in Germanos.* Quem ſecutus Jordanes a Carolo Magno de conſenſu, & mandato Romani Pontificis præceptum eſſe ait, *ut Imperium Romanorum apud electionem canonicam Principum Germanorum in perpetuum remaneret.* Verum, uti diximus, hæc opinio defendi non poteſt, cum conſtet, ſeptem Electores diu poſt Carolum Magnum fuiſſe inſtitutos.

XII. Deinde etſi de Principibus Germanis omnibus id intelligeretur, hanc poteſtatem ipſis a Pontifice collatam, tam falſum eſt, ac Imperium ejus ſolius auctoritate ad Germanos eſſe translatum. Ut enim jus electionis Imperatoris Sedes Apoſtolica in Germanos Principes tranſtuliſſet, deberet illud prius habuiſſe, ſed inauditum eſt, Romanum Epiſcopum ſolum ullum unquam Romanum Imperatorem elegiſſe. Nec vero quemquam movere debet Innocentii in ſua cauſa loquentis judicium, quod ſi quis nollet prorſus rejicere, ita poſſet eum explicare, ut diceret jus iſtud a Romano Pontifice in Germanos eſſe translatum nomine totius Romanæ civitatis, quæ iſtud jus habebat. Nam certum eſt ante Carolum Germanorum Principum non fuiſſe Imperatorem creare, ſed Romanæ civitatis. Poſt Carolum vero Principes Franci, & Germani in electione præcipuas partes habuerunt: hoc autem fieri non potuit ſine Romanæ civitatis conſenſu ejuſque Epiſcopi, qui cum primus Princeps ejus eſſet, eum in iſtis negotiis repræſentabat.

XIII. Objiciunt tertio Viennenſe Concilium Clementina *Romani Principes de jure jurando*, ubi hæc habentur: *Eccleſia Romana a Græcis Imperium tranſtulit in Germanos, & ab eadem ad certos eorum Principes jus, & poteſtas eligendi Regem in Imperatorem poſtmodum promovendum.*

XIV. Reſpondeo, dici poſſe Romanam Eccleſiam id feciſſe, quod conſilio, adhortatione, & ſuffragio ejus factum eſſet, ſed tum translatio Imperii, tum ſeptem Electorum inſtitutio, conſilio, adhortatione, conſenſu, & ſuffragio Epiſcopi Romani facta eſt, non tamen ab eo ſolo, aut ex ejus ſolius auctoritate. Quod ſi cui Concilii Viennenſis dictum aliquid amplius aſſerere videatur, reſpondere poterit, in Conciliis illud tantum vim habere, quod de profeſſo decretum, & determinatum eſt a Concilio, non autem illud, quod narrando dictis inſeritur; cujuſmodi ſunt verba in objectione relata. Demum illius Concilii Decreta a Pontifice Clemente V. ſunt concinnata, non ab ipſo Concilio generali emiſſa.

XV. Objiciunt quarto inſtrumentum quoddam Principum Germanorum, quod ſerva-

tur

Digitized by Google

tur in munitione Caſtri S. Angeli, in quo ſic habetur: *Nos Principes Imperii univerſis præſentem hanc paginam inſpecturis complectens olim Romana Mater Eccleſia, quadam quaſi Germana charitate Germaniam illam eo terrenæ dignitatis nomine decoravit, quod eſt ſuper omne nomen, temporaliter tantum præſidentem ſuper terram, plantans in ea Principes tanquam arbores prælectas, & rigans illas gratia ſingulari, illud eis dedit incrementum mirandæ potentiæ, ut ipſius auctoritate ſuffulti velut germen electum per ipſorum electionem illum, qui fræna Romani teneret Imperii germinaret. Datum anno Domini 1279. indictione 7. regnante Domino noſtro primo dicto Rodulpho Romanorum Rege regni ejus anno 6. Igitur*, inquit Bellarminus, *fatentur ipſi Principes Germani, ab Eccleſia Romana poteſtatem eligendi in Imperatorem ad Germanos perveniſſe.*

XV. Reſpondeo, inſulſum eſſe iſtud monumentum, & ab aliquo indocto imperite confictum, ineptiis ſcatens, in quo qui ſubſcribunt Principes anonymi ſunt, quale nullum unquam inſtrumentum publicum factum. Deinde etſi verum eſſet, poſſent dici Principes Germani electionem acceptam referre Eccleſiæ Romanæ, non prout Eccleſia eſt, ſed prout Romana civitas eſt, ad quam jus electionis præcipue pertinebat. Forſan etiam ipſi Principes quorumdam hiſtoricorum teſtimoniis deluſi, aut Pontifici blandientes id dixerunt. Cum enim id monumentum ſcriptum ſit ſub Rodulpho I., qui primus a ſeptem Electoribus poſt Fridericum I. fuit electus, mirum non eſſet, ſi hanc eligendi poteſtatem nondum ſatis firmam Pontifici ſe debere adulando faterentur. Sed, ut dixi, monumentum iſtud nullus leget, qui ſtatim illud ab homine otioſo, & imperito confictum eſſe non intelligat.

De tentata a Gregorio VII. Henrici IV. Imperatoris depoſitione.

NOnum, inquit Bellarminus, *exemplum eſt Gregorii VII. qui Henricum IV. Imperatorem depoſuit, & alium eligi juſſit, quod & factum eſt.*

II. Reſpondeo, primum iſtud eſſe exemplum tentatæ a Pontificibus depoſitionis in Reges, quod velut novum, & inauditum univerſus orbis exhorruit, ut a nobis probatum eſt ſupra. Quare hoc exemplum non ſecus ac poſteriora omnia nihil nobis obſunt, neque adverſariis favent: ſemper enim in illis cernere eſt, inde Romanos Pontifices auctoritatem ſibi deponendorum Regum vindicantes, inde Reges, Principes, populos, imo & Epiſcopos hanc ei auctoritatem denegantes, & ſententias depoſitionis in Reges latas, velut illicitas repudiantes; atque ita dici non poteſt per ea Romanos Pontifices ſibi tanquam per poſſeſſionem aliquid juris acquiſiviſſe; nam ut poſſeſſio ſit legitima, debet niti aliquo, ſaltem colorato titulo, bonæque fidei debet eſſe, haud reclamante rei Domino. Hic vero Romani Pontifices contra omne jus, ſine ullo titulo Reges deponere tentarunt, reclamantibus ſemper non tantum ipſis Regibus, ſed & univerſis populis, ac Epiſcopis totius orbis adverſum iſtos conatus proteſtantibus; ergo dici non poſſunt per iſtos conatus acquiſiviſſe ſibi poſſeſſionem juris Regum deponendorum. Deinde cum jure divino conſtituti ſint, & a ſolo Deo illorum pendeat auctoritas, etiamſi Pontifices eorum deponendorum auctoritatem, nemine reclamante, uſurpaſſent, imo etiamſi tota Eccleſia per impoſſibile hujuſmodi jus ſibi arrogaſſet, præſcribi propterea non poſſet adverſus jus divinum, & naturale, quod nulla facta, nulla exempla, nulla poſſeſſio, vel mutare, vel tollere poſſunt. Itaque poſſemus hæc omnia exempla Gregorio VII. poſteriora prætermittere, ſed ad confirmandam noſtram aſſertionem ea referemus, ut inde pateat, Pontificum in Reges conatus illicitos, iniquos, & temerarios fuiſſe, ſeditionum, cædium, bellorum, ſchiſmatum cauſas fere ſemper extitiſſe, uno verbo, multum ex iis mali, tum regnis, tum Eccleſiæ acceſſiſſe, nihil unquam boni.

III. Atque ut a Gregorii VII. facto ordiamur, inter ipſum, & Henricum Imperatorem diſſidii cauſa ferebatur, quod is Epiſcopos, & Abbates, partim pretio, partim privata auctoritate, quod inveſtituram vo-

vocant, conſtitueret. Hac de cauſa initio Pontificatus, Gregorius eum admonuit, ne deinceps largitione corruptus, Epiſcopatus, & beneficia conferret, alioquin ſe in delinquentes pœnis Eccleſiaſticis uſurum. Sed diſcordia non erupit ante annum 1076. quo Gregorius, & Henricus ſeſe mutuo damnationibus appetivere. Imperator enim ſuperba legatione Pontificis exaſperatus, Concilium Vormatiæ indixit, in quo Gregorius variorum flagitiorum accuſatus, depoſitus eſt, miſſaque Romam legatio cum contumelioſis litteris, quibus denuntiabatur, ut ſe Epiſcopatu abdicaret. E contra vero Gregorius habita Romæ Synodo, Epiſcopos hujus ſententiæ auctores excommunicat, ipſo Henrico regnum Teutonum, & Italiæ abrogat, omneſque Chriſtianos a vinculo juramenti abſolvit. Henricus cognita Gregorii cenſura, multas Epiſtolas ad Gentes, & Nationes conſcripſit, quibus ſe contra jus faſque a Pontifice damnatum oſtendebat. Nihilominus tamen cum Saxones bellum contra Henricum pararent, Principes Allemanniæ veriti, ne regno ſpoliarentur, auctores ei fuerunt, ut ſi Gregorius in Allemanniam veniret, cum eo reconciliaretur. Simulavit ille ſe huc venturum, ſed cum Vercellas uſque veniſſet, Canoſſam oppidum agri Regienſis ſeſe recepit. Venit illuc propere Henricus, rerumque ſuarum neceſſitate compulſus veniam petiit, quam Pontifex ipſi primum denegatam tandem conceſſit. Nihilominus tamen inclementia ſua irritatum Cæſaris cernens animum, clam Rudolphum Ducem ad imperium capeſſendum ſollicitavit: is a Saxonibus electus bellum in Henricum movit, ter prælium, æquo fere Marte, multa utrinque cæde edita, commiſſum. Interim Gregorius in Concilio Romano ann. 1080. latam in Henricum ſententiam renovat, Rudolpho imperium confirmat, precaturque, ut Henricus in omni congreſſione vincatur, & Rudolphus regnum Teutonum obtineat: verum hujus vota non fuerunt exaudita, nam eodem anno, quarto prælio commiſſo, Rudolphus eſt occiſus, inutili penes ſuos relicta victoria. Interim novemdecim Epiſcopi Moguntiæ, ac poſtea triginta Brixiæ congregati Gregorium deponunt, & Guibertum Ravennatem Epiſcopum, qui Clemens VI. eſt dictus, in ejus locum eligunt. Hunc Imperator cum exercitu Romam veniens, expulſo Gregorio, in ſede Epiſcopali collocavit, & ab eo coronam imperialem accepit. Nec hic fuit diſſidiorum finis, nam fœderati Principes Hermanno Lotharingo regnum deferunt anno 1082. qui annis poſt ſeptem extinctus eſt: triennio ante, hoc eſt anno 1085. mortuus fuerat Gregorius; huic ſucceſſit Victor III., qui continuis bellis vexatus, cum prius pro ejus defenſione ad viginti hominum millia per Italiam cecidiſſent, coactus eſt Caſſinum Benedicti antiquam ſedem reverti, ubi anno 1088. obiit, deſignato ſucceſſore Othone Oſtienſi, quem Cardinales ad Pontificatum promoverunt. Is ſententiam in Henricum, & Guibertum a Gregorio latam confirmavit; ſed ipſe varie vexatus, coactus eſt aut in Gallia degere, aut Romæ in domo Petri Leonis, ubi & mortuus eſt, ad vitandas inimicorum inſidias ſeſe continere. Huic anno 1099. ſucceſſit Paſchalis, qui adverſus Guibertum bellum geſſit; ſed is paulo poſt anno 1100. e vivis abiit, neque tamen ejus morte factionum ſtudia reſciſſa ſunt; nam Richardus, qui Guiberto faverat, Albertum quemdam ei Atellanum ſuffecit, Præneſtini Theodoricum quemdam Pontificem creavere. Tertius præterea Maginulphus apud Ravennam Pontificatus titulum uſurpare auſus eſt. Sed non minus imperium, quam Pontificatus prædæ tunc erat. Nam adverſus Henricum Pontifices excitavere filium ejus Conradum, & eo mortuo, filium alterum Henricum, a quo pater imperio ſpoliatus, captus, & in cuſtodiam conjectus eſt, ac demum profugus Leodii deceſſit anno 1106.

IV. Violentum Henrici IV. in Romanos Pontifices animum non imitatus eſt modo, ſed & ſuperavit Henricus V. quippe in Italiam veniens, a Paſchali per vim extorſit jura inveſtiturarum, de quibus tantum erat certamen exortum, & ab eodem ritu ſolito Imperator inauguratus eſt. Sed quamprimum ille Italia diſceſſit, hæc omnia irrita decrevit Paſchalis in Concilio Lateranenſi ann. 1112. inde in Concilio Viennenſi inveſtituram Epiſcopatuum hæreſim

reſim eſſe declaratum eſt . Sub Gelaſio II. Paſchalis ſucceſſore Romam rediit Henricus , ut ab eo confirmationem eorum, quæ a Paſchali II. ſibi conceſſa fuerant, extorqueret ; ſed cum ille Roma aufugiſſet, Burdinum quemdam , quem alii Mauritium , alii Gregorium VIII. appellant , Bracarenſem Archiepiſcopum Antipapam conſtituit . Poſt diſceſſum Henrici Gelaſius Romam rediit : hinc inteſtinum in urbe Roma prælium, in quo multi cecidere . Gelaſius iterum fugere coactus , habitis Capuæ, & Viennæ Conciliis, Henricum, & Burdinum excommunicavit; cumque in Monaſterium Cluniacenſe ſeſe recepiſſet, ibidem paulo poſt obiit. Huic ſucceſſit Calixtus II., ſub quo pax inter Pontificem, & Imperatorem inita eſt , ac controverſia de inveſtituris terminata in Conventu Vvormatienſi, in quo Imperator inveſtituram per annulum, & baculum remiſit, canonicam electionem, & liberam conſecrationem fieri permiſit, ſed ex alia parte Pontifex Imperatori conceſſit, ut electiones Epiſcoporum, & Abbatum regni Teutonici coram ipſo fierent abſque ſimonia, & violentia, electus autem regalia per ſceptrum acciperet, & ex aliis imperii partibus conſecratus infra ſex menſes regalia quoque per ſceptrum acciperet. Ita inveſtiturarum controverſia, quæ a Gregorio VI. Eccleſiam innumeris pene malis, & cladibus affecerat, anno 1122. amice terminata eſt.

V. Ex hac autem totius iſtius Conſtitutionis narratione liquet , ea quæ tum a Romanis Imperatoribus hujus diſſidii tempore attentata ſunt, in exemplum trahi minime poſſe. Cum utrinque multa præter æquitatem omnem crudeliter , & impie fuerint geſta. Quot vero, & quantæ , Deus bone ! calamitates e temeraria Gregorii VI. in Henricum IV. ſententia fluxerunt; in imperio ſeditiones, cædes, rebelliones, bella, parricidia; in Eccleſia Epiſcoporum proſcriptiones mutuæ, Concilia ſibi invicem oppoſita , ſpoliata templa , violatæ aræ, dejecti Pontifices, alii in eorum locum ſuffecti: de Romano Epiſcopatu vi, & armis decertatum, longo ac diro ſchiſmate Eccleſia vexata, uno verbo, omnia ſive in Imperio, ſive in Eccleſia ſuſque deque verſa.

VI. Quanquam autem varia fuerunt pro variis affectibus ſcriptorum de hoc diſſidio judicia, nihilominus tamen omnes Gregorii de Imperatore deponendo conatum novum, & antehac inauditum fuiſſe agnoſcunt: & ex his non pauci Gregorium crudelitatis, & ambitionis arguunt.

VII. Sic Petrus Damianus Cardinalis, qui Hildebrandum ſub Alexandro II. Cardinalem tantum noverat, nam antequam Papa fieret, mortuus erat Petrus: is, inquam , Damianus Ep. 10. lib. 1. vocat eum *Tyrannum Neroniana pietate condolentem, colaphiſando demulcentem, aquilino ungue palpantem*. Et in fine Epiſtolæ: *ille miſerum Petrum de manibus eruit Hildebrandi , ad cujus imperium magno Petro patuit carcer Herodis*.

VIII. Leo Oſtienſis Gregorio VI. addictiſſimus, lib. 3. c. 24. vocat eum elatione turgidum, &c. 48. accuſat eum perfidiæ, quod poſt reconciliatum ſibi Henricum Matildæ conſiliis, quemdam e ſuis ultra montes dirigens coronam imperii illi miſerit, & ei adverſus Imperatorem rebellionem ſuaſerit.

IX. Rodulphus ipſe qui in locum Henrici ſuffectus fuerat, vulneratus in prælio, paulo ante mortem faſſus eſt, ſe injuſte in Henricum ex juſſione, & mandato Pontificis rebellaſſe: *Videtis*, inquit , *manum meam de vulnere ſauciam , hac ego juravi Domino Henrico, ut non nocerem ei , nec inſidiarer gloriæ ejus; ſed juſſio Apoſtolica, Pontificumque petitio me ad id deduxit; ut juramenti tranſgreſſor honorem indebitum uſurparem. Quis igitur finis nos acceperit videtis, cum in manu, unde juramenta violavi, mortale hoc vulnus accepi: viderint ergo ii, qui nos ad hoc inſtigaverunt, qualiter nos duxerunt, ne forte deducti ſimus in præcipitium æternæ damnationis*. Hæc refert Hemoldus Chronici Sclavorum, lib. 1. c. 29.

X. Denique ipſummet Gregorium morti proximum, eorum, quæ contra Henricum IV. tentaverat pœnituiſſe refert Sigibertus Chronico . Quis non videat pluris fieri debere morientium Henrici adver-

ſariorum verba eo tempore prolata, quo veræ tum demum excutiuntur pectore voces, detrahiturque perſona, manet res, quam quæ ipſi odiis, & ambitione impulſi ſcripſerunt, aut geſſerunt.

XI. Objicit primo Bellarminus, ut probet Gregorii VII. de Henrici IV. depoſitione ſententiam juſtam fuiſſe, Conciliorum, quæ Pontifices celebrarunt Decreta, ex quibus probata eſt Gregorii in Henricum IV. ſententia. Hæc autem ſunt, Romanum III. & VII. ſub Gregorio, Beneventanum ſub Victore III. Beneventanum, Placentinum, & Claromontanum ſub Urbano II., Romanum ſub Paſchali II.

XII. Reſpondeo primo, majoris fieri non debere iſtorum Conciliorum auctoritatem, quam ipſorum Pontificum, quorum auctoritate convocati ſunt, iiſque opponi poſſe Concilia ab Henrico convocata, quæ in Pontificem ſententiam tulerunt, Vormatienſe ſcilicet, Papienſe, Moguntinum, Brixienſe, & Moguntinum alterum, in quo Brixienſis Concilii ſententia eſt confirmata. Quod ſi in auctoritatem admitti nolint, quæ ab ipſo Imperatore ſunt convocata, fueruntque Epiſcoporum, qui ipſi favebant; cur non iiſdem rationibus nos Conciliorum a Romanis Pontificibus convocatorum auctoritatem rejiciemus?

XIII. Reſpondeo ſecundo, in Romanis duobus a ſolo Gregorio pronunciatam in Henricum ſententiam depoſitionis, in ceteris excommunicatum eſſe Henricum, non autem depoſitum.

XIV. Objicit ſecundo Bellarminus eos auctores, qui Gregorii VI. factum approbarunt, Marianum, Scotum, Lambertum, Schafanaburgenſem, Anſelmum Cantuarienſem, & Lucenſem, Geberhardum Salsburgenſem, Stephanum Alberſtatenſem, Leonem Oſtienſem, Othonem Friſingenſem, Dodechinum, & Abbatem Uſpergenſem.

XV. Verum qua de cauſa Bellarminus Bennonem Cardinalem, & alios ſcriptores, ut ſuſpectos rejicit, eadem nos pleroſque ex illis, qui Gregorii partes ſequebantur in auctoritatem admittere non tenemur. Quippe hoc tempore omnes fere ſcriptores Imperatoris vel Pontificis partes acriter tuebantur, nec liberum erat hinc, & inde mentem aperire, ut teſtis eſt anonymus in vita Henrici IV. *De his*, inquit, *vera ſcribere, periculum; falſa, crimen, hac lupus, hac canis urget*. Unde non mirum, ſi prudentiores judicium non interpoſuerint, ceteri vel in Henricum, vel in Gregorium ſtylum ſuum direxerint, cum e contra potius ſtudio, quam Hiſtoricorum animo; ſed de ſingulis ſcriptoribus pauca dicam. Et primo, quod ſpectat ad Marianum Scotum, ejus auctoritas nullius eſt momenti, cum faverit ipſe rebellibus, Saxonibus, & defectionem eorum probaverit, non ſolum eam, quæ Gregorii ſententiam ſecuta eſt, ſed etiam illam, quæ antea contigit ſub Alexandro II. ſic enim de hac loquitur: *Quod audiens*, inquit, *prædictus Otho Dux, gravius quam credi poteſt dictum Regis ſuſcepit, collocutuſque Principibus Saxoniæ, rebellare omnem ſimul fecit Provinciam, & merito*. Lucenſis Anſelmus Gregorii VI. fuit Patronus, ut teſtantur Sigebertus, & Trithemius, ideoque ejus auctoritas non majoris eſt momenti, quam ipſius Gregorii. Giberhardus quoque eodem munere functus eſt, & cum Vicelone Moguntino Archiepiſcopo diſputavit; non magis ergo ei credi debet partes Pontificis tuenti, quam Viceloni partes Imperatoris defendenti.

XVI. Lambertus Schafanaburgenſis, & alii ſcriptores ob inveſtituras, & tentata in Gregorium Imperatorem damnant, at ejus exauctorationem non omnino approbant, ſed tantum hiſtorice referunt. Multi vero auctores Henricum etiam poſt hanc exauctorationem Imperatorem appellant quales Anonymus Hiſtoriæ Franciæ Scriptor apud Ducheſnium t. 4. qui præterea obſervat excommunicationem a Gregorio latam, contra voluntatem totius pene Concilii factam, totum Eccleſiæ ſtatum turbaſſe. Albertus Aquenſis lib. 1. c. 7. Guibertus Novigentinus lib. 3. c. 2. Guilielmus Tyrius lib. 1. c. 13. lib. 8. c. 24. lib. 9. c. 8. Otho Bambergenſis Epiſtola ad Paſchalem II. data anno 1102. Sugerius in vita Ludovici VI., & alii alias a nobis laudati, qui factum Gregorii velut novum, & inauditum reprehendunt.

XVII.

Digitized by Google

XVII. Objiciunt ultimo exauctorationem Henrici omnibus, atque ipſi Henrico terrori fuiſſe, & quamvis nonnulli exiſtimarint, injuſte hanc a Pontifice latam, nullum tamen fuiſſe, qui dubitarit poteſtatem eſſe Pontifici Reges deponere, quod & ipſe Henricus in Epiſtola quadam agnovit, in materia hæreſeos fieri poſſe eo tempore, quo Gregorio maxime infenſus erat.

XVIII. Reſpondeo ex dictis conſtare quamplurimos non modo injuſtam, ſed & illicitam exiſtimaſſe exautorationem Henrici, ita Anonimus in hiſtoria, ſeu apologia vitæ Henrici relatus inter veteres rerum Germanicarum hiſtoricos: *Qua ſubreptione*, inquit, *deluſus Apoſtolicus ſimul, & honore creandi Regis, quem ſibi fallaciter obtulerant, impulſus, Regem banno innodavit, abſolvit omnes, qui fidem Regi juraverunt, a juramento, quod factum multis diſplicuit, & aſſerebant, tam inefficaciter, quam illicite factum*. Hoc ipſum agnovit Gregorius, qui conſultus ab Herimanno Metenſi quomodo novam illam, & inauditam auctoritatem quam ſibi aſſerebat probare poſſet, reſpondit his verbis Ep. 21. lib. 8. *Quod autem*, inquit, *poſtulaſti quaſi ſcriptis noſtris juvari ac præmuniri contra illorum inſaniam qui neſando ore garriunt, auctoritate ſanctæ, & Apoſtolicæ Sedis non potuiſſe Henricum excommunicari, nec quemquam a Sacramento fidelitatis abſolvi, non adeo neceſſarium nobis videtur, &c.* Idem Ep. 3. lib. 7. *Quotquot*, inquit, *latini ſunt, omnes cauſam Henrici præter admodum paucos laudant, ac defendunt, & duritiæ ac impietatis circa ipſum me redarguunt*.

XIX. Nec vero attendendum eſt ad ea, quæ Henricus aut alii Imperatores rerum ſuarum neceſſitate coacti dicere, promittere aut facere potuerunt. Sciunt enim omnes, iniquum omnino eſſe ex hujuſmodi conditionibus per vim extortis aliquid juris aſſumere. Non eſt ergo quod adverſarii urgeant Henrici ad extremas anguſtias redacti propoſitiones, pollicitationes, aut ſubmiſſiones. Has enim ſemper extorſit neceſſitas. Sic initio diſſidii cum ejus opes, & copiæ fractæ omnino forent, coactus eſt iniquas ſubire pacis conditiones, atque in Italiam proficiſci, & ibi a Pontifice miſerabiliter abſolutionem, & veniam deprecari. Sed, ut obſervat Lambertus, omnes Italiæ Principes factum Imperatoris omnino improbarunt, ipſeque Henricus pœnitentia ductus eas ut nullas, & extortas revocavit.

XX. Quod vero additur Henricum ipſum eo tempore, quo maxime Gregorio infenſus erat agnoviſſe in caſu hæreſeos Reges, & Imperatores deponi poſſe non omnino verum eſt. Id enim tantum ille dicit dubitanter, & per quamdam conceſſionem aliunde probans id minime fieri debere, & in Eccleſia factum non eſſe, ſic enim habet in Epiſtola poſt Synodum Briacenſem ſcripta: „ Et nos quidem, *inquit*, hæc omnia
„ ſuſtinuimus dum Apoſtolicæ Sedis hono-
„ rem conſervare ſtuduimus, ſed ſic hu-
„ militatem noſtram timorem forte in-
„ tellexiſti, ideoque in ipſam Regiam po-
„ teſtatem nobis a Deo conceſſam exurge-
„ re non timuiſti, quam a nobis auferre au-
„ ſus es minari, quaſi nos a te Regnum
„ acceperimus, quaſi in tua, & non in
„ Dei manu ſit Regnum vel Imperium,
„ quia Dominus noſter Chriſtus nos ad
„ Regnum, te autem non vocavit ad Sa-
„ cerdotium, &c. Me quoque (licet in-
„ dignus inter Chriſtianos ſum ad Regnum
„ vocatus) te teſte, quem ſanctorum Pa-
„ trum traditio ſoli Deo judicandum do-
„ cuit nec pro aliquo crimine, niſi a fide,
„ quod abſit, exorbitaverim, deponendum
„ aſſeruit: cum etiam Julianum Apoſta-
„ tam prudentia ſanctorum Epiſcoporum
„ non ſibi, ſed ſoli Deo deponendum com-
„ miſerit. Ipſe vero quid verus Papa Bea-
„ tus Petrus clamat Deum timete, Re-
„ gem honorificate, tu, inquam, quia
„ Deum non times, me Chriſtum ejus in
„ honoras. Ex his videre eſt Henricum per conceſſionem tantum, & ad mentem ac ſecundum principia Gregorii, & Romanorum fateri ob fidem deponi poſſe Reges, at a quo poſſint deponi non dicit, imo ſtatim addit eos non ab hominibus, ſed a Deo deponendos; idque probat, tum exemplo Juliani Apoſtatæ, tum dicto beati Petri, quare ex ejus teſtimonio probari non poteſt, Reges deponi revera poſſe, cum a fide aberrant. Sed tantum, ſi quando de-

poni poſſent, maxime in negotio fidei, quod tamen verum non eſt. Henricus ſcilicet, & Epiſcopi, qui ab illius partibus ſtabant, exauctorationem a Gregorio factam duplici ex capite arguebant: Primo ex eo, quod hujuſmodi poteſtatem non haberet Pontifex, deinde ex eo quod etiamſi aliquando Reges deponi poſſent, fieri id non poſſet niſi in caſu hæreſeos, quod tamen faciendum non eſſe probabant exemplo Juliani Apoſtatæ, & beati Petri teſtimonio. Falluntur ergo qui iſtud per conceſſionem dictum, Reges non poſſe deponi niſi a fide exorbitaverint, affirmate dictum eſſe autumant. Non advertentes hæc verba, quæ præcedunt, *te teſte*, quæ manifeſte probant id tantum ad mentem Gregorii dictum fuiſſe ab Henrico, & Epiſcopis, qui ab ipſius partibus ſtabant.

De Othonis IV. depoſitione.

D*Ecimum exemplum*, inquit Bellarminus, *eſt Innocentii III. qui Othonem IV. ſimiliter depoſuit, ut patet ex Blondo Decade* 2. *lib.* 6.

II. Reſpondeo, Othonem nunquam legitimum fuiſſe Imperatorem: Nam poſt mortem Henrici VI. Imperatoris, qui filius fuit Friderici Ænobarbi, Imperium de jure pertinebat ad Fridericum II. Henrici VII. filium adhuc infantem, vel ſi non videretur is Imperio idoneus, Philippus Dux Sueviæ Friderici Ænobarbi filius Henrici VII. frater, cui adminiſtratio Regni ab Henrico moriente fuerat commendata, ut teſtis eſt Blondus, erat eligendus, vel ſi aliter fieri non poſſet, Imperator eligendus ea lege, ut eo mortuo Imperium ad fratris filium rediret. Juri accedebat electio Principum, nam vivente adhuc Imperatore, *Henrico VI. eoque procurante*, ut ait Abbas Uſpergenſis, *Principes Allemaniæ pene omnes filium parvulum ipſius Fridericum II. adhuc in cunis vagientem aſſumpſerunt in Regem, eique fidelitatem juraverunt, & litteras de hoc facto cum ſigillis ſuis Imperatori tranſmiſerunt*. Poſt mortem vero Henrici plures Philippum elegerunt, Otho vero Dux Saxoniæ a paucioribus eſt electus, nam in Epiſt. electionis hujus, quæ eſt apud Baronium ad annum 996. unus ex Electoribus ſubſcripſit Adulphus Colonienſis, qui poſtea ad Philippum tranſiit, & cum eo duo tantum Epiſcopi Paderbonenſis, & Mindenſis, unus Dux Henricus Lotharingiæ, & Brabantiæ, Comes unus Henricus de Kuke, at in electionem Philippi conſenſerunt Archiepiſcopi tres, Epiſcopi novem, Abbates quatuor, Rex unus, Duces quatuor, Marchio unus cum Nobilibus Allemanniæ, qui litteris conſenſum præbuerunt. Philippo favebat cognominis Franciæ Rex, Othoni Innocentius III. qui in cap. *venerabilem hujus electionem confirmaverat*; Philippum, quem olim excommunicatum dicebat, ita exoſum habens, ut, teſte Uſpergenſi, dixerit, ſe ablaturum Philippo Diadema, aut ſibi Papæ inſigne detracturum; nihilominus Philippus Imperio per decem annos potitus eſt, repugnante primum, ac deinde cedente Othone, cum quo pactus erat Philippus, ut poſt mortem ſuam filiam ejus duceret, & Imperium obtineret. Itaque poſt mortem Philippi iterum electus Otho Imperium invaſit, at nec electio iſta quamquam concordibus Principum votis facta rata haberi debebat, nam Fridericus II. Henrici VII. filius legitimus erat Imperii hæres, eique fidelitatem ipſe juraverat, ac proinde nec potuerat Philippus de Imperio ad ſe ad tempus tantum pertinente cum Othone paciſci, nec Principes electione in irritum miſſa fidem violare. Cumque jam adoleſceret Fridericus, erat is in Imperio confirmandus, non eligendus Otho. Itaque cum Henricus VII. moriens, ut teſtis eſt Blondus, uxorem, & Fridericum filium commendaſſet Pontifici, potuit & debuit ille ipſius cauſam agere, eumque legitimum Imperatorem declarare, Othonem vero, ut nihil juris ad Imperium habentem, rejicere.

III. Verum uti, quod veritas habet, libere dicamus, non id habuit in mente Innocentius, ut Fridericum injuſte ſpoliatum reſtitueret, nam Othonis electionem ipſe probaverat, & Philippum a patre Friderici Henrico curatorem electum proſcripſerat, ſed in Othonem exarſit, quod vellet

let ille, ut teſtis eſt Matthæus Pariſienſis, jura, & poſſeſſiones Imperii a Pontificibus uſurpatas recuperare, vel ut alii volunt, quod Regnum Siciliæ, quod Eccleſiæ feudatarium eſſe Pontifex arbitrabatur, ſine inveſtitura ejuſdem Eccleſiæ vellet occupare, ſed ſive hac, ſive illa potius de cauſa depoſuerit, fatebuntur ipſi Bellarminus, Baronius, & alii, neutrum iſtorum ad deponendos Reges ſufficere, cum cauſam ſolam hæreſeos vulgo afferant ut legitimam.

IV. Quanquam vero Otho IV. ſententia Innocentii dejectus foret, & Fridericus Imperator II. a Principibus Imperator electus, nihilominus tamen nec confirmatus, nec coronatus ante mortem Othonis, ut teſtis eſt Albertus Stadenſis ad annum 1279. Ceterum ex dictis manifeſtum eſt. Primo, Othonem Imperii potius invaſorem dici debere, quam legitimum Imperatorem. Secundo, Innocentium Philippo legitimo Imperii curatori injuſte obſtitiſſe. Tertio, eundem Othoni perperam faviſſe, & electionem ejus immerito confirmaſſe. Quarto, eum non cauſæ æquitate, ſed rerum ſuarum promovendarum ſtudio motum Othoni poſtea Imperium abrogaſſe. Quinto, Fridericum legitimum Imperatorem non fuiſſe vi abrogationis hujus, ſed electionis principum, & jure hæreditatis, Othonem vero non idcirco illegitimum Imperatorem, quod fuiſſet a Pontifice dejectus, ſed quod nullum jus ad Imperium haberet, nec legitime fuiſſet electus.

De Friderícii II. depoſitione.

UNdecimum, inquit Bellarminus, *exemplum eſt Innocentii IV., qui in Concilio generali Lugdunenſi conſentientibus univerſis Fridericum depoſuit, & vacavit tunc Imperium annis 28. ut Mattheus Palmerius in Chronico annotavit, & extat ſententia de ſententia, & re judicata in ſexto.*

II. Fridericus ille eſt, de quo modo diximus Henrici VII. filius, cui a Patre moriente Patronus datus fuerat Innocentius, ſed is hoſtis potius, quam curatoris partes geſſit, nam & eum, ejuſque Patrum, cui adminiſtratio Imperii concredita erat, Imperio ſpoliare conatus eſt, & Othonis adverſus eum electionem probavit, & ipſum Fridericum in minoribus adhuc agentem regnis Siciliæ, & Apuliæ ſpoliare tentavit, ut teſtis eſt Nauclerus generatione 34. *Reliquerat*, inquit, *Henricus VI. uxorem Conſtantiam cum parvulo filio Friderico II. moriens Innocentii nuper electi curæ, qui ut mox per Principis obitum jura Siciliæ repetiit, ita poſt Conſtantiæ interitum poſtea non tam tutelæ nomine, quam ſui juris tuendi cauſa Siciliam, & Apuliam adminiſtrabat.*

III. Innocentio III. ſucceſſit Honorius III. a quo per Oſtienſem Epiſcopum poſt mortem Othonis Fridericus II. Imperator Romæ coronatus eſt. Et tum, ut referunt Uſpergenſis, & Nauclerus, Fridericus II. de bonis, & prædiis Imperii in Italia ſitis, *Multa contulit Eccleſiæ S. Petri, & vota votis accumulans, de manu ejuſdem Epiſcopi rurſus crucem accepit, ad perficiendum iter Hieroſolymitanum.* Initium vero diſſidii inter Fridericum, & Pontificem ſic refert Cuſpinianus: *Contra duos Comites Thuſciæ Matthæum videlicet, & Thomam, qui caſtra quædam, & terras ſuæ ditionis occupaverant in Apulia pugnare cœpit, & expugnatos bonis omnibus privavit.* Hi confugiunt Romam, præſidium Sedis Apoſtolicæ implorant, quocirca Imperator multoties conquerebatur, quod inimicos ſuos, & hoſtes publicos Sedis Apoſtolicæ foveret. Inde non levis cauſa odii Imperatoris in Pontificem, unde etiam prima inimicitiarum fomenta inter utrumque exorta ſunt.

IV. Huic controverſiæ ſucceſſit de inveſtituris diſceptatio nunquam non ſine magnis motibus agitata, Fridericus enim, teſte Nauclero generat. 41. *Ditionem vexare cœpit Pontificum, Pontifices, & Archiepiſcopos ponere in Eccleſiis modo ſuo inſtitutos a Papa expellens collectas ab Eccleſiis exigens, dicebat enim jus Regibus Siciliæ in Electionibus Prælatorum ab antiquo debitum minorari a Papa, quia eorum privilegium Innocentius III. ſic tuliſſet Conſtantia Friderico puero exiſtente, ut ſupra dictum eſt:* forte fuit privilegium, de quo in gloſſa 16. q. 7. quod Apuliæ Reges habeant inveſtire, *admonitus autem ſuper his*

non

non obtemperabat, admonentem magis magiſque in dies ſprevit, unde eum percuſſit Pontifex anathemate, niſi reſipiſceret, iterato Pontifex privationem Imperii Regnorumque addidit. Tertio per contumacem exaſperatur Pontifex, omnes Imperii, & regnorum olim ſuorum ſubditos a ſacramento fidelitatis abſolvit, hæc fuerunt ſemina malorum plurimorum.

V. Honorio III. mortuo ſucceſſit Gregorius IX. Hic utpote ſuperbus, inquiunt Uſpergenſis, & Cuſpinianus ad annum 1227. Fridericum excommunicare primo anno Pontificatus ſui cœpit ob cauſas frivolas, & vanas nullo juris ordine ſervato; Nauclerus ait, Scriptores de cauſis iſtis non convenire, Antoninum excommunicatum eum narrare eo, quod inveſtituras Pontificum, & collationes beneficiorum uſurparet; terras plurimas Eccleſiæ nollet reſtituere, Clericos vectigalibus privaret, & cenſus de feudis Eccleſiæ nollet reddere. At ex Epiſtola ipſius Gregorii palam fieri, ait Nauclerus, non ob has cauſas excommunicatum eſſe a Gregorio Fridericum, ſed quia expeditionem in terram ſanctam, quæ ipſi ſub pœna excommunicationis præcepta fuerat, non ſuſciperet, ſed excuſationem legitimam afferebat Imperator, dicens, ſe dicto tempore profectum eſſe, & in itinere infirmitate correptum coactum fuiſſe reverti, Pontificem vero hanc ægritudinem velut ſimulatam pro excuſatione non habuiſſe.

VI. Eandem excommunicationis cauſam refert Cuſpinianus: *Non enim*, inquit, *aliam cauſam habuit Pontifex, quam quod votum peregrinationis non exolviſſet.*

VII. At Imperator, ut ait Uſpergenſis, anno Domini 1228. *Volens implere votum ſuum, & pacatum ſibi Papam efficere, transfretravit ad terram ſanctam menſe Auguſto, multa ſuſtinuit, & perfida proditione Templariorum &c. Papa vero captata occaſione de abſentia Imperatoris copioſum exercitum deſtinavit in Apuliam, & terram Imperatoris in ſervitio Chriſti demorantis, quod nefandiſſimum eſt dicere, abſtulit, & ſibi ſubjecit, & cruce ſignatos ne transfretarent omni ſtudio prohibuit, tam in Apulia, quam in Lombardia.*

VIII. *Quis talia facta recte conſiderans non deploret, & deteſtetur? quæ indicium videntur, & quoddam portentum, & prodigium ruentis Eccleſiæ:* hæc Uſpergenſis. Addit Nauclerus Fridericum diſcedentem Oratores Romam miſiſſe abſolutionem a Pontifice petituros, quia votis ſatisfecerat, Pontificem vero repulſam dediſſe, & Templariis in Aſia injunxiſſe, ne Friderico tanquam hoſti publico auxilium præberent. Eadem conſtant ex Epiſtola cujuſdam Thomæ Alteronenſis Imperii Rectoris apud Matthæum Pariſienſem in Henrico, qua ſcilicet Imperatorem certiorem facit iſte Comes, Pontificem armis fines ſuos invadere, & neſcio, quem Joannem de Brennes pro Imperatore agnoſcere.

IX. Hoc nuncio accepto Fridericus, qui jam urbes, Hieroſolymam, Joppum, & Nazareth receperat amiſſa victoria, pactiſque cum Sultano initis ad ſua defendenda revertitur, quæ capta fuerant ab hoſtibus celeriter recuperat, & eos, qui defectionem meditabantur compeſcit. E contra Pontifex Imperatorem ob initas cum Sultano inducias habitumque in Germania conventum Principum, in quo filius ejus fuerat Rex Romanorum electus nulla habita ratione mandati Pontificii, quo vetuerat, ne quis ex hujus ſtirpe ad regnum promoveretur; propter hæc, inquam, Fridericum iterum atque iterum diris devovet, hæreticos ac rebelles Mediolanenſes tutatur. Nihilominus Imperator non deſtitit beneficium abſolutionis humiliter petere, Papamque hortatus eſt, ut ſibi ad domandos Mediolanenſes auxilio eſſet. Ille ſibi metuens, Romam revertitur, Imperator Mediolanenſes vaſtat, Italiæ urbes ditioni ſuæ ſubjicit, Sardiniam velut ad Imperium ab antiquo ſpectantem occupat, hinc graviores inter ipſum, & Pontificem, qui eam velut patrimonium ſuum ſibi vindicabat, inimicitiæ oriuntur. Pontifex ad ſolitum excommunicationis telum confugit, eumque quanta poteſt ſolemnitate devovet, & ſubditos ejus ab obedientia Imperatoris ſolvit, & ne fulmen eſſet irritum, Roberto Ludovici Francorum Regis fratri Imperium per litteras offert. Galli Principes in conſilium aſciti a Rege mira æquitate conatum Pontificis deteſtantur. *Quo*, inquiunt, *ſpiritu*,

vel

vel auſu temerario Papa tantum Principem, quo non eſt major, imo nec inter Chriſtianos, non convictum, & confeſſum de objectis ſibi criminibus exhæredavit, & ab Imperiali apice præcipitavit, &c. Scimus quod Domino JESU CHRISTO fideliter militavit moriens, & bellicis ſe periculis confidenter opponens, tantum Religionis in Papa non invenimus. Imo qui eum debuit promoviſſe, & Deo militantem protexiſſe, eum conatus eſt abſentem confundere, & nequiter ſupplantare. Noluimus noſmetipſos in tanta pericula præcipitare, ut ipſum Fridericum tam potentem impugnemus, quem tot regna contra juvabunt, & cauſa juſta præſtabit adminiculum. Quid ad Romanos de prodiga ſanguinis noſtri effuſione, dummodo iræ ſuæ ſatisfecerimus, ſi enim per nos, & alios devicerit omnes Principes mundi conculcabit ſumens cornua jactantia, & ſuperbiam, quoniam ipſum Fridericum Imperatorem magnum contriverit. Hæc narrat Matthæus Pariſienſis in Henrico III. in quibus elucet Gallorum illius temporis æquitas, & prudentia, qua injuſtum Pontificis conatum, maximumque bellum nobis, & Imperatori exitio futurum compreſſerunt.

X. Itaque cum inutile fuiſſet iſtud Gregorii IX. molimen, coactus eſt cum Imperatore inducias paciſci, ſed has paulo poſt violavit, & adverſus eum Concilium Romæ anno 1239. indixit. At Imperator Epiſcopos ad illud proficiſcentes in tranſitu maris captos in cuſtodiam conjecit; ingreſſuſque in Campaniam Caſtellum quoddam, quo præcipui Papæ conſanguinei clauſi erant, vi cœpit, & omnes, quos in eo invenit ſuſpendi juſſit. Quo dolore oppreſſus Gregorius ſecundo Kalendas Septembris e vita exceſſit. Defuncto Gregorio ſucceſſit Celeſtinus, qui octodecim tantum poſt electionem diebus vixit, adeoque nihil in Imperatorem tentavit. Huic ſuffectus eſt Innocentius IV. qui dum eſſet Cardinalis, fuerat Imperatoris amicus. Is nihilominus latas a prædeceſſore in Imperatorem ſententias renovavit, confirmavit, atque promulgavit. Quæ res multos a Friderici partibus alienavit. Hic vero prætermittendum non eſt Parochi cujuſdam Pariſienſis inſi-gue illo tempore factum, ad quem cum miſſa fuiſſet Pontificis ſententia in Fridericum, ut eam promulgaret, ſic populum allocutus fertur: *Audite univerſi, accepi in mandatis, ut candelis accenſis, & pulſis campanis in Imperatorem Fridericum excommunicationis ſententiam ferrem ſolemnem, cauſam tamen ignorans, non ignoro controverſiam, & odium inexorabile motum inter eos. Scio enim, quod unus eorum alteri injuriatur, quis cui neſcio, ſed illum in quantum mea ſe extendit poteſtas, excommunicatum denuntio, alterutrum horum, videlicet eum, qui alteri injuriatur, & abſolvo injuriam patientem, quæ tam damnoſa eſt Chriſtianitati.* Hæc Matthæus Pariſienſis. Sed ut ad propoſitum revertar, ut majorem excommunicationi a ſe latæ auctoritatem conciliaret Pontifex, Italia, cum in Galliam ex Italia veniſſet, Concilium Lugduni indixit, quod ibidem poſt feſtum Ioannis Baptiſtæ anno 1245. celebratum eſt; in prima Concilii hujus, ut loquuntur, ſeſſione, Theodorus Friderici Procurator promiſit, eum ſi Romanus Pontifex vellet reconciliari Græciam ad unitatem Eccleſiæ revocaturum, terram ſanctam recuperaturum, & ablata Romanæ Eccleſiæ redditurum; fidejuſſores hujus promiſſi offerens Franciæ, & Angliæ Reges, at Pontifex promiſſum iſtud velut illuſorium rejecit. Seſſione 2. Pontifex habita oratione poſt alia capita in Fridericum multis invectus eſt, eumque hæreſeos, & ſacrilegii, & perjurii accuſavit, alia inſuper addens crimina, quod ſcilicet civitatem novam conſtruxiſſet, quam Saracenis populaverat, quod familiaritatem cum Soldano Babyloniæ contraxiſſet, quod concubitu Saracenicarum mulierculararum impudenter pollueretur. Ad hæc reſpondit Thaddæus Fridericum hæreſeos convinci non poſſe, ſi ipſe adeſſet, voce fidem ſuam profeſſurum, ejus vero orthodoxiæ probabile argumentum eſſe, quod uſurarios in regno ſuo non toleraret: *In hoc*, inquit Matthæus, *Curiam Romanam reprehendens, quam conſtat hoc vitio maxime laborantem*. Ad alia objecta ſimiliter reſpondet Thaddæus, dilationemque petit, ut Imperatori nunciare poſſet; negavit iſtud primo Pontifex addens: *ſi veniret*

niret, *ſtatim recederem :* ſed ſequente die compulſus eſt ad petitionem Procuratorum Regum Franciæ & Angliæ duarum hebdomadarum inducias concedere.

XI. At Imperator cernens damnationem ſuam vitari non poſſe nec congruens arbitratus ſe judicio Synodali præſertim adverſanti judicandum ſiſtere, accedere ad Concilium recuſavit. Tum Pontifex nulla provocationis a Thaddæo interpoſitæ ratione habita in Fridericum ſententiam protulit, qua illum omni honore, & dignitate privatum pronunciavit, & omnes a juramento fidei ipſi præſtito abſolvit, vetuitque eum a quoquam pro Imperatore agnoſci. Hæc ſententia in ipſo Concilio lata eſt : *Non ſine omnium audientium*, *& circumſtantium*, ut inquit Matthæus, *ſtupore*, *& horrore*. Hanc ſententiam licet frivolam, & injuſtam ſentiret Fridericus, cernens tamen quantum illi detrimenti ſibi eſſet allatura, nullum non movit lapidem, ut Pontifici reconciliaretur. Quare per procuratorem ſuum Regem Franciæ Domino Papæ *Obtulit ſatisfactionem facere competentem*, inquit Matthæus, *obtulit etiam quod in terram ſanctam irrediturus abiret*, *quoad viveret Chriſto ibidem militaturus*.

XII. Ad hæc ridens Papa ait : *hæc quoties talia*, *vel potiora promiſſa ſunt*. *Reſpondit Rex Franciæ ſeptuagies ſepties pandendus eſt ſinus*, *peto*, *& petens conſulo ; tam pro me quam pro multis aliis millium millibus peregrinaturis proſperum exitum expectantibus imo potius pro ſtatu univerſalis Eccleſiæ*, *& Chriſtianitatis accipite & acceptate tanti Principis talem humilitatem*, *Chriſti ſequentes veſtigia*, *qui ſe uſque ad crucis patibulum humiliaſſe legitur*. Quod cum Dominus Papa erecta, & rejecta cervice refutaſſet Dominus Rex Francorum receſſit iratus, & indignatus, quod humilitatem, quam ſemper habuerat in ſervo ſervorum reperiſſet. *Igitur Pontificis ſententia per mundum volitante*, inquit Stadenſis, *quidam Principum cum multis aliis reclamabant*, *dicentes ad Papam non pertinere Imperatorem inſtituere*, *vel deſtituere*, *ſed electum a Principibus coronare*. *Quandiu autem vixit Fridericus*, inquit Trithemius, *per annos ferme ſex contra eum nec Papa*, *nec aliquis Principum prævalere potuit ; ſed non advertens ſententiam Papæ*, *quam frivolam*, *& injuſtam eſſe dicebat*, *ſe Imperatorem geſſit*, *magnamque Principum*, *Nobiliorum*, *& Civitatum uſque ad mortem adhærentiam habuit*. Nihilominus tamen a quibuſdam Principibus a Papa ſollicitatis, & pretio corruptis, Henricus Haſſiæ, & Turingiæ Langravius eligitur, ſed iſto poſt biennium ſublato, ei Guilielmus Hollandiæ Comes anno 1248. ſuffectus eſt, Frederico Longobardis, qui defecerant in ordinem redigendis intento.

XIII. Demum ipſe Fridericus fruſtra tentata cum Pontifice reconciliatione, circa finem anni 1250. e vivis abiit, Conrado filio relinquens Imperium, Friderico Henrici filii ſui jam defuncti filio Auſtriæ Ducatum, & Menfredo notho Tarentaſiæ Principatum. Poſt hujus mortem Imperium prædæ fuit, & a multis ſubinde occupatum, Italia vero bellis, ac diſcordiis civilibus miſere vexata eſt.

XIV. Unum eſt quod adverſus nos urgeri poſſet, Concilii ſcilicet Lugdunenſis, quod generale dicitur, auctoritas. Cum enim in eo Innocentius IV. depoſitionis ſententiam in Fridericum pronunciarit, neceſſe eſt eam ab illo Concilio probatam.

XV. Reſpondeo, ſententiam in Fridericum latam non eſſe a Concilio, ſed ab Innocentio, ſicque Innocentii eſſe, non Concilii Lugdunenſis : eam vero a Concilio examinatam, ac confirmatam non fuiſſe extra dubium eſt. Unde illa in inſcriptione lata non dicitur, *ſacro approbante Concilio*, ſed tantum, *ſacro præſente Concilio*. Quæcunque autem præſente Concilio fiunt, non propterea cenſentur a Concilio fieri aut probari ; utque aliquid in Conciliis dictum, aut factum auctoritatem obtineat, neceſſe eſt, ut in eo conciliariter, ut loquuntur, examinetur, hoc eſt, ut re examinata a ſingulis judicium feratur : at nihil ſimile in hoc negotio contigit in Synodo Lugdunenſi, ubi nec iſta res ab Epiſcopis examinata eſt, nec ſingularium Epiſcoporum ea de re vota collecta ſunt, ſed ſolum a Pontifice condita, & lecta in Concilio ſententia. Sunt etiam nonnulli e Catholicis, qui Concilium iſtud Lugdunenſe

I. generale fuiſſe negent, cum præſertim ei deſint duæ conditiones a Bellarmino ad Concilii nniverſalitatem requiſitæ, convocatio generalis, atque nt ſaltem ex majori orbis parte ad illud Epiſcopi conveniant. Ad Concilium autem Lugdunenſe convocavit tantum Innocentius Regem Galliæ, Senonenſem Archiepiſcopum, & Angliæ Epiſcopos, nullas autem litteras dedit ad Epiſcopos Germaniæ, Aragoniæ, Caſtellæ, Luſitaniæ, ut nihil dicam de Orientis Epiſcopis. In Concilio vero panci adfuerunt Epiſcopi ex Anglia, & Gallia, plerique per procuratores, nulli Italici, Hiſpani, Germani Orientales, &c. Concilium compoſuit Pontifex cum ſuis Cardinalibus, paucis Angliæ, ac Franciæ Epiſcopis, & procuratoribus Regum Galliæ, & Angliæ. Deinde in eo nihil ſecundum formam judiciorum actum eſt, non eſt legitime citatus aut convictus Imperator, Epiſcoporum vota, & ſuffragia non ſunt quæſita. Pontifex vero ſolus in eo ſimul egit accuſatoris, teſtis, & judicis partes; ſolus enim Fridericum accuſavit, ſolus teſtimonium in eum dixit, ſolus ſententiam pronunciavit. Denique Concilium in actis, aut inſcriptionibus nuſquam generale dicitur, nequidem ab Innocentio, aut Concilium convocante, aut in eo pronunciante hoc nomine donatur; ubique enim leges, *ſacro præſente Concilio*, non *univerſali*, *& ſancta Synodo*. Deinde cum ad Concilium generalius provocaret Thaddæus, non reſpondet Pontifex, hoc eſſe univerſale, ſed tantum ſatis eſſe dicit Concilium generale multorum. Unde colligitur, Concilium non ſimpliciter generale fuiſſe, ſed tantum multorum. Demum e veteribus ſcriptoribus, qui ejus mentionem faciunt, nullus illud generale appellavit, non Matthæus Pariſienſis, non Albertus Stadenſis, non Trithemius, non Palmerius, non Platina, a quibus generalis Concilii nomine non donatur. Primus, qui hoc nomine ipſum decoravit, videtur eſſe Onuphrius, ſed quas ad Concilium generale conditiones requirat, neſcitur.

XVI. Reſpondent alii, dato quod fuerit generale hoc Concilium, errare ipſum potuiſſe in præſenti quæſtione, quæ potius facti eſt, quam juris; nec enim actum eſt in ea Synodo de jure Pontificis, ſed ſuppoſito ejus jure, quæſitum, utrum eſſet diris devovendus Fridericus ob crimina. Hanc reſponſionem confirmat Launoius a ſimili, in iis, quæ Bellarminus profert lib. 5. de Romano Pontifice, Honorii Papæ cauſam agens, *tomo ſeptimo Epiſtolarum*, *Epiſtola ſeptima*. Denique etiamſi Concilium aliquid in Reges ſibi auctoritatis uſurpaſſet, non tenerentur propterea ipſi de jure ſuo cedere: nam nec Concilium generale, nec Eccleſia tota poteſt Regibus jus regnandi ipſis a Deo datum auferre, aut per Eccleſiam auferri poſſe decernere. Sed iſtis reſponſionibus, quæ nonnihil habent invidiæ, uti neceſſe non eſt, cum prima ſufficiat.

De Ludovici Imperatoris exauctoratione.

DUodecimum, & ultimum Bellarmini exemplum eſt Clementis VII., qui Ludovicum Imperatorem a Joanne XXII. & Benedicto XII. excommunicatum depoſuit.

II. Reſpondeo, quam iniquum fuerit iſtud factum, ipſa docet hiſtoria. Ludovicus Bavarus a majori parte Electorum ad Imperium promotus eſt, nempe a Petro Moguntino, Balduino Trevirenſi, Joanne Rege Bohemiæ, & Wordemaro Marchione Brandeburgenſi. Alii vero Electores numero, ut patet, pauciores, Fridericum Auſtriacum Imperatorem deſignant, Ludovici electione, cui nemo interceſſerat jam peracta. Nihilominus Pontifex Joannes XXII. huic ſavit, & confirmatorem ſe promiſit ejus electionis: *Modo*, ut ait Nauclerus, *copias ſuas ex Allemannia ad expellendos rebelles Eccleſiæ mitteret, pollicitus inſuper fore, ut ſi promiſſis ſtaret fratrem illius ad Archiepiſcopatum Moguntinum promoveret*. Victo igitur, & in captivitatem redacto cum fratre ſuo Henrico, Leopoldus hujus itidem frater, cooperante Rege Franciæ, ad Joannem XXII. recurrit, inquit Nauclerus: *Tum Joannes*, pergit idem, *in publico Conſiſtorio Avenione protulit ſententiam execrationis in Ludovicum Bavarum, ex eo quod miſerat jam copias ſuas in adjutorium Galeatii*, *& fra-*

fratrum ejus, qui tyrannice dominabatur Mediolani opponendo eidem Ludovico, quod non erat ei licitum uti officio Imperatoris, quouſque eſſet confirmatus ab Eccleſia; deditque ei terminum trium menſium, infra quem renunciare deberet electioni de ſe facta, & quod veniret perſonaliter, ſi vellet ſe excuſare de eo, quod favorem præſtiterit hæreticis, & rebellibus Eccleſiæ. Ita in gratiam Caroli Regis Francorum, & Ludoldi inventa eſt ratio, propter quam deponeretur Ludovicus, & quidem frivola; nam coronatio, uti probatum eſt a nobis antea, mera eſt ceremonia, quæ non dat imperium, aut ius ad imperium, ſed tantum ſupponit: & certe non modo Imperatores Ethnici, ſed, & Chriſtiani omnes ante Carolum Magnum, a Papa coronati minime ſunt, & tamen eos veros Imperatores fuiſſe quis dubitet? A Carolo Magno mos invaluit, ut qui ad imperium jure ſucceſſionis, & electionis perveniebat, a Pontifice Romano inungerentur. Sed cum nonnulli jam ſine hujuſmodi coronatione illud obtinuiſſent, eam Pontifex immerito denegabat Ludovico Bavaro, cum a majori parte Electorum, & prior electus fuiſſet.

III. Itaque Ludovicus videns ſe injuſte a Joanne peti, habito conſilio, *appellavit ad ipſum Papam*, inquit Nanclerus, *male informatum, & bene informandum, & etiam ad Concilium generale, quando eſſet Romæ in ſede Petri, miſitque ſolemnes Oratores, qui ſe de prædictis excuſarent: poſtea vero, Ludovico non comparente, Papa execravit eum, ac de hæreſi condemnavit, contra adhærentes duriſſimos proceſſus fulminans, a quibus omnibus Ludovicus appellavit. Iſti proceſſus, ut ait frater Hermannus, a quibuſdam ſtrictiſſime obſervabantur, a multis vero invalidi reputabantur, quia dicuntur examinati a Doctoribus utriuſque Juris, qui judicabant eos non valere. Imo Joannem Papam magni, & multi Theologi licentia, & vita probati dogmatizabant eſſe hæreticum propter errores ceteros, quos in die obitus dicitur tepide revocaſſe, & ſucceſſor hujus eos errores fertur publice damnaſſe*: lege Nanclerum generat. 45.

IV. His itaque contemptis fulminibus Bavarus Italiam omnem devaſtavit, ac Romam ipſam contendit, ubi Imperii ſumptis inſignibus, Petrum Corbanenſem ex Franciſcanorum Ordine ad Pontificatum evexit, qui Nicolaus V. eſt dictus. Is Ludovicum IV. coronavit, jam enim ter fuerat coronatus, ut obſervat Onuphrius; nempe Aquiſgrani I. ab Archiepiſcopo Moguntino; ſecundo, Mediolani ab Epiſcopo Aretino; ac demum Romæ per quatuor laicos Cives, in abſentia Pontificis *contendentes*, ut ait Nanclerus, *id ſibi competere*.

V. Interea de reconciliatione Ludovici IV. cum Joanne XXII. actum eſt. Rex Bohemiæ Joannes Otho Dux Auſtriæ, & Archiepiſcopus Trevirenſis, articulos reconciliationis, de quibus convenerat, ad Joannem XXII. miſerunt, inter quos quartus erat, quod recognoſceret ſe exceſſiſſe, & ſententias excommunicationis ipſum ligaſſe; quintus, quod gratiæ Domini Papæ ſe offerret ad miſericordiam, ſi fides adhiberetur Joanni in reſponſione ad Regem Bohemiæ: noluit tamen Pontifex ipſum audire hac conditione, contendens illum hæreticum eſſe. Ejus autem hæreſis, quam ejurare coactus eſt Petrus de Corbano, qui creatus a Ludovico Antipapa, partes ejus deſeruerat, & Joanni reconciliatus fuerat, hæc erat, *quod ſcilicet pronunciabat, & declarabat fore hæreticum, & ſcripturæ ſacræ contrarium, dicere quod Chriſtus & Apoſtoli in his, quæ habuiſſe leguntur, habuerunt aliud, quam ſimplicem uſum facti*. Paulo poſt moritur Joannes XXII. cui, ut refert Albertus Argentinenſis in Chronico, cui convenit Nauclerus generat. 45. *ſucceſſit Blancus quidam Cardinalis, nova ratione ſcilicet ſub altercatione electus: ego N. nomino illum, & ſi ille eſſe non poterit, nomino Blancum.* Is territus poſtulatis Regis Franciæ cum Ludovico ſeſe reconciliare ſtatuit. Ob eam rem Legatos miſit Ludovicus, quibus Pontifex ſignificavit, quantum optaret Imperatorem Eccleſiæ reſtitui, quamque doleret Italiam a tyrannis regi. Et cum Regis Franciæ, & Lupoldi Legati veniſſent, ſcripſiſ-

pſiſſentque Rex Bohemiæ, & Dux Bavariæ ſe alium Regem Romanorum electuros, Pontifex mutato animo, reverſis Legatis Joannis ait, pro abſolutione impetranda ſe in Ludovicum eſſe bene affectum, ſed timere, ne ſi ei abſolutionem impertiretur, eadem aut graviora pateretur a Rege Franciæ, ac quæ fuerat paſſus Bonifacius VIII. Interim diſcordia inter Regem Franciæ, Philippum Valeſium, & Regem Angliæ de regno Franciæ mota, Ludovicus Angli primum partes tuetur, ac deinde Philippo reconciliatur. Inde Oratores Philippi, & Ludovici ſimul adeunt Papam pro reconciliatione Ludovici. Quid hic Papa? *Nunquid*, inquit, *Ludovicum ad arbitrium Regis tunc hæreticum, nunc vero Chriſtianiſſimum habere debeam? & protracto variis tractatibus negotio Francus* (ut credebatur) *quod voluit, ſimulavit ſe velle, Papa quod voluit, ſimulavit ſe nolle, utique nihil actum fuit*. Ita Pontifex ille non ut rei æquitas poſtulavit, ſed ut res ſuæ exigebant, modo huc, modo illuc flectebatur.

VI. Denique ut vidit Ludovicus, non poſſe ſe beneficium abſolutionis a Pontifice conſequi, ex ſententia Principum Francofurti data, & concilio fratrum minorum ſe innocentem eſſe, & a Joanne XXII. immerito damnatum, emiſſo diplomate, cunctis notum fecit. In eo profitetur ſe fidem Catholicam, & doctrinam ſanctæ matris Eccleſiæ tenere, poteſtatem ſuam Imperialem ex electione habere, eam a Pontificia auctoritate non pendere, ſed a ſolo Deo ſibi datam eſſe; poteſtatem Eccleſiæ non eſſe in temporalia; Joannis XXII proceſſum ex falſis cauſis, & nullo ordine ſervato factum, nullius roboris eſſe. Et quidem iſtud judicium legitimum non fuiſſe oſtendit primo, quod Joannes XXII. ſe, ſuoſque odio capitali, & hoſtili proſecutus fuerit, quod in ſua cauſa judex idoneus eſſe poſſit; quod ubi error eſt in ſententia, & mandato, ipſo jure irrita eſt; quod irrita ſit lata poſt appellationem ſententia, quodque Papa ubi de fide, & jure divino agitur ſubeſt Concilio: hæc & alia multa habentur in ea Bulla apud Nauclerum generat. 45.

VII. Benedicto ſucceſſit Clemens VI. qui ſententiam in Ludovicum a Joanne latam roboravit, & Principum in Italiæ civitates dominatum confirmavit: nihilominus Ludovicus ad Francorum Regem, ad cujus nutum Papa regebatur, ſcribit, ut ex promiſſo abſolutionem impetraret. Rex Galliæ reſponſum tulit, Imperatorem nunquam ſe humiliter ſubmiſiſſe. Offertur ergo ei forma reconciliationis, qua dabatur poteſtas procuratori deponendi imperii, & non reſumendi, niſi gratia Papæ, ac confitendi omnes hæreſes, & errores ſibi impoſitos. *Sed Principes, & Electores*, inquit Nauclerus, *recenſentes articulos reformationis, quos Papa requirebat, decreverunt in perniciem, & deſtructionem Imperii eſſe conceptos, quibus nec Imperator, nec Princeps virtute juramenti imperio præſtiti annuere valeant*. Hinc factione Pontificis, & Joannis Regis Bohemiæ Carolus Luxemburgenſis hujus filius ab aliquibus Principibus Imperator eligitur. Horum nihilominus electio a reliquis Principibus irrita decernitur. Tandem Ludovicus paralyſi correptus in venatione de equo in terram cadens expiravit, non ſine ſuſpicione veneni ipſi a Duciſſa Auſtriæ dati. Ita hujus morte anno Domini 1347. finita eſt longa illa concertatio, quæ anno circiter 1316. ortum habuerat. Ceterum ex narratione iſta liquet primo, Ludovicum Bavarum legitimum fuiſſe Imperatorem utpote priorem, & a majori numero electum. Secundo, injuſta, ac frivola de cauſa a Joanne exauctoratum. Tertio, nullam, ac irritam fuiſſe Joannis ſententiam. Quarto, nihilominus Ludovicum ſemper ad reconciliationem pronum. Quinto, Joannem æquiſſimas reconciliationis leges admittere noluiſſe. Sexto, Benedictum XII. agnoviſſe injuſtitiam ſententiæ in Ludovicum latæ, ſed rebus ſuis ſtudentem, & Regis Franciæ minis perterritum, eam non revocaſſe. Septimo, Clementem hujus ſucceſſorem immerito ſententiam Joannis renovaſſe. Octavo, eundem legem reconciliationis iniquiſſimam Ludovico dixiſſe, quam ille merito rejecit.

VIII. Generatim vero ex omnibus exem-

plis

plis a nobis huc uſque expoſitis colligitur, ante Gregorium VI. inauditum fuiſſe, ut Pontifices deponendorum Regum poteſtatem ſibi arrogarent. Secundo, Gregorium VII. & eos, qui poſt ipſum id tentarunt, ſeditiones quidem, & bellum in Imperatores excitaſſe, at eos propterea non fuiſſe orbatos, & privatos imperio conſenſu omnium; imo plures ac ſaniores ſententias hujuſmodi irritas exiſtimaſſe. Tertio, veras tentatæ a Pontificibus depoſitionis cauſas, non fuiſſe hæreſes Principum, ſed aut privatas Pontificum inimicitias, aut potentiorum Regum inſtigationes, ac fere ſemper propria Eccleſiæ Romanæ commoda, propter quæ Pontifices ſæpe eos, qui Romanæ potentiæ incrementis videbantur obſtare, diris devoverunt, ut cernere eſt in omnibus exemplis allatis. Quarto, depoſitiones iſtas a Pontificibus nunquam non ſine magnis tumultibus, ac calamitatibus eſſe tentatas.

IX. Ex his conſtat, hujuſmodi exempla Bellarmini cauſæ plus obeſſe, quam prodeſſe.

De tentatis in Reges Francorum depoſitionibus.

QUanquam Romani Pontifices in Reges noſtros idem, quod in Imperatores aperte ſtatuere, aut tentare auſi non fuerint, nihilominus tamen vibrato excommunicationis telo, videntur aliquam in illos auctoritatem ſibi comparare voluiſſe; at Galli miro in Reges ſuos ſtudio ſemper injuſtis Romanorum conatibus obſtiterunt, nec quidquam juris propter hujuſmodi excommunicationes Galliæ Reges amiſerunt, nihilque turbarum ex illis ortum eſt. Sed miſſis iis, quæ ad excommunicationem ſpiritualem pertinent, quæ nos in illa diſſertatione expoſuimus, ea quæ a nonnullis ad Pontificiam in temporalia Regum Galliæ poteſtatem oſtendendam afferuntur, breviter disjiciamus.

II. Primus omnium Hadrianus ſeſe rebus Franciæ temporalibus immiſcuit ad Hincmarum ſcribens, ut a Caroli Calvi conſortio, & communione diſcederet; ſed ſtatim a Gallis reſponſum tulit, *nunquam hujuſmodi præceptionem ab illa Sede ulli prædeceſſorum miſſam fuiſſe, cum inter Reges ſacramentis etiam confœderatos, ſed inter patrem, & filios, ac inter fratres prælia, & ſeditiones eorum temporibus fuiſſe noſcantur, nec etiam ab hæreticorum, vel ſchiſmaticorum tyrannorum Imperatorum, ac Regum, quales fuerunt Conſtantius, Arianus, &c. Apoſtata Julianus, &c.* Ecce quæ fuerit tum temporis Eccleſiæ Gallicanæ de poteſtate Pontificum in Reges ſuos ſententia. In Philippos I. & II. nihil aliud præter excommunicationem, aut interdictum tentarunt Pontifices, & ne verbo quidem eorum in temporalia poteſtatem læſerunt, aut attentarunt. Nihilominus tamen Adverſarii dicere non verentur, ex illis excommunicationibus indirecte privationem regiæ auctoritatis conſecutam eſſe, idque Gallos ipſos tum temporis agnoviſſe, quod ut probent, tria nobis objiciunt.

III. Peimum, inquiunt, teſtatur Yvo regiam coronam ſimul cum abſolutione reſtitui debere Regi, dicitque Epiſt. 46. *Legatos ipſos Regios hac rationa uſuros apud Pontificem, Regem cum Regno ab ejus obedientia receſſurum, niſi coronam reſtitueret, & Regem anathemate ſolveret.* Ergo ex ipſorum Regis Legatorum confeſſione per excommunicationem non ſolum Eccleſiaſtica communione, ſed & corona, hoc eſt regnandi jure Rex privatus fuerat. Secundo, idem Yvo ſæpius teſtatur per excommunicationem coronæ Regis, & regno periculum imminere, regnumque per eam fuiſſe diminutum, Epiſt. 13. & 15. ait, *animæ Regis magnum detrimentum, & coronæ Regni ſummum periculum imminere. Cavendum eſſe, ne* cum diminutione terreni regni regnum amitteret æternum. Et Epiſt. 23. ait, ſe Regis amore impulſum non vulgaſſe Epiſtolam Urbani: *Quia nolebat regnum, quantum ex ſe erat, adverſus eum ulla ex parte commoveri.* Et Epiſt. 144. jam pro Rege deprecans Paſchalem: *Quantum*, inquit, *cum ſalute ejus condeſcendatis, & terram, quæ ejus anathemate periclitatur, ab hoc periculo eruatis.* Denique

que, inquiunt, in annalibus tum temporis conditis aſcripti non ſunt amplius anni Philippi, ſed ſolum, *regnante Chriſto*. Sic in Chronico fratris Nicolai de Mediavilla anno 1456. condito lit. 8. de Bernardi II. vita hæc habentur: *Mortuus in expugnatione Damietæ anno* 1098. *regnante Chriſto*. Idem habetur in Chronico Sandionyſiano, & aliis. Hæ ſunt adverſariorum objectiones, prima fronte ſpecioſæ, ſed in quibus nihil eſt virium, ſi attentius conſiderentur.

IV. Nam primo non eſt adhibenda fides Yvoni acerrimo Philippi adverſario, qui ſolus in eum Pontifices Romanos exacerbavit, eorumque ſententias ad ſe miſſas executioni mandare conatus eſt. Sed nihil opus eſt iſta reſponſione, cum ejus verba ab adverſariis perperam accipiantur; primum enim cum ait Yvo, coronam eſſe Regi reſtituendam, per coronam non intelligit jus regium, auctoritatem regiam, ſed tantum coronam auream, ceremoniaſque coronationis, quæ ab Epiſcopis Gallis annuente Pontifice Romano fieri ſolebant. Quippe Papa vetuerat, ne corona imponeretur Philippi capiti ab Epiſcopis, & valde indignabatur id a Rodulpho Turonenſi factum fuiſſe. Dum ergo coronam reſtitui debere Regi ſcripſit, nihil aliud ſibi vult, quam jus geſtandæ coronæ in Eccleſia vi coronationis, non autem jus regnandi, quod a coronatione minime pendet; quippe ante coronationem, qui mortuo Regi ſuccedit, Rex eſt ipſo jure. Coronatio vero ceremonia tantum eſt, quæ nihil juris tribuit ad Regnum. Deinde cum ait Yvo, per excommunicationem periculum eſſe, ne diminuatur Regnum, non id ita intelligendum, quaſi per excommunicationem Regno Rex indignus fieret, & jure regnandi excideret; tunc enim non diminutum, ſed plane ablatum Regnum dici deberet: periculum ergo regno Philippi imminebat ex odio, & contemptu populi ob excommunicationem in ipſum latam, vel ex Fulconis, & aliorum malevolentia, qui poterant hoc obtentu regnum commovere, & ſeditionem excitare. Unde ait Yvo Epiſt. 23. ſe non evulgaſſe Pontificis diploma, ne Regni pars adverſus eum commoveretur.

V. Denique formula hæc, *regnante Chriſto*, a Mediavilla uſurpata non denotat Philippum regno privatum. Primo enim auctor hujus formulæ ſcriptor valde indiligens eſt, & imperitus, quippe qui de Bernardo II. id dicat, quod ei convenire non poteſt; nec enim ille vixit anno 1098. nec hoc tempore Damieta capta eſt. Ea enim urbs primum capta eſt anno 1219. a cruciatis. Deinde ſtatim a Barbaris recuperata, iterum capta eſt ab exercitu ſancti Ludovici anno 1249. & ſequenti a Barbaris recepta. Secundo, anno 1099. Philippus reconciliatus erat cum Pontifice. Tertio, nunquam interruptus eſt tempore Philippi mos conſignandorum monumentorum annis ipſius, ut conſtat ex Chartis, & aliis monumentis ſingulis ejus annis inſignitis, quas videre potes collectas a Blondello in libro de hac formula, *regnante Chriſto*. Quarto, formula hæc, *regnante Chriſto*, ante & poſt Philippum legitur in multis actis, & Conciliis, quæ ſcripta ſunt vel habita Imperatoribus, & Principibus quibuslibet, atque etiam Chriſtianis, & piis, quos jure Regni privatos nemo dixerit. Horum item exempla vide apud eundem Blondellum ibidem. Ergo ex hac formula, *regnante Chriſto*, uſurpata a Mediavilla, & Chronici Sandionyſiani auctore temporibus Philippi colligi minime poteſt, eum propterea jure regnandi excidiſſe. Et certe regnum Chriſti terrenorum Regum non tollit Regnum, eo ipſo dicente: *Regnum meum non eſt de hoc mundo*. Unde nihil vetat, quominus idem monumentum inſcribatur: *regnante Chriſto*, & *regnante Rege aliquo*; regnante ſcilicet in cordibus Chriſto, vel Chriſto Dei verbo in ipſos Reges regnum obtinente, & Rege regni temporalia adminiſtrante.

VI. Denique ut mittam ea, quæ a Bonifacio VIII. in Philippum Pulchrum, & pro Philippo a Gallis geſta, aut ſcripta ſunt, quæ modo fuſius referam, Julius II. Pontifex mitiſſimum atque optimum Principem Ludovicum XII. diris devovere, & anathemate obſtringere conatus eſt. Sed Cle-

perſederet: at ille nihil his motus, Regem, & eos, qui impediebant, quominus Epiſcopi Romam venirent, excommunicat, & Joannem Cardinalem Monachum in Galliam miſit, qui clam conſilium cum Epiſcopis quibuſdam Pariſiis habuit; ſed re infecta coactus eſt in Italiam reverti. Rex vero congregatis in urbe Lutetia Epiſcopis 28. cum nonnullis Abbatibus, Theologis bene multis, aliiſque pluribus Papam coram iis multorum ac magnorum criminum accuſari permiſit, & ſimul cum iis ad futurum Concilium generale provocavit, eamque provocationem, ac requiſitionem Concilii generalis Pontifici denunciari curavit. His ita geſtis Papa Roma diſcedens Anagniæ a Nogareto Regis Franciæ Seneſcallo, & Secora Colonienſium adminiſtro per vim captus eſt, ac paulo poſt dolore, ægritudine, & deſperatione confectus obiit, cum Romam liberatus reverteretur.

XIII. Succeſſit ei Benedictus XI. ad quem Philippus litteras miſit, quibus Bonifacii memoriam inſectatur, ac novo Pontifici gratulatur: benigne reſpondit Pontifex, & prædeceſſoris ſui bullam de reſervatione beneficiorum ad Romanum Pontificem latam revocavit. Denique Clemens V. qui Benedicto poſt breve tempus vita functo ſucceſſit, Bonifacii Decretalem *Unam ſanctam* revocavit per Decretalem *meruit*. Vide de his acta inter Bonifacium, & Philippum anno 1614. edita.

XIV. Quæ cum ita ſint, ex hac integra cauſa nihil habetur, quo poſſit probari Pontificum Romanorum in Regum Franciæ temporalia auctoritas, imo vero multa ſunt, quæ contrarium oſtendunt.

XV. Primo enim Bonifacius VIII. primus eſt, qui aliquam ſibi poteſtatem in Reges Franciæ auſus fuerit arrogare.

XVI. Secundo, ejus ſententiam tota exhorruit Gallia, graviſſimiſque Decretis confixit.

XVII. Tertio, Cardinales Eccleſiæ Romanæ ipſius tempore factum improbarunt dicentes, nunquam Philippo Pulchro Bonifacium ſcripſiſſe, quod Regnum ejus ſibi ſubeſſet temporaliter, illudque ſe tenere deberet.

XVIII. Quarto, poſt Bonifacii mortem ſucceſſores ejus, illius ea de ſe Conſtitutiones quaſi illegitimas revocaverunt.

XIX. Itaque jam ceſſent adverſarii decretalem *Unam ſanctam* nobis objicere, quæ etſi non eſſet revocata, nullius per ſe ponderis foret; nam in ea Bonifacius frivolis, & abſurdis adeo nititur rationibus, ut nullus mentis bene ſanæ compos poſſit Conſtitutionem ejus aliquo in pretio habere. Ait primo poteſtatem ſpiritualem eſſe ſupremam ac nobiliſſimam, quis hoc neget? ſed ut diximus, non omnis poteſtas, quæ altera nobilior eſt, in eam propterea auctoritatem habet.

XX. Addit aliquot ſcripturæ teſtimonia, ſed a genuino ſenſu plene detorta. Tale eſt illud: *Ecce duo gladii ſunt hic*, quod, ipſo fatente Bellarmino, nihil ad propoſitum ſpectat. Hic enim Chriſtus deſcribens futuram Apoſtolorum paſſionis ſuæ tempore diſperſionem, ait tunc opus fore, ut veſtimenta vendant ad emendos gladios; quod non intelligentes Apoſtoli, reſponderunt: *Ecce duo gladii ſunt hic*, quaſi juſſiſſet Chriſtus gladios emi. Chriſtus autem addit: *ſatis eſt;* non ad confirmandam eorum opinionem, iſti duo gladii ſufficerent, ſed ad abrumpendum ſermonem, quaſi diceret, ſatis eſt verborum hac de re. Ita Theophilactus, Euthymius, & alii. Secundo, adducit Bonifacius illud Chriſti dictum ad Petrum: *Conde gladium tuum in vaginam*; ſed iſtud bene intellectum propoſito Bonifacii adverſatur. Tertio; illud affert: *Quodcumque ligaveris*, quod ad poteſtatem ſpiritualem tantum pertinere probatum eſt ſupra.

XXI. Denique coronidis vice adducit illud Geneſeos, *in principio*, ubi dictum eſt inquit, *in principio, non in principiis*, unde infert unam eſſe poteſtatem. Ecce in quantas abſurditates neceſſe ſit eos deſcendere, qui falſam opinionem quocunque modo tueri volunt.

XXII. Denique in illa Decretali *Unam ſanctam*, & in Epiſtola ſua ad Philippum totus eſt Bonifacius, ut directam in temporalia

Digitized by Google

ralia poteſtatem aſtruat. Sed hanc opinionem defendi non poſſe nunc conſentiunt omnes; eat ergo cum ſua illa Decretali.

XXIII. Nec minus deteſtanda eſt illa bulla, quam anno 1585. in Henricum Navarræ Regem condidiſſe fertur Sixtus V. qua ipſum declaravit excommunicatum relapſum, ac propterea privatum regno Navarræ, aliiſque regnis, quæ ipſi jure competere poſſent, aut ſucceſſu temporis accedere. Cujus Bullæ obtentu Gregorius XIV. Hiſpanorum factioni favens in Henricum Franciæ primum Regem anno 1591. univerſos tam laici, quam Eccleſiaſtici ordinis Francos excitare conatus eſt. Et miſſo in Galliam Landriano Nuntio cum duabus Bullis, quarum altera Eccleſiaſticos ſuſpenſione, altera Laicos excommunicatione feriebat, ſi Henrico IV. obedientiam præſtarent, & eum pro Rege agnoſcerent. At Galli conſilium Pontificis deteſtati Bullas iſtas proſcripſerunt, & iis non obſtantibus, Henricum IV. legitimum, & æquum regni hæredem ut Regem coluerunt. Et quidem Clerus Gallicanus 21. Septembris anno 1591. Carnuti congregatus declaravit illas monitiones, interdictiones, ſuſpenſiones, & excommunicationes Pontificias nullas eſſe, & irritas, tam ſecundum materiam, quam ſecundum formam; vetuitque eas in regno promulgari, aut alicujus auctoritatis haberi, idque per litteras univerſo regno ſignificavit. In eas pariter ſuis Decretis intonuerunt earum, in quibus diſſeminabantur, Provinciarum ſupremi Senatus, totaque exhorruit Gallia, cum id tentatum audivit. Nihilominus tamen Pontifex alias litteras miſit ad Cardinalem Placentinum, ut Electioni Regis in Gallia, quaſi vero regnum vacaret, intereſſet. Has jactitare auſi, qui tum Pariſiis rebelles erant; verum non obſtantibus infauſtis hiſce conatibus, Henricus IV. rebellium omnium victor Galliæ Rex legitimus ab omnibus eſt agnitus, etiam antequam Pontifices illa Decreta revocaſſent. Sic Univerſitas Pariſienſis anno 1594. die 22. Aprilis, eum pro legitimo, & vero Rege habendum eſſe decrevit: *Etiamſi*, inquit, *hoſtes regni, & factioſi homines uſque hodie obſtiterint, eum admitti a ſanctiſſima ſede, & agnoſci tanquam filium bene meritum:* ſpeciatim vero Facultas Theologiæ 16. & 21. *Januarii*, ſimul cum Parochis in Archiepiſcopali Domo congregata decrevit, cunctos teneri in Miſſa publice rogare pro Henrico, tanquam pro Rege Gallorum, & nemini licere ſub Religionis obtentu ipſi vim inferre, aut hujus rei conſilium dare. Rogarunt nihilominus Regem, ut mitteret Romam Legatos, non ut confirmationem regiæ auctoritatis acciperet, ſed ad vitandum ſchiſma. Romanæ Eccleſiæ tum præerat Clemens VIII., qui mitem ac benignum in Regem induerat animum. Ad hunc nomine Regis miſſi ſunt Perronius cum Oſſato, qui poſtea Cardinales fuere. Ii benigne a Pontifice excepti; & in Cardinalium conſeſſu declaratum eſt, Regi impertiendum eſſe abſolutionis beneficium. Verum de abſolutionis forma lis non minima fuit, nam inde Perronius, & Oſſatus in mandatis habebant, ut benedictionem Apoſtolicam ſine ulla honoris, & Majeſtatis Regis ſui, ac regni jurium jactura obtinerent. Papa vero, aut potius ejus Conſiliarii in animo habebant a Rege conditiones extorquere, quibus aliquid auctoritatis in Reges, regnumque Gallorum, Pontifici videretur aſcribi. Itaque propoſuerunt primo abſolutionem in inquiſitionis tribunali fieri. Deinde vero abſolutionis hanc conditionem propoſuerunt, ut Regis Procuratores coronam regiam inter manus Pontificis deponerent, quæ ab eo poſt abſolutionem alterius e duobus capiti imponeretur in ſignum ablatæ, & reſtitutæ auctoritatis regiæ. Sed cum utrumque a Legatis rejectum eſſet, tres alias propoſuere conditiones: prima ut abſolutio a Bituricenſi Archiepiſcopo data irrita haberetur; ſecunda, ut coram omnibus Cardinalibus abſolutio fieret, uteretur que Pontifex virgula; tertia, ut Pontifex declararet ſe Regem in regnum reſtituere, quaſi ab eo per excommunicationem excidiſſet. Hoc poſtremum, quod ſolum directe auctoritati regiæ adverſabatur, rejectum eſt; aliæ duæ conditiones a Perronio, qui rem concludere avebat, ſine Oſſati conſilio admiſſæ ſunt.

Digitized by Google

ſunt. Ita Henricus IV. benedictionem Apoſtolicam accepit, ut Romani Pontificis communionis, non ut regno, regnique juribus, unde minime exciderat, aut excidere potuerat, ex decreto Pontificis reſtitueretur. Nihilominus tamen Perronius ob alias duas abſolutionis conditiones, & maxime ob uſum virgulæ, apud peritiores iſtarum rerum male audiit, quaſi Regem virgulæ Pontificiæ ſubjeciſſet. Sed hujusmodi ceremoniæ potuerunt adhiberi, imo & ſæpe adhibitæ ſunt ad reconciliationem, quæ ſeſe minime ad temporalia extendat, ſicque aliquatenus defendi poteſt Perronii in illam conditionem conſenſus, cum præſertim obtineret, futurum eſſe ut nulla reſtituendi Regis in regnum ſuum mentio fieret. Quo patet, Romanos ipſos agnoviſſe eum a regni jure ob excommunicationem non excidiſſe.

XXIV. Objici poteſt eundem Perronium Cleri Gallicani nomine in Comitiis regni Franciæ anno 1615. habitis, cum tertii ſtatus viri vellent definiri, in nullo caſu juramentum Regibus præſtitum ſolvi poſſe, eorumque ſubditos ab obedientia eximi; Perronium, inquam, orationem habuiſſe, qua non modo id definiri non poſſe, nec debere perſuaderet, ſed etiam videtur in contrariam opinionem deſcendere, multa exempla, multas auctoritates, multaſque rationes adducens ad probandum Reges poſſe in caſu hæreſeos aliquando deponi.

XXV. Reſpondeo, Perronium in iſta oratione ſententiam noſtram haud impugnare, ſed hoc unum laborare, ne contraria ſententia hæreſeos notetur, & eodem modo proſcribatur, ac eorum opinio, qui Regem impune interfici poſſe aiebant. En ejus verba: *Pourtant vouloir enclore cette clauſe en la même obligation de foy, & ſous le même decret d'anathême, ſous lequel nous confirmons la condamnation de ceux, qui attentent à la vie des Rois, c'eſt tomber en quatre manifeſtes inconveniens, que noſtre Chambre m'a donné charge de vous repreſenter.*

XXVI. Quod ſi Perronius videatur inclinare in oppoſitam ſententiam, id fecit pro more Oratorum, qui omnia exaggerant. Ipſum vero in ea opinione revera fuiſſe haud crediderim, aut etiamſi fuiſſet, aut eſſe ſe ſimulaſſet, haud mirum, cum Cardinalis Eccleſiæ Romanæ fuerit, & in aliis libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ non admodum æquus extiterit: denique attendendum eſt, non quid ipſe dixerit, ſed quid dicere in mandatis habuerit: hoc autem ex verbis mox relatis liquet.

XXVII. Dices, non modo Perronius, ſed & univerſus Clerus Gallicanus, cui ſe Facultas adjunxit, ſeſe oppoſuit tertii ordinis conatui, vetuitque ne ut hæretica proſcriberetur hæc opinio, dum emiſit vota, articulum tertii ſtatus conſtare dixit ex propoſitionibus non curioſis modo, ſed & vitioſis, problematicis, & inconcinne digeſtis ab iis, qui non probe ſentiebant de fide, eamque doctrinam affirmative, & negative ex æquo ſcholæ diſceptationi relinquendam.

XXVIII. Reſpondeo, Clerum ſeſe oppoſuiſſe rei hujus definitioni duabus de cauſis; primum, quia a Laicis tentabatur rerum Eccleſiaſticarum, & dogmatum fidei judicium. Secundo, quia tunc imprudens videbatur opinionem Italorum velut hæreticam proſcribere, & omnes ad id faciendum juramento adigere.

XXIX. Demum univerſus Clerus non concluſit id, quod in objectione refertur, ſed quidam e Clero hæc vota emiſerunt, & habita ratione temporis, loci, eorumque, a quibus proponebatur, dixerunt propoſitiones a Laico ordine prolatas, ut damnarentur, eſſe curioſas, ac vitioſas, quia tunc inutile, imo & periculoſum videbatur de iſtis ferre judicium. Ac demum a viris Calvinianæ ſectæ faventibus ad ſchiſmatis ſemina ſpargenda confectas. Verum univerſus Clerus cenſuit tantum hoc non poſſe a Laicis proſcribi, & inſtar legis fundamentalis haberi, ut explicat ipſe Perronius: *J'appelle*, dit-il, *matiere problematique en matiere de foy toute doctrine qui n'eſt point de neceſſité de foy, & de laquelle la contradictoire n'oblige point ceux, qui la croyent, à anatheme ou à perte de communion.* Hoc ſenſu dici tunc forte poterat hæc quæſtio problematica.

XXX. Verum a temporibus Perronii ad hæc uſque noſtra tempora, illa res, quam tunc neſcio, qua de cauſa non exiſtimabant Gallicani proceres eſſe definiendam ſacræ Facultatis cenſuris, Senatuſconſultis, unanimi Theologorum, & Juriſconſulto-

Digitized by Google

ſultorum conſenſu, ac demum ſolemni Cleri Gallicani Epiſcoporum Decreto definita ac extra controverſiam poſita eſt.

XXXI. Ceterum nihil magis Galliam noſtram ab injuſtis Romanorum Pontificum in Reges noſtros conatibus tutam fecit, quam Gallorum in Reges ſuos amor ingenitus: *quippe*, ut annotat Onuphrius Veronenſis, *mirum illud obſervandum eſt, quod cum nulla gens unquam fuit, quæ aut externos Principes non admiſerit, aut aſſumptos interdum non expulerit, ſæpe etiam per ſummum ſcelus non occiderit; ſolis Francis hoc peculiare eſt, & proprium, nullos unquam exteros Reges pati, ſuos autem uſque adeo amare, ut pro eorum dignitate, ac majeſtate tuenda non opes tantum, ſed & vitam profundere ſoleant*. Quandiu ita erunt, ut & ſunt animati Franci, timendum non erit, ut illis Bullis Pontificum, aut reſcriptis quovis religionis obtentu emiſſis in Reges ſuos inſurgant; quod ne fiat, noſtrum eſt ſedulo curare, ne doctrina ultramontana in regno diſſeminetur.

De geſtis Pontificum adverſus Anglorum Reges.

NUllibi veriſimilioribus titulis Romanorum Pontificum in Reges, eorumque bona poteſtas aſtruitur, quam in Regnum, & Regem Angliæ; ipſi enim Reges ultro videntur ſe, Regnumque ſuum Pontificis dominio ſubjeciſſe. Itaque ſi probaretur Romanos Pontifices Reges Anglos jure ac merito depoſuiſſe, non tamen idem de ceteris Regibus poſſet concludi, imo etiam perperam omnino inferretur hanc poteſtatem Pontifici competere ratione ſuæ dignitatis Pontificiæ, cum non alio titulo poſſit eam ſibi in Angliam vindicare, quam ex Regum conceſſione. Utrum autem hujuſmodi conceſſio legitime facta fuerit, vimque habere debuerit, necne, ſequens docebit narratio.

II. Cum primum Ina, & Offa Saxonum Reges annis 740. & 745. fidem Chriſtianam amplexi ſint, ſtatuiſſe feruntur, ut unaquæque familia certam pecuniam, quæ tunc denarius dicebatur, Eccleſiæ cenſus nomine per ſingulos annos Romano Pontifici ſolveret, quem cenſum ab Aiſtolpho, cum in tota fere inſula dominaretur, confirmatum tradunt Nauclerus, & Polydorus Virgilius. Hic autem cenſus dicebatur denarius B. Petri, & a collectore Pontificis exigebatur, qui quidem uſque ad tempora Henrici VIII., qui ſeipſum ab Eccleſia Romana avulſit, ab Anglis ſolvi conſueverat. Verum inde arguitur Angliæ Reges liberales fuiſſe in Pontifices: at iſtos jure Pontificio ſtipendium ab Anglis exigere potuiſſe inde non probatur.

III. Verum poſt hæc, Henrici I. temporibus plus adhuc juris in Angliam Pontifices ſibi arrogarunt, cum ob necem Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi, in Henricum apud Pontificem Alexandrum III. accuſatum a Cardinalibus in Angliam ea de cauſa miſſis anno 1172. ſententia lata eſt, qua judicatum eſt, ut Rex coram Legatis Pontificiis, regnique primoribus jurejurando ſe delicto purgaret, atque ob anſam ſuſpicioni datam, verbaque temere emiſſa, quæ in cauſa fuerant, ut Cantuarienſis occideretur, ducentos Equites in bellum Hieroſolymitanum, qui per annum ibi belligerarentur, mitteret, atque ut ipſe Rex, niſi aliter videretur Pontifici, cum exercitu intra triennium proficiſceretur, corruptelas tolleret, quæ libertati Eccleſiaſticæ adverſabantur, Romam a ſententiis in Anglia latis provocandi poteſtatem cuivis faceret. Addit Blondus Regem adjeciſſe ſe, & filium in throno eſſe permittente Pontifice, & neminem impoſterum Angliæ Regem futurum, quem non Papa renunciaſſet.

IV. At Polydorus Virgilius negat ullam hujus rei mentionem in Annalibus Anglicanis fieri[a]. Nihilominus ipſe Henricus ab Alexandro III. opem implorans contra filium rebellem, ait: *veſtræ juriſdictionis eſt regnum Angliæ, & quantum ad feudatarii juris obligationem vobis dumtaxat obnoxius aſtringor, & teneor, experiatur Anglia, quid poſſit Romanus Pontifex, & quia materialibus armis non utitur patrimonium B. Petri, ſpirituali gladio tueatur*.

V. Demum Joannes Rex dictus ſine terra,

terra, ſe, regnumque ſuum magis adhuc Pontifici devinxit; nam cum de Cantuarienſi Archiepiſcopatu orta eſſet diſſenſio, eo quod Monachi Anglicani, eo, quem elegerant, expoliato, alium ad nutum Regis Archiepiſcopum elegiſſent, Innocentius III. juſſit Monachos Anglos Romæ degenres Cardinalem S. Chryſogoni Cantuarienſem Epiſcopum deſignare. Quo facto Rex commotus bona Monachorum proſcripſit: qua de cauſa Pontifex Regem primo admonuit, deinde interdixit, & cum bona Eccleſiæ invaderet, omnes ſubditos ejus a fidei, & obedientiæ ſacramento abſolvit; ac Philippum Regem Galliarum hortatus eſt, ut bellum in Angliam moveret: quod cum ille pararet, Pontifex per nuncium Joannis animum tentavit, qui cernens quanto eſſet in periculo regnum Angliæ, & Hyberniæ, Eccleſiæ Romanæ dominio ſubjeciſſe fertur, & diadema ſibi detraxiſſe, atque ad nutum Pontificis recepiſſe: pacto inſuper annuo ſtipendio, demum hoc addidiſſe, ut Reges Angliæ deinceps a Pontifice dumtaxat regni jura conſequerentur.

VI. At hujus reconciliationis leges, ut obſervat Polydorus Virgilius, neque Pontifices Romani, neque Reges Angliæ obſervarunt, neque Annales Anglici de hujuſmodi traditione loquuntur. Quare veriſimile eſt illa omnia Joanni tantummodo, qui deliquerat, imperata, non autem ejus ſucceſſoribus eamdem legem eſſe impoſitam.

VII. Deinde non ſemel poteſtatis ſuæ, & æquitatis limites hoc in negotio exceſſit Innocentius; primo enim juſſit, ut rejecto utroque electo in Archiepiſcopum, certus Cardinalis eligeretur. Secundo, non debuit, nec potuit regnum interdicere. Tertio, nec imperium Regi abrogare. Quarto, non debuit Philippum Regem Franciæ ad bellum iniquum impellere. Quinto, bona fide non egit, cum Philippum deluſit, facta cum Joanne pace, a quo ob neceſſitatem iniquas ejus leges extorſit, quibus proinde nec Joannes, nec ejus ſucceſſores, nec populus Anglicanus tenebatur. Cum ne iis quidem fuiſſent devincti, etiamſi libere, & non per vim a ſuo Rege ſine conſenſu populi hujuſmodi promiſſiones factæ fuiſſent, ut obſervat Major in 4. diſt. 23. q. 3.

VIII. Denique dum in Henricum VIII. Angliæ Regem, idem, quod olim in Joannem, moliuntur Pontifices, Regnum, Regeſque Angliæ ab obedientia Eccleſiæ Romanæ alienarunt. Res fuit hujuſmodi, duxerat Henricus VIII. Catharinam Ferdinandi Hiſpanorum Regis filiam, Caroli V. Imperatoris amitam, quæ priore matrimonio collaa fuerat Arturio Henrici fratri majori; ſed eo defuncto, pater eam tradiderat Henrico, diſpenſante Pontifice Julio II.

IX. At Henricus poſt patris mortem, ſive ſtudio in Cæſarem, ſive maſculæ prolis cupidine, ſive Annæ Bolenæ amoribus, & ingenita ſibi inconſtantia impulſus, cum ea divortium fecit, cauſatus diſpenſationem Julii II. nec licitam, nec validam fuiſſe, ac proinde matrimonium ejus vi contractum, nullum, & irritum. Cauſa Romam delata, Pontifex poſt varias dilationes, atque fluctuationes pronunciavit Henrico non fuiſſe licitum propria auctoritate, abſque ſententia Judicis Eccleſiaſtici, uxorem repudiare, & aliam ducere. Quo Rex audito, anno 1534. Pontificis obedientiam detrectat, ſuiſque omnibus edicit, ut neque Romam pecuniam deferant, neque denarios B. Petri quotannis colligi ſolitos pendant. Hæc ſecuta eſt Pontificis ſententia peremptoria eodem anno lata, qua decretum eſt, inter Henricum, & Catharinam reginam fuiſſe legitimum matrimonium, eamque ab ipſo pro uxore habendam, & eum niſi id faceret pro excommunicato reputandum. Tum Rex aperte Romano Pontifice deſcivit, nihil quidem in fide mutans, ſed edicto declarans, ſe caput eſſe Eccleſiæ Anglicanæ, vetanſque ſub pœna capitis, ne quis denarios beati Petri ſolveret. Edicto promulgato mortuus eſt Clemens VI. nullo alio in Regem intentato fulmine. At Paulum III. hujus ſucceſſorem tum Curia Romana, tum Imperator ſtatim a ſua ad Pontificatum aſſumptione ſtimulabant ad nova fulmina in Regem vibranda: ſed Paulus aliquandiu cunctatus, poſt mortem Cardinalis Roffen-

ſis ſententiam in Regem adornat. 3. Auguſt. anno 1555. eumque cum ſuis fautoribus non ſolum ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ſed etiam amiſſionis regni, & depoſitionis per ſe, vel per legitimum procuratorem intra 30. dies adeſſe jubet; *& ſi comparere neglexerit, cenſuras in eum aggravat*, regno, & dominiis omnibus privatum eſſe, eumdemque, ac omnes fautores ejus pœnas omnes legibus præſcriptas incurriſſe, atque cum omnibus bonis diffidatos eſſe, & ſepultura Chriſtiana privari jubet, atque decernit, omnia loca, ad quæ Rex venerit interdicto ſubjicit, Henrici ex Anna Bolena ſobolem fautorumque ſuorum liberos uſque ad eum gradum, quo jura præſcribunt, bonis, & honoribus privat, ac infames eſſe decernit; omnes Henrici vaſſallos, & ſubditos ab ipſa obedientia, ac præſtito illi juramento abſolvit. Præcipit Principibus, & Nobilibus Angliæ, ut ſe vi ac armis Henrico opponant, illumque e regni finibus ejicere nitantur, ceterorum Principum cum ipſo pacta, confœderationes, & contractus irrita eſſe decernit, eoſdemque, ut Henricum, & ceteros Eccleſiæ rebelles ſacris armis proſequantur, hortatur; omnes ejus ſequaces apprehenſos ſervituti tradi jubet. His, & aliis ejuſmodi diris Henricum ſententia ſua devovit Paulus III. ſed ejus executionem ac evulgationem in triennium diſtulit, quo tempore cum Rex in Cantuarienſis Archiepiſcopi memoriam, & reliquias debacchatus eſſet, Pontifex intentatum fulmen exerto brachio emiſit Kalendis Januarii anni 1538. Verum illud Pontificium diploma nullas habuit vires in iis, quæ ad temporalia ſpectabant, nec enim ullus Chriſtianus Princeps eo titulo regi Anglorum bellum intulit, aut cum eo, velut cum homine, qui regni jure excidiſſet, egit; imo cum eo veluti cum legitimo Anglorum Rege Imperator, Galliæ Rex, & alii Principes Catholici fœdera, & pacis conditiones inierunt; ad ejus quoque filium Eduardum, ac filias Mariam, & Eliſabetham Regnum Angliæ pervenit: itaque nec de facto regno ſpoliatus eſt, nec de jure ab eo excidit propter Pontificis ſententiam, in quo hujuſmodi poteſtatem nemo Regum agnovit. Probe autem intelligens Rex Angliæ Jacobus religionem, quam profitetur Romana Eccleſia, ſuæ auctoritati non adverſari; ſed hoc unum dogma de Pontificis in temporalia poteſtate, quod nonnulli Romanæ Curiæ dogmatis imbuti aſſerebant, juramentum ab omnibus anno 1604. exegit, quo proteſtabantur ſe iſtud dogma rejicere, juramentum autem ſic ſe habet: *Ego vere, & ſincere agnoſco, profiteor, & declaro in conſcientia mea coram, & Deo, & mundo, quod ſupremus Dominus noſter Rex Jacobus eſt legitimus, & verus Rex hujus regni, & omnium aliorum majeſtatis ſuæ dominiorum, & terrarum, & quod Papa nec per ſe ipſum, nec per ullam aliam auctoritatem Eccleſiæ, ſeu Romanæ, vel ullam mediam cum quibuſcumque aliis aliquam poteſtatem vel auctoritatem habeat Regem deponendi, vel aliquorum majeſtatis ſuæ dominiorum, vel regnorum, &c.*

X. Adverſus hoc juramentum breve ad Catholicos Anglos direxit Paulus V. anno 1606. quo declarat illud ſalva, & illibata fide præſtari non poſſe: *Non poteſtis*, inquit *abſque evidentiſſima, graviſſimaque Dei honoris injuria vos obligare juramento, quod ſimiliter magno cum cordis noſtri dolore audivimus propoſitum vobis fuiſſe præſtandum; vobis ex verbis iſtis perſpicuum eſſe debet, quod hujuſmodi juramentum ſalva fide Catholica, & ſalute animarum veſtrarum præſtari non poteſt, cum multa contineat, quæ fidei, & ſaluti aperte adverſantur*. Hoc breve Catholici non pauci tanquam ſuppoſititium contempſerunt, ſed ad eos Paulus V. aliud breve miſit, quo certiores eos facit, prius a ſe datum fuiſſe non tantum motu proprio, ſed gravi deliberatione prius habita, ideoque illos teneri ad hujus obſervationem: Bellarminus quoque ſeorſim ad Gregorium Blanchuellum Angliæ Archipresbyterum ſcripſit, eumque arguit, quod ei juramento ſubſcripſiſſet. Tertium etiam breve miſit idem Paulus ad Bircherum, quem in Blanchuelli locum ſubſtituerat, quo eum monet, ut ſi quis Presbyter in Angliam juramentum præſtiterit, aut præſtari poſſe docuerit, eum deterreat, & privatum declaret juribus omnibus ſibi ab Eccleſia, ſeu Apoſtolica Sede conceſſis.

XI.

XI. Sed hæc brevia motu proprio a Paulo emiſſa haud magni ſunt hac in re ponderis, & tunc non defuerunt in Anglia Catholici plures, qui hoc iuramentum ſalva fide præſtiterunt, & præſtari poſſe docuerunt, ut Blactuellus Windringtonus, & alii: cumque noviſſime conſulti eſſent Doctores Pariſienſes, utrum idem juramentum Carolo Angliæ Regi præſtari poſſet, id ſine ulla difficultate fieri poſſe docuerunt, & ſuo chirographo teſtatum eſſe omnibus voluerunt. Quod ſi quis velit brevia Pauli defendere, is oportet ut dicat aliis de cauſis, quam propter rejectam Pontificum in temporalia poteſtatem juramentum fuiſſe ab eo improbatum, ac maxime ob verbum ſupremi Domini, quo putant aliqui tribui Regi Angliæ ſupremam non in temporalia modo, ſed & in ſpiritualia poteſtatem, quam ipſum affectare certum eſt.

§. IV.

De Concilii Lateranenſis IV. Canone 4.

Eccleſiam in temporalia Regum bona auctoritatem aliquam habere probant plerique ex Can. 4. Lateranenſis Concilii, qui ſic ſe habet: *Si vero Dominus temporalis requiſitus, & monitus ab Eccleſia terram ſuam purgare neglexerit ab hæretica fœditate, per Metropolitanum, & ceteros Comprovinciales Epiſcopos excommunicationis vinculo innodetur, & ſi ſatisfacere contempſerit infra annum, hoc ſignificetur Romano Pontifici, ut ex jure vaſſallos ab ejus fidelitate denunciet abſolutos, & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis ſine ulla contradictione poſſideant, & in fidei puritate conſervent, ſalvo jure Domini principalis, dummodo ipſe ſuper hoc nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum apponat; eadem nihilominus lege ſervata circa dominos principales.* Quo in Canone ſupponitur Romanum Pontificem auctoritatem habere privandi dominos tum feudatarios, tum principales ſuarum poſſeſſionum dominio, ſi hæreticos ab iis expellere neglexerit.

II. Reſpondeo primo, nec Eccleſiam, nec Concilium generale eam repræſentans quidquam habere juris in temporalia Regum bona, nec de iis aliquid ſtatuere poſſe; quippe cum Regum poteſtas immediate a Deo ſit, nemo eam iis auferre poteſt, aut aliquid juris alteri in eam tribuere, præter ipſummet Deum. Ergo etiamſi Eccleſia, vel Concilium hujuſmodi ſibi arrogaret auctoritatem, non propterea Regibus ea cedendum foret. Sicut Eccleſia non debet legibus Principum parere, cum in deſtructionem legis Dei conditæ ſunt. Et certe definitiones Conciliorum etiam generalium nullam vim habent, ſi ferantur circa res, quæ non pertinent ad Religionem, & fidem, puta, circa res naturales, aſtronomicas, atque etiam politicas, & ſi quid de iis ſtatuant, non tenemur eorum decretis tanquam infallibilibus adhærere; quapropter Canon ille cum ſit de negotio civili, nullam vim habere poteſt, niſi ex conſenſu Regum.

III. Reſpondeo ſecundo, hunc Canonem non fuiſſe ab univerſo Concilio conciliariter, ut loquuntur, conditum, ſed a ſolo Papa Innocentio, qui Concilii Canones ipſe compoſuit, & digeſſit. Primo enim teſtantur hiſtorici complures nihil in eo Concilio ſtatui potuiſſe. Sic loquitur Nauclerus generat. 4. ad annum 1215. *Venere*, inquit loquens de Concilio, *multa tum in conſultationem, nec decerni tamen quidquam potuit*. Et mox: *Editæ tamen nonnullæ Conſtitutiones reperiuntur*. Idem tradit Platina in Innocentio III. *Venere multa tum quidem in conſultationem, nec decerni tamen quidquam aperte potuit. Quod & Genuenſes maritimo, & Ciſalpini terreſtri bello inter ſe certabant. Eo itaque proficiſcens tollendæ diſcordiæ cauſa Peruſii moritur*. Godefridus Viterbienſis ad annum 1215. *In hoc Concilio*, inquit, *nihil dignum memoria, quod commendari poſſit, actum eſt, niſi quod Orientalis Eccleſia ſe ſubditam Romana exhibuit*. Et certe ſi in eo Concilio promulgati ſunt Canones, qui ſub ejuſdem Concilii nomine feruntur, ab Innocentio III. non a toto Concilio conditi ſunt. Hinc in titulo hujus Concilii a Jacobo Middemportio inter ope-

Digitized by Google

opera Innocentii III. edita Coloniæ apud Cholinum anno 1607. ſic habetur: *Sacri Concilii Generalis Lateranenſis ſub domino Innocentio Pontifice maximo hujus nominis celebrati anno Domini* 1215. *Decreta ab eodem Innocentio conſcripta*. Eadem habentur ex Matthæo Pariſienſi in Hiſtoria Angliæ ad annum 1215. *Celebrata*, inquit, *eſt Roma Synodus univerſalis præſidente Papa domino Innocentio III. in qua fuerunt Epiſcopi* 412. *&c. His omnibus congregatis, facto prius ab ipſo Papa exhortationis ſermone, recitata ſunt in pleno Concilio ſexaginta Capitula, quæ aliis placabilia, aliis videbantur oneroſa, tandem de negotio crucifixi terræ ſanctæ verbum prædicationis exorſus, &c.* Idem Auctor in Hiſtoria minori, ut refertur in antiquitatibus Britannicis in vita Stephani Langthoni: *Concilium*, inquit, *illud generale, quod more Papali grandia prima fronte præ ſe tulit, in riſum, & ſcomma, quo Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, omneſque ad Concilium accedentes artificioſe ludificatus eſt, deſiit. Illi enim cum jam nihil geri in tanto negotio cernerent, redeundi ad ſua cupidi, veniam ſingillatim petierunt, quibus Papa non conceſſit, antequam ſibi grandem pecuniam promiſiſſent. Mercatoribus Romanis prius accipere mutuo, Papæque ſolvere coacti ſunt, antequam diſcedere Roma potuiſſent. Papa jam accepta pecunia quæſtuoſum hoc Concilium diſſolvit gratis, totuſque Clerus abiit triſtis*, Hic autem Hiſtoricus ne ſuſpectus habeatur, laudatus eſt ab Innocentio IV. ut conſtat ex litteris ejuſdem Innocentii, quas ipſe refert in Hiſtoria Angliæ.

IV. Itaque a Concilio Canones ſunt conditi, ſed quædam a Pontifice Romano Decreta ſunt confecta, & in Concilio lecta, quorum nonnulla pleriſque videbantur oneroſa: ſed vel ex ipſa iſtorum Canonum lectione patet, eos non fuiſſe a Concilio editos, vel non eo modo, quo nunc habentur.

V. Sic verbi gratia Can. 11. ſic habet: *In Lateranenſi Concilio pia fuit inſtitutione proviſum, &c. verum quoniam in multis Eccleſiis id minime obſervatur, nos prædictum roborantes ſtatutum, &c.* c. 29. *de multa providentia fuit in Concilio Lateranenſi prohibitum* c. 33. *Mediocritatem obſervent in Lateranenſi Concilio definitam*, c. 41. *Synodali judicio definimus*, c. 42. *Sacri nihilominus Concilii approbatione ſtatuimus*, c. 46. *Volens immunitati Eccleſiaſticæ Lateranenſe Concilium prohibere*, cap. 4. & 5. *Sacro approbante Concilio prohibemus*, cap. 61. *In Lateranenſi Concilio noſcitur fuiſſe prohibitum*, cap. 66. *ad Apoſtolicam audientiam frequente relatione pervenit*, &c. *Quapropter prohibemus, &c.* Hæc omnia demonſtrant, Canones illos eſſe opus Innocentii III. partim in ipſo Concilio, partim poſt Concilium editum, nam in Concilio lecti ſunt hi Canones auctoritate Innocentii confecti, & ab eodem poſtea pro libito multa adjecta, ut docent iſtæ formulæ, *in Lateranenſi Concilio prohibitum, &c.*

VI. Reſpondeo tertio, Canones iſtos, ſi eos excipias, qui fidem ſpectant, & Confeſſionem, ac Communionem Paſchalem, non eſſe ab omni Eccleſia receptos, & approbatos. Sic verbi gratia cap. 23. graviter prohibetur, *ne quis de cetero novam Religionem inſtituat, ne qui voluerit domum fundare, de novo Regulam condat*. Sed conſtat, poſt iſtud tempus multos religioſos Ordines eſſe inſtitutos. Item cap. 24. de electionibus ſtatutum ſit, & tamen eæ poſtea ſunt abrogatæ.

VII. Reſpondeo quarto, hunc Canonem non eſſe de jure, ſed de uſu, atque diſciplina, nec ex eo illud dogmatis condi, *poſſe aliquid Eccleſiam in temporalia*, nec enim mens fuit eorum, qui Canonem condiderunt id examinare aut decernere, ſed tantum pœnam eam, quæ a Gregorii VII. temporibus a Pontifice infligi licet immerito cœperat in eos, qui hæreticos fovere ſtatuunt, ferre; non inquirentes, utrum potuerit Eccleſia has pœnas infligere, necne. Itaque Canon totus eſt de diſciplina, non de dogmate: in diſciplina autem poſſe Concilium etiam generale errare, nemo dubitat. Hic igitur locum habet textus Decretalis Gregorii lib. 5. tit. 19. cap. 28. *judicium*, inquit, *Dei veritate, quæ nec fallit, nec fallitur, ſemper innititur. Judicium vero Eccleſiæ nonnunquam opinionem ſequitur*

tur, quam & fallere ſæpe contingit, & falli Quod quidem teſtimonium ita interpretatur Bellarminus, ubi de infallibilitate Eccleſiæ agit, ut dicat Pontificem loqui de diſciplina Eccleſiaſtica, non de doctrina. Ergo ex ipſo Bellarmino errare poteſt Eccleſia in iis, quæ ad diſciplinam ſpectant. Hoc ipſum agnoſcit Melchior Canus rerum iſtarum curioſus indagator lib. 5. de locis cap. 10. *alii*, inquit, *mores ſunt poſt Apoſtolos inducti, in quibus quamvis Eccleſia erraret, non propterea tota fides periclitaretur. Sine periculo igitur hæreſeos teneri poteſt Eccleſiam in aliqua lege, & more errare poſſe.*

VIII. Denique, ut alios mittam, idem docet Petrus de Marca lib. 2. concordiæ p. 129. edit. 1. *Exceptis*, inquit, *Canonibus, qui de fide, vel morum doctrina feruntur; ceteri, qui Eccleſiaſticam diſciplinam reſpiciunt, & in facto verſantur, non debent ſummo illo non errandi privilegio cenſeri, maxime cum id proprium ſit legibus Eccleſiaſticis de diſciplina latis, ut eas pro ratione temporum, aut locorum mutare neceſſe ſit*. Et hoc eſt, quod ait Auguſtinus: *ipſa plenaria Concilia a poſterioribus emendantur*.

IX. Reſpondeo quinto, in Canone Lateranenſi Reges deponendos non judicari, ſed tantum juberi, ut poſt pœnam Eccleſiaſticam excommunicationis ab ordinariis inflictam, ſi ſe emendare neglexerint Domini temporales, ſignificetur id Pontifici, qui eorum vaſſallos abſolutos eſſe denunciet a fidei juramento, & eorum terram a Catholicis occupari poſſe ſalvo jure Domini principalis. Idemque ſervari jubetur erga eos, qui dominos principales non habent. Hic autem nulla fit mentio Imperatorum, aut Regum, qui tamen ut hac lege comprehenderentur nominari debuiſſent, nec vero eorum, qui dominos principales non habent, nomine Imperatores, aut Reges poſſunt intelligi, qui ſupremi ſunt, non tantum principales non habent, ſed intelligi debent Domini quidam feudatarii, & beneficiarii ab aliis independentes, præter quam a Regibus, vel Imperatoribus, quales ſunt in Germania, & Italia quamplurimi; ſed non poteſt id extendi ad Reges, & Imperatores: obſtat enim Regula juris tit. de reſcriptis, cap. Sedes Apoſtolica, ab ipſo Innocentio III. lata, quæ ſic habet: *Cum in commiſſionibus minores, & viliores perſonæ ſolummodo deſignantur, majores, & digniores ſub generali regula non intelliguntur includi*. Quod autem per eos, qui dominos principales non habent alii quam Reges intelliguntur, patet ex conſtitutione Friderici II. quæ totidem fere verbis concipitur, ac Lateranenſis Canon: *Si vero Dominus temporalis requiſitus, & admonitus ab Eccleſia terram ſuam purgare neglexerit ab hæretica pravitate, poſt annum a tempore admonitionis elapſum, terram illius ipſis exponimus Catholicis accipiendam, qui eam exterminatis hæreticis abſque ulla contradictione poſſideant, & in fidei pace conſervent, ſalvo jure Domini principalis, dummodo ſuper hoc nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod aliud impedimentum apponat, eadem nihilominus lege ſervata circa eos, qui Dominos non habent principales*. Hic autem eorum, qui Dominos principales non habent, nomine, Imperator, aut Reges non intelliguntur. Ridiculum enim profecto foret Imperatorem in ſeipſum, aut in reges ceteros depoſitionis pœnam ſtatuiſſe; nec quidquam auctoritatis habet Imperator, ut id in reges ſibi non ſubditos decernat. Ergo tam lex Friderici, quam Concilii Lateranenſis Canon ad eos tantum ſpectant, qui alios Dominos principales non habent præter reges, aut Imperatorem.

X. At inquiunt nonnulli Francicæ Monarchiæ hoſtes: Rex Galliæ, & alii Reges Occidentis cum ſubſint Imperatori, eorum, qui Dominos principales non habent nomine comprehendi poſſunt, ſicut & Principes Germaniæ, qui ſolum ſuperiorem agnoſcunt Imperatorem.

XI. Reſpondeo, Regem Franciæ, ut agnoſcit ipſe Innocentius in C. *venerabilem*, nullum in temporalibus agnoſcere ſuperiorem, & ab omni retro memoria jure ſupremo gaudere, nec cuiquam eſſe ſubjectum. Et certe ante imperium in Occidente conſtitutum, Franciæ Rex ſupremus erat totius Galliæ Dominus, poſt imperium vero ibidem conſtitutum, hujus Re-

ges, quando Imperatores non fuerunt, ab Imperatoribus omnino independentes erant, & ſupremo Franciam dominio moderabantur.

XII. Reſpondeo ſexto, non dari per iſtum Canonem Eccleſiæ poteſtatem in temporalia, ſed tantum declarari Dominos principales, aut Reges poſſe eorum, qui ſibi ſunt ſubjecti, terras invadere, ſi ab ordinariis, eo quod hæreticis faveant, excommunicati emendare ſe neglexerint. Porro ſi quid probaret iſte Canon, probaret tantum ex ordinariorum excommunicatione ſequi Dominos privari dominiis ſuis temporalibus; quod tamen verum non eſſe ſupra demonſtratum eſt.

XIII. Denique reſpondeo, Canonem hunc vim habere non poſſe, niſi ex conſenſu Principum, & Regum, cum ſit ab auctoritate Eccleſiaſtica de re ſæculari latum; cum ergo ei Reges, aut Principes conſenſiſſe non probetur, vim habere non poteſt. Quod enim aiunt, Legatos Regum huic Concilio adſuiſſe, & ea, quæ geſſit probaſſe, verum eſt de iis, ob quæ Concilium erat coactum, non de hujuſmodi regulis poſtea conditis a Pontifice.

XIV. Nec eſt, quod opponant aliqui in Concilio ditionem Raymundi Comitis Tholoſani datam eſſe Comiti Montisfortis: id enim factum eſt ex beneplacito, & auctoritate Philippi Auguſti Regis Franciæ, cujus Comes Tholoſanus erat vaſſallus, qui Raymundum licet Synodi judicio damnatum abdicavit, & Comiti Montisfortis Comitatus Tholoſani inveſtituram tribuit. Deinde vero injuſta fuit hæc Raymundi abdicatio, & a ſancto Ludovico Francorum Rege abrogata, qui anno 1228. cum Raymundo, veluti cum legitimo Domino Comitatus Tholoſæ pactum iniit, ejuſque filiam Alphonſo fratri Comiti Pictavienſium in matrimonium dedit, ea lege, ut ſi ſine filiis ex fratre moreretur, Tholoſanus tractus eſſet Regum Franciæ. Itaque nihil ſive ex Canone, ſive ex Decreto Concilii Lateranenſis colligi poteſt, quo probetur poteſtas Pontificum Romanorum in temporalia præſertim Regum bona.

§. V.

De Concilii Conſtantienſis in præſenti negotio ſententiis.

Mirum eſt, quantum adverſarii hac in re Concilii Conſtantienſis dicta aut facta venditent, qui aliis in rebus auctoritatem ejus, quantum poſſunt, elevant. Cum enim ejus de auctoritate Pontificis Decreta adducuntur, ea velut a ſchiſmatico conventu facta exſibilant, ea vero, quæ per tranſennam Concilium dixit, ubi videtur nonnullam ſibi in temporalia auctoritatem tribuere, mirum in modum extollunt. Verum illi duo advertere debuiſſent; primum eſt Concilium non habere auctoritatem juris iſtius ſibi tribuendi, alterum, Concilium ſæpe ita loqui, quia præſens erat Imperator Sigiſmundus, qui poterat aut ſuos, aut Eccleſiæ vaſſallos Concilio non obedientes pœnis iſtis mulctare, ſed ſingula loca excutiamus.

II. Seſſione 20. in Fridericum Ducem Auſtriæ hæc ſententia fertur: *Fridericum Ducem, & alios prædictos requirant, & moneant, quos nos etiam tenore præſentium. ſic requirimus, & monemus, ipſique Friderico Duci in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub anathematis, ſacrilegii, & privationis omnium bonorum feudalium, quæ ab Eccleſia, ſeu Imperio obtinet, & inhabilitationis ſuæ, & filiorum maſculorum ad obtinendum tam feuda, quam officia & beneficia uſque ad ſecundam generationem & honoris, & famæ, ac communionis in conſiliis Principum, qui ipſum Fridericum juxta conſtitutionem divæ memoriæ Caroli IV. contra tales facinoroſos, & ſacrilegos editam a Sede Apoſtolica canonizatam, & approbatam, &c.*

III. Reſpondeo, hoc loco Concilium loqui de bonis Friderici, quæ ab Eccleſia, & imperio obtinebat in feudum; at fatemur Eccleſiam habere poteſtatem privandi feudatarios Dominos iis bonis, quæ ab ipſa in feudum poſſident, non tamen habet illam poteſtatem, quatenus Eccleſia eſt, ſeu quatenus poteſtate, & regimine circa ſpiritualia prædita eſt, ſed quatenus habet poſſeſſiones, & bona temporalia, a quibus depen-

pendent alia bona; quantum vero ſpectat ad bona, quæ Fridericus ab Imperio in feudum poſſidebat, ſententia hæc Concilii eſt tantum directiva, nec vim habere poterat, niſi ab Imperatore confirmata fuiſſet, imo & ante ſancita: unde ait Concilium, ſe id ſtatuere juxta conſtitutionem Caroli IV. Imperatoris.

IV. Secundus locus Concilii, qui hic proferri ſolet, extat ſeſſ. 39. ſic habet: *Cujuſcumque ſtatus, gradus, aut etiamſi Imperiali, Regali, &c. præfulgeat dignitate illas pœnas ipſo facto incurrat, quæ in conſtitutione Bonifacii VIII. quæ incipit* Felicis, *continentur*; ſed in ea Bulla privatio bonorum ut pœna ſtatuitur.

V. Reſpondeo, conſtitutionem Bonifacii VIII. excommunicationis dumtaxat pœnam ſtatuere in eos, quorum regna vel imperia ab Eccleſia non pendent, illos vero ſolis bonis privare, qui Eccleſiæ feudatarii ſunt juxta hæc verba: *Qui vero feuda, locationes, officium aut beneficium ſpirituale, vel temporale ab aliquibus Eccleſiis obtinet, ſit eis ipſo jure privatus*.

VI. Deinde in eadem *Felicis* Bulla, quæ edita eſt contra interfectores Cardinalium, plurimæ decernuntur pœnæ, quæ Reges, aut Imperatores ſpectare nullatenus poſſunt. Primo enim decernuntur pœnæ civiles, puta inhabilitationis ad ſuccedendum, ad teſtandum, &c. Et hæ quidem ſpectant tantum communis ſortis homines. Deinde inferuntur pœnæ excommunicationis, & hæ ad plures ſpectant. Tertio, de feudatariis nominatim pœna depoſitionis ſtatuitur. Demum omnibus Pontifex Dei judicium interminatur. Cum ergo in Conſtantienſi Concilio infliguntur pœnæ, quæ in Bulla *Felicis* continentur, etiam in Reges, & Imperatores, hoc debet intelligi per æquam diſtributionem, ut non omnes pœnæ in Bulla expreſſæ iis imponantur; pœnæ ſiquidem inhabilitationis ad ſuccedendum, & aliæ ejuſmodi in Reges cadere non poſſunt, igitur infliguntur eis tantum pœnæ ſpirituales, quæ ſolæ in eos ab Eccleſia ferri poſſunt, niſi ſint Eccleſiæ feudatarii.

VII. Tertius locus eſt ſeſſ. 17. ubi Concilium pœnam excommunicationis, & depoſitionis ſtatuit in eos, qui impedirent Sigiſmundum Romanorum, & Hungariæ Regem proficiſcentem ad Regem Aragonum pro pace Eccleſiæ.

VIII. Sed ibi Concilium non loquitur de Regibus, aut Imperatore, ſed de privatis aut Principibus quibuſdam, qui ſe Sigiſmundi profectioni, & itineri opponerent. Deinde vero Concilium non fert in eos depoſitionis, ſed tantum excommunicationis ſententiam, addens tantummodo ut ulterius omni honore, & dignitate, officio, beneficio Eccleſiaſtico vel ſæculari ſint ipſo facto privati. Porro beneficium illud ſæculare aliud intelligi non poteſt, quam quod Eccleſiæ deberetur, & ut feudum ab ea teneretur. Quippe id ſancitum eſt in eos, qui Benedicto VIII. favebant: Reges nempe Aragoniæ, Caſtiliæ, Navarræ, Portugalliæ, & Comites Armeniaci, & Fuxi, qui in feudum multa tenebant ab Eccleſia, ut patet ſeſſ. 20. ubi privantur iis, quibus infeudati fuerunt tempore ſchiſmatis.

IX. Quartus locus eſt ſeſſ. 14. ubi in eos, qui Concilium turbaverint hæc ſtatuit: *Si quæ perſona ipſius ſacri Concilii partim in hac ſeſſione ſtatuta, aut ordinationes temere violaverit, infregerit, aut tranſgreſſa fuerit ullo modo, tanquam unionem perturbans, ſchiſma faciens de hæreſi ſuſpecta aut rea criminis, læſæ majeſtatis, perpetuo ſit infamis, omnique dignitate, ſtatu, honore, officio, & beneficio Eccleſiaſticis, & ſæcularibus, etiamſi Imperialis, Regalis, Cardinalatus, aut Pontificalis exiſtat, ipſo jure privata, ſpe promotionis omni ſublata, &c.*

IX. Reſpondeo, verba iſta Concilii comminatoria tantum eſſe, nec ullum ſortiri effectum; deinde intelligi poſſe ex conſenſu Principum, & ultronea ſubjectione.

X. In Concilio Baſileenſi ſeſſione 39. & 40. vetant Patres omnibus, etiamſi Regalis, aut Imperialis, &c. ſub pœna privationis officiorum Eccleſiaſticorum, & mundanorum.

XI. Ad hæc reſpondendum eſt eodem plane modo, quo ſupra; addo hæc omnia eſſe perperam decreta eo tempore, quo vulgaris erat hæc opinio, Eccleſiam habere

Digitized by Google

aliquid poteſtatis in Reges. Nec vero Concilia allata quæſtionem iſtam ex profeſſo definiunt, quippe quam haud examinarant, ſed loquantur, ut tum loqui ſolebant proceres Eccleſiaſtici; quare non poſſent iſta pro definitionibus conciliariter factis haberi.

§. VI.

Reſpondetur auctoritatibus Theologorum, ac Canoniſtarum recentium.

QUanquam Bellarminus opus ſuum in Barclaium ordiatur a Theologorum, Canoniſtarumque bene multorum, quos in ſua ſententia verſari affirmat, enumeratione, ut inde probet ſingularem, ac temerariam eſſe Barclaii ſententiam: nos tamen illud argumentum ad calcem rejecimus, eo quod omnium ſit leviſſimum. Enimvero quis non videat, eorum qui poſt motam inter Imperatores, ac Pontifices ea de re litem ſcripſerunt, teſtimonium nullius, aut levis debere in iſta eſſe quæſtione momenti, cum ſtudio partium abrepti in hanc, vel illam ſententiam iverint. Itaque hujuſmodi hominum auctoritas, quam tanto molimine exaggerat Bellarminus, fracta ſtatim jacet atque proſtrata. Hæc quippe ſemper ſervata eſt in Eccleſia æquitas, ut ne in hæreticos quidem alii teſtes, ac judices producerentur, quam ii, qui ante motam litem ſcripſere, quique propterea ab omni ſtudio partium alieni fuerunt. Sic confoſſus Artemon, ſic convictus Arius, ſic refutatus Neſtorius, ſic repreſſus Eutyches, ſic Julianus ab Auguſtino exagitatus. Atque, ut alia mittam, in Concilio Florentino inter Græcos, Latinoſque convenit, ut nullus ab utraque parte de proceſſione Spiritus ſancti ſcriptor laudetur, qui poſt Photii tempora ſcripſiſſet. Eadem inter nos, & Bellarminum ſervari debet æquitas, ut neque nos in eorum, qui poſt Gregorii VII. tempora pro nobis ſteterunt, auctoritate vim faciamus, nec ille velit a nobis eos ſcriptores, qui poſt idem tempus in ipſius ſententia fuerunt, in auctoritatem admitti.

II. Illis porro, quos laudat, ſcriptoribus eo minus fidei debetur, quod plerique eorum e Canoniſtarum ſunt populo, quos regibus iniquos, Pontificum adulatores, ac ſolius Pontificii juris peritos eſſe nemo neſcit. Reliqui vero Theologi Canoniſtarum ea in re ſequuntur auctoritatem, omnes non ſacrarum litterarum, non traditionis auctoritate, ſed tantum geſtis, & dictis Pontificum, aut futilibus omnino rationibus opinionem iſtam tuentur.

III. Eat ergo, & quantum volet, hujuſmodi hominum patrocinio glorietur Bellarminus; hujuſmodi nos aut patronos, aut adverſarios parum curamus. Quanquam & ex iis nonnullos poſſemus ei eripere, & alios pro nobis ſtantes opponere, ceteros omnes fide prorſus indignos oſtendere; ſed in iſtis tempus terere, nec libet, nec vacat. Qui ſtudioſus iſtarum rerum fuerit, conſulat Joannem Barclaium, & Roffenſem, qui a ſcriptorum a Bellarmino laudatorum χοροῖ, opera ſua exordiuntur.

§. VII.

De Decreto ſacræ Facultatis Pariſienſis adverſus Henricum III.

THuanus ita narrat lib. 94. ad annum 1589. id quod in domo Sorbonica adverſus Henricum III. geſtum eſt: *Factioſi*, inquit, *libellum Præfecti Mercatorum, & Decurionum nomine Sorbonicorum Theologorum Collegio porrigendum curant. Quærebant illi, an populus Galliæ jurejurando fidei Henrico III. præſtito ſolutus eſſet, & ſine morſu conſcientiæ poſſet in hoc regno arma capere, fœdus inire, pecuniam cogere pro defenſione Religionis Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ, contra perverſas machinationes, & conatus ipſius Regis, ejuſque fautores ob violatam ab eo Bleſis fidem publicam in Catholicæ Religionis detrimentum, & edicti unionis, & libertatis præjudicium. His duobus libellis ab iis, quæ memoravi, comprehenſis, in cœtu ſexaginta Theologorum in ſchola Sorbonica congregatorum, poſt ſacrum Spiritus ſancti more ſolemni celebratum mature expenſis, a Decano Collegii pronunciatum eſt, & populum jurejurando ſolutum eſſe, & contra Regem pro defenſione Religionis arma capi poſſe:*

poſſe: viſum inſuper Collegio, ut Decretum ad Pontificem mitteretur, iſque rogaretur Collegii nomine, ut auctoritate ſua illud approbaret, & auxilia afflictæ in Francia Eccleſiæ ſubmitteret: monumentum publicum ea de re confectum, & typis mandatum eſt. Addit deinde plures anonymos ea de re ſcripſiſſe libros, & Joannem Bucherium S. Benedicti Paſtorem Doctorem Sorbonicum Henrico III. trucidato, librum inſignibus Nivellii typis impreſſum in lucem emiſiſſe, de juſta Henrici III. abdicatione, qui etiamnum reperitur.

II. Lib. 98. narrat idem Thuanus Collegium Sorbonicum ſanciendæ unioni in Henricum IV. fuiſſe patrocinatum, & congregatum mandaſſe ſuis Theologis, ut etiam cum vitæ periculo execrarentur hanc propoſitionem: hæreticum nedum relapſum, & extra Eccleſiæ communionem poſitum jus regnandi in Gallia habere non poſſe. In Facultatis Decretum jurarunt Epiſcopus, & Parochi, & probavit illud Cajetanus Legatus Apoſtolicus, eaque pars Senatus, quæ Pariſiis commorabatur. Et lib. eodem addit decreviſſe idem Collegium, etiam defuncto Cardinali Borbonio: *Henrico nunquam eſſe parendum propter metum ſimulationis, & eos, qui ad ſanguinis uſque effuſionem reſiſterent, æternum in cælo præmium, & ut fidei propugnatores immarceſcibilem Martyrii coronam proculdubio conſecuturos.*

III. Reſpondeo primo, hæc Decreta (quæ non toti Facultati, ſed quibuſdam privatis aſcribit Thuanus diligens, & accuratus Scriptor) a Bucherii, & aliorum factione condita fuiſſe, non libero totius Facultatis Pariſienſis judicio confecta.

IV. Reſpondeo ſecundo, plures ex iis Doctoribus, qui aderant, huic Decreto non conſenſiſſe, ut teſtis eſt Thuanus lib. 94. ad annum 1589. *Inſtrumentum*, inquit, *publicum ea de re confectum, & mox typis mandatum eſt, quod in concordi omnium conſenſu, & nemine repugnante Decretum dicitur, cum tamen conſtet, ſeniores, adeoque ipſum Decanum Joannem Fabrum hominem antiqui moris, nec vulgaris inter eos eruditionis aliter ſenſiſſe, & valde juvenes tam pernicioſo conſilio in præſens temeratio apud poſteros inſaniæ pleno dehortatum eſſe, ac cenſuiſſe, ut res integra ad Pontificem remitteretur.* Mirum eſſe non debet, quod plures non fuerunt, qui ſeſe opponerent; imo mirum potius eſt, in calamitoſiſſimis temporibus auſos fuiſſe quoſdam reluctari.

V. Reſpondeo tertio, nullius eſſe momenti hujuſmodi Decretum per vim extortum, eo tempore, quo tutum non erat defectionem non probare, quo cædibus, & rapinis omnia erant plena.

VI. Reſpondeo quarto, Facultatem Pariſienſem infamiam quorumdam, ſtatim atque libere potuit convenire, deleviſſe, & e ſuis tabulariis abradi juſſiſſe quidquid ejus nomine a quibuſdam fuerat in regiam Majeſtatem confectum, ac ſolemni Decreto ſanciviſſe obedientiam Regi præſtandam, licet nondum a Papa fuiſſet abſolutus.

§. VIII.

De cenſura in libros libertatum Gallicanæ Eccleſiæ.

ANno 1639. duo volumina prodiere typis excuſa, ita inſcripta: *Tractatus de juribus, & libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ:* alterum: *probationes libertatis Eccleſiæ Gallicanæ.* De iis conquerente Nuntio Apoſtolico, effecit Cardinalis Richelius, ut ſanctioris Concilii placito eorum commercium interdiceretur, utque Epiſcopi Lutetiæ degentes, in ædibus ſanctæ Genovefæ congregati, duo illa volumina nulla ſingulari propoſitione notata proſcriberent, & litteras ad reliquos Epiſcopos ea de re mitterent. In iis poſtquam pluribus differuerunt Præſules, quantum ſit in iis libris offenſionis, & periculi, aſſerunt ea duo volumina ſibi viſa eſſe paſſim, & pene ubique vitioſa, plerisque in locis hæretica, ſchiſmatica, & impia, verbo Dei contraria, in hierarchiæ, & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, Sacramentorum, & ſacrarum obſervationum perniciem, in ſanctam Sedem Apoſtolicam, Regem noſtrum, Ordinem Eccleſiaſticum, totamque Eccleſiam Gallicanam contumelioſa. Hæ litteræ datæ ſunt die decima menſis Februarii anno 1639. aderant

rant huic Conventui unus Cardinalis, & 18. Archiepiſcopi ſive Epiſcopi.

II. Porro præcipuum caput iſtorum librorum eſt, Pontifici nullum eſſe jus in temporalia Regum Franciæ; alterum vero quod Pontificis poteſtas ſit moderanda juxta Canones in Francia receptos.

III. Reſpondeo, ne judicium, & judicii auctoritatem detrectem, factum id fuiſſe, ut fieret ſatis ad Nuntii Apoſtolici querimoniam, & generatim ita proſcripta fuiſſe hæc volumina, non ob ea duo capita, quæ proponuntur in iis probanda, quæ ſemper fuerunt in Gallia approbata; ſed ob liberiora, & duriora aliquot recentiorum dicta, quæ iis inſerta fuere, ut verbi gratia, quod nihil juris in Gallicanam Eccleſiam primis ſæculis Romano Epiſcopo competierit, quod Chlodovæi temporibus Rex fuerit ſummum, ac primum a Chriſto caput Eccleſiæ Gallicanæ, & alia ejuſmodi, quæ licet habere poſſint bonum ſenſum, duriora ſunt, &, ut patet, videntur hæreſim ſapere.

§. Ultimus.

De Immunitate Clericorum.

QUi poteſtati Eccleſiaſticæ temporalem aliquam tribuunt auctoritatem ſolent aſſerere, Clericos jure divino non eſſe ſubjectos Principibus, nec ab eis poſſe judicari, ſed tantum a Judicibus Eccleſiaſticis. Licet autem iſtud falſum eſſe ex principiis huc uſque ſtabilitis abunde demonſtratum ſit, ſpeciatim tamen oſtenſuri ſumus, Clericos in civilibus, & politicis, ſicut & in cauſis criminalibus, tum a tributis, tum a pœnis, & judiciis civilibus non eſſe jure naturali, aut divino, ſed ſolo Imperatorum beneficio in nonnullis caſibus immunes.

II. Hinc Apoſtolus Rom. 13. verſ. 1. & ſequentibus: *Omnis anima poteſtatibus ſuperioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas, niſi a Deo, quæ autem ſunt a Deo, ordinata ſunt. Ideo qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt:* & v. 5. *neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam, ideo enim & tributa præſtatis.* Ibi enim Apoſtolum agere de civili, non de Eccleſiaſtica poteſtate indicant verba, quæ ſequuntur: *Nec enim fruſtra gladium portat, & hæc ideo tributa præſtatis.*

III. Generatim autem de omnibus Chriſtianis, tam Clericis, quam Laicis hæc verba interpretantur ſancti Patres a nobis ſupra laudati: Irenæus lib. 5. cap. 20. Juſt. in Apologia 2. Tertullianus lib. de idololatria, Theodoretus, Theophilactus, & alii.

IV. Speciatim vero de Clericis loquuntur Origenes in Epiſt. ad Rom. *Exquiret enim a nobis tributa terræ noſtræ, & vectigalia negotiationis noſtræ, & quid dico, de verbis exolvit etiam tributum Dominus noſter JESUS CHRISTUS. Quod ſi ille, qui nihil habebat in ſe Cæſaris, & in quo Princeps hujus mundi veniens non invenit quidquam de ſuo, cum liber eſſet, ſolvit tamen tributum, quanto magis nos neceſſe eſt iſta tributa carnis expendere.* Baſilius in reg. contractioribus, regula 94. jubet, ut ſi quis ad fratres veniat, afferat aliquid, quod ſit Cæſaris, debitor ſit ille ſolvendi tributi.

V. Gregorius Naz. orat. ad Præſidem iratum, & populum pertimeſcentem: *ſubjecti ſimus, tum Deo, tum invicem aliis alii, tum iis, qui cum Imperio nobis in terra præſunt, Magiſtratibus propter ordinis conſervationem. Etiam hæc in legum noſtrarum numero eſt, ut quemadmodum heri ſervis, uxores maritis, Eccleſia Domino, Diſcipuli Paſtoribus, ac Doctoribus obtemperant, ita nos etiam cunctis poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecti ſimus, non tantum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam, ut qui tributo pendendo ſimus obnoxii, lex Chriſti vos quoque meo, tum Imperio, tum ſolio ſubjicit, nam & nos in poteſtate ſumus.*

VI. Chryſoſtomus homil. 23. in Epiſt. ad Rom. *Poteſtatibus ex debito obedire jubet, oſtendens, quod iſta imperentur omnibus, & Sacerdotibus, & Monachis, non ſolum ſæcularibus, id quod ſtatim in ipſo exordio declarat, cum dicit, omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, etiamſi Apo-*

Apoſtolus ſis, ſi Evangeliſta, ſi Propheta, ſive quiſquis tandem fueris, non enim pietatem evertit iſta ſubjectio, &c.

VII. Ambroſius in Luc. lib. 4. cap. 5. *Magnum quidem eſt ſpeciale documentum, quo Chriſtiani viri ſublimioribus poteſtatibus docentur eſſe ſubjecti, ne quis conſtitutionem terreni Regis putet eſſe ſolvendam.*

VIII. Et lib. 10. cap. 20. *Si tu non vis eſſe obnoxius Cæſari, noli habere, quæ mundi ſunt, ſed ſi habes divitias, obnoxius es Cæſari*; & orat. contra Auxentium Epiſt. 32. lib. 5. *ſi tributum petit Imperator, non negamus, agri Eccleſiæ ſolvunt tributum: ſi agros deſiderat Imperator, poteſtatem habet vindicandorum, nemo noſtrum intervenit.*

IX. Auguſtinus in Joannem tract. 6. *Legantur leges manifeſtæ, ubi præceperunt Imperatores eos, qui præter Eccleſiæ communionem uſurpant ſibi nomen Chriſtianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine Eccleſiæ audeant poſſidere, nolite dicere: quid mihi, & Regi; quid tibi ergo, & poſſeſſioni? per jura Regum poſſidentur poſſeſſiones.* Siccine loqueretur Auguſtinus, ſi ipſo jure divino, non ex beneficio Imperatorum Clericorum bona fuiſſent immunia, unde ex hoc loco in jure Canonico cauſ. 11. q. 1. *Si quæ cauſæ*, hæc inferuntur: *Clerici ex officio Epiſcopo ſunt ſuppoſiti, in poſſeſſionibus prædiorum Imperatori ſunt obnoxii, &c.*

X. Gelaſius Epiſt. 8. *Quantum ad ordinem pertinet, publicæ diſciplinæ cognoſcentes Imperium tibi ſuprema diſpoſitione collatum, legibus tuis ipſi parent Religionis Antiſtites.* Symmachus in Apologetico: *deſer Deo in nobis, & nos deferimus Deo in te; nos enim poteſtates humanas ſuo loco ſuſcipimus.* Pelagius I. *Quanto nobis ſtudio ac labore ſatagendum eſt, ut obſequium confeſſionis noſtræ Regibus miniſtremus.* Gregorius Magnus lib. 2. Epiſt. 62. *Poteſtas ſupra omnes homines dominorum meorum pietati cœlitus data eſt.... Ego quidem juſſioni ſubjectus, utrobique quod debui, exolvi, & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo, quod ſenſi, minime tacui.*

XI. Leo IV. Epiſt. ad Lotharium diſt. 10. cap. de capit. *De capitulis vel præceptis Imperialibus, vel præceptis veſtris, veſtrorumque Pontificum, & prædeceſſorum irrefragabiliter cuſtodiendis, & conſervandis, quantum valuimus, & valemus, modis omnibus profitemur.* Item Epiſt. ad Loth. 2. q. 7. c. *Nos*: *Nos*, inquit, *ſi incompetenter aliquid egimus, & in ſubditis juſtæ legis tramitem non conſervavimus, veſtro ac veſtrorum Miſſorum cuncta volumus emendare judicio.* Fatentur ergo ipſi Romani Pontifices, ſe, ceteroſque Epiſcopos, & Clericos in rebus civilibus ab Imperatoris legibus, & judiciis non eſſe jure divino immunes.

XII. Yvo Epiſt. 22. ad Philippum Regem: *Reſpondere non ſubterfugiam vel in Eccleſia, ſi Eccleſiaſtica ſunt negotia, vel in Curia, ſi curialia.* Bernardus Epiſt. 42. ad Archiepiſcopum Senonenſem: *Cui honorem, honorem; omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: ſi omnis & veſtra. Quis vos excipit ab univerſitate? ſi quis tentat excipere, conatur decipere.*

XIII. Innocentius IV. de ſententia excommunicationis cap. Noverit. n. 2. *In temporali generaliter, & generalis Eccleſiæ ſolus Imperator, qui & Clericis, & Laicis præeſſe debet, privilegium condere poteſt.* Ipſe ſanctus Thomas in Epiſt. ad Rom. cap. 13. ab hoc debito liberos eſſe ait Clericos ex privilegio tantum Principum.

XIV. Petrus de Alliaco q. de reſcript. concluſione prima, exemplo Chriſti, qui ſe Pilato judicandum commiſit, & Apoſtolorum, qui nullam ſibi in judiciis civilibus auctoritatem arrogarunt, ſed intus ſubjecti fuere legibus, & Judicibus civilibus, & Ethnicis; nec non ex dictis Petri, & Pauli, ac demum ex hujus provocatione ad Cæſarem, oſtendit, Clericos jure divino non eſſe immunes a Judiciis civilibus. Mitto Cuſanum, Valdenſem, Alcuinum, Almainum, & alios complures Theologos, qui in eadem opinione verſantur. Hæc autem aliunde probant verba illa Pauli, *omnis anima &c.* tam de Clericis, quam de Laicis eſſe intelligenda, & illos non minus, quam iſtos in rebus civilibus de jure ſubjectos eſſe, ita ut æque tribu-

Digitized by Google

tributa pendere debeant, & de criminibus civilibus, ac Magiſtratibus civilibus judicari, & pœnis etiam civilibus coerceri. Quod ſi quibuſdam in caſibus, tum a tributis, & aliis oneribus immunes ſunt, quando a judiciis civilibus ſe ſe eximunt, & ad Eccleſiaſtica remittuntur, id habent ex beneficio principum, qui illud ipſis in gratiam Eccleſiæ indulgere voluerunt, ut ex innumeris legibus liquet.

XV. Idem demonſtratur ex uſu Eccleſiæ, & exemplis. Primo autem certum eſt tribus primis Eccleſiæ ſæculis Presbyteros, & Clericos ad Tribunalia Imperatorum, & Magiſtratuum Ethnicorum pro rebus civilibus ſtetiſſe. Poſtquam vero Imperatores Chriſtiani fuerunt, licet aliquibus legibus cauſarum, quæ ad Clericos ſpectabant, judicium ſit Epiſcopis commiſſum, ſæpe tum pro rebus, & criminibus civilibus ab Imperatoribus, & Judicibus civilibus judicabantur. In Concilio Nicæno Epiſcopi ſeſe invicem accuſantes, libellos accuſationis Conſtantino vel illarum rerum judicium tribuerunt. Is vero ſingulorum accuſationes accepit, & ſigillo obſignavit, ignique tradidit, ut ſic jurgiis omiſſis, illa, quæ ad fidem pertinebat abſque ulla animorum contentione exquirerent, & definirent. Idem Conſtantinus Cæciliani cauſam, quia de crimine quod in examine facti conſiſtebat, agebatur, ipſe judicavit. Idem Athanaſium inſimulatum læſæ majeſtatis ſuo judicio damnatum in exilium miſit.

XVI. Hujus filius Conſtantinus cauſam criminalem Stephani Antiocheni Epiſcopi in Laico judicio, in Palatio Principis agitari voluit, qui cum in eo convictus foret, præceptum eſt Epiſcopis, ut eum deponerent, teſte Theodoreto lib. 42. cap. 9.

XVII. Valentinianus Chronopium Epiſcopum, eo quod provocaſſet a judicio 70. Epiſcoporum, argentaria mulcta affecit lib. 2. Cod. Theodoſ. quorum appell. Idem Urſicinum, & ejus ſocios tranquillitatem turbantes in exilium pelli juſſit.

XVIII. Priſcillianus, & Inſtantius quoniam de criminibus, & obſcœnitatibus agebatur, a ſæcularibus judicibus ſunt damnati, teſte Severo.

XIX. De cauſa Felicis Aptungitani, Cæciliani, & Donatiſtarum judicaverunt ſæculares Magiſtratus, quia in iis agebatur de rebus facti.

XX. Epiſcopi omnes Itali Gratianum, & Valentinianum rogant, ut de Damaſo judicium ferat ſecundum conſuetudinem: *Nec novum*, inquiunt, *aliquid petit Damaſus, ſed ſequitur exempla majorum, ut Epiſcopus Romanus, ſi Concilio ejus cauſa non creditur, apud Concilium ſe Imperiale defendat. Nam & Sylveſter Papa a ſacrilegis accuſatus apud parentem veſtrum Conſtantinum cauſam propriam proſecutus eſt, & de ſcripturis ſimilia exempla ſuppeditant, quod cum a Præſide S. Apoſtolus vim pateretur, Cæſarem appellavit, & ad Cæſarem miſſus eſt.*

XXI. Theodoricus Italiæ Rex Symmachi Papæ accuſationem admiſit, viſitatoremque dedit Sedi Apoſtolicæ, haud repugnante Symmacho, qui in Apologetico ait, *ſe poteſtates humanas ſuo loco ſuſcipere, delaturumque Imperatori, ut in rebus humanis.*

XXII. Anaſtaſius Imperator Epiſcopos novis rebus ſtudentes exturbavit. Poſt Juſtinus in criminali cauſa Dorothæi Theſſalonicenſis Epiſcopi ſeditionum, ac homicidiorum rei, & præſertim convicti necis Joannis Epiſcopi Apoſtolici Legati judicavit, & apud eum Hormiſdæ Papæ Legati cauſam egerunt. Vide Hormiſdam Ep. 56. & 64. Idem Severum ob contentionem & factiones pœna affecit, teſte Evagrio l. 4. c. 4.

XXIII. Juſtinianus Imperator in Sylverium Pontificem ſuper quibuſdam litteris proditoriis accuſatum judicium inſtituit, *ut ſi*, inquit Liberatus in Breviario c. 22. *approbaretur ab ipſo fuiſſe ſcriptas in quacumque civitate Epiſcopus degeret, ſi autem falſæ fuiſſent, reſtitueretur ſuæ ſedi.*

XXIV. Carolus Magnus Campulium Presbyterum majeſtatis reum cum ejuſdem criminis conſortibus in exilium miſit, vita & integritate membrorum ad Leonis III. preces ipſi conceſſa, Platina in Leone, & Regino ann. 203.

XXV. Otho Fridericum, Moguntinum,

num, & Rodpertum Straſburgenſem perjurii reos relegavit, Regino lib. 2. ad an. 939.

XXVI. Conradus Imperator teſte Hermanno ad annum 1037. Herberthum Mediolanenſem Archiepiſcopum Imperii perduellem in carcerem conjecit, præſente Papa Benedicto IX. & tres Epiſcopos, Placentinum, Cremonenſem, ac Vercellenſem in exilium expulit. Henricus III. Gebardum Reginoburgii Epiſcopum majeſtatis convictum in vincula conjecit, & Nitgerum Franxinenſem ob necem fratrum Ravennam relegavit.

XXVII. Hæc Imperatores, quos imitati Reges Franciæ Clericos majeſtatis reos, aut contra leges regni directe peccantes a Judicibus Laicis ſemper damnari juſſerunt, & his in caſibus vetuerunt eos ad judices Eccleſiaſticos remitti.

XXIII. Agydius Rhemenſis læſæ majeſtatis reus in Concilio Metenſi a Gontrhamo damnatur exilii, mortis pœna ad preces Epiſcoporum condonata.

XXIX. Epiſcopi Aurelianenſis, & Altiſſiodorenſis ob rebellionem mulctati a Philippo Auguſt.

XXX. Chilpericus de Prætextato Rothomagenſi ab exilio revocato ſic præfatur: *Quamvis, venerandi Pontifices, regia poteſtas reum majeſtatis legibus condemnare poſſit*. ut refert Aimoinus lib. 3. cap. 26. quod & agnoverunt Epiſcopi; nam Greg. Turonenſis ita Regem alloquutus eſt, ut refert Inſt. lib. 5. c. 18. *Si quis de nobis, o Rex, Juſtitiæ limites tranſcendere voluerit, a te corrigi poteſt*.

XXXI. Denique ipſa ratio naturalis docet, Clericos Regibus, & Magiſtratibus civilibus ſubeſſe, & ab iis judicari poſſe; cum enim ſint membra ſocietatis civilis, & Eccleſiaſticæ, utriuſque legibus, & pœnis ſubjiciuntur. Si quid ergo contra leges civiles faciant, poſſunt a civilibus Judicibus judicari, & pœnis iis plecti, quas leges civiles ſtatuunt in reos. Ab Eccleſia vero judicari poſſunt, ſed iis tantum pœnis mulctari, quas Eccleſia poteſt infligere, hoc eſt depoſitione, & excommunicatione. Hinc ſemper Eccleſia paſſa eſt ob civiles cauſas Clericos judicari, & puniri a poteſtate civili; imo poſtquam ipſos judicavit, ad eos puniendos pœna temporali ſemper civiles Magiſtratus adiit. Hinc Epiſcopi Syri poſtquam Timotheum Ælurum judicio Eccleſiaſtico perſtrinxerunt ad Leonem ſcribunt: *de delictis autem, & præſumptionibus, quas nefande commiſit, Reipublicæ Regibus, & Præſulibus ſecundum rationem judicio competenti ſubdetur*.

XXXII. Quapropter ſancti Patres a nobis laudati non diſtinguunt inter Laicos, & Clericos, ſed generatim omnium crimina correctioni, & vindictæ Magiſtratus civilis ſubjiciunt: *Omnia*, inquit Origenes lib. 9. in Ep. ad Rom. ad cap. 13. *crimina, quæ vindicari vult Deus, non per Antiſtites & Principes Eccleſiarum, ſed per mundi Judices voluit vindicari*.

XXXIII. Uno verbo, ſancti Patres, Epiſcopi, & Pontifices Romani a nobis ſæpe laudati fatentur, tum res, tum perſonas Clericorum ſubjici civili poteſtati in civilibus, Imperatoribus tributa de jure debere, & in rebus civilibus judicari poſſe a Magiſtratibus civilibus, ſolas fidei, & Religionis excipiunt cauſas: illæ vero, quæ publicæ ſunt diſciplinæ, ut loquuntur, & Rempublicam ſpectant ad Imperatorem, Reges, & Magiſtratus pertinere, eorumque legibus regi ultro fatentur.

XXXIV. Diſtinguendum autem eſt inter crimina mere Eccleſiaſtica, ut hæreſis, & mixta, ut homicidium, furtum, &c. Illa nonniſi ad Eccleſiæ judicium pertinent. Et ſi quando Imperatores illorum vindictam uſurparent, id faciunt ab Eccleſia ſollicitati, vel quia inde tranquillitas Imperii pendebat. Hæc vero crimina ab Eccleſia, prout eſt Eccleſia, non aliter poſſunt vindicari, quam excommunicatione, aut depoſitione e gradu Eccleſiaſtico; a Magiſtratibus vero civilibus pœnis temporalibus puniri debent, etiamſi fuerint a Clericis admiſſa.

XXXV. Nec refert, quod Apoſtolus Paulus vetat, ne Chriſtiani coram Judicibus Ethnicis litigent, ſed jubet, ut Judices ex Eccleſia aſſumant. Quamvis enim his præcipue temporibus opportunum omnino fuerit, ut cauſæ Chriſtianorum non agerentur coram Judicibus Ethnicis, non negat tamen

tamen Paulus, quin anctoritatem illorum judicandorum habeant, ſed tantum conſulit Chriſtianis, ut potius Chriſtianos eligant arbitros, quam apud Ethnicos litigent, quia convenientius iſtud eſt.

XXXVI. Nihil etiam refert, quod in Canonibus legamus, mandatum eſſe Clericis cauſas ſuas apud Epiſcopum potius agere, quam apud Civiles Magiſtratus; nec enim propterea negatur, quin civiles Magiſtratus poſſint earum cognitionem ſuſcipere, ſed tantum admonentur Clerici, ne relicto Epiſcopi ſui judicio ad ſæcularia judicia cauſas ſuas deferant, eo præſertim tempore, quo Imperatores dederunt Epiſcopis poteſtatem earum terminandarum; verum licet Imperatores hanc dediſſent Epiſcopis anctoritatem, non propterea tamen putarunt Clericos ab omni reprehenſione Civilium Magiſtratum eſſe immunes, quippe innumeris in legibus civilibus comprehenduntur, & pœna in eos ſtatuitur, ſi quid contra leges egerint, aut ſi tranquillitatem, ac pacem Reipublicæ turbaverint.

XXXVII. Denique quando ad civile tribunal citabantur, huic ſe ſiſtere tenebantur ex lege *omnes* 33. cod. l. 1. de Epiſcopis, & Clericis, qua cavetur ne ad extranea judicia pertrahantur, *ſed ut apud ſuos Judices ordinarios, id eſt Provinciarum Rectores, in quibus locis degunt Eccleſiarum miniſteriis obſecundent, omniumque contra ſe agentium excipiant actiones.* Et lege 37. *Omnes præterea virorum clariſſimorum Provincias moderantium ſententiis abſque ulla privilegii differentia, (qui tamen Præſidiali Juriſdictioni ſubjecti ſint) ſive Epiſcopi, vel quilibet Clerici, aut Monachi, aut cujuslibet conditionis ſint pariter reſpondere decernimus.*

XXXVIII. Quin etiam cum Epiſcopis forum, & judicium in rebus civilibus habere conceſſum eſt, hoc ut arbitris ſponte electis, & ſine Juriſdictione coactiva illis datum lege, *ſi quis* cod. c.t. de Epiſcopali audientia: *Si qui ex conſenſu apud ſacræ legis Antiſtitem litigare voluerint, non vetabuntur, ſed experientur illius in civili duntaxat negotio more arbitri ſponte reſidentis judicium, quod his obeſſe non poterit, nec debebit, quod ad prædicti cognitoris examen converſos potius adſuiſſe, quam ſponte veniſſe conſtiterit.* Hic quoque facit Novella Valentiniani 3. tit. 12. de Epiſcopali judicio: *Cum inter Clericos jurgium vertitur, & ipſis litigatoribus convenit, habeat Epiſcopus licentiam judicandi præeunte tamen vinculo compromiſſi, quod & de Laicis, ſi conſentient, auctoritas noſtra permittit. Aliter eos Judices eſſe non patimur, niſi voluntate jurgantium interpoſita, ſicut dictum eſt, conditione præcedat. Quoniam conſtat Epiſcopos, & Presbyteros forum legibus non habere, nec de aliis cauſis ſecundum Arcadii, & Honorii divalia conſtituta, quæ Theodoſianum corpus oſtendit præter Religionem poſſe cognoſcere, ſi ambo ejuſdem officii litigatores nolint, vel alteruter, agant publicis legibus, & lege communi.*

XXXIX. Ab his autem Epiſcoporum judiciis ſemper provocare licebat ad Principem, & civilem Magiſtratum, ut habetur in Authentica *ſi ex Imperiali* cod. de Epiſcopi audientia: *ſi ex Imperiale juſſione, aut judiciali præcepto Epiſcopus judicat inter quaſcunque perſonas, appellatio aut ad Principem aut ad eum, qui tranſmiſit negotium trasferatur*, & Novella 83. Rubrica hujuſmodi eſt: ut Clerici apud proprios judices conveniantur, & poſt hos apud civiles judices.

XL. Adverſus iſta nihil ab adverſariis opponitur, quod alicujus ſit momenti ad probandum jure divino, aut naturali Clericos eſſe a judiciis, pœnis, & oneribus civilibus immunes; quod enim afferunt de Levitis, & Sacerdotibus veteris teſtamenti haud probat, juris iſtud eſſe naturalis aut divini, ſed tantum conveniens eſſe, ut Reſpublica ſacerdotes a tributis pendendis eximat. Quod vero aiunt ex novo teſtamento Chriſtum dicere filios ſponſi a tributis eſſe liberos, de ſe tantum Chriſtus dicit, qui cum eſſet rerum omnium Dominus, ratione divinæ naturæ haud tenebatur tributum ſolvere, & tamen tam pro ſe, quam pro ſuis tributum ſolvi juſſit.

XLII. Gravius fortaſſe videbitur, quod nobis objiciunt, legibus tam civilibus, quam Eccleſiaſticis tanquam nefas, & illicitum vetari, ne quis Clericus apud civiles Magiſtra-

Digitized by Google

ſtratus litiget. Et quidem innumeri ſunt Canones, quibus pœna ſtatuitur in Clericos, qui ad Judices hujuſmodi cauſas ſuas detulerunt. Sic Canone 9. Concilii Carthaginenſis III. *ſancitur, ut quiſquis Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, ſeu Clericorum, cum in Eccleſia ei fuerit crimen intentatum, vel civilis cauſa fuerit commota, ſi relicto Eccleſiaſtico judicio purgari voluerit, etiamſi pro hoc ipſo lata fuerit ſententia, locum ſuum amittat, & hoc in criminali judicio; in civili vero perdat. Quod enim ſi locum ſuum obtinere voluerit.* Can. item 9. Conc. Chalcedonenſis ſtatuitur, *ut ſi Clericus habeat negotium adverſus Clericum, non relinquat Epiſcopum ſuum, & ad ſæcularia judicia revertatur;* Agathenſis Concilii Canone 32. Clericum nullum apud ſæcularem Judicem, Epiſcopo non permittente, pulſare. Leges vero civiles idem vetant. Sic lege 7. de Epiſcopis, & Clericis, vetatur, ne Clerici ad Curias revocentur, ſed ut pleniſſima immunitate potiantur. Et lege ult. de Epiſcopis, & Clericis: *Clerici, quos indiſcretim ad ſæculares judices debere deduci imperitus præſcriptor dimiſerat, Epiſcopali audientiæ reſerventur. Fas enim non eſt, ut diverſi muneris Miniſtri temporalium poteſtatem ſubdantur arbitrio.* Denique Novella 83. Juſtiniani, Clerici jubentur prius ab Epiſcopo ſpoliari dignitate ſacerdotali, antequam a Præſide Provinciæ judicentur.

XLIII. Reſpondeo, nihil iſtis Canonibus, & legibus probari, quam quod minime controverſum eſt, Principes nempe ſæculares Epiſcopis hoc privilegium conceſſiſſe, ut cauſæ ordinariæ Clericorum, ad eos primum deferri poſſent, utque de iis primi cognoſcerent. Eccleſiam vero Principum indulgentia nixam ſub pœnis ſpiritualibus vetuiſſe, ne Clerici primum alios Judices, quam Epiſcopos adirent; at iſtud minime probat, Clericos jure divino, & naturali a judiciis civilibus eſſe immunes; imo quidem hoc probat nullos alios eſſe potuiſſe poſt iſtas leges in cauſis Clericorum civilibus Judices, quam Epiſcopos: nam, ut obſervavimus, iiſdem legibus Epiſcopi conſtituuntur tantum, ut arbitri, & ſi illorum judicio ſtare quis nolit, apud Judices ſæculares cauſa poteſt agitari; itemque Canones vetant equidem cauſam Clerici ad alios primum, quam Epiſcopos deferri, at non vetant, ne qui ab Epiſcopo jure civili damnatus, ad ſæculares Judices recurrat. Itemque non decernunt, Magiſtratus ipſos non poſſe delinquentes Clericos damnare, & punire: ſed ad ſingula teſtimonia pauca reponere oportet.

XLIV. Can. 9. Concilii Carth. 3. de iis tantum loquitur Clericis, qui, cauſa intentata, nec dum judicata in Concilio Eccleſiaſtico, ad ſæculare judicium confugiebant; non autem de iis, qui cauſam primum ad Judices civiles deferrent, aut a judicio Eccleſiaſtico provocarent.

XLV. Concilium Chalcedonenſe addit poſt verba citata in objectione: *ſed prius ventiletur res apud proprium Epiſcopum.* Ergo poſt hujus cognitionem poteſt provocatio fieri ad ſæcularia judicia.

XLVI. Concilium Agathenſe addit quoque, ut ſi pulſatus fuerit Clericus, *ipſe reſpondeat coràm Magiſtratu civili, ſed ipſe non proponit.*

XLVII. Lex 7. de Epiſcopis non vetat Clericos accuſari apud Judices ſæculares, *ſed ad Curias devocari;* hoc eſt redigi in numerum curialium, & eorum muneribus onerari. Vetant enim leges, quemquam Epiſcopum curialem fieri, aut curialem Epiſcopum, lege Cod. Theod. 1. de curialibus, & agnatione tit. Cod. Juſt. c. 55. de Epiſcopis, & Novella 123.

XLVIII. Lex Valentiniani, & Theodoſii ultima de Epiſcopis renovat tantum privilegia Clericis indulta, quæ revocarat Joannes, qui tyrannidem poſt mortem Honorii ad breve tempus invaſerat.

XLIX. Denique Novella Juſtiniani 83. probat ad Præſidem pertinere de crimine Clerici judicare, ſed prius jubet, eum ab honore Sacerdotii degradari ab Epiſcopo, & ita lex iſta, non ſecus ac ceteræ, nobis nihil adverſatur.

EPILOGUS.

PErveni jam ad finem propoſiti mihi operis, quod rerum iſtarum ſtudioſis non omnino inutile futurum eſſe mihi perſuadeo. Habebunt enim illi in iſto Opere multa breviter, dilucide, atque ordine collecta, quæ in multis magniſque voluminibus diſperſa ſunt, ac plerumque indigeſta, & aliis admixta. Quippe illi, qui de his rebus ſcripſerunt licet eruditione præſtantes, non omnes iſtas quæſtiones attigerunt, & quas attigere, eas plerumque ſine ordine ac methodo pertractarunt, ſæpe etiam æſtu diſputationis in controverſias perſonarum abrepti. Huc accedit, quod nonnulli ex iis de Eccleſia non fuerunt, erroribuſque ſuis paſſim libros ſuos infecere. Quo fit, ut vix ullus Scriptor ad Theologos rerum iſtarum adhuc rudes inſtituendos reperiatur idoneus. Utrum vero id Diſſertationum noſtrarum collectio præſtare poſſit, non noſtrum, ſed aliorum debet eſſe judicium. Hoc unum affirmare poſſumus, nos ea omnia, quæ ad veritatis inquiſitionem, & erroris refutationem neceſſaria nobis viſa ſunt, ſtudioſe, & accurate collegiſſe, ac in ordinem digeſſiſſe, idque ſine odio, Deus teſtis eſt, aut adulatione. *Quibus parum, aut quibus nimium videbitur*, ut Auguſtini verbis concludam, *mihi ignoſcant; quibus autem vel ſatis eſt, non mihi, ſed Domino gratias congratulantes agant.*

F I N I S.

IN-

Digitized by Google

I N D E X

RERUM, ET VERBORUM,

Quæ in Hiſtoricis de Antiqua Eccleſiæ Diſciplina Diſſertationibus continentur.

A DRIANUS Papa primus inter Pontifices ſeſe temporalibus Galliæ negotiis immiſcuit. 340.
Africæ diviſio. 15.
Aldrici Cenomanenſis Epiſcopi dejectio. 144.
Alexandrini Patriarchatus origo, & limites. 27.
ordinatio, & auctoritas Epiſcopi Alexandrini. 45. 50.
Anathema, vocis hujus etymologia & acceptio. 165. 166.
inter Anglorum Reges, & Pontifices diſſidia. 346. *& ſeq.*
Antiocheni Patriarchatus origo, & limites. 27. 28.
Antiochenus Epiſcopus ab univerſæ Diœceſeos Epiſcopis ordinabatur. 45. 46.
Apiarii appellatio, & quæ circa eam tum Romæ, tum in Africa geſta examinantur, & excutiuntur. 106. *& ſequentibus.*
Apoſtolorum inter ſe æqualitas, excepto Petri primatu. 193., *& ſeq.*
Appellationes a judiciis Synodorum Provincialium ad Romanum Pontificem veteri jure prohibitæ. 57., *& ſequent.*
Concilii Nicæni Canone quinto. 58. ſecundæ generalis ſecundo. 60. a Cypriano, & Afris rejectæ. 61. 105. a Concilio Antiocheno damnatæ. 61. 62. ab Orientalibus nunquam admiſſæ. 62. a Synodo Aquilejenſi improbatæ. 63. nec a Synodo Sardicenſi conceſſæ. 63. ad 71. a Gallis haud receptæ. 80. a p. 123. ad pag. 128. ab Africanis repulſæ. 79. novo jure inductæ. 84. *& ſeq.*
Arius ab Alexandro damnatus. 96.
Archiepiſcopus unde dictus. 3.
quandonam uſurpari cœperit hæc vox in Eccleſia. 4. primum inſignium tantum ſedium Epiſcopis tributa; deinde Metropolitanis omnibus. 4. & 5.
Arelatenſis Epiſcopi de primatu contentio. 18. *& ſeq.*
Aſianorum de die Paſchæ cum Romanis controverſia. 88.
Athalia regnum immerito occupavit. 295.
Athanaſius ad Julium non provocavit. 96. *& ſeq.*
Auguſtini Epiſtola, quæ olim 261. nunc 109. explicatur, 112. *& ſeq.*
A'υτοκέφαλοι, Epiſcopi quamplures. 38. 46.

B.

B ASILIDIS depoſitio, ejuſque ad Romanum Pontificem confugium. 92.
Baſileenſis Synodi de auctoritate Concilii ſanctio defenditur. *a pag.* 247. *ad pag.* 257.
Bonifacii VIII. injuſti in Philippum octavum Regem Franciæ conatus. 342.
Bonoſus accuſatus in Capuenſi Synodo ad Anyſii Theſſalonicenſis, & finitimorum judicium remiſſus. 101.

C.

C ÆCILIANUS ad Miltiadem non appellavit. 95. 96.
Cæleſtius ad Pontificem appellavit. 105.
hujus appellationem irritam eſſe cenſuerunt Africani. 106.
Cæſareenſis Epiſcopi Cappadociæ jura in totam Diœceſim Ponti. 23.
Cauſæ majores, & minores. 59.
cauſæ fidei quomodo judicandæ. 141., 142.
Celidonii cauſa. 125. *& ſeq.*
Carthaginenſis Epiſcopi dignitas & jura. 16.
Childericus non eſt depoſitus a Romano Pontifice, 314.
Chryſoſtomi cauſa exponitur. 102. *& ſeqq.*
non appellavit ad Innocentium, *ibid.*
quæ geſſerit in Aſia ob Epiſcopi Epheſini

Digitized by Google

ſini ordinationem. 31. & ſeq.
Chriſtus ut homo non habuit regnum temporale. 266. & ſeq.
Clerici in civilibus ſubjecti Regibus, & muneribus publicis obnoxii, ac indulgentia tantum Regum, & Principum immunes. 365. & ſeq.
Communio inter Eccleſias quid, & quomodo foveretur. 154., 155.
contentum eſſe Eccleſiæ ſuæ communione, quid? 156.
Concilia: Concilii generalis infallibilitas. 224.
ejus ſupra Romanum Pontificem auctoritas. 231. & ſeq.
Conſtantienſis Concilii ea de re ſanctio vindicatur. 249. & ſeq. *uſque ad pag.* 256.
Concilii Provinciæ convocandi poteſtas penes Metropolitanum. 43.
Concilii Nicæni Canon VI. exponitur. 49. & ſeq.
item V. 56., & ſeqq.
Conſtantinopolitani Canones II., & III. 29. 30.
Concilii Tridentini de judiciis Epiſcoporum ſententia. 84., 85.
Concilii Chalcedonenſis ſtatutum de Patriarchatu Sedis Conſtantinopolitanæ. 34. & ſeq.
Concordatorum de cauſis majoribus ſanctio. 84. & ſeq.
Conſtantinopolitanus Epiſcopus ordinatur a Synodo Diœceſeos. 46.
fictitius ejus primatus. 200. & ſeq.
Conſtantinopolitani Patriarchatus inſtitutio, progreſſus, & limites. *a p.*28. *ad pag.*35.
honoris tantum prærogativa ipſi Concilii Conſtantinopolitani Canone III. collata. 29. & ſeq.
unde gradum ad juriſdictionem fecit. 30. 31. & ſeq.
hæc ipſi a Synodo Chalcedonenſi confirmata. 34.
edicto Imperatorum roborata. 35.
Bulgariam quoque ſibi adjici tentavit. 36.
Conſtantienſis Concilii de auctoritate Eccleſiæ in temporalia ſententia. 352. & ſeq.
Cypri Epiſcopus nulli Patriarchæ ſubditus. 38.
Cyrillus Hieroſolymitanus primus libellum appellationis dediſſe fertur. 101.

D.

DIONYSII Alexandrini apud Dionyſium Romanum accuſati defenſio. 93. 94.
Diſciplina Eccleſiaſtica.
ejus neceſſitas, & origo. 1, 2
mutationi obnoxia. *ibid.*
propter hujus varietatem non eſt temere ferenda excommunicatio. 163. & ſeqq.

E.

ECCLESIARUM diſtributio ad formam imperii facta. 13., 14.
ea ſummatim deſcribitur. 14.
ſpeciatim de Africa. 15. & ſeq.
de Gallia. 17. & ſeq.
Eccleſiæ poteſtas non extenditur in temporalia. 266. *al pag.* 278.
eam eſſe ſolam ſpiritualem. *ibid.*
reſpondetur objectionibus. 293. & ſeq.
Eccleſiaſticæ poteſtatis immediatum ſubjectum Eccleſia. 232. & ſeq.
Eleutherius Papa ad Montaniſtas litteras communionis miſit. 211.
Epheſini Epiſcopi jura in Diœceſim Aſiæ. 22 23.
Epiſcopus nihil ſine Clero agebat. 151.
Euſtathii Sebaſteni ad Liberium confugium. 100.
Eutherii Tyanenſis Epiſtola ſubdititia. 138.
Eutyches an appellarit, & ad quos. 131. 139.
Exarchus, quis. 5. & ſeq.
Excommunicatio, hujus neceſſitas. 149.
a Chriſto, & Apoſtolis commendata; ea duplex, medicinalis, & mortalis. *Ibidem*
excommunicationes mutuæ Eccleſiarum. 153.
cauſæ ob quas ferre oportet excommunicationem. 158. & ſeq.
cum dolore inferri debet. 160.
in quos ferri poſſit, vel non poſſit. *a pag.* 158. *ad pag.* 178.
non poteſt in plures ferri ob unius peccatum. 176.
an in mortuos ferri poſſit. 177. & ſeq.
effectus excommunicationis. *a pag.* 179. *ad p.* 184.

FA-

F.

FACULTATIS Pariſienſis ſententia de iudiciis Epiſcoporum : eiuſdem circa infallibilitatem Pontificis Romani ſententia. 221.
illius Decreta de Concilii generalis auctoritate. 257., 258.
de Decreto, quod ſub ejus nomine fertur in Henricum III., quid ſentiendum. 354.
eius pro Henrico IV. ſententia. 345.
Flaviani appellatio exponitur. 134 & *ſeq.*
Fortunati, & *Feliciſſimi* cum Cypriano diſſidium. 88.
eorundem ad Sedem Romanam confugium. *ibid.*
de *Friderici II.* Imperatoris varia fortuna, ejuſque cum Romano Pontifice diſſidiis. 333. & *ſeq.*

G.

GALLIÆ diviſiones. 17. & *ſeq.*
inſtitutio primatuum in Gallia. 20. & *ſeq.*
eorum jura. 21. & *ſeq.*
Gallorum Reges excommunicari non poſſunt. 171.
multo minus deponi, aut bonis privari. 340. & *ſeq.*
Gallorum in Reges ſuos ſtudium. 346.
Gregorio I. afflicta privilegia. 307.
Gregorius VII. primus aſſumpſit auctoritatem in temporalia Regum. 291.
ejus ad Imperatores deponendos machinationes. 327. & *ſeq.*
Gregorius II. non privavit regno Leonem Iſaurum. 311. & *ſeq.*

H.

DE Henrici IV. Imperatoris pertinaci cum Gregorio VII. diſſidio. 327. & *ſeq.*
Henrici V. cum Romanis Pontificibus concertatio. 328. & *ſeq.*
Henricus IV. Rex Franciæ Sixti V. Bulla illegitime proſcriptus. 344.
Henrici VIII. Angliæ Regis diſſidium narratur. 347. & *ſeq.*
Hincmari Epiſcopi Laudunenſis appellatio a Gallis improbata. 145.
Hieroſolymitana Sedes venerabilis. 36., 37.
honor ei collatus a Concilio Nicæno. 36.
quibus gradibus ad Patriarchatum evecta. 37.
hanc ei dignitatem confirmat Synodus Chalcedonenſis. 38.
Hilarii Arelatenſis Epiſcopi cauſa narratur. 123. & *ſeq.*
Honorii in hæreſim lapſus. 213. & *ſeq.*

I.

IN Janſenii cauſa quid circa judicia Epiſcoporum in Gallia, & Romæ geſtum. 86. & *ſeq.*
Illyricum inter Romanum, & Conſtantinopolitanum Epiſcopum cauſa diſſidii. 129. 130.
de cauſis Illyrici. 129.
Immunitatem Clericorum beneficium Regum, & Imperatorum eſſe oſtenditur. 356 & *ſeq.*
Imperii translatio quibus gradibus facta. *a p.* 318. *ad p.* 320.
Electores Imperii a quibus, & quomodo conſtituti. 323. & *ſeq.*
Indulgentia Eccleſiæ in recipiendis hæreticis ad eam revertentibus. 161.
Infallibilitas Pontificis Romani refellitur. *a pag.* 207. *ad p.* 230.
Innocentii I. in cauſa Chryſoſtomi geſta. 103. & *ſeq.*
Interdicta Eccleſiaſtica generalia quando cœperunt, & an licita. 175. & *ſeq.*
Joannis Talaiæ judicium. 140. 141.
Joannis XXII. lapſus. 215.
ejuſdem cum fratribus minoribus contentio. 217. 218.
Judices Eccleſiaſtici ſunt Epiſcopi cum Clero. 57., 151.
Judiciorum in omni ſocietate, ac præſertim in Eccleſia neceſſitas, 57., 58.
de forma judiciorum Eccleſiaſticorum. *a pag.* 58.
Julius Romanus Pontifex quid de appellationibus ſenſerit, 98. 99. quid in cauſa Athanaſii ſtatuerit, & geſſerit. 97
Juramentum Anglicanum an licitum. 348

in

in Lugdunenſe Concilium obſervationes. 336. 337.

L.

LAZARI Aquenſis Epiſcopi cauſa. 124.
Lateranenſis IV. Concilii de auctoritate Pontificum in temporalia mens exponitur. 349. *& ſeq.*
Leo Iſaurus non eſt privatus regno a Gregorio II. 311
Liberii Romani Pontificis lapſus. 212.
Litteræ communionis quæ dicebantur formatæ, quid? 124.
Litteræ peregrinantibus Clericis neceſſariæ ut ad communionem admitterentur. 154, 155.
Ludovici Pii & *Lotharii* Imperatorum exauctorationes quo pacto factæ. 320, 321. 322.
Ludovici Bavari depoſitio. 337. *& ſeq.*
Lugdunenſis Epiſc. primatus. 20.
Lupi Chriſtiani liber qualis. 58.

M.

MARCIANI Arelatenſis Epiſcopi cauſa. 89. *& ſeq.*
Marcion ob ſtuprum a Romanis Presbyteris rejicitur. 87. in hæreſim Cerdonis tranſit. *ibidem*.
Martialis damnatio. 92, 93.
Maximus a Petro Alexandrino Conſtantinopoli ordinatus in Occidentem confugit. 100.
Meletius Antiochenus Epiſcopus non provocavit ad Romanum Pontificem. 96.
Metenſium Epiſcoporum primatus. 20.
Metropolis unde dicta, & vocis hujus acceptio. 2.
Metropolitica dignitas nec a Chriſto, nec ab Apoſtolis inſtituta. 9. *& ſeq.* hujus origo. 11. *& ſeq.*
Metropoles orbis denotantur. 13. *& ſeq.*
Metropoles in Africa nulli ſedi affixæ, ſed tantum ſingularis Epiſcopi ſedi. 15.
Metropolitanorum jura. *a pag.* 38. *ad pag.* 44.

O.

ORBIS Romani diviſio. 13. *& ſequentibus*.
Ordinationes Epiſcoporum a Metropolitano, & Epiſcopis Provinciæ fieri debere. 38. *& ſeq.* Metropolitanorum a Patriarchis fieri ſolebant, ſed non ubique, nec ſemper. 44. *& ſeq.* Patriarcharum a Diœceſeos Epiſcopis. *ibid.*
de *Othonis IV.* depoſitione. 332. *& ſeq*
Ozias Rex non eſt orbatus regno cum lepra percuſſus eſt. 293. *& ſeq.*

P.

PATRIARCHA, vocis hujus uſus, & acceptio. 6. *& ſeqq.* Patriarcharum inſtitutio. 10, 11. Patriarcharum limites, & inſtitutio. *a pag.* 22. *ad pag.* 38. Patriarcharum jura, & privilegia. *a pag.* 44. *ad pag.* 49. an a Concilio Nicæno inſtituti. 50. *& ſeq.*
Pauli Samoſateni damnatio. 94. 95.
Perronius non ſenſit reges poſſe deponi a Pontificibus. 342.
Petri primatus aſſeritur. 186. *& ſeq.*
Petrum non eſſe Paulo in primatu æqualem. 194.
Philippi I. & *II.* Reges Franciæ injuſte excommunicati. 172, 340.
Philippus VIII. injuſte excommunicatus. 342.
Poteſtatis Eccleſiaſticæ, & Civilis diſcrimina. *a pag.* 265. *al pag.* 291.
Primas, hujus vocis acceptio. 3.
Primates Galliæ. 18. *& ſeq.*
Primatus Petri, & Romani Pontificis aſſeritur. *a p.* 166. *ad pag.* 198. in quo conſiſtat. 202. *& ſeq.*
Priſcilliani damnatio. 99
Privilegia falſo aſcripta Gregorio magno. 307.
Proculus Maſſilienſis injuſte damnatus a Zozimo. 123.
Privati, *&* *Prætextati* damnatio. 144.

R.

REGES excommunicari poſſe, ſed non debere. 169, *& ſeq.* Reges in tempora-

poralibus Pontifici, aut Eccleſiæ non ſubeſſe. 289. *ad finem*. eos a Deo conſtitui. 279. temporali pœna ab Eccleſia plecti non poſſe. 283. nec reſiſtere illis licere. 285.

Rhemenſis Epiſcopi primatus. 19.

Richelius Cardinalis libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ parum æquus. 85. adverſus ejus conatum proteſtantur Epiſcopi Gallicani. *ibid.*

Rotadi Sueſſionenſis Epiſcopi depoſitio. 144.

Romanus Epiſcopus, hujus Patriarchatus, & ejus limites. 24. *& ſeq.* ordinabatur ab Oſtienſi. 44, 45. non ordinabat Patriarchas in Oriente, nec Metropolitanos in Gallia, Hiſpania, Africa. *ibid. &* 47. *& ſeq.* primatum habet jure divino. *vide Diſſert. IV.* 185. non habebat olim jus admittendarum appellationum in judiciis Epiſcoporum. *vide Diſſert. II.* 77. rejicitur ea, quæ ipſi tribuitur infallibilitas. *Diſſert. V.* 207. *& ſeq.* eum Concilio ſubeſſe oſtenditur. *Diſſert. VI. a pag.* 231. *ad p.* 264. ipſum non poſſe Reges deponere. *Diſſert. VII.* 265.

S.

SALONIUS Ebredunenſis, & *Sagittarius* Vapincenſis de ſede dejecti. 143.

Sardicenſis Synodi Canones judicia Epiſcoporum ſpectantes referuntur, & explicantur. *63. & ſeq.* hos Canones numquam in Oriente, & ſero in Occidente receptos fuiſſe probatur. *69.* ab Africanis rejectos oſtenditur. *69, 70.*

Schelestrati de Concilii Conſtantienſis ſanctione nupera diſſertatio abunde refellitur. *a p.* 249. *ad p.* 256.

Schiſma, quid? 156. *& ſeq.*

Senonenſis Epiſcopi primatus. 20.

Siricius Romanus Pontifex non audet cauſam Bonoſi judicare. 101. 102.

Stephanus I. Romanus Pontifex in oppoſitum Cypriano errorem impegit. 212.

Suburbicarias Provincias, & Eccleſias, nec intra centeſimum ab urbe milliare coarctatas, nec extra Vicariatum Romæ extenſas fuiſſe probatur, & aliter ſentientium conjecturæ excutiuntur. *a p.* 53. *ad p.* 56.

T.

THEODORETUS non appellavit ad Romanum Pontificem, nec ab eo inſtitutus eſt. *136. & ſeq.*

Theodoſius non eſt depoſitus, aut proprie excommunicatus ab Ambroſio. 305, 306.

V.

VAMBÆ Regis Hiſpaniarum depoſitio quomodo facta. 309. 310.

Victor Romanus Epiſcopus Aſianos ob controverſiam de die Paſchæ a communione ſua repellit. 88.

Urſi, & *Tuentii* cauſa.

Z.

ZOZIMUS Romanorum Pontifex Proculum Maſſilienſem deponere conatur. 128. hujus in cauſa Celeſtii *σφάλμα* 106.

Finis Indicis Rerum & Verborum.

VA1 1532664

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

16 D. C. 1.

Digitized by Google